CORPUS DIPLOMATICUM

NEERLANDO-INDICUM.

VERZAMELING

van Politieke contracten en verdere Verdragen door de Nederlanders in het Oosten gesloten, van Privilegebrieven, aan hen verleend, enz.,

UITGEGEVEN EN TOEGELICHT

DOOR

Mr. J. E. HEERES,
Oud-hoogleeraar aan de Rijksuniversiteit te Leiden.

TWEEDE DEEL.

(1650—1675).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

INHOUD.

	Bladzijde
Inleiding	XIV—XXIV
Documenten met Aanhangsel	1—582

E. Generale Nederlandsche Geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie 1602—1800.

CXCIII.	Ambon—Banda, 30 November 1650	5—7
CXCIV.	Kust van Koromandel. 1 Maart 1651	8—9
CXCV.	Molukken. 2 April 1651	10—11
CXCVI.	Molukken-Ambon. 20 April 1651	11—14
CXCVII.	Ambon. 27 April 1651	14—17
CXCVIII.	„ 5 Mei „	17—19
CXCIX.	Basra, 9 Mei—17 Augustus 1651	19—24
CC.	Kust van Koromandel. 17 Mei 1651	25—30
CCI.	Japan. 30 Juli 1651	31
CCII.	Perzië. Tusschen 17 September en 16 October 1651	32—33
CCIII.	Quinam en Tsjampa. 9 December 1651	33—36
CCIV.	Molukken. Ambon. 31 Januari 1652	37—42
CCV.	Perzië. 22 Maart, 13 April 1652	43—51
CCVI.	Japan. 23 Mei 1652	51—53
CCVII.	Kust van Koromandel. 28 Juli 1652	53—54
CCVIII.	Arakan. 22 Maart 1653	54—61
CCIX.	Molukken—Ambon. 28 Maart 1653	62—65
CCX.	Bijapoer—Vengurla. 8 Mei 1653	65—67
CCXI.	„ „ 6 Juli „	67—69
CCXII.	Molukken. 7 November 1653	69—70
CCXIII.	Molukken—Ambon. 6 December 1653	71—73
CCXIV.	Bijapoer—Vengurla. 26 April 1655	73—75
CCXV.	Solor en Timor. 2 Juli 1655	75—77
CCXVI.	Malaka—Atjeh. 7 December 1655	77—81

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

		Bladzijde
CCXVII.	Makassar. 28 December 1655	82—84
CCXVIII.	Ceilon. 11 Mei 1656	84—92
CCXIX.	Kambodja. 8 Juli 1656	93—98
CCXX.	Ambon. 18 November 1656	98—101
CCXXI.	Molukken. 1657	102—104
CCXXII.	Vengurla—Kanara. Maart 1657	104—113
CCXXIII.	Kust van Koromandel—Ceilon. 10 Februari 1658	113—115
CCXXIV.	Kust van Koromandel—Ceilon. 24 Februari 1658	115
CCXXV.	Kust van Koromandel—Ceilon. 26 April 1658	116—117
CCXXVI.	Kust van Koromandel—Ceilon. 23 Juni 1658	117—120
CCXXVII.	Kaap de Goede Hoop. 5 Juli 1658	121—123
CCXXVIII.	Kust van Koromandel—Ceilon. 23—29 Juli 1658	123—127
CCXXIX.	Kust van Koromandel. 15 September 1658	127—128
CCXXX.	Formosa. 23 September 1658	128—133
CCXXXI.	Ambon. 4 October—2 November 1658	133—137
CCXXXII.	„ 1658	137
CCXXXIII.	Kust van Koromandel. 24 December 1658	137—139
CCXXXIV.	Kust van Malabaar. 7 Januari 1659	139—142
CCXXXV.	Kust van Koromandel—Ceilon. 18 Maart 1659	142—144
CCXXXVI.	Kust van Koromandel—Ceilon. 1659	144—149
CCXXXVII.	Formosa. 4 Mei 1659	149—151
CCXXXVIII.	Atjeh. 20 Juni 1659	151—155
CCXXXIX.	Bantam. 10 Juli 1659	155—160
CCXL.	Kust van Koromandel—Ceilon. 24 April 1660	161—163
CCXLI.	Sumatra's Westkust—Bantam. 8 Augustus 1660	163—165
CCXLII.	Sumatra's Westkust—Atjeh. 16 Augustus 1660	165—168
CCXLIII.	Makassar. 19 Augustus 1660	168—177
CCXLIV.	„ 2 December „	177—179
CCXLV.	Kust van Koromandel. 7 December 1660	179—181

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

		Bladzijde
CCXLVI.	Bandjermasin. 18 December 1660 . .	181—182
CCXLVII.	Ambon. 10 Februari 1661	182—186
CCXLVIII.	Bandjermasin. 16 Mei 1661	186—188
CCXLIX.	Kust van Koromandel. 25 Augustus 1661	188—189
CCL.	„ „ „ 5 Januari 1662	190—192
CCLI.	Kust van Malabaar. 15 „ „	192—194
CCLII.	Formosa. 1 Februari 1662	194—198
CCLIII.	Kust van Malabaar. 7 Maart 1662 . .	199—202
CCLIV.	„ „ „ 12 „ „ . .	202—203
CCLV.	„ „ „ 31 „ „ . .	204—206
CCLVI.	„ „ „ „ „ „ . .	207—208
CCLVII.	Palembang. 29 Juni 1662	209—212
CCLVIII.	Solor en Timor. 27 Juli 1662	212—214
CCLIX.	Rijk van de Groot Mogols. 24 October 1662	215—216
CCLX.	Rijk van de Groot Mogols—Bengalen. 29 October 1662	217—220
CCLXI.	Rijk van de Groot Mogols. 29 October—1 November 1662	220—226
CCLXII.	Kust van Malabaar. 4 Januari 1663 . .	226—227
CCLXIII.	„ „ „ „ „? . .	228
CCLXIV.	„ „ „ „ „ . .	228—229
CCLXV.	„ „ „ „ „? . .	229—230
CCLXVI.	„ „ „ 8 „ „ . .	231—232
CCLXVII.	„ „ „ „ „ . .	233
CCLXVIII.	„ „ „ 15 Februari „ . .	233—234
CCLXIX.	„ „ „ „ „ „ . .	234—237
CCLXX.	„ „ „ 22—26 „ „ . .	237—239
CCLXXI.	„ „ „ 1 Maart „ . .	239—240
CCLXXII.	„ „ „ 14 „ „ . .	240—242
CCLXXIII.	„ „ „ 20 „ „ . .	242—246
CCLXXIV.	„ „ „ 26 „ „ . .	246—251
CCLXXV.	Sumatra's Westkust—Atjeh. 27 Juli 1663	251—255
CCLXXVI.	Kust van Koromandel—Golkonda. 22 September 1663	256
CCLXXVII.	Kust van Malabaar. 11 October 1663 .	257—258
CCLXXVIII.	China—Formosa. 22 October 1663 . .	258—261
CCLXXIX.	Kust van Malabaar. 7 Februari 1664	261—263

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

		Bladzijde
CCLXXX.	Kust van Malabaar. 11 Februari 1664	263—266
CCLXXXI.	„ „ „ 25 „ „	267—269
CCLXXXII.	„ „ „ 29 Februari—2 Maart 1664	270—271
CCLXXXIII.	Banda. 6 Maart 1664	272—273
CCLXXXIV.	„ 30 „ „	273—275
CCLXXXV.	„ 3 Juli „	275—277
CCLXXXVI.	Kust van Malabaar. 21—22 Juli 1664	277—280
CCLXXXVII.	Siam. 22 Augustus 1664	280—285
CCLXXXVIII.	Bandjermasin. 7 September 1664	285—287
CCLXXXIX.	Kust van Malabaar. 16 Juni—1 October 1664	287—291
CCXC.	Indragiri. 28 October 1664	291—297
CCXCI.	Kust van Malabaar. 13 December 1664	297—301
CCXCII.	Kust van Koromandel. 19 Januari 1665	301—302
CCXCIII.	Kust van Malabaar. 29 Januari 1665	303—304
CCXCIV.	Kambodja. 1 Februari 1665	304—313
CCXCV.	Kust van Malabaar. 8 Februari 1665	313
CCXCVI.	„ „ „ „ „ „	314
CCXCVII.	„ „ „ 16 „ „	314—315
CCXCVIII.	„ „ „ 27 „ „	315—317
CCXCIX.	„ „ „ 12 Maart „	317—320
CCC.	Banda. 25, 26 Maart 1665	320—323
CCCI.	Kust van Malabaar. 25 April 1665	323—326
CCCII.	Kust van Koromandel—Golkonda. Mei? 1665	327—328
CCCIII.	Banda. 11 Juli—4 Augustus 1665	329—333
CCCIV.	„ 10 December 1665	333—334
CCCV.	Kust van Koromandel. 23 Februari 1666	334—335
CCCVI.	Malaka—Siam. 1666?	335—336
CCCVII.	Kust van Malabaar. 18 Mei 1666	336—337
CCCVIII.	Molukken. 25 Mei 1666	337—344
CCCIX.	Kust van Malabaar. 10 Augustus 1666	344—346
CCCX.	Makassar. 4 Januari 1667	346—348
CCCXI.	Molukken. 29 Maart 1667	348—354
CCCXII.	Makassar. „ „ „	354—355
CCCXIII.	Molukken. 30 „ „	356—359
CCCXIV.	„ 12 April „	359—363
CCCXV.	Boeton. 25 Juni 1667	363—368

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

		Bladzijde
CCCXVI.	Sumatra's Westkust. 25 Juli 1667 . .	369—370
CCCXVII.	Makassar. 18 November 1667	370—380
CCCXVIII.	„ 9—31 Maart 1668	380—383
CCCXIX.	Sumatra's Westkust—Atjeh. 29 April 1668	383—389
CCCXX.	Banda. 16 Mei 1668	389—392
CCCXXI.	Solor en Timor. 23 Mei—6 Juni 1668 .	392—398
CCCXXII.	Bangka en Billiton. 22 Juni—25 Augustus 1668	398—404
CCCXXIII.	Banda. 25 Juni—2 Juli 1668	404—408
CCCXXIV.	Solor en Timor. 14 Juli 1668	409—410
CCCXXV.	Sumatra's Westkust. 1668	410—411
CCCXXVI.	Makassar. 15 Juli—27 Juli 1669 . . .	411—419
CCCXXVII.	Soembawa. 1 October 1669	419—426
CCCXXVIII.	Makassar. 23 December 1670	426—430
CCCXXIX.	Banda. 22 Maart 1671	430—433
CCCXXX.	Sumatra's Westkust. 1 Augustus 1671	433—435
CCCXXXI.	„ „ 8—10 September 1671	435—440
CCCXXXII.	Makassar. 1 December 1671	441—442
CCCXXXIII.	Sumatra's Westkust—Atjeh. 6 December 1671	442—452
CCCXXXIV.	Makassar. 1 Januari 1672	452—453
CCCXXXV.	Kust van Malabaar. 6—11 Februari 1672	454—459
CCCXXXVI.	Sumatra's Westkust. 19 Maart „	459—466
CCCXXXVII.	Kaap de Goede Hoop. 19 April „	466—469
CCCXXXVIII.	„ „ „ „ 3 Mei „	470—473
CCCXXXIX.	Kust van Malabaar. 17 Juli „	473—474
CCCXL.	Ceilon. 16 Juli 1672	475—480
CCCXLI.	Kust van Malabaar. 26—27 Juli 1672 .	480—482
CCCXLII.	Sumatra's Westkust. 5 Januari 1673 .	482—486
CCCXLIII.	Banda. 2 Mei 1673	486—487
CCCXLIV.	Molukken. 13 Juli 1673	487—488
CCCXLV.	Kust van Malabaar. 23 Februari 1674 .	489—492
CCCXLVI.	Makassar—Soembawa. 12 Juni 1674 . .	492—498
CCCXLVII.	Banda. 5 Augustus 1674	498—499
CCCXLVIII.	Soembawa—Makassar. 12 Augustus 1674	500—501
CCCXLIX.	Kust van Malabaar. 14 Augustus 1674	501—502

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

	Bladzijde
CCCL. Kust van Malabaar. 2—3 September 1674	502—505
CCCLI. Kust van Koromandel. 6 September 1674	505—513
CCCLII. Kust van Koromandel—Golkonda. 11 September 1674	513—514
CCCLIII. Kust van Koromandel. 13 September 1674	514—517
CCCLIV. Kust van Koromandel—Ceilon. 18 September—4 October 1674	517—522
CCCLV. Makassar. 11—13 October 1674	522—526
CCCLVI. Suratte. 27 November 1674	527—528
CCCLVII. Kust van Koromandel—Golkonda. November—December 1674	528—529
CCCLVIII. Kust van Malabaar. 3 December 1674	530—532
CCCLIX. Kust van Koromandel. 11 Januari 1675	532—536
CCCLX. Suratte. 13—20 Januari 1675	536—540
CCCLXI. Lombok. 16 Maart 1675	540—541
CCCLXII. Soembawa—Makassar. 7 Mei—23 Juli 1675	541—550
CCCLXIII. Makassar. 16 October 1675 [1])	550—556
REGISTER VAN GERAADPLEEGDE WERKEN	585—588
REGISTER VAN PERSOONSNAMEN	589—606
REGISTER VAN PLAATSNAMEN	607—621
LIJST VAN VREEMDE WOORDEN EN UITDRUKKINGEN	622—626

[1]) Een lijst der contracten enz., in lokale orde gerangschikt, zal worden opgenomen aan het slot der geheele uitgave.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

INLEIDING.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

INLEIDING.

1907 en 1931.

De tijdsruimte, tusschen deel I, dat in 1907 verscheen, en het thans verschenen deel van mijn *Corpus Diplomaticum*, is wel een buitengewoon lange tijdsruimte.

Toch was ik dadelijk na het verschijnen van het eerste deel begonnen met het verzamelen van bouwstoffen voor het vervolg, en reeds heel wat materiaal was door mij bijeen verzameld,[1]) toen belemmeringen zich opdeden, welke mij het werk wel niet deden staken, maar die toch dit bepaalden tot het blijven verzamelen van materiaal.

Welke die belemmeringen waren?

In de allereerste plaats andere arbeid, gedeeltelijk liggende op het terrein van Nederlands koloniale historie, voor een ander deel geheel daar buiten.

Verder de moeilijkheid, welke steeds grooter scheen te zullen worden, om het materiaal voor het schrijven der toelichtingen en verdere aanteekeningen machtig te worden, een moeilijkheid, welke bij het definitief bewerken wel veel geringer bleek dan zij vóór dien scheen te zijn (ik kom hierop straks terug), maar die mij toch wel tegen de voortzetting van den arbeid heeft doen opzien.

En eindelijk, maar niet het minst, de geringe waardeering, welke mijn arbeid in Nederland ondervond. Aan een enkele lovende bespreking heeft het hier niet ontbroken maar overigens .... Door sommigen schouder-ophalend bezien, door anderen ter zijde gelegd als monster zonder waarde, waren er slechts weinig historici, wier veld op koloniaal terrein lag, die mijn contracten-uitgave benutten, althans er voor uitkwamen, dat zij ze benutten: een enkele deed dit zonder vermelding der bron. Gelukkig is in de allerlaatste jaren daarin een aanmerkelijke verbetering gekomen.

[1]) Bij het *verzamelen* van materiaal heb ik het niet gelaten; ik gaf het reeds verzamelde meer dan eens aan anderen in gebruik; het deed dus niet. Zoo was het Mr. Dr. J. C. Overvoorde van dienst voor zijne koloniaal-historische studiën. „Wat jammer" schreef hij mij 11 Mei 1917, „dat de rijke inhoud niet gepubliceerd is."

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Wel gaf de groote belangstelling in het buitenland, vooral in Groot-Brittannië — in Europa en overzee —, eenige vergoeding voor het sober onthaal binnenslands. Maar toch, als ik zag, dat bekende Nederlandsche geschiedkundigen, waar zij contracten moesten gebruiken, hun toevlucht namen tot uitgaven van zeer bedenkelijke nauwkeurigheid, liever dan tot mijn *Corpus Diplomaticum*, waar dan toch de „officieele" tekst, hoe gebrekkig soms ook, de hoofdzaak vormde; dan wakkerde dit alles mijn lust tot vervolgen van den zoo moeizamen arbeid niet aan.

En ware het niet, dat een uitnoodiging om het werk voort te zetten van ons Instituut tot mij was gekomen, ik vreés, dat op den duur het materiaal ongebruikt in mijne nalatenschap zoude gevonden zijn.

Maar voor deze uitnoodiging, mij overgebracht van een zijde, op wier oordeel ik hoogen prijs stel juist in deze materie, ben ik bezweken. Zeer spoedig bezweken, want het werk interesseerde mij toch wel zeer sterk en bij het verder bewerken steeds sterker. Geen oogenblik heb ik dan ook berouw gehad, het te hebben voortgezet, al viel mij het soms moeilijk, doordat mijn goede wil dikwijls sterker is geweest dan mijne krachten.

Geheel de reuzenarbeid, door de mannen der O. I. C. in de 17de eeuw verricht, rees weer op voor mijn geestesoog en ik meende het gewrochte gebouw te zien in zijn volle glorie; maar ik zag tevens, hoe er reeds spoedig gevaar bestond, dat de fundamenten, hoe sterk zij schenen, het reusachtig gebouw niet zouden kunnen blijven dragen; ik zag reeds de afbrokkeling van de bijgebouwen beginnen.

Ik zag dat reuzenwerk in mijn gedachten en tevens hen, die het opbouwden, hooger en hooger, uitgestrekter en uitgestrekter. Ik zag hunne schitterende qualiteiten, maar tevens hunne slechte karaktereigenschappen; ook de „niet gewone diplomatieke fijnheid" van den een, de „botheid" van den ander. [1])

En ik voelde duidelijk weder de waarheid van wat ik eens schreef: [2])

„Het Nederlandsche volkskarakter heeft zich in de daden van Neerlands zonen in het Oosten vertoond in al zijn uitingen, in al zijn kanten; goede en slechte, middelmatige ook al. Maar vooral in zeer bijzondere accentuatie, verscherpt door het milieu, waarin het

[1]) *Corpus Diplomaticum*, I, bldz. XVI.

[2]) In *Neerlands Indië* onder leiding van D. G. Stibbe en H. Colijn, I, 292 (Amsterdam, Elsevier, 1928).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Jaar optrad verscherpt in de eerste plaats door de tegenstelling van blank en bruin van Christen en niet-Christen van Europeaan en Aziaat."

Interessant was mijn werk in hooge mate, tijdroovend echter niet minder.

Een nieuwe, vroeger reeds in niet geringe mate ondervonden moeilijkheid, waarop ik reeds wees, deed zich thans sterker gevoelen.

Toen ik deel I bewerkte, was ik wel niet meer aan het oud-koloniaal archief op 's Rijks Algemeen Archief verbonden, — ik ging in 1897 van daar —, maar ik had gedurende den tijd, dat dit wel het geval was, de gelegenheid gehad en benut, om een groot aantal aanteekeningen te maken, welke konden dienen, om de verklarende inleidingen, de noten enz. bij de contracten samen te stellen. Het grootste gedeelte daarvan liep over de periode tot ongeveer 1650. De aanteekeningen over de tweede helft der 17de eeuw en later waren niet vele, al ontbraken zij volstrekt niet geheel.

Dit gebrek deed zich nu, bij de bewerking van deel II, sterker gevoelen.

Natuurlijk was oogenschijnlijk aan dit bezwaar gemakkelijk tegemoet te komen en wel door nieuwe onderzoekingen in de koloniale archieven. Maar dit te doen zou gelijk staan met uitstel der uitgave tot St. Juttemis. Ik kon daaraan niet denken. Ik had bij anderen inlichtingen kunnen vragen, dit zou echter nog tijdroovender zijn geweest. Ik moest mij daarom bijna geheel tot gedrukt materiaal beperken. Gelukkig het mij dit zeer zelden in den steek. Vooral de *Dagh-Registers*, hoewel met allen van gelijke waarde, hebben mij braaf geholpen. Daarnaast echter bleek mij, dat het historisch materiaal in boekwerken en tijdschriften gepubliceerd, zoo overvloedig was,[1]) dat ik slechts in een tiental gevallen niet in staat ben geweest, de motieven, welke geleid hebben tot het sluiten van een contract, vast te stellen.

Het spreekt wel van zelf, dat ik er aan gedacht heb, in die gevallen althans de koloniale archieven te raadplegen. Ik deed dit echter niet. Dit te hebben nagelaten is natuurlijk zeer onwetenschappelijk. Maar

[1]) Zooveel mogelijk gebruikte ik bronnen-uitgaven en die „darstellende Arbeiten" welke gemakkelijk te raadplegen zijn en naar mijne meening voldoende betrouwbaar. Gevolg: menigeen zal onder de lijst der door mij geraadpleegde werken tot zijne verwondering enkele zeer bekende werken niet vinden, als hij die mocht zoeken.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

alweder — dit te doen, zou mij te veel tijd hebben gekost. Ik heb de les der practijk gevolgd en het wetenschappelijk geweten het zwijgen opgelegd, in de verwachting, dat zij, welke dit kunnen, zelf de archieven wel zullen raadplegen, als zij die enkele onvoldoend toegelichte documenten noodig hebben.

Iets dergelijks deed ik nog in een ander geval.

Zeer dikwijls stond ik voor kleine en groote moeilijkheden bij verklaringen van vreemde woorden, plaatsnamen, persoonsnamen enz. Niet het minst b.v. bij het terecht brengen van inlandsche titels, verschoven in als familienamen gebruikte mengsels, zooals herhaaldelijk voorkomt, ook bij slordig gecopieerde onderteekeningen. Het lag voor de hand, dat ik deze moeilijkheden zou trachten te overwinnen door hulp en troost te zoeken bij deskundigen. Ik heb dit zoo goed als noodig gedaan — mijn zondenregister aan onwetenschappelijkheid wordt wel verbazend groot, — alweder omdat daaraan geen einde zou zijn te zien geweest. Wist ik een woord, van welken aard dan ook, niet terecht te brengen na raadpleging van de mij ten dienste staande gedrukte werken en handschriftelijke aanteekeningen, dan heb ik daarop in een noot opmerkzaam gemaakt, terwijl ik verder den toekomstigen gebruiker van het werk laat zoeken. In de meeste gevallen zal deze beter dan ik bekend zijn met het terrein waarop het „contract" zich beweegt en daardoor gemakkelijker in staat, het woord terecht te brengen. Intusschen houd ik mij zeer aanbevolen voor terechtbrengingen,[1]) zij het ook in den vorm eener terechtwijzing. Een enkele maal had ik mij in deze I gewaagd aan letwat onzekere uitleggingen — soms was ik zeer stout, een ander maal onjuist en ik werd weereens terechtgewezen en dit niet altijd op vriendelijke, soms zelfs op kleingeestige, wijze. Onverbeterlijk als ik nu eenmaal ben, heb ik ook in deze II een enkele maal dergelijke verbeteringen en stoutigheden beproefd, in afwachting van wat komen zal. Zelfs heb ik in het Aanhangsel mij soms nog verbeterd!

Het Contractboek Amsterdam was ook nu weer de grondslag mijner uitgave. In mijn eerste deel, heb ik moeten blijven staan bij den eersten bundel daarvan. Een ik kon dezen bundel daarin zelfs niet in zijn geheel opnemen.

In dit mijn tweede deel heb ik regelmatig kunnen opnemen. I[e]

[1]) Dit deed, wat het eerste deel betreft, op voortreffelijke wijze Donald Ferguson, toen te Croydon, in een correspondentie van Juni 1907 waarin hij mij tal van verbeteringen en opheldering gaf.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

het laatste gedeelte van Contractboek (Amsterdam) I; 2°. het geheele Contractboek (Amsterdam) II, waarmede ik ben begonnen op bldz. 226 van dit deel, 3°. een deel van Contractboek (Amsterdam) III, waarvan ik het eerste stuk opnam op bldz. 426. Verder nam ik nu nog op enkele verspreide stukken uit andere bundels der contractenverzamelingen op het Rijksarchief, uit de *Overgekomen brieven en papieren*, uit gedrukte werken, enz.[1])

Het uiterlijk van Contractboek (Amsterdam) I heb ik in deel I van deze uitgave beschreven.[2]) Thans een woord over II en III. Bundel II begint met een „Register op 't Contrackt Bouk", alphabetisch geordend en telt 417 beschreven bladzijden. Het eerste daarin opgenomen verdrag dagteekent van 24 December 1658, het laatste van 1 October 1669. Het is gebonden in een folio perkamenten band met het opschrift „Tractaten met verscheyde Coningen, vorsten etc^a in Ind en gemaect item firmans, cauls etc^a door deselve verleent sedert den jare 1658 tot den jare 1669, No. 2." Deze rugtitel is blijkbaar oorspronkelijk.

Ook de bundel Amsterdam III is waarschijnlijk nog gebonden in zijn oorspronkelijk perkament omhulsel. De rugtitel is gelijk aan dien van bundel II, behalve natuurlijk begin- en eindjaar van den inhoud. Deze loopt „sedert den Jare 1623 tot den jare 1684." No. 3.

Het bevat in 635 bladzijden:

1o. „Register van alle de Contracten, verbonden en tractaten van vrede en commertie met de inlandse Coningen en Prinsen etc^a in India wegens de generale Nederlandse Comp^a gemaakt ende besloten sedert den Jare 1669 tot ult^o Xber 1684 in cluys". Dit Register, waarvan dit eerste deel loopt over de bladzijden 1—453, bevat verder een opgave der „Contracten husschen d'E. Comp.^a ende de Mallabarse Coningen ende Landgroten et^a sodaemgh deselve in desen staan ingeschreven" (folio 458—539 ^vo), loopende over de jaren 1657—1680.

Dan volgt in het Register een lijst van „Mandamenten, Requesten en contracten etc.^a aen ende met de Coningen van Persien ende de

[1]) Al de door mij gebruikte ongedrukte stukken berusten op het Rijksarchief te 's-Gravenhage, als niet een andere herkomst is vermeld.

[2]) Bldz. XVIII. Er liggen bij de beschrijving der verschillende Contractboeken en bij het bepalen hunner onderlinge verhouding enz. voetangels en klemmen en ik heb dan ook in de Inleiding van deel I enkele kleine vergissingen op dit punt gemaakt. Ik hoop later op dit punt terug te komen in een Algemeene Inleiding, wanneer dus alle Contractboeken door mij zijn gebruikt.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Nederlandsche Oost-Indische Compagnie successivelijck verleent gepresenteert ende gesloten" over 1623—1666.

En eindelijk „Contracten met andere Indische Vorsten" 1684—1685

2° De eigenlijke tekst (fol. 1—539 [vo]) begint met 1669 en eindigt met 1662(!)

3° Dan volgen de bldz. 540—626 in kleiner folio-formaat (Perzie)

4° Eindelijk volgen, folio [1]) 627—635, (de eerste hiervan is gemerkt No. 28) een verzameling getiteld „diverse contracten, verbonden met desse inlantse Koningen . . etc." gesen jaare op verscheyde Indische . . hier alomme in gants Indien gemaeckt"

Deze bundel III heeft een tweetal aanteekeningen, [2]) van belang voor onse kennis van de wijze waarop deze verzameling is tot stand gekomen. Immers op twee plaatsen komen verklaringen voor van inlichtenaren die de copieën hebben vergeleken tegens zijn principaal m. a. w. met de originneelen. Dit is telkens gebeurd te Batavia en wel den 30 November 1684 en 30 November 1685. Ik kom hierop in mijne algemeene Inleiding op dit belangrijk punt terug [3])

De gebruiker van dit deel van het *Corpus Diplomaticum* zal zien dat ik van meening veranderd ben ten opzichte van een onderzoek op het Lands-Archief te Batavia [4]). Wel degelijk is mij het niet gelukken van een onderzoek daar ter plaatse. Ik kom in mijn laatste deel ook op dit punt terug, maar meen reeds thans te moeten opmerken dat ik zooveel mij dit nog mogelijk is geweest, er dit is vooral het geval geweest in het Aanhangsel vermeld heb welke contracten enz. zich in het Landsarchief bevinden [5])

Ook in een ander geval heb ik mijn plan niet gevolgd, zooals

---

[1]) Het papier schijnt van dit deel afgesneden.

[2]) Ook in latere bundels komen deze voor. De datums der contracten, door hij opgenomen, zijn bijna alle die der sluiting, slechts een enkele maal die der ratificatie.

[3]) De copieën zijn ook in (vgl. deel I, bldz. XXII, v.) soms zeer slecht vervaardigd, soms bijna niet te ontwarren. Moeijelijker werd de poging tot het verkrijgen van den juisten tekst gemaakt doordat vochtvlekken soms een dergelijke poging bijna onvruchtbaar deden zijn.

[4]) Vgl. Deel I, bldz. XXII. Tevens J. A. v. der Chijs, *Inventaris van 's Lands Archief te Batavia* . . (Batavia, 1882). het „Zaakregister" onder de woorden „compendieuse zamentrekking", contracten, cauf, firman enz. en *Realia*, I, bldz. 316.

[5]) Over de een enkele maal genoemde „Verbaelen op de Contracten" van Mr. S. C. Nederburgh en eenige andere kleinere collecties kom ik ook later terug.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ik mij dit had gevormd toen ik begon met het bewerken van dit deel. Ik had n.l. dit willen laten loopen tot ongeveer 1680. Dit kon met, zoo bleek mij wijde dit deel niet te groot van omvang worden. Ik zou gaarne geheel de periode van Maetsuyker (1653—1678) met een afronding met enkele jaren, waarbinnen zijn politiek nog als gevolgd, binnen dit deel besloten hebben. Dit is mij niet gelukt en het derde deel zal met 1676 dus nog gedurende Maetsuyker's roemvol bestuur, moeten beginnen.

Of ik den tijd zal hebben het werk te voltooien . . . . ? In elk geval wordt door mij zorg gedragen dat het reeds gecopieerde materiaal voor deel III benevens mijne aanteekeningen zoo geordend is dat een eventueele voortzetter van mijn arbeid zich daarin gemakkelijk zal kunnen orienteeren.

De wijze van uitgaaf van deel II is gelijk aan deel I [1]) behoudens zeer enkele wijzigingen, op welke ik den lezer heb opmerkzaam gemaakt telkens wanneer ik het noodig vond. Dankbaar heb ik soms met altijd gebruik gemaakt van opmerkingen mij medegedeeld naar aanleiding der bewerking van deel I. Voor het overige moge ik vooral ook naar de Inleiding van deel I verwijzen.

Thans heb ik mij wederom en dit in sterkere mate dan in deel I [2]) de vraag moeten voorleggen „Mocht ik en moest ik ook gaan schiften tusschen meer of minder belangrijk?" [3]) Dat ik mij thans deze vraag in sterkere mate heb moeten voorleggen dan bij de bewerking van deel I, ligt vooral aan deze omstandigheid, dat ik thans veel meer dan toen heb te maken gehad met streken welke niet meer behooren tot het tegenwoordig deel van het grondgebied van het Koninkrijk der Nederlanden dat door Nederlandsch Indie wordt gevormd. Ik wijs b.v. op de kusten van Malabaar en van Koromandel. Misschien zullen er zijn, die zeggen: „Wat raken ons al die overeenkomsten gemaakt met staten, waarmee wij thans nijdie geenerlei betrekking meer onderhouden die voor een deel zelfs geheel niet meer als onafhankelijk of semi-onafhankelijk rijk bestaan ja wier

[1]) Zie daar bldz. XXII v.v.

[2]) Bldz. XXVI.

[3]) Contracten, waarvan ik alleen den min of meer preciezen datum heb te weten gekomen heb ik ook in deel II niet opgenomen.

Sommige contracten ontving ik te laat om nog in dit deel op te nemen. Zij worden in een algemeen Aanhangsel opgenomen. Concepten voor Contracten enz. heb ik alleen dan opgenomen, als mij dit gewenscht voorkwam, dus niet altijd. Ik gaf dan aan, waarom ik het deed of naliet.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

namen, wat een enkele betreft, van de wereldkaart geheel zijn verdwenen?" De vraag heeft een schijn van recht, maar ook met meer dan een schijn. Mijne uitgave is een geschiedkundige arbeid, ik ben ook nu gebleven bij wat ik in deel I hieromtrent heb gezegd.[1]) Ik wilde beschouwd zien „de contracten met alleen als rechtstitels, maar ook als zoovele mijlpalen op den weg, door Nederland in de ontwikkeling zijner koloniale macht in het Oosten afgelegd." En als men zich op dit standpunt stelt dan staat men onmiddellijk geheel anders tegenover de vraag, die ik mij zelf had te stellen. Dan zijn voor hen, die willen bestudeeren de geschiedenis van — om bij dit voorbeeld te blijven — Vóór-Indië deze contracten op één lijn te stellen met die, gesloten met de vorsten en volkeren van den Oost-Indischen Archipel. Immers hunne publicatie heeft het groote voordeel, dat zij veel licht verspreiden over de historie juist van die landstreken. En het is dan ook niet te verwonderen, dat in de Engelsch sprekend wereld het eerste deel van mijn *Corpus Diplomaticum* met zoo groote waardeering is ontvangen.[2])

De bijzonderheden, welke de verdragen, daar door ons gesloten, geven, zijn soms zóo merkwaardig, dat men zal zeggen: och hadde men dergelijke wetenswaardigheden ook voor sommige deelen van den Archipel!

Dit alles heeft mij er toe geleid, ook thans geen keuze te doen, maar alles op te nemen, waarmee ik kennis maakte. Ik heb vroeger wel eens anders willen werken. Toen ik er over ging denken, de deelen van het bekende *Dagh-Register gehouden int Casteel Batavia* welke zich op het Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage bevinden, uit te geven in aansluiting aan de Bataviasche editie op dit gebied trad ik met wijlen Mr. J. A. van der Chijs daarover in correspondentie. Hij schreef mij 1 Maart 1897 het volgende:

„ Met Uwe ter loops aangegeven zienswijze nopens coupures kan ik mij tot nader order slechts gedeeltelijk vereenigen. Het in Uw Dagregister buitengewoon talrijk voorkomende „niets voorgevallen" had, desnoods, kunne weggelaten worden, maar overigens zoude ik niet weten, wat daarin gemist had kunnen worden. Mijne ervaring met de werken van de Jonge en Tiele is, dat driemaal hunne excerpten opheldren juist daar, waar ze voor mijn doel noodig waren. Met Tiele heb ik hierover in der tijd gecorrespondeerd, die mij gelijk moest geven. Text-uitgaven moeten, naar mijn inzien,

[1]) Bldz. XIV, v.

[2]) Men zie b.v. een artikel in *The Ceylon Observer* 14, 15 Juni 1907 van D. F.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

behalve in zeer bijzondere gevallen, volledig zijn, omdat men nooit kan weten, wat voor een ander belangrijk is. Van dat systeem ben ik ook uitgegaan bij de samenstelling van het N. I. Plakaatboek, waarin zeer veel voorkomt, wat ik liefst had weggelaten, maar later bleek nuttig te zijn, niet voor mij, maar voor een ander."

Van der Chijs gaf ongeveer hetzelfde te kennen, wat Dr. R. C. Bakhuizen van den Brink een halve eeuw vroeger schreef[1]) in een polemiek met Mr. M. C. v. Hall:

„De heer Van Hall ... wil ... dat het onbelangrijke, het al te zeer in bijzonderheden afdalende, worde weggelaten. Met echt-historische zin heeft de Heer Groen[2]) geantwoord, dat zulk een zifting van belangrijk en onbelangrijk voor den wetenschappelijken onderzoeker onmogelijk is, zonder met a leen het vermoeden, maar werkelijk de schuld van eenzijdigheid op zich te laden."

Voor het overige meen ik naar de Inleiding van deel I dezer uitgave te mogen wijzen.

Alleen nog een woord van dank en een ... *captatio benevolentiae*.

Den dank breng ik in de eerste plaats aan het bestuur van ons Instituut, dat ook thans weder de uitgave een plaats onder zijne *Bijdragen* heeft gegeven, en dat ook thans weder geduld ... Neen! Dit straks.

Den dank breng ik verder aan prof. mr. R. Fruin, den Algemeenen Rijksarchivaris, die toestemming gaf tot het laten copieeren enz. der documenten, en aan de ambtenaren van het Algemeen Rijksarchief, die den heer W. Schalker, welke dit copieeren enz. voor mij verrichte en daarbij verschillende onderzoekingen voor mij deed, steeds met groote welwillendheid ter zijde stonden.

Mijn dank ook aan Dr. E. C. Godee Molsbergen, Landsarchivaris, die toestond, dat voor mij de registers der in het Landsarchief te Batavia berustende contracten werden gecopieerd.

Voor het overige herhaal ik, wat ik in de Inleiding van deel I heb gezegd: „De namen van hen, welke mij hun hulp en bijstand gaven, allen te noemen, waartoe zou het dienen, misschien is er voor hen wel eenige voldoening, als zij zien, hoe ik van hunne voorlichting heb gebruik gemaakt."

Slechts een van hen wil ik nog noemen, misschien wel omdat

[1]) *De Gids*, 1845, I, bldz. 553, v.
[2]) Mr. G. Groen van Prinsterer.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ik dit alleen mag doen onder een pseudoniem een woord van bij zonderen dank aan Alha Ria, die gehee het werk onder het drukken na heeft gezien en mij menigen wenk heeft gegeven, welke mij voor vergissingen heeft behoed. En dit was noodig.

Ik werkte toch soms onder ongunstige omstandigheden, die mij aan dwongen den arbeid eenigen tijd stop te zetten en ook zonder twijfel schuld er aan hadden dat mijn werk nog vele tekortkomingen bevat [1] Maar het bestuur van het Instituut heeft mij gelukkig niet gehaast gedurende de drie jaar dat de druk heeft geduurd en alleen daarom reeds zou het ook nu weer aanspraak hebben op mijne erkentelijkheid

Ik sluit mijn voorrede met het hetwat gewijzigd woord waarmede Mr Elias Luzac het „Bericht", hetwelk het eerste deel van zijn *Hollands Rijkdom* opende, [2]) besloot

„Dat Deel . . zoude eerder, en ook wat minder gebrekkig, van de pers zijn afgekomen, was ik minder bezet geweest , bezet door omstandigheden van mijn wil onafhankelijk

---

[1]) Enkele er van kon ik nog in het Aanhangsel verbeteren. Helaas, zijn een aantal drukfouten blijven staan, niettegenstaande het zorgvuldige werk van zetter en corrector die zeker een woord van dank mijnerzijds hebben verdiend

[2]) Leyden. MDCCLXXX bldz VI

's-Gravenhage Juli- December 1930. J. E. HEERES.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

DOCUMENTEN.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

E.

GENERALE NEDERLANDSCHE GEOCTROYEERDE OOST-INDISCHE COMPAGNIE.

1602—1800.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CXCIII. AMBON—BANDA. [1])

30 November 1650. [2])

„In November (1650) verschenen hier aan 't Kasteel (Victoria) Goramsche gezanten, die zich den laatsten dezer maand onder de E. Maatschappij's gehoorzaamheid begeven hebben. Het contract, daar van met hem gemaekt luid aldus" (Valentijn, *Ambon*, b, bldz 167). [3])

Artijkulen ende voorwaerden, op welcke den oppercoopman Sijmon Cos, provisioneell te saght [4]) voerende in absentie van den E. H^r^ Gouverneur, [5]) ende den Raedt in **Amboijna,** wegens ende in den name van de Hoge Mogende Heeren Staten Generaal der Vrije Vereenighde Nederlanden, Zijne Hoogheijt den prince van Orangien etc^a^ ende de Bewinthebberen der Vereenighde Oostindische Comp^e^, over een gecomen ende verdragen zijn met d'orangcaijen **Malim, Borij** en **Ollebatta,** gedeputeerden ende expresse gemaghtigden van 't eijlandt ende volckeren van **Goram.** [6])

1

Eerstelijck verklaren ende bijlijden wij gemaghtighden, genen prins offte staet subject offte oijt subject geweest te zijn. maer ons t aller tijt geneerdt als vrije volckeren, wien zonder bepalinge van jmande verbondt ende contracten naer bongre [7]) met andere volckeren hebben aengegaen, tot dat ons nu niet meer maghtigh kennende te beschermen, als onze gealheerde ende [8]) volcomen onderdanen door t reght der

---

[1]) Vgl. *Corp. Dipl.*, I, bldz 200, noot 1

[2]) Uit het Contractboek. — Ook bij Valentijn (*Ambon*), bldz. 167, v,

[3]) Ik heb verder niets over dit contract gevonden. De overgekomen brieven en papieren van 1650 op 1651 zijn meest in slechten staat en onvolledig tot ons gekomen.

[4]) Schrijffout voor „'t gesagh"

[5]) De Vlamingh van Oudshoorn (*Corp. Dipl.*, I bldz. 533) deed „een springtocht" (was met verlof) naar Batavia (Valentijn, t. a. p., bldz 165).

[6]) Vgl. *Corp. Dipl.*, I, bldz. 200, v.v., 306, v.v

[7]) Bon gre?

[8]) Valentijn heeft de lezing „als onze gealheerden ...".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

oorloge van den Nederslanden staet geworden zijnde, als [1]) ook onder dezelve, gelijck op volgende voorwaerden volcomen doen, bij dezen vrijwillich begeven

2.

Mits welcke dan beloven met geene natien, wien t ook zoude mogen wezen, voornamentlijck Europiaensche eegene contracten verbonden als zijnde door dezen daervan versteeken, te maeken, maer jemanden derselver bij onze stranden ten dien fijne verschijnende tot d'FH' in Amboijna te bewijzen. [2])

3.

Met alle volckeren, daer d'E Comp' mede in vreede leefft, beloven ook vrundtschap te zullen houden, daermede handelen ende wandelen, gelijck ware bondtgenoten ende geconfedereerde betaemt

4.

Bij gevolge wij daerentegen ook weder verclaren onze vijanden wezen wien in ommune met d'E Comp' leeft, als zijnde specialijck de rooffsughtige Poupouwen, [3]) Tijdorezen ende andere, met d'E Comp' niet houdende, welcke wij alle beloven te vervolgen, beschadigen ende als vijanden te tracteeren

5

Egene vreemdelingen van wadt natien, qualiteijten, conditien die zijn zullen aen onze stranden gedoogen, veell min handell verleenen, als eenelijck die geene welcke met passedelis offte vreijgeleijde brieven van den Nederslandschen staet zijn voorzien ende wien daervan geen vertoon doen kan, aen [4]) vijanden aentassten ende met d'eerste gelegentheijt aen den E. H' gouverneur, allhier comende, overleveren

6.

Naer egene paetsen bewessten dit Cassteell gelegen zullen Uwe [5]) varen offte zullen allvorens daertoe speciale licentie ende schrifftelijck bescheijdt van d'E. H' gouverneur komen verzoeken ende verwerven edogh de om Oosst geleegen landen als zijnde Banda, de cust van Ceram, Uliasser, Nossolant etc' blijven ons gelcentheerdt

---

[1]) Valentijn beter: „ons"
[2]) Schrijffout voor: „verwijzen"
[3]) Papoea's. Vgl. *Corp. Dipl.*, I, bldz. 534, 535.
[4]) Schrijffout voor „als"
[5]) Schrijffout voor „we"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

sonder passe tot ons genoegen mogen bewaren,[1]) daer handelen, wandelen gelijck vrunden betaemt.

7

Eens jaers ten minste belooven onze gecommitteerden naert cassteell Victoria aen d'E. H' Gouverneur, om aen zijn E. homagie te doen, te sullen zeijnden, mits zo we daervan in gebreeke blijven daervoren telkens verbeuren zuden een boete van 200 r^ms van 8^ven

8.

Ialien tijden als door den E' H' Gouverneur ontboden werden, t zij om Zijn E. met de honge[2]) te volgen offte om eenige andere hooffdienstigheden te plegen, belovende zonder vertoeven naert Cassteel te zullen opcomen

9

Alle slaven offte andere persoonen hoedanigh die zoude mogen wesen, die tot ons uijt het gebiedt van d'E Comp^e offte Ternataensche Co^e naer desen gelopen comen, sullen strax naer haer overcomste, zonder eenige redenen van hier[3]) tot excuse aen te nemen. aen tasste ende met d'eerste gelegentheijt tot d'E Heer Gouverneur aen t Cassteell brengen, mits voor ijder tot berghloon gemetende een somma van 20 r^x[4]) courandt, daermede onder begrepen zijn die allrede, dus met en weten alldaer moghten gevlught zijn.

Alle welcke bovenstaende artijculen beloven wij ondergeschreven in onze voorschreven qualiteijt deughdelijck te onderhouden ende doen onderhouden bedraghtigende dieshallven t zellve met onsen hoogsten eedt op den mousshapi[5])

Amboijna int Casteel Victoria desen laesten 9^ber A° 1650.[6])

---

[1]) Schrijffout voor „bevaren"

[2]) Hongi . nlandsche oorlogsvloot" (*Encyclopaedie*, Tweede druk, II, bldz. 104). De wijze, waarop zoowel deze plaats als het *Vocabularium* van Van Hoëvell, bldz. 13, zich uitdrukken, kan allicht aanleiding geven tot de meening, dat de hongi-tochten *alleen* werden ondernomen als expeditie-tochten. Dit nu is niet geheel juist. De hongi-vloot werd ook gebruikt voor andere doeleinden, b.v. het bezoeken der verschillende deelen van het gouvernement Ambon door of namens den Gouverneur, het vertoonen der vlag, enz. (Vgl. ook Valentijn, *Amboin*, bldz. 32, 40, enz.).

[3]) Schrijffout voor „hem" of „haar"

[4]) „Rijxdaalders" (Valentijn).

[5]) Moeshaaf, het Boek, de Koran.

[6]) Hieronder staat in 't Contractboek „Nota, is in t jaer 1651 op Bat^a gecomen" Bij Valentijn volgen hier de onderteekeningen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CXCIV. KUST VAN KOROMANDEL.

1 Maart 1651. [1])

Het Oostwaarts opdringen van Bijapoer ten nadeele van Karnatika en diens vazalstaten (vgl. *Corp. Dipl.*, I, bldz. 358, 394) had ten gevolge o.a. het veroveren van „d'sterckte en d'stadt van Sinsier" (Gingi) in het begin van 1651.[2]) (*Onuitgegeven translaedt van seecker missive . . door den Hr. Veltoversste van Visiapourse leger . . en dato 12^den^ Februarij 1651 . . aen den H^r^ president Laurens Pitt gesonden. . .*"; *onuitgegeven missive der Hooge Regeering te Batavia „aen den coopman Otto Houckgeest te Wingurla", 22 December 1651.*) Ook de nieuwe meesters zagen het voordeel in van het voortduren der handelsbetrekkingen met de onzen en hadden geen bezwaar die relaties door het verleenen van keuls nader te bevestigen en der O. I. C. nieuwe voorrechten te verleenen. Ook de Nederlandsche autoriteiten rekenden deze overeenkomsten een „treffelijcke saecke voor de Comp^e^", vooral met het oog op de „diverse Ideeden ende witte lywaten", die van de „landen om de Zuijt" beter te verkrijgen waren dan langs de handelsplaatsen verder Noordelijk op. De etsch van „Guinees lywaet", dat in de hier bedoelde streken kon worden opgekocht, bedroeg b.v. in 1651—1652 voor patria 12.000, voor den Indischen handel 15 à 16.000 stuks, „dat veel is ende soo vele andere sortementen naer advenant" (*Onuitgegeven Generale missive 24 Januari 1652.*)

Miersia Moerad Li Beecq [3]) verleent dit cauli aenden Capiteijn Moor [4]) van d'Hollanders

Jck hadde gedaght, dat UE. in de zeesteden van **Sinsier** den handell van de Comp^e^ zouden vervolgen als voor desen,[5]) maer is UE begeerte, om d'arbeijtsluieden, als zijn wervers ende schilders etc. selffs werck te geven ende met haer te handelen. Ingevalle UE die negotie nogh continueerde als in ouden tijden, by Maleijas gebiet.[6]) zoude den duan[6]) meerder voordeell toebrengen dogh dewijle UE t'zellve

[1]) Uit het Contractboek.

[2]) Hunter *Gazetteer* III, (1881), p. 370, stelt den val van Gingi in 1669 en is in elk geval dus onjuist of onvolledig. In the New edition, XII, p. 244 stelt hij het op 1638 dus eveneens onjuist.

[3]) Mirza Moerad Ali Beg was aangesteld tot „regeerder („groot gouverneur") van 't herlschap van Sinsier" (vgl. beneden *onuitgegeven Generale missive 24 Jan. 1652*) van wege den vorst van Bijapoer.

[4]) *Capitaõ mór* (vgl. *Corp. Dipl.*, I, bldz. 6, 119), hier onze Gouverneur der Kust van Koromandel of de hoofdambtenaar der O. I. C., onder een anderen titel met de leiding der Koromandelsche aangelegenheden belast, in deze dagen Laurens Pith.

[5]) Zie *Corp. Dipl.* I, bldz. 501 v.v.

[6]) Hier bedoeld als de staatsinkomsten uit in- en uitgaande rechten (vgl. *Corp. Dipl.*, I, bldz. 235. noot 2).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

alsoo niet voornemens zijt met goedt genoegen te doen, ende overleggende tgenut, dat eghter die zeesteden en volgende mijn landen bij den handel van de Holland^s staet te gemoeten, zoo zall ick dat proffijt afstaen ende UE. dese naervolgende voordeelen, op tgeene bij UE. door den naghoda [1]) Abdalle Geddij aen den sabander [2]) van **Porto Novo,** Miersia Mamet Bakier, gerecommandeert en mij, van den zellven sabander bekent gemaekt is, verleenen ende met goede meninge dit caull toesenden

Alle de goederen die UE. in d'landen van Baer Sinasadoe offte Sinsier incoopt ende mijtvoert, zullen tot op d'affschepinge voor d'rede van **Tegenepatnam** $2\frac{1}{2}$ ten hondert geven, mijtgenomen dat den s'jonkan van Tripwapelaer [3]) haer volle gerechtigheijt zall hebben als voor dezen

Jn wadt zeeplaets dat UE. genegen zijt woninge te begrijpen daer in zall [ik] UE. zooveell mogelijck helpen

Soo 't quam Godt verhoede het, dat eenigh schip offte schepen van UE. door ongeluck offte storm op mij gebiedt quame te stranden, dat desellve zall ick niet laeten aenroeren

De coopmanschappen, die UE. alhier aenbrengen en mijtvent, daer van zall den coper de toll affgeeijst werden

De woorden in dit caull begrepen, zullen vast ende seeker onderhouden worden, daerop zwere ick bij, Godt ende zijn Heijligen Engelen, zegge dienaren, de Engelen des hemells

Daerentegen sall UE. gehouden zijn, ons, wanneer voor reecqeninghe van den duan van hier eenigh schip offte schepen mijt voorschreven zeeplaetsen naer andere kussten verzenden ende des nodigh hebbende met een man offte twee van Uwe natie te gerieven. [4]) Wij zullen dan dagelijcx in vruntschap meer en meer toenemen.

Jn Arne, [5]) dezen 1^en^ Meerdt Anno 1651 Was onderteekent met teeken en den naem van **Miersia Moerad Ali Beecq.**

---

[1]) Schipper, scheepskapitein.

[2]) Havenmeester

[3]) Kan ik niet terecht brengen.

[4]) De Hooge Regeering te Batavia was over deze voorwaarden niet tevreden. Zij beschouwde dit als „een groot servitujt", dat „bij ons geheel ick verexcuseert moet bijven offte immers soo veel als eenichsints mogelijck is en met fatsoen geschieden can. En dan noch niet anders als waardoor versekert mogen wesen, meerder voordeel voor de Comp^e^ mijt ontstaan sal ". (*Ontuitgegeven missive aen den gouverneur van Koromandel. 15 Augustus 1652*)

[5]) Arni in North Arcot?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CXCV. MOLUKKEN.

2 April 1651. [1])

Na [illegible] dood van Sultan Hamza van Ternate was Mandar Sjah hem (1648) opgevolgd gesteund door de O. I. C. (*Corp. Dipl.* I, bldz. 507). Deze was echter niet de eenige kroonpretendent geweest, maar zijne beide mededingers, evenals hij neven[2]) van den overleden vorst, zonen van zijnen voorganger Modafar, nl. Manila, gesteund door eenige rijksgrooten en halamata de andelaar der [illegible] geestelijkheid hadden het pleit tegen hem verloren, gesteund als hij was geworden door de onzen, welke in hem een gemakkelijker te hanteeren werktuig zagen, opgevoed als hij was onder de vleugels der Nederlandsche gouvernante op Ternate (Heeres, *Bouwstoffen* III bldz. XXXV). Zoals bekend is, brak [illegible]g daarna (1650) de strijd uit om Ternate's troon, een strijd over 't hoofd van Mandar Sjah heen, mede gericht tegen de O. I. C. de hoofdreden van het verzet van een deel der Ternataans- bezonnenen en van hun verderen aanhang tegen Mandarsjah was toch gelegen in, naast hun zucht tot machtsuitbreiding, [illegible] nieuwe ontevredenheid over de tegenbetoogingen, welke Ternate's sultan deed aan de O. I. C. o.a. „het toestaen en confirmeren van het opperste gesach bi, den H[r] Gouverneur in Ambon te voeren (vgl. *Corp. Dipl.*, I, bldz. 422, v.v.), als ook mede het cederen der Heijderen op de Custe van Ceram." Manila werd tegen-sultan. Ook de aanzienlijken van Makian en Motir [illegible] bij, Manila's partij aan. De Hooge Regeering te Batavia, den ernst van den toestand inziende en terecht bevreesd voor de mogelijkheid, dat de Ternataansche onlusten grooter omvang naar de Amboinsche landen, besloot bevatte [illegible] en stelde de Arnold de Vlaming van Oudshoorn [illegible] Raadt ordinaris van Indien ende [illegible]ghet geweren Gouverneur der Amboinse landen" (vgl. *Corp. Dipl.*, I, bldz. 533), aan het hoofd van schepen en troepen voor de Molukken, met last om „onder minne is het doenelyck" daar de zaken te regelen en „niet anders als ter noot" van de wapenen gebruik te maken. De Vlaming wist [illegible] met onzachtelijkheid van de mede gebrachte macht als [illegible]schelijke inductie zoo veel te wege (te brengen), dat die van 't eijlant Mackjan (het meeste wel aan gelegen synde) hem wederom gesubmitteert, ende den corningh Mandarsaha weder aengenomen ende eet geswooren hadden [illegible]", 2 April 1651. (Vgl. Valentijn, *Molukse Zaaken*, bldz. 284, v.v., *omstandigheden massives van den gouverneur der Molukken aan G. G. en R., 24 Mei en 17 Aug 1650 instructie der Hooge Reg. voor De Vlaming 22 Dec 1650, generale massive 19 Dec 1651, „verbael off daghregister" van de Vlaming*, waarmit ik onderstaand stuk overneem)

Contract beswooren door de Macquiansse overheijdt etcetera aen haaren Coningh Mandarsha. [3])

Wij ondergeschreven den Singadie van **Gnoffacquia**, den Sen

[1]) Uit *Overgekomen brieven en papieren 000, 1652, III*, folio 171 v.v.

[2]) Volgens een [illegible] massive uit *Ternate* van 20 Aug. 1651 zou Mandarsjah een kleinzoon van Hamza wezen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gadie van **Gnoffagita,** den sengadie van **Tahane,** [1]) ende de drij(?) sengadies van 't eylandt **Mothir,** [2]) sweeren ende beloven op ons Moorse wetboek ofte Moesaphij, zoo voor onze persoonen, als d'ingezetenen van onze negrijen den coningh van **Ternaten** Mandarsha, bij ons voorheenen verworpen, nu wederom voor onzen gerechtigen coningh ende heer aentenemen, ende hem voortaen met alle oodtmoedicheijt te gehoorzamen in alle 't geene Zijne Maij^t^ ons te water ofte te lande zal gelieven te gelasten ende opteleggen swerende ende belovende daar en tegen, alle de geene voor onze vijanden te houden, die desselven Coningh Mandarshas vyanden zijn oaaronder verstaande ook die gene, die uijt zijne gehoorzaemheijt afgeweecken alsnoch tot geen bekeringh zijn gecomen zoo sweeren ende beloven wij midsdezen oock, ten geenen tijde denselven onsen coningh Mandarsha te zullen verlaten ofte bij zijn leven een ander te kiezen, maar ons in alien dele onder d'aliantie vande Nederlandtsche G'octrojeerde Compagnie ende geene andere te zullen gedragen, als vroome ende getrouwe onderdanen van zoo mogenden coningh toecomt ende betaemt

Aldus gedaan ende beswooren voor 't huijs Gnoffacquia opt eylandt **Macquian,** in presentie vanden coningh **Mandarsha,** ten overstaan van van d'E. H^r^ admiraal ende superintendent [3]) **Arnold de Vlamingh van Oudtshoorn,** dezen 2^den^ April 1651

CXCVI. MOLUKKEN-AMBON.

20 April 1651. [4])

Terwijl De Vlamingh bezig was met de Makaansche aangelegenheden, bereikte hem het bericht, dat het verzet tegen de O. I. C. overgeslagen was naar de Ambon-eilanden. De voornaamste leider van het verzet was de stadhouder van den sultan van Ternate, de gimalaha Madjira, die in 1643 daartoe was aangesteld op aandrang der Nederlandsche autoriteiten op Ambon, die in hem een gewillig vriend der O. I. C. zagen (vgl. Heeres,

[1]) Ngofakiaha, Tahane.

[2]) Vgl. *Corp. Dipl.*, I, bldz. 63.

[3]) In de (onuitgegeven) *„Commissie"* van G. G. & R. voor De Vlaming wordt deze aangesteld tot „onzen expressen Commissaris ende Superintendent" voor de Molukken, Ambon, Banda en Makassar.

[4]) Uit *onuitgegeven Overgekomen brieven en papieren 000 1652*, III, folio 254, v.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Bouwstoffen, III. bldz XXVII. v, 129) „Door het slim beleyt" van hem „ende andere Grooten" werden in Maart 1651 „met verraderse aenslagen" verschillende „Nederlantse sterckten op de Ambon-groep „schrickelicken verrompelt ende het volck (grootendeels) schandelijcken vermoort ende om 't leven gebracht „ daer onder vrouwen ende kinderen ." Omtrent de motieven voor dit horrible schelmstuck" werd verschillend geoordeeld. Sommigen zagen daarin eenvoudig een terugslag van de gebeurtenissen op Ternate. „Haer eygen voorgeven is, het zelve in 't werck gesteld te hebben om 4 redenen, namentlijck 1. omdat de Comp^e voorgenomen soude hebben haer altesamen te dwingen tot het Christen geloof aen te nemen, 2. omdat men voor had, haere nagelbossen uijt te roeyen, 3. omdat verstaen hadden, wij den coningh Mandarsaha mede verlaten, ende ons mette andere rebelien tot den nieuwen coningh gevoeght hadden, ende ten lesten dat men voor had haer alle te verdelgen ende uijtteroeyen ofte wel als slaven te vervoeren. Hetwelck altesamen" — zoo schrijft de Hooge Regeering aan Hewindhebbers, 19 Dec 1651 — „met dan opgeraepte ongeluindeerde pretexten synde, wij van gevoelen blijven, sij daer toe geen ander beweechreden hebben gehat, dan haer side wel bekende ongerustichejt waer mede alt jt getracht hebben na haer vrijheijt ende haer van Comp^e servitujt te ontlasten, waertoe hem dan voort wel aenlijdinge gegeven can hebben de rebelie der Grooten in Ternate met welcke sij haer licht hebben ingebeelt, wij onse handen vol souden hebben. Watter eijgentlijck van sij, is den Almogende bekent ."

Zoodra De Vlamingh op Makian bericht over de troebelen op Ambon kreeg vertrok hij daarheen (April 1651) De gouverneur der Molukken Jasper van der Bogaerde wist bij sultan Mandar Sjah te bewerken dat diens oom, den sengadji van Malajoe, naar Ambon werd gezonden, om „bij „provisie" Madjira op te volgen en dat onderstaande „Acte van Commissie" aan De Vlaming werd verleend (vgl. Valentijn, *Amboinsche Zaaken*, bldz 168, v.v., *onuitgegeven Generale missive 19 Dec 1651, verbaal van De Vlaming* waaruit ik onderstaande stukken overneem)

Commissie voor den E. H^r Superintendent Arnold de Vlamingh van Oudtshoorn door den coningh van **Ternaten** verleent

Ik, Sultan Mandarsha, Coningh der Ternatanen, saluijt^

Bij mijn ingezien zijnde de getrouwe alliance, die dit mijn rijcke met de Generale Compagnie nu veele jaaren naar der anderen heeft onderhouden ende de vruntelijcke bejegeninghe mijdsgaders broederlijcke assistentie mij ende mijne voorzaten oijt ende oijt vande zelve doch voo namentlijck nu in deze troubuleuse tijden onder het beleyt vanden heere Arnold de Vlamingh van Oudtshoorn betoont ende bewezen, daar en tegen gelet hoe schendich dat ik door het meeste part mijner onderzaten verlaten ende bedrogen ben, zoo vinde ^tot conservatie van mijne heerlekijenf^, ende limiten van **Amboina** en Leijmiden daar bij ende om gelegen, onder mijne croone sur-

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

terende geraden ende dienstich, den gemelten heere Arnold de Vlamingh van Oudtshoorn (als mij van zijne wijsheijt, capaciteijt ende bijzondere ervarenth in voornoemde landen gerust vindende) te imploijeren, zoo doe bij dezen dat het zijne E. geliefve de moeijte te nemen ende de surintendence over mijne voorschreven landen t'aenvaarden midsgaders ingevolge wanneer in voornoemde Amboina derwaerts zijn E. reijse nu lecht behouden (dat Godt geve) sal zijn g'arriveert, dezelve landen als mijnen expressen Commissaris te visiteren, ende op alle zaacken van hoedanigen natuer ot aert die zoude mogen zijn in onzen name requisite ordre naar zijn E. welgevallen en wijzen raet) te stellen. wijders, dewijle jonghst uijt Amboina tijdinge is aengecomen, dat aldaar den quimelaha Madiera[1]) van omtrent de redoubt Louhoe[2]) de vlucht boschwaert in genomen ende door eenige andere boose menschen van zijne aenhangh sommige Hollanders schelmachtich heeft laten vermoorden ende zich daarmede genouchsaem vijandt van mij ende d'E. Compagnie verclaart, vergetende zoo goedtwillich alle weldaden, hem door mij ende d'Hollanders bewezen, versoeckende jk aen gezeijden heere admiraal,[3]) dat hem geliefve, met zijn E. aldaar prezente macht den selven quimelaha als openbaren vijandt te willen vervolgen, ende hem met alle die van zijne aanhangh zijn te destrueren ende zoo mijt als goet verbeurt te maacken ende met onze overicheden in dat gewest, die op eenige andere wijze zich ten ondienste van mij ende d'E. Compagnie mogen hebben vergrepen, voorts zoodanich te handelen, als zijn E. wijzen raadt ende geliefven gedragen zal. Zoo bevele jk derhaven aen alle mijne bevelhebbers ende goede onderdanen in Amboina van hooge ende lagen standt, meergemeltten heere admiraal de Vlamingh mijt crachte dezes voor onzen superintendent ende expressen commissaris aentenemen, hem daarvoor t'erkennen, eeren, respecteren ende gehoorsamen, even als of wij zelfs in persoone daer prezent waeren ende t gunt hen door geduchten H^r^ in onzen name zal mogen werden g'ordonneert van ons zelf bealst en bevolen wierde te doen, op pene wie hen daar tegen ongehoorsaem comt te stellen lijf ende goet sal verbeuren daar af een yeder bij dezen gepreadverteert blijft. Ende ten eijnde te minder scrupule in het aennemen van zijn E. persoon in voornoemde qualiteijt mach werden gemaackt, zoo hebben tot meerder verzeeckeringe dat het voorschreven zoo onzen wille is

[1]) Zie hiervóór.
[2]) Vgl. *Corp. Dipl.* I, bldz. 64, noot 2), 143, noot 1), 224.
[3]) De Vlamingh.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ende om in 't gezagh van ons stadhouderschap in plaatse vanden schelmsen quimelaha Madhera te succederen, nevens zijn E. derwaerts gezonden onzen lieven getrouwen oom. den singadie van Maiene [1]) Ende naar dien den dienst vande Compagnie wel. lichtelijck zal requireren dat den heere Admiraal haest uijt Amboina elders vertreckt, zoo hebben wi, bij dezen op den heere Willem vanden Beeck,[2]) gedesigneert vervanger vanden meergemelten heere admiraal in het gouverno van Amboina. versocht dat het zijn E. gelieve naar het scheijden vanden heere de Vlamingh onze voorschreven last, in cas van substitutie, gehelijck op hem te nemen ende ons bij alle gelegentheden vande hoedanigheijt ende particuliere constitutie der landen punctuelijck t'adviseren, bevelende mi nen stadthouder, den singadje Maleije, jegenwoordich derwaerts gaende ende andere mijne bevehebbers in die landen geroerden heere vander Beeck met gelijcke eere ende dezelve macht als vanden heere Vlamingh geschreven aentenemen ende te gehoorzamen, alzoo wi, alle 't zelve ten meesten dienste van onze croone ende manutentie van goede ordres inde landen opgemelt vinden te behoren.

Gegeven op Macquian, binnen onzen Huijze, 20^en^ April 1651

CXCVII. AMBON.

27 April 1651. [3])

Op denzelfden dag (27 April 1651) dat de nieuwe gouverneur van Ambon, Willem van der Beeck, als zoodanig den eed aflegde, liet de superintendent De Vlamingh „alle Comp.^a^ onderdanen, zoo hier om ende bij het Casteel als langhs de Cust van Hitoe woonende", aan het Kasteel komen om „als Comp.^a^ onderdanen den eet van getrouwicheijt ende speciale

[1]) Uit dienst „Commissie" haal ik aan: „Des is oock mijne expresse wille, dat door gezeyde singadji in gewichtige zaecken niet sonder kennisse van aengemelte heeren (De Vlamingh en Van der Beeck) zal worden bestaen ofte aengevangen"

[2]) Deze (vgl. *Corp. Dipl.* I bldz. 469, 471) was tot opvolger van De Vlamingh in het Ambonsche gouvernement benoemd in 1650 (*Onuitgegeven Generale missive 10 December 1650*). Zijne commissie dagteekent van 22 Dec. 1650, hij trad op 27 April 1651 (*Onuitgegeven „Verbael" van De Vlamingh*).

[3]) Uit *Overgekomen brieven en papieren 000 1652, III*, fol. 219. v. Ook bij Valentijn, *Ambonsche zaaken*, bldz. 172, v.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gehoorzaemh[1] aen Zijn E. te doen" (*Onuitgegeven verhaal van De Vlamingh*, waaruit ik onderstaand document overneem).

Eedt bij die van 't landt van **Hitoe** gedaan

Gemerckt de trouweloose acktaten bij den quimelaha Madiera ende zijnen aenhangh tegen d'E Compagnie met het spolieren ende beroven harer goederen ende volckeren jonghst op verscheijde plaatsen gepleecht,[1] verclaaren wij, ondergeschreven orangcaijen van het landt van Hitoe ende **Ihamau,**[2] dat de gemelte Compagnie met goede redenen, als eenige van ons ende de hare door maechschappije den anderen zeer naer bestaende, behalven dat wij ock van een ende dezelve religie te weten de Mahumetanise zijn, een naarder opzicht op ons mach nemen ende ons dienvolgende op het nauwste als zij, ommers konnen aen haar verlanden, gelijck als wij ons dienvolgende dan ock onder den dersten ede die wij doen mogen, dat is op onze mousahapnij op de hiervolgende articulen dijt onze eijgen vrijen wille aende voornoemde Compagnie naerder verbinden, als doen bij dezen

Eerstelijck beloven ende sweeren wij, d'E Compagnie gehouw ende getrouw te zullen zijn ende blijven,

ende dat wij dienvolgende ock met alle de gene, waar de voorschreven Compagnie nu reets mede in vrundtschap is ofte hiernaer noch vrundtschap zoude mogen comen te maacken, mede alzoos als gnede ende onze eijgen bezondere vrunden zullen omgaen, leven, handelen ende wandelen, zoo wijdt ende verre als ons dat bij voorschreven Compagnie zal werden gaccordeert ende toegelaten

Gelijck wij dan ock daarentegen aende andere zijde weder beloven ende sweeren, voor onze vijanden te achten houden ende zullen houden alle de geene, waarmede d'E Compagnie rechtevoort oorloch heeft ofte naarmaels noch zoude mogen crijgen tot zoo lange dezelve oorloch dueren zal zijnde specialijck daaronder gemeent ende begrepen den voorgemelten snooden quimelaha Madiera met alle die, welcke zijne zijde ende factien gunstich zijn ende dezelve volgen, egene van die gereserveert ofte uijtgezondert

[1]) Zie hiervóór, bldz. 12.

[2]) Valentijn, *Ambonsche Zaaken*, bldz. 172, die dit stuk reeds heeft gepubliceerd, heeft dar ook in den aanhef „t land Hitoe mitsgaders dte van de Negryen Iha en Mahoe" Zooals steeds, heeft Valentijn de spelling hier en daar gewijzigd.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Zoo beloven ende sweeren wij noch mede, met niemandt vanden quimelaha Madiera ende zijne consorten ofte andere Compagnies vijanden eenige secrete correspondentien ofte t samenspraacke te zullen houden, maar dat wij econtrarie alle de gene, die wij van voorschreven quimelaha aenhangh, zonder eenige onderscheijt van persoonen te maacken, hoe nae zij ons oock in bloede ofte van aenheijlicken wegen zouden mogen bestaan, in onze handen comen te grijpen, op hoedanigen wijze het selve oock zoude mogen wezen, zonder eenen onnutten tijdt daarmede te tarderen, zullen brengen ende leveren aende naeste suppoorten vande Compagnie, van ons afgelegen.

Item oock dat wij ons t allen tijden gereet ende vaerdich zullen laten vinden op de ontbiedinge vande Compagnie den algemeijnen vijandt zoo te water als te lande naar ons uijterste vermogen te vervolgen ende distrueren van alle wellcke poincten hetzij in t geheel ofte ten deele, indien wij blijven in gebreecken, verclaren ende beijden wij ons zelfs liberlijck te wezen meijneedige ende met goede redenen landt goet ende bloet te hebben verbeurt, dat alle wij nuds dezen dan oock daar onder submitteren ende als te pande stellen hebbende wij, te zamen ende ijder van ons in 't bijzonder tot bevrachtige van zulcks onze handen, volgens onze vaders wijze in het sweeren gebruijckelijck gelecht op de mousahaphij, waerentegen hebben wij, Arnold de Vlamingh van Oudtshoorn ordinaris Raadt van India oudt gouverneur ende directeur van **Amboina** ende als nu voor admiraal superintendent ende expres Commissaris herwaerts gezonden, ende Willem vander Beeck extraordinaris Raadt ende regerent gouverneur ende directeur vande provintie voorschreven, in onze respective voorschreven qualiteiten, voor ofte van wegen de Generale Compagnie belooft ende geswooren, als doen bij dezen het landt van Hitoe nevens alle de geene waermede de Compagnie hier rechtevoort in alliantie is, zoo lange als zij haar naerde voordezen beraamde articulen ende vredecontracten oprecht ende getrouwelijck blijven comporteren allenthalven zoo wel voor publicq als heijmelijck gewelt, met uijtterste vermogen te helpen ende assisteren.

Dat [wij] versorgen sullen de contracten voor dezen bij wijlen mijnen heere den Generaal Antonio van Diemen met die van deze landen aangaande het betalen der nagelen ende coopen van Compagnies cleden geraemt [1] aen onze zijde wel, oprecht ende getrouw werden onderhouden ende naargecomen.

[1]) Vgl. *Corp. Dipl.*, I, bldz 297, vv., 316, vv.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ende specialijck beloven ende sweeren wij bij dezen dat wij nooit trachten zullen, yemant van het Mahumetis gevoelen aftelei,den maar zullen die vande gantsche cust van Hitoe ende wie elders meer van dat gevoelen zijn, van ons daarin ongemolesteert werden gelaten

Zoo zullen wij ook niet gedoogen eenige jonge leden van het Moors gevoelen, zonder speciael consent van haare ouders ende vrunden, met eenige Christen dochters trouwen ende midsdien gelijck als dat dan volgen moet Christen werden, maar nemen wij aen ende beloven. d'ouders ofte momboirs[1]) van zoodanige onmondige kinderen daar van te laten weten ende indien zij daerinne niet willen consenteren dezelve weder datelijck tot hen te stieren Soo waerlijck moet ons Godt almachtich helpen

Aldus gepasseert ende beswooren in het Casteel Victoria in Amboina dezen seven-en-twintichsten April A° 1651 [2])

CXCVIII. AMBON.

5 Mei 1651. [3])

„Volgens d'expresse ordre van haare Ed^n in Batavia" heeft De Vlamingh den 5 Mei 1651 „aen alle vreemdelingen bij publicque edicte gepreadverteert, van naar dezen nooit weder hier inde landen te verschijnen (*Overgegeven „Verbael" van De Vlamingh* waaruit ik onderstaand stuk overneem).

Placcaet noopende de vaert der vreemdelingen naar **Amboina.**

Arnold de Vlamingh van Oudtshoorn. Ordinaris Raadt van India, out gouverneur ende directeur dezer provintie Amboina, midsgaders admirael ende superintendent, als ook expresse commissaris der emportante gouvernementen Molucos. Amboina ende Banda, van wegen d'Hoo Mogende Heeren Staten Generaal, Zijn Hooch' Willem Frederick, bij der gratie Godes prince van Orangien, grave van Nassouw etc^a, onder 't beleijt vanden Ed^n H^r Carel Reniersz gouverneur generaal over gants Nederlands Indien allen den geenen

[1]) Momboirs voogden.
[2]) Valentijn, t.a.p., heeft hier nog (bldz 173) de onderteekeningen
[3]) Uit *Overgekomen brieven en papieren 000, 1652, III*, fol. 245, v

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

die dezen zullen zien ofte hooren lezen, saluyt, doet te weten: alzoo wij gedurende ons gouvernement in lese landen van tydt tot tijdt hebben aengemerckt, hoe dezelve zeer ichtelijck met factien invasien vele onrusten ende bijzonderlijcke contraventien tegen de solemnele contracten tusschen de Comp^e ende alle haare goede onderdanen als bondtgenoten aengegaen, bij continuatie vande jaarlijckse aencomende als retourneerende vreemdelingen uijt verscheyde gewesten ende landen herwaerts aen hunnen particulieren handel met rijs ende verscheyde mercadentien[1] eenlijck voor comptanten (doch slechts soo veel ons maar openbaar can werden) te trockeren ende negotieren, zyn verschijnselen dese[2] gestadichlyck zouden connen werden genoodsaeckt in een onseeckeren stant waardoor de voorschreven planteren, alschoonse hun tot d'effective waare daer toe niet souden connen te verloopen, niet alleen gedurichlyck met aenvechtingen ende innerlijcken strijt, gehelijck met 's menschen ongemat chde begeerlijckheijt accorderende, tot alzuick een ongeoorloft ende averechts gewin aengedreven ende bestreden, maar oock bij dadelijcke transgressien der meergeschreven zoo heijlich geswoorne contracten, door 't veranieren van een eenige seeckerder allerminste qualiteijt harer nagelvruchten, of wat daar slechts eenigen reuck of smaack van is behoudende in overgroot pervckel zoo wij zulcks mochten gewaar worden, van niet enckelyck al geheel hun landt sant ende alles wat ter werelt bezitten maar oock als meyneedige met de hoochste infamie huijs ende bloet souden comen rechtveerdichlijcken te verbeuren. Zoo ist dat wij willende onze welgemeende goede ende lieve onderdanen zoo wel van zoodanigen effectieven capitalen misdaet als selfs oock van t pericckel van t'eenigen tydt door de hooge aanbiedingen, bekoorlyckheden als looze traductien van voornoemde vremde onchristen negotianten, daar toe te vervallen, t'haren segoure gerustheijt bevryden, ende oock alzoo d'E: Compagnie in hare gerechtige possessie dezer trafficque naar onzen plicht soo veel doenlijck asseureren ende buijten alle nadencken conformeren, hebben met voorgehouden commun catie ende approbatie van onze Ed^e Hoochgeduchte H^n gebieders den Ed^en H^r Gouverneur Generaal ende Ed^e Heeren Raden van India in Bat^a uit krachte van haare daertoe gegeven speciale last, expresselijck verboden ende geinterdiceert zoo wij expres verbieden ende interdiceren bij dezen, alle onchristen uijtheemse volckeren ofte vreemdelingen van wat staat ofte conditie die zouden mogen wezen,

[1] Mmudencia (Port). Idemgheid (Spaansch mercadencia)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ouyt ten eeuwigen dage, alle pretexten, hoeze oock zouden mogen genaemt zijn, uytgeslooten, in deze landen van Amboina, zoo wel die onder de souverainiteyt vande E. Compagnie als onder den Ternataensen Coningh ende bij solemneel verdrach ende verbondt onder meergeschreven E. Compagnie zijn sorterende, met hunne 't zij joncken, champans, praauwen ofte eenige hande vaertuygh, t zij met ofte zonder ladinge ofte negotie, naar de publicatie dezes meer te verschijnen, op poene van vaertuych ende alle goederen voor d'E. Compagnie te zullen werden verbeurt, ende daarenboven alle de menschen voor al haar leven inde keten geldoncken ende geduerich in slavernije gehouden te werden, waar wij zulcks tot de bloeyende rust ende vreede dezer landen ende welstandt van d'E. Compagnie alzoo bevinden te behooren.

Amboina dezen 5^en^ May A° 1651. Was geteeckent **Arnold de Vlamingh van Oudtshoorn.**

CXCIX. BASRA.

9 Mei—17 Augustus 1651.[1])

„De eerste reis der Nederlanders door de Perzische golf" vond plaats in 1645 onder leiding van Cornelisz. Roobacker. A. Hotz in het Tijdschrift van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap, 2e serie, XXIV, 1907, bldz. 289 v.v.). Moeilykheden met Perzië (Hotz, t.a.p., bldz. 296, v.v., *Corp. Dipl.*, I, bldz. 370, 490, v.) leidden de O. I. C. tot het aanknoopen van betrekkingen met Basra (30° 30' N. B., 47° 40' O. L.), gelegen by den Sjatt-el-Arab.

Volgens Boudaens „relaes" (zie beneden) was Basra toen een „reedelycke groote ende (op die landtswijzen) wel betimmerde stadt". Ook de Engelschen dreven daarop van Surat uit een voordeeligen handel en hebben daar „een eygen woningh". Vroeger had de stad gestaan „onder het vergebiedende Ottmanse huys", maar zij werd nu „door Haasen[2]) bassa met absoute ende conincklycke macht gegouverneert" en wel „door erfenisse van zijn vader ende grootvader", „Echter gebruycken noch den schijn gelijck dependent van den grooten Turck, op wiens naam de tollen noch gevordert werden, doch geniet in 't minste daer niet van, als alleenelijck jaerlycks, gelijck tot een erkentenisse, weynich schenckagie (Vgl. hierbij Hotz, t.a.p., bldz. 394, v.; R. Hartmann in *Encyklopaedie des Islam, I* (Leiden, Leipzig, 1913, S. 701). Deze stad werd beschouwd als zeer goed

[1]) Uit het Contractboek. In *Overgekomen brieven en papieren* 000. 1652, komt mede een afschrift voor, dat sommige onduidelykheden in onderstaanden tekst verduidelijkt.

[2]) Hoesain pasja.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gelegen voor den handel met de Perzische, Levantsche en Turksche koopl e den. „Opperhooft" van het daar toen gevestigde kantoor werd Dirk Sarcerius De resultaten waren niet geëvenredigd aan de verwachtingen, waaraan het „onoordeelkundig optreden" van Sarcerius, die in het begin scheen te zullen slagen en allerlei voorrechten mocht verwerven, mede schuldig is geweest. Toch werd de handel met Basra voortgezet. Zóó werd op last der Heeren XVII den 15 Maart 1651 de opperkoopman **Elias Boudaen** van Surat naar Basra gezonden met 2 jachten en een lading van ongeveer f 163,000 in indigo, peper kruidnagelen, muskaatnoten, tin, loot, enz. (*Omuitgegeven Generale missive 19 December 1651*). Een *onuitgegeven schriftelijk relaes*, dd. 29 November 1651, werd door hem bij zijn terugkomst in Surat aan de Nederlandsche autoriteiten daar uitgebracht.

Artyculen ende replycq gepresenteert en beandtwoordt by den Bassa des Erffryex [1]) **Bassura** op heden 9r May A° 1651

Groodt vermogende vorst ende genereuse Heer, op den vrundelijcken ontfangh onser luyden ende brieven, die ons getuygenissen Uwer Vorstelycken Hooghevts gunste en faveur wederom gebracht hebben, als ook uyt andwoordt die UE. Hoogheyt den zabandar Mamet Aga belast hadde ons aen te schryven, menen te vertrouwen, Uwe Hoogheyt ditt navolgende voordragende, een favorabele ant woord te verwagten.

Tot onsen ooren zy gecomen de pretentien Uwer natie, waerop wy ons naerdt gebruych onzer voorsaten ende gelyckformigheyt Uwer verzoek van punct tot punct ter andtwoordt, gelijck de betameyckheyt vereyschte, bequaemt, onze penne ter eeren gescherpt en op volgende wijse geandtwoordt [2])

1

Eerstelijck verzoeken den vrijen tol en uytgangh in U E. Hoogheijtsgebiedt zonder daerin verhinderingh onderworpen te zijn

I

Rakende den eersten eysch van vrijen uyt en ingangh in myne beheerschinge segge daer, zoo wanneer ghy zulldt genegen zijn in deselve te verschynen, dat niemand weynigh [3]) hinder sall aen doen nogh ook zult ghy belet zijn, als ghy 't goedt vindt vredigh te vertrecken, zoo zult insgelycx in alles vry en zeekerheydt naer uw gelieve onder den onzen wonen mogen

[1]) Vgl. de toelichting boven den tekst

[2]) De antwoorden staan in het Contractboek met onder, maar naast de verzoeken.

[3]) U eenigh(s)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

2.

Dat onze goederen en coopmanschappen, hoedanigh die ook mogh-ten zijn, uyt en incomende alle visite vry en onschuldigh zullen blyven.

2

Zoo sall uw 't lossen uwer coopmanschappen vrij zijn en blyven, mits dat ymandt van den tolhuyse int aen laent voeren jegenwoordigh zij, naer welx ghy zulldt mogen alle Uwe manufacturen t'uwen huyse voeren waer [en] tollheer offte ymandt onzer ministers die besightigen zall, maer de speceryen offte droguen zullen door den allphandigo [1]) gevoerdt om daer gewogen te werden en daer naer in Uwe woningh comen moeten. [2])

3

Dat ook deselve vry en onverhindert zonder betalingh offte andere gereghtigheden mogen lossen, landen [3]) en vercopen en by onverkoop deselfve wederom gelycker gestallt aen boordt vervoeren, t welck ook moge stant grypen in zodanige coopmanschappen als wij in UE Hoogh'e landen kopen en vervoeren moghten waer toe UE Hoogh te bewegen hebben d'neerstigen [en] wellvaerdt die [wij] UE landen en luyden soeken toe te brengen wes ook van andere prinsen en heeren zoodanigh voordeelen gemetende zyn, dogh soo UE Hoogh'e deese tolvryheyt niet gelieffde in te willigen, versoeken evenwell van Uw Hoogh'e gunste eenige considerabele preferentie in den selfven ons toevloeyen mogen.

3

D'tolle die ghij begeerdt in mijn ryck te gemeten, die aengaende segge ick u dat ghij als andere Chrisstenen offte Moorsche volckeren zult gehandellt [4]) werden, zonder dat zy offte ghy dt myn reght belangende met onderscheyt van minder offte meerder tractament zullen gemeten

4.

Mitsgaders dat d'opreghtigheyt in matie [5]) ende gewighte gelijck

[1]) „Tol- en Tolhuijs van in en uijtgaande Regten" (*Versameling der Wetten*, sub voce).
[2]) Zie echter aan het slot onder 17 Augustus.
[3]) Laden(?)
[4]) Behandeld
[5]) Maten.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

die van U.E. Hoogheijt geordonneert en ingesteit is, door UEd gebiet by alle ende elcke [1]) onswaert moete gehandthafft werden

Zoo eenige bedriegers in coop off vercoop betight en zodanige bewesen conde werden te zijn zy zyn dan coopluyden offte makelaers sall ick die straffen, zoo zij Moren waren, maer zoo die van andere natie offte gelooff moghten zijn. eefft die naer uwe wetten

5

Zoo ons door ontrouwe luijden offte dieven jetwes moghte ontvremt offte gesloten [2]) werden. dat door Uwe Hoogh[t] authoriteijt t zelve opgesoght ende wederom gegeven ook bij gebrecke van dien d'overheijt des oorts der restitutie schuldigh werden

Dewyle onze wetten niet toestaen. dat wij ons verbanden zouden werom aen uyt [3]) te geven dat Uw dieven moghten comen t'onstelen, soo ist een zake waerin wij ons niet well verpleghten konnen dogh wanneer ghy moghte bestolen werden, zullen den dieff met alle diligentie naghte te vangen, t geene hij onvreemt heeft doen uijtkeeren offte zyne daer voor aen tassten en zoo den dieff Uw in den goede niet konde volldoen sall hem naer vereijsch van sake aen den lyve straffen.

6.

Dat by lossingh offte ladingh onzer goederen noyt mogen om vaertuyge offte barquen verlegen blyven, maer den opsiender door Uw Hoogheijts mandement ons alltijt sonder obstacull te prevereren [4]) hebbe

Van barcquen soo veel ghy zullt benoodight zijn zullen geduyrigh t uwen bevell staen

7.

Offt gevele dat ons gewenst [5]) door eenigh ongeluck der zeewateren stromen, klippen etc[a] eenigh ander [6]) schip offte schepen quame te stranden op plaetsen waer Uw Hoogh[t] te gebieden heefft en d'goederen in der inwoonderen handen vervallen dat die tot wederom gevinge zullen gehouden zijn.

[1]) Ieder
[2]) Gestolen
[3]) Uw
[4]) Prefereeren
[5]) Ongewenst(?)
[6]) Onzer

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

7.

Schipureuk offte ander zeegevall Uwe schepen ongewenst overkomende, wyzen onse wetten dat geene [2]) daervan geberght in 3 deelen gekavellt werdt, t'eene voor ons, t'ander voor den verl eser, t derde voor den berger, welcx niet jegenstaende ick uwe m,n dele geve en dan salt aen Uwe staen om met de bergers taecorderen.

8. [1])

Zoo ons ook in Z ,n Ede he.jts gelnet slaven van onse natie bekent werden dat derselver ossinge ons niet belet mogen werden, ook niet by Zyn Ede.heijt offte de zyne getollereerdt, dat niemandt hem oer Mahomettaensen wet van d'onse aenneme, maer dat wi, met d'zoanighe genegene naer onsen wille mt verzenden offte anders zullen handelen mogen

Staen wij Uw ten vollen toe excepto wanneer als de slaven wer nat e nogh onjesneden z jn maer diet Mahomets gelooff aen genomen zullen hebben zullt onvermogens zijn te copen.

9.

Offt gebeurde, t weick Godt verhoede mJ onmanne gemant [3]) der Uwe offte onsen oeleidight, gequest, ja gedoot werde, dat d straffe naet gewighte des delicts zeden [2]) over den zynen zonder exceptie te geschiede staet.

9.

Is uw geheel vergunt.

10.

Dat I Ed. onsen overvdenden een behoorlycke begraeffplaetse aen doe wysen en d'uytvaerdt der .veken naer onse landtwyse onverhindert gepleegh werde moge.

10.

Uwe overledene begraefft naer Uw will, wet en manier, dogh uyt [4]) der Musselmanen graff plaetsen

11

Dat ons zonder hinder die ons willigh dienen willen en nut zyn

[1]) De zin loopt in dit artikel en het antwoord daarop niet, maar de bedoeling is toch duidelijk

[2]) Jemant

[3]) Jeeden.

[4]) Binten. Hetzelfde verzoek werd in 1622 aan Perzië gedaan. (*Corp. Dipl.*, I blz. 190)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

moghten, welcker natie offte gelooff die zouden mogen wesen, in Uw rijck van ons gebruyckt zonder eenigh pretext daervan getur leert offte affgeleyt) ende daerin gecontinueerdt mogen werden [1])

11

Welcke dienaers ghij willt mooght ghij neemen, ook zoo veele, wijll ghij hier zijt. laedt Uw van die wel dienen, maer vertreckende doet mij die welcke met uw gaen om wighticge reden weten.

Eijndelijck ende ten

12.

Zoo wij moghten benodigh. zijn van eenigh lastvee als paerden, cameelen, muylen offte ezels t zij om onse coopmanschappen ende anders te laden offte ook gesint wierden, desellve lastbeessten en peerden om te verzenden te coopen, dat Zijne Hoogheijt zullx met zijn toestemminge geliefve te bevrijen(?) [2])

12.

Wat paerden ende hoe vele ghy zult willen coopen en vergunne ick, als ghy van mij selffs 2 a 3 p[e] [3]) sullt gehandellt hebben.

Op 17[e] Augusty A[o] 1651 heefft Haszen Bassa gepermitteert, dat alle drooguen [4]) en specerijen. zonder dan [5]) allphandigo passeeren. zouden mogen in s'Comp[e] logie gebracht werden. Annueerende zooveell desen in den tweeden artycull replicibe(?) tegen strijt [6])

[1]) Ook hier is de zin bedorven, maar de bedoeling nog duidelijk

[2]) In het exemplaar in *Overgekomen brieven en papieren*, 000 II, sluiten de antwoorden met „Ende laestlijck op U. ierat. ff ende constantelijcke begeeren als om onze gunst te bethoonen sult gij, soodanige goederen als hier ncoopen, verseuden ende verscheepen mochtet, waer andere 5 maar 3 ten hondert betalen"

[3]) Stuks

[4]) Drogerijen.

[5]) Den.

[6]) De Pasja had ons grond aangeboden voor het bouwen van een kantoor Boudaens vindt zeer nodig. op dit aanbod aan te gaan, want de hunzen zijn er „uyttermaten slecht" Voorloopig zijn daär gebleven de koopman Dirk van Adrichem, de eerste assistent. Lucas van Waerden en „twee nuchtere matrosen" Of de verkoop door ons van specerijen veel zou opleveren, was nog onzeker Boudaens was geiast, de specerijen zóó hoog op prijs te houden, dat zij „met overlandt naar 't Christenrijck" gebracht zouden worden ten nadeele van 't Comp[e] monopolie.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CC. KUST VAN KOROMANDEL.

17 Mei 1651. [1])

Bijapoer, nog altijd staande „onder tribuyt van den Groot Mogol [2]), ging voort met zijne veroveringen (Zie hiervóór n° CXCIV) De O. I. C ging met het oog op de mogelykheid, haar handelsterrein hier uit te breiden, gretig in op voorstellen in die richting door Bijapoer gedaan. (Zie achterstaanden brief van 12 Februari 1651 van den „veltoverste vant Visiapourse leger Chan" *Z.*) deed daarom „besendingen" zoowel naar den groot-gouverneur van Gingi (zie hiervóór blz. 8 en aen diens „supperieuren den Chan Channa als ook naant Visiapours hoff" (*onuitgegeven Generale missive 24 Jan. 1652*). Deze verschillende bezendingen verklaren, hoe de O. I. C. zoo spoedig op elkander verschillende voorrechtsbrieven van Bijapoer ontving

> Transllaet firman door d'Visiapourse Mayesteyt aen d'Comp^e^ verleent ende op 12^e^ Augussty 1650 [3]) nevens eenen brieff van verzekeringh van den veltheer des voorschreven ryx Chan Channa [4]) per den oppercoopman Sr Cornelis van Quaelbergen van Arne [5]) uyt handen van Moerad Ali Beeck op Pallacatta aengebracht [6])

Godt boven all ende alle aerde onder hem.

Hier onder stondt Zijn Maj^t^ zeap in ronde forme ende toen begon t firman als volght

Het firman dat den Koninck van **Visiapour** verleent aen den Cap^n^ van d'Hollanders in Pallacatta. die maghtigh hoogh. genereus en dapper is, wert hier onder met mijn weten ende wete(?) verkaert.

Door den manhafften ende seer getrouwen Morad Ali Beec is aen Cham in Hamadoe [7]), mijne trouwe raedt en uytvoerder van alle mijne overwinningen en raetslagen die zijn leven om mijn dienst te doen

---

[1]) Uit het Contractboek. Ook te vinden in *Overgekomen brieven* 000, 1652 II, bldz. 207 en in het Contractboek Zeeland (vgl. *Corp. Dipl.* I bldz. XX)

[2]) *Onuitgegeven Generale missive 24 Jan. 1652*

[3]) Schrijffout voor 1651. Het exemplaar in de *Overgekomen brieven* heeft het juiste „aartal"

[4]) Khan-Khanaan (Khan der Khans) Zie *Hobson-Jobson*. New edition (London, Murray 1903, p. 479.

[5]) Arni?

[6]) Zie beneden.

[7]) In het exemplaar in de *Overgekomen brieven* staat Cham Mhamadel — Vermoedelijk is die van het Contractboek de juiste. Immer Gingi werd na de verovering genoemd „Parsia Habadoe" of „Baer se Habadoe" of Baer Schabadoe.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

niet en verschoont ende door Zijne Hoogheijt wederom aen mij vertelt d'grootheit tgeene ick, d.scretie, goetaerdgheijt ende waerde van gunste ende eere der Hollandtse nat'e ende haerheden versoek van in mijne landen, die ick door Godts gratie ende hulpe der dapperen hebbe geconquessteerdt, te mogen negoteeren ende haer Ed° voor slaght is geweesst als volght

Dat UE mogen vryelijck in alle zee ende landtsteden woningen begrijpen ende uwen handell uijt breyden, om alsoo in den duan te vermeerderen ende t.andt te doen floreren uwe schepen doen aenlanden, off senden, ontladen, beladen coopmanschappen vercopen ende kleden en andere waren inconen, etc., alles gelijckt in ouden tijde bij t gouverno van Wardapa Neyck[1] ende Kistapa Neyck[2] oude heeren van **Sinsier,** ende t.amann Chity alias Maeyo[3], mits haven tholl betalende, is gegaen Dat ick bij desen alles zoo toestae ende uwe vergunne ende belove t'onderhouden nu mogen UE dan geen aghterdencken van quaet maer in desen alen een goeden vasst vertrouwen hebben ende wanneer wi eenige schepen nae andere kusten zenden uijt onze havenen offte landen allhier daerin moeten UE ons behulpsaem wesen

UE mogen hare schepen vol coopmanschappen en waren op myne plaetsen laten inecomen en uwe negotie alzoo met goedt genoegen vergroten maer als UE eenige elephanten peerden offte andere frayigheden aenbrengen, sull't gehouden wesen deselve aen mij en niemandt anders, mits naer behoren betalende, te vercopen ende wanneer dien gelycke op andere gouvernos[4] aenbrenght, zou dese ook geerne sien en copen

In voorleden eeuwen is t geschiedt, dat Godt de Heijden, die hem vertoornt hadde, met eenen coperen meur rontom heefft beset en alsoo benauwt datter niemandt konde ontcomen om t verderff ende zijne reghtvaerdige straffe t'ontvlieden Allzoo vast als dese waren besloten ende dien meur was geset zoo vast en onverbreecke ick zall dit mijn verleent firman ook bij mij werden onderhouden

In de Conincklijke Stadt en t hoff **Visiapour** den 17e Meij 1651

[1]) *Corp. Dipl.*, I, bldz. 453, 454.
[2]) T. a. p., bldz 394—399, 418, 425
[3]) T. a. p., Register van Persoonsnamen, bldz 559
[4]) Plaatsen onder zijn bewind.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Translaedt van seeker missive [1]) in 't Persiaens door den H^r Veltoverste van t Visiapourse leger Chan in dato 12 February 1651 per 's Comp^s ption [2]) Ayna aen den H^r President Laurens Pith gesonden, die op den 6^e Maert daeraenvolgende op Paliacatta aenquam.

Ghy zyt een man van hoogheyt, Godes gunste ende alle andere rijcke deughden naer huijse [3]). Godt geve U^E lange gesontheyt Den breeff met forme van t caull is my ter goeder tijt door uw affgesonden ption well overhandight Ick heb ze gelesen, verstaen ende daerin goedt genoegen geschept. [4])

Aengaende uwen nieuwen eijs van caull daer op zegge dit, dat, doen ick voor desen d'stercke en d'stadt van Sinsier, nu genaemt Parsia Habado Sinsie, [4]) door hullpe van Godt geconquesteerdt hadde, ende deselffs Neyck nevens die van Tans ouwer en Modre [5]) sigh geerne onder gehoorsaemheyt ende contributie van onsen koninck wilden begeven, d't ick op dhe tyt U E ende anderen volgens myn authoriteyt caull hebbe verleent ende aen dat zellve zall met een hair breedt bevonden werden te mangelen, ogh in dien UE. eghter een nieuw caull begeerdt. ck zall met sellve daerom ook niet vertragen, maer de voorschreven forme nu gehouden, is niet well geschreven. dien volgende kunnen wij den zin niet reght verstaen ende daerom zende nu geen maer ick heb aen Mir Ali Beeck wegens uwe negotie int gebiedt van Sinsie genoeghsaem geschreven ende dat hy zyn hullp soo veele mogelijck aen UE alldaer moet bewijsen daeraen niet gebreecken zall aen U'wer zyde moedt d'vrundtschap met hem ook behoorlijck onderhouden werden ende allsoo zall ons selve met d'negotie dagelijcks aenwassen, dat UE gelieffft in gedaghte te houden om daer op aght te nemen.

Indie U E nogh blijfft bij t versoek van nieuw caull zoo schryfft den zin daer van de hemel(?) zoo duydelijck als t behoordt op dat wy t sellve klaerlijck binnen [6]) verstaen ende zall U geworden. daer op U^E sonder aghterdoght wel mought verlaten ende jets meer gebreckende, waerin onze hullpe van noden moghte hebben, schrijfft subt vryelijck ende zyt van herten gegroedt

[1]) Uit het Contractboek.
[2]) Hier boodschapper
[3]) Zie deze voorstellen van Pith hierachter bldz. 29
[4]) Vgl. hiervoor, bldz. 25.
[5]) Tanjore en Madura aan de Zuid Oostkust van Voor-Indië
[6]) Cutmen(?)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Translaat missive [1]) bij forme van cauf geschreven door Moerad Ali Beeck. regeerder van 't neijckschap van Sinsier, aand' Heer Presid' Laurens Pit geschreven. [2])

Naar inhouden van tselman dat U.E. bij der Ko van Visiapour, mijnen H^r^ ende Sijne May^t^ doorluchtige veld-heer Chan Channa in dese landen van Sinsier is verteent, belove ick UE alles in sijn geheel te onderhouden, ende voorcomen stand te doen grijpen, want daar door met den wijtlopenden handel van UE. sullen mijne zeesteden, ende lantplaatsen werden gepeupleert ende den duan vermeerdert, alsoo dat U.E. onverhindert sult mogen Uwe coopmanschappen aanbrengen ende vercopen, en wederom andere dingen, die UE. dienen. kopen ende uijtvoeren. sonder meer als den halven thol te betalen. die voor desen ten tijde van Kistapa Neijck ende Wardapa Neijck bij Maneja sijn ingebruijck geweest, ende hierop mach UE sijnen handel tot betermisse van onse havens ende steden groot maken, maar als UE. alhier slaven ende slavinnen koopt, sult voor jder persoon betalen aanden duan seventhien ende een halve grote fanam [3] Ende als UE in onse landen elephanten ofte paerden aanbrenght, dienense wel aanden heer van 't land eerst ghethoondt ende hem de preferentie gegeven. om alsdan, daar uijt te nemen 't gene hem dienst mits datse naar behoren werden bethaald. U.E. suldt de jncomende goederen, die gepackt ofte binnen eenige packen ofte goenijs [4]) bewaart sijn, niet vermogen t'openen sonder bijsijn van 't volck vanden duan, opdat hij sijn recht onvermindert mach erlangen Den thol van Ervapelaer [5]) sal sijn twe ende een half ten hondert, ende op Tegenepatam van gelijcke.

'T goedt, dat UE aanbrenght ende verkoopt daarvan sal den koper den thol betalen, maar t'gene UE. niet kund vercoopen. sal sonder jets te betalen, mogen wederom ingescheept, ende vervoert werden

---

[1]) Uit *Overgekomen brieven*, 000, 1652, II, bldz 211

[2]) „Uijt de Maratische sprake" (Mahratha-taal, Marathi)

[3]) Fanam, een munt. De waarde werd in 1691 gelykgesteld met 7½ stuiver (*Uytrekening voor de gouden en silveren munte waardye moten en inwegten in Indien* Middelburg, Meertens, Drucker van de Oost-Indische Compagnie. 1691 bldz 35) Vgl. echter Tavernier—Crooke, I, p. 329

[4]) Goeni-zakken.

[5]) Ik kan deze plaats niet terecht brengen

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Aan dit cauil ende woord sal aan mijner sijde niet haperen, maar volcomen werden onderhouden

Ja Arnaij adij [1])

Forma van Cauil [2]) t welck den Capiteyn der Hollanders in Pallacatta **Lourens Pitt,** wegens den Singiersen Coedenhandell van den veltoversten Chan Channa is versoekende. luijdende als volght

1

Dat de Hollandtse natie van d'Honorable Comp^e een bequam huys tot haer negotie int Singierse landt. daer t besst aghten. te bouwen moet werden vergunt. om alldaer met zoo vele volcq als tot d'negotie en andere nodige diensten bevinden te vereysschen en haer goederen segour [3]) te bergen

2.

Dat alle waren en coopmanschappen, die daer brengen, aen een yder meest biedende coopman ende die t ons zal gelieven zullen mogen vercopen. zonder eenige s'jonckans [4]), waeghgellden off andere impost, hoedanigh die gestelt off genoemt zoude connen werden subject te zijn. mijder te mogen negotieren, vercopen, comen en gaen aenbrengen en weghvoeren, zonder t int minste van eenigen thall off s'jonckan aengesproken te werden, alsoo [zij] den heer des landts den toll der cleeden int landt reede betaellt, zullx voor 't aff schepen daervan bevrijt moeten zijn

3

Dat 't allen tijden haer volck door t gantsche landt van Singier, daert maret proffijtelijck moghten vinden zullen mogen senden en overal. zo lang begeeren, remoreeren hare goederen vercopen en wederom andere incopen en voort landt aff een aenbrengen, [5]), betalende eenelijck van d'affbrengende cleeden en andere waren den van outs gewoonlijcker tholl zonder meer

[1]) Onmgevuld. In den bundel op het R.A. wordt het aangetroffen onmiddellijk achter het ferman van Bijapoer van 17 Mei 1651

[2]) Uit het Contractboek.

[3]) Veilig. — Portugeesch, ook Spaansch, seguro.

[4]) Tollen. (Vgl. *Hobson-Jobson*, p. 473 s. v. Junkaneer)

[5]) Aff en aen(?)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

4

Wadt scheper, jaghten boots offte andere onse vaertuygen, dat ondert Singiers gebiedt door onweder, storm, offte brandt moghten comen te breeken offte te stranden, d jnwoond^e en a le andere daer outrent zijnde gehouden sullen wesen, daer toe alle bystant te bewijsen om de goederen te bergen en t geberghde, t zij goudt, sillver, coopmanschappen scheepsgereedtschap geschut anckers, touwen, zeylen, volck en alles ,wat} overblyven moghte, in zijn geheel ons zall moeten weder overhandight werden, zonder daervan oijt jets te mogen eijssen.

5

Alle ende ,der coopmat wevers en schilders van t gandsche landt Singy sullt volcomen liberteyt en co^sent volgens 't vastpour ryex en aller landen cosstume moeten geven, om met ons in alle seguriteyt te handelen te copen en vercopen. zonder van ymandt daer ergens in gemolesteerdt off van ons gedivertteerdt en tot werck van d'Engell sen, Portugeesen Deenen c^e geconstringeerdt nogh met dreijgementen off anders nts gebracht mogen werden

6.

Ende opdat d verva len Singiers handell eens mogh comen te floreeren, sall nien alle cooplnijden desselffs met caull verseekeren, dat voortaen van geenige landtregeerders, 's jonckamers [1]) en andere met nieuwe tollen belass. off yets anders werdt affgeparst, maer dat met d'van outs gewoonlijcke gereghtigheijt sigh d'Heer van 't landt zall moeten vergenoegen.

7

Jtem allzoo well apparent is. [wij] met de Portugesen in corten weder in oorlogh sullen comen en daerdoor met [2]) zegour in een logie off huijs in d haven **Tegenepatnam, Porto Novo** etc^a zouden zijn, zonder beschermingh van d'Heer des landts, zoo zal ons daervan meede verzekeringh gedaen werden, zonder noghtans sigh met onse zaeken ter zee te mogen moeijen off op eenige jnsighten ons onder [3]) Portugeesen will der wegen moghten aendoen.

[1]) Ontvangers van de tollen
[2]) Niet(e)
[3]) Om der(e)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCI. JAPAN.

30 Juli 1651. [1])

In de jaren na de „ordres" van December 1643 (*Corp. Dipl.*, I, bldz. 419 v.v.) was de toestand der Nederlanders in Japan zeer drageljjk en bleef hun handel daar van belang, niettegenstaande de sterke concurrentie der Chineezen. Toch bleef er wantrouwen tegen de O. I. C. bij de Japansche autoriteiten, o.a. ten aanzien der verhouding van de O. I. C. met Portugal na den vrede van 1641. En dit wantrouwen toonde zich een enkele maal zeer duidelijk en werd versterkt door den vrede met Spanje (1648). In 1649 werd een aanzienlijk gezantschap van Batavia naar Japan gezonden, dat in September Japan bereikte en den 31 December Yedo. Het gelukte de goede betrekkingen te herstellen en daarmede de evenzeer gesmolte handelsrelaties. Deze toestand bleef, ook nadat in (Juni?) 1651 de Sjogoen Iyemitsoe overleed en werd opgevolgd door zijn minderjarigen zoon Iyetsoena. In dezen tijd werden hun door den gouverneur van Nagasaki (vgl. *Corp. Dipl.*, I, bldz. 344) de volgende bevelen toegezonden (Vgl. Nachod, *Japan*, S. 216 ff.)

Den 30sten Julij ontfingen wij, dit schrifftelijk bevel des Stadsvoogds

Eerstelijk dat ons volgens de voorledene ernstige bevelen der Keijserlijke Majesteiten te wagten hadden dat geen Sabbathen of andre H[2]) dagen quamen te vieren, of de minste teekenen van dien 't zij met onze kleeding, of iets anders buitengewoons te laten blijken en dat voor al wel zorg te dragen hadden, dat geen Christelijke boeken onder Japansche oogen gebracht, veel min dat dat hen de minste opening daar af gedaan wierd

Ten tweeden dat men veel zorg moeste dragen dat geen Portugeese geesteljken onder schijn van marroosen met onze schepen hier aan, en daar in 't land quamen

Ten derden dat wij alle ongeneugten met den Japander vermijden, en niemand der zelven met slaan of stoote[n] qualijk bejegenen maar dat wij alles aan de Regenten bekend maken moesten die dan na bevinding van zaaken zouden handelen

Ten vierden, dat wij voortaan in alle oprechtheit gelijk wij bij 't leven der 3 vorige Keijzers gedaan hadden, ook bij dezen nieuwen Keijzer zouden volharden.

[1]) Uit Valentijn, V, 2 (*Japan*), bldz. 91 — In vrije vertaling bij Nachod, *Japan*, S. 338

[2]) Heilige

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCII. PERZIE.

Tusschen 17 September en 16 October 1651. [1])

Ofschoon de wording van dit bevelschrift mij met duidelijk is geworden heb ik gemeend, het volledigheidshalve te moeten opnemen. *Misschien* is dit het nieuwe „Verdrag", waarvan Valentijn spreekt (deel V) in zijn *Beschrijvingen van Persien*, blds. 249.

Bevelschrift [2]) van aen de Hollanderen in de bewoonngh van haer logie met hunderlijck te sijn, [3]) hi, aldien se daer toe volgens het geestelijcke bevoegt sijn, en het selve ten dienste van Sijn Maijesteijt streckende is, verleent op Thamaasp Koelie Chaan [4]), regent van **Gamron**, door den Coninck Abbaas de tweede [5]) in de maendt Sjawwel des Jaers 1061 overeencomende met de maendt des Jaers .... naer Christi geboorte [6]).

L. S. van den Coninck Abbaas de tweede

Daer is een gebodt van de werelt te gehoorsamen geschiet, namentlijck dit.

Den toevlucht van heerschappije en regeerampt, en den snoer van heerschappije en regeer ampt Thamaasp Koelie Sulthaan regent van de gezegende zee coopplaetse van Abbaas, die wete dat de toevlucht van Hoogheijt en verheventheijt de steun onder sijn geli,cken, den Commandeur Sarcerius [7]), Capiteijn der Hollanderen, eerbiedigh bekent gemaeckt heeft, hoedat een groote somme gegasteert heeft aen de heijsingen, dewelcke in voorschreven zeecoopplaetse hebben, sijnde deselve vervallen geweest en (daernaer) met het verciersel van bebouwingh opgehaelt (?), houdende (althans) haere residentie daerin versoeckende asoo dat niemandt eenige moei,elijckheijt aen de staadt van voornoemde Capiteijn daerover aen doe

---

[1]) Uit Overgekomen brieven en papieren 1660.

[2]) „Translaet uijt het Persiaens"

[3]) Vgl. over onze verhoudingen met Perzie nog *Corp. Dipl.* I blds. 496—500.

[4]) Tahmasp Koeli Khan.

[5]) Abbas II, 1642—1666.

[6]) Schewwaal 1061 loopt van 17 September tot 16 Oct. 1651 (Wüstenfeld. *Vergleichungs Tabellen* S. 44) Ook bij de verdere overzetting van de Mohammedaansche jaren en maanden in de onzen heb ik Wüstenfeld gevolgd.

[7]) Dirk Sarcerius, zie hiervóór

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Hierop hebben ordonnerende bevolen, dat de toevlucht van heerschappije ingevalle de bewooninge van voormelte huijsingen door heen voorn^te (Cap^n) met het aenstenelijck geestelijck recht overeencomende en ten dienste van het dagelijcx vermeerderende Rijck streckende sij, dat dan niet toelate dat ijmant aen de staadt van voormelte (Capiteijn) daerover eenige moeijelijckheijt aen doe, permitterende dat met geruster harte in voorschreven wooninge mogen residieren en vermach (hij Capiteijn) d'inclinatie van de Comeklijcke gonste versoecken. Geschreven in de maendt Sjawwaal des jaers 1061

Achter op den dorso boven aen stont:

Bij de hooge boven al verhevene mondelijcke ordonnantie.

En hier beneden

L. S. van de Ateraad Dauleh[1]) Chalemch Sultaan

CCIII. QUINAM EN TSJAMPA.

9 December 1651.[2])

Quinam (Noordelijk) en Tsjampa (Zuidelijk) zullen toen ongeveer hebben ingenomen het eerste deel van Kambodja, het tegenwoordige Cochin China (en een deel van Annam), waarmede het wordt vereenzelvigd. Vgl. de kaart in Valentijn, I, *„Tabula Indiae Orientalis"*, waar zoowel Quinam als Tsiampa worden aangetroffen. Het „Tijgers eiland" ongeveer 17° NB wordt in 1644 gezegd te liggen aan de grens van Quinam, terwijl de baai Pandaran (bij Saigon) in Tsjampa ligt. Vgl. ook H. P. N. Muller, *De Oost Indische Compagnie in Cambodja en Laos* blz. XXXIII, XXXIV, 75. Zie ook het Register. — De O. I. C. had reeds lange jaren betrekkingen met Quinam en het bleef, althans nog in 1641, onafhankelijke Tsjampa, betrekkingen welke niet steeds van vredelievenden aard waren. Na vijandelijkheden gedurende jaren werd in 1651 Willem Verstegen naar Quinam gezonden. Deze sloot onderstaande overeenkomst. (Van Dijk, t. a. p., blz. 347 v.v.)

[1]) Pt-mad ud Doulet = vertrouwde van de regeering (het rijk), titel van den Eersten Minister (Hotz, *Cimaens*, blz. 37, noot 1), 382, v.

[2]) Uit het Contractboek. — Ook te vinden in *Overgekomen brieven en papieren* 000, 1652, I, folio 117 v.v., 000 1652, III, 506 v.v. — Bij Van Dijk, *Neêrland's vroegste betrekkingen met Borneo, en Cochin-China* (Amsterdam: Scheltema, 1862) vindt men op blz. 354 een verkorte wedergave van de overeenkomst.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Accoordt ende eeuwigh verbondt van vreede gemaakt ende gesloten bij den E. Heer Willem Verstegen extraordinaris Raedt van India, mijt chraghte ende van wegen Zijn Hoogheijt den prince van Orangien mitsgaders de Hooghmogende Heeren Staten Generael der Vrije Vereenighde Nederlanden[1] ter eenre ende den Groodt maghtige Tjondongh[2], Coningh van de vermaerde Rijcken **Quinam** ende **t'Siompo**[3] ter andere zyde jn de stadt D'inghlay[4] den IX December A° 1651.

1

Eerstelijck zall bij ons wederzijts van de voor desen geresene onlusten ende daer uijt ontstaende vijandtlijckheden, hosstiliteijt. waer off wanneer hoe en in wadt maniere die ook zoude mogen gepleeght off te werck gereght geworden zijn van nu voortaen in t allderminste niet meer gerept noghte gesproken, maer alles in een eeuwighdurent silencium ende vergetentheijt stellende. zullen als ware ende getrouwe bondtgenoten in de vorige vrede ende vrintschap treeden ende daerin in alle opreghtigheit eeuwigh met den anderen jntractibell(?) blijven continueeren.

2.

Tot die eijnde sullen wederzijts gevangens, wie en waer die ook souden mogen wesen, malcanderen gerestitueerdt ende overgeleverdt werden. gelijck dan als nu voornoemde Edele H^re^ Ambassadeur drieendertigh soo mans als vrouws persoonen uijt Tayovan[5] mede brenght ende Zijn May^t^ rentregerende(?) de resste, zoo naer desen op Batavia offte elders noghten te vinden zijn. neemt meergemelle Heere Ambassadeur aen en beloofft dese. ve jngelijcx met de eerste gelegentheijt herwaerdts aen te zullen besorgen.

3.

Jngevolge staet Zijn May volcomentlijck toe dat de dienaren van

---

[1]) Het Octrooi van 1602 gaf aan de O I C het recht, „verbintenissen en contracten te maken mette Princen en Potentaten op den naem van de Staten Generael". Men maakte in Indië van deze bevoegdheid gebruik, als men het gewenscht vond.

[2]) Of Tjoudongh(?).

[3]) Tsjampa was minstens in 1641 nog onafhankelijk. Heeres, *Bouwstoffen* III, bldz. 54).

[4]) Ik heb dezen naam niet kunnen identificeeren.

[5]) Formosa.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

de Generale Vereenighde Nederlantse Oostindische Comp^e^ dat Quinamse rijck werder vrij, en vranck t'allen tijde frequenteeren ende hunne negotie met desselffs onderdanen onbecommierdt exerceren mogen, ter dien fijne wordt voornoemde E. Heer Ambassadeur vergunt, beneden in de stadt **Pheypho** [1] een bequame plaetse, om een logie offte woninghe daer op te setten, mit te zoeken om de residenten die hier laten off hier namaels senden mogthten, behoorlijck huijsvesstinghe te kunnen geven.

4.

Zoo zall ook de voorschreven residenten alle zodanige prevelegien ende vrijhgheden vergunt ende toegestaen werden als voor desen allhier genoten hebben, oversulx sullen dezelve doorgaens des May^ts^ gunst ende hulppe genieten ook voor alle gewellt ende overlasst geprotecteerdt ende beschermt werden, mits desellve Nederlanders haer mede naer behooren stil en sedigh zullen hebben te gedragen ten eijnde geen van des May^ts^ jngesetene jngelijcks geen overlasst nogh ongelijck zengedaen en werde.

5.

Ende zoo t gebeurde dat sigh des May^ts^ voorschreven onderdanen tegens de Nederlanderen over eenige voorcomende verschillen dadelijck mogthten comen te vergrijpen zall Zijn May^t^ gehouden wesen deselve naer dezes landes wijse daer over te doen straffen ende corrigeeren, van gelijcken zal ook geobserveerdt werden aen de zijde van de Nederlanders, die jnsgelijcks behoorlijck strafte van den Cap^n^ offte Opperhoofft ontfangen zullen, by allden bevonden zullen werden des May^t^ onderdanen int een off t'ander veronge.ijckt te hebben.

6

Offt gevielt dat by storm en onweder, t welk Godt verhoede eenige van onse schepen herwaerts aencomende offte naer andere quartieren verbij varende, op desse offte Thianpase cuast quamen te veronge.uijcken ende te stranden belooffit Zijn May^t^ de Nederlanderen alle gunstige hulpp ende bistant met het bergen der coopmanschappen als andersints te zullen bewijsen.

7

Des zullen de Nederlanders gehouden wesen aen Z^n^ May^t^ onder-

[1] Nu Faifoo, een kustplaatsje in Annam, bij Tourane (H. P. N. Muller, t. a. p., bldz. XXXIV 129. Vgl. ook de kaart in Valentijn, I).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

canen, die de gestrande goederen 't zij coopmanschappen provisien, scheeps gereedschap, geschut, ammonitie van oorlogh off wadt het ook zoude mogen wesen zullen hellpen bergen voor hunne moeijte ende arbeijt behoorlycke erkentenis te doen zonder dat Zijn May^t eenige vordere actien van strantsgereghtigheit offte andersints sall hebben te pretenderen

8.

Gelijck dan ook de Nederlanders zodanige hullpe aen des Conings jonckan[1]) offte vaertuijgen presenteeren bij allchen desellve op hunne kusten zullcken ongeval van te stranden offte breeken hier naermaells mogchten overcomen.

9.

Ende sullen de schepen der voorschreven Nederlanders int gaen nogh comen niet gevisiteerdt werden mitsgaders egeene tollen voor hunne aen te brengen nogh uyt te voeren goederen, gelijck tot nogh de Portugesen, Chinesen en andere traffiquanten volgens deses landts cosstuyme hebben moeten doen betalen, maer zullen van zodanige ouden gereghtigheijt tot een benefitie voor eeuwigh ende alltoos vrij gekent ende quijt gescholden werden.

10.

Daerentegen neemt voornoemde UE H^r ambassadeur aen, Zijn May^t jaerlijcx met onse schepen te doen bezorgen zodanige goederen en rariteijten als begeeren ende op Batavia off ellders voor zijn gellt off op leverantie van goede en ganckbare coopmanschappen te becomen wesen zal.

Dese bovenstaende artyculen beloven wij ondergeschreven in allen delen reciproce getrouwelijck en onverbreekelijck naer te comen ende t onderhouden willen ook niet gedogen dat daer in t minste tegen geschiede t zij directelijck nogh indirecte, jck Eghter zoo sullx gebeurde zall t zellve zonder eenigh uytstel onder minne gerepareerdt ende op de bequamste wijs weder geredresseert werden. Tot bevestinge van desen onse eeuwigen vredes verbondt, renunciere wij van alle wetten, statuyten cosstuijmen en andere dergelijcke observatien, die zodanige goeden werck eenighsints zoude mogen tegenstreven offte verhinderlijck wesen

Actum ut supra Was geteekent **Wm. Verstegen,** zijnde ter zijden op t spatium van dien deszelfs segell in rooden lake gedruckt

[1]) Hier dus = jonken.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCIV. MOLUKKEN. AMBON.

31 Januari 1652. [1])

„Door inductie van d'onse" besloot Sultan Mandar Sjah De Vlamingh naar Batavia te vergezellen, toen deze een „sprongtoch" daarheen ging doen in de laatste maander van 1651. Van Mandar Sjah's verblijf in Batavia waar hij den 17 October aankwam en luisterrijk werd ontvangen, maakte men gebruik, om hem tot het teekenen van onderstaand contract te bewegen. Mandar Sjah had o.a. hulp gevraagd tegen Makjan, dat zich wel onderworpen had, maar waarop men geen staat kon maken, „een wispeltuurich ende troulooss volk synde", (*Onuitgegeven Generale Missive 19 Dec. 1651*) G. G & R. schreven (*Onuitgegeven Generale Missive 5 Febr. 1652*), dat de „jaerlykse recognitie", aan Mandar Sjah toegekend „de Comp" al wat lastich schynt te sullen vallen" maar dat de voordeelen, bij het contract bedongen, daartegen opwegen. Zóo kreeg de O. I. C. „de nagelen ten principale alleen in haer gewelt", terwijl „de nagelen sodanich worden besnoeyt", dat men niet behoefde te vreezen voor voor de O. I. C. te groote productie. — Trouwens, ook andere bepalingen waren van het uiterste gewicht en in 't belang der O. I. C. De Vlamingh werd met een sterke vloot en een flinke troepenmacht weder naar de Molukken gezonden „tot volvoeringe van welck contract" (Vgl. ook L. Bor, *Amboise oorlogen* 1663, Valentijn, t. a. p. bldz. 291 v.v. — H. Bokemeijer, *Die Molukken* (Leipzig Broeckhaus, 1888), S. 200 ff. Bokemeijer begrijpt niet altijd het Nederlandsch der door hem geraadpleegde stukken.

> Artykulen ende voorwaerden, waet op den groodt magtigen **Mandar Saha,** comuck der **Ternaten,** voor hem, sijne subjecten ende naercomelingen ter eenre ende den Edt Hr Carell Reijnierszoon, Gouvernetur generael ende Raden van Jndia in namen offte van wegen de Generale Compagnie voor hem ende zijne successeuren ter ander zijde geaccordeert, verdragen ende overeen gecomen zijn, als namentlijck.

Dat geconsidereerdt de grote menichvuldigheijt ende ongehoorde wreethey't van den quimelaha Madjera, stadthouder van zijne Commckl.icke Majesteyt van Ternaten in de landen van Amboijna, met meest alle zijne onderdanen op en tegens de goederen ende lieve dienaren van de Comp" gepleeght, den Comuck aenneemt ende beloofft voornoemde quimelaha met alle de geene wie aen voorschreven fait schuldigh offte handadigh zijn geweesst het zij in raedt offte

[1]) Uit Contractboek. — Ook te vinden in onuitgegeven *Overgekomen brieven en papieren, 1652* 000. IV, folio 604. — Ook bij Valentijn, I, b, bldz. 292, v.v.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

caet, dateljck naer zijn overcomste in voorschreven landen te straffen zoo dat behoordt.

Ende zoo bij aldien het Zijne Hoogheden[1]) aen maght en middelen moght gebreken om het zelve te executeren, zoo sal het d'E. Comp^e^ vrijstaen, zelffs zonder eenigh insoegen van den Conincx met die middelen, welcke zij daer toe van God d'Heer aen de handt heefft, straffe daer over te doen op zodanige wijze als het Haer Ed. zall goedtdunckenvan node te wesen ende te vereijschen, aen hare personen offte goederen, zoo als het zelve dan best zall gelegen comen ende d'occasien presenteeren.

Ende off het zake waer dat den Koninck alle de schuldige in handen bequam ende mette doodstraffe[2]) gelijck als zulx buijten alle twijffel mosste geschieden welcke in handen becomingh niet anders te verhopen[3]) zij dan met gewelldige transporteringh van de onschulldigen, zoo neemt den H^re^ Generael aen met voornoemde onschulldigen weder onder minne en vrindtschap als voor desen te willen leven, handelen ende wandelen.

Maer en zall den Coningh offte zijne nasaten, gesien hebbende d'iterative trouwloosheden door de stadthouder de Comp^e^ ende ook Zijne Maij^t^ zellve gepleeght, daer in de landen nooit weder eenen stadthouder stellen, maer die plaetse in Zijne Maij^ts^ name door den Nederlandschen gouverneur becleeden laten[4]) mits hij hem daerinne reguiere naer d'ordre van den Koningh met goede meningh van de Comp^e^ overeencomende. Maer zall den Coningh een persoon van mindere qualiteijt bij de H^r^ Gouverneur aen het Cassteell[5]) mogen stellen, om voorschreven gouverneur, als de Nederlanders haer luijden costumen ende reghten te vollen niet condigh zijnde met raedt ende daet te assisteren.

Zoo zal en ook die landen, welcke nu reets van nagelen zijn ontbloodt nooit weder met nagelen mogen beplant ende bij tijden dien[6]) alle de geene, welcke nu nogh eenige nagelen voortbrengen, daervan mede gehelijck werden uijtgeroeijt[7])

Indien het de Comp^e^ zoo goedt aght, zall Haer E. tot hare te meerdere verzekeringh zonder tegenspreeken van den Conincx uijt

---

[1]) Valentijn „met de dood straffte"

[2]) Dit was de nekslag voor den invloed van Ternate op de Ambon-eilanden.

[3]) Op Ambon

[4]) Valentijn „bezeiden dien"

[5]) Het einde der nagelcultuur op het grootste deel der Molukken en het grootste deel der Ambon-eilanden. Zie ook beneden, bldz. 40.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

zijne bevredige landen mogen vorderen zoo vele ende zodanige geijselaers, om onder Haer E. oge aen het Cassteel [1]) bij den persoon, door zijne Hoogheden [2]) als voorschreven daer te stellen, te logeren, als het Haer E. zall goedt dencken ende aghten tot behout van haren staet nodigh te wesen, mits dat zij in haren gevoelen aengaende het gelove door de Comp^e niet zullen geturbeerdt ende voort well ende behoorlijck getracteerdt ende gehandelt werden.

Alwaer het de Comp^e zall goedt dencken, sal hij vermogen vasstigheden te leggen ende die ook weder in te trecken naer dat haer staet ende gelegentheijt zall vereijsschen. [3])

All het gerooffde van de Comp^e offte haren dienaren, dat elders nogh in wesen mogh werden gevonden, zall aen Haer E. datelijck wederom werden gerestitueerdt ende voor het gunt daer aff zall comen vermits [4]) te werden, zullen de goederen ende middelen der schulldenaren zoo verde aenspreekelijck en verbonden zijn, als het zellve sall comen te bedragen, bijvende het verdere overschot tot de dissopositie van den Coningh. Het welcke in voegen verhaellt zijnde bestelt, dat is dat die landen door bewerckingh van den Coningh bij het middell hier voren genoemt weder tot vreede ende in ordere zullen wesen gebracht waert [5]) haer ten langhsten binnen den tijt van 14 dagen zekere apparentien, om geen tijt vrughteloos te laten passeeren, mossten vertonen off dat anders de Comp^e desellve tot Haer E. believen zall hebben gehandellt zoo neemt de Comp^e aen ende belooffi bij desen, nogh te continueeren in het betalen van de jaerlijcxe vier duijsent Spaence Realen, Zijne Maij. voor desen voor het houden der vreemdelingen daer uijt te landen [6]) belooffi [7]), met daerenboven nogh gelijcke 2000 realen, zijnde dan te zamen 6000 voorn. R^e, als den tholl van 10 p^r c^to van de nagelen, daer in de landen gegroeijt, omtrent heefft comen te bedragen.

Ende naerdien het zijne Hoogheden evidentelijck comt te blijcken, hoe dat de moedtwilligh^t van zijne onderdanen ten principalen nergens anders zijnen oorspronch heefft als uijt hare groodtsheijt, die zij schijnen op het besitten van de nagelen te hebben ende dat de

[1]) Op Ambon.
[2]) Valentijn: „Hoogheit"
[3]) De dwingburgen dus.
[4]) Valentijn: „vermist"
[5]) Valentijn: „waar"
[6]) Valentijn: „daar uit de landen"
[7]) Bij overeenkomst van 20 Juni 1638 (*Corp. Dipl.*, I, bldz. 324)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Comp^e^ uyt de quartieren van **Amboyna** tot haren handell genoegh connende werden gedient, die van Ternaten haer weynigh offte niet te stade komen, behalven dat Haer E. daeromme jaerlycks grote ende swaere cossten heeft te dragen, dewelke zoo lange de nagelen daer continueeren blyven bezwaerlyck zullen connen werden vermindert.

zoo accordeerdt den Conningh ende staet by dese toe, dat alle nagelen, noten off andere specerijbomen, die elders in zijne landen werden gevonden, staende op plaetsen waer d'jnwoonderen op zijn wederkeeren in **Molucco** bevonden sullen werden nogh te rebelleren, zullen omgeslagen vernielt ende daer in plaetsen nojt weder eenige andere mogen werden aengeplant, maer op die plaetsen, waer dat d'jnwoonderen in gehoorsaemheyt tot den Conningh zijn vollstandigh gebleven, daer en zullen gene bonen werden beschaedight, dan met consent ende toestaet [1]) van de eygenaers derselver die den Conninck accordeert dat daertoe van de Comp^e^ zullen mogen werden gedispooneerdt, waaraen hy zijne hullpe in billickheyt ook volcomentlyck is belovende

Ende wanneer de voornoemde nagelen allerwegen gehenyck sullen wesen geraseert, zoo neemt de Comp^e^ aen ende beloofft by desen aen gemelte zijne Majesteyt nogh te betalen in plaetse van voorgemelte 6000 R^s^ 12000 [2]) sleghte realen jaerlycks met [3]) daer en boven 500 d^ts^ realen [4]) van [5]) zijnen broeder quayen Ih [6]) Calamata, zoo lange als hy hem hoeed ende tot genoegen van den Conningh en Comp^e^ comporteerdt, ende 1500 gelycke sleghte r^s^ om tot beleven van de Comp^e^ onder zijn getrouwgeblevene groten te verdeelen, al es jaerlycks eens zonder meer, te duyren zoo lange als zij haer wel ende lonjalyck comporteeren zonder langer Maer zall jaerlycks bevorens de gedane aentellingh van gezeyde geschreven [7]) alomme over de landen door expresse afgesondene gecommitteerden inspectie werden genomen, oft ellders tegen deze contracten ook eenige nagelboomen zijn staen blijven off anders meuwelings aengeplant geworden, in welcken cas zij gehouden zullen zijn alle de overgebleven datelyck

[1]) Hulp, medewerking (Verdam, *Middelnederlandsch Handwoordenboek* bldz. 597)

[2]) De gouden koorde

[3]) Valentijn heeft de betere lezing „met"

[4]) Slechte realen. Volgens de *Munt s waardye* (1691), bldz. 3 en 7 „doet" te Batavia „1 Reael 48 lighte of 38⅓ Hollandsche stuyvers", terwijl op Ternate „1 Spaense Reael doet 60 stuyvers light geldt"

[5]) Valentijn „aan"

[6]) Valentijn „Kartsjili"

[7]) Valentijn „gelden"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

mede om te slaen ende de meuw aengeplanten te royeren. Ende wie bevonden sall werden daertegen tweemaell te hebben gepecceerdt, deselve zall van zijn bedongen appart [1]) all ende geheelijck gefrusteerdt blijven.

Welcke dijtroeijngh van nagelen nu geschiet zijnde, sall de Compagnie vermogen tot voorcomingh van onnodige lassten, hare forten ende guarnisoenen zoo veel te lighten ende besnoeijen als het haer E. tot wellstandt van haer E. staet zall aghten nodigh te wesen.

Zodanigh noghtans dat ten minsten op het eijlandt **Macquan** ende **Maleije** yder een vestingh, het zij dan groot off cleen, zall continueeren blijven.

Zoo blijven partijen aen wederzijden ook verobligeert, malkanderen tegen alle de geene wie een van beijden gewelt off ongelijck comen aen te doen nae voorgaende genomen kennisse van zaeken te helpen ende assisteren.

Ende zal geen van beijden vermogen, met eenige princen, vorsten offte natie eenige contracten offte verbintenissen aen te gaen dan met kennisse ende bewilligingh van partijen respective, is te verstaen aengaende de Comp[e] in die quartieren, maer dat de Comingh ende Comp[e] te zamen gemeenschap houden als in Amboijna, Molucco, Bouton etc[a].

Den quaijcell Saijdij, gezeijt Cap[e] Laout, gougoegoe quaijchill Mossa [2]) ende houccon Tonimagola Laulata, als voorname aenleijders van voornoemde revollte zijnde, zullen nevens alle de gene meer, wie men all bereets weet offte nogh naer desen zal comen te weten, dat de sedithe mede bijzonderlijck hebben gevavorisseerdt, nooit weder in genaden mogen opgenomen werden, maer zoo lange vervolggt tot dat zij in handen becomen ende over haer traijderije anderen ten excempell met de doot zullen wesen gestrafft.

Ende dit alles onvermindert alle voorgaende contracten ende verbintenissen tusschen de Ternataensche crone ende de Comp[e] gemaeckt voor zoo veell als deselve dese niet en contradiceren.

Aldus gecontraheerdt verdragen ende overeen gecomen binnen het Casteell Batavia op het eijlandt Java maijor desen 31[e] Januarij, A[o] 1652 en overstaen ende met agreatie van den Singadie van

[1]) Vaentijn „aanpart".

[2]) Vaentijn vermoedelijk foutief „Noessa". — Kaijdil, djogoegoe, hoekom zijn titels. Wat de namen betreft, vergelijke men het Register van deel I dezer uitgave en Heeres, *Bouwstoffen*, III. Register.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Maeije Tamin Amsara [1] ende Singadie Duane [2]) mitsgaders Jann sopi Sowohy [3]) ende als gemaghtigde [4]) van die van het eylandt Manquian quimelaha Gener representeerende den Singadie van Gnoffaqua, quimelaha Tawoly voor de Singadie van Gnoffagita, [5]) quimelaha Mamouzou voor die van Tahane mitsgaders Tommi [6]) ende Tallaba, Singadies voor die van Mot jus. [7]) van wegen den meer gemelten Coningh etc" Van wegen de Generale Comp" de heeren **Joan Maetsuijcker, Gerard Demmer, Carell Hartsinck,** ende **Arnolld de Vlamingh van Outshoorn,** ordinaris raden van India, mitsgaders **Cornelis Cesar** ende **Willem Verstegen,** extraordinaris Raden Ende hebben pertijen resspective tot becraghting van dien dese yder op zijn gelooffs wijse met eede solemnee.. gesterckt ende zijn hier van gemaeckt vier alleenslnydende getekende ende versegellde instrumenten aide in het Nederduijts, Ternataens als Maleijts geschreven, om by den Coningh ende den Heer Generael eene gehouden ende aen de Gouverneur in Amboijna ende Molucco, om haer naer te righten mede een gelycke gesonden te werden. Was geteekend **Carell Reijniersz, Joan Maetsuycker, Gerard Demmer, Carell Hartsinck, Arnolld de Vlamingh Van Outshoorn, Cornelis Cesar, Willem Verstegen,** mitsgaders met des Comngs zegell in roden lacke gedruckt en by de vordere Groten hier boven genoempt mede geteekend Noch lager stondt s'Comp" zegell mede in roden lacke gedruckt, en onder t sellve stondt ter ordonnantie van gemelte haer Ed" en geteeckend **Andries Frisius,** Secretaris.

[1]) Deze was door Mandar Sjah tot zijn stadhouder op de Ambon-eilanden aangewezen maar tengevolge der bepalingen van dit contract was hij nooit in functie getreden (Valentijn, t. a. p., blds. 290, v v.)

[2]) Valentijn „Dowana"

[3]) Valentijn „Janni Sopi Sowoni", vgl. Heeres, *Bouwstoffen*, III, sub voce Sopij.

[4]) Valentijn „gemagtigden"

[5]) Deze gemagtigde noemt Valentijn niet

[6]) Valentijn: „Tommi"

[7]) Valentijn „**Mothr**" Vgl. voor deze namen hiervoor Contract n° CXCV

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCV. PERZIE.

22 Maart, 13 April 1652. [1])

In 1651 werd het lid van den Raad van Indië Johan Cunaeus als gezant naar Perzië gezonden, ofschoon de O. I. C. toen daar een „Directeur" had wel een bewijs van het groote gewicht, dat zij, aan de betrekkingen met Perzie hechtte. Hij deed 22 Maart daar de volgende voorstellen, die ik opneem, omdat daaruit blijkt, welke de desiderata waren der O. I. C. Toen deze voorstellen niet door de Perzische Regeering werden geaccepteerd, leverde Cunaeus 13 April 1652 andere in bij de Perzische commissarissen, welke de onderhandelingen voerden. Waarschijnlijk in Mei 1652 [2]) werden de volgende commandementen door Abbas II afgegeven. (Valentijn, *Persien*, bldz. 249 v. — Vgl. nog het *Aanhangsel* in dit deel.)

> Artycuien ende poincten om met de croone van **Persia** ende de Generale Oostindische Compagnie in een vasste alliantie te treeden, ingegeven(?) door Juan Cunas, gedeputeerd ten dien fijne wegens de voorschreven Compagnie, aen zijn koninckhjcke commissarisen den 22e Martij 1652.

Om met de Persische croone in een vasste onverbreekelijcke alliantie ende vruntschap te mogen comen ende te betonen van onze zyde daer eenemael toe inclineeren sullen alle vorige pretensien ende donancien die, vermits door verloop van jaren veele dissputen en debatten onderworpen zijn aen een zi de stellende, met vertrouwen van wegen zijne coninckhjcke Majesteijt insgelijckx sal werden gedaen, eenige wesentlijge propositie, streckende zoo tot wellstandt van de croone van Persia, alls wellvaerdt van de Generale Nederlandtsche Comp^e, als tot eeuwige verbintenis van vruntschap van beyde haer voorgemelten staet voorstellen

Eerstelijck dat Zijne Ma[illegible]len vrijen en onbecommerden handel in zijn rijck voor alsoos gelieve toe te staen ende open te stellen, zonder dat hare [3]) dienaren door eenige van Zijn Maj^t^ zuba[illegible]terne minissters int minste werde gemolesteert, dienvolgende alle hare aen te brengene coopmanschappen naer haer goedtduncken zullen mogen verhandelen.

Daerentegens in Zijn Maj^t^ gebiedt zoo vele zijde ende andere waren, hoedanigh die genoemt mogen zijn, van particuliere te mogen

[1]) Uit het Contractboek.
[2]) Zie over den datum beneden.
[3]) 's Compagnie's.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

copen offte in voorraet te contracteeren. zooveel als benodight mogen zijn, en deselve naer ons goedt duncken ende wel gevallen vrijelijck te vervoeren. Daer en tegens beloven ende zijn te vrede, 150 a 200 carge [1]) tijne zijde legia [2]) jaerlijckx tot 40 off uijterlijck 42 thomia [3]) de carga van 36 manchia [4]) van Zijn Maij aen te nemen, mits dat de leverantie alhier in **Espahan** in suijvere schone zijde bestaende geschiede.

Ten tweede dat wij van alle onze aen te brengene als uijt te voeren coopmanschappen, gene uijtgesondert, voor altijt exempellt [5]) sullen blijven, eenige imposition offte thol te te bethalen, zoo well die Zijne Maij' in **Bandhaer Abassy** [6]) ende andere zijne zeehavens als ook op de wegen ende in de steden binnen zijn rijck van desselffs eijge vassalen off andere buijtenlandtsche traffiquanten jegenwoordigh zouden moge vorderen zonder dat ook gehouden zullen wesen, eenige onzer goederen door Zijn Maij' thollhuijs te laten passeeren offte tot desselffs visite eenige openinge te gedoogen, nagetellt offte opgeschreven te werden, anders als int vercopen ende uijtleveren simpelijck de quantiteijt ende qualiteijt van die te noteren.

Wij daerentegens gehouden blijvende, aen alle Comp^e^ dienaren op pene van sware straffen te gebieden, dat gene van de coopluijden goederen op onse name overvoeren noghte aen landt sullen brengen, om alle froude van s Coonings gerechtigheijt voor te comen.

Ten derden dat Zijne Maij' boven de ratificatie van zijne Conincklijcke verleende firmanen en commandamenten, zoo vele deselve tot ons voordeel zijn tenderende wegens de geproponeerde articulen en tgene Zijne Maij' daerop zall gelieven goutstelijck te disponeren, een schrifftelijck eeuwigh durijrent en bondigh commandament sall gelieven te verleenen.

Ten vierden dat het commandament offte commandamenten, die Zijne Maij' aen ons op geallegeerde propositen te verleenen staet,

[1]) „1 Carga is 408 lb" (*Munt- en waardije*, blz. 76). Hotz, *Cunaeus*, blz. 307, noot 1, verklaart het met het Portugeesch carga = last, nl. van een kameel „en wel twee balen zijde, een aan elken kant van het pakzadel." *Verzameling der Woorden* zegt, „Carga is twee Balen zijden in Persia."

[2]) Vgl. Valentijn, *Persien*, blz. 236, v. en vooral Hotz, *Cunaeus*, blz. 155 v.

[3]) „1 Thoman is 100 mamoedi of f 42,10.0" (*Munt- en waardije* blz. 75,, Valentijn, *Batavia*, blz. 362. Vgl. vooral Hotz, *Cunaeus*, blz. 398, v.v.

[4]) „1 Mangjaag is 11½ lb Hollants" (t. a. p., blz. 76). Vgl. Hotz, *Cunaeus*, blz. 410, 411.

[5]) Exempt?

[6]) Bender Abbas = Gamron.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

dienen te hijden niet op de jegenwoordige hartogen, sullthans, gouverneurs offte bevelhebbers, daer wij, dezelve aen genoodtsaeckt sullen zijn, te verthoonen noghte op de presente opperhooffden van de Nederlantsche natie, maer op alle jegenwoordige ende toecomende haer effect ende craght voor altoos zullen hebben.

Dat uijt craght van alle jnterdictien, commandamenten offte publicatien, die Zijne Maij^t uijt craght van deszelfs souveraijne authoriteijt jegens zijne onderdanen gelieffft te doen uijtgaen offte publiceeren gene van onze Nederlandtsche natie sij begrepen off desselve subject zijn offte sellve eenige de minste verhinderinge in ons present contract sall comen te veroorzaken ten zij met duijdelijcke woorden onse naem daer bij geexpresseerdt staet ende wij specialijcken daerin begrepen werden.

In de commckhjcke stadt **Espahan** den dagh als voren. Was geteeckent **Joan Cunius.**

Nader artijculen ende pouncten van verdragh, bij Juan Cuneas gedeputteerde, tot dien fijne aen zijne [1]) commissarijsen in hare vergaderingh desen 13^e Aprill A° 1652 ingegeven.

Nae gehoudene verscheidene bijeencomste ende gedane wederzijtse debatten op de pouncten en artijculen van verdragh bij ons in U Ede.er vergaderingh ingegeven. U Ed^e in geenen deele tot bewilligingh van voormoemde pouncten willen accordeeren, maer desselve met alleen gantselijck verwerpen, maer daerenboven op t harste zijt urgerende de betalinge wegens de geleverde twee en seventigh balen zijde, die noghtans met anders in der daet en bevinden te zijn als op affcortingh van affgedwonge penningen, daer onse dolrance aen Sijn Maij^t over waren doende ons zijn gejntregeert geworden, daer als nogh bij persisteren [2])

Benaalven de ongehoorde eijsch wegens tollen van verlopene jaren, dat met Zijn Maij^t minder zijden [3]), hebben gecontracteerdt, als well coopmanschappen bij ons zoude zijn gebraght, [3]) daer noghtans ons nooijt de minste jnterdictie, beletsel, jae affvorderingh van s gedaen,

[1]) D. w. z. de commissarissen van den Sjah van Perzië.
[2]) My niet duidelijk geworden.
[3]) De tekst is hier zeer onduidelijk. Zie echter blz. 48.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

maer t selve uyt chraght van [illegible]mans van Zijne Maij' voorsaten offte harer ordre door den hertogh Eman Coulchan[1]) ons verleent, hebben geprocequeerdt ende op dien voedt onbecommerl,ck voordt gegaen, daer jegens by afvorderingh van tollen andersints op andere middelen zoude hebben gedaght.

Verders doende finale reflectie wegens onse gedane presentatien, om in recompence van eenige de minste tollen oft raderijen[2]) te betalen jaerlijckx met[3]) Zijn Maij tot de nomber van 200 halen zijde jegens 42 thoma de carge, jae eyndelingh, om UEd van dien te doen resolveeren, 43 thoma hebben gepresenteerdt[3]) te contracteren, daer op UEd in repossten zijt dienende, als by UE schrifftelijck antwoord mede zijt doende, Zijn Maij' aen contractie[4]) van zijde in geenen deze[5]) sigh gelegen is latende maer desellve tot zijn contento aen zijn eijgene ingesetene en dat well tot hoger prijs can debiteren welcke respons ve bi ons geresumeert zijn, ende vermercken, Zijn Maij' met onse presentatie sigh in geenen deele can conformeren, maer stipt[6]) op zijn exatie[7]) van tollen blijfft persisteren, sullen aghterswegen stellende de contractie van zijde, daer ons immers zoo weijnigh aen gelegen laten als Zijn Maij' schijnt te doen. Tot besluijt van nader vrientschap ouvermindert onze pretentie die by reposte op den 2[e] April haer Ed is ingegeven, dese volgende poincten voorstellende

Eerstelijck zoo presenteeren ende beloven mits desen zoo wegens onse aen te brengen als uijt te voeren coopmanschappen hoedanigh die ook zoude mogen zijn ende genoemt weten, gene exempt in zijn Maij'[s] Band' Abassij te betalen twe ten hondert

Mits van alle andere tolden offte exatien daer die ook zoude mogen zijn, mitsgaders raderijen op den wegh in zijn Maij'[s] landts, allesmits daer met onsen coopmanschappen zoude mogen comen te trecken, sullen bevrijt ende exemt blijven

Dat wegens onse aen te brengen offte uijt te voeren coopmanschappen de geaccordeerde toll in aenstaande sall werden voldaen

[1]) „Imam Coeli Chan den Grooten Hertog van Sjraas" (Valentijn, *Persien* bldz 298) Olearius, *Persiaensze Reyse* bldz 654, vertaald Khan met „vorsten" Zie over titels en waardigheden Hotz, *Cimaens*, bldz 379, v.v

[2]) Rahdari tollen, doorvoerrechten (*Hobson-Jobson* 1903, p. 753 Hotz, *Cimaens* bldz 261)

[3]) Bijkbaar gedurende de onderhandelingen

[4]) Dele?

[5]) Stipt?

[6]) Exactie?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

prorato van den vercoop offte incoop van dien zal zijn gedaen offte welt in trocque[1]) van coopmanschappen nae ons wel gevallen.

Item dat onse coopmanschappen, zoo aen te brengen offte uijt te varende, aenstonts uijt onse schepen offte hier van bovene comende, zullen in onse packhuijzen werden gebracht, omme door s Conings sabandaer offte zijne gecommitteerde aldaer te werden gevisiteert, sonder dat in dallphandigo off sconings tollhuijs te comen subject sullen zijn.

Mede dat onse aengebraghte coopmanschappen en waren, welcke metten geen proffijt off tot ons genoegen met cunnen vercopen, wederom t scheep zullen mogen brengen zonder eenige tholl zij van aen off affvoeren daervan te pretenderen.

Dat offt gebeurde Conings zabandaer in **Gamron** met present waer de sulthan van Gamron[2]) zal zijn geauthoriseerdt om den geaccordeerden tholl te nemen, op dat door absentie van d'een off d'ander geen hinder in de negotie en lijden.

Dat Zijn Maij boven de ratificatie van zijn commeckdijcke verleende firmannen ende commandamenten, die reets geobtineerdt ende onder ons zijn berustende, als t geene op de geproponeerde jegenwoordige artijculen Zijn Maij gunstelijck daerop zall geheven te disponeeren, een schrifftelijck eenwigh duijrend en sondigh commandement zall geheven te verleenen.

Dat het commandament offte commandamenten die Zijn Maij aen ons op gealegeerde propositien te verleenen staet, behoren ende[3]) uijde mer op de jegenwoordige hertogen, sullthans, gouverneurs offte bevelhebbers, daer wij deselve aen genootsaeckt zullen zijn [te] verthonen noghte op de presente opperhooffden offte capiteijnen van de Nederlandtsche natie, maer op alle jegenwoordige ende toecomende haer effect ende craght voor altoos zullen hebben.

Dat uijt craght van alle jnterdictien, commandementen offt publicatie, die Zijn Maij uijt craght van desselffs souverainne authoritijt jegens zijne onderdanen geeft te doen uijtgaen offt publiceren, geene van onse Nederlandsche natie zij begreper off deselve subject zijn offte t zellve eenige de minste verhinderingh in ons present contract zall comen te veroorsaken, ten zij met duijdelijcke woorden onse

[1]) Portugeesch troca (ruil).

[2]) Zie over de verbouding der „sultans" van Gamron tot den Khan van Sjiraas enz. *Corp. Dipl.*, I. bldz. 185 en Register van plaatsnamen sub voce Gamron. Hotz, *Cuneus*, bldz. 17—389.

[3]) Te?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

naem daerbij geexpresseert staet ende wij specialijck daer in begrepen worden. Was geteeckent **Juan Cunaus.**

Bevelschrift [1]) wegens de vrijheijt van raahdarijen tusschen Spahan en Gamron, mits lichting en vertoningh van een acte met het segel van den Wasier [2]) en Keloanter [3]) alsmede van een gecommitteerde des daroega [4], van Spahan, van datter onder de goederen van d'E. Comp^ geene van andere lieden daer onder lopen, verleent op de regenten en raahdaers van tusschen Spahan en Gamron door den Coninh Safie d'eerste in de maent Zjumadie d'eerste [5]) op den 22 dagh derselve, des Jaers 1044 over een comende met de maent [6]) des jaers [7]) . . . . . naer Christi geboorte, en vernieuwingh door den Coninh Abbaas de tweede in de maende Zjumadie des jaers 1062 over een comende met de maent . . des jaars [8]) . . . naer Christi geboorte.

L. S. van den Koninh Abbaas de tweede.

Daer is een gehodt van de werelt te gehoorsamen geschiet, namentlijck dit

De generense Regenten ende Raahdaers van yder plaetse van Isfahaan, de wooninge van heerschappie [9]) aff tot de gesegende coopplaetse van Abbaas toe, voornamentlyck de regenten van **Laar** en **Aberkoegh** [10]) en de raahdaars al-daer, die weten dat den Capiteijn der Hollanderen een bevelschrift van den prince Chakaan der plaetse van vreugde den Koninh mijn Vader (wiens religie Godt verglanste) in dato van den 22 van de maendt Zjumadie d'eerste des Jaers 1044 [10]) uijtgegaan g'exhibeert, en vertoont heeft synde van desen inhoude namentlijck.

[1]) „Translaet uijt het Persiaens" Uit het *Contractboek*. Amsterdam, III

[2]) Vizier minister (Holtz, *Cunaeus*, bldz. 393)

[3]) „Hoofd eener gemeente" (*Corp. Dipl.* I. bldz 376) ook Chef der politie Holtz, *Cunaeus*, bldz 391

[4]) *Corp. Dipl.*, I. bldz. 184 Holtz, *Cunaeus*, bldz. 390 (Commissaris van politie).

[5]) Dschemadi al awwel (I).

[6]) 13 November

[7]) 1634.

[8]) Dschemadi al awwel (I) en Dschemadi al accher (II) loopen van 10 April—7 Juni 1652.

[9]) Een der residentiën van den Sjah ten Z. O. van Ispahan.

[10]) Zie *Corp. Dipl.*, I, bldz 255

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Al wat ladinggoederen van den capiteyn der Hollanderen souden mogen wesen en sij van de selve een (soodanigh) geschrift met het zegel van den Wasier ende Keloanter als mede van een gecommitteerde des daroega van Isfahaan, de woonungh van heerschappie, van datter geene andere onder hare goederen sijn in hare handen sijn hebben soo en eijsschen (daervan) geen raahdartje nochte en vallen haer daer over moeijelijck ende sij en practiseren geen contravent e tegens de innehouden van de te gehoorsame(n)e) bevelschriften de welcke op dit stuck gepasseert sijn.

Ende alsoo de confirmat e en vernieuwing (daervan) op ons, den gesegenden prince, versocht hebben, soo hebben dan daerop ordonnerende bevolen, dat voorschreven bevelschrift met de confirmatie ende vernieuwingh van ons, den gesegenden prince geconfirmeert en vernieuwt erkennende al wat ladinggoederen van voorgemelten Capiteijn souden mogen wesen en sij van deselve een (soodanigh) geschrift met het zegel van den Wasier en Keloanter als mede van een gecommitteerde des daroega van voorschreven woning der heerschappie van datter geene andere onder hare goederen en sijn in hare handen hebben soo en eijsschen daervan geen raahdartjen nochte en vallen haer daer over moeijelijck en sij en praetiseren geen contraventie tegens d innehouden van de te gehoorsame bevelschriften, dewelke opdit stuck gepractiseert sijn. maer ter contrarie in dit point (het voorschreven) als een saecke van nootsaeckelijcke achtervolging erkennende, soo achten sigh hier aen verpicht te wesen Gegeven in de maent Zjumadie d'eerste des Jaers 1062 [1])

Achter op de rugseijde boven aen stont conform m 't hoogste bevel en daer nevens

In overeencomst van het geschrevene door den toevlucht van Seijnd Wasierschap [2]) en hooge fortuijn, sijn hoogh de prince der geleerden. den steun van het hoge boven al verhevene Chahaanse rijck [3]) Op den dorse des bevelschrift van den prince Chahaan der plaetse van vreugde dewelke bij voorn. Capiteijn berustende is

L.S. van den Achtsmaak [4]) Dauleh, Chalefah Sultaan [5])

[1]) Volgens een door mij gevonden aanteekening dagteekent dit stuk van Mei 1652.

[2]) ?

[3]) In het bevelschrift over de tarra der zijde (zie beneden, noot 5) wordt gesproken van het „Chahanische rijck"

[4]) Olearius, bldz. 654 vertaald dit met „Rijk-Canelier"

[5]) Nog bevindt zich in Contractboek Amsterdam III een bevelschrift uit denzelfden tijd „wegens de tarra der zijde" Ik vond niet noodig dit op te nemen

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Bevelschrift [1]) wegens niet behouden van den buijt dewelcke de Hollanders op de Portugesen behalen, mits onder deselve geene goederen van de coopluijden ofte van andere daer onder loopen, verleent op Berchoerunder [2]) Sultaan, regent van Hermoez, door den Coninc Sahe d'eerste in de maendt Rabda Lawwel [3]) op den 17 dagh derselve, des Jaers 1045, over een comende met de maendt . . . des jaers . . . naer Christi geboorte [4]) vernieuwt op't Hamasp Koelie [5], Sultaan regent van Gamron door den Coninc Abbaas de tweede jnde maendt Zjumad e d'eerste des jaers 1062 over een comende met de maendt des jaers . . . naer Christi geboorte. [6])

L.S. van den Coninc Abbaas de tweede Daer is een gebodt van de werelt te gehoorsamen geschiet, namentlijck dit.

Den toevlucht van heerschappije en regeerampt die vo maeckt hijt in de heerschappije en regeerampt t Hamasp koelie sultaan, regent van de gesegende zeecoopplaetse van Abbaas de tweede, dat den Capiteijn der Hollanderen een bevelschrift van den prince Cabaan, de paetse van vreugden, den Coninc mijn vader welckers religie Godt verg anse in dato van de maendt Rabea d'eerste uijtgegaen geexh beert en verthoont heeft, sijnde van desen jnhoude namentlijck

Alsno den Capiteijn der Hollanderen eerbedigh bekent gemaeckt heeft hoedat sommige van de Portugesen, op de wijse van roovers in zee comende aen de coopluijden van alle landen den meesten tijt veelerley schade aen doen ende de natie van de Muslimaans en d'andere beroovен en plonderen en dat tot weringe van de selve den Capiteijn voornoemt met de sijne de Portugesesche natie bestrijdende [7]) en haer overmachtigende, den regent van **Hormoez** sich tegens deselve Hollanderen contrariere over den buijt, de welcke sij van de natie in handen crijgen moetende sigh daermede om part en deel daer van te hebben Hierom is 't dat wij ordonnerende bevoolen hebben, dat de buijt dewelcke de Hollanderen van de

[1]) Translaet uijt het Persiaens. Uit het *Contractboek Amsterdam* III
[2]) Barkhurdar Sultan (Hotz, *Cimaeus* blidz. 263)
[3]) Reba al awwel. (I)
[4]) 31 Augustus 1635.
[5]) Thamasp Koeli Khan.
[6]) 10 April tot 9 Mei 1651
[7]) Vgl. over de wisselende verhoudingen tusschen de O. I. C. en Portugal na het tienjarig bestand van 1641/2, Heeres, *Bouwstoffen* III passim. Het bestand eindigde 1652.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Portugese natie in handen crijgen, nuts onder deselve geene goederen van coopluijden en andere daeronder bevonden werden aen haer (Hollanderen) eijgen en toebehooring sij, sonder dat ijmant sigh daermede moeije om part en deel daervan te hebben. Den toevlucht van regeer- en heerschampt Berchoerdaer sultaan, regent van Hormoez erkenne dit volgens het voorschreven geordonneerde en contrariere het gebodene niet.

En alsoo de confirmatie en vernieuwing daervan op ons den gesegenden prince versocht hebben, soo hebben daer op ordonneremde bevolen dat den toevlucht van heerschappije den inhout van dit bevelschrift de prince Chahaan der plaetse van vreugde[1] met de confirmatie en vernieuwingh van ons den gesegenden prince gevoegd erkenne en den buijt dewelcke de Hollanders van de Portugesen natie in Landen krijgen nuits onder deselve geen goederen van coopluijden en andere daeronder bevonden werden, dat deselve aen hier Hollanderen) g'appropriëert en toebehoorig sijn sonder dat ijmant sigh daermede menge. En achten sigh hier aen verpticht te wesen. Geschreven in de maent Zjumadie d'eerste des jaers 1062.

Hier achter op den dorso bovenaen stont:

Conform het hooghste bevel en daer nevens

In overeencomst van het geschrevene door den toevlucht van Seijid Wasierschap en Hooge fortuijn, sijn Hoogh[t] den prince der geleerde, den steun van het hoge boven al verhevene Chahaanse rijcx op het bevelschrift des prince Chahaan van de plaetse der vreugde, dewelcke onder voorn. Cap[n] berustende is.

En nier beneden,

L.S. van den Atemaad Dawleh Chalifah Sultaan

CCVI. JAPAN.

23 Mei 1652.[2]

De nieuw opgetreden Sjoegoen bevestigde de aanschrijving van den gouverneur van Nagasaki in een „order", welke den 23 Mei 1652 aan ons „opperhoofd" Adriaan van der Burg werd overhandigd. (Vgl. Nachod, S. 339)

[1]) Hormuz?

[2]) Uit Meylan, *Geschiedkundig Overzigt* (Verhandelingen Bataviaasch Genootschap XIV (1833) bldz. 131 v.v.). Deze plaatst het stuk foutief onder 1651. Vgl. Nachod, S. 339 en CLXXXV, waarin het vertaald is overgenomen. Ook bij Valentijn, *Japan*, bldz. 92, 104—105.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Order door Zijne Keizerlijke Majesteit tot een reglement aan 's Compagnies Residenten ter hand gesteld.

Het is U Nederlanderen! bekend dat de voorgaande Keizeren van Japan altijd eene afschrik gehad hebben van het Christendom en zoo ook deze tegenwoordige Keizer, erfgenaam van den overledenen hebbende daarvan nog grooteren afschrik dan zijn vader

Derhalve wordt U serieus gelast, geene Portugezen met Uwe schepen herwaarts of in Japan te voeren, noch ook eenige vriendschap met dezelve te maken want zoo Zijne Majesteit zulks, hetzij door Chineezen of eenige andere vreemdelingen, komt te verstaan, zoo zal U zulks geen goed doen

Eenige jaren geleden heeft Zijne overledene Majesteit verstaan gehad, dat eenige schepen met der Portugezen Ambassadeur op Jakatra in Batavia geweest zijn die Uw Generaal met volk, en ook met eenen piloot geadsisteerd heeft, om hunne reize daarmede herwaarts naar Japan te doen gelijk hier gekomen zijnde, zulks zelve hebben verklaard over hetwelk de voorgaande Kapiteins (Opperhoofden) **Coljet** [1]) en **Snoek** [2]) zijn aangesproken gewelke geantwoord hebben, dat de zaak zoo niet was, maar dat alleen de stuurman en het volk aan hen voor zeker maandgeld was verhuurd geweest en niet uit vriendschap om die volagie naar Japan te doen doch aangezien Zijne Majesteit (de Portugezen uit Japan vertrokken zijnde) voornoemde Kapiteins mondeling niet had kunnen tegen malkanderen confronteren laten, en dat door geene getuigen kon bevestigd worden, of het waarheid was of niet, zoo heeft Zijne Majesteit niet verder naar die zaak willen vernemen, maar U hetzelve gunstelijk en uit genade vergeven, en heeft zulks gerekend, even als of het onder de tienjarige treves of pais [3]) geschied was te meer, omdat Gij Nederlanders voor dato goede dienst aan het rijk van Japan gedaan hebt, en nog eenen goeden wil betuigd om dergelijken nog meer te doen. Derhalve staat U' deze tegenwoordige Keizer ook toe dat Gij uwen handel jaarlijks vrij in Japan moogt doen, met Uwe schepen, naar uw beheven komen en vertrekken gelijk tot nog toe geschied is, en bij de voorgaande Keizeren U is toegestaan Dit zult Gij U' hebben te wachten, van geene Portugezen noch Roomsche Christenen, hetzij Chinezen, of eenige andere natie van die religie,

[1]) 1647 1648
[2]) 1648—1649
[3]) Tusschen Nederland en Portugal

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

noch iets, dat naar het Roomsch geloof eenig aanzien krijgt, hetzij aan wat plaats het ook zou mogen wezen dat de Portugezen iets op Japan voornemen te doen, hetzij met te onderstaan, om hier weêr in Japan te komen of iets anders, en de Japansche Overheid door U daarvan de eerste kennisse komt te krijgen, zoo zal den Keizer daaraan eene bijzondere en groote dienst geschieden.

De Ambassadeur, **Andries Frisius,** wanneer hij uit Japan vertrok,[1]) heeft Ons voor zeker gezegd dat geene jonken hetzij uit Kambodia, Quinam of uit eenige andere plaatsen naar Japan wil zeilen, van uw volk zouden aangetast worden hetwelk Gij mede zegt, alzoo door Uwen Generaal verboden te zijn Derhalve zult Gij bij uwen Generaal behartigen dat zulks mag achtervolgd worden, alzoo Zijne Majesteit het contrarie zeer kwalijk nemen zou; en zult Gij U naar dit bovenstaande prompt reguleren

CCVII. KUST VAN KOROMANDEL.

28 Juli 1652.[2])

Terwijl Mir Jumla (zie beneden, noot 4)) voortging met zijne veroveringen ten voordeele van Golconda, en ten nadeele van Karnattica, vergat hij de economische aangelegenheden van het aan zijne zorgen toevertrouwde Mazulipatam niet, getuige onderstaande „verbintenis", door hem met de O. I. C. gesloten. Hij vertoefde toen in het legerkamp vóór **Gandikota,** dat hij op Karnattica zou veroveren in het laatst van Augustus 1652. (*Gascticer*, XII, p. 127).

> Verbintenis door den Heer **Adriaen van der Meijde**[3]) int Persiaens aen d'Heer Nabob Mier Mamet Saby[4]) verleent door last van d'E. Heer Gouverneur van Pallacatta Laurens Pitt gegeven int leger voor Eendacotta[5]) den 28e July 1652

[1]) De leider van het gezantschap van 1649

[2]) Uit het Contractboek

[3]) Opperkoopman Adriaan van der Meyden diende de O. I. C. reeds gedurnen tijd op de Kust. (Vgl. *Corp. Dipl.*, I, bldz. 455)

[4]) Zie over hem *Corp. Dipl.* I, bldz. 486 en de daar aangehaalde litteratuur en *Register van Persoonsnamen*. Hij is in Indie's geschiedenis meer bekend als Mir Jumla. Later liep hij over naar den Mogol. Vgl. over hem o.a. Tavernier's *Reizen van d'Indien* o.a. II, bldz. 86, v.v. en de uitmuntende Engelsche uitgave van Ball en Crooke, second edition, I p. 133 ff. Ook in de *Reizen* van De Thevenot wordt over hem gesproken (Nederlandsche vertaling van Van Broekhuizen, III, bldz. 213) Ik gebruikte voor Tavernier de Nederlandsche vertaling van Glazemaker

[5]) Indecote, meer bekend als Gandikota, op 14° 47′ N. B. en 78° 16′ O. L. Tavernier bezocht Mir Jumla hier in September 1652 (*Reizen*, t. a. p.)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

De cometjes [1]) cooplu̇nden ende swarte dienaers, die in **Masulipatnam** ɔjwaten ende andere dingen aen de Comp[e] vercopen, zullen van alles aen den *Heer* betaien twee ende een ha ff ten hondert eens, zonder aanttenden in eenige andere tollen gehouden te zijn waerin niet begrepen werden de kleden ende coopmanschappen die 's Comp[e] eygen ende op **Palicoll, Petapoelij, Daetcheron** ende andere plaetsen int landt gekocht zijn [2]) en nogh ingekocht zullen werden maer desselve sullen van alle lasten bevrijt blijven ende zonder eenige verhinderingh in 's Comp[e] logie tot Masulipatnam affgebracht worden. Dogh ingevalle bevonden worat, dat de coopluṅden dienaers, commies [3]) offte ook de Hollanders selve haer eygen goederen om dese 2½ ten hondert niet te betalen onder die van de Comp[e] sluycken offte soecken te sluycken dat sal dese vrijheijt van met 2½ ten hondert volcomenthick te kunnen bestaen daermede werden verbroken ende der vollen tollen ende andere lassten van kleden zullen moeten werden betaelt als de maniere ende van outs gebruyckelijck is. Van alle t'welcke voorstaet sall ick maken dat d'E. Heer Gouverneur Generael kennisse werdt gedaen.

CCVIII. ARAKAN.

22 Maart 1653. [4])

Na het ferman in 1643 door den beheerscher van Arakan aan de O. I. C. verleend, (*Corp. Dipl.*, I, bldz. 413) zijn de betrekkingen met dat rijk met steeds aangenaam gebleven. Van beteekenis voor ons doel zijn zij in elk geval niet. In 1649 waren gezanten van Arakan in Batavia. Deze werden met den opperkoopman Heijnsbroek naar hun land teruggezonden. Heijnsbroek had in last, satisfactie te eischen „wegens het t'rammen tractement haare (der O. I. C.) dienaeren aangedaan". Dit hielp niet en in 1650 werd naar Arakan gezonden „een kleijn oorlogs-esquader om revange te nemen" en „om teffens partye slaven van daar te halen, waaraan men gebrek

---

[1]) Komati, een koopman, handelaar, opkooper vooral bij de wevers van kleedjes, welke zij in grootere partijen verkoopen. (*Hobson-Jobson*, p. 237 s. v. Comaty). Zij vormden een soort gilde.

[2]) Dus die direct gekocht zijn zonder tusschenkomst der tusschenhandelaren.

[3]) Vergelijk *Hobson-Jobson*, t. a. p., bewijsplaats 1679.

[4]) Uit het Contractboek. Bij Valentijn, V, I, *Choromandel* bldz. 143 v. is het zeer verkort en onvolledig opgenomen, evenals in *Daghregister 1653*, bldz. 100, v.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

tadde" De koopman David Verdonk werd in 1652 tot „opperhoofd" benoemd (Vgl Valentijn, *Choromandel* bldz. 145) en 27 Sept. 1652 besluit men, van de 123 gevangene 68 naar Arakan te zenden en „teegens de onse te verwisselen" (*Realia*, I, Leiden, Kolff 1882, bldz 52). — Dit gebeurde nu bij de zending-Goossens. De koopman Joan Goossens kwam 15 Januari 1653 bij Arakan aan en wist na lang onderhandelen de volgende „articulen" toegestaan te krijgen van den jongen „Coningh", die „soo lange noch syn volle verstandt niet en heeft, op den duym der grooten wordt gedraeyt, dewelcke meestal nieuwelingen en uyt het stof. om soo te seggen, opgetrocken synde, van een seer eygenzinnich, begeerich ende arghwanigh humeur gedreven worden" (*Dagh-Register 1653*, bldz. 97—103 zie ook bldz 113, e

> Grootmaghtigen vorst **Seijnda Zudremo Raza** [1], Coninck van **Arracan,** keijzer van Bengala, ende Heer over veel grote Coninckrijken [2]) etc"

De poincten ende artijculen, welck tot voutreckingh ende uijtvoering mijner tegenwoordige legaetschap nedrigh aen UE. Coninckl,cke Majesteijt hebbe te versoeken ende volgens ordre ende last van mijn Heeren ende principalen met UE Majesteijt magh aen te gaen ende beslujten, zouden ten principalen bestaen int volgende.

1

Lerstelijck dat alle voor desen wedersijts gepasseerde actien nooit weer opgehaelt maer vergeten en nooit der gedaghten uijtgeroeijt werde in maniere off nooit geschiet ware.

2.

Ten anderen aenstonts te doen restitutie onzer Nederlanderen, bestaende in seven man. jonghts omtrent Ougelij [3]) op d'Ganges bij onversiens overrompelen van een onzer chialoupen naer Arracan vervoerdt Warentegen. Uwe Majt" met den eersten zullen toecomen

[1]) Tsandathudamma (Radza) (1652—1684), bij Stokvis, *Manuel*, I, bldz 333. Vgl ook Phayre, *History of Burma*, p. 178, 180, die hem noemt Sanda Thudamma. Deze vorst was nog slechts kort geleden op den troon gekomen en een jongen van 13 of 14 jaar (*Dagh-Register 1653*, bldz 98).

[2]) Goossens vleit den vorst van Arakan een captatio benevolentiae. Deze toch was geen Keizer van Bengalen, al deden de bewoners van Arakan dikwijls strooptochten in dit door gouverneurs bestuurde deel van het rijk der Groot-Mogols en hadden zij deelen daarvan tijdelijk in bezit Vgl. *Dagh-Register 1644—1645* bldz 58. Evenmin was Arakan's „Koning heer over veel groote koninkrijken. Vgl. *Corp. Dipl.* I, sub voce Bengalen. Zie ook Phayre, *Burma*, p. 171 ff Trouwens in het antwoord des Konings op Goossens voorstellen is ook geen sprake van al dit moois. Wel was Arakan met Bengalen in deze dagen eens weer op voet van oorlog Vgl. art. 3 dezer voorstellen

[3]) Hoegli.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

alle t voock van die bij Sieur Heijnsbroeck als cocquen [1] naer Batavia vervoerdt ende nogh int leven zijn, bestaende in in een nomber van 123 coppen zoo mans als vrouwen [en] kinderen, waervan present 63 medebrengen [2])

3

Strickt verbot aen UE. Maij^t armada van onse vaertuygen offte chaloupen ter rede Pipeli, op d reviere Ganges [3]) off elders rescontrerende vrij en ongemollesteert te laten varen op hooge straffe tegens d'hauteurs, bij Uwe Maij^t daertoe stellen ende promptelijck te doen executeren

4.

Dat ons schipp off e schepen ter corntse dateljck met ervaren loots om d selve binnen ende gehas [4]) om op te boughsjaeren [5]) gesecontreerdt werden.

5

Dat Haer Edeles [6]) brieven aen Uwe Maij^t comende bij onsen Capiteijn [7], d'selve dateljck overhandight mogen werden zonder 3 à 4 weeken off eenige tijt [in] de logie te moeten bewaren als off daer met zonderlings aen gelegen en t'sellve bij Uwe Maij^t onaengenaem ware

6.

Oock wanneer den Cap^e tusschen tijde Uwe Maij^t te spreecken, jets te versoeken offte voor te dragen heefft, dat d zellve gehcenteerdt werde Uwe Maij^t zulx mondelinge bekent te maeken, hetzij bij audientie int openbaer offte als Uwe Maij^t geen publieque audiet te is gevende, dat des-niet-min onzen Cap^n om in de binnenpas [8]) te compareeren licentie mogh beconnen ende gehoor verleent werden. waardt soo sulx genegen zijn bij geschrifte aen Uwe Maij^t te verreghten, schoon eerlucke ende grote schenkagie aen UE. Maij^t

---

[1]) ?
[2]) Zie hiervóór, bldz. 54.
[3]) Vgl. *Corp. Dipl.* I, bldz. 286, noot 1. — Pipeli aan een der neveninvieren van de Ganges. (Zie ook Valentijn, *Choromandel*, bldz. 161 en aldaar de *Nieuwe Kaarte van . . Bengalen*)
[4]) Schuiten, lichte vaartuigen.
[5]) Boegseeren.
[6]) Van den Gouverneur-Generaal (en Raden van Indie)
[7]) Den vertegenwoordiger der O. I. C. in Arakan.
[8]) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

principalen [1]) ende vordere officieren als dienaren presenteren en verstercken, eghter niets ten voordeele verreghten nogh het versoeck Uwe Maj. te vooren is con ende, maer tot onzen groten naedele de schrifften aghter de hant gehouden ende verduijstert werden, gelijck voor desen onse residenten veellmalen wedervaren is.

7.

Dat wij in alle Uwe Maj.'s landen ende plaetsen zoo in **Arracan** als in **Bengala** te water ende te lande, nergens uijtgesondert, een vrodige en onbecommerde exercitie van negotie sullen genieten in alle zodanige goederen ende coopmanschappen als slaven, rijs, wasch etc. die op ijder plaetse comen te vallen ende ons oirbaer zijn, gene uijtgesoncert van wadt nature d'zellve ook moghten wesen, zonder dat gehouden zijn eenige schiltwaght offte spion omtrent d'logie te gedogen.

8.

Dat wij sullen mogen negoteeren, handelen ende corresponderen met alle zodanige personen, 't zij van hoge offte lage qualiteijt, als ons goedtdunken zall en te rade werden, zonder gelijck voor desen meer malen te tijde van Loslosi [2]) ende andere vermogende zij geschiet, ons te constringeren ende op te dringen, eenige goederen ende die ten diersten prijse uijt hare handen alleen naer hun welgevallen te moeten copen, daer wij se anders bij andere gemeene persoonen martgangh tot minderen prijse conden becomen daarbij dan niet alle [3]) grote schade hebben geleden, maer ook vele quade uijtstaende schullden veroorsaeckt behallven dat door tlangh nalopen de schepen ter behoorlijcker tijt niet zijn gedepecheerdt connen werden maer met groote veraghteringh onzes dienst hebben moeten tardeeren. Ook is hier uijt ontstaen, dat veele gemene ende sobre luijden, die onse woningh frequenteerden, het een en tander met ons handelende offte dagelijckx behoefftigheden te coop brengende, zeer schandelijck zijn getracteerdt geworden, zommegen affpersende eenige geltboeten, andere strattende aen de lijve, met geesselen, met vingeren aen handen en voeten afftehouwen ende met eeuwige gevanchenissen.

9.

Niet alleen dat op alle plaetsen ende alle goederen liberlijck mogen

[1]) Voornaamste ambtenaren.
[2]) Mij is niet gebleken wat hiermede bedoeld wordt.
[3]) Alleen?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

negotieren maer sulx vrij ende buyten lasten van thollen ende raderijen offte t'sionkans,[1] hoe sulx moghte genoemt werden, zoo well van de aenbrengende goederen ende coopmanschappen als meede zodanige als daer t zijn Bengala offte Arracan etc[a] ende ter wadt plaetse hoe die genaemt moghen wesen ende onder Uwe Maij[t] gebiet sorteerende, zullen comen te negotieren ende vervoeren gelijck voor lesen ook wel gestipuleert en geaccordeert sijn geweesst, maer egter doorgaens verhinderingh in geleden

10.

Dat onze schepen naer ons wellgevallen mogen lossen en laden zonder eenige visite offte oppassers te gedoogen noghte subject te wesen, insonderheijt op t schepen[2] der slaven maer dat selve mogen incoopen ende afschepen gelijck tot den jare 1638 in observantie zij geweest Daer[3] is eenelijck, wanneer de slaven geinbarcqueerdt wierde, dese live zijn gevisiteerdt geworden door t volck des t coutow[s][4] ende een van sijg aghtmas,[5] ende dat om geen nieuwe quijns[6] off die d'inlandsche tale spreken conden en omtrent d'7 jaer in Uwe Maij[t] rijcks geweest zijn te vervoeren D'zulcke vinde[nde], zijn sanderen daeghs achtere in deszelffs plaets gegeven. Ende niet gelijck zedert den jare 1643. dat extraordinaris visiten hebben moeten gedoogen, dat in plaetse d'selfve in voortijde gelijck geseght bij t volck des coutewaels ende een van staghtmas op de schepen zijn gevisiteert ende maer ondervraeght wierde, hoe langh genomen en off de Moorsche taele[7] conden, zoo heefft men doen daer nogh bij gevoeght gehadt ende sieque crangs sonder,[8] ende het volck van anharij,[9] ende laten affnemen die zeijden maer t minste

---

[1]) Tollen.

[2]) Inschepen?

[3]) Uit het stuk, hierachter verkort volgende, blijkt, dat moet worden gelezen „dat"

[4]) Moet zijn „coutewael" (zie beneden). — Catwal, catual Arabtenaar belast met marktaangelegenheden, met de politie enz. (*Corp. Dipl.*, I, bldz. 487).

[5]) Het hierachter genoemde stuk heeft „roos ende zanghmas" Vgl *Dagh-Register* 1653, bldz 99, waar gesproken wordt van „de Coutewael ende Roos" en van „Sanghmao, 's Comnx thresorier"

[6]) Bewoners van Myohaung, de hoofdstad??? Vgl. *Gazetteer*, V 392.

[7]) Wordt hier natuurlijk gezegd voor de in Arakan inheemsche taal. Vgl *Corp. Dipl.* I, bldz 414. Het Arakaneesch is een „dialect" van het Burmaneesch (Hunter, *Gazetteer*, New edition. IX, p. 137) Men wilde blijkbaar niet, dat de eigenlijke Arakaners als slaven werden opgekocht en weggevoerd

[8]) Vgl *Dagh-Register 1653*, bldz 99

[9]) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

handtwerck te connen, waervoor dan een deell, oudt, verleemt,[1], manck en caduck volck, nae drije vier jae vijfft dagen waghtens in plaets moesten aennemen, dat ons in de negotie grotelijcxz deden veraghteren.[2])

11.

Dat onze gelden volgens valeur soo in wisselingh van d'alhier ganghbare munte als tegens troc[ue] van coopmanse[wappen] zonder daerop te vernezen mogen aengenomen werden.

12

Dat ons een bequame ruijme ende well gelegen plaetse om onze logie ende packhuijsen te setten verleent werden, alwaer geen brant van andere woningen daer omtrent subject zijn.

13.

Dat wij wegens onzen voor desen gedane reghtmatigen pretentie[3]) eenighsints zij met ter handt stellingh van seekere quantiteyt slaven offte eenige andere te verlene voordeelen naer discretie mogen gecontenteert werden.[4])

14.

Dat wij mogen bij verscheijningh voor Uwe Maij volgens onse gewoonte d'behoorlijcke eerbiedighe[yt] ende reverentie doen, zonder dat door een coutewael en andere naer hun wel gevallen ende onser groter ongewoonte en vastidie[5]) in spot van een jgelijck tot voor den throon van Uwe Maij getrocken ende gesteurdt werden.[6])

15

Dat wanneer binnen bij Uwe Maij verschijnen, alltijt onse eijgen

[1]) Verleemt = vermolkt, gebrekkig (Verdam, *Middel-Nederlandsch handwoordenboek*, 's-Gravenhage, Nijhoff, 1911 sub voce)

[2]) Men ziet, hoe gelijk had Marten Isbrants, toen hij waarschuwde tegen den slavenhandel. (*Corp. Dipl.*, I, bldz. 413)

[3]) *Daghregister 1653* bldz. 81 verkort dit aldus „dat wy voor onze pretensie om de schade, die wij voor dezen geleden hadden, behoorlijck contentement mochten genieten"

[4]) Dit is niet ingewilligd door den vorst van Arakan. Het artikel komt althans niet voor in het volgende stuk. Zie trouwens *Dagh-Register 1653*, bldz 161 de vorst zeide „dat wij de schade, die ons voor deze van sijn volck geleden hadden behoorden te vergelijcken met het gene sijne landen en onderdanen naderhant door de gepleegde hostiliteijten (van 's Compagnie's zijde) hebben moeten uytstaen".

[5]) Afkeer

[6]) Vgl. de korte beschrijving van dit vernederende eerbetoon bij Valentijn, *Choromandel*, bldz 143.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

taellman off tollck oght bij ons mogen hebben om daerdoor Uwe Maij' tgeen willen versoeken bekent te maken.

16.

Dat Uwe Maij' ons tot alle voornoemt verhaellde vrije en onbecommerdt negotie zoo hier als in Bengala, bondige en vaste firmans, waerop ons mogen rusten, gunste ijck sulk geheven te verleenen ende met eenen datelijck door ganslagh [1]) over t geheele landt t zellve laten vercondigen ende uijtroepen

17.

Dat Uwe Maij,' ons mede doe ter handt stellen al de kinderen, voor desen door onze Neuerlanders bij de inlandsche vrouwen van tijt tot tijt geprocureerdt. namentlijck t'kint van Adriaen van der Stell [2]) t'kint van Bastiaen Jacobszoon, 2 doghterkens van Jasz [3]) den Engelsman, waervan d'eene getrouwt is; een doghterken van Claes Harmszoon Bisschop.

Dat alle slaven bij onze residenten voor desen in vrijdom gestellt en daer naer bij d Maij,' aen hem getrocken. niet anders wetende off sij 's Comp' slaven geweesst werdende tot oppassers van de paerden en olphanten stallen gebruijckt. vrij en hoer mogen gelargeerdt werden.

Van welcke voorschreven poincten Uwe Maij' gesint zijnde ons d'zellve in te willigen, versoeken een schrifftelijck contract zodanigh gespecificeerdt, onder Uwe Maij' zegell gelieffit te passeeren ende ons ter handt stellen, op dat daermede d'Ed' Heer Generael mogh verthonen gunt met Uwe Maij' geaccordeert ende besloten zij, naer weckers effect onse schepen datelyck tot in den handell zullen laten opcomen

In Arracan den 28e Februari, A° 1653 Was geteeckent **Joan Goesens.**

---

[1]) Gongslag??? — Het volgende stuk heeft „gonslagh"
[2]) Adriaan Van der Stel, den bekende
[3]) Het volgend stuk heeft „Jan"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Specificatie der pouncten en artijculen welcke den Koningh van Arracan op 's Comp^e gedane voorstell heefft toegestaen en jngewillight namentlijck [1])

2.

Ten anderen restitutie onser Nederlanderen bestaende in ontrent Oughly op d Ganges bij onversiens overrompelen van een onzer chalouppen naer Arracan vervoerdt, mits dat daarvan drie hier bij d'Hoghe overbijven tot dat den Maij^t resterende van zijn volck zall becomen hebben.

10.

Dat onze schepen naer ons wedgevallen mogen lossen ende laden zonder eenige visite offte oppassers te gedoogen noghte subject te wesen, insonderheijt opt schepen der slaven maer dat dezellve mogen jncopen ende affschepen gelijck tot den jare 1638 in observatie zij geweest dat is eenlijck wanneer d slaven g'jmbarcqueert werden d zelve maer gevisiteerdt zullen worden door t volck des contowaels, rons ende zanghma, ende dat om geen mancquens off die de jnlandtsche tale spreken konden en omtrent de seven jaer in Uwe Maij^t rijck geweesst zijn te vervoeren D'zulcke vindende, zullen dadelijck weer andere in desselffs plaets gegeven werden.

16.

Dat d'Maij ons mede zall doen ter handt stellen alle de kinderen die door ons sulfer aengewesen worden voor desen door onze Nederlanders bij deze inlandtsche vrouwe van tijt tot t jt geprocureerdt waervan voor eerst gespecificeerde staen . . [2])

Int pallejs des Conincklijck Maij^t van **Arracan** den 22e Maerdt A° 1653.

[1]) Ik neem hier slechts enkele artikelen over De overige zijn gelijkluidend met Goossens voorstellen.

[2]) Volgens de namen, die op bldz 60 zijn genoemtd.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCIX. MOLUKKEN AMBON.

28 Maart 1653. [1])

Na den terugkeer van De Vlamingh en Mandar Sjah uit Batavia werden de krijgsverrichtingen voortgezet. Zóó werd de sterkte Gilolo, waar de tegensultans, Manila en Kalamata zich bevonden, door Mandar Sjah en Ternate's gouverneur Jasper van den Bogaerde bedreigd en den 10 Januari 1653 gaf Kalamata Gilolo over. Ook Manila onderwierp zich aan Mandar Sjah. Een aantal hunner volgelingen volgden hun voorbeeld (Bokemeijer *Molukken* S. 212, CVII, CXII. Valentijn, *Molukse Zaaken* bldz. 303 M. Dassen, *De Nederlanders in de Molukken*, Utrecht, van Heijningen, 1848, bldz. 102 v.v.). Uitdrukkelijk werd gestipuleerd in onderstaande „artyculen", dat zij wel den sultan van Ternate zouden gehoorzamen, echter behalve wanneer diens bevelen streden met de belangen der O. I. C.

Artijculen ende voorwaerden waeronder alle de gevlughte Ternatanense overigheijt van **Dodingen** [2]) en **Gilolo** [3]) allhier wederom op Ternaten opgecomen en op de bovengemelte plaetsen zijn rentorerende, welcke haer voor desen met eijgen will offte door dwangh van den capiteijn laoudt Sa..dij, [4]) den goegoe quitchill Mossa [5]) en hoecum Loulata Tomagola [6]) mede in vijandtl jcke posture de vrundtschap van de E. Comp[e] ende de gehoorsaemheijt van de Koninck Mardarsaha hebben ontrocken gehadt, nu weder de novo door den H[r] Gouverneur Gaspar van den Bogaerden ende den E. Jacob Hustaerdt [7]) onder specialen eede in vrundtschap van de voorschreven Comp[e] ende gehoorsaemheijt van den gem[e] Coninck Mandarsaha zijn aengenomen geworden, als bij iders naem hier onder met haer gewoonlijcke handteeken te beoogen staet. Te weten:

---

[1]) Uit het Contractboek.

[2]) Op de Westkust van Halmahera, „daer der Ternatanen spijs-camer van sagouw is" (Heeres, *Bouwstoffen*, III, bldz. 386).

[3]) Djilolo, Djailolo op de Westkust van Halmahera.

[4]) Al deze namen en titels kwamen reeds herhaaldelijk voor in deel I en op de voorafgaande bladzijden. Ik verwijs daarom maar de Registers.

[5]) Bokemeijer *Molukken*, spelt foutief „Mofta".

[6]) Een der voornaamste geslachten van de Molukken (Heeres, *Bouwstoffen*, III, Register).

[7]) Bestemd tot opvolger van Van den Bogaerde. (Bokemeijer, *Molukken*, S. 213).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Eerstelijck bekennen ende verclaren wij te zijn ende te wesen wet tige onderdanen van den groodtmaghtigen Mandarsha, Comnck van Ternate, onzen genadigen souverain ende overheere ende goede lieve vrunden van de Generale Geoctro¸eerde Nederlandtsche Oosst indische Comp^e, belovende ende swerende den gemelte Comnck alle onse leve[1]) dagen als getrouwe onderdanen in alles te sullen gehoorsamen hem gehou ende getrouw te zijn, mitsgders met d E. Comp^e ende hare suppoossten t onderhouden een onverbreekelijcke ende broederlijcke nedrige ommegangh.

2.

Ten tweede belooven ende sweeren wij, aen meer gemelten Comnck t'allen tijden gewilleghlijck te sullen opbrengen alle zodanige lassten ende impositien als hij ons zal geheven te ordonneren ende hetzij Zijne Maij goedtdenken ende behagen zal.

3.

Een deren dat wij Zijne Maij gehoorsamen zullen in alle hetgene hij ons zal geneven te gebieden ende bevelen, except eenelijck maer in zodanige saeken, welcke tegens ende in prejuditie van de E. Comp^e souden mogen strecken. alhoo wij ons specialijck bij eede verbonden als daer[2]) bij desen met gemelte Comp^e in een onverbreekelijcke eenwighheyt vrundtschap te zullen continueeren zonder dat wij daer off om ymants wille oit onse leve dagen sullen recederen offte opgehouden.

4.

Ten vierden dat wij voor onse vijanden sullen houden ende blijven houden alle de goene, welcke onses Comnckx ende Comp^e vijanden zijn ende alle deselve als ons eijgen vijanden te vijttersten, waer dat connen offte mogen, vervolgen ende hellpen beschadigen. zonder daerin eenigh aenschou op vrunden ende magen te nae all was het ook tot onse ouders ende kinderen inclusive te nemen ende specialijck den cap. laoudt Saijdy Ymmelaha Madjera. den hoccom Loulato Tommagola ende voordts alle degeene wat haer woeste schellmstucken mede hebben gevolght ende haerlieden daerinne, als die van Zabou[3]) ende Gammachorre,[3]) het zij in raedt offte daet gedaen ende g'assisteerdt hebben en traghten te doen

[1]) Levens-.
[2]) A sdan?
[3]) Saboewe of Sagoegoe; Gamoekanora (Westkust van Halmaheira)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

5.

Ten vijffden beloven ende sweren wij, daerentegen ook weder voor onse vrunden te houden ende zullen houden alle de geene waermede hooghgedaghten onsen Coninck ende de Comp^e^ in vrundtschap ende alliantie zijn levende ende mitsdien met deselve t'onderhouden zodanige goede correspondentien ende vrundelycken ommegangh, als wij met onse eygen natuerlijcke vrunden souden connen offte mogen doen.

6.

Ten sesten beloven ende sweeren wij, ook, vermits het d'expresse will ende beheven van den meer hooggenoemden onsen Coninck is, geene wytlanderen sonder speciaell beheven van de meerverhaellde Oosst-indische Comp^e^ oyt van[1]) onse stranden t'admitteeren, maer deselve, indien zij daer tegen het beheven van de voorschreven Comp^e^ t'arriveeren comen, met gewelt naer ons uytterste vermogen van daer te helpen drijven.

7

Ten sevenden dat wij hier op de landen van Ternaten offt Allmahera nooit eenige nagell offte notepoomen meer sullen planten, en sij het ons door de Comp^e^ expresselijck comt geordonneert te werden.

8.

Ten aghsten, dat wij alle de geene nogh elders in t'bos comen te ontmoeten, sonder dat het ons specialijck sall behooren belast te werden, sullen bederven ende exturpeeren.

Alldus gedaen ende besworen op t'eylandt Ternaten binnen t'groodt Nederlandts cassteell Orangien desen 28^e^ Martij A^o^ 1653 ten overstaen ende int bywesen van den groodtmaghtigen **Mandarsaha,** Coninck van **Ternaten,** den heere gouverneur **Gaspar van den Bogaerden,** den heer gouverneur **Jacob Hustaerdt,** den Capiteyn **Paulus Andriessen** ende der Secretaris **Barent Leuwen.** Ende zijn de namen dergener, welcke dese artijculen onderteekent hebben, als volght den Coninck van **Gilolo,**[2]) quitchill[3]) **Calamatta,** quitchill **Duij,** hoccom **Molij,**[4]) hoccom **Dijara,**[5]) sengadia **Limatouw,**[6])

[1]) Is natuurlijk een schrijffout voor „aen" (op)
[2]) Dus Maula.
[3]) Vorstelijke titel, prins.
[4]) Hoekoem, inlandsch hoofd. (*Encyclopaedie* II, bldz. 97).
[5]) Diaca(?)
[6]) Sengadja (van?) Limatahoe? (*Corp. Dipl* I, bldz. 211, noot 4).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

jman [1]) **Duco,** sengadie **Calaleba,** qumelaha **Tomadije,** qume laha **Tummasito,** qumelaha **Perahe,** gnoffamaniera **Tabala,** [2]) gnoffamaniera **d'Jico,** gnoffamaniera **d'Jico Heco,** gnoffamaniera **Calamatta,** gnoffamaniera **Gnoffatahake,** gnoffamaniera **Samma Chinij,** qumelaha **Toroutij,** qumelaha **Doij,** gnoffamaniera **Taconij,** [3]) jman **Taconij,** gnoffamaniera **Totolire,** sengadie **Tugowave,** sengadie **Tolo,** sengadie **Semasso,** sengadie **Mamoija,** qumelaha **t Siava,** sengadie **Sakitta,** sengadie **Sopie,** sengadie **Mira,** sengadie **'t Siauw.**

CCX. BIJAPOER—VENGURLA.

8 Mei 1653. [4])

In December 1641 had de O. I. C. vergunning gekregen van den vorst van Bijapoer, om in Vengurla, waar zij reeds vroeger (1637) een kantoor hadden, „een sterckte" te mogen bouwen. (*Corp. Dipl.* I, bldz. 360). Rijcklof van Goens (de oude) in een rapport van October 1675 aan G.G. en R. (Valentijn, *Ceylon*, bldz. 244) zegt van Vengurla, dat dit „boven alle deze (kust)plaatsen werd) geprezen, om dat het recht agter den voornaamsten weg landwaard in legt". Tevens was het een kijk- n-den-pot naar de handelingen der Portugeezen op de Kust van Malabaar (t.a.p., bldz. 161 en Valentijn, *Malabar* bldz. 2). Zooals uit onderstaand ferman blijkt, werden van uit Vengurla handelsrelaties onderhouden „landwaarts in" Rajabach (Radja Bagh ligt op Valentijn's *Nieuwe kaart van Choromandel ende Malabar* op ruim 17° N.B., aan een der zijtakken van den Zuidelijken hoofdtak der Kistnarivier, ten Westen van de stad Bijapoer [5]). Vgl. over

[1]) „Dorpsgeestelijke" (vgl. *Encyclopaedie* II, bldz. 134)

[2]) Ngofamanjtran, kamponghoofd.

[3]) Daar men hier heeft een kamponghoofd en een „dorpsgeestelijke" met bijvoeging „Taconij", zou men hier denken niet aan persoonsnamen, maar aan waardigheidsbekleeders voor een kampong „Taconij" Takomi? (op Ternate). (*Corp. Dipl.*, I, bldz. 64, noot 1)

[4]) Uit het Contraktboek. Vengurla blijft ik thans nog bij Bijapoer plaatsen, zooals trouwens het Contractboek zelf dat ook doet omdat het toen nog een op zich zelf staand kantoor was. Eerst in 1676 werd het onder Malabaar „kortabe gesteld" (*Realia* II, bldz. 192)

[5]) Op moderne kaarten trof ik de plaats niet aan. Wel is op de *Map of India* by James Wyld, 1854, een plaatsnaam Rybag (17° O.L. en 16°, 30' N.B.) aangegeven, ten N.O. van Vengurla, ten Z.W. van Bijapoer dus ongeveer overeenkomende met de ligging van Valentijn's Rajabach. — Vgl. over Ragiabag het *Dagh-Register 1643—1644* bldz. 200. *Daeh Register* 1644—1645, bldz. 305. Ook de Engelschen dreven toen hier handel. — Zie ook Baldaeus, *Malabar ende Choromandel* bldz. 70.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

onze verhoudnig met Vengurla ook Aalbers, *Rijcklof van Goens*, bldz. 82, v v

Translaedt firman van den **Visiapoursaen** Coninck wegens Ragiabaghsen handell in faveur van d'Comingmne, in dato 8e Maij 1653 ende den 19e daeraenvolgende ontfangen.

Godt is Allmaghtig in hemell ende op aerde

Groot firman van de Koninck, t welck ick gesonden hebbe aen den coopman, commandeur ende capiteijn vande Hollanders **Jacob Bagheragh.** Int jaer nae Mahomets geboorte 1053 [1]) is mij voor weijnige dagen bekent gemaekt, hoe dat den capiteijn met sijne goederen in de plaetsen Aetchera en van Tapisallse [2]) sigh versocht [3]) heeft, welck wij aengenaem is geweesst te verstaen D'schone coninge [4]) een persoon van groten huijse en van veell vermogen, die haer woonplaets heefft in t paleijs des Conings. wiens camer heerlijck gestoffeerdt ende met costelijcke behanckselen vereert is, gelijck in voortijde van de Coningmne Billcaijs ende Casstijsa. Sittende onder de schaduwe ende schaemte, van alle en alle de werelt well bekent, een vrouwe van groote eere ende overvloedige beleefftheijt, dat is de Comingmne Boudij Sabonij, die 't sellvige sall blijven soo langh de werellt staet.

Nu zoo versoekt d Coningmne. door dien de markt van **Ragiabagh** haer toebehoordt. een firman van seekerheijt, dat met hebbe connen weijgeren, maer met dit firman willen begifftigen. Zoodrae UE. desen ter handt sall gecomen zijn, blijfft mijn hardt tot Uwaerdts genegen, [5]) UE. goederen off coopmanschappen, die aengebracht zijn te vercopen, vervoerdt nae Ragiabagh. maeckt daer een huijs en winckell en drijfft uwen handell in alle zeekerheijt. gelijck den brieff van geleijde. die de Comingmne Boijdij Sajbonij, met [6]) oetalens tot gereghtigh volgens gebruijck van den Ragiabaghsen marckt sal aenwijsen Weesst gerusst ende blijfft met genegentheijt dat UE. dit groodt firman mijt gunste verleent is, waer naer UE. sigh sall weten te reguleren. Den 8e Maij A° 1663 [7]).

[1]) Schrijffout voor 1063.
[2]) Beide plaatsen zijn „zeehavenen" volgens het achterstaand ferman. Achera ligt op 16° aan de kust; Salsa benoorden Vengurla, iets binnenwaarts.
[3]) De zin loopt mer niet.
[4]) Schrijffout voor „coningmne"
[5]) De tekst is hier niet zuiver
[6]) Mits(?)
[7]) Schrijffout voor 1653

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Gegeven met ver off des Comngh, die een groodt Coninck is, naer onsen stijll A° 1653 den 8° Meij, op een groen goudt gesaijt papier int Persiaensz geschreven en boven in t hoofft met een groodt swardt zegell gedruckt

CCXI. BIJAPOER—VENGURLA.

6 Juli 1653. [1])

De Vorst van Bijapoer meende in dezen tijd verdere gunsten aan de O. I. C. te moeten verleenen. Dat hij hiermede en met dergelijke beloften de onzen naer zijne zijde trachtte te brengen bij mogelijke hostiliteiten met de Portugeezen, hebben de Nederlanders steeds zeer wel begrepen (Vgl. b.v. *Dagh-Register, 1643—1644*. bldz. 200. Vgl. ook Baldaeus *Malabar ende Choromandel*, bldz. 80, v.). Aan de andere zijde werden de verhoudingen niet verbeterd, wat van de eene zijde geweten werd aan de ophitsingen der Portugeezen, maar wat ook zeker mede te wijten is geweest aan den wenigen takt, welke onze resident Jacob Bacherach (sedert 4 Mei 1652) in de verhoudingen met de inlandsche Grooten toonde. Hij verhuisde in 1653 naar Salsi [2]) ten Noorden van Vengurla, onder een anderen gouverneur staande. Spoedig daarop werden de verhouding weder verbeterd, zooals onderstaand firman getuigd. (*Dagh-Register 1653*, bldz. 104. Aalders, *Rapkloof van Goens*, bldz. 82—85).

> Translaedt firman des Comngs van **Visiapour** den E. **Jacob Bagharagh** door den Heer Wanedde ij uijt Visiapour in dato 28ª Julij toegecomen.

Godt heeft d'werelt geschapen. Ende dit firman is des Comnghs Wordende gesonden van een groodt gesaght, zijnde van uijtnemende sterckte, die een jgelijck den wegh des gelucks ende trap des opcomst weedt aen te wijsen, getrocken uijt den huijse Prosjamber ende van den geslaghte Mortoso, [3]) wesende getrouw den huijse des Comnghs Laleman [4]) alls mede desselffs secreten toe vertrouwt, van groodt vermogen ten huijse des Comngs die de goede cosstuijmen doet onderhouden, uijtgesoght uijt alle goede vrunden, de grootste onder alle gesaghten ende een man der waerheijt, t welck is Paullassen Siasahep, [5]) sittende voort aengesight des Comngs

[1]) Uit het contractboek.
[2]) Zie hiervóór bldz. 66, noot [3])
[3]) Ik heb niet kunnen nagaan, wie hiermede bedoeld worden.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Alsmede van den grootsten houwelldaer onder alle houweldaers,[1]) zijnde een persoon van grote authoriteyt ende vermogen, die insgelijcx een yder den wegh des gelucks weet aen te wijsen ende voornaemste van die geene, die des Conincghs huijs veell goedts toewenschen ende groodt incomen is aenbrengende, dat is den persoon van Pier Armed,[2]) sittende voor 't aengesichte des Majt[3] die gesonden is als houwelldaer van Mamelogaa Pouda[4]) waer bij alle houweldaers, tannadaers,[5]) sarsamatas[6]) ende andere mindere bevelhebberen als ook alle desseijs,[7]) couteaels,[8]) paghters ende andere, die de tholle vorderen, sergeanten mitsgaders alle de geene die tot opsienders vande wegen ende tollhuijsen in t gantsche rijck des Conings gestelt zijn gemandeert werden int jaer 1653

Te weten dat niemandt de Commandeur van de Hollanders Jacob Bagheraght, zijnde een grootmoedigh persoon, wien dit firman van goede sekerheijt wordt verleent, nogh geene Hollanders inwoonders, eenige tholl offte gereghtigheijt hem sall verstouten aff te vorderen, gelijck in de vorige firmans mede gemandeert en uijtgedruckt is, sigh niemandt sall vervorderen geseijde Holland[9] nogh haer volck, genoemde paghtsslaven, eenige de minste onlussten aen te doen maer in tegendeel alle hullpe ende faveur bewijsen om gerustelijck in de zeehavenen **Atchera, Tapisalise** te resideeren ende alldaer, asmede in alle havenen ende quartiere van s'Conings gebiedt hare negotie te drijven nae haer eijgen weltgevallen van welken handell door[10]) desen geene de minste thollen bethaelt hebben, nogh in toecomende geene subject zijn zullen, allsoo den Coningh suix is gebiedende, tot welcken einde dit firman wordt verleent, opdat van alle lassten ende thollen, geene uijtgesondert, bevrijt zullen zijn ende daerbij gemandeert, niemandt meergenoemde Hollanders een haer van t hoofft

---

[1]) Havildar, hier een hooggeplaatst ambtenaar, in een post van vertrouwen. Vgl. *Hobson—Jobson*, p. 412)

[2]) ?

[3]) ?

[4]) Tanadar — Een officier van niet lagen rang. — *Hobson—Jobson*, p. 896, vergist zich, als het zegt, dat het juist de Portugeezen waren, die dit woord „adopted in a more military sense" Hier toch wordt het woord voor een militair gebruikt, zoo ongeveer in den zin, waarin de Portugeezen het ook gebruikten „tanadar and captain of land forces"

[5]) „Wessi, Landdrost tot Souratte", *Verzameling van woorden* sub voce Een civiel ambtenaar (vgl. *Hobson—Jobson* p. 306 bij „Dessaye" en p. 319 bij „Dissave").

[6]) Cotwal, cutwaul (*Hobson—Jobson*, p. 265), een civiel ambtenaar

[7]) Vóór?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

zullen krencken. nogh molestie aendoen t welck den Conincx soo in alle deelen des rijx gelast naer te comen, opdat de Hollanders niet wederom caghtigh vallen. gelijck dit een groot firman des Comings is. Laet alles effect sorteeren

Gegeven in t Hoff van Visiapour den 6e dagh des maents Chaban [1]) nae Mahomets geboorte 1053. [2]) nae onse stijll den 6e July 1653. Gepasseerdt ter presentie des Comings. Boven op 't spacium stont s Comings zegell in swarten jnt [3]) gedruijckt.

CCXII. MOLUKKEN.

7 November 1653. [4])

De sultan van Batjan was ook geheel onder den invloed der O. I. C. geraakt en het kostte geen moeite, ook hem te overreden, de nagelcultuur en daarmede een der bronnen van bestaan voor zijn volk, aan het belang van 's Compagnie's monopolie op te offeren. (Bakemeijer, S. 217 CX. 110. Valentijn, *Moukse Zaaken*, bldz. 306). Een zaak „van seer veel gewigt voor de E. Maatschappij", want nu waren in de Molukken alleen nog Makjan en Tidore, waarop nagelen groeiden in een hoeveelheid van eenige beteekenis.

Accoordt getroffen tusschen Sulltan Alij, Conincx van **Batchian,** ter eenre ende den Heer Jacob Hustaerdt Gouverneur en Directeur in Moluco van wegens d' Vereemghde Geoctroijeerde Oostindhsche Comp', ter andere zijde

Den Conincx van Batchian staet toe en is te vreden, dat d'E. Comp[e] sal mogen omcappen schellen ende destrueeren als [5]) nagelboomen, staende hier in Batchian ende alle andere eijlanden onder t gebiedt van den Conincx voornoemt sorteerende, geen uijtgesondert.

Waervoor sigh den Heer Gouverneur verbint, ten behoeve van d'eijgenaers derselver nagelbomen dateliick naet sluijten van dit contract tot een recognitie uijt te keeren en te betalen aen zodanige

[1]) Schaban loopt van 27 Juin tot 25 Jul 1653. De datum klopt dus niet met 6 Juli.
[2]) Schrijffout voor 1063.
[3]) Inkt
[4]) Uit het Contractboek
[5]) Schrijffout voor „alle"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

overigheden, als den Conincx daertoe zall committeeren, een somma van vier hondert realen a 51 stuyvers [1]) voorall [2]) Ende dewijle den Conincx door destrueeren van geseijde nagellbomen eenige zijne particuliere incomsten en gerechtigheden sal comen te derven, soo werdt geaccordeert d'E. Comp[e] alle jaren aen Zijn Hoogh[t] sall voldoen een somma van hondert realen, als vooren inganck nemende dese jaren inkluijs.

Waervoor geseijden Conincx en zijne onderdanen van haer eijgendom op alle nagellbomen, staende onder desselffs domme, bij desen volcomenlijck renumiteren [3]) ende zullen niet vermogen nu nogh namaells deswegen eenige pretentie [te] maeken, ingelijcx verbinden sigh den Conincx voornoemt ende zijne ondersaten, dat zij nu noghte nae t vernieten van geseijde nagellbomen geene nieuwe planterije van desellve specerijen sullen ondernemen offte eenige jonge bomen aenqueeken.

Ende zall d'E. Comp[e] vermogen, alle jonge nagellbomen, die nae desen in den landen als vooren comen uijt te spruijten, te desstrueeren sonder eenige contradictie ende sullen de Batsianders gehouden zijn, alle nieuwe uijtspruijtselen d'E. Comp[e] aen te wijsen.

Aldus gedaen ende geaccordeert op Batsian in 's Comp[e] logie onder t fordt **Barnevelit** ten overstaen van qualyctenl. Vissado, goegoe ende Jusson [4]) boccom mitsgaders den coopman Allberdt Herderweijck, Abraham Umbgrove, fiscaell ende Claes Leendertsz, tolcq desen 7 November A[o] 1653. Was onderteeckent **Jacob Husstaert, Allberdt Herderweyck, A. Umbgrove** ende **Claes Leendertsz. Geell,** hebbende ter zijden op t spatium s Comp[e] zegel in rooden lacke gedruckt ende was het translaedt deses accoordts in Ternatnens daer nevens staende, bij den Conincx Sulltan **Aly** ende de presente overigheden **Vissado** ende **Jusson** mede onderteekent ende met des 's Conings zegell int roodt lack op spatium opgedruckt

[1]) „1 Spaense Reael doet 60 stuyvers light geldt" (*Uytreekening*, bldz. 7)
[2]) Voor alles te samen, in t geheel
[3]) Renumeeren.
[4]) *Kan* dit moeten zijn „goegoe ende boccom Jusson"? In de onderteekening wordt ook slechts één persoon genoemd.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCXIII. MOLUKKEN—AMBON.

6 December 1653. [1])

„Den 6 December verschenen de Orang Kaja's van Hatoewè, en Ptolematte aan 't Kasteel, om, alzoo zij de zijde van Madjira verlaten wilden, vergiffenis te verzoeken. Zij wierden in genade aangenomen, deden den eed van getrouwheid, en maakten dit navolgende contract" (Valentijn, *Amboin.* 2, bldz. 190)

Artikelen, ende voorwaarden op de welke de E: Heer. Willem van der Beek, Raad Extraordinaris van India. Gouverneur ende Directeur over de Provincie van Amboina, met de landen en volkeren, daar onder sorterende wegens, ende in den name van den Nederlandsen Staat voor de Generaale Orientaalsche Compagnie verdragen ende overeen gekomen is met de Orangkajen [2]) Cohha. Otik, Sewas. Motir, Samma Topi, ende Killoewe, Hoofden van de Negerijen Laulata, Papoen, Hatiuen, Toelesseij, Noeroebessi, Noeroelatoe, en Saleman, anders Hatoewè, en Ptolematta genaamd, [3]) als der zelven expresse en speciale gemagtigden daar toe zijnde

1.

Eerstelijk verklaaren wij gemagtigden zedert den schelmzen afval van den verraader Madjira. met den zijnen des zelfs zijde. als niet beter konnende. gehouden te hebben, maar nu, bij verschijninge van eenige der Nederlandse magt omtrent haare negorijen, verkoren te zijn, om ons neffens andere onderdaanen van haar Ed Ed Staat, volkomen met bede van vergiffenisse, onder den zelven te onderwerpen.

2.

Vervolgens dan beloven wij, dat met alle de geenen, waar mede de Compagnie vrede heeft, met de zelve ook zullen vrundschap

---

[1]) Uit Valentijn, *Amboin*, 2, bldz. 191 v.v

[2]) Orangkaja = hoofden. „Orankaaij is een Coning op en omtrent Ambon off gesaghebber op de Dorpen aldaar" (*Verzameling der woorden* subvoce)

[3]) Van deze namen vind ik alleen Hatiuing in de *Lyst van . . namen in den Nederlandsch-Indischen Archipel* (1906). onderafd. Wahai, Noordkust van Midden-Ceram. Op de kaart van Amboina bij Valentijn vindt men de meeste dezer negorijen. Daar echter zijn Hatoewè en Ptolematta wel degelijk andere negerijen dan Saleman enz.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

houden en in der minne onmiegaan handelen, ende wandelen, zoo dat tusschen geconfedereerden ende bondgenooten betaamt.

3

Gelijk wij dan daar en tegen ook weder verklaren onze vijanden te wezen alle de geene wie met de Compagnie in onminne zijn levende ende dat wij, daar onder specialijk beloven als onze vijanden te vervolgen ende beledigen, waar datze eenigszins komen, die van des verraders Madjira's aanhang, als zijnde Macassaren, Tidoreesen, ende hare onderhorende daar onder de roofzugtige Papoewa's niet uitgesloten zijn ende voort alle andere, als voorschreven, die het met de E. Compagnie niet zijn houdende

4

Dat wij geene vreemdelingen, van wat natien, qualiteiten ofte condition die zijn, aan onze stranden, ofte havens, handel zullen verleenen, als de welke met een vrijgeijde van den Nederlandsen Staat zijn geprovideerd, ende wie daar af niet verzien zijn, dat wij die alle als vijanden zullen aantasten, ende met den eersten aan den Heere Gouverneur komen overleveren

5

Dat wij na geenige plaatzen, bewesten, ofte beoosten dit Kasteel gelegen, als eindelijk [1]) dienende tot onze reizen, herwaards zullen varen, ofte zullen daar toe alvorens speciale licentie ende schriftelijk bescheid, van den Heere Gouverneur komen overleveren

6

Dat wij ten minsten alle jaaren eens gecommitteerden aan den Heere Gouverneur naar het Kasteel zullen zenden, om aan zijn Ed: hommagie te doen, mits zoo wij daar af in gebreke blijven, dat wij daar voren telkens zullen verbeuren, een boete van 200 Rijxdaalders van agten

7.

Dat wij t'allen tijden, als door den Heere Gouverneur ontboden werden, 't zij om zijn Ed: met de Hongi te volgen, ofte om eenige hofdienstigheden te plegen zonder vertoeven naar 't Kasteel zullen opkomen

8

Dat wij alle de slaven, die van elders uit 't gebied van de Com-

[1]) Eenelijk?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

pagnie, ofte van den Ternataanse Koninck, 't zij uit Banda, of Amboina, &c tot ons vluchten, ende overkomen, strax naar haar overkomste, zonder eenige redenen van haar tot excuse aan te nemen, zullen aantasten ende met de eerste gelegenheid tot den Heere Gouverneur aan 't Kasteel brengen mits voor ider als tot bergloon genietende een somme van vijftien courante Rijxdaalders van agten

9

Dat wij geen van allen uit in onze religie zullen werden geturbeerd, maar daar bij ongemolesteerd. zoo als wij, die regtevoord belijden, verblijven mogen.

10.

Alle welke bovenstaande artikelen en voorwaarden hebben wij bij dezen in onze voorsz qualiteit op de Moshhâf, naar onze Moorse wijze, zijnde onze hoogste eed, bekrachtigd

Aldus gedaan verdragen overeen gekomen, bezworen, ende met signature bekrachtigd. Onderstond **Amboina** in 't Kasteel Victoria dezen 6. December 1653 Was getekend **Willem Verbeek,** 't merk gesteld bij **Sewas,** 't merk gesteld bij **Coliba,** 't merk gesteld bij **Otik,** 't merk gesteld bij **Cewas,** 't merk gesteld bij **Topie,** t merk gesteld bij **Motir,** t merk gesteld bij **Sommia,** t merk van **Topie.** Ter zijde stond ons present Was geteekend **Simon Cos, François Gombebere, Cornelis Hauw;** 't merk gesteld bij X den Radja **Soya,** 't merk gesteld bij **Jan Cambessi, Louis Gomes,** gnatohoedi [1]) 't merk gesteld bij Jan Cambessi ter zijde Compagnies zegel gedrukt in rooden lack Lager stond. 't oirkonde, was getekend, **Jacobus Manteau,** Secretaris.

CCXIV. BIJAPOER—VENGURLA.

26 April 1655. [2])

Rijckloff van Goens had in 1653 en 1654 verschillende kantoren aan de kust van Malabaar gevisiteerd in opdracht van G.G. & Raden. Toen hij 30 April 1654 van Vengurla vertrok, had hij daar als opperhoofd gelaten Leendert Janssen van Tongeren. Van Goens gelastte de Nederlandsche ver-

[1]) Een titel?
[2]) Uit het Contractboek

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

tegenwoordigers te trachten, op beteren voet te komen met de Bijapoersche autoriteiten. (Aalders, *Rychlof van Goens* bldz. 85, v.v., 104 v.v., 111 v.v. 204 v.v.).

Translaedt firman, door den Conincx Sultan **Mahomet Adelichia** [1]) in dato 26e Aprill aen d'Ed. H^r^ **Joan Maetsuijker** [2]) verleent

't Groot firman, dat alle houweldaers, tannadaers ende alle mindere bevellhebbers onder t gebiedt van mijn croon A° 1055 op t versoek van **Leendert Janssen,** coopman en hoofft [3]) over de Hollanders in **Wingurla** gesonden wort, waer in begerende is soo t gebeurde dat eenige schepen van d'Ed^e^ Heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijker die op de custe passeeren, omtrent de zeehavens mijner gebiedt, t geen Godt verhoede, door storm, brandt als anders quame te verongelucken off te stranden, eegene derselver coopmansschappen ende goederen, t zij ter zee off te lande, voor verloren gehouden, maer haerluijden weder behoorlijck gejntregeerdt [4]) werden. Welck versoek uijt vruntschap ick volcomen toesta. Soo gelasste dan bij deze, egeenige houwelldaers offte mindere bevellhebbers, onder mijn gebiedt in alle zeplaetsen staende, sigh niet zullen verstouten, eenige goederen off coopmansschappen d'welke door verongelucken der Hollandtsche schepen, op hoedanige manier t zoude mogen toecomen aen landt offte in zee egenige de minste aen te slaen naer sigh te nemen offte voor verloren te houden maer in contra geseijde Hollanders in het bergen haerder goederen en coopmanschappen behulpsaem te wesen mitsgaders t gesallveerde haer zonder eenige moleste offte offvorderinge van penningen te restitueeren. Wie sulx contrarieerdt, sall ten exempel van andere gestrafft werden.

Oock zijn mijn in corte verscheijde claghte van geseijde Hollanders wegens 't betalen der thollen en 't aenhouden haerder dienaers, waer voor desen aen [5]) bevrijt zijn geweest en ongemollesteerdt haer negotie gedreven hebben, ter oren gecomen, t welck tegen mijn vorige gebodt strijdende is. Soo gelasste dan bij dese andermaell op dat zijheden ongemollesteerdt door mijn gantsche rijck hare handell on-becommerdt mogen drijven hurlheden eegene thollen als raderijen affte vorderen offte eenige moleste aen te doen, op dat naer dese

[1]) Mahomet Adil Sjah.
[2]) Gouverneur-Generaal 1653—1678.
[3]) De officieele titel was „opperhooft" (*Dagh-Register 1656—1657* bldz. 7, 146).
[4]) Port. entregar = overgeven.
[5]) Van(?)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

geen meerdre claghten conen te hooren. Laet copie van dit zijn voort ganck nemen [1]) en behoudt [het] principale, opdat dit groodt firman volcomen naergecomen werden.

Gegeven jnt **Visiapourte** hoff den 18e dag der maent Jumandelacher [2]) A° 1055 naer Mahomets geboorten, ende naer onsen stijll 26e Aprill A° 1655.

CCXV. SOLOR EN TIMOR.

2 Juli 1655. [3])

Na de contracten van 1646 (*Corp. Dipl.*, I, bldz. 460 v.v., 469 v.v.) waren de verhoudingen tameljk nstabiel gebleven en G.G. & R. waren in 1656 van oordeel, dat „in de quartieren van Solor ende Timor voortaen seer weijnich voor ons te doen, bijna geen sandelhout te negotieren en meer costen als profiten voor d'Ed. Comp^e^ te behalen sijn" „Becommeringe en afbreuk der Portugesen" was een der doeleinden van ons zijn in die dagen dáár of daár in de buurt, en krijg met deze haave vijanden aan de orde van den dag. (*Dagh-Register 1653* bldz. 2, 93, 153 v.v. *Dagh-Register 1656—1657* bldz. 11). Toch werd een jaar vroeger onderstaand contract nog gesloten, dat voor een tijdlang weder een eind maakte aan de vijandelijke verhouding met een deel dezer eilanden (Bokemeyer *Molukken*, S. CVI)

> Vrede handelinge tusschen den Cappiteijn **Jacob Verschheijden** [4]) op den naem van onse gebiedende heeren d'E. Heer Joan Maetsuijcker, Gouverneur-Generael over Nederlants India, mitsgaders Zijne E. Heeren Raden ter eenre ende de groodt maghtige Comingen op t eijlandt **Tijmor** [5]) **Ammassie,** [6]) **Sonnebayer** [7]) en **Coromeno Ammaber** [8]) ter ander zijde. Gedaen op den 2e dagh der maendt Julij A° 1655.

[1]) Dus gezonder worden aan de bovenbedoelde officieren enz. Het origineel zou dan moeten blijven bij Leendert Janssen (of bij Maetsuijcker?)

[2]) Dschemadi el accher

[3]) Uit het Contractbook

[4]) Moet zijn **Jacob Verheijden**. Deze was toen „Hooft van Timor en Solor" (Valentijn, *Solor* en *Timor*, bldz. 225)

[5]) In het Contractbook wordt dit contract verkeerd aangewezen als betrekking hebbende op Solor

[6]) Amarasi(?)

[7]) Sonbait

[8]) Amabi(?) of (waarschijnlijker) Amanoeban. Amarasi, Sonbait en Amanoeban liggen alle in de onderafdeeling Babaoe. (*Lijst aardrijkskundige namen*, 1906, s.v.).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

1

Dat van nu voortaen alle onlussten ende oirloghs actie, die tot nogh tusschen ons ende d'Nederlanders geweesst, sullen opgehouden zonder aen wedezijts daer meer aen te gedencken.

2.

Beloven wij, beijde [1]) met onse landen ende volkeren, die onder onse gehoorsaemheijt staen offte nam [2]) zoude mogen gebracht werden, d'E. Comp^e^ getrou tot den uijtterste noodt te willen zijn ende blijven met jmandt, [3]) hij zij dan wie het soude mogen wesen, die jegens gemelte Comp^e^ in vijantschap leefft, eenige alliantie te houden, maer contrarie vijantlijck te vervolgen ende doen vervolgen, mits dien dat d'E. Comp^e^ tegen alle vijanden, die het qualijck met ons nemen [4]) sodanige maght als de noodt vereijscht sall gehouden zijn tot onser hullpe te gebruijcken.

3.

Beloven wij zodanige lasten, als den E. Heer Gouverneur Generael sall gelieven in alle redelijckheijt [ons] op te dragen te mainteneren naer te comen ende bij alle onse onderdanen [te] doen in alle getrouwigheijt, gelijck opreghte bondtsverwanten [5]) van den Nederlandtschen staet schulldigh sijn te gehoorsamen.

4.

Beloven wy alle Comp^e^ vijanden van ons landt ende stranden te weeren, deselve geen handell van ijet [6]) dat in onse landen is offte namaells sonde gevonden werden als goudt, sillver, metaell, coper, wasch, schillpatshoorn en slaven et^c^ te vergunnen, maer sall d'E. Heer Gouverneur Generael op alle plaetsen staende onder onse district vermogen te bouwen offte door zijne gemaghtighde doen maeken sodanige fortificatie en stercte als het zijn E. gelieve sall zonder dat van ons offte onse nacomelingen jets daer jegens sall gesproken werden, maer verbinden ons ter contrarie, tot de op-

[1]) Het contract werd door drie (4?), en niet door twee inlandsche hoofden gesloten. Of worden hier met „beijde" bedoeld de Timoreezen en de O. I. C.? Dan loopt de zin niet.
[2]) Namaels.
[3]) Moet natuurlijk gelezen worden „meinandt".
[4]) Lees „meenen".
[5]) Het staat er. Lees „bondtgenooten".
[6]) Iets(?).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 7:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

bouwinge dersellven alle hullp ende naerstigheijt te sullen doen en aenwenden.

5.

Nemen wij aen alle Nederlanders, die onder de gehoorsaemh' van d'Comp' sorteeren goedt tractement te bewijsen, onse boom- ende aerdtvrughten, het vee nae de wijse ende maneren van ons landt te trocqueeren [1]) zonder bedrogh, in alle cinceerheijt [2]) te vercopen.

6.

Vermits dat alle staten, landen ende volckeren door Godes sonderijcke bestieringe vol veranderinge zijn, zoude het connen gebeuren dat d'E. Comp' t eenigen tijt met den Portugees in vreede quamen te treeden, buijten welck contract wij begeeren te wesen ende eeuwigh lijck te blijven, wandt wij met genegen en zijn die natie meer op offte in onse landen te dullden.

7.

Ten laesten beloven wij de boven gerenoveerde 6 artijculen, allsoo desellve opreghteijck nae onse meninge uijtgedruckt staen, heijlighlijck te aghtervolgen, manteneren ende bij alle onse onderdanen als onverbreeckelijck te doen onderhouden waer op de bevestinge wederzijts met drincken van ons bloedt onder den ander in een cop gemenght, gevolght is.

CCXVI. MALAKA—ATJEH.

7 December 1655. [3])

Na het verdrag van 15 Augustus (15 December) 1650 werd ons kantoor te Perak, vazalstaat van Atjeh, „gerestabileert" (*Corp. Dipl.* I, bldz 538 v v.) — Maar de verschillende belangen bleken niet met elkander overeen te brengen, vooral die belangen, welke te behartigen vielen op het Maleische Schiereiland. In 1653 was de toestand met Atjeh weer gespannen. „Die van het hof van Atchin waren seer verwondert, dat daer geen commissaris, volgens jaerlijcxse costume, verleden jaer van hier (Batavia) gesonden was, maeckende dit gespuijs daer over vele praetjes onder malckanderen, als-of het nu met onse natie daer geheel uijt soude wesen, ende diergelijcke, t welk den resident (Philips Carel de Salengre) anders verhoopte" (*Dagh-Register 1653* bldz 39). Ook in Perak waren in 1651 vijandelijkheden voor-

[1]) Port. trocar, ruilen.
[2]) Smeerteijt(?)
[3]) Uit het Contractboek.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gevallen met voorkennis van Atjeh, die in onderstaand verdrag werden verklaard, eveneens in overleg met Atjeh, te zijn beëindigd. (Vgl *Realia*, I, bldz. 59, III, bldz. 47, H. van Basel, *Radicale Beschryving van Sumatra's Westkust* (1761) onder de jaren 1649 tot 1656)

> Verdragh van vrede, gemaeckt ende gesloten tusschen de Sultana **Amina Todjin,** [1]) den jongen Conincq Moeda Forca ende d'oranghkaijs Dato bandara, Siry Maradia basar, Syry Maradia d'radia, tommegon Sirimaradia hlla paducea, radia Montery paducka, tuan laxemana [2]) en alle anderen in rangh volgende gebiedende oranghcaijs over de heerschappij van **Peragh,** onderdanigh aent Koninklijcke hoff **Aetchin** ter eenre ende vereenighde Nederlandtsche Geoctroyeerde Generale Oostindische Compagnie ter ander zijde.

Eerstelijck geaccordeert, besloten en overeengecomen, dat van huijden desen dagh aen tusschen d'heerschappije van Pera en den Nederlandtschen staet in Jndia sall wesen een opreghtighe, bestendighe en onverbreekelijcke vreede, met ophoudingh van alle vijandtschap, hosstiliteijt, oneenigheijt en oorlogh tusschen gemelte heerschappije ende den Nederlandtschen Staet, derselver volckeren ende onderdanen, mitsgaders dat wederzijts partije sigh hier namaels sal onthouden van alle pandering, roverijen ende injurien te lande ende ter zee.

2.

Item dat bij die van Peragh aen de Nederlandtsche Oosstindische Comp^e^ sall werden volldaen een somma van vijfftigh duijzent realen in spetie, [3]) waervan binnen weijnigh dagen sullen betalen een hondert bharen thin tot een en dertigh r^e^ per baer ent ressterende met zodanige pajen [4]) en termijnen als de koningmne tot Aetchin en d'Ld^e^ Heer Gouverneur Generael van Nederlants Jndia sullen

---

[1]) Deze vrouwelijke sultan stond nog niet lang aan het hoofd. In 1650 heerschte over Perak nog een man (*Corp. Dipl.*, I, bldz. 538. Zie ook hieraachter, art. 3)

[2]) Wat Snouck Hurgronje, *De Atjehers*, I (1893), bldz. 132, zegt over de vaagheid der titels en hun verval ingelijk met het verval der sultansmacht, is ook op Perak van toepassing dat in deze tijden naar Atjehs model werd bestuurd.

[3]) „1 Reael van aghter doet 60 stuijvers" „1 bhaer is 3 picol, of 375 lb" in Perak (*Uytrekening*, bldz. 18)

[4]) „Deel eener verschuldigde som" (Verdam, *Middelnederlandsch Handwoordenboek* bldz. 456)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

overeencomen en dienvolgens die van Peragh door gemelte Vorstinne bij essterne [1]) sal werden gelasst en aengeschreven, sonder int minste daer tegens te banderen, [2]) maer als gehoorsame onderdanen 't gebodt van die Maj' in billickheijt naercomen en aghtervolgen.

3.

Item dat contract bij den overleden Sulltan moeda Forca [3]) en den gesant Joan Truijtman [3]) den 15e december A° sesthien hondert vijfftigh in Peragh confernerende [4]) gem^te heerschappije ende den Nederlandtschen staet in Jndia gemaeckt ende besloten, inhoudende, de handell in Peragh met den Aetchinderen gemeen ende [met] uijtsluijtinge van alle andere natie nutsgaders yder bidoor [5]) voor een quartier [6]) reael in spetie offte den bhaer thin tot een en dertigh en een quardt, gelijcke etc^a (?) met een geteekende daets [7]) te negotieren en t geene wijders daer bij gecomtracteerdt is voortaen bij wederzijts partije en vollcomen in alle opreghtigheijt sonder de minste tegenstreven sall werden onderhouden ende onverbreekelijck geaghtervolght

4.

Item dat door de sultana en heerschappije van Peragh aen den Nederlanders sall werden gegeven en voor eeuwigh vergundt sodanige campo [8]) off erff aen de revier kant gelegen, ongevaer een kanon schoodt de revier nederwaerts van Peragh[s] hoff, als die van Peragh bij de Nederlanders sal werden aengewesen, omme daerop te bouwen sodanige woon- en packhuijs van houtte stijlten en plancken muijren, als deselve Nederlanders tot residentie en handelinge wegens de Generale Oostindische Comp^e sullen goedt vinden, onder conditie dat bij de sellve Nederlanders geen swaerder schietgeweer als musquets en roers in deselve woninge sall vermogen gebraght offte gehoud werden.

5.

Item soo eenige questie offte geschill tusschen d een d off ander van gemelte Parassen [9]) offte Nederlanders comt te ontstaen, des

1) ?
2) Port. bandear(?) iemand opstoken, intrigues smeden.
3) *Corp. Dipl.*, I, bldz. 538 v.v.
4) Concerneerende
5) „I Bidoor 3 lb"
6) Moet zijn „quardt" (vgl. ook *Corp. Dipl.* I bldz. 540).
7) Datjung(?), Chineesche weegschaal?
8) Port. campo = stuk land.
9) Pera'sen

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gevals yder de zijne op de aen[ge]claghte ende bewijs van saeke naer mierie zall straffen, ooghmgevalle sulcke misdaden die den doot naer reghten sonde mogen schulldigh bevonden werden, ymandt der Neder anders hier residerende quame te begaen, denselven geboeyt naer den E Heer Gouverneur op Malacca sal werden opgesonden, omme zodanige justitie daerover te doen als de begane fauten sullen vereyschen, gelijck ook met tegendeel t selve bij die van Peragh wierde bevonden gedaen te zijn hier bij hunne wettel jke reghters hare behoorlycke straffe zall werden toegepasst

6.

Item dat alle den geenen welcke aen de affloopinge der Nederlanders woninge ende moordadige ombrengen derselver natie in den Jaere sestien hondert een en vijftigh[1]) hier in Peragh gans onwettel jck begaen, schuldigh aen te vinden zijn aen den Lyve metter daat t zij hier off in Aetchin sullen werden gestrafft, waer onder den Sabandaer,[2]) die geseght was doot te zijn en ter contrarie bevonden, mede begrepen is.

7.

Item dat den presenten Dato bandara, voor desen tommagon. welck bij esstemie van de Comingin tot Aetchin derwaerdts te roepen en van zijn ampt gezet te worden g'ommitteert is, voor tegenwoordigh in gemelt ampt continueeren zall met expresse condtie, met langer sall standt grijpen als bij de gemelte Maj en d Ed Heer Gouverneur Generael in toecomende zall werden toegestaen en als vooren bij de vorstinne van Aetchin, d'Heerschappije van Peragh en hem Dato bandara, sall werden gemandeert

8.

Item dat van nu voortaen bij de Nederlanders voor gereghtigheijt van den uijtvoer van thin van yder hondert bhaer agh d*[3]) Item voor yder schupsladingh voor daetsgelt een bhare, voor ankeragie een bhaer en voor mastge t vijffentwintigh bijdoor, voor yder jaght off

---

[1]) *Realia* I, bldz. 59. III, bldz. 47

[2]) Sjahbandar sabandar Letterlijk havenmeester maar in de praktijk een hooggeplaatst ambtenaar „een der voornaamste Rijksgroten" met groote bevoegdheden in alles wat den handel, de in- en uitgaande rechten, het toezicht op vreemde schepen enz. betreft (*Encyclopaedie*, tweede druk, III, sub voce). — In een handschrift (in mijn bezit) *„Versamelinge der woorden in de Indische Brieven voorkomende 1748"* wordt het vertaald met „convooymeester tollenaar"

[3]) Verkorting van dito?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

fregats ladingh voor daetsgelt dertigh, voor anckeragie twintigh en voor mastgellt vijfftien bijdoor, voor ijder gorab[1]) en ,oncks[2]) ladingh voor daets-gelt tien, voor anckeragie vijfftien en voor mastgeld thien bijdoor, voor ijder chaloup off tingans[3])-ladingh voor daetsgelt thien, voor anckeragie seven en voor mastgellt vijff bijdoor, t welck te verstaen en[4]) voor ijder reijse, dat bij gemelte bodems, schoon d quantiteijt tot duijsent en twee duijsent addeerden, van dese plaetse thin vervoerdt werdt eens t geadjgeerde voor de weghslepen sonder meer te vol doen,[5]) zal werden betaellt

Aldus gedaen ende besnoten ter palije[6]) van de sulltana, den sevenden December sestien hondert vijff en vijfftigh, ten overstaen van den pandara Deroesalem, Monterij, tondewa palawan, Monterij paducka radja, serij Mah wangsa, serij Sitta percassa, serij Nagara mant, racta Sittia Jndra pintara, serij Jndra paducca, serij Jndra serij Sitta palawan pintara, serij Amar bangsa pintarij Tona d radja en Sitta moula, bij de Mal, van Aetchin expres daertoe afgesonden en excepto d hiervoordesen aengelade gecommitteerde Aetchinse Orangh kais onder de voorschreven begrepen, gecon,ungeerdt met de commissaris Dirck Schouten uijt Aetchin hier aengelant, mitsgaders ter presentie van de hier geordonneerde te verbijven coopluijden Gillis Syben en Jsack Rijcken geteeckent ende gesegelt te weten de Maleijtse met de sulltanes chap en desen als volght Onderstondt, en was geteeckent **Dirck Schouten** ende gecassiateerdt[7] met het zegell van sulltanes Ter zijden stondt ons present **Gillis Syben** ende **Jsack Rijcken.**

---

[1]) Groot roeivaartuig, „galei" van Arabischen oorsprong, thans niet meer in Ned Indie in gebruik" (*Encyclopaedie N I* tweede druk: *Aanvullingen* afl 4. Maart 1923, bldz. 143).

[2]) „Hollandsch-Chineesch woord voor djoeng groot chineesch handelsvaartuig" (*Encyclopaedie* t.a.p., bldz. 114, 113)

[3]) Javaansche „laad- en transportpraauw, athans in den Compagnie's tijd" (*Encyclopaedie*, t.a.p., blz. 124),

[4]) „Is"?

[5]) De zin is hier onduidelijk

[6]) Balai, „gebouw voor rechtspraak en hooidenvergaderingen, in verschillende Maleische landen" (*Encyclopaedie van N I* Tweede druk, bldz. 106).

[7]) Gecacheteerd

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCXVII. MAKASSAR.

28 December 1655. [1])

Met het contract tusschen Makassar (Gowa) en de O. I. C. van 26 Juni 1637 (*Corp. Dipl.*, I, bldz. 303 v.v.) was de strijd der wederzijdsche belangen niet beslecht. Integendeel die strijd nam in scherpte toe, niet het minst tengevolge van De Vlamingh's optreden in de Molukken, die niets ontziende uiting van 's Compagnie's monopolegeest. Het liep dan ook op oorlog uit. Makassar sloot zich steeds meer aan bij de „verzetslieden" in de Molukken en op Ambon. In 1653 werd het oorlog en Makassar steunde thans openlijk de vijanden der O. I. C. (Stapel, *Bongaais verdrag* bldz. 34 v.v. Bokemeijer, *Molukken* S. 213, 221 f., 230, 243 f. en de hierbij behoorende documenten in den *Anhang*). De Regeering te Batavia wilde zich gaarne bij verdrag met Makassar verstaan, vooral ten aanzien van de vaart der Makassaren op Ambon en de Molukken. De Vlamingh daarentegen wilde den strijd voortzetten, maar ook Makassar begon tot vrede te neigen. Bij ten medeweten van De Vlamingh zond de Regeering te Batavia Willem van der Beek naar Makassar en de „leelijke vrede" of de „tellequelle vrede" werd gesloten.

> Accoordt offte vrede artijculen gesloten tusschen den coningh van **Macassar** ter eenre ende van wegen d'E. Comp[e] door d'E. Heer Willem van der Beeck, [2]) Extraordinaris Raedt van Jndia, als ambassadeur daer toe expres gecommitteert uijt naem van d'Ed. Heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijcker ende d'Ed. Heeren Raden van Jndia ter ander zijde

Is besproken en veraccordeert met radja Goa [3]) ende cram **Tello** [4]) met d'E. Heer Gouverneur is(?) deze vrede, om dat den Gouverneur Generael will vrede maken en een groodt man is ende sterck ende ick, die zoo veel oeijnder ben en onmaghtigh, zoude ick geen vreede maeken wanneer geen quadt aen onse onderdanen doet?

1

Ende dat ick mijn onderdanen, die in Amboyna sijn, magh halen laten, die nogh leven. [5])

---

[1]) Uit het Contractboek.

[2]) Zie hiervóór bldz. 71.

[3]) Radja van Gowa (= Makassar, vgl. *Corp. Dipl.*, I, bldz. 140). Sultan of Radja of Karäeng van Gowa was in dezen tijd Hassan Oedien (1653—1669).

[4]) Karäeng van Tello, een rijkje, waarvan de geschiedenis zeer nauw met die van Gowa is verbonden.

[5]) Een groot aantal Makassaren onder eigen hoofden hielpen onze vijanden op Ambon (Bokemeijer, *Molukken*, t. a. p.)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

2.

Dat alle Moren die met haren vrijen will naer Maccassar willen, hem zullen toegestaen werden ende dat om dat het voor haer wegens hare reijsie een groodte gesonde [1]) is, die onder de Christenen te laten [2])

3.

Dat alle de Moren, die in Amboijna zijn, niet sullen gestrafft werden

4

Dat den Coningh zijn schulden, die in Amboijna heefft uijtstaende, zall mogen doen inmanen. [3])

5

Dat alle de gevangene, die op Batavia sijn, hem sullen weder gegeven werden, gelijck ook alle gevangen van de Hollanders onder [den] Coningh zijnde sullen gerestitueerdt werden, excepto die Moors geworden zijn. [4])

6.

Dat de vijanden van d'E. Comp' des Conings vijanden niet sullen wesen [5])

7.

Dat zoo den Coningh met dese off geene natien benedenwints in quessie [is], dat d'E. Comp haer daermede niet sall mogen bemoeijen.

8.

D'H' Wilhelm van der Beeck versoekt op den Coningh datter geen Maccassaresen offte andere natien, onderdanen van den Coningh, naer **Amboijna, Banda** offte **Ternaten** sullen mogen varen, [6]) daer op den Coninck seght, dat hij zijn volck can inhouden, maer dat hij veell vreemdelingen en coopluijden in sijn landt hadt, die hij t varen

[1]) Sonde(?)

[2]) Dit was een groote en gevaarlijke concessie van de zijde der O. I. C., omdat onder „Moren" natuurlijk vielen een deel der Ternatanen en Amboiners.

[3]) Eveneens een gevaarlijke bepaling omdat dit den Makassaren gelegenheid bood, Ambon te bezoeken en daarmee smokkelhandel te drijven.

[4]) Alweder een concessie van de zijde der O. I. C.

[5]) Slaat vooral op de Portugeezen.

[6]) Dit was het cardinale punt en zou van groote beteekenis zijn geweest, als daaraan geen afbreuk werd gedaan o.a. door het daarop volgende. (Vgl. ook Bokemeijer, *Molukken* S. CXXXI *ff.*)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

niet can verbieden; maer zoo wij desellve connen crijgen, mogen vrijelijck nemen ende daermede handelen, sulx als wij cunnen, soo en sall 't noghtans dese vrede niet verbreecken ende zall den Coningh daerom niet quat wesen

Dit is geaccordeert ende besloten, dat wederzijts onverbreeckelijck sall werden onderhouden. Geschreven op Maendagh ontrent 10 uijren in de maendt van December, 28e dagh, in t jaer onses Heeren naer de Moorse reecqeninge 1066, [1]) offte naer onze reecq 1655. Alle welcke artijculen sullen werden sterck onderhouden, zooweel bij desen Generael Joan Maetsuijcker ende Cram **Goa,** [2]) die desellve met den Ambassadeur d'Heer Willhem van der Beecq heefft gemaeckt ende ook bij alle andere Generaels die nogh souden mogen comen. Was geteeckent **Willem van der Beeck,** hebbende s'Comp[s] wapen onder op ['t] spatium in rooden lacque gedruckt. [2])

CCXVIII. CEILON.

11 Mei 1656. [3])

Na het verdrag van 6 Augustus 1649, door Maetsuijker met Radja Singa, den Maharadja van Kandy, zich beschouwende als opperheer over Ceilon (*Corp. Dipl.* I, bldz. 441 v.v., 515 v.v. en de Registers), was de verhouding tusschen hem en de O. I. C. nog wel niet in orde, maar toch ook niet vijandig. Toen in October 1652 de oorlog met Portugal in deze streken weer uitbrak, mede een gevolg van de vijandelijkheden in Brazilië, stond hij aan onze zijde en bij de belegering van Colombo verleende hij eenige hulp (Aalbers, *Van Goens*, bldz. 43 enz. en de daar genoemde litteratuur. *Razam da guerra*, Lisboa 1657. D. Ferguson, *Correspondence between Raja Sinha II and the Dutch*, p. 200, 15 en *Letters from Raja Sinha II to the Dutch* (1909). Voor het optreden tegen de Portugeezen in deze kwartieren was in Augustus 1655 uit Batavia een vloot afgezonden onder bevel van den Directeur-Generaal Gerard Hulft. Colombo was het eerst aan de beurt. In het laatst van October 1655 werd het beleg begonnen, waarbij Hulft in April 1656 sneuvelde, in het commando opgevolgd door Adriaan van der Meijden, onze President en Opperhoofd op Ceilon. Na een dappere verdediging bezweek de stad den 12 Mei 1656. Vgl. nog Ferguson, *Ribeiro's Account of the siege of Colombo* (1891).

[1]) Loopt van 31 October 1655 tot 20 Sept. 1656.

[2]) De vrede werd bevestigd 2 Februari 1656 (Stapel, *Bongaais Verdrag*, bldz. 53).

[3]) Uit het Contractboek. Ook bij Baldaeus, *Ceylon*, bldz. 123—126.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Capitulatien van de drie gedeputeerde der stadt Colombo, omme met den Heer Generael van de Heeren Staten Generael der Vereenighde Nederlanden [1]) te handelen.

1

Dat wij vooreerst zullen waghten op ons secours tot 20ste dezer maent, t welcke binnen deser stadts hau tot die tijt comende ende van soo stercken maght zijnde, dat belegh voor de stadt can ruijmen, soo ist gecapituleerde te niet gedaen. Ondertusschen ook sullen van beijder zijts stillstant van wapenen houden ende egene de minste hosstiliteyt gebruijcken, mogh met dien bedinge dat geen communicatie noghte tusschenspraeke sall werden gehouden, als van comende ende gaende persoonen. Ende daer voornemen(?) van beijde pertijen souden moeten osstagiers [2]) stellen.

2

Ingevalle t gebeurdt dat de stadt overgaet, soo sullen de kercken ende beelden met alle eere ende resspect gehandelt werden, de religenssen [3]) ende kerquen [4]) sullen vrij en onverhindert met hen vermogen te nemen alle beelden, die zoude mogen willen ende begeeren, neffens alle rehequen, geheijlighde vaten, sillvere lampetten [5]) ende vercierselS. Voorts alle t geene tot den godtsdienst ende aen de kercke behoordt, hier onder ook begrepen de roerende goederen, die elck van de religeuse persoonen in t besit heefft.

3

Dat de persoonen van den Heer Generael Anthonio de Souza Coutchinho [6]) Franscisco de Mello de Casstro, gewesen Generael [7]) ende de zoon van den Heer Generael Anthonio de Zouza Coutinho met alle respect ende cortosie, gelijck hen qualiteten ende praetsen,

[1]) Opmerkelijk is het, dat hier met wordt gesproken van de G. G. & Raden of van de Bewindhebbers, maar alleen van de Staten-Generaal. Zie echter beneden, bldz. 89.

[2]) Gijzelaars.

[3]) Religiosos (Port.) ordesgeestelijken.

[4]) Clerigos (Port.) geestelijken(?)

[5]) Schenkkan. Waschkom? (Verdam, *Middelnederlandsch Handwoordenboek*, sub voce) of verbastering van het Port. lampada = lamp?

[6]) Antonio de Sousa Coutinho, Commandant van Colombo.

[7]) Francisco de Mello de Castro. Zoowel deze als Coutinho behoorden tot de aangewezenen voor het Portugeesche onderkoningschap in Indië (Danvers, *Portuguese* II, p. 319 f., 488).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

die se becleet hebben, meriteeren [1]) ende dat se uijt de stadt sullen mogen vertrecken vrij met alle hare roerende goederen, goudt, sillver met[e ?] gesteente, nevens alle hen dienaren ende Portugeese pagies van hunnen dienst Insgelijckx hun vrije dienaers, hijffe[i]gene slaven ende slavinnen ende zoo lange in hun huijsen verblijven woonen tot dat se scheep sullen gaen dogh onder de beschermnige van den Heer Generael der Vrije Vereenighde Nederlanden en sall gemelte hier voornoemde persoonen voor hen geilt met l[i]fftoght dien geduijrende tijt als ook tot de reijse nodigh hebbende versien, ook bequame vaertuijgen verleenen om hen persoonen ende familien in goede verzekeringe over te voeren Gemelte vaertuijgh sall werden verzien van matrosen, wapen, ammonitie van oorlogh, artillerije ende t gene dat zoo well tot den oorlogh als scheepsvaerdt moghten benodight zijn ende t alen tijden wanneer gemelte Heer Generael gereedt zijn, om te vertrecken, sall zullen mogen geschieden

4.

Insgelijckx sall ook werden gehandellt met den Capiteijn [2] van de stadt, Capiteijn Moor vant veltt, [3]) oppercoopman, Sergiant Majoor [4]) en familie van den jonghst overleden Stadts Capiteijn, soo voll comentlijck als zall werden gehandellt met de personen van de Heer Generael

5

De capiteijnen van de infanterije en gereformeerte [5]) capiteijnen ende alle andere officieren, soo wel minderе als meerdere, sullen met het kenteijckenen van het bedieninge met vliegende veendels, slaende trom melen, brandende londt ende coegels in de mondt [6]) ende alle hen goetie [7] vermogen uijt te trecken, neffens die hen vaertuijgen werden verleent omme hun reijse naer India offte Overcusst [8]) te doen, ende zall den Heer Generael der Vereenighde Nederlanden hen, zoolange hier verblijven voor eenigh gellt van den Portugaellsen Coninck zonder iets bevonden wordt, [9]) onderhoudt rijcken ende zoo

[1]) Hier ontbreekt iets: „sullen behandelt werden" of iets dergelijks.
[2]) Port. Capitaõ
[3]) Port. Capitaõ mór del campo.
[4]) In die dagen een hooldofficierstitel.
[5]) De niet meer in dienst zijnde Port. reformatos(?)
[6]) ?.
[7]) ?
[8]) In art. 7 luidt dit Goa of de overcust. Met de Overkust wordt bedoeld de Kust van Koromandel. Zie beneden, bldz. 87
[9]) De zin is hier alweder niet duidelijk. Waarschijnlijk moet het luiden „Zoo der iets bevonden wordt"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

met, tot oncossten van d'E Comp^e neffens de vaertuijgen voor de reijse nodigh versien verleenen, ook met toelaten dat deselve soo wel te water als te lande eenigh leedt aengedaen werden.

6.

Dat ook d'Ouderlingen [1]) Ouvidor, [2]) reghter ende alle officieren van de Camer [3]) den cooptman en alcalde mor [4]) ende d'officieren van 's Comings goederen ende jusstitie deser stede de eijgenste vrijheijt ende faveur sullen genieten, die door [5]) den Capiteijn van de stadt ende Capiteijn Moor van t vellt geeijscht wert.

7.

Dat ook den Ed^e Cavalieren [6]) ende voorname borgeren neffens dien de getrouwden ende jnwoonderen deser stat Colombo salu vergunt ende toegestaen werden, d'eijgenste gunst ende faveur, [7]) dien de stadt ende des Capiteijns toegestaen werden zal ende bij alldiender eenige van de sellve mogh ten nclineren onder de gehoorsaemheijt van de Nederlantse wapenen te blijven woonen, zoo sullen desellve hun huijsen, goederen, dorpen ende t geene hun toebehoordt, vrij ende onbeschadight vermogen n eijgendom ende besit te houden, voorts getracteerdt ende gehandelt werden als naturelle Nederlanders ende aengaende hen religie sall men haer een kercke met religeusen en clercq toestaen, in de welcke dat se vrij en onverhindert hen godtsdienst sullen connen gebruijcken ende die geene, die naderhandt nae de Overcust offte Goa t eenger tijt soude willen vertrecken, sall werden vergunt, roerende en onroerende goederen vrij ende onverhindert te mogen vercopen ende vervremden, hen ook vaertuijgen ende ook vrije overvoeren van hen goederen verleenen ende d'inwoonderen, die allhier verblijven sullen sagh zodanigh vermogen te generen gelijck boven vermelt is, behallven [8]) die gene die vaertuijgen hebben, sullen hen handel op alle plaetsen ende voortaen sodanigen tholl bethalen, gelijck tot nu toe gedaen hebben.

---

[1]) Baldaeus, *Ceylon*, blz. 124 heeft dit woord, waarvan de beteekenis mij niet duidelijk is, niet

[2]) Port. Ouvidor, auditeur-militair, ook ambtenaar van het Openbaar Ministerie. Pieris, *Jafanapatnam* (1920), p. 2, vertaalt het met „judge"

[3]) Port. Camara = gerechtshof

[4]) Spaansch alcalde, stedelijke rechter?

[5]) Voor(?)

[6]) Baldaeus heeft hier „de Edelen, Cavalieren, ende voornaamste burgers"

[7]) Tekst is hier onzuiver

[8]) Hier in den zin van buitendien(?)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

8.

Dat de coopluijden ende uijtheemsche, zoowel swarte als blancke, die van verscheijden plaetsen in deze staet om het coophandell te drijven zijn gecomen, met hen vaertuijgen, roerende goederen goudt sillver en coopmanschappen, die se sullen hebben ingebocht, voornamentlijck den caneel van den Comack offte de stadt, zoo wel die aen boordt gebracht is als nogh gebracht te worden staet, sullen vermogen te vertrecken, boven dien ook onderhout voor hun gellt en vrije passagie met hun vaertuijgen verleenen ende zall hen, bij aldien zeevarent volck quamen benodight te zijn, t zellve verleent werden van die uijt dese stadt zijn gevlught offt in plaetsen van desellve soo veel Parravas [1]) als tot de vaertuijgen benodight zijn over te voeren.

9.

Dat ook de swarte jnwoonderen deser stadt, soo well getrouwde als uijtheemsche, van wat casta [2]) zij zijn, desellve vrijheijt zullen vermogen te genieten, die voor de Portugeese getrouwe en borgeren versorght werdt.

10.

Dat de modliaers, [3]) araghes [4]) en lasscarijns [5]) die tot nu toe de Portugeesen hebben gedient, t zij dat se uijt den dienst van de heeren Nederlanders offte van Zijn Majesteijt [6]) zijn bij ons gecomen, met hen goederen tot wadt plaetse t hen beliefft sullen vermogen te vertrecken, sonder eenigh leet offte vexatie.

11.

Dat ook Simao Lopes de Basstoo, Portugees die een wijle tijts bij de heeren Hollanders zij geweesst, zijn faultte sall werden vergeven ende [in] comp[e] van de heeren generaels vermogen te vertrecken

---

[1]) Over dit gekerstende parelvisschersvolk van deze streken zie *Corp. Dipl.*, I, bldz 509 v.v. De *Versameling der woorden* sub voce, haalt den koop door en zegt „Parruas sijn S[t] Thomas Cristenen"

[2]) Hier in de beteekenis van maatschappelijker standen. Vgl. over de verschillende beteekenissen van dit woord (Port casta) *Hobson—Jobson*, p. 170 ff. Zie ook Canter Visscher *Mallabaarse brieven*, bldz. 147 v.v.

[3]) Modelbar, Modbar, een inlandsch hoofd. (*Hobson—Jobson*, p. 569)

[4]) ?

[5]) Verbasterde vorm voor laskar (Perz.), in die dagen door de Port. gebruikt voor inlandsch soldaat in algemeenen zin (*Hobson-Jobson*, p. 508)

[6]) „De Keyserlijcke Maij[t] van Ceijlon" Zie hierachter, bldz. 89.

This content downloaded from 46.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

12

Neffens dien sall den Hollanderen, die ons [1]) hebben gedient ende onse wapenen aenvaerdt, hen schullt niet werden gerekent noghte gestrafft, maer vrij en lijber neffens andere zoudaten uytgaen

13.

Dat alle sieken ende gewonden soldaten ende getrouwde, wiet ook zij uit hosspitael en in hen huijsen tot dat se genegen zijn, hen mogen laten keuren ende gesont zijnde en sall men haer tot kostvrije van de Comp[e] ende dien van Comings wegen niet ten bessten is voor hen reijse verzien. [2])

14.

Bij overgeven ende [3]) stadt ende wanneer de Heeren Hollanders besit van dien nemen, sal den Heer Generael der Vereenighde Provintien verhoeden, dat aen de persoonen van de Heer Generael ende vordere persoonen voorn[t] geen leedt offte disrespect gedaen werden, de soldaten, getroude ende alle andere, van wat qualite zij zijn, neffens de selve de vrouwe ende kinderen, sullen voor alle leedt bevrijt zijn ende onder de protextie van den Heer Generael voorseijt verblijven die hem ook verbinden, zoo dat de Portugesen soo wel binnen als buijten dese stadt sullen seeker zijn ende hen geen agravatie [4]) offte molesstie van sijn Keijserlijcke Maj[t] [5]) voick geschieden

Was geteekent **Anthonij de Sousoo Coutinho.**

Antwoordt ende volcomen toestaen, gedaen door den heere Gouverneur ende de gequalificeerste dezer Nederlandtsche legers ende [1]) name van den Keijserlijcke Maij[t] van Ceijlon, de Hoge Mogende Heeren Staten Generael der Vrije Vereenighde Nederlanden, de Heeren Bewintebbberen der Geoctroijeerde Oosstindische Comp[e], mitsgaders den Ed. Heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijker ende d'Heeren Raden van Jndia op het voorstell

[1]) De Portugeezen.
[2]) Niet duidelijk
[3]) Vande(?)
[4]) Port agravação = beleedigung, beschumping
[5]) Van Ceijlon. Zie hierachter
[6]) „Inde"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ende versoek der principaelste officieren der stadt Colombo, overgeleverdt bij d'Heeren gedeputeerde van haren staet, namentlijck Laurenso Francisco [1]) de Britto, Hieronimo de Lucena ende Diego Leijtaõ de Sousa, dat indien gesint zijnde op morgen 12e Mey voor de middagh ons gemelte de stadt in handen over te leveren, de naervolgende artijckells volcomentlijck sullen gemeten; bij verdande [2]) te niet te werden gedaen.

D'religeuse ende kerckelijcke persoonen werdt vergunt ende toegestaen t'geene in den tweeden haerer artijckell versoeken, sullende zoo lange tot dat se vertrecken in twee bequame plaetsen moeten verblijven,

Op den 3en artijckell antwoordt den Heer Gouverneur, dat het niet mogelijck zij voor d'Heer Generael, bij dese gelegentheijt naer Tutucorijn offte Manaar te vertrecken uijt oorsaeken die hem hier toe bewegen, maer dan met d'eerste voorvallende gelegentheijt naer Tutucorijn offte Manaer gemelte plaetsen sullen worden gesonden offte well naer Coutchin offte Wangur a. maer indien naer de Overcust willen gaen, soo sall zijn E. haer binnen 15 dagen met s Comp^s eijgen schepen derwaerdts bestellen, vergunnende hen voorts hunnen slaven ende slavinnen, nevens die van zijn zoon, van Cristoua de Zouza ende dies opvoedelingen, vertrouwende in haer beleefftheijt, dat desellve egeene andere buijten d'hare met hen sullen vervoeren, alle heu goederen, goudt, sillver, ringe, gesteente ende haer eijgen gellt werdt haer toegestaen met sigh te voeren, sullende tot haer vertreck in hun huijsen, gelijck in gemellte artijckel versoeken, buijven woonen.

D offficieren int 4e artijckell vermellt, sullen naer hen waerde getracteerdt ende voor alle leet ende molesstie beschermt blijven en met sigh uijt de stadt voeren het goudt, sillver, gellt, cledingh ende t'gene tot hun lighaem behoordt, maer aengaende slaven slavinnen, daervan sullen hen niede faveur laten gemeten, naer de qualiteijt van hun persoonen ende werdt het gene tot hen lighaem gehoordt verstaen bij slaepgoedt, alcatijve, [3]) buijtsacken dekens ende voorhangtsells. [4])

De commanderende als ook gereformeerde Capiteijn sullen niet

[1]) De onderteekening heeft hier: „Ferera"

[2]) Port tardança vertraging, uitstel.

[3]) Tapijten, karpetten (*Hobson-Jobson*, p. 11).

[4]) Gordijnen (Verdam. *Middelnederlandsch Handwoordenboek* sub voce „Voreharc").

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

hen kenteyckens vermogens uyt te trecken ende naer de Cust van Cormandel gaen ook elck naer hen quaute getracteerdt werden, sullen ook zoo veell roerende goederen met sigh nemen als hen slaven offte vrije dienaers, die uyt discretie van d'Heer Gouverneur hen gegeven worden, met sigh connen slepen

De solldaten sullen met haer goetie, vliegende vaendells brandende londt cogels in de mondt ende roerende trommell mogen uyttrecken ende tot het logement van den Heer Gouverneur comen, ommc alldaer onder den stander van gemelte Heer hen wapenen te neder te leggen, waer van daen well getracteerdt naer Europa sullen vertrecken ende de getrouwde ende Indische kinderen sullen insgelyckx naer de Cust Cormandell gaen en tot het vertreck van hier van d'E Comp. onderhoudt genieten.

D'officieren int 6e artyckell verhaelt sullen zodanigen gunste en vryheyt genieten als d'andere gequalificeerde persoonen beloofft is ende werdt verstaen gelyck de persoonen van des Stats Capiteyn ende Oppercoopman.

Alle degene, soo onder de gehoorsaemheyt der Hollandtsche wapenen verblyven, sullen met alle gunst ende beleefftheyt getracteerdt werden en gelyck hen persoonen meriteren, voorts hen goederen besitten blyven, maer wanneer t eenig tyt van dit landt vertrecken, soo verbuyven alle hen vasste goederen ter disscretie van den Heer Gouverneur deser plaetse

De voorname burgeren ende getrouwde Porttugeesen van qualiteyt met hare kinderen op dit landt met verblyven, zullen, wanneer vertrecken, gelyck andere hooge officieren getracteerdt werden, maer de getroude ende inboorlingen deses eylandts sullen ter discretie van den Heer Gouverneur staen

Alle blancke en swarte cooplieden ende uytheemsche handelaers van qualiteyt, die t'allen tyden hen coopmanschappen in deze stadt hebben verhandellt, sullen naer de Cusste vertrecken en zoo veell gunst en vryheyt, gelyck aen de officieren is beloofft, gemeten.

De modliaers, araghes ende lasscaryns met hen dependenten sullen begunstight en gelyck ons volck werden getracteerdt

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Alle sieke en gequetsten, soo wel soldaten als getrouwde, die int hosspitaell ende in hen huijsen om sigh te cureren verblijven, werdt vergunt ende toegestaen t'geene zij versoeken.

Alle officieren getrouwde en soldaten ongetroude vrouwen ende kinderen sullen onder de beschermynge van den Heer Gouverneur zeecker bl[ijven] zonder van ijmanden leedt off molestie aengedaen te werden.

Voorts staet den Heer Gouverneur toe, dat de vaertuijgen, die binnen den tijt tot den 30 Maij met secours voor dese stadt comen sullen van het overgaen deser stadt geadvisteerdt[1] ende wegh te seijlen bestaet werden, haer verseekerende tot buijte t'gesight van Colombo.

Gedaen ende gemaeckt den 11e Maij 1656.

Was geteeckent Adriaen van der Meijden, Jan van der Laen, Pieter de Bitter, Eduwaerdt Ooms en Isbrandt Godtsken.

Adriaen van der Meijden, Gouverneur wegens des E. Comp[e] staet t'opt eijlandt **Ceijlon** ende vordere leden des aghtelijcken Raedts aengesien dat d'Heeren gedeputeerdens binnen den boven gelmuteerden tijt de volcomene resolutie van den Heer Generael Anthonij de Souza Coutinho ende zijn Ed[t] vordere raden bij ons gecomen zijn, mede brengende de capitulaties bij haer Ed[t] aengenomen soo beloven wij bij dese voorverhaellde artijckells volcomentlijck en sonder de geringhste verminderingh naer te comen en bovendien haer nogh sodanigh te favoriseren, als ons met gevoeghelijck(?) doenlijck zal zijn. In teken der waerheijt hebben wij boven gemelt te ons gesamentlijcke met de Heeren gedeputeerde alhier onderteekent. Gedaen int Nederlandts Velltleger voor **Colombo** den 12 Maij 1656. Was ter eender zijde geteeckent **Adriaen van der Meijden, Jan van der Laan, Pieter de Bitter, Eduwaerdt Ooms, Isbrandt Godske** ende **Joannes Hartm[n]**, ter ander zijde **Anthonij de Souza Cotinho, Franscisco d'Mello de Castro, Anthonij de Silva, Gaspar de Ronga Perera.** Lager de gedeputeerde **Laurenso Ferera de Britto, Hieromino de Lucena Tafares** en **Diego Leijtas de Zouza.**

[1]) Geadviseerd.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCXIX. KAMBODJA.

8 Juli 1656. [1])

Onze betrekkingen met Kambodja, reeds sedert jaren (1601) begonnen (Vgl. *Corp. Dipl.* I bldz. 284) en onderhouden, waren meest van commercieele aard. Toch lag óók aan deze relaties ten grondslag een verder strekkende politiek van de zijde der O. I. C. de wering der concurrenten uit de landen, omspoeld door de Zuid-Chineesche Zee en Siam's golf. De stijgende invloed van het ingedrongen [2]) Maleische element werd den onzen vijandig gezind terwijl de ablaigen der Portugeezen en Spaiaarden [3]) de verhouding met verbeterden. In 1637 begonnen vijandelijkheden en wettegenstaande velerlei onderhandelingen, beproefd door de onzen, kwam men niet tot vrede. In 1643 werd besloten ons kantoor daar op te breken, maar voor het daartoe kwam, werd onze loge bestormd en een deel der onzen vermoord. In 1644 werd een expeditie naar Kambodja ondernomen (slag bij Phnom Penh, 12 Juli), die ongunstig voor ons eindigde. G. G. & Raden beslo ten over naar een nieuwe expeditie, de Bewindhebbers wilden onderhandelen om tot vrede en . . handel te geraken. Ook de vorst van Kambodja, welke de voordeelen der handelsbetrekkingen met de O. I. C. met wilde missen, scheen tot verzoening genegen (Vgl. *Dagh-Register 1653* bldz. 27) en in 1656 zond hij gezanten naar Batavia, met wien het onderstaand verdrag werd gesloten onder voorbehoud van nadere bekrachtiging van den „sultan" van Kambodja (Van Dijk, t. a. p., bldz. 338—341, Muller *Cambodja en Laos*, passim, en de daar aangehaalde en opgenomen litteratuur. Valentijn, *Cambodja*, passim).

Verdrag van vrede gemaeckt ende gesloten tusschen de gesanten van Siriy Sullthan Ebrahim, [4]) Coninck van **Cambodia,** Orangcaija Lelat de Radia ende Orangcaija Lella Palewan [5]) ter eenre ende den Gouverneur Generael Joan Maetsuijker ende de Raden van Jndia ter anderen zijde.

1

Eerstelijck is verdragen ende besloten, dat van dese dagh voortaen

[1]) Uit het Contractboek. Het komt verkort voor bij Van Dijk, *Borneo . . Cambodja*, bldz. 339 v.

[2]) Vgl. Casteleijn's *Vremde geschiedenissen*, bij Muller bldz. 21.

[3]) Zie over hun invloed, vooral van dien der Portugeezen óók De San Januario, *Documents sur les missions Portugaises au Cambodge et en Cochinchine*, Paris, Challamel, Leroux, 1883.)

[4]) Aan 't bewind gekomen met behulp van Maleiers Januari 1642 (Van Dijk, *Borneo . . Cambodja*, bldz. 320). Hij ging in hetzelfde jaar van het Boeddhisme tot den Islam over. Het jaartal 1644 voor deze troonswisseling (Muller, bldz. XLVIII) kan moeilijk juist zijn.

[5]) Van Dijk noemt Indra Moeda als „ambassadeur" (bldz. 339). Zie ook hierachter de onderteekeningen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

tusschen d'Conincx van Cambodia ende de Nederlantsche Comp^e^ mitsgaders derselliver wederzijtse onderdanen ende subjecten wesen ende onderhouden zall worden een goede, opreghte ende vaste vrede ende vruntschap ende dat dienvolgende ophouden ende nagelaten sullen worden alle acten van hosstiliteijt ende vijandtschap tusschen den gemelten Comnk ende d E. Comp^e^, soo te water als te lande.

2.

Ten tweeden dat bij aldien het eghter quame te gebeuren, dat nae desen dagh door oncondt van dese vrede eenigh volck, vaertuijgh offte goederen voor [1]) d'een off d'ander partije, moghte affgenomen werden, dat het sellve volk, vaertuijgh ende goederen sullen werden gerestitueerdt ende wederom gegeven, te weten zoo veell daervan ter goeder trouwe sall bevonden werden in wesen te zijn ende verder niet

3.

Voorts is verdragen ende besloten, dat de Conincx van Cambodia aen de E. Comp^e^ tot vergoedinge van de schade, die desellve voor desen in Cambodia heefft geleden, betalen sal de somma van 25 duijsent vier hondert negen en tnegentigh R^s^, te weten 12791 R^s^ wegend uijtstaende schulden, die de Comp^e^ int jaer 1644, wanneer haer volck aldaer vermoordt is, van verscheijden coopluijden waren competeerende, mitsgaders nogh 12708 R^s^ wegen 20 kisten Japans sillver ende 830 stuc cangans [2]) uijt de fluijt der Orangeboom gelight ende dat de vordere posten van Comp^e^ pretentie geresserveerdt sullen bljven, om in Cambodia met den Conincx selffs geliquideert ende vergeleeken te worden, tot obtenue van welcke de gemelte gesanten beloven zoo veell hullp ende bijstant te contribueeren als in haer vermogen zall wesen.

4.

Voordts is versproken dat de gem^te^ Comp^e^ van nu voortaen den tijt van vijff en twintigh eerstcomende jaeren in Cambodia alleen hebben ende genieten sall de negotie ende handell der coopmanschappen voor Japan dienstigh, [3]) met uijtsluijtinge van alle andere coopluijden, wie ende hoedanige deselve ook zouden mogen wezen, bij welk reght den Koninck de Comp^e^ met alle nodige middelen sall gehouden wesen te manteneren.

---

[1]) Van(?).
[2]) ?
[3]) Hertevellen, buffelshuiden, roggevellen en soortgelijke artikelen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

5.

Jtem dat nu voortaen eegene Europese natie anders dan die van de gem^e Comp^e in Cambodia zullen toegelaeten worden te handelen, wie desellve ook souden mogen wesen, niemandt uijtgesondert.

6.

Dat mede die van Cambodia nae dese tijt niet sullen mogen varen naer Amboijna, Banda offte Ternate nogh de eijlanden daer omtrent gelegen, noghte ook nae eenige plaetsen, met welke de Comp^e vijandtschap offte oorlogh zal hebben ende opdat die van Cambodia, eenige Comp^e schepen in zee bejegenende, van die van Quinam ende andere vijanden van de Comp^e mogen onderscheijden werden, soo sullen de naghoddes [1]) gehouden wesen, alleer in zee gaen, van Comp^e Cap^e, die in Cambodia sall residieren, te eijschen ende te ontfangen een vrije zeebrieff, op dat zij bij gebreeke van dien geen vergoedingh offte betalinge en sullen hebben te pretendeeren van de schade offte veraghteringh van voijagie, die zij daer door sullen comen te lijden.

7

Ende allzoo in Maccassar groten handel gedreven werdt door de Portugeesen, dat Comp^e grote vijanden zijn, soo nemen d'gemelte ambassadeurs ook [aen], ontrent den Coninck alle devoir haer doenelijck aen te wenden, dat de vaerdt tusschen die plaets ende Cambodia mede magh werden verboden ende gesloten.

8.

Ende sall de Comp^e daer mede dan weder hare residentie in Cambodia vermogen te nemen om hare negotie te drijven zonder molestie offte hinderenisse van jmandt maer sall de Coninck de residenten gehouden wesen tegen enge voor alle quade menschen te beschutten ende te beschermen dat haer van niemandt overlasst offte ongelijck en geschiede.

9

Bij alldien jmandt van Comp^e residenten [2]) in Cambodia sigh quame te absenteren offte fugitijff te stellen, zoo sall de Coninck devoir laten doen, dat de zullke opgesoght ende gerestitueerdt worden zonder dat jmandt die zall mogen aenhouden, het zij onder pretexxt van religie offte anders, hoet ook zoude mogen wesen.

[1]) Nachoda schipper, „capitijn schipper" (*Verzameling*).
[2]) Dit woord moet hier worden opgevat in de algemeene beteekenis van „verblijfhoudende".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

10.

Jngevalle, dat Godt verhoede imandt derselliver residenten eenigh swaer delict in Camjodia quame te begaen, zoo ende sall eghter de Coninck noghte die van de justitie aldaer denselliven met mogen reghten, maer sall het aen het opperhoofft van de Comp^e overgeleverdt moeten werden, om gestrafft te worden nae de Nederlandtsche wetten ende zoo het gemelte opperhoofft sellve eenige groote misdaet tegen de Coninck offte het rijck van Camboclja moghte begaen, zoo zall de Coninck de schulldige persoon aleen in verseeckeringe mogen stellen ende met eerste gelegentheyt van schepen nae Batavia opsenden, nevens de bewijsen ende getuygenissen van het faict genomen, om bij den Gouverneur Generael ende de Raden van Jndia gereght te worden.

Dit contract zall onderhouden ende naegecomen werden niet alleen bij den jegenwoordigen Sirj Sulithan Ebraham, Coninck van Camjodia, ende de jegenwoordige Gouverneur Generael Joan Maetsuijcker ende de Raden van India, maer ook bij hare respective successeurs ende nasaten voor alltijt.

Jnt Casteel Batavia den 8^en July 1656. Was geteeckent **Joan Maetsuycker, Carell Hartsinck, Joan Cunaus, Nicolaes Verburg, Dirck Janszn St**[1]) en **Gabriell Harpardt**[2], Sec^is, mitsgaders bij de gesaliten orangcajja Radia **Jndra Moeda,** orangcajja **Lelatt** de **Radia** ende orangcajja **Lella Palewan** mede met haer signature becraghtight

Dit tractaat was van groot belang, vooral met het oog op de artikelen 4 (monopolie in Kambodja's producten voor de Japansche markt), 5 (uitsluiting der Europeanen van Kambodja's handel), 6 (verbod van de vaart der Kambodjanen op Ambon, Banda en Ternate), art. 7 (de mogelijkheid van een dergelijk verbod van handel op Makassar), 9 (uitsluiting van de religie als pretext voor het niet-uitleveren van Nederlandsche deserteurs), 10 (Nederlandsche rechtspraak over Nederlandsche delicten in Kambodja gepleegd). Het is daarom niet te verwonderen, dat de vorst van Kambodja niet zoo maar het tractaat ratificeerde, toen Hendrik Indijck, daartoe als Commissaris daerheen gezonden, daarop aandrong. De schadevergoeding in artikel 3 ging hem te ver. Art. 5 wilde hij niet aanvaarden, zooals het uit

[1]) Steur

[2]) Gabriel Happart, „secretaris ter generale secretarie", overleed 23 Mei 1657 (*Dagh Register*, 1656—1657, blz. 161).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Batavia was opgemaakt, hij wilde de vaart van vreemdelingen, met wie hij niet op vijandigen voet stond, op Kambodja niet verbieden, maar zich slechts verbinden, geen vreemdelingen daartoe uit te noodigen! Wat art. 7 betreft, hij wilde de Portugeezen in zijn rijk de vaart op Makassar niet verbieden, maar wilde wel beloven, dat de Kambodjanen met zouden varen op Makassar. Terwijl hij eindelijk op art. 4 de uitzondering maakte, dat hij zelf onder zekere voorwaarden 's lands producten naar Japan mocht zenden (Van Dijk, *Cambodja*, bldz. 342). Zoo gewijzigd, werd het tractaat van weerszijden aanvaard. (Vgl. ook Muller *Cambodja*, bldz. 21, v.; 357 v.v. *Dagh-Register 1656—1657* passim)

Den 10 Maart 1657 werd dan ook onderstaand schrijven (dat ik ontleen aan het *Dagh-Register*, bldz. 118, v.) in Batavia ontvangen.

Desen brieff comt uyt een oprecht gemoed van den Conincx van Camhodia etc

De brieff van d'Ed. heer Gouverneur Generael hebbe ick wel ontvangen ende den inhoud seer wel begrepen mitsgaders de gemaeckte vrede aen alle mijne onderdanen bekend gemaeckt, waerdoor voortaen de Hollanders aen mijn volck gehouden sijn alle hulp ende bystant te bewijzen, gelijck wij dan ook daerdoor wederom verbonden blijven aen haer in alle gelegentheden tselve mede te doen, ende soo bijaldien nae dese vereeninge tsij te water of te lande door de Hollanders aen mijn volck ofte die van Cambodia aen de Nederlanders eenige schade aengedaen wierde, soo sal sulx vergoet moeten werden door de gene, welcke de oorsaecke daer van gegeven hebben.

Alle coopmanschappen, welcke hier vallen en in Japan verkocht connen worden, sal d'E. Compie volgens 't gemaeckte contract vrij staan alleen te mogen inkoopen, doch bij aldien ick in toecomende te raden wierde om een mijner vaartuijgen hier vandaan na Japan te zenden, soo sal d'E. Compagnie eenelijck de helft der vellen hebben, maer sulex met geschiedende, salse die in 't geheel erlangen. Alle andere waren, uijtgesondert le Japanse, daervan sal d'eene helft d'E. Compagnie vermogen in te coopen ende 't resterende sal voor diverse negocianten die hier comen overblijven.

Op het versoeck van d'E. heer Gouverneur Generael, soo sal het de Hollanders alleen van alle Christenen, doch wel insonderheijt van de Portugesen, welcke haere gesworen vijanden sijn, vrij staen in mijn conincklrijck te mogen negotieren, nochtans met versoeck dat hierop verder eens nauw geleth mach werden, aengesien andere Christenvolkeren mij niets misdaen en oversulex daer toe geen redenen gegeven hebben.

Na Amboina, Banda, Ternate ofte de eijlanden daer omtrent gelegen sal ik conform het contract geen vaartuijgen laten vertrecken

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

noch oock senden, ingevolge eenige aldaer gerescontreert werdende mogen wel als vijanden en overtreders aangetast werden

Doch andere vaartuijgen, hier thuijshoorende en met passen van t opperhoofd der Nederlanders versien wesende, sullen vrij en onbelemmert over zee haar negotie mogen drijven.

De gemaeckte vrede behaegt mij seer wel aensiende 't contract, dat de Japanse waren door de Hollanders alleen voor den tijt van 26[1]) jaeren sullen werden verkocht

Vertrouwe wijders dat d E heer Gouverneur Generaal in mijn doen contement scheppen sal.[2])

CCXX. AMBON.

18 November 1656.[3])

„In deze maand (November) quamen die van Kefting Kellemoeri, Ceram Laoet, Rarakat, en Goram aan 't Kasteel, om zig nader met ons te bevredigen, of wel om de vrede, in 't voorleden jaar gemaakt.[4]) .. te bevestigen" (Valentijn, 2, *Ambonsche Zaaken* bldz 207 vgl. *Dagh-Register* 1656—1657 bldz 8)

> Artikelen ende voorwaarden, op welke de E. Heer Jacob Hustaart, Gouverneur en Directeur over de Provintie en quartieren van Amboina.[5]) ende zijn Ed Raaden, wegens, en in den name van de Hoog Mog Heeren Staaten Generaal. ende Bewindhebberen der Vereenigde Geoctrojeerde Oost-Indische Compagnie. onder het beleid van den Heer Gouverneur Generaal, Joan Maatzuiker, nader overeengekomen, ende onder de generale vrede van Amboina verdragen zijn, met de Orangkajen Balimbang van **Ceram Laoet,** Radja van Kefting, Radja van Kelhmoeli, Mahm van Goram, ende Macasser van Rarakat[6]), gedeputeerden, ende expresse gemachtigden van voornoemde plaatzen,

[1]) Moet zijn 25

[2]) Een nadere bevestiging der overeenkomst is opgenomen in *Dagh Register* bldz 147

[3]) Uit Valentijn, *Ambon*, 2, bldz. 207, v v Het jaartal bij Valentijn, 1655 is foutief. Moet zijn 1656.

[4]) Mij niet bekend.

[5]) Hij was als zoodanig opgetreden den 23 Mei 1656 (Valentijn, t.a.p., bldz 205).

[6]) Aan de Oostkust van Ceram op Valentijn's kaart van *Amboina*.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

1.

Eerstelijk verklaren, zweren, en belijden wij gemagtigden geenen Konink, prins, ofte Staat subject te zijn, als eenelijk dan Staat van den Generaale Nederlandsche Compagnie, in de landen herwaarts over, ende in derzelver name, den E. Heer Gouverneur in Amboina, wiens mandaten, ende bevelen wij voortaan altoos gehoorzamen, ende als opregte onderdaanen van haar E. zonder eenige contradictie agtervolgen zullen.

2.

Bekennende wij, dat hare E; de volkomen superioriteit, ende eigendom over onze landen ende volkeren uit het regt van oorlog is competerende.

3.

Zulkx wij ook zweeren ende belooven, dat van nu voortaan geene andere potentaten, 't zij Macassaren, ofte eenige andere natiën, in hare bevelen zullen gehoorzamen.

4

Gelijk wij ook beloven geene verbonden, contracten en alliantien, te zullen aangaan, ofte houden, met eenig andere Europische volkeren, dan de E. Compagnie in deze landen heeft, veel min dezelve in onze landen te admitteren, maar bij paresse van groote magt, die wij niet zouden kunnen wederstaan, aan den Heer Gouverneur terstond de wete laten doen, zonder de minste contractie.

5.

Zoo wij ingelijks zweeren, 't zelfde in cas van andere Indiaanse natien, namentlijk Macassaaren, Boetonneesen, Javaanen, Maleijers, enz te zullen agtervolgen, ende haar lieden bij haar komste van onze stranden met alle mogelijkheid te weeren tenwaar zij met behoorlijke paspoorten van de E. Compagnie verscheenen, ende zoo wij des met mogens zijn te doen, daar van dadelijk aan de Heer E. Gouverneur in Amboina preadventie te laten toekomen, om daar in verzien te werden.

6.

En belooven dan ook tot de onderhandze werken aan deze Kasteele uit elke negerij zoo veel arbeidsvolk te contribueren, ende dagelijx te werk te brengen, als die van Leitimor, Hitoe, ende de Uhassers regtevoord zijn doende, dat is, van elke plaatze 2 man

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

7

Gelijk dan mede niet gedogen zullen, dat iemand uit de onze, na eenige vreemde landen afvaren, ten zij hen daartoe van den Gouverneur in Amboina een pas-brief verleend zal werden

8.

Dog zal ons de vaart naar Banda, en Amboina, altoos vrijelijk zonder pas-brief open blijven, om onze mede te brengene koopwaren daar te mogen venten, ende ook niet verder

9

Met alle de vrunden van de Compagnie belooven wij ook vrundschap te zullen houden daar mede te handelen ende wandelen, als geconfoedereerden toestaat ende betaamt.

10.

Gelijk bij gevolge weder agten en de naar onze vermogen tracteren zullen, uitsgaders voor vijanden verklaren alle zulke volkeren, waer mede de E. Compagnie in oneenigheid is levende, geene uitgezonderd

11

Item dat wij de drie voornaamste roervinken der Ceramners. en regte oorzaken der vorige revolten, als daar zijn. Sinosso, Owas, en Monono, zoo het eenigzins mogelijk word in conformiteit van de beloften, daar van doet?) aan den Ed Heer Gouverneur (zegge Admiraal) gedaan bij den kop vatten, ende de E. Compagnie in handen overleveren zullen, om naar verdiensten gestraft te werden.

12.

Maar mogen zulkx niet wel kunnen te wege brengen, zullen haar op onze landen nergens admitteren, ofte plaatze gunnen, maar die als vlagtelingen verstrooijen, en altijd vervolgen, tot dat de E. Compagnie van haar boosdadig doen eens gewroken werde

13

Mits 't welke dan ook beloven, ende in onze manieren solemnelijk zweeren alle de voordezen bij ons geroofde goederen. zoo van die van Noessalaoet, als van de Bandasche burgers, te zullen restitueren, 'zij in zagoe, ofte met slaven op dat die verongelijktee luiden weder 't hare mogen bekomen

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

14

Eens in 't jaar blijven wij gehouden onze gedeputeerden naar 't Kasteel in Amboina tot den Ed. Heer Gouverneur af te schikken om zijne Ed. naar de maniere homage te komen doen, en zoo wanneer wij daar van in gebreke blijven, zal ijder negerij van ons vervallen in een amende van 100 Rijksdaalders, te appliceren naar discretie van de Ed. Heer Gouverneur, zoo wij mede verbonden blijven op de ontbiedinge van zijn E. terstond aan het Kasteel te komen, op poenaliteiten voorsz.

15

Alle slaven, ofte andere perzoonen, hoedanig die zouden mogen wezen, 't zij uit de Moluccos, Amboina, ofte Banda gevlugt, ende op onze landen aangekomen, zullen onaangezien hare excuse die zij mogten komen te institueeren, strax aangevat, en met de allereerste occasie herwaards, tot den Gouverneur gezonden werden, gemetende daar voor hoofd voor hoofd 20 Rijksdaalders courant, zonder meer waar onder mede begrepen zullen blijven die haar naar dezen daar heenen zoude komen te transporteeren.

16.

Alle welke bovenstaande artikelen beloven wij ondergesz. in onze voorsz: qualiteit deugdelijk te onderhouden ende te doen onderhouden, bekragtigende dieshalven 't zelve met onzen hoogsten eed op den Moshaf. Onderstond **Amboina,** in 't Kasteel Victoria, dezen 18 November 1655 [1]) Was geteekend 't merk van Orang Kaja **Balimban,** 't merk van Radja **Kelfing,** 't merk van Radja **Kelimoeli,** 't merk van **Malim Goram,** 't merk van **Macasser** van **Rarakit.** Ter zijde, **Jacob Hustaard, Evert J. Buis, Cornelis Daanen, A. Ombgroeve Hendrik de Vries.** Lager des t'oirkonde was getekend **Cornelis House** Secretaris, **Marcus de Roij,** Secretaris

[1]) Moet zijn 1656.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCXXI. MOLUKKEN.

1657. [1])

Ook met Tidore was de verhouding in den tijd van De Vlamingh's superintendentie wisselend gebleven, iets wat door de aanwezigheid der Spanjaarden op dit eiland nog ingewikkelder werd gemaakt. Niettegenstaande den vredestoestand tusschen de Spanjaarden en de Nederlanders in Europa, was men in de Molukken niet in bijzonder goede relatie. Daar Tidore met onze inlandsche vijanden gemeene zaak maakte, brak in 1653 de oorlog uit, welke in 1654 weder eindigde, maar al spoedig weder werd voortgezet, tot in 1657 opnieuw een verdrag werd gesloten met den nieuwen sultan, Saif Oeddin. Diens voorganger stierf 7 Jan. 1657 en de nieuwe Sultan was een creatuur der O. I. C., die met behulp der Ternatanen onder Nederlandschen invloed het sultanaat verwierf. (Valentijn, *Molukse Zaaken* bldz. 305, vv. — Dassen, *Molukken*, bldz. 125. Bokemeijer, S. 217 ff en *Aanhang* — *Realia*, III, bldz. 274 onder 2 November 1655).

Artijculen ende voorwaerden, waerop den grootmaghtigen **Saifoedin,** Coninck der Tijdoreesen, met sijn rijcxraedt voor hem, zijne onderdanen ende naercomelingen ter eenre ende den E. Sijmon Cos, [2]) gouverneur wegens den Nederlantsen Staet over de eijlanden **Molucco,** op approbatie van d'E. Heer Gouverneur Generael en d'E. Heeren Raden van Jndia, [3]) ter andere zijde geaccordeert ende overeen gecomen zijn, als namentlijck:

Dat wij, Coninck van Tijdor alle de nagelen ende notebomen jegenwoordigh op 't eijlant **Tijdore** groeijende, datelijck zonder vertoeven ten bijzijn van die geene wien den Heer Gouverneur daer bij zall believen te ordonneeren, zullen omslaen, ruimeeren en verderven ende tot die geene, welke te naer aen der vijanden [4]) sterckten zijn

---

[1]) Uit het Contractboek. De juiste datum van deze overeenkomst is mij niet bekend geworden. De kopist heeft blijkbaar eerst gemeend, dat zij tot 1656 behoorde want in het Contract vindt men hierbij de marginale aanteekening „Nota dit contract is eijgentlijck aengegaen in 't jaer 1657" Trouwens, sultan Saif Oeddin, die de overeenkomst sloot, is eerst in 1657 „Coninck der Tijdoreezen" geworden. (Stokvis, *Manuel*, I, p. 391. — Bokemeijer, S. 247).

[2]) Opgevolgd (1656) aan Hustaerdt, die gouverneur van Ambon werd (Valentijn, *Molukse Zaaken*, bldz. 323, Bokemeijer, S. CXXXVI).

[3]) Aan deze „approbatie" behoefde natuurlijk geen twijfel te bestaan. Nu ook Tidore's vorst het hoofd boog en de nagelcultuur in zijn rijk uitroeide, was het hoofddoel der Molukse en Ambonsche politiek der O. I. C. bereikt de nagelcultuur was nu beperkt tot Ambon en de Oeliasers (Vgl. Bokemeijer, S. CXXV, CXXXIV).

[4]) Spanjaarden.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

staende om gevoeghlijcx zonder hulpe te comen werden vernietight, zullen wij zodanige weghwijzers ende volck toe contribueeren, den Gouverneur willende de zijne daerbij doen, als eenighzints vermogen dijt te setten en comen te vereijschen

De nagelen eenmaell wesende uijtgeroeit, sullen met gedoogen dat die weder werden aengeplant, t zij op Tijdore selffs off eenige andere onderhorige landen en zoo naermaells eenige moghten werden gevonden weder uitgesproten offte over t hooffd gesien te zijn, nemen wij aen die op stont te vernietegen, sullen tot dien eijnde de plaetsen waer desellve bomen gestaen hebben off gedaght werden te konnen zijn, jaerlijcxx ter degen visiteeren ende besoeken, ook swaerlijck straffen die geene, wier bevonden werden eenige dersellver te hebben aengehouden.

Dat wij ons met geenige natien, t zij wier het soude mogen wesen, in vruntschap zullen verbinden en op dat sulx buijten bedencken blijven magh, sullen wij genege buijtenlanders well verstaende die met [1]) zijn onderdanen van de Moluxe comingen, op onze stranden gedoogen maer affwijsen, ten ware die expresse Nederlandtse pascedullen daer toe waren verleent. Ook sullen wij geensints met onze vaertuijgen buijten 't Moluxe district ende landen, onsen croon onderdanigh, vermogen te varen, sonder allvooren speciaell consent in geschriffte van den Nederlandsen Gouverneur te hebben becomen

Generaliick ingageeren wij ons zoodanigh aen d'E. Comp', dat wij willen zijn vrunden van hare vrunden ende vijanden van wien sij haten en beoorlogen, tot welckers uijtvoeringe wij beloven onse crijgsmaghten sodanigh te contribueeren als den staet ende redelijckheijt vereijssen zall

Den gouverneur belooffi aen d'andere zijde, naer in haer religie en gelooff niet te turbeeren, bespotten off hoon aen te laten doen, veel min dwingen de Christeijcke aen te nemen, maer haer zodanigh laten gewerden, als ijder zall meenen voor zijne zalgheijt nuts [2]) te zijn.

Ende zoo lange sij dese gehoorsaemheijt en conditien voorgemelt well naercomen ende in contribueeren en anders niet, belooffi den

[1]) Schrijffout voor „met"
[2]) Schrijffout voor „nut".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Gouverneur aen haer te betalen jaerlijcx een somme van drij duijsent realen tot 48 stuijvers ijder [1]) zonder meer, beginnende met dit jaer ende soo vervolgende, als schip off schepen van Batavia zullen zijn gearriveerdt, ook haer te beschermen zoo veell mogelijck naer tijts gelegentheijt tegen alle vijanden die haer offte hare goederen sullen traghten te bespringen en belagen

De volckeren die van de vijanden overcomen, sullen haer mogen vervoegen onder wiens gehoorsaemheijt sij willen, all ware het ook dat ze te voren onderdanen van den Tijdoresen croon off van d'E. Comp' waren geweesst, sonder dat ze naermaells daer weder uijt getrocken zullen mogen werden, tot welcken eijnde die bij den Nederlantsen gebieder sullen werden gebracht en affgevraeght de hoedanigh haerder will, onder welcke de overgelopen slaven, die hare oude meesters weder toegevoeght off de waerde daervoor betaallt zall werden, niet sullen zijn gereekent. [2])

CCXXII. VENGURLA—KANARA.

Maart 1657. [3])

Met Kanara aan de Westkust van Voor-Indië (North- en South-Kanara) moet hier niet verward worden Kanara of Carnatica aan de Oostkust (North Arcot). Ook Kanara aan de Westkust was een brokstuk, overgebleven van het Hindoe rijk Vijayanagar, voor de Mohammedaansche aanvallen bezweken in 1565 (slag bij Talikota) (vgl. *Corp. Dipl.*, I, p. 83 en de daar aangehaalde litteratuur, Hunter, *Gazetteer*, new edition, XIV, p. 343, 356 Sewell, *Forgotten Empire*, p. 214 ff, Rice, *Kanarese literature*, second edition, p. 12). Dat ook dit Kanara met Carnatica werd vereenzelvigd, moge blijken uit *Dagh-Register 1656—1657*, bldz. 164.[4]) Ofschoon meer dan eens pogingen waren aangewend door den vorst van Kanara, handelsbetrekkingen met de O. I. C. via Vengurla aan te knoopen, was dit tot nog toe nog steeds mislukt. In 1657 kwam men tot een verdrag of contract met „'t koenrijk Canara", „een overvloedig land van rijst" (Valentijn, *Ceylon*, bldz. 162, 244).

[1]) Te Batavia „doet 1 Reael 48 lighte of 38 Hollandsche stuijvers" (*Uyt reeckening*, bldz. 3). Deze waarde is blijkbaar in dit contract gevolgd.

[2]) De onderteekening ontbreekt

[3]) Uit het Contractboek.

[4]) Vgl. ook *Hobson-Jobson*, sub vocibus Canara en Carnatica (pp. 152 ff en 164 ff).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Provisioneel Verdragh tusschen den doorlughtigen Sivapanneijck [1]), souverain vorst ende Heer van t **Cannarasche Rijck** ende **Leendert Janssen,** coopman ende opperhoofft wegens de Nederlantse stant des comptours **Wingurla** besloten. [2])

Allsoo Zijn Hoogheijt den Sivapaneijck eenige jaren herwaerdts seer begeerigh om de Hollandtsche natie in des landen ter residentie te mogen gemeten en tot dien einde A° 1652 ende 1653 aen den E. Jacob Bagheragh, [3]) gewesene opperhoofft des Nederlandts Comptours Wingurla gesanten gesonden maer dewijle door verscheijde toevallen [4]) meergenoemde gesanten onverrichter saken zijn weder gekeert, derhalven is door gedachte vorst in de maent July A° passado aen den coopman ende opperhoofft Leendert Janssen, om met den anderen ten dienste van beijde natien een bondigh contract te mogen beramen geschreven, waer op naer verwisselinge van diverse geschrifften als anders eijndelijck den coopman Leendert Janssen voornoemt den 15e Februarij dezes jaers in de hooffstadt **Bidreur** [2]) is verschenen, maer allsoo gedaghte Coopman Leendert Janssen verclaerdt, geen volcomen ordre om verscheijde poincten finalijck met den Sivapaneijck aff te handelen van den doorlughtigen Ed. Heer Joan Maetsuijker, Gouverneur Generael wegens den Nederlandschen staedt in Orienten heefft erlanght, wes in den name des Heeren A° 1657 op den dagh der maendt tusschen Zijn Hoogheijt den Sivapaneijck ende den coopman Leendert Janssen uijt den naem ende van wegen sijn hooghste overheden ende dienvolgende den Ed. Heer Generael op Batavia d'volgende artijculen besloten, niets conditie dat genoemde doorlughtige Ex. Heer Gouverneur Generael op t aenschouwen deses jnstrument eenige poincten naer wellgevalle sall

[1]) Sivappa Naik. Zie over hem *Gazetteer*, XXV, *Indes*, p. 544)

[2]) Dit stuk is slechts een concept van Leendert Janssen. Ik neem dit ook op, omdat het aanwijst de wenschen onzer O. I. C. Het antwoord van Sivappa naik volgt na dit concept

[3]) Misschien behoort tot deze „toevallen" ook de moeilijkheden, waarin Bacharach in 1653 met den vorst van Bijapoer geraakte, zóó dat een tijdlang het kantoor te Vengurla verplaatst werd naar „Salsee, een plaats,e met verre beneorden Wingurla gelegen" Aalbers, *Van Goens* bldz 82, v.s *Dagh-Register 1653* bldz. 104). Bedoeld zal zijn Salsi op 16° 20' N B

[4]) Waarschijnlijk het Bednoer bij Valentijn, V, 1 *Nieuwe kaart van Malabar*, ter N. O. van Mangalore en ten O. van een plaats Canara. — Vgl *Gazetteer* VII, p. 143. Het was nog niet lang geleden de hoofdstad van het Canarasche rijk geworden (*Gazetteer*, XII, p. 329, sub voce „Ikkeri", Rice. *Kanarese literature*, p. 52)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

mogen annulleeren off alltereren om naerder met zijn Ex^le^ daerover te tracteren, maer dat Zijn Hoogheijt den Zivapaneijk sigh ondertusschen op zijn vorstelijcken naem ende waerheijt beloofft, alle de hier naer genoemde beschreven poincten, dewelcke d'Ed. Heer Generael op Batavia ongealltereerdt sall comen te approbeeren, on verbrekelijck in alle deele bij alle zijn onderdanen sall doen onderhouden en gedachte vorst voor hem selven als de princen en vorsten dien hier na sullen zijn zonder daer jegens te doen directelijck nogh indirectelijck. Nogh zall naer den dagh dat d' g'approbeerde artijkulen allhier van Batavia comen te versch jnen geenige derselfvige de substantie, omstandigheden offte zin verandert offte geallteereerdt, maer aen beijde zijde geneijghijck en cinceerlijck ter goeder trouwe alles te onderhouden gesworen worden.

1.

Ten eersten werdt d'E. [Compagnie?] d vrijheijt gegeven ten dagen haerder geheffte, een huijs ter residentie in een der zeehavens, gelegen int gebiedt van Sijn Hoogh den Zivapaneijck te bouwen, aen [1]) 't sellve met geschut ende ammonitie van oorlogh tot diffentie [2]) van haer vijanden als andere quadtwillige te verstercken. welk huijs met een stuck landt tot een timmerwerff, thuijn, begravinge der dooden als ander gebruijck zoo groodt als een mussquetsschootcogel rontom van gemelte woonplaets zijn Rijck [3]) zall nemen, d. E. Comp^e^ in eijgendom van Sijn Hoogh den Sivapanaeijck werdt geschoncken.

2.

Dat Zijn Hoogh^t^ den Zivapaneijck off andere uijt desselffs naem nu nogh ten eeuwige dagen buijten bewilginge van d'Ed^e^ Heer Generael van Batavia geen vrede trevis off verdragh met de Portugesen sullen maken. maer gemelte Portugees mede allerwegen helpen verswacken ende te dage wanneer hier te lande eenige Europianen dienaers van d'E. Comp^e^, residentie nemen, sall gelijcke vorstelijcke Hoogh^t^ in zijn gebiedt aflomme den oorlogh op nieuws tegen de Portugees met verbodt geen goederen uijt dese landen derwaerts te voeren laten uijtroeijen. [4])

3.

Wanneer de Vereenighde Geoctroyeerde Nederlandtsche Oost-

[1]) Schrijffout voor „en"?
[2]) Defensie.
[3]) De zin loopt hier met goed.
[4]) Schrijffout voor „uitroepen"?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

indische Comp[e] hullpe uijt dese landen tot affbreuck van den gemeenen Portugesen vijandt, t zij volks, vaertuijgen, ammunitie van oorloge als anders moghte benodight wesen, zall zijn Hoogh[t] den Sivapaneijk d'Nederlandtsche natie daer mede assisteren, mits d'oncossten van dien door d'E. Comp[e] sall betaellt werden.

4.

D' minnsters van d'Comp[e] voorschreven sullen in alle de zeehavens van t Cannaraers gebiedt d'schepen [en] vaertuijgen, die zij van de Portugese off andere Europiaense vijanden comen te vervoeren,[1]) ongemolesteert mogen aenbrengen en weder uijtvoeren. Wanneer [in] s'Comp[e] residentie meerder gevangenen als hier te lande conde bewaren moghten comen aen te brengen, zoo sullen de regeerders dier plaetse ten faveur van d E. Comp. die gevangen in goede verseker.inge, mits d'E. Comp[e] d'oncosten sall betalen, houden. Maer indien door voorschreven Nederlanders in eenige zehavenen van 't Cannaraers gebiedt buijten haer residentieplaats veroverde schepen, vaertuijgen off d'ongeladene goederen quamen te vercopen sall tot erkentenisse aen S[r]n Hoogh[t] den Zivapaneijck den tiende penningh uijtgereijckt werden.

5.

Buijten bewillge van de Nederlandtsche natie sullen geenige Europianen residentie deser landen verleent offte eenige goederen aen d'sellvige als andere uijtheemsche natie, in dien d'mennssters van gemelte E. Comp[e] den prijs, die zijlieden daervoor bieden, willen betalen, vercoght werden.

6.

Alle goederen en coopmanschappen dewelcke voor reecqeningh van voorschreven E. Comp[e] in de landen staende onder de gehoorzaemh. van den Sivapaneijck aengebracht, gevent, ingecoght als uijtgevoerdt werden, geen thoU off andere beswaringe, t zij hoedanigh t sellve genaemt soude moge wesen, sullen betalen, mitsgaders dat dien volgende d'inwoonders deses landts off andere volckeren, t zij copers of vercopers, met d'gedeellte des tolls t welck d'E. Comp[e] uijt genegenth[t] van S[r]n Hoogheijt den Sivapaneijck is geschoncken, niet beswaerdt sullen werden. Tot voorcominge van fraude, d'welcke uijt d'tolvrijheijt van d'E. Comp[e] goederen soude mogen spruijten, sall ter plaetse, daer d'E. Comp[e] dienaers in dese landen residentie houden

[1]) Schrijffout voor „vervoeren"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

een off meer gesworen vertrouwde maekelaers gestellt werden, met wiens kennisse alle des E. Comp^e aenbrengende ende uytvoerende saken ende vercoght werden, mits conditie dat de maeckelaers suffisante borge voor de penningen ende vercoop als getrouwighe jt des incoops sullen moeten stellen mits dat d'E. Comp^e voor alle in- ende vercopende goederen een ten hondert aen de maekelaers sall betalen

7.

De regeerders van de zeeplaetse sullen des noots zijnde goede sorge dragen dat d'E. Comp^e nimmermeer met vlantse vaertuygen en volck tot lossen en laden van haer schepen met betalinge des behoorlycken arbeijts loon gerefft werden.

8.

Zoo t gebeurde t welk Godt genadelijck geneve te verhoeden, eenige schepen off vaertuygen van d'E. Comp^e op de custe van S.jn Hoogh^t gebiedt quamen te verongelucken soo sullen alle de goederen, welke d'onderdanen deses landts daervan comen op te vissen offte bergen, met betalinge van redelijck bergloon aen die d'genaers uytgereyckt werden. Op sulcke conditie blijven d'inwoonders deses landt d'E. Comp^e dies aengaende alle assistentie te bewijzen verplight.

9.

Wanneer d E. Comp^e hier te lande eenige schepen off vaertuygen quame te bouwen, sall den Gouverneur als andere bevellhebbers dier plaetse des noodts zijnde t houdtwerck als materialen daer toe benodight, die binnen dees landt palen te becomen zijn, te prijse als andere volckeren daervoor betalen gehouden wesen te versorgen.

10

Indien den Ed^e Heer Generael wegens den Nederlantschen standt van Indie tot krenkinge van de gemeene Portugeesen vijandt de fortresse Onnoor[1]) offt cleijn casteel gelegen aen de mondt van de revier Basse oor genegen is in possessie te nemen, dat eender genoemde fortresse met[2]) behoorlycke jurisdictie van rontsom 1½

[1]) Onor I. (Honavar of Onore, vgl. *Gazetteer*, XIII, p. 160) en Barselore liggen beide ten Z. van Vengorla. Zie de *kaart Malabar* bij Valentijn. Deze zegt verder (*Ceylon*, bldz. 244) „De Haven van Basseloor en andere daaromtrent zijn van minder belang maar de voornaamste haven in Canara, is Onor " Onor plaatst Valentijn ten Zuiden van de Anjediva-eilanden en Barseloor met zijn rivier tusschen Anjediva (ook door Valentijn genoemd) en Mangalore.

[2]) Schrijffout voor „met"?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

canonschoots wijte d'E. Comp^e in eijgendom sall geschoncken ende ingeruijmd werden. ter wellker plaetse van de tolls gerechtigheijt als d'uijt ende invoerende goederen except[1] Zijn Hoogheijt den Zivapaneijck ende d'E. Comp^e, jder de helfft in eijgendom sullen genieten.

11

Soo de zeerovers t zij Barbarout[2] off andere, die sigh ondert gebiedt van den Zivapaneijck onthouden, mitsgaders door dieven te lande d'E. Comp^e aen haer vaertuijgen off goederen quamen te beschadigen dat zodanige dieven opgesoght ende [met] ontfangunge haerder verdiende straffe t genomene off beschadighde aen den eijgenaers sullen vergoeden

12.

Bij alldien tusschen Sijn Hoogheijts vassalen ende des E. Comp^e dienaers eenigh civiell off crimineel delict moghte gecommitteert werden, zall den beschuldigden bij zijn eijgen natie. onder wiens gehoorsaemheijt hij staet ter gevanckenisse ende straffe gestellt werden

13

Indien eenige Comp^e dienaeren haere dienst quamen te verlaten ende sigh binnen t Canaras gebiedt fugitijff stellde, sall die persoon off personen opgesoght ende aen de meijsters van de E. Comp^e overgeleverdt werden. als zullen d'Sivapaneijck vassalen op pene des doots eenige Comp^e dienaers tot d'Mahomeetsche off Gentijffse[3] leere mogen brengen offte ontfangen

Translaet contract, t geene den Sivapaneijck naer zijn wellgevallen uijt voorgestellde provisioneel verdragh door den coopman en opperhoofft Sr Leendert Janssen. met meninge t sellve aen wederzijde zoude geteeckent werden, getrocken heeffit

T contract t welck den geluckigen Sivapaneijck. geboortigh van

[1]) ?
[2]) ?
[3]) Hier Hindoeisme (Vgl. *Hobson—Jobson*, p. 367 ff).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Queldij,[1]) aen d'Hollanders verleent heefft, sijnde t geene door den coopman Sr Leendert Janssen in mijn presentie gecontracteert is en luijt als voght.

Wanneer UE. in de zeehaven van ons lant coopmanschappen aenbrenght, soo sall [ik] plaets en licentie om een huijs te bouwen, waer t UE^s^ sall goedt duncken, verleenen en bij al dien genegen zijt t gemelte huijs op d cusst van **Gongolij**[2]) te stabileeren, vergunne tot de onderhoorigheijt van dien d'wijte van een mussquetschoodt int ronde, all waer ge naer wellgevalle groff canon sampt verdre ammonitie van oorlogh, bestaende in busscruijt, coegells als anders verneught op te planten en tot bevorderingh van UE. negotie coopmanschappen aen te brengen.

Raeckende de saeke om met den Portugees buijten voorweten van UE geen contract aen te gaen, daer noghtans t sellve van die natie lange jaeren gecontinueerdt heefft, bij al dien zoo veel genoodt[3]) van UE. als d'comende proffijt gevende goederen, die wij [van] haerluijden genoten, come te erlangen, zoo zall ick met die natie geen vredensverbondt sonder bewillinge van U^r^E. aengaen.

UE. zijt versoekende ten tijde wanneer d'bhare van Goa[4]) besett is,[5]) den toevoer van mamtementos[6]) tuijt dit rijck aen die natie te beletten, veell mm eenige assistentie d sellve te bewijsen. Bij soo verde UE. een andre bequame middell tot verher van bovengemelte mamtementos weet aen te wijsen, sullen a les doen ophouden ende verbieden laten.

Om dat myn verders van UE. geadverteerdt is, offt gebeurde dat UE. tot verswackinge der Portugese adsistentie van volck, vaertuijgen als anders moght benodight wesen, bij zoo verre UE. de gasstos[7]) van dien tot contentement derse lve volgens versoek gehefft te be-

---

[1]) Keladi (14° 13′ N.B. en 75° 1′ O.L.) in Mysore. Thans een dorp, is de vaderstad geweest der hoofden, welke Kanara (aan de Westkust) hebben veroverd en zoo bijgedragen tot de politieke verwarring in de Dekkan. (*Gazetteer*, XV, p. 197)

[2]) Op Valentijn's kaart van *Malabar* ligt een plaats Gangali tusschen Barselore en Mangalore, ter N. O. van Canara en ten W. van Bednoer.

[3]) Genoot? Verdam, bldz. 201 vertaalt het Middel Nederlandsche genot o.a. met „voordeel, winst"

[4]) Port. barra = ingang van een haven, zandbank voor een haven. De Nederlanders gebruikten dikwijls dezen term. Bhaer van Goa.

[5]) Ingesloten nl. door de Nederlanders.

[6]) Port. mantimentos = levensmiddelen.

[7]) Port. gastos = kosten.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

talen, soo zall 'k UE. tegens d'hier ontrent gelegene plaetse naer vermogen adsistentie bewijsen.

Soo wanneer UE eenige vaertuijgen van d'vijanden in zee comt te veroveren, condt d'sellve in d zeehaven van UE residentieplaets bewaren, d'becomene gevangens in heghtenis doen stellen en de gasstos van dien uijtreijken. Zoo UE. deselve oncossten in dier maniere betaelt, vere:jsst ordre aen de tannadaers [1]) van de fortresse, om gedaghte gevangens in verzeekeringh te stellen; d'sellve we:jngh zijnde, cont se in UE. huijsinge bewaren, en zoo der veel zij, sall ick ordre aen mijn gouverneurs geven, d'overwonne vijanden binnen d'fortresse in heghtenis te stellen, mits conditie UE. de gasstos van dien betalen sullt. Wijders soo buyten de zeehaven van UE. residentieplaets eenige schépen off vaertuijgen moghten opgebracht en aen mijn raghadoor [2]) gejntregeerdt wordende, sullen vaertuijgen en schepen, goedt en coopmanschappen, wadt ook zoude mogen wesen, een part voor reectjening van onze comnicklijcke goederen ende 2 parten voor UE. in maniere als ick raghadores sall comen te ordonneeren aengetasst (?) toe geeijgent worden.

UE. versoekt dat k aen andre natie buijten d'Hollanders in eenige quartieren van mijn rijck plaets sal vergunnen. In ons land comen van verscheijde canten veele coopluijden om hare coophandell te drijven, met d'welcke ick in vorige tijde mede gecontracteerdt hebben. Maer overmits bereght ben, UE groot mogende coopluijden ende door UE. meer proffyt sall comen te genieten wes alle de coopmanschappen van mijn rijck UE. ben toestaende. Int geen UE. ben toestaende en t geen UE. als dan met en begeerdt, sal, aen andere gevent worden.

d Coopmanschappen die UE. in zijne residentieplaetsen compt te copen ende te vercopen, sullen geen gereghtigh[e] te betalen hebben, maer diet coopt en weghvaerdt off vercoopt zullen gehouden blijven d'gewoonlijcke raderijen conform d'ordonnantie te betalen.

UE. versoekt mijn, opdat geen bedroogh in d'coopmanschappen sout onderworpen zijn, een jntlandtsche mackelaers bij UE. coopman van node is, t welk ick conform UE. versoek sall toestaen, om d'coopmanschappen van d'E. Comp[e] sonder zijn kennisse met te

[1]) Hier politieambtenaren (*Hobson—Jobson* p. 896).
[2]) „Rasidoors land- en plaatsregenten op Mallebar (*Vermanctum* sub voce)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

copen off te vercopen mits UE. zijn maekelaerdije volgens gebruijck sullt betalen

Op 't verzoek dat met d' comste van U E. schepen eenige vaertuijgen, allmadias [1]) en volck mits UE. haer betalende van node hebt, daer toe sullen ordre aen mijn officieren verleenen, wijders wanneer door t gaen off comen eenige U wer schepen op dees residentieplaets quame te verongelucken, dat als dan d goederen met verloren zullen wesen. Sulx is altijt voor zijn Conincklycke Majt, maer overmits UE. eerlijke persoonen en grote coopluijden zijt, wes [2]) UE. geseijde vrijheijt verleenen zoo t gebeurde dat d jnwoonders van t landt eenige goederen offte coopmanschappen van dien quamen te bergen en weder leverde, zoo sall UE. gehouden blijven haer bergloon te betalen.

Vorders is UE. begeerende bij alleen eenige scheepen offte jaghten quamen te timmeren, balken en andere gereetschappen daer toe benodight zijnde, de prijs betalende, te mogen genieten. Als UE. voorschreven balken naer martsgangh gelieft te betalen, sall ick ordre aen mijn ragiadores geven.

Op UE. versoek, dat met gaen en comen uwer vaertuijgen als allmadijas, door d'Baberoute off andere van dit landt met beschadigh werden, sullen volgens well gevalle van UE. recommanderen.

Offt gebeurde dat eenigh volk van UE. eenige delicten quame te bedrijven, sullen door d'justitie van UE. coopman gereght werden.

Raekende t punt bij zoo verde eenige van d'Nederlantse natie, comende in onze landen, haer geloff niet en sullen verliesen, wordt conform UE. verzoek toegestaen. In gelijcke manière sall UE. ook geenige persoonen uijt mijn rijk van haer cassta [3]) trecken, bovendien ook geenige ossen off koebeessten vermogen te dooden.

Op dit mijn woordt vertrouwende, soo stabileerdt uwen coophandel, mits conditie dat geenige scheepen van dit landt sullt nemen, maer genomen zijnde, sullense d'eijgenaers werden [3]) gerestitueerdt werden.

Naer de Canaresche stijl in t jaer Dronaghij [4]) den 28e dagh der

---

[1]) Armada = inlandsche booten, kleine vaartuigen (*Hobson—Jobson*, p. 15).
[2]) Hier in de beteekenis van geloof = godsdienst (vgl. de bewijsplaatsen van 1552 en 1561 bij *Hobson—Jobson*, p. 171).
[3]) Schrijffout voor „weder".
[4]) Durmucka (1656—1657).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

maent Folgune [1]) en naer de geboorte ouses Heeren Jesus Christij Maerdt [2]) .657. Onderstont des **Sivapaneijck** chiap met swarten jnt gedruckt

---

CCXXIII. KUST VAN KOROMANDEL—CEILON.

10 Februari 1658. [3])

Na de verovering van Colombo (1656, zie hiervóór blz. 84, was de verhouding tusschen Raja Singa van Kandij en de O. I. C. weder minder gunstig geworden. De Singaleesche vorst vertrouwde de Nederlanders niet bij den voortgang hunner wapenen tegen de Portugeezen, die tot resultaat hadden, dat de O. I. C. hoe langer hoe meer vasten voet kreeg op Ceilon, wat hem, den Maharadja van het eiland, ten nadeele zou strekken, in plaats van dat de veroveringen aan hem zouden worden overgeleverd. Vijandelijkheden werden tusschen hem en de O. I. C. bedreven, terwijl de laatste voortging, met de Portugeezen uit dezen contreijen te verdrijven niet alleen uit Ceilon, maar ook uit de „overcust", dien toegang tot de Kust van Koromandel. In 1657 werd de bekende Rijcklof van Goens naar deze streken gezonden met het boven omschreven doel, dat tevens Ceilons kanteel aan de O. I. C. zou doen toevloeien. In Oct./Nov. 1657 kwam Van Goens in de bedoelde gewesten aan. Vandaar ging hij in December naar de „overcust", via Colombo op Ceilon. Het eerst zouden aan de beurt zijn plaatsen op die kust welke den Portugeezen behoorden, en daarbij werd de „Teuver" beschouwd als een mogelijk stuk op het schaakbord en een belangrijk, omdat uit zijn land de Portugeezen te Jafnapatnam (Ceilon) en op Manaar, een eiland aan de N. W. kust van Ceilon (Zie beneden, blz. 115), toevoer van allerlei benoodigdheden ontvingen. Den 22 Januari 1658 werden de Portugeezen uit Tuticorin (*Corp. Dipl.* I, Register, *sub voce*) verjaagd. Jacob van Rhee werd daarna naar den Teuver gezonden. Het gelukte dezen, het onderstaand verdrag met dien potentaat te sluiten. (Vgl. Aalbers, *Van Goens*, blz. 56, v.v.).

Verbondt ende geaccordeert, [4]) aengegaen ende besloten tusschen **Ranganada Teuver** [5]) ter eenre ende den

---

[1]) **Phalguna** (Sewell and Schram, *Indian Calendar*, 1896).

[2]) Waarschijnlijk 3 Maart.

[3]) Uit het Contractboek. Zeer verkort bij Aalbers, *Van Goens*, blz. 151, noot 1).

[4]) Schrijffout voor „accoordt".

[5]) „Teuver is vorst op Madura" (*Versameling*, sub voce). Valentijn, V. 1, *Ceylon*, deelt mede, blz. 160 v.v., de Memorie van Rijcklof van Goens, d.d. 26 December 1663, voor Jacob Hustaart als Gouverneur van Ceilon. Daarin wordt gezegd: „Onder de kusten van Madura behoord mede het land van den Vrij heer Ragganada Cotta Teuvre, m de wandeling genaamd, den Teuver. Deze gemelte Teuver s een onderdaan ende bijzondere Tributaris van den Naik van Madure . " (Vgl. ook Aalbers, *Van Goens*, blz. 67).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Heer Rijckloff van Goens, Raedt van India, admiraell ter zee ende opperste gebiethebber over de Nederlandtsche maght op de custe van India ter andere zijde.

Datter voor eerst tusschen ons beijde natien respective sall zijn een vasste vrundtschap, vrede ende alliantie tot den eeuwigen dagen ende dat onse wederzijtse landen met vaertuijgen offte anders sullen frequenteren ende een ijder volldoen de geregtigheijt, die van outs de landen gewoon sijn sonder dat des Teuvers offte 's Comp^e^ coopmanschappen eenige vrijheijt meer als andere sullen hebben, maer mede moeten volldoen.

2.

Dat de Portugesen en allen die de wapenen tijt ende met dersellver name jegens de Hollanderen voeren, sullen sijn onzer beijde vijanden.

3.

Dat des Teuvers onderdanen niet sullen vermogen te varen offte handel doen op Manaar, Jaffanapatnam, Nagapatam offte eenige vijandts plaetsen veel min dan desellve eenige adsistentie offte hullpe bewijsen.

4.

Dat de Hollanderen daer entegen gehouden zullen zijn, des Teuvers stranden voort gewellt der Portugesen te hellpen defendeeren.

5

Ende indien den Teuver in tijde der Portugesen de vrijheijt van 7 toms [1]) bescheijden onder de peerlvisscherije heefft gehadt, d'sellvige bij d'E. Comp^e^ mede zall zijn toegestaen.

Tot bevesstinge, dat alle dese poincten int geheell zullen naercomen, heefft den Teuver met sweeren bij zijn Heer Nejx [2]) beijde voeten, zijn plight gepreesteerdt. Ende den Secret^e^ **Jacob van Rhee,** gemaghtighde van dese zijne Edele, [3]) mede voldaen Jn **Ramanada Puran** [4]) den 4^e^ dagh van Malo Madam [5]) des jaers Euwelambij Weresan [6]) geseght 10^e^ februarij 1658.

[1]) Is mij niet duidelijk, — „Tino een vaartuijg tot de paarlvisserij" (*Verzameling der woorden*, s.v.).
[2]) De Naik van Madura.
[3]) Van Rijckloff van Goens.
[4]) Ramnad in het tegenwoordige district Madura.
[5]) ?
[6]) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCXXIV. KUST VAN KOROMANDEL—CEILON.

24 Februari 1658. [1])

Een der eerstvolgende punten van Van Goens program was de verovering van het eiland Manaar. Den 19 Febr. 1658 kwam zijn vloot aan de Zuidkust en na een korte verdediging werd den 23 het Portugeesche fort te „Narcoura" aan de Zuidkust en daarmede feitelijk het geheele eiland aan de onzen overgegeven. (Aalbers, *Van Goens*, bldz. 151, v.v.). Manaar was van belang èn als een der toegangen tot Ceilon èn om zijne producten, vooral de parelvisscherij, vorstoffen, olifanten (Valentijn, *Ceylon*, bldz. 29, 150, 172, 218, v.): „voor d'E. Compagnie een kostelijk Eylandt"

> Contract besloten bij den Heer Admirael Veltoverste deser armade ende den Sergiant Majoor **Joan van der Laan** nijt den name van de Hoge Mogende Heeren Staten Generael der Nederlanden en de Vereenighde Oostindische Comp^e^ ter eenre ende **Anthonij Rodrigo** en **Alousa Maslas,** als gemaghtigde van d'Cap^e^ Moor van de fortresse Manaer, **Andre Veloiso,** ter ander zijde

Dat de getroude [2]) met hare vrouwen ende kinderen sullen beschermt blijven voor alle gewelt ende bij gelegentheijt naer de Custe van India sullen worden versonden, well verstaende dat alleen blancke ende naturele Portugesen sijn.

Dat se [3]) zullen wijttrecken tot ontrent 50 treden buijten t fordt ende daer haer geweer overleveren aen den Sergiant Majoor Jan van der Laen om met onse schepen bij gelegentheijt nae Batavia ende van daer nae Europa te werden versonden.

Alldus gedaen en gecontracteerdt in de kerck S^t^ C^l^ [4]) desen 24^e^ Febr [5]) 1658 jn de stadt **Manaar.** Onderstondt **Rijckloff van Goens** en **Jan van der Laen.**

---

[1]) Uit het Contractboek.

[2]) Aalbers, *Van Goens* bldz. 155, maakt onderscheid tusschen de getrouwde en ongetrouwde Portugeesen. De eerste zouden dan naar de „cust" worden vervoerd, de ongetrouwde naar Batavia. Dit is een misverstand. Het garnizoen werd naar Batavia gestuurd en met „getrouwde" zullen zijn bedoeld de Portugeesche kolonisten, die op Manaar woonden. Toch zijn er „overblijfzels der Portugeezen" gebleven (Valentijn, *Ceylon*, bldz. 219, handelende over 1675).

[3]) Nl. het garnizoen.

[4]) Deze afkorting kan ik niet verklaren.

[5]) Aalbers, bldz. 155, 156, meent, dat deze datum onjuist is. Waarom? Den 23 Februari is onderhandeld over de overgave en werd men het over de voorwaarden eens. Toen eerst kwam dus de stad Manaar in ons bezit en den volgenden dag is het verdrag door Van Goens en Van der Laan geteekend.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCXXV. KUST VAN KOROMANDEL—CEILON.

26 April 1658. [1])

Al spoedig na de verovering van Manaar werd naar Jaffnapatnam aan Ceilon's Noordkust getrokken, om de Portugeezen ook vandaar te verdrijven. De stad zelve viel den 18 Maart in onze handen, maar het kasteel maakte een geregelde belegering noodig. Een der zeetoegangen tot het kasteel was een fort op het eilandje Kaijs (het „Hammen hiel", tusschen de eilandjes Amsterdam en Leiden, op Valentijn's kaart van *Ceylon*). Het fort viel 26 April bij verdrag in onze handen. (Aalbers, *Van Goens* bldz. 158, v v.)

> Artijculen besloten tusschen Joan Mesias d'Andrades, Capiteijn van een comp[e] solldaten ende Nicolao Pinte Massera, Capiteijn van de artillerij, gemaghtigden van Jeronimo de Paiva de Cint[e], [2]) Capiteijn ende opperhoofft van t fordt Caijs, ter eenre ende Rijckloff van Goens, Admirael en velltoverste van t Nederlandtsch leger voor Jaffenapatnam ter andere zijde.

Dat se t fortte Saõ Francisco offte Caijs met alle zijne jurisdictie ende onderhorigheden terstont sullen overleveren aen handen van zodanige gecommitteerden als bij den Ed Heer Admirael sall werden gestellt.

Dat den Capiteijn ende alle andere groten en cleijne officieren, mil[itaire] persoonen sullen uijttrecken met vliegende vaendels en volle geweer tot vi fftigh treden van strant ende aldaer t sellve overleveren, soo well de grote vlagge van t fordt als de vaendells van de jnvanterij

Dat twee capiteijnen **Matro de Cossta** ende **Joan Mesias d Andrades,** Noghincoa(?) Pinto de Figeredo d'Joncea ende pater Francisco Joal(?) de Santa Clara sullen gelargeerd[t] [3]) worden met seven hjffeijgens op Saõ Thomee, mits passeerende expresse acten dat se haer verblijff nogh op Saõ Thome nogh op Nagapatam [4]) sullen houden op peene, soo desellve daer bevonden worden, als nae crijgs gebruijk.

Dat den Capiteijn van ['t] fordt met zijn 2 soonen en alle andere

[1]) Uit het Contractboek.

[2]) Ik kan dezen naam niet nader invullen.

[3]) Port. largar = vrijlaten.

[4]) Saõ Thome en Nagapatam, beide plaatsen op Indie's Oostkust toen in 't bezit der Portugeezen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

getrouwde ende [1]) officieren sullen gelargeerdt worden by gelegentheijt, tzi, op Tutucorijn, Coutchin, Goa offte anders nae gelegentheijt; daer neffens toegestaen worden 4 a 5 musicen. [2])

Dat alle andere officieren ende solldaten op onze schepen neffens ons volck zullen getracteerdt werden ende naer Europa werden getransporteerdt, namentlijck dat geboren Europeanen zijn

Dat alle andere inlanders en toepassen [3]) sullen staen ter dissretie van de E. Heer Admirael ende Veltoverste deser Armade

Alldus gedaen ende besloten int Nederlandts leger voor **Caijs,** desen 26e Aprill 1658. Was geteeckent **Joan Mesias d'Andreses** ende **Nicolao Pinto Masseijra** en **Rijckloff van Goens.**

CCXXVI. KUST VAN KOROMANDEL—CEILON.

23 Juni 1658. [4])

Den 22 Juni ging ook het kasteel van Jaffnapatam bij verdrag aan de onzen over (vgl. Aalbers, bldz. 162 v.v.) „Desdanich is d'E. Compe door Godes besondere genade) heer van 't coninckrijck Jaffanapatnam ende dominateur van 't costelijcke eijlant Ceijlon geworden, waervan nu den geheelen paepzen aenhangh met alle haer afgoderijen verdreven is", schreef Van Goens.

Artijculen ende verdragh gemaekt tusschen S' **Leonardo d'Allmedia,** fiadoor de fazendo. [5]) S' **Diogo de Sousa,** Capiteijn Moor [6]) d'infanterie ende **Alibre**

[1]) Vermoedelijk moet „ende" hier wegvallen. — Aalbers, bldz. 162 is hier onjuist.

[2]) Port. mestiços = halfbloed.

[3]) Topazen = halfbloed afstammeling van Portugeesche afkomst en van Christelijke religie (vgl. de bewijsplaatsen bij *Hobson—Jobson*, p. 933 f (sub voce Topaz).

[4]) Uit het Contractboek. — Ook bij Aalbers, als Bijlage IV, bldz. 219 v.v.

[5]) Aalbers heeft „Leonardo d'Olivera. D'Almeda" Hij had „Fiadoor de Fazenda" met met hoofdletters moeten laten drukken, zooals „Cape Moor" enz. Want het is een titel. Veador de fazenda(s) is een hooggeplaarst ambtenaar belast met het toezicht op de pakhuizen en de daarin bewaarde koopmansgoederen en inkomsten en verdere bezittingen der Portugeesche kroon. (Vgl. Diogo do Couto, *Soldado Pratico*, I, p. 51 s.s., II 14 s.s. Zie ook hierachter, art. 4)

[6]) Capitaõ Mór, hier commandant der infanterie — Vgl. voor de titels en rangen vooral Pieris, *Jafanapatam 1645*, passim.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Rodrig: Baraliho, gewesen Capiteyn Moor de Campo, [1]) als expresse gecommitteerden ende gemaghtigde van Sr Joan de Mello, Gouverneur van 't Cassteel Nossa S^ra^ Nijlagre, [2]) mijt de name ende van wegen zijne Conincki. Maij^t^ van Portugal ter eenre ende d Heer **Joan van der Laan,** Sergiandt Maij^t^ van t Nederlandtsche velltleger voor gemelte Cassteel, Sr **Allbert van Breugel,** oppercoopman, **Luijcas van der Dussen,** fiscael [3]) der sellver maght als gemaghtigde van d'E. Heer Rijcktoff van Goens, Raedt ordinaris van Jndia, Superintendent, Admirael ende velltoverste der voorschreven Nederlandtsche maght int belegh voor t sellve Cassteel mijt de name ende van wegen d'Hoge Mogende Heeren Staten Generael der Vreije Vereenighde Nederlanden, d'EE. Heeren bewinthebberen der Geoctroijeerde Oostindische Comp^e^ ende d'Ed Heeren Generael en Raden van India, [4]) zijne Heeren principalen, ter ander zijde.

1

Eerstelijck dat het cassteel Nosse Sr de Melagere, representeerende t hoofft van t Conincki ck Jaffanapatan, [5]) met alle zijne onderhoorige jurisdictien, eijlanden ende andere gereghtigheden, mitsgaders ammonitie van oorloge ende alle gunt wes tot defentie van t cassteell heefft gedient, op morgen, zijnde den 23^e^ deser maendt, voormiddagh ten 9 uijren sullen overleveren aen den geenen die daertoe sullen werden gecommitteert op de navollgende conditien.

2.

Alle geesstelijcke persoonen sullen uijttrecken met haer clederen en kerckrijck gewaedt, uijtgesondert goudt, sillver, tzij gemunt offte ongemundt, offte eenige juweelen hoedanigh deselive ook moghten zijn ende dat men haer bij gelegentheijt nae Goa offte benoorden t selve sall brengen.

[1]) Commandant der legerplaats.

[2]) Aalbers heeft beter „Minagere" = wonder De juiste naam is Nossa Senhora das Milagres. (Vgl. Pieris, *Jafanapatam 1645*, p. 3 en noot 3)

[3]) Hier Auditeur-militair

[4]) Dit niet in het exemplaar bij Aalbers.

[5]) Het geheele schiereiland ging dus bij dit verdrag aan de O. I. C. over Zie over Jaffnapatam vooral Baldaeus, *Ceylon*, bldz 161, v v. en Pieris, *Jafapatan 1645*.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

3.

De goederen van den overleden Portugesen Generael Anthonio d'Ammiral [1]) verstaen de Hollanders wettigh toe te comen ende dat dien volgende desellve alle aen hare commissarissen sullen werden ter handt gestellt.

4.

De hoge officieren als is den Gouverneur, Capiteijn Moor, Viador de fasendo [2]) tot Capiteijnen incluijs sullen met haer teijkens uijttrecken ende bij ons getracteerdt werden naer gewoonte, sonder dat hun eenigh goudt, sillver, juweelen, slaven, slavinnen offte andere goederen, hoedanigh desellve ook moghten zijn werden toegestaen, dat [3]) alleen de geene die hun nae dissoretie bij den Hollantsen velltoverste ende zijne Raedt sall werden toegevoeght, dat men dan hunne persoonen sall transporteren nae Goa offte eenige plaetse daer benoorden.

5.

Alle verdere officieren ende soldaten sullen uijttrecken met haer volle geweer, vliegende vendels, slaende trom, cogells in de mondt, brandende londt tot de plaetse daer haer sall aengewesen en [4]) gedisarmeerdt te werden, blijvende voorders gevangene van oorloge, om met onse schepen nae Europa getransporteerdt te werden, sonder dat desellve eenige andere bagagien als haer cleederen werden toegestaen, gemetende tractement nae onse gewoonte.

6.

De constapels ende bosschieters [5]) werden begrepen onder t vierde artijcel, naturelle Portugesen zijnde, ende geen andere Soo werdt mede verstaen van de Comings cooplujden, fiscaell etc[a] die nae onse gewoonte sullen getracteerdt

7

Alle getrouden sullen met hun vrouwen ende kinderen vervoerdt werden nae Goa offte daer benoorden, sonder dat hun eenigh goudt, sillver, juweelen off slaven off andere goederen worden toegestaen, als t gene [na] dissoretie bij den Hollantsche velltoverste sall toegevoeght werden.

[1]) Deze had het fort Cais doen bouwen (Baldaeus, *Ceilon*, bldz. 155)
[2]) Fazenda.
[3]) Aalbers: „dan"
[4]) Om.
[5]) Artilleristen. (Verdam. *Middelnederlandsch Handwoordenboek* bldz 122, s.v. Busseschieter).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

8.

De zieken sullen [wij] nae onze gewoonte goedt tractement aendoen en met alle mogelijcke middelen door Godes hullpe tot haer gesontheijt traghten te brengen.

9.

Alle toepassen [1]) sullen staen ter discretie van de Hollandtse velltoverste

10.

Ende belooven de contractanten ter wederzijden van haer Heeren principalen ratificatie van desen ter behoorlijcker tijt.

Alldus gedaan en geaccordeerdt int Nederlandts leger binnen de staat **Jaffanapahnam** desen 22e Junij 1658. Aen d'eene zijde **Leonar de d'Allmeijra d'Allmeda, Diogo de Zouza de Casstro, Allbro Prodigo Baralha.** Aen d'ander zijde stondt **Joan van der Laen, Allbert van Breugell, Lucas van der Dussen.** In kennisse van mij **Cornelis Valckend**. [2]) Secretaris.

Vervolgende:

Gesien de voorstaende accoorden ende artijculen van verdragh hebben t gebesoigneerde bij onse gecommitteerden daerinne gedaen ende verhandellt, in allen deelen geapprobeerdt ende geratificeerd, sulx wij approbeeren ende ratificeeren bij desen. Gedaen int Nederlandtsche leger binnen de stadt **Jaffanapinam** int belegh van desselffs casteel den 22 Junij 1658. Geteeckent **Rijckloff van Goens.**

Lager stondt

Gostamos pellos consertos do S' Generael e seu concellho, esperando de Zua Grandesa muj [3]) aventejados honras e mercees alem del p. [4]) noss tem prometijdo. [5]) Fortalesa Nossa Sennora de Milageres em 23e de Junho de 1658. Assinado **Joa de Mello.**

[1]) Zie hiervóór, bldz 117.
[2]) Aalbers Valckenburgh.
[3]) Aalbers: muy
[4]) Aalbers: alemdis que.
[5]) Deze bekrachtiging van het verdrag door De Mello bevat tevens een verzoek om eervoller en welwillender voorwaarden dan die door Van Goens bij dit verdrag zijn toegezegd.

This content downloaded from 46.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCXXVIII. KAAP DE GOEDE HOOP.

5 Juli 1658. [1])

Sedert Jan van Riebeek (1652—1662) in April 1652 aan de Kaap de Goede Hoop was geland, om daar een fort te vestigen voor de O. I. C., was een zijner grootste zorgen de verhouding tot de twee naturellengroepen, waarmede hij in aanraking kwam, de Hoschjesmannen en de Hottentotten. Deze zorgen begonnen zich eerst tot twee aangelegenheden te verhelderen, de onzekerheid der omzet en het verkrijgen van vee. Maar pas in 1657 de eerste eigenlijke Nederlandsche kolonisten kwamen, rees spoedig een andere vraag, nl. hoe te komen aan de voor hen benoodigde grondei. Van Riebeeck's „naturellenpolitiek" was het zooveel mogelijk trachten te verkrijgen en te behouden eener goede verhouding. Hij wilde dat „door onsen heftigen omgang" (erin) „met de wilde natie van het land, zeer bestaal wezende, met voorzichtigheid dient gecontedeerd". Maar de natuur ging boven de leer: de heftige omgang werd „een zachten praetjen" terwijl men pas op anderen middelen om rijm zin te krijgen. Zóó kwam het wantrouwen en de vijandelijkheden. Het eerst met de Strandloopers of Watermans (Gorinqhaicona's) (onder een zekeren Herry, die wat Engelsch kende en als Cis diende) binnenkort ook met de Koopmans of Saldanhamannen (Gorinqhaicona's). Spoedig kwam de opmerking der Hottentotten, „dat al veel van de Duytse (Nederlandsche) tale hadden geleerd", „dat wij op haer landt saten en da zij ons daerom geen breuken meer vertrouwden, also wij de beste weyde voor onze beesten tonamen". Het was „met ons, maer haer eijgen landt ende zij wilden hunne huijsjes stellen ter plaetse daer se begeerden". Dit ging (begin 1655) gepaard met een dreigement om het fort te zullen overvallen. Men begon toen met een verdeeling der weiden. Lang duurde de goede verhouding niet en de beide Hottentotsche stammen werden met anderen versterkt. Nadat de eerste kolonisten zich hadden gevestigd, begonnen de Hottentotten hen te verontrusten met diefstallen en „in plaets van restitutie" werden door hen „de punten van haer haegrijen geboden". In Juli 1658 begon het ernst te worden. Door machtsvertoon van de zijde van Van Riebeeck bevreesd geworden, werd een „vaste vrede ende nader alliantie" tusschen de Kaapmans en ons gesloten. (Vgl. *Dagverhaal*, I—II, passim, de werken van George Mc Call Theal, vgl. het *Register der gerandpleegde werken* achter in dit deel)

1 Dat alle 't gene de Caepmans ons ende wij haer aengedaen hebben item oock het hoedschieten van den Hottento op eergister in de furie geschiet voor vergeten ende vergeven sal gehouden worden, alsoff sulcx niet ware geheurt ende voortsz. Hottento nemmer meer op de wereldt was geweest, doch weger den doodtslach aen de Duytser jongen David over 5 jaren gedaen hadde Herry met de sijne aff te handelen, haer dies als onschuldige niet aentreckende, ende met Herry niet willende te doen hebben. [2])

[1]) Uit *Dagverhaal van Jan van Riebeek*, II, blz. 440, v.v.

[2]) Herry had het vertrouwen van beide partijen verloren. Hij werd naar het Robbeneiland verbannen en het kleine getal Strandloopers ging met de toestemming der omwonenden onder het fort.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/te

2 Dat wanneer de Caepmans d'onse ende d'onse de Caepmans eenich overlast off quat doen, elcq de sijne in 't aensien van de overicheijt off gecommitteerde der geledeerde offte beschadichde partije met advijs van weercanten sal straffen na exigentie van 't delict.

3. Dat Caepman met sijn leger aen de oostcant van de Soute ende Verse reviere Liesbeecq sal blijven woonen, omdat aen dees sijde de weijden voor ons alleen te cleijn vallen, tensij haer eenige andre inwoonders uijt landt wilden komen beoorlogen, als wanneer sullen vermogen verbij 't fort na achter den Leeuwenberg comen wijcken onder ons beschut.[1])

4 Dat Caepman sal versorgen, geen van sijn beesten off schapen op Compagnies off der vrijen luijden corenlanden comen weijden, off daer se door d'onsen daerop gevonden wordende, sullen mogen werden doodgeschoten ende laten leggen, tot sulex bij gecommitteerde van weersijden sal wesen beschouwt.

5. Dat altijt wanneer d'E. Compagnie ofte vrije luijden eenige slaven off volcq sijn ontloopen, sijluijden de weet gedaen sijnde, datelijcq alle uijtterste debvoiren sullen aenwenden, om die wederom te crijgen ende bij den Commandeur in 't fort te brengen, mits voor elcke slaeff genietende sooveel coper ende tabacq als voor een koebeest, gelijcq sijluijden oock behooven te doen tot becominge van de noch wegh sijnde 10 stucx.

6. Dat sijluijden voortaen niet meer sullen stutten eenige Saldanhars ofte andre inwoonders uijt het landt, maer deselve bever tot ons affnodigen, omme met ons gerustich te mogen handelen ende wandelen, ten welcken eijnde sijluijden eenich overlast van deselve vresende, sullen vermogen onder ons beschut te comen schuijlen, conform het derde artecul voorschreven

7 Dat Caepman voortaen sal versorgen voor elcq groot schip, dat hier comt, te leveren voor coper ende tabacq 10 koebeesten ende 10 schapen, voor jachten ende fluijten van elcx 5, ende voor 't fort alle Sondagen 2 koebeesten voor des Commandeurs volcq ende 2 schapen voor hem selffs ende d'officianten van 't fort om te slachten.

8. Dat daertegen altijt een van de Caepmans volcq, g'adsisteert

[1]) Men vergelijke o.a. de kaart bij Valentijn, *Zaaken van de Kaap der Goede Hoope*. Deze stam zou dus nu buiten de gronden, reeds aan kolonisten uitgegeven, wonen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

met den toleq Doman,[1]) sal mogen aen ijder schip aen boord vaeren, ende eens gemeten 2 sacken broot off rijs met 2 à 3 stukken speeq ende een cleijn vatjen brandewijn

Alle welcqe bovenstaende articulen sijnde bedongen, vast ende bondich te onderhouden ende met handttastinge aen weercanten voor onverbreckelijcq beslooten, mitsgaders daerop de ostagiers oock gelargeert ende door haer segel van onderhoudinge, den Commandeur toegebracht 10 schoone koebeesten ende 9 dito schapen, sonder daer ijts wes voor te willen gemeten, hoeseer haer daervoor coper etc wiert gepresenteert ende opgedrongen, seggende niet te willen van den Commandeur scheijden, bevoren dito present beloffde voor met ende tot een segel van onverbreeckelijcke alliantie te aenvaerden, off souden hun inbeelden geen vaste vrede gemaeckt te hebben, ende presenteerende liever altemalen hier in 't fort te blijven ende haer gewillich doot te laeten slaen, als dat se souden sonder finael slot van vreede wederom moesten gaen Is darop dan 't besluijt van vreede met de Caepmans ende beloffte van onderhoudinge der conditien met handtastinge rondtsom aengegaen ende affgehandelt. . .

Aldus gedaen ende besloten op de voorsael in 't fort de Goede Hoope, ten overstaen van de voorschreven der Caapmans, datum ut supra Was geteijckendt **Jan van Riebeeck, Roeloff de Man, Claes P. Bordingh**[2]), **Jan van Herwarden, A. Grabbema,** secretaris.

CCXXVIII. KUST VAN KOROMANDEL—CEILON.

23/29 Juli 1658.[3])

Al spoedig na de verovering van Jafnapatam (zie hiervóór, bldz. 117) begon Van Goens de Portugeezen op de Kust van Koromandel ernstig te bestoken. Het eerst was aan de beurt Negapatam, (10° 46′ N.B. en 79° 51′ O.L.). Het heeft wel.ig moeite gekost, deze stad in handen te krijgen. Het gebeurde na een kortstondige blockade en „sonder een schot te lossen". Den 23 Juli ging de stad aan den „commandeur ende ma,oor van de Nederlantse crijgsmacht", Jan van der Laan, over (Aalbers, *Van Goens*, bldz. 168, v v en de daar genoemde bronnen) [4]; Negapatam werd eenigen tijd later „'t Hoofdcomptoir" van onze betrekkingen op de Kust.

[1]) Een Kaapman.

[2]) Deze was schipper van het jacht Maria, dat juist aan de Kaap vertoefde.

[3]) Uit het Contractboek — Valentijn heeft een exemplaar gekend, medeonderteekend door „Lucas van der Dussen, koopman en fiscaal" (*Choromandel* bldz 3)

[4]) Hunter, *Gazetteer*, XIX, p. 3, stelt deze overgave foutief op 1660.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Artijculen van verdragh ende accoordt, gemaeckt tusschen pater Manuell Carvallho van de ordre Jesus, Lovijs de Quintall Pereijra, Capiteijn, Diogo Batellho, Capiteijn ende Manuell d'Allmeijda, luijt', als gemaghtigde van Casspar Affonco de Carvellho, Capiteijn Moor ende commandant van de gefortificeerde stadt Nagapatnam in den naem van Sijn Maij' den Coninck van Portugal ter eenre;

ende d'E. Heer Joan van der Laen, Commandeur ende Majoor van de Nederlandtsche crijgsmaght onder t geleijt [1]) van den Ed^e Heer Rijckloff van Goens, raedt ordinaris van India, admirael, velltoverste, superintendent, uijtgeseth, ende in dier qualite t gesaght hebbende over de navale maght, jegenwoordigh voor de voorschreven stadt Negapatam geanckerdt ende vollmaghtighde van Zijne opgem' Ed^e tot naervolgende, in de name van de Hooge Mogende Heeren Staten Generael der Vrije Vereenighde Nederlanden ende d'Ed^e Heer Gouverneur Generael ende Raden van India, representerende de Heeren Majores [2]) der Vereenighde Oostindische Comp^e ter ander zijde.

Dat uijt den name ende van wegen Zijn Maij^t van Portugael op den 24^e deser maendt des voormiddaghs in de maght van d'E Comp^e sall werden overgeleverdt de stadt Nagapatam met sijn onderhorige jurisdictie ende gereghtigheden, nevens alle het geschut, ammonitie van oorloge, wapen etc^a, gedient ende behoordt hebbende tot deffentie van de voorschreven stadt, niets uijtgesondert, ende dat nevens dien sall werden overgeleverdt alle de slutelen soo van de stadt, ammonitiehuijsen, wapencamers en andere plaetsen, allwaer desellve soude mogen opgesloten ende bewaerdt zijn, die U volgens aenstonts binne laten zoo veell gewapende persoonen van d E Comp^e als geheve bij den Capiteijn Moor [3]) verstaen sall werden tot verzekeringe van gemelte Comp. te behooren. [4])

Tot welk guarnisoen bij den commandeur van de voorschreven stadt bequame huijsvestinge aengewesen ende ingeruijmt sall werden uijtsgaders woninge voor d'officieren naer qualiteijt der persoonen

[1]) Beleijt?
[2]) Bewindhebbers.
[3]) Van der Laan.
[4]) Geheel zuiver loopt de zin niet, maar zij is toch te begrijpen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

T guarnisoen, allthans in deselve stadt leggende, sullen met slaende tromme, brandende londt ende cogells in de mondt soo verre mogen marcheren tot de plaetse die haer bij den voornoemden commandeur van der Laen sall aengewesen werden, behoudelijck dat de Capiteijn ende andere officiers tot vendrigh incluijs sullen behouden haer zijtgeweer ende tekenen, ende daermede vertrecken.

Nevens d'overleveringe ende inruijminge van de voorschreven stadt sall aen handen van de commissaren, daertoe te committeeren, overgeleverdt werden alle ammonitie van oorloge, cruijt, loodt, wapenen, met uijtgesondert, selfvs die wapenen, die onder de ingesetenen, soo well geestelijcke als werreltlijcke, zoude mogen berusten.

Gelijck mede ten zelfven tijde aen gemelte commissaren overgelevert sall werden alle de goederen, coopmanschappen en de t gunt tot domeijnen van Zijn meer opgemelte Maij^t behoorend is, met uijtgesondert

Dat alle d'ingesetenen der voorschreven stadt, soo geestelijcke als werreltlijcke, getrout ende ongetroudt, vrij ende ongemollesteerdt sullen blijven besitten ende possideren alle hare goederen, excepto wapen, zoo well haer huijsen goudt, silver coopmanschappen, slaven ende slavinnen met uijtgesondert, tot den lessten September offte October toecomende in desen jaere 1658.

Ten welcken tijde desellve met bequame schepen van de Comp^e versien zullen werden ende daermede tot cossten van d'E. Comp^e alle d'ingesetenen nae Goa offte benoorden van dien vervoerdt werden, als wanneer de geestelijcke in vrijen eijgendom sullen vermogen met haer te nemen ende vervoeren alle de ornamenten van de kercken, kerckengewaedt ende alle t gunt tot den kerckendienst behoordt, niet uijtgesondert, excepto clocken als mede alle onroerende goederen, die haer boven dien zoude mogen behooren, tot slaven ende slavinne incluijs.

Gelijck mede de werelltlijcke, soo well t volck van wapenen als getroude ende vreemde cooplnijden, niemant uijtgesondert, met haer sullen nemen ende vervoeren mogen alle hare roerende goederen, gelt, goudt, silver, cleijnodien, slaven ende slavinnen, niets uijtgesondert selffs hare coopmanschappen, mits dat die de Maij^t met en zijn behoorende

Ende zoo voor den lesten September 1658 toecomende binnen Negapatnam eenige vaertuigen quamen aen te landen, d'ingezetenen der stadt behorende, desellve sullen bij d'eijgenaers en d'ingeladen

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

coopmanschappen mogen aengevoerdt en vervoerdt werden nevens hare andere goederen.

De weeskinderen in de stadt sijnde sullen mede genieten den effecte van desen contracte ende dienvolgende met haer nemen ende uijtvoeren d'goederen haer toebehoorende als voren is geseijt.

De vaertuijgen, die gesijt worden wenigh te zijn, sullen mede vervoerdt offte vercofft mogen werden, voor zooveell desellve ingesetenen, Christenen zijnde, toebehooren ende anders niet.

D'ingesetenen der voorschreven stadt sullen geduijrende haer verblijff binnen desellve van wegen d'E. Comp[e] geindemneerdt ende bevrijt werden, voor zoo veel mogelijck zall zijn, van alle gewellt ende overlast zoo well van buijten als van binnen.

D'overledene, die bij testamente eenige legaten hebben gemaeckt aen persoonen buijten Nagapatnam haer onthoudende, daer van zullen de penningen voor zoo veell die nogh onvolldaen zijnde mede mogen genomen ende uijt gevoerdt werden om aen desellve te werden volldaen.

Beloven voordts partijen wederzijts ratificatie op desen van hare principale, te weten aen de zijde der Portugese natie jnjuijninge [1]) der stadt ende wegens d'E. Comp[e] binnen 10 a 12 dagen naer dato van desen.

Alldus gedaen, geaccordeerdt ende gesloten jnt oorloghsschip Ter Goes, geanckerdt jn de vlote van offencie voor de stadt Nagapatnam, op den 23[e] July 1658. Was geteeckent **Joan van der Laen, Manuell Carvallho, Luis de Quintall Pereijra, Diogo Botellho** en **Manoell d'Allmeijda.**

Amphatie.

Naer dat desen accoordeerde ende geteijkent was, is aen de ingesetenen der stadt Negapatnan t volgende nogh toegestaen

Dat de blancke Portugesen ten dage van haer vertreck uijt de stadt zall werden gerestitueerdt haer sijtgeweer om met haer vervoerdt te werden

Ende dat den Capitijn Moor Caspar Affonco de Carvallho met zijn geheele familie sall vrij staen in plaetse van Goa te mogen vertrecken daer t hem gelieven zall

Gedaen den 23[e] July A[o] 1658 ter plaets voorschreven. Was geteeckent **Joan van der Laen.**

Visto estar feijto este contrato asim declarado nesstes capitulos

[1]) Bij inruijminge(?)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

pelos Commissarios que enveije a frota dos senhoras Olandeses. Confirmo hu(?) perpem(?) feijto 24ª d'Julljo 1658. Assinado **Casspar Alffonza de Carvallho.**

Gesien de bovenstaende accoorden bij d Heer Joan van der Laen, Capiteijn Maijoor onzer militie in onze name gemaeckt met Casspar Affonco de Carvallho, Capiteijn Moor van de stadt **Nagapatnam,** approbeeren ende ratificeren t zellve in alle zijn deelen mijt de name onzer Heeren Superiooren Jaffanapatnam den 29ª Julij 1658. Was geteeckent **Rijckloff van Goens.**

CCXXIX. KUST VAN KOROMANDEL.

15 September 1658. [1])

„De Land-Heer aldaar" (van het rijk, waartoe Negapatam had gehoord) [2]) „de Naik of Grave van Tansjouwer genaamd, ergens over tegen de E. Maatschappij, misnoegd . . dorst zig verstouten, om, ten tijde dat de onzen eerst tot Negapatam quamen, die stad te belegeren, wallende na geen minnelijke voorslagen luijsteren, maar de onzen bragten hem ras tot reden, na dat zij een goede partij van zijn volk nedergesabeld hadden" (Valentijn, *Choromandel*, bldz. 4, bijna letterlijk overgenomen uit Baldaeus, *Malabar en Choromandel*, bldz 155, v.). Dit tot rede brengen bracht mede onderstaand „contract" dat de aanspraken van Tanjore op Negapatnam vermeldde.

Artijkulen, waerop den gesant **Chinnanna** alias **Matelje** [3]), bij den neijk van **Tansjour** [4]) contract heefft aen te gaen.

Dat wij de stadt [5]) met vollen eijgendom sullen besitten met d'onderhorige dorpen, maer dat wij voor d'incomsten der dorpen jaerlijckx een erkentenis sullen doen ontrent zoo veell als ons de dorpen sullen opbrengen zonder meer

Dat wij voor tuijggaen [6]) onzer lijwaten, rijs off andere coopmanschappen soo well als van alle andere incomsten, coopmanschap-

---

[1]) Uit het Contractboek.

[2]) Negapatam ligt ook thans in het district Tanjore.

[3]) Zie verder *Corp. Dipl.*, I, „Register", blz 559

[4]) Zie de beschrijving van „dit landeken" bij Valentijn, *Ceylon*, bldz. 233. v — Het was sedert 1651 onderworpen aan Bijapoer (Vgl. hiervoor, bldz. 27)

[5]) Negapatam.

[6]) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

pen sullen vrij sijn ende niet subject zijn ijets te betalen directelijck off indirectelijck

Dat alle onse inwoonderen, onder onze jurisdictie ende dorpen bescheijden, vrij sullen wesen van alle overlasst van des Neijcx volck ende zoo t eenige tijt sullx geschiede, wij die roveeren vermoghten doot de slaen, maer dat die inwoonders alleen onder ons gebiedt zullen sorteeren

Dat wij onzen handell sullen mogen drijven met volle vrijheijt t zij ink vercopen, coopen etc[a]

Dat den Neijck onze overloope debiteurs met sall mogen aenhouden nogh desselffs middelen beroven, maer dat ons sulke debiteurs sullen werden met haer goederen in handen geleverdt

Dat geen vaertuijgen van ons offte onse onderdanen op Ceijlon allhier staende, den Neijk van deselve yets sall mogen pretendeeren

Dat den Naijk dit alles voor hem en zijne nacomelingen op een stiffvere crull [1]) sall schrijven, zoo craghtigh met sijn naem bevestight als doenelijck zij

Dat wij aen onse spions [2]) door des Naijx landen vrij ende vranck sullen reijsen zonder van ymant oijt gemollesteerdt offte verongelijckt te werden.

Nagapatnam 15 September A°. 1658. Was geteekent **Rijckloff van Goens.**

CCXXX. FORMOSA.

23 September 1658. [3])

Gaandeweg hadden de Nederlanders ongeveer het midden der 17de eeuw het overgroote gedeelte der Formosaansche dorpen onder hun gezag Zij lieten deze dorpen, die meestal geheel op zich stonden en dikwijls het *bellum omnium contra omnes* in praktijk brachten, door hunne eigen hoofden besturen, „onder opsigt van een Nederlands politijk persoon, ten dien fine in yder dorp met omtrent 25 soldaten gestelt" Zij lieten zich, zooals uit onderstaande overeenkomst met de hoofden van Sinkang en Tavokan blijkt, ter dege gelden, a s dit met hunne inzichten overeenkwam ten opzichte van de verdediging van het eiland of van de bestuursinrichting (Vgl. L.

[1]) Ik waag mij hier niet aan tekst- of woordverklaring.
[2]) Schrijffout voor „pions" — hoedschappen (*Hobson-Jobson*, p. 696)
[3]) Uit het Contractboek.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Riess, *Geschichte der Insel Formosa*, S. 425, *'t Verwaerloosde Formosa* I (1675) bldz 10, v.; Grothe, *Archief*, IV, bldz 48, v.v.).

Allsoo in all gerustmen tijt herwaerdts den Ed^e Heer Gouverneur en Raden wegens den Nederlandtsen staet hier op **Formosa** onder d'E. Oostindische Comp^e ter sonderlingen gemeenen beste der inwoonderen van de dorpen Sinkan ende bijzonderlijck **Tavokan,** [1]) daer nae getragt ende gaerne gesien hadden de bijeenwoninghe gemeenschap ende geheele vereenginghe dersellver twee gemelte dorpen in Sinkan t samen getrocken als tot een ighaem [2]) waertoe well alltoos de Sinckanneren hun eenhe ligh [3]) maer de Tovokamers hun niet zoo zeer genegen hebben getoont. Zoo is eghter dat desellve dorpsvolckeren te beijden zijden nu beter begrepen hebbende t geene tot hun merckelijck nut ende wellvaerdt dienen zall zoo well de Tovokamers als Sinkanners uijt hunnen eijgen vrijen ende geheell onbedwongen off daertoe misslijden wille te raden ende gesint geworden zijn ter zellver voorgeme te gemeenschap vereenginghe ende bijeenwoninghe in het dorp Sinkan, om welcken sake dan ook, op gevoeghlijcke en reghtmatige voorwaerden te voorderen, te besluijten ende vast te stellen op heden in het dorp Sinkan voor ende bij de tot dese handelinge uijtdruckelijck gemagh gden ende herwaerts aff gesondenen bij uijt en wegens den we gemelten Formoschaensen rade Jacobus Valenteijn ende Thomas van Peeren, [4]), den eersten drost ende beijde raden en leden van de regeeringh op Formosa, verschenen en bij een vergadert zijn ten beijden zijden uijt den name ende van wegen hun dorpsvolk int gemeen de hoofden off bevellhebbers en hunne medehullpers dersellver meer gemelte dorpen Sinkan ende Tavokan, hier nae vervolgens genaemt, namelijck van Sinkan de bevelhebbers Tapagi T Tounogh Takarey [5]), d^e Tevorok, Dahalis

[1]) Beide dorpen, Sinkan en Tavokan of Tavakan liggen ten Zuiden van ons kasteel Zeelandia, bij Comp^e ommesiach gelegen. Grothe, *Archief* IV, bldz 29, 212). Sinkan had in 1639 ruim duizend zielen (1047), Tavokan 1000. Reeds onder de gouverneur Traudenius 1636 waren een aantal bewoners naar Sinkan met der woon vertrocken, om in de Christelicke Religie onderweesen te worden. Later 1645 (1644 hadden zij getracht een dorp „Nieuw Tavocan" te stichten, maar waren op hardhandige wijze naar Sinkan teruggebracht (Grotte, *Archief*, bldz 17).

[2]) Dit „t samen trecken" van dorpen was meer geschied. (Zie Grothe, *Archief* III bldz 202). Tavokan was samengesteld uit de bewoners van 3 verschillende dorpen (t.a.p., bldz. 196).

[3]) Eenhelijch = eenstemmig. (Verdam, *Middelnederlandsch Handwoordenboek*, bldz. 155).

[4]) Moet zijn „Van Ieperen".

[5]) Vgl. Grothe, *Archief*, III, bldz 183.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

T^a Vongorey ende Tackarey T^a Dagaloumey mitsgaders de mede hellpers T^a Dassy Pango Trovangko ende Tackarey, T^a Pirangh van en uijt Tavokan, de bevellhebbers Tapinga T^a Oupok ende Thouro thappa met den mede hellper Tamourock t^a logbos, in welke vergaderinge dan nu ook bij ende door de boven melde persoonen in de sellve hunne voorgemelte qualiteijt over en weder over aen allen zijden uijt geheell vrijen wille, goedt genoegen en wellbehagen met rijpen overlegh en rade in den name Godts beraemt, besloten en vast gestelt is tusschen desellve twee dorpsvolkeren van Sinkan en Tavokan en derselver nacomelingen voor altoos en eeuwig eeuwigh verbondt van gemeenschap ende vereenigingh derselver beijder dorpsvolckeren tot een ligbaem ende een volck op de navolgende wijse, voorwaerden ende bedingen.

Eerst dat het geheele volk van Tavokan van nu aff binnen weijnige dagen soo dra als mogelijck zal zijn uijt Tavokan geheell zullen opbreeken, t sellve dorp ende hunne woonplaetse alldaer geheell verlaten ende hun comen ter nederslaen ende met der woon begeven aen Sinkan aen d'zuijt oostzijde even vercordt(?) aen t selve dorp, ter plaetse die zij Tavokanners selffs alldaer hier toe hebben uijtgesien en verkozen ende hun zoo door de Sinkanners als wegens d. E. Comp^e off Nederlantsche regeringh goedghlijck daertoe is ingewilligt en toegestaen, welke plaets allvorens door d'selve Tavocanners met gewillige aengebodene hulp der Sinkanners van daer opgewasschen ruijghte ende hare oneventheijt zal opgeruijmt, schoon gemaeckt vereffent en daer nae op t fatsoenlijckst op t wellbehagen der Nederlantsche regeringh allhier affgesteken en tot woonplaetsen, straten ende wegen affgeroeijt[1] ende verdeellt werden, ter opbouwinge daer nae der nieuwe woningen, op derselver Sinkanners off Tavokanners wijse door desellve Tavokanners yder de zijne nae behooren

2.

Dat desellve woningen alldaer ter plaetse opgemaeckt allsoo het dorp Sinkan zullen vergroten en dat desellve twee volcken Sinkanners en Tavokanners voortaen voor alltoos en eeuwiglijck zullen zijn en gereeckent ende gehouden werden een volk en een dorp, Sinkan genaemt, dat voortaen alle zijne lassten ter gemeenen beste dragen zall gelijckelijck en int gemeen sonder onderscheijt, zijn jaghten en jneghvelden gemeen sall hebben en behouden, allse ook voor desen

[1] Afgeroold.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

die vellden altoos hebben gehadt, datse ook, namelijck de Tavokanners, hunne bouwvellden voortaen sullen nemen bij en aen de Sinkaensche daerer nogh genoegh voor hun overgh ende open leggen ende allsoo voorts all haer goederen hebben besitten ende beswaren (?) in Sinkan en Tavokan geheell verlaten als geseght

3

Behoudelijck dat hun is wegens d'E Comp^e toegestaen, hunne jegenwoordige vellden omtrent Tavacan bij hun dus langh bebout nae dese eerst aenstaenden oeghtstijt ende van als dan off nogh voor een geheell rondt jaer aen hun te behouden en die te bebouwen, bepianten en besaeijen mitsgaders op den volgenden oeghst, welckers tijt dan zijn zall in off omtrent de maent November in den jaere 1659, de vrughten daervan samelen en intrecken t hare voordeell, nae welke insamelingh zij beyden d'selfve hunne Tavokaensche bouwvellden geheell voor altoos mede sullen verlaten, sonder ook eenigh gebruijck off eenigh reght meer dan aen off op deselve te behouden in eeniger manieren, maer om naderhandt wegens d'E. Comp^e off d'Hooge Regeringe allhier ten bouwe aen allen anderen uijtgeven te werden off andersints daermede gehandelt nae dessellven E. Comp^e welbehagen en goedvinden, sonder eenigh tegenseggen derselfver Tavokanners off Sinkanners

4.

Is ook uijtdruckelijck besproken en bevoorwaerdt, dat de Tavokantsche bamboes- en brandthout-bossen des dorps int gemeen omtrent Tavokan gestaen, zoo well als alle andere hunne bamboes en houtbossen int geberghte off ellders in diergelijcke goederen sullen zijn, voortaen den Sinkanners en Tavokanners als nu een dorps volck gewerden zijnde in eygendom ende ten gebruijcke gemeen en die der Sinkanneren, ook allsoo den Tavokanners ende Sinkanners over en weder over, sonder onderscheyt, blijvende de bijzondere bamboesen omtrent Tavokan gestaen voor yder derselfver Tavokanners d'reghte eijgenaers jegenwoordigh daervan in bijsonderen eygendom behouden.

5

En schoon de gemelte bamboes- en brandthoudtbossen omtrent Tavokan gestaen voor t sellfde vereenigde volk allsoo in gemeenen eygendom aldaer ter plaets behouden werdt, soo sall het noghtans den Ed. Heer Gouverneur off d'Hooge Regeringh allhier vrij staen bij schrifftelijck verloff aen Chinesen off andren die hierna d'verlatene Tavokansche vellden ten bouwe sullen ontfangen ter gebruijck,

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

tot 't maken van t vellthuijsen, landtwoningh off diergelijck werk daer op t lanct en dagelijckschen brandt te vergunnen, dat se van de sellve gemeene dorpsbamboesen en brandthoudt mogen kappen, sonder dat het selve nu vereenighde volck off ymandt van hun daer tegens eenighsints t'onvreden zal zijn off tegenseggen hebben. all waerdt ook schoon dat se geene de minste vergoedingh off betalingh daarvoor ontfingen off die ook hun eenighsints toegeleght wierdt

6.

Deze twee volken alldus in Sinkan tot een volck vereenight en verbonden zijnde, sall t zelve geregeert en bestiert werden soo well door de Sinkansche als Tavokansche bevelhebbers en hare medehellpers, die tegenwoordigh in dese ampten zijn en dat door eickanderen, soo ten aensien der bevellhebbers als de onderdanen, sonder onderscheijt over en weder over, gelijck ook bij t versterff off verloop van tijt en veranderingh de regeringh en besteringh van 't sellve vereenighde volk zal blijven op den sellven voedt en daertoe gekosen werden soo wel Sinkanneren als Tavokanneren dooreen te meesten besten van t gemeen zonder onderscheijt.

7

Dat door d'E Comp^e aen den gemelte Tavokanners tot versoetingh deser haerer moe te ende arbeijt int opbreeken en veranderen haerer woonplaetse, t verlaten harer bouwvellden als anderen kleene schade off gelaugh(?) goedt, dadelijck sall uijtgekeerdt en ter handt gestelt werden om onder hunnlieden hoofft voor hoofft gelijckelijck te verdeelen de somma van vijfftien hondert Realen tot 48 stuijvers yder, eens voor all, sonder meer

8.

Op alle welke voorwaerden en bedingen zij leden vereenight zijnde nu dan beloven voortaen alltoos en eeuwighlijck in onderlinge gemeenschap, vrede en liefde met eickanderen te leven in wensch en vasst vertrouwen dat dese vereenigingh zall streken tot hun gemeenen nut, welstandt en den zegen Godts over hun en hunne nacomelingen eeuwighlijck.

En op dat t allen dage klaer bijcken magh, soo is eenparigh goedt gevonden en besloten dit verbondt alldus te doen beschrijven, zoo well in de Sinkansche en Tavokansche als de Nederlandtsche tale, ter eeuwiger bewaringh, gedaghtenis en kennis op **Taijovan** [1]) ter secretarie der voorgemelte hooge regeringh, onderteekent zijnde met

[1]) Fort Zeelandia.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

d'eygene handen aller der bovengemelte bevellhebberen en hunne medebelhebbers mitsgaders de twee opgemelte gemaghtighder en affgesonderen uijt den Formosaenschen Rade in het dorp **Sinkan** op heden den 23ᵉ Septenber deses jaers 1658. Ende was als geseght bij de voorschreven bevellhebberen en hunne medehulpers onderteeckent ende ter zijden **Jacobus Valentijn** en **Thomas van Iperen.**

CCXXXI. AMBON.

4 October—2 November 1658. [1])

Ook op Boeroe was een sterk verzet tegen de O. I. C. geweest in de Moluksch-Ambonsche troebelen, waaraan De Vlamingh zoo goed als geheel een eind maakte. Maar juist op dit eiland bleef een verzetspartij onder den Kimelaha Hafi tot in de dagen van Hustaardt, aan wien het in 1658 gelukte met een deel der „muiters op Boero" tot een overeenkomst te geraken. (Valentijn, 2, *Amboinsche Zaaken*, blz. 211).

Artikelen ende voorwaarden van reconciliatie, [2]) volgens welke de E. Heer Jacob Hustaart, Gouverneur en Directeur over de Provintie van Amboina, in name van de Vereenigde Nederlandsche Oost-Indische Compagnie, item als Stadhouder van zijn Koninklijke Majestert, Kaitsjili Mandarsjah, Koning van Ternate, in genade wederom aangenomen heeft, na hare rebellie, de Boeroneesche orang kaja's Kimelaha Hafi, [3]) Romoboru, sengadji Toeban, orang kaja van Liffiali, Papoewa, orang kaja van Lat, [4]) Oetsman van Loepoe, Roepoe van Ptolematta, Goer ende Soeroes van Leliali, [5]) mitsgaders de Simaus en Pati's van 't gansch Eiland Boero.

Eerstelijk. zoo zweerd, en verklaard de Heer Gouverneur in qualiteit voorsz. in 't reguard van alle gemelte orang kaja's te ratificeeren ende gestand te doen zijn E. brieven van pardon, voor heen na 't land van Boero afgeschikt, volgens teneur der zelver, haar

[1]) Uit Valentijn, 2, *Amboinsche Zaaken*, blz. 211, v v.

[2]) In margine staat „Ontwerp van verzoening, met kimelaha Hafi"

[3]) „Een der snoodste guiten , uit de huize van Tomagola, en met een dochter van den onthalsden kimelaha Lebato getrouwd" (Valentijn, t.a.p., blz. 213).

[4]) Afd. Kaeli op Boeroe.

[5]) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

landen van alle rebellien, misdoen, en hostiliteiten, die zij tegens de E. Compagnie en haren wettigen koninck Mandarsjah, zoo door aanleidinge van kimelaha Madjira, als naderhand geperpetreerd hebben, pardonnerende.

Mits welke zij gemagtigde orang kaja's voorsz. dan ook voor haren wettigen koninck, kaitsjih Mandarsjah, wederom aannemen, aan den zelven, ende deszelfs erfgenamen zwerende, ende belovende alle trouw ende gehoorzaamheid tot in de dood, belijdende, dat hem de volkomene heerschappije over hare landen ende volkeren uit souvereiniteit competeerd.

Zulx zij ook zweeren ende beloven van nu voortaan geene potentaten, 't zij Macassaaren, Boetonneesen, of eenige andere natien, ook Madjira, ofte Calamatta, en hare bevelen niet te zullen gehoorzamen, ook met vreemde volkeren geen contracten aan te gaan.

Gelijk zij ook zweeren, ende beloven te zullen zijn, en te blijven regte en waare bondgenooten van de Vereenigde Nederlandsche Oost-Indische Compagnie.

Item, geen anderen stadhouder van Koninx wegen te erkennen, ende gehoorzamen als den jegenwoordigen gouverneur, Jacob Hustaard, en zijn E.: toekomende nazaten in Amboina.

Belovende aan de andere zijde den Heer Gouverneur voorsz. haar voorsz. orang kajen met de haare in haar Mohammedaans geloove ongemolesteerd te zullen laten.

Ende gemerkt ten tijde van dit contract die van de negerij Luciela nog niet zijn afgekomen, maar als nog ongezind blijven, zig onder haren koninck te submitteren, zoo verklaren zij presente orang kajen voorsz. die van de voorsz. negerije, ende wie vorders als nog op het land van Boero rebel is, neffens alle 's Koninx, en 's Compagnies vijanden, van stonden aan voor hare vijanden, zweerende ende belovende, de zelve met geweld te zullen helpen dwingen.

Item, den kimelaha Tico Radjab, ende Baijkole, bij aldien zij binnen den tijd van een maand naar heden geen pardon komen verzoeken, ende op Boero gevonden worden, zoo het eenigszins mogelijk is, bij de kop te vatten en de E. Compagnie in handen over te leveren.

Maar indien zulx niet wel konde te wegen brengen, zoo hebben zij beloofd, ende gezwooren, de voorsz. rebellen op Boero nergens te admitteren, ofte plaatze te gunnen, maar die als vlugtelingen te verstroijen, ende altijd te vervolgen.

Boven dezen allen zoo belooven zij dan nog bij dezen alle de negerijen, ofte het volk van dien, die jegenwoordig op Cajeli, ofte

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

elders op 't gansche land van Boero geplaatst, ende gereconcilieerd zijn, te zamen te congregeren en onder een begryp slechts in campons verdeeld metter woon aan de strand van voorsz. Cajeli [1]) te brengen, zonder van daar buiten ordre van de Heer Gouverneur te wijken, mits dat aldaar t'haerer verzekeringe door de E. Compagnie een vesting, met Nederlands guarnizoen bezet, zal worden belegt.

Dog zal Toegis Oelo, zoon van den sengadji Toeban, met de Manipeesen, die tot heden haar in Cajeli, ofte elders tot Boero, hebben onthouden, wederom met 'er woon naar Manipa keeren en hare residentie nemen onder het campon van Toeban [2]) ende zal een ider orang kaij, zoo als voorzegt is, geplaatst zijnde, als subaltern hoofd over zijn campon het gezag voeren, zonder dat eenig generaal commando bij kimelaha Hafi onder den naam van salahaccan [3]) ofte iemand anders op lijfstraffe zal aangenomen mogen worden, maar zal voorsz. kimelaha Hafi tot Boero woonen, als een privaat perzoon. [4])

Ook en zal geenig orang kaij, in 't particulier, of generalijk, t'zamen vermogen, eenige Macassaren, Maleijers, of andre vreemdelingen, op haar land te admitteeren, maar bij paresse van groote magt, die zij met zouden kunnen tegenstaan, zoo zullen zij gehouden zijn, en blijven den Heer Gouverneur daar van de weet te doen, mits welke dan de Boeroneesen voor vijanden verklaren alle de Macassaaren, ende alle adherenten van kimelaha Madjira, ofte Calamatta.

Alle Macassaaren, Maleijers, Boetonders, ook Ternataanen, ende Makjanders die van ouds haar op Boero mogten onthouden, zullen in handen van de Ed. Compagnie, ende van een Koninck geleverd werden, op dat de eene na Macasser, en de andere naar Ternate werden gezonden.

Ende zullen in conformiteit van het contract tusschen d'E. Compe en de koninck Manders,ah aangegaan, alle nagel-boomen, 't zij klein ofte groot, die op Boero nog mogten werden gevonden, moeten worden geruineerd.

Mits welken zij voorsz. orang-kaijen, dan ook zweeren ende beloven goede aanwijzinge van alle zoodanige vrugtboomen te doen, en gene te verzwijgen, maar zelfs de destructie te helpen bevorderen,

[1]) Onze hoofd-sterkte op Boeroe.
[2]) Zuidkust van Manipa.
[3]) Voortheen de titel van een stadhouder van Ternate op de Ambon-eilanden.
[4]) Vgl. echter Valentijn, t.a.p., bldz. 213.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

blijvende op den hals geinterdiceerd eenige nieuwe aanplantinge te doen, zulx zij, orang kaijen, belooven met bij der hand te zullen neemen.

Gelijk oan mede met gedoogt werden zal, dat imand van voorsz orang kaijen, ofte de haren tot eenige vreemde landerijen buiten dit Gouvernement afvaaren, ten zij daar toe van de gouverneur in Amboina een pas-brief verleend zal werden.

Dog zal de vaart naar Amboina altoos vrijelijk zonder pas-brief, of ten hoogsten onder een cedeltjen van 't Nederlands hoofd der fortressen tot Cajeli gelicentieerd blijven.

Alle slaven, ofte andere perzoonen, hoedanige die mogen wezen, 't zij uit de Moluccos, Amboina, ofte Banda, gevlugt, en op Boero aangekomen, zullen onaangezien haare excusen, die zij mogen komen doen, strax aangevat, ende met de allereerste occasie herwaards tot den Heer Gouverneur gezonden werden genietende de Boeroneesen daarvoor, slaven zijnde, hoofd voor hoofd 10 realen.

Alle grof geschut, hoedanig 't mag wezen zal zonder vertoef, d'E. Comp^e in bewaring ter handgesteld moeten werden, ooch verklaren de orang kajen, dat al, wat zij van dat slag hadden, door Calamatta is weggevoerd.

Eindelijk, ende ten laatsten, zoo hebben de voorsz. orang kaijs, invoegen als die van Hitoe, beloofd, ende beloven mits dezen, continueelijken vier perzoonen uit haarluiden met vrouw en kinderen hier aan 't Kasteel te houden, ende te laten woonen, de welke alle 6 maanden door vier andere zullen mogen vervangen worden, ende nommeerd de Heer Gouverneur voor de eerste die zullen hebben herwaards te komen, den broeder van kimelaha Hafi, genaamd Capitein Laoet, den sengadji van Loemaite,[2] den orang kaij van Ilat, ende orang kaij Oetsman.

Aldus gedaan in **Amboina,** in 't Kasteel Victoria, dezen 4 October 1658, was geteekend **Jacob Hustaart, Antoni van Voorst, A. Umbgroeve, Pieter de Graaf, Abraham Verspreet.** Ter zijden, kimelaha de **Hafi, Roemaboine,** sengadji **Loemaite,** orang kaja **Towaal,** Hoofd van Caje.., **Toeloelo,** de zoon 7917[2] van sengadji **Toeban, Pathua,** Orang Kaja **Liliali** Papoewa, Orang Kaja **Ilat, Oetsman,** dito van Loepoe **Roepoe,** orang kaja van **Ptolematta,** Joen, orang kaja **Loliali,** Loeroesan van dito, Siman, pati van Talisse. Ter

[2]) In het binnenland.
[3]) 't Staat er.

This content downloaded from 46.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

zijden stond t oirkonde was geteekend, **Philip du Pree,** Secretaris In t midden stond gedrukt Compagnies zegel in rooden lacke Nog lager stond, nota! de volgende orang kaja's hebben 't accoord, hier voren geschreven, aande stranden van Cajeli onderteekend, op den 2 November 1658. Was geteekend 't merk gesteld bij orang kaja Oetsman, 't merk gesteld bij orang kaja Bara, 't merk gesteld bij pati Luciela, t merk gesteld bij Capitein Laoet, broeder van Hati, 't merk gesteld bij pati Waijsamma.[1])

CCXXXII. AMBON.

1658.[2])

Onderstaand opschrift werd gevonden op een „eenvoudig grafvormig monumentje . . naast een steenen paal met 1658" (Sachse, t.a.p.).

Insula Bonoa per Societatem Euro-indicam quisita pro Statibus Confaederati Belgii.[3])

CCXXXIII. KUST VAN KOROMANDEL.

24 December 1658.[4])

Na de verovering van Negapatnam den 23 Juli 1658 (zie hiervóór, bldz. 123) viel uit den aard der zaak het een en ander te regelen met den naik van Tanjore, die op deze streken nog steeds rechten pretendeerde en deze ook tegen de O. I. C. staande hield, hoewel vruchteloos (zie hiervóór, bldz. 127. Baldaeus, *Choromandel*, bldz. 655. v. Valentijn, *Choromandel*, bldz. 9).

[1]) De meeste dezer namen zijn te vinden bij Valentijn op de kaart van *„Amboina"*.

[2]) Overgenomen uit F. J. P. Sachse, *Toelichtingen . . Seran.* (Tijdschrift van het Aardrijkskundig Genootschap, XXIII, 1906), bldz. 450.

[3]) Dit is de waarschijnlijk juiste vertaling van het opschrift met de volgende vertaling: Het „eiland **Bonoa** door de O. I. C. verkregen voor de Staten der Vereenigde Nederlanden" (Sachse, t.a.p.). — Ook op de Zuidkust van Kelang vindt men een dergelijke paal. — Valentijn, *2 Amboinsche Zaaken*, bldz. 204, stelt de onderwerping van Boano en **Kelang** nog onder De Vlamingh's tijd (1656). Ik neem bovenstaand opschrift dan ook alleen volledigheidshalve op.

[4]) Uit Contractboek II.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Translaat caul van den grooten neijck van **Tansjour** aan de Vereenichde N. Oost Indische Comp^e^ verleent ende in dato 24 December 1658 [1]) in Negapahnam ontfangen.

In 't jaar Melemb j Sarnassera, [2]) de maant Margaside Suda Pronomij [3]) sijnde volle maent, Ettr anatoe Atchita Visia Ragoe neijck verleene dit caul nevens Sanzenon. [4]) aan den Hollantsen admirael Rijklof van Goens, waerop betrouwen mach

Dat de Holantse Comp^e^ de poort [5]) **Negapatam** tot hare negotie ende traf.que geve, heeft Male^e^ [6]) grootelijx sijn devoir daar in gedaan, dierhalven moet U E. oock daar in negotieren, weshalven geef ik U E der Portugesen haar casteel Nagapatam, ende alle de daarin staande huijsen tot U. E. vrijdom en liberteijt

Het dorp van den Portugesen Capeteijn nevens de onderhoorige 10 dorpen van de kerck ende alle de thuijnen, welcke de Portugesen hebben bezeten, die schenke ik mede aan U E. te weten Potur, Maton, Provicheijras Antonopette, Carrivepongere Alincumagalon, Manchiale Sangamagalon, Nirittemangalon, Naringolij [7]) Dese voorn. 10 dorpen geve ik ook aan U E Derselver incomen moet U E mij jaarlijx tot schenckagie opbrengen. [8]) Buijten dit

soo sal d'E. Comp^e^ vrij wesen van den thol van de stad Negapatam, van 't gene dat in- of disbaroqueert, 't sij rijs ma ntenientos. kleden, koopmanschappen, olf wat soude mogen wesen.

Op het stranden van Comp^e^ vaartuijgen op deze strant wil ik mede niet praetendeeren

Soo eenige cooplnijden, dienaers of schuldenaars van d'E. Comp^e^, sich in mijn lant quamen te verschuijlen. soo sal deselve in Comp^e^ handen, nevens haar rijkdom selfs, over laten leveren.

D'E Comp^e^ en haar cooplnijden sullen mede macht en liberteijt

---

[1]) Ik heb het stuk naar dezen datum in de chronologische volgorde geplaatst en niet naar den Indischen datum, die door mij niet is vastgesteld kunnen worden.

[2]) Vilamba ?

[3]) Margasirsha ?

[4]) ?

[5]) Port. porto = haven, havenstad.

[6]) Zie hiervoor en Register van Persoonsnamen

[7]) Valentijn, *Choromandel*, bldz. 6, noemt de meeste dezer dorpen, „meest alle door Heydensche Landbouwers, en ook van eenige Lijwaat-wevers ... bewoond'

[8]) Iets dergelijks zegt Valentijn, t.a.p

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

hebben door al mijn lant vrij en vranck te mogen negotieeren, sonder van mijne adigaers [1]) eenigsints gemolesteert te werden.

Soo sal mede niemant de moradoors [2]) van de onderhoorige Negapatamse dorpen, als cooplui den derselver stad, en wat daar onder meer sorteert, eenige overlast doen, of ijets te seggen hebben, want ik geve U E de vrijheijt daar over.

Comp^e^ dienaars ende pions, [3]) sullen mede sonder molestie ende thol te bethalen, altoos door mijn heel lant mogen reijsen.

Ende om dit naer te comen, soo hebbe U E dit caul voor eeuwigduijrende verleent, waeraen ook het minste niet sal mancqueren, ende hebbe aan Majesteije mijnen eet gedaan, daar God almagtig van getuijgen is, dat ik het niet breecken sal, weshalven U E mede moet tragten, dat mijn incomen door U E. vermeerdert wert, ende U E. negotie meer ende meer mag toenemen. Onderstont **Extriamata Atchita Visia Raegoe.**

CCXXXIV. KUST VAN MALABAAR.

7 Januari 1659. [4])

Na zijne verrichtingen op Ceilon en de Kust van Koromandel, wendde Van Goens zich Westwaarts naar „de gefortificeerde stad Coulan, geleger op de Malabaerse cust" welke plaats hij „op den 29ste December verleden de Portugezen vechtenderhant hadde afgenomen, daer over de Heere gelooft bleef" Groot vreugdebetoon had te Batavia plaats, „zijnde (Coulan) een der principaelste peperhavens dier cust, waer door verhoopt wert, met God de voorste, de Comp.^e^ alle dach de vruchten van plucken sal" (*Dagh-Register 1659* blz. 43) [5]). Ook hier hadden de Nederlanders rekening te houden met de inheemsche vorsten „op wier grond t zelve gelegen is" n.l. Travancore en **„Segnati"** (Canter Visscher, *Malabaarse brieven*, blz. 53, Valentijn, V, 1, *Kaart van Choromandel ende Malabar*, Hunter, *Gazetteer*, XXIV, p. 6)

Articulen van accoort ende verbont tussen de Signatise

---

[1]) Adigaar „Ba huw, Landdrost off Gouverneur over seker district op Ceijlon" (*Verrameling van Woorden*, Iets dergelijks ook op de Kust van Koromandel. (Vgl. *Hobson-Jobson*, sub voce).

[2]) Port Moradores = bewoners Hier dus waarschijnlijk de Portugeezen.

[3]) Port. peão. Hier = boodschapper

[4]) Uit Contractboek II. — Ook opgenomen in Contractboek III

[5]) Deze verovering wordt door de levensbeschrijvers van Van Goens zelden of nooit genoemd.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

coningirine [1]) met haar Groten, ende de Comp^e der Hollanders, van wegen d'Ed^e Heer Gouverneur Generael Joan Maatsuijcker ende d'E. heeren Raden van India, door haren Commissaris en admirael Rijckdof van Goens gesloten, om te duijren ten eeuwigen dage, sonder veranderinge, als met toestaan van beijde partijen.

1.

Daar sal wesen een vaste vrede, liefde ende eendracht, waarvan beijde partijen haar sullen verseekert houden

2.

De stadt Coulan, [2]) ende de Portugese tuijnen, gronden en huijsingen sullen voor d'E. Comp^e in vollen eijgendom blijven, soo binnen als buijten. desgelijx ook de tuijnen, die de Portugesen onder d'inlanders verpant hebben, imits de E. Comp^e het daar op verstrekte sal voldoen, wanneer d'obligatien vertoont werden en dengelijck sijn.

3.

De swarte Christenen, inwoonders en inboorlingen van t lant des Coningins vassalen sullen blijven wonen in hare plaatsen, behoudende hunne huijsingen en blijven soolang dienstbaar aan de Comp^e als ten tijde der Portugesen

4.

Geen Portugese noch eenige blancke of mistice [3]) papen sullen vermogen in 't lant te wonen, noch ook daar in te comen, maar op lijfstraffe voor altijt uijtgebannen werden, soo haast dit contract gesloten is.

5.

Vermits in vaste vruntschap sijn, sullen de vlanden der E. Comp^e,

[1]) Canter Visscher, *Mallabaarse brieven*. geschreven 1719 enz., zegt, dat het land Signati behoort tot Trevancore (bldz 200, 201, v.) Vgl Hunter *Gazatteer*, XXIV p. 6. Visscher beschouwt het als iets bijzonders dat dit rijk door een vrouw wordt bestuurd (bldz 199).

[2]) Quilon of Kollam. Canter Visscher, bldz. 52, v. zegt van het toenmalige fort Colang Coulan, Kulam) het volgende „Wel eer was dezelve een Stad, maer nu een gemeen Fortresje, en derwijl 't zeewater . voor een groot gedee te hare muren besluit, en op zommige plaatsen zelf ondergraaft, zo is nu beslote dat men aan dien kant de Forties zal intrekken en kleiner maken Dit Fort is nuttig om het geweld van de Vorsten Trevancour en Signati te stutten", enz.

[3]) „De Mixtoen zijn kinderen van Hollandsche vaders, en swarte moeders of wel van swarte moeders, en Portugeesche vaders" (Valentijn, II, 1, *Amboina*, bldz. 256). — Vgl. Veth, *Uit Oost en West*, bldz 99.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

de vijanden der Signatij sijn, en niemant van andere blancke natien in dit lant mogen handelen, maar sullen bij de partijen malcanderen na hun vermogen en gelegentheijt tegen hare vijanden assisteeren.

6.

Den peper deses lants belooft de Signatise comingsme niemant anders te sullen geven, dan d'E. Comp^e^, gelijck als voor desen aan de Portugesen gedaan hebben.

7.

Geen parres[1]) of vaartuijgen sullen vermogen sonder passe van de Capiteijn der Hollanders alhier te varen.

8.

Bij aldien de coopluijden deses rijx ijetwes aan d'E. Comp^e^ schuldig quamen te werden, sullen gehouden wesen op den bestemden tijt te betalen ende soo sulx niet doen, blijven de Lantsgroten verhouden, die in te vorderen, en te voldoen.[2])

De gaande en comende pattamaers[3]) der E. Comp^e^ sullen heel versekert in dit lant wesen.

10.

Alle thollen en geregtigheijt sal wesen sodanig de coopluijden hebben toegestaan, ende in dit contract hier onder bij de selve geconditioneert, blijvende alle t'selve tot profijt van de Comp^e^ te weten

Voor de passen van eenige grote pare 2 maal 's jaars sullen betalen . . . . . fanums 20.—
een kleene d° 2 maal 's jaars . . . . . 12 –
een pak toebak van 25000 bossen . . . . . – 2.—
een grote pare idermaal als een pas voor d'selve gehaalt wert, betaalt aen d'stadt . . . . . – 6.
een kleene d° . . . . . – 3.—
een grote pare neij[4]) brengende . . . . . – 3.—
een kleene d° . . . . . – 1½
voor ijder pare of vaartuijg soo menig reijs als doet, moet voor anckeragie betalen . . . . . – 3.—
ijder cattemarauw[5]) moet jaerlijckx betalen . . . . . – ¼

[1]) „Parra, een Inlands vaartuijg in India" (*Versameling der Woorden*, sub voce)

[2]) Hier is bijkbaar uitgevallen het nummer 9.

[3]) Een boodschapper, courier (*Hobson-Jobson*, p. 687)

[4]) Padi *Hobson-Jobson*, p. 623)

[5]) „Cattemaron is een ligt vaartuijg" (*Versameling*, sub voce).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

11.

De jaarlijxe schenckagie soo aan de coninginne Caroupoe en Barrate Poeloe sal d'E Comp^e^ gehouden wesen te geven na gewoonte.

12.

Van dit contract sullen gemaekt werden 6 besondere originele instrumenten van eenderley inhout en origineel onderteeckent, 2 in 't Malabaers, 2 in 't Nederduijts, en 2 in 't Portugees, daer van yder partije drije sullen onder haar behouden.

Aldus gedaan en besloten den 7^e^ Januarij 1659 in 't Hof der Coninginne in 't lantschap **Coijlan.** Was geteekent **Rijkiof van Goens,** in de midden de Coninginne, ter sijde: ter ordonnantie van sijn Ed^e^ gemelt, **Cornelis Valckenburg,** Secretarius.

CCXXXV. KUST VAN KOROMANDEL—CEILON.

18 Maart 1659. [1])

Den 22 Januari 1658 hadden Van Goens en Van der Laan de Portugezen uit het open vlek Tuticorin verdreven, maar ook hier hadden de onzen rekening te houden met de inheemsche potentaten en de inheemsche bevolking. Het was de naik van **Madura,** met wien men hier te doen had en Van Goens stelde zich met hem in verbinding o.a. om toestemming te verkrijgen tot het bouwen van een fort en andere voorrechten. (Aalbers, *Van Goens* bldz. 144—148. Baldaeus, *Choromandel* bldz. 150, v., Valentijn, *Ceilon* bldz. 147), maar deze vorst zocht zijn kracht in uitvluchten en het zich verschuilen achter zijne ambtenaren.

Translaat der articulen door den lantregent **Barramalappa,** [2]) aen d'Ed^e^ Heer Gouverneur **Adriaan van der Meijden** [3]) den 18^e^ Maart 1659 gesonden. [4])

Jn 't jaar Ullumbij, [5]) den 8^e^ dese maant Pangoenij, [6]) ten eersten dat alle Parruas, [7]) onder des E. Comp^e^ gehoorsaamheijt sullen

---

[1]) Uit Contractboek II.

[2]) Valentijn, t.a.p., bldz. 147, noemt hem „den grooten Landregeerder Barramalle Aple Pulle"

[3]) Deze was toen gouverneur van Ceilon (*Dagh-Register 1659* Register sub voce).

[4]) In margine staat „1659 **Tutucorijn**"

[5]) ?

[6]) Pangun.

[7]) Zie over hem *Corp. Dipl.* I, bldz. 510.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

wesen, ende wij de Portugese papen uijt ons gebiet verdrijven, daar op seggen dat alle papen, te weten Portugese, sullen doen weggaan ende om de Parruas haar religie te exerceren, dient eenige papen getollereert. soo hebben toegestaan, dat swarte papen sullen houden, soolang als de Parruas te voren onder de Portugesen hebben gesubmitteert, sullende d'Comp^e U. E. ook gehoorsamende, hebben wij [1]) toegestaan. [2])

Om des E. Comp^e negotie onbecommert te mogen exerceeren, soo seggen daarop, dat alle onheijlen van vijanden door den Neijck sal belet ende voorgecomen werden, dienvolgende gelieve U. E. alle goederen hier aan te brengen, ende onbecommert te negotieren. Dat U. E. een fort en ijder zijts muijr van 50 vadem hebt versogt, te voren hebben aan den Neijck daar over geschreven, waarop den Neijck had geantwoort. naderhant sullen daar van spreecken, sullen om sulx echter te bewerken noch 3 à 4 maal aan den Neijck moeten schrijven, om 't effect te erlangen, ende by aldien den Neijck door olas [3]) noch niet te bewegen ware. sal ik op het feest. m Sweia Pontoer, [4]) wanneer den Neijck aldaar comt, self mondeling spreeken, en 't fort bewercken, ende op een der drie plaatsen door U. E. versogt naar goetvinden van den Neijck 't fort seeckerlijck toestaan.

Dat eenige blancke natien, t sij Engelse, Denen etc^a in ons lant souden mogen comen handelen, soo seggen op U. E. versoek, U. E. vijanden sullen hier niet comen, en of U. E. vrunden hier quamen, sal ik echter met de selve geen contracten maken, nog in ons ant niet roepen, ende genomen by aanlandinge, eenige blancke natien door U. E. wierde verboden te handelen, sal ik daar niet tegen hebben. Nevens desen comen onse gecommitteerden Caeckappen Pulle [5]) en Sacre modhar [6]) tot U. E. af, om volgens deze articulen tussen d'Comp^e en Armeni [7]) of 't Hof te sluijten. U. E. gelieve die selve schriftelijck contract te verleenen, als wanneer van onse sijde sulx mede sal geschieden, om de schenckagie wegens elephanten

---

[1]) De „Landregent"

[2]) Over de bevindingen van Ds. Baldaeus onder de Parava's, zie zijn *Choromandel*. bldz. 150, v.

[3]) Brieven (*Hobson-Jobson*, p. 636)

[4]) ?

[5]) Waarschijnlijk een titel (*Hobson-Jobson*, p. 736 s. v. Pula)

[6]) Een titel (*Hobson Jobson* p. 569) „Moddeljare zijn Hoffgroten op Ceilon" (*Versameling*).

[7]) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

en peerden, en dat wij om de beste uijt te soeken carnax [1]) souden senden; bij aldien wij de selve te koop eijsten, soo soudet nodig wesen, dat men deselve uijtsogt, en om dat wij U E. noijt gedane of aan ijmant verleende articulen toestaen, soo diene de schenckagien mede daar na te wesen Om kalk te branden, ende hout te hacken, dat U E. daar mijn hulp toe hebt versogt. soo haast den Neijck consent om 't fort te maecken toestaet, sullen alle de dingen genoeg toestaan. Alles sal U E. uijt het mondelmg rapport van mijn gecommitteerde genoeg verstaan Den nieuwen Capiteijn, die U E. hier sult laten blijven, gelieft die tot hulp der Armenij te recommandeeren, als wanneer wij den selven ook wel sullen doen U E geheve dit navolgende de Armenij toe te staan de vaartuijgen, die sonder U E, passen van ons lant nae Calpentijn [2]) sijn gevaren, en door U E. aangehaalt, geheve U E. ter liefde van de Armenij weder te largeeren, om des Armenijs negotie in U E. lant te mogen doen, soo versoecke dat U E. Colombo ende Gale ons op ijder plaats een marct of huijs mogt werden vergunt, dat wij onse goederen mogen aanbrengen, ende coopmanschappen weder copen, ende vervoeren, En 't gene U E. van de Armijne versoekt, en wij van d E. Compe weder versoecken, sullen, nadat voor dit maal alles hebben besloten, breder handelen.

CCXXXVI. KUST VAN KOROMANDEL—CEILON.

1659. [3])

Ook bij de verdere onderhandelingen met den naïk van Madura bleef deze weigerachtig, aan de Nederlanders het bouwen van een fort op zijn territoir toe te staan, hoezeer hij overigens geneigd scheen, op verschillende der gevraagde punten (Aalbers, *Van Goens*, bldz. 148, Baldaeus, *Choromandel*, bldz 151) ons ter wille te zijn. Maar het is dit „contract", waarvan Jacob Hustaardt afgetreden gouverneur en directeur van Ceilon, de Kust van Malabaar en Madura, in zijn rapport van 16 December 1664 aan G G en Raden spreekt als „al te defectueus, ende mag dien naam niet dragen,

[1]) De *Verzameling* geeft van dit bekende woord de volgende verklaring „Carnack, een langwerpige haak aan een stok, waarmede de snuijt van den elphanten werd gevat en deselve mede geregeert, Carnekker olifant berijders" Vgl. *Hobson-Jobson*, p. 256, sub voce „Cornee".

[2]) Een eilandje aan de Westkust van Ceilon. (Valentijn, *Ceijlon*, bldz. 27) Blijkbaar werd van hier uit veel kaneel gesmokkeld (t.a.p., bldz. 149, 173 en vooral 221)

[3]) Uit Contractboek II.

This content downloaded from 46.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

over zulks dient'er een ander bevorderd, waar bij voor d'E. Compagnie meer autoriteyt in de zeven Haven[1]) bedongen werde anderzins heeft onze Jurisdictie aldaar met veel meer als den naam". (Valentijn, *Ceylon*, bldz. 192)

Translaat der articulen door den neijck van **Madura** aen d'Ed^e heer Gouverneur Adriaen van der Meijde verleent

In 't jaar Ulambij[2]) den eersten der maent Pangadnij.[3])

Ten eersten dat de Comp^e ende des Neijcks landen in een continueele vrede sullen continueeren, ende beyde landen wedersijts haren handel sullen mogen doen, ende dat den Neijck 's Comp^e vijanden, de Portugesen, voor sijne vijanden sal verclaren, soo antwoorden, op dit articul, dat gelijck als boven aangeroert, den Neijck met d'E. Comp^e in eeuwige vrede sal continueren en nacomen, gelijck boven gespecificeert staat.

Dat d'E. Comp^e op **Tutucorijn,** Ponnekeijl, Caijlpatnam[4]) in een der 3 plaatsen een vestinge fortgewijs sal mogen maken, segt den Neijck, de Portugesen hebben 150 jaren sonder fort die plaatse beseten, ende waerom men nu een fort soude toestaan, waerop Tentichader Bramme ende Arma pulle Pulles broeder, hadden tot antwoort gebragt, de Hollanders en eijssen geen groot fort, 't is maer alleen om haar goederen te bevryden, en om haren handel des te geruster te mogen drijven, dat men haer dies aangaende maer een huijs fortgewijs soude toestaan, ongevaar de lengte van 40 à 50 cobidos[5]) yder sijd, waar op den Neijck weder had geantwoort, de saken nopende t fort Pulli, tot nader ordre te stellen, sullen echter zegt Pulle, niet in gebreecken te blijven, soo wanneer de schenckagie, na Madura aan den Neijk sult praesenteeren, door olaas te bewercken, 't fort te obtineren, ende U. E. 't sal toegestaan werden.

3

Dat alle Pattangatti ns. Parwaas ende andere Christenen[6]) onder

[1]) De namen der havens bij Valentijn, *Ceylon*, bldz. 164. Tutucorin was daarvan één. Zij waren door de Paravas (Parruas) bewoond „ende met wel gelegen kerken voorzien"

[2]) Vlamba.

[3]) ?

[4]) Behooren alle drie tot de „Zeven Portes" (Valentijn, *Ceylon*, bldz. 164)

[5]) *Hobson-Jobson*, p. 268, sub voce „Covid", G. Ferrand, *Les . . . mesures des Mers du-Sud* Index, p. 268 (310) *Uitrekening*, bldz. 59.

[6]) Vgl. Aalbers, *Van Goens*, bldz. 148.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

's Comp^e gehoorsaamheijt, mits betalende de geregtigheijt aan den Neijk, als voor desen, sullen wesen, soo antwoorde daarop, dat als boven gesegt gemeete Christenen des Neijks geregtigheijt betalende, onder Comp^e gehoorsaemheijt,[1]) bij tijden der Portugese sullen submitteren, 't welk den Neijk en ik[2]) in allen deelen toestaen, ende approbere.

4.

Dat alle Parruas ende andere Christenen, soo van Tutucorijn, Bempaer, Bijpaar, Ponnekeije, Paleacatje, Viesampatnam, Wannepoar[3]), Tabe etc^a, alle hare obedientie in Tutucorijn eerst sullen comen doen en dan weder na hare besittinge keren, soo seggen dan ten tijde der Portugesen, soo veel de Paruas aanging, voor ijder zeehaven, soo wanneer een nieuwen Capiteijn den anderen quam verlossen, alle Paruas gemelten Capiteijn eens quamen obedieeren, ende tussen tijden ijets te verrigten hebbende, mede om hare saken te verrigten, Tutucorin plagten aen te comen, 't welk nu mede in dier voegen sal geschieden, is door mij ende den Neijck toegestaan

5

Dat men van de schult wegens de 31000 R^a[4]) nopende de Paruas na hare comportement soude handelen, nadat sij vroeg ofte laet soude obedieeren, ende dat binnen een jaar na 't veroveren van Tutucorijn soude uijtspraek doen, ende alles afhandelen, te voren is goetgevonden dat men de schade die wij in 't innemen van Tristnadour[5]) Tutucorijn etc^a hebben geleden, tegens 't afbreken van 's Comp^e logie, schuit des Paruas etc^a tegens den anderen souden rekenen, ende wedersijts vergeten blijven, nu sullen, soo wanneer U E. de Paruas voorseeckeringh, sodanig als dezelve eijschen, vergunt in Tutucorijn in hare woninge doen keren, sulx is bij den Neijk, ende mij toegestaan.

6.

Dat niemant in dese zeehavens van de Cabo de Commorijn tot de eijlanden van Rammanakoijl[6]) sullen vermogen eenige peerlen of

---

[1]) Weggelaten buijkbaar het woordje „als" of iets dergelijks

[2]) Nl. den „Lantregent".

[3]) Manepaar. Verschillende dezer plaatsen behooren tot de Zeven Havens (Valentijn, *Ceylon*, bldz. 164).

[4]) Vgl. Aalbers, *Van Goens* bldz 148, v

[5]) ?

[6]) Dit eiland behoort tot het gebied van den „Teuver". (Valentijn, *Ceylon*, bldz 234, 235). Het wordt thans genoemd Pamban (Ramaswaram)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

schuaneker harens (?) duijcken, sonder 's Comp^s expresse consent, ende dat aan den Neijk 2 p^r c^ν naa ouder gewoonte soude werden betaalt, soo seggen daar tegens, aangaande de peerl visserije sal sonder consent van den Neijk ende d'E. Comp. niemant vermogen eenige peerlen te vissen, aangaande den chanckos [1]) sal ijder, mits betalende de daartoe gestelde geregtigheijt, vrij mogen duijcken, is bij mij en den Neijck toegestaan.

7

Dat geenige Europiaanse natien, 't sij Engelse, Denen Fransen, Spanjaarts etc^a, des Neijks lant sullen mogen bevaren, noch in desselfs zeehavens comen handelen, maer dat de negotie alleen bij de Comp^a sal werden gedreven, en de zelve van de inbocht [2]) voor eijgenaars sullen verclaren. soo antwoorden daarop, de zeehavenen, bij aldiense van ijder werden bevaren, ende daar in negotie gedreven. [3]) ende soo wanneer wij sulx quamen te weren, soude onse ingesetenen verlopen, 't welk den Neijk alsdan niet anders als grote schade soude bijbrengen, dienvolgende vinden goet dat ijder een hier sal mogen comen handelen, doch sullen haer geen logie, veel min eenig verblijf in des Neijx landen vergunnen, maar sal ijder harer haren handel drijven ende vertrecken, soo sal ook U E Capiteijn in een der zeehavenen resideeren, en sullen alle Paruas van de Seven Zeehavenen den zelven obedieren, ende hare saeken ijets te doen hebbende connen verrigten, soodanig dat het oppergesag bij d'E. Comp^a sal blijven, sulx door den Neijck ende mij toegestaan.

8.

Dat den peperhandel door d'E. Comp^a alleen en door geen andere sullen werden gedreven, en de Comp^a om rijs benodigt wesende van de incoop sullen geprefereert sijn en dat de Armenij de Comp^a sal behulpig sijn, daarop seggen, aangaande den peperhandel connen wij niet verbieden, noch de vreemdelingen péper aan te brengen, maar seggen dat ijder naer sijn begeren, alle goederen sal mogen aanbrengen, ende vrijelijck vercopen, soo wanneer de Comp^a om rijs benodigt blijft, soo zullen eerst den prijs sodanig als dan sal op de marct vercogt werden, reeckeningh nemen ende 't afbrengen. te weten,

[1]) Vgl *Hobson-Jobson*, p. 184 seq. sub voco „Chark" *Versameling* „Chancos, Zeehoorns, die week gemaakt worden, en waar van Armringen en andere Cieraden gemaakt worden"

[2]) De Golf van Manaar

[3]) De zin loopt hier niet

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

koelij van de(?) boijs.[1]) tollen etc", daar bij voegen, ende overeencomende de Comp^e in alles helpen, is door den Neijk ende mij toegestaan.

9

Dat de negotie, die de Comp^e in des Neijks lant meent voor te nemen, voor 3 jaren tolvrij sal wesen, uijtgesondert den rijs, waervan niet meer dan 2 fanums voor 't last ofte 5 candijl[2]) sal werden betaelt, ende dan naderhant met den Neijk te handelen, soo zeggen daerop, dat U E vrij alle goederen in dese landen moogt aanbrengen en uijtvoeren, maar sullen in den haven tol, gelijk te voren is goet gevonden, betalen, sulx heeft den Neijk geapprobeert.

10.

Dat niemant de cust van Seijlon sonder 's Comp^s pas sal mogen bevaren, soo antwoorden dat alle inwoonderen dezer landen, sonder U E passen niet sullen mogen varen, ijemant contrarie doende, sal U E. deselve de daartoe gestelde pene afvorderen.

11

Dat alle coopluijden ende inwoonderen, onder 's Comp^s gehoor saamheijt staande, van alle overlasten sullen vrij wesen en om U negotie des te meer te vergroten, alle des Neijcks zeehavenen in pagt versoukt, soo seggen daar op, dat onse zeehavenen, steden der vreemdelingen sijnde, aan geene andere natiën in pacht cunnen werden gegeven, soo sullen, uijtgesondert onse ingesetenen, geenige van U E coopluijden eenige overlast werden aangedaan, sulx heeft den Neijck ende ik toegestaan.

12.

Dat alle Comp^s dienaren in des Neijx landen hare negotie vrij ende onbecommert sullen mogen drijven, ende soo wanneer door ongeluck eenige van 's Comp^s schepen, jachten, of cleijnder vaartuijgen tegens des Neijks landen mogten comen te stranden,[3]) soo antwoorden dat alle Comp^s dienaars, Comp^s negotie vrij en onbecommert sullen mogen drijven, ende soo wanneer eenige U E. schepen in onse havenen of district quame te verongelucken, soo sullen wij daarop

[1]) „Draagossen op Cormandel en Ceijlon" (*Versameling*), vgl. ook *Uijtrekening*, bldz. 59.

[2]) „Tutucorin. 1 Rijcksdaelder .. 10 Fanums van 6 stuijvers" (*Uijtrekening*), bldz. 59). Candi (*Hobson-Jobson*, p. 155 *Ferraud Les poids*, p. 265)

[3]) Hier ontbreekt iets

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

met te pretenderen hebben, met desen bedinge, soo wanneer eenige vaartuijgen onser ingesetenen op de custe van Seijlon onder 's Comp^e^ gebiet staen quamen te blijven soo sullen U E insgelijx deselve vrij kennen, sulx is bij den Neijck toegestaan, dienvolgende zich na 't bovenstaande gelieft te voegen.

CCXXXVII. FORMOSA.

4 Mei 1659. [1])

Het stelsel, verschillende dorpen op Formosa tot één te vereenigen, werd ook in de dagen van de Compagnie's heerschappij over dit eiland voortgezet, op verzoek der bevolking, maar met volkomen instemming der Nederlandsche autoriteiten. Deze moesten daarvoor de toestemming geven. (Grothe, *Archief* IV, bldz 33, enz.)

Provisioneell contract tusschen d'ouste van **Teijvourangh** ende **Dorko** [2]) opt goetvinden ende toestemmen van Haer Ed^e^ d'E. Heer Gouverneur ende Raden van **Formosa** gedaen en besloten bij de Nederlantsche opperhooffden in Mattou [3]) residerende.

Den 30^e^ April A^o^ 1659 verscheenen voor mij, ondergeschreven en d'getuijgen naergenoemt drie Teijvorangers met namen Sakolou ende Keramell Calaugh Thamil ende Lavatej Toussell, verclarende zij deposanten affgesonden zijn van beijde de capiteijns hares dorps met namen Doulnghs Lavaos en Swak T Demo ende van beijde Cap^e^ Dourap Lipangh ende Ourine Hamill, als ook haer gantsche dorpsvolcks, om uijt aller gemeenen name te spreeken met d'ouwsten en d'gemeijnte van Dorko en haer vrijwillige genegentheijt aen deselve te openbaren van gemelte haer dorp Teijvoijrangh te verlaten en met alle man, vrou en kinderen, met alles wat zij hadden uijt het geberghde op te breeken en sigh ter neder te slaen in Touvavullbulangh bij d'Mattauwers, Likogh bij de Dorkorsche ende Varevarcan bij de Flipourangeren genoemdt, zijnde een plaetse gelegen ontrent een uijr oosstwaerts op van Dorko reght op d' allderkorste passagie

---

[1]) Uit het Contractboek.

[2]) Zie over deze dorpen Grothe, *Archief*, IV, bldz. 69, v.

[3]) „Het dorp Mattouw is gelegen midden in de revieren, en als een rechte Mesopotamiën . . " (Grothe, *Archief* bldz. 196).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van Baclovan naer Vlaossen met aensoek aen d'Dorkoers voornoem t van alldaer neffens haer te willen comen woonen tot versterckinge en vergrootinge van t nieuw te makende dorp alldaer, waer op zij, affgesondenen voornoemt, waren te rade geworden om geseijde hare genegenthe,t tot verplaetsinge oock te comen openbaren aen n t, allhier in Mattou.

Op weick haer luijder voorstell partijculierlijck aen mij gedaen, dan van stonden aen d'ondergeschreven Duijtsche [1] schoolm' bij mij ontboden hebbe om d' voorslag voor haerluijden als getuijgen te doen horen, geijck geschiet ende dan verders d'ousten neffens den schoolm' van Dorko daer op te ontbieden om uijt haerluijden ook te vernemen off de zake ook zodanigh lagh als ons geselfve allhier wiert aengebraght.

Waerop als de Dorkanners ook allhier waren aengecomen, zoo is de zake bij gevolgh ende nae onderlingh gespreck eijndelijck zoo verre gebraght dat de bij de Feijvourangers op onzen gedanen voorslagh is in bedenckinge genomen om met de oudsten bijlopers en t gemene volk hares dorps naerder t overwegen ende sigh daer op te beraden offt met beter en ware dat sigh met gemeender handt ter neder sloegen in het dorp Dorko selffs, om redenen dat sulx buijten twijffel alderaengenaemst soude wesen voor sijne Ed' den Heer Gouverneur d'minste moeijte voor die van Dorko ende dat haer luijden selfve zoo heel veell in d'aen te wenden moeijte van verplaetsinge niet en scheen te verscheelen, off soo sulx niet vallen en wilde off zij dan ook fast stonden om sigh te sijnen tijt op d'voornoemde plaetse ter neder te slaen, bij alldien de Dorkanders die aennamen dit selfve naerder met haer gantsche dorpsvolck te communiceren ende haerlieden gemeen andtwoordt daerop in te brengen, sigh alldaer ter plaetse bij haerlieden willde vervoegen.

Ende zijn beijde de partijen allsoo gescheijden op reces met belooffte van tegens den volgenden Sondagh, die wesen soude den 4e Maij, sigh allhier weder in Mattou te laten vinden ende dat met voumaght en finale dtspraeck ijder van haerluijder principalen resject tijff op de poincten voornoemt, t welk dan op heden in dier voegen is geschiet.

Dat beijde de Feijvourangers en de Dorkanders verklaren vrij willigh ende volcomentlijck genegen te zijn, elck hare tot nogh toe

[1]) Nederlandsche.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

bewoonde dorpen ende woonplaetsen te verlaten ende sigh alsoo gesamentlijck ter neder te slaen op Vare Augo[1]), Likog offte Tavull belangh voornoemt, belovende malcanderen volcomene gemeenschap van jaght en jaegtvellden, bamboes ende houdtbosschen en voorts alles wadt dies meer is, niet anders dan off zij waren met alleen één dorpsvolk maer één lighaem, selffs doende dese verclaring ende verzeekeringh daerbij, nae dat ijder wederzijts dit aenstaende zuijdermousson zijn gewoonlijck zaijvellden nogh eens ende data voor t laeste sall besaeijt hebben, dat als dan ter geseijder tijt en plaetse preparatie van nieuwe vellden tegens eerstvolgende noorder mousson sullen beginnen te maecken, onder vaste en onverbreekelijcke belofften van met vrouwen, kinderen, huijs en huijsraedt, padie en reijs ende wadt dies meer is, tot varkens ende rijsblocken inclusijs, geheel ende all over te sullen zijn tegen t aenstaende nieuwe jaer 1660.

Ende dit alles ter presentie en inwilliginge der ouden van Mattou op t goedtvinden ende toestemminge van sijn Ed. d'Heer Gouverneur ende desselffs aghtbaren raedt ende ten onzen overstaen als getuijgen. Aldus gedaen in **Mattou** desen 4e Maij 1659 en was dierwegens ijder met zijn gewoonlijck merck offte naem geteijckent, te weten bij D'oulingh' Lavaos, capiteijn van Taijvorangh, Ourme Hamel caer op Lipangh, Aaruj Varo Spou Tava, Jacob Tarrissan Verong Vara, Vokungh Tdoukor Vara, Lie Tsaro en Talej Tdomos, capiteijn van Mattouw. Ter zijden stondt Abhams. Daniel Hendricksz,[2]) J. Horstman[2]) en Cornelis Jacobsz.

CCXXXVIII. ATJEH.

20 Juni 1659.[3])

Ook na het verdrag van 7 December 1655 (zie hiervoor, nº. CCXVI), dat de moeilijkheden omtrent Perak had getracht ter zijde te stellen, wilde het tusschen de O. I. C. en Atjeh niet vlotten. Trouwens, Perak was het niet alleen, dat reden tot verwikkelingen gaf. Ook op Sumatra's Westkust begon steeds meer de botsing tusschen Atjeh en de onzen op den voorgrond te komen, waarschijnlijk ook ten gevolge van den naijver der Engelschen op onzen handel daar. Verder was de zucht der Nederlanders

[1]) Grothe, *Archief* IV, bldz. 232, v.
[2]) Grothe, t.a.p., bldz. 198.
[3]) Uit het Contractboek.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

om „de uytsloytinge van alle andere Europeanen uyt het Aetchinse gebied te mogen hebben" een boon van verdeeldheid. In 1656 werd Truytman weder naar Atjeh gezonden, „om bij refus van satisfactie, de havens van Perak en Atchin te besetten", wat gebeurde. Maar in 1657 werden Nederlandsche kooplieden in Tikoe, Pariaman en Salida (op de Westkust) gevangen genomen en sommigen van hen naar Atjeh gebracht. De toenmalige gouverneur van Malaka, Joan Thyssen, zond Balthasar Bort naar Atjeh om de Sultan te overreden, gezanten naar Batavia te zenden, „omme alle de saken tusschen de Aetchinders en d'Hollanders aff te handelen". Den 24 Mei 1659 kwam een „Aetchinse besendingh" te Batavia en werd daar luisterrijk ontvangen. Een brief der sultan gaf te kennen, dat de „verschillen niet veel te bedenken hadden", maar al spoedig bleek, dat hare gezanten „gants geen macht ofi last hebben om het minste pouct te verhandelen". Er werd overeengekomen, dat van Nederlandsche zijde een concept voor een verdrag zou worden gemaakt, wat 20 Juni geschiedde. Ook omdat wij „met de Engelse vrienden soo tusschen beyde sijn staende" was met te Batavia tot vrede gemeygd en men besloot om de gezanten naar Atjeh te zenden „met volle macht tot wechneminge ende beslechtinge der geschillen". Als zoodanig werden aangewezen het lid van den Raad van Justitie Jacob Keyser en de opperkoopman Bort „althans 't commando over de besettinge van d'Aetchinse bintre voerende". Deze vertrokken met de Atjehsche gezanten den 25ste Juli uit Batavia. Inmiddels bleef de „besettinge" van Atjeh voortduren. Eindelijk, den 5 October, werd de vrede geteekend. (*Dagh-Register 1656—1657, 1659*, passim, *Realia*, I, bldz. 59, Valentijn, V, 1 *Sumatra*, bldz. 32—34, Van Basel, *Sumatra's Westkust*, bldz. 14, v.v.

> Condituen bij de Gouverneur Generael ende Raden van India voorgesteilt tot beslechtinge ende accomodatie der differenten ende geschillen tusschen de croone van **Aetchin** ende de Nederlandtsche Comp. ontstaen, overgegeven aen haer Maij^t^ ambassadeurs Sity Bidie Indra ende Sity Nara Wangsa [1]) in Batavia desen 20 Juni 1659

Dat de Maij^t^ van Aetchin [2]) sall jusstitie doen over de moordt in **Peragh** A° 1659 [3]) aen s'Comp^s^ volk gepleeght ende met de doot doen straffen alle die daer handtdadigh offte schuldigh aen zijn geweest ende nogh in t leven sullen worden bevonden, offte ten minsten eenige van de meest schuldige van deselfve, als namentlijck den Dato Tamagon etcetera, dogh den Bhandhara aengaende, die staen de Gouverneur Generael toe ende de Raden van Jndia toe, dat de Maij^t^ sall vermogen te excuseren om sijn grote affcomste wille, muts dat uijt Peragh getrocken zall worden. [4])

---

[1]) *Dagh-Register 1659* bldz. 103, noemt drie gezanten „nevens den tolck".

[2]) Nog altijd de rouwelooze sultan Tadjoe'l Alam Tsafiatoedin Schah (1641 - 1675). Vgl. *Corp. Dipl. I*, bldz. 345, 529.

[3]) Moet zijn 1651.

[4]) Vgl. hiervoor, n°. CCXVI, artikelen 6 en 7.

This content downloaded from 46.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Dat de Maij[t] door die van Peragh aen de Comp[e] sall doen vergoeden ende betalen de schade die deselve bij de bovengemelte moordt ende t roven haerer middelen als andersints heeft geleden begroot op een somma van vijfftigh duysent R[s], ende dat in soodanige ter meijnen offte payen als dan naders verdragen sall werden.[1])

Dat den thun in Peragh valende voortaen bij geen andere cooplujden genegotieerdt offte vervoerdt sall mogen worden dan alleen bij het volk van Aetchin ende de Nederlandtsche Comp[e] ende dat het volk van Aetchin van deselve zall hebben een derde pardt ende de Comp[e] twee derde parten[2]) tot hare negotie, muts deselve betalende tot een en dertigh ende een quart Reael de bhaer, gelijck voor desen is veraccordeert geweest.[3])

Dat de Gouverneur Generael ende de Raden van India sullen vermogen weder residentie in Peragh te nemen ende een bequame woninge in te nemen offte te maken aen de reviercandt om de coopmanschappen ende goederen te bequamer op ende aff te connen schepen

Dat de Maij[t] van Aetchin aen de Nederlandtsche Comp[e] sall doen vergoeden ende betalen door de panghlimas ende andere ingesetenen van de **Wesstcust** de schade die deselve Comp[e] alldaer heeft geleden mettet aenhouden van haer volk ende goederen int jaer 1656,[4]) welke schade, uijtwijsende de boeken van de Comp[e] jegenwoordigh nogh is bedragende een somma van 49518¼ R[s],[5]) soo aen gelldt, lijwaten als pp [6]) tot **Sillida** ende **Priaman** verbleven

Dat de pp [6]) op de Wesstcust vallende alleen genegotieerdt ende uijtgevoerdt sall werden bij de onderdanen van Aetchin ende de Nederlandtse Comp[e] met uijtsteminge [7]) van alle andere cooplujden ende natien, wie deselve ook souden mogen wesen, geene uijtgesondert, selffs met de vremde cooplujden om haer negotie in Aetchin woonaghtigh zijnde offte residerende; ende ingevalle eenige onderdanen van deselve Cust die moghten onderstaen aen andere cooplu,den offte natie te leveren, dat den Gouverneur Generael en

[1]) Zie hiervóór CCXVI artikel 2.

[2]) Het schijnt, dat bij het definitief verdrag van 5 October bepaald is, dat ieder dezer partijen de helft van het tin zoude verkrijgen.

[3]) Zie hiervóór n° CCXVI artikel 2.

[4]) Zie *Dagh-Register 1656—1657*, bldz. 87, 117, 156, v., 160, 164. 181. 304

[5]) „Sumatras West Cust Priaman 1 Spaense Reael tot 60 lighte stuyvers" (*Uytrekening*, bldz. 23)

[6]) Peper.

[7]) Uitsluitinge.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Raden van India sall vrij staen. desellve sulx te beletten met minne offte gewelt, soo als de noodt can sall vereijsschen, sonder dat de vrede tusschen de crone van Aetchin daer met gevioleerdt offte verbrooken sall wezen.

Dat de Comp^e^ op desellve Cust gelijck voor dezen[1]) sall hebben tholvrij 1200 baren peper jaerlijckx, het eerste jaer in **Priaman,** het tweede in **Tijco,** het derde jaer in **Sillida;** ende bij geval dat in eenige dersellve plaetsen soo veell pep^r^ met en moghte bij de handt wesen, dat dan het gebrekende aen de voorschreven 1200 bharen het volgende jaer gesuppleert, waervan Haer Maij^t^ eens voor all aen de Gouverneurs dersellver plaetsen sall lasst ende ordre geven.

Dat de tholen op de voorschreven Westcust bij d'E Comp^e^ sullen mogen betaelt worden met Spaensche R^s^ offte met Swaerdt Rs^r^[2]) nae dat haer sall gelieven.

Dat de Comp^e^ in Aetchin sall mogen houden, soo hij begeerdt, een parmanente residentie om haer affairres soo aen t Hoff als in zaeken van negotie waer te nemen. welcke residentie, gelijck mede die in Peragh, zall mogen begrepen worden mitsgaders die dienaeren die jaerlijckx op de meergemelte Weststcust sullen copen, handelen, de Mat beloven sall als publijcke ministers van den staet van de Comp^e^ onder haer conmk.jcke protextie ende beschermmge te houden ende te bevrijden van allen overlast, in mne ende gewellt ende sullen de Gouverneur Generael ende de Raden van India van hare zijde tot voorcommge van alle onlusten, soo menschelijcker wijze sall connen geschieden, sorge dragen dat tot desellve residentie ende negotie gebruijckt sullen werden geen andere dan geschickte ende bequame persoonen. Dogh soo eghter moghte gebeuren, dat imandt van de sellve hem in deene offte andere missdaet quame te vergrijpen zoo en sullen de onderdanen offte subaliterne regenten van H^r^ Maij^t^ daerom desellven niet vermogen te overvallen, doot te slaen, Comp^e^ goederen, boeken en pampieren aen te tassten, off dergelijcke, maer sall Haer Maij^t^ hetsellve verbieden op de allderswaerste poene. Alleen sall desellve in cas van seer sware delicten ende die geen uijtstell connen lijden vrij staen. de schuldige in verseekeringh offt bewaringh te nemen ende aen Haer Maij^t^ over te senden, om dan wijders aen den Gouverneur Generael ende de Raden

[1]) Sedert wanneer is mij niet bekend geworden.

[2]) Rijcksdaeders? — De uitdrukking „Reael Swaerte" of „Coebang Swaerte wordt herhaaldelijk gebruikt. (*Uytreksels*, blz. 3, 10)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van India offte aen den Gouverneur in Malacca overgelevert ende gestraft te worden nae de swaerheyt van de misdaet, vande Gouverneur Generael ende de Raden van India geensints sullen blyven in gebreeke om te stercken[1], tot een spiegell ende affschrick van anderen

Int Casteel Batavia, datum als boven ende was geteeckent **Joan Maetsuijker, Carell Harsinck, Arnoutt de Vlamingh van Outshoorn** in cols verl[2]) **Dirck Jansz. Steur.**[3])

CCXXXIX. BANTAM.

10 Juli 1659.[4])

Wederzydsche handelsbelangen, hadden, niettegenstaande allerlei onaangenaamheden tusschen Batavia en Bantam, toch er toe geleid, in 1655 het contract van 1645 (*Corp. Dipl.* I, bldz. 457 v.v.) te vernieuwen. Maar het gaf niet veel: in 1656 trad Bantam weder vijandelijk tegen de O. I. C. op. Vooral het verbod van de vaart van Bantam op Ambon was een der struikelblokken. (Vgl. *Corp. Dipl. I*, bldz 457) Een blokkade van Bantam volgde. Den 24 April 1658 kwamen Bantamsche gezanten te Batavia. Een ander struikelblok kwam tusschen beide: een te Bantam gevangen gehouden Nederlander was tot den Islam overgegaan en dezen wil de Bantam niet teruggeven. De blokkade duurde voort, totdat door bemiddeling van gezanten van den vorst van Djambi de vrede 10 Juli 1659 werd gesloten. Maetsuijcker gaf op de hoofdpunten toe. De vrees, dat de blokkade van Bantam ons in moeilijkheden met Engeland zoude brengen, heeft hem daartoe gebracht. (De Jonge, *Opkomst*, VI, bldz. LV, v.v., LVIII v.v. en de „Onuitgegeven stukken", Veth, *Java*, tweede druk, II, bldz 12, v.v.; *Dagh-Register 1656—1657*, passim, zie Register onder Bantam. *1659* zie eveneens Register o.a. bldz. 130. 132—139. 141, 145, 146—149.)

In den name van den eeuwigen allmaghtigen ende barmhertigen Godt

Artijculen op de welcke de Gouverneur Generael ende de Raden van India tot Batavia ter eenre ende Paduca Sirv Sulthan[5]) ende

---

[1]) Strecken

[2]) ?

[3]) Ik heb dit stuk geplaatst onder 20 Juni 1659 en niet onder 5 October omdat de bekrachtiging op dien dag door de sultan van Atchin niet onder mijne oogen is gekomen.

[4]) Uit het Contractboek. – Ook bij De Jonge, *Opkomst*, VI, bldz. 83, v.v.

[5]) Aboe'l Fath Abdoe'l Fatlah (Ageng Tirtajasa) 1651—1680.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

de Groten tot **Bantham** ter andere zijde, door mediatie ende tusschenspreecken van de Heer kiay damangh Dira de Wanghsa ende kiay jngaby Marta Sidana, [1]) gesanten van zijn hoogheijt de pangoran van Jamby, met malkander over een gecomen zijn ende een eeuwige vaste vrede besloten hebben op den 10e Julij 1659.

1

Eerstelijck is overeengecomen ende besloten, dat alle de onderdanen van Batavia, die tot Bantam offte elders onder het gebiedt van de sulthan zijn, zoo vrije luijden als lijffeijgenen, van wat natie offte geslaght die ook sullen wesen, zoo die gedurende dese lesste oorlogh als daer te voren gevangen genomen offte overgelopen zijn, door de sulthan sullen los gelaten, wederom gegeven ende gerestitueerdt worden, gelijck mede door de Gouverneur Generael ende de Raden van India van hare zijde alle de Bantammers die tot Batavia gevonden worden, uijtgesondert alleen *) dat de Sullthan de geene, die haer tot Bantham tot het Moorsche gelooff begeven hebben ende besneden zijn, met gehouden en zall zijn te dwingen weder nae Batavia te keren, maer sullen alleen op haer vrije voeten gestellt worden om te vertrecken offte te blijven nae dat haer zall goedt duncken zonder ymants verhinderingh, te weten de gene die all geruijmen tijt te minsten voor dry maenden herwaerdts zullen bevonden worden besneeden geweest te zijn, maer die nae dezelve tijt offte binnen de drie maenden herwaerts besneden zijn, sall de Sullthan wederom geven offte doen betalen aen de eijgenaers tot sodanige somme allsoe sullen getaxeerdt worden tot Batavia weerdigh geweesst te zijn ende de geene die staende dese onderhandelingh offte nae de tijt dat de heeren mediateurs van Jamby de eerste maell van hier tot Bantam zijn aengecomen, Moorsch geworden ende besneden zijn, sullen in allen marmeren [3]) ende sonder eenige exceptie worden wederom gegeven, hetzij met offt tegen haer danck sonder onderscheijt, gelijck mede alle de lijffeijgenen die tot Batavia Moorsche ingesetenen sijn toebehoorende.

2.

Dat voor [4]) de sullthan van Bantam sall doen restitueeren ende

[1] Volgens het *Dagh-Register 1659*, bldz. 133 Martanata Sidana Kray, damangh en engaby zijn titels.

[2]) Hierin lag een concessie van de zijde van Batavia.

[3]) Manieren?

[4]) Moet vervallen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

wederom gegeven alle de koebeessten ende buffels, die z'jn volk van den hoedem van Batavia weghgevoerdt hebben ende nu voorhanden zijn.

3.

Dat wanneer dese satisfactie zall zijn, de schepen die tot besettinge van Bantams rheede gehouden worden door den Gouverneur Generael ende de Raden van India sullen opgeroepen ende desellve rheede vrij ende open gestellt zall worden ende dat voordt soo te water als te lande wederz'jts van alle hosstile acten affgehouden ende voortaen een eeuwigh onverbreekelijck vrede tusschen Bantam ende Batavia geobserveert ende onderhouden zall worden.

4.

Dat de Gouverneur Generael ende Raden van India weder als voor desen tot Bantam sullen mogen houden een continueele residentie om haere saeken waer te nemen ende dat daertoe weder ingeruijmt zall worden de plaets die zij jonghst voor t ontstaan van de onlusten hebben beseten, zonder dat de Gouverneur Generael ende Raden van India daer voor eenige grondt offte huijshuijr sullen betalen offte schulldigh zijn, maer sal desellve haer eens voor all quijt gescholden ende gerenutteerdt zijn.

5

Ende zall de Sullthan des metten in last geven ende t zijnen coste versorgen, dat desellve plaets offte woonnigh zodanigh van buijten verseekerdt werde, dat de residenten daer veijligh in mogen woonen ende bij naght offte ontijde van geen quade menschen beneedight en werden.

6.

Eenige onderdanen van Batavia nae Bantam overlopende, sall de Sullthan die onder geenigh pretext, het zij van gelooff offte wat het ook moghte wesen mogen, onder z'jn bescherminge nemen offte aenhouden, maer gehouden zijn terstondt wederom te zenden, soo vrije als hij ffeijgenen sonder onderscheijt van persoonen offte natie, gelijck de Gouverneur Generael ende de Raden van India van hare zijde van gelijcke zullen doen.

7.

Om dat voor desen van tijt tot tijt is bevonden dat veele gestoolen ende verboden goederen ende coopmanschappen van Batavia tot Bantam werden aengebraght, streckende tot zeer grote schade ende

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

nadeell van de Nederlandtse Comp^e^ ende de ingesetene van Batavia, soo salt om het selve voor te comen de voorschreven residenten tot Bantam geoorlofft wesen, alle vaertuijgen, van Batavia tot Bantam comende, te visiteren ende te besoeken ende eenige gestolen offte verboden goederen offte waren in desellve vindende, die mogen aenhouden ende nae hem nemen, sonder ymants oposite, maer sullen de dienaren van de Sullthan gehouden wesen haer in te bieden de behulpsame handt ende sullen voor gestolen offte verboden goederen gehouden worden alle t geene dat tot Batavia met [1]) behoorlijcken vertellt [2]) offte aengegeven sall wesen.

8.

Voor de verversinge die de gemelte residenten sullen willen bestellen aen de passerende schepen en sall geen thol offte gereghtigheijt betaellt worden gelijck van outs is in gebruijck geweesst

9

Voorts is verdragen ende besloten dat de scheijdinge der limiten tusschen Bantam en Batavia sall wesen de revier Ontongh Java [3], van de zeekant aff tot in ende over het geberghte.

10.

Ende op dat de ingesetenen wederzijts te gerustor mogen wesen van alle moorderijen ende stroperijen, die in de bossen ende ruijghten door quade menschen zoude connen geschieden, zoo zullen die van Bantam niet vermogen te comen op den bodem van Batavia noghte in eenigh revieren offte kreeken van desellve anders dan tot Batavia selffs off ten ware uijt eenige noodt; noghte ook van de anderzijde die van Batavia op den bodem van Bantam offte in eenige revieren offte kreeken van desellve, anders dan tot Bantam selff off ten ware jusgelijckx uijt noodt, off dat als vijanden sullen mogen worden aengetast, gevangen genomen offte zoo haer te weer stellen dootgeslagen, sonder dat dese vreede daerdoor gevioleerdt offte verbroken zall worden. Dogh aengaende de rivier van Ontongh Java voornoemt is verstaen ende beslooten, dat desellve sall mogen bevaren ende gebruijckt worden zoo well bij de inwoonderen van Bantam als bij de inwoonderen [van Batavia], mits dat zij alltijt sullen moeten bij

[1]) Niet ?
[2]) Vertolt ? (De Jonge, *Opkomst*, VI, blds. 85)
[3]) De Tji Sadane (Sedane, Dane)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

haer hebben een teeken, te weten die van Batavia van de Gouverneur Generael ende Raden van India ende die van Bantam van den Sulthan, mitsgaders ook van den Nederlantschen resident, die den Gouverneur Generael ende de Raden van India tot Bantam sullen houden om daerby gekent ende de goede van de quade onderscheijden te worden.

11.

Ende opdat dese artijculen te religieuser mogen onderhouden worden, soo sullen desellve bij den Gouverneur Generael ende de Raden van India ter eenre ende bij Paducca Siri, sulthan ende zijne naeste raden tot Bantam ter ander zijde ondertekent worden.

12.

Ende sal dese vrede onderhouden ende naergecomen worden niet alleen bij de jegenwoordige Gouverneur Generael ende Raden van India ende de jegenwoordige Paducca Siry sullthan ende de Groten van Bantam, maer ook bij hare resspective successeurs ende nacomers.

Welcke artijculen bij ons allhier eerst geteekent sullen worden ten overstaen ende bijwesen van voorschreven heeren mediateurs [1], ende d'affgesanten van Bantam, present allhier zijnde ende alsdan overgesonden nae Bantam om aldaer mede bij den Sulthan ende die van zijnen Raedt geteekent te worden, mitsgaders vervolgens de vreede soo daer als allhier gepubliceerdt ende affgecondight te worden ende sullen tot dien eijnde ende om het sellve te bevorderen nevens d'voorschreven Heeren Jambijse mediateurs ende affgesanten van Bantam derwaerdts worden gesonden d'E. Maij' Jan van der Laen ende heentmeester [2] Simon Simons, met vordere last ende commissie om naer t'onderschrijven en publiceren van vreede Zijn Hoogh' int vruntdelijcke te sommeren ende aen te manen, dat in gevolge ende nacominge van de voorschreven artijculen gelieffi ordre te stellen, dat ons zonder uijtstell gerestitueerdt ende toegesonden worden alle het volk dat van Batavia tot Bantam ende onder het gebiedt van den Sullthan wordt gevonden, soo Nederlanders als andere, soo vrije luijden als lijffeijgenen ende zoo well die van tijt tot tijt overgelopen als gevangen genomen zijn geene uijtgesondert dan alleen de geene die bij het eerste artijcull expres uijtbedongen zijn, mits-

[1] Van Djambi.

[2] Een ambtenaar den Ontvanger-Generaal toegevoegd (Resolutie G. G. en Raden 8 Juli 1651 in *Realia*, II, bldz. 149).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gaders van gelijcken alle de koebeessten ende buffels die het volck van Bantam uijt de landen van Batavia weghgevoert hebben ende nogh voorhanden zullen zijn, waernaer dezellve commissarissen met licentie van den Sullthan ook sullen gaen inspectie nemen van de plaets daer onze residentie jonghst is geplaets geweest ende Zijn Hoogheijt versoeken, dat deselve mogh uijtgesuijverdt ende bequaem gemaeckt worden, allsoo wij voornemens zijn die metten eersten weder in te laten nemen, ende aengesien de sulthan voorgemelt met heefft connen verstaen om den bandt van haer conscientie, soo se voorgeven, tottet overleveren van de gene die haer tot het Moorsche gelooff begeven ende laten besnijden hebben, zoo dat wij door het instant aenhouden van de voorschreven Heeren mediateurs uijt der name van de Pangorangh [1], gedaen ende om haer niet vrughteloos weder te laten keeren dat pouct hebben moeten affstaen ende laten vallen ende wij, beright zijn, dat onder deselve ongelucksige menschen veele zijn, die door menschelijcke swackheijt ende uijt vrese des doots daertoe gebraght ende gecomen zijn, soo hebben wij ten dienste van de Comp^e goedtgevonden, voor deselve affgevallen mensschen te expedieeren ende uijt te geven een acte offte placcaedt van een generael pardon om onder verzekeringe van het selve binnen den tijt van ses maenden weder tot ons over te comen ende van alle delicten offte missdaden bij haer voor desen begaen ongestrafft te blijven ende sall deze resolutie de gemelte Commissarissen tot instructie ende hare narightinge in copia mede gegeven werden [2])

Jnt Casteel **Batavia** datum als voren. Was geteeckent **Joan Maetsuijker, Carell Hartsinck, A. van Outshoorn, Nicolaas Verburgh, Dirck Jansz. Steur, Pr Sterthemius** en **And^s Frisius,** Secretaris. [3])

[1]) Van Djambi.

[2]) „Waerop eens een frissen dronck op 't goet succes des vredes de gesanten toegedroncken" (*Dagh-Register 1659*, bldz. 139).

[3]) De onderteekening geschiedde in tegenwoordigheid van de gezanten van Atjeh en van Djambi „zijnde de sael met het geluijt der musyeksnaren vervult" (*Dagh-Register 1659* bldz. 139). Den 18 Juli teekende de sultan van Bantam, en het de vrede „seer statigh met gorrinen ende pijpen langs de stadt afroepen (bldz. 145, v., 148, v.).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCXL. KUST VAN KOROMANDEL—CEILON.

24 April 1660. [1])

„De E. Compagnie heeft al van oudsher oppermagtig over den Inbogt tusschen Ceilon en Madure, alsmede over des Teuvers Land en Tanjoer zo wel beoosten ,als bezuiden Adamsbrug, en over alle de Eylanden, daer in gelegen geheerscht" schrijft Van Goens in October 1675 aan G. G. en Raden. (Valentijn, *Ceylon* bldz 235). Maar zonder strijd is dit niet gegaan. De Teuver had b.v. te veel belang bij de vrije doorvaart tusschen de Kust van Ceilon en bij de parelvisscherij. (Valentijn, *Ceylon*, bldz. 164) Een tusschenstation op den weg ,waarvan Van Goens het eindpunt noemde, is b.v. onderstaande overeenkomst.

Vredensverbont gemaakt ende gesloten tussen Tironmale Chedou Padi, Catta Teuver [2]), heere van **Rammanacoil,** [3], ende voorder daer onder gehoorende landen ter eenre, ende d'Ed. Heer Rijklof van Goens, Raat extraordinaris van India, [4]) superintendant, admirael, velt-overste ende expresse Commissaris over de Custen van India, Chormandel, Bengale, etc[a], wegens d'Ed[e] heeren Gouverneur Generael en Raden van India, ter andere sijde, in manniere als volgt

I

Eerstelijck datter sal sijn een vaste vrede, liefde, en goet vertrouwen tusschen de Comp[e] ende den Teuver, voor eeuwig, onverbrekelijs so lange son en maan sal schijnen.

2.

Datter sal sijn een vrije vaart tusschen wedersijts onderlanen, in maneanders landen en havens, en dat de Engte van Manaer door Teuvers volk mag werden bevaren, ende Engte van Rammanacoil bij d'onderlanen der E. Comp[e], mits betalende yder als d'usantie des

[1]) Uit Contractboek II.

[2]) Valentijn, *Ceylon*, bldz 164 noemt hem „den vrijheer Ragganada Cotta Teuver"

[3]) Zie hiervoor bldz. 146. Rameswaram is bekend door „one of the most venerated Hindu shrines in India" (Hunter, *Gazetteer*, XXI, bldz. 173—175. — Vgl. ook XIX, p. 375—377) Hoe de Teuver in letterlijken zin miint wist te slaan uit het bezit dezer druk bezochte „Pagode", door het heffen van „tol op den doorvaart" en „d'overvaart na het Eyland",vertelt Valentijn, *Ceylon*, bldz 164. Men zie ook Baldaeus. *Choromandel*. bldz 153.

[4]) Hij was toen reeds benoemd tot Raad ordinair (Van Rhede van der Kloot *Gouverneurs-Generaal* bldz. 63)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

lants mede brengt,[1]) en dat haar de coopl.eden sullen voegen, na d'ordre die yder sal werden gegeven, ende de wetten der landen sullen mede brengen.

3

Dat nogtans d'oorlogsvaartuijgen, en die geen coopmanschappen in hebben van beijde partijen sullen vrij sijn.

4.

Dat d'vruntschap te onderhouden ende alle voorvallende geschillen, en gravamina in vrunschap te vereffenen, jaarlijx eens gesanten van wederzijden sullen werden gesonden, eñ indien d'een of d ander partije, nodig achtende, eenige meerdere legatie te doen, om ijets voor te dragen, sal 't selve vermogen te doen.

5

Den Teuver sal de vrijheij van vijf thonis[2]) in de peerlvisscherije genieten, evenals hij deselve, ten tijde der Portugesen, heeft gehad, en genoten

6.

Dat aan den gemelter Teuver ende sijne onderdanen passen sullen werden verleent, na alle de havens van d'E. Comp^e^ en waarmede sij nu in alliantie ende geen oorlog sijn, maer anders niet

Van dese bovenstaande poincten sijn gemaekt 2 actens alleens luijdende, in root coper[3]) gesneden, waervan t eene bij den Teuver ende 't ander bij den gesant **Fr. Montanier** (als daar toe specialijck bij meer gedagte heer van Goens gecommitteert), wegens d'E. Comp' op den rugge van ijder onderteijckent en beedigt. In **Ramanade Puram** den 24^e^ van Sittere[4]) des jaars Saroewarij,[4]) E. Strigam madoe,(?) sijnde na onse calculatie den 24^e^ April 1660.

Alleen dient genoteert dat 't hooft des verdrags in 't Malabaars[5]) origineel begint, met de benoeming des jaars ende maents op hare wijse, t welk Montanier (om den stijl onser landen te volgen) hebbe gevoegt in 't slot des contracts, anders is den regten sin der poincten

[1]) Zie hiervoor, bldz. 114, noot 1

[2]) ?

[3]) Vgl. Valentijn, *Ceylon*, bldz. 164.

[4]) Chaitra (?) Sarvari (?) (Cunningham, *Indian Eras* Sewelle *Indian Calendar*)

[5]) Kan hier een schrijffout schuilen?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

daar in begrepen, ende daar mede de handelinge met den Teuver geeijndigt.

CCXLI. SUMATRA'S WESTKUST—BANTAM.

8 Augustus 1660. [1])

„Ter herstelling van den vervallen handel vertrok Bort in 1660 (31 Juli 1660) andermaal naer de Westcust en sloot in 't voorbygaan met de hoofden van Sillebar een uits uitend verdrag van koophande" (Van Basel, *Radicale beschrijving*, 327, 1660, *Dagh-Register 1661* bldz. 12).

> Contract van negotie gemaekt ende besloten tusschen **Radjol** en **Ardiwangsa,** opperbevelhebber [2]) wegens den Coninck van **Bantam** [3]) in sijn handelplaatse, genaamt Sillebaar [4]) op 't eijlant Sumatra, ende den Commissaris **Balthasar Bort,** uijt cragte van sijnen last, die hij daartoe heeft, van den Edo Heer Joan Maatsuijker, Gouverneur Generaal ende Heeren Raden van India op Batavia, gehiedende over alle de steden, casteelen, forten, comptoiren, schepen ende volckeren, welcke de Hollantse natie in Oost-Indien hebben, doch alles op approbatie van den welgemelte Heer Gouverneur Generaal ende Raden van India.

Eerstelijck, hebben wij, Rad ol en Ardiwangsa, met d'andere bevelhebberen, hier present op Sillebaar sijnde, nae verscheijde raatslagen, metten anderen gehouden, aan den commissaris Balthasar Bort voornoemt, toegestaan, dat de bovengemelte Hollantse natie hier mogen comen handelen, 't sij met aan lant residentie te nemen, ofte wel die uijt de schepen te drijven, sonder dat hun daar in eenige hinderuis of beletsel sal aangedaan werden.

2.

Aen lant wonende ten voorschreven sijnde residentie nemen, is

---

[1]) Uit Contractboek II.

[2]) Dit moet zijn „opperbevelhebbers". Zie beneden, art. 5.

[3]) „Maar of gezegde Koning met wercken wij in 't vorig jaar vrede gemaakt, dat verbond bevestigd heeft, is mij niet gebleken" (Van Basel, t.a.p.).

[4]) Ten Z. v. Benkoelen. Er bestond of ontstond een tamelijk levendige inlandsche handel tusschen Sillebar en Batavia. (*Dagh-Register 1661* passim, zie Register.)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

besloten dat wij haar op een bequame plaats aan de riviercant. een wooning met een pakhuijs, in sulcker voegen als sij voor desen gehad hebben,[1]), sullen laten maken, en waarvoor alle jaren, den hande gedaan sijnde. 25 spaense R^a^ sal betaalt werden, sullen hun ook gedurende haar residentie aan lant, in onse goede bescherming nemen, en voor alle overlast bevrijden, misgaders oprechte justitie en straffe doen, aan de gene, welcke hun mogten comen te beledigen.

3.

Insgelijx genegen wesende. alle den hier vallende peper alleen op te copen, soo sullen gene andere voockeren, insonderheijt Engelsen, Denen nog Fransen totten handel toegelaten, maar door ons belet werden en wij sulx met nacomende, maar gedoogende, aan haar ofte andere Jeverantie van peper geschiet, sal dit contract gehouden werden, als door ons verbroken. en oversulx de Hollanders daaraan niet langer verpligt te zijn.

4

't Sal de Hollanders vrij staan, hun aan te brengen cleden, en andere coopmanschappen aan een jder tot soo hoogen prijs te vercopen, als sullen connen bedungen, en den peper sal niet dierder betaelt werden dan die voor desen ingecogt is geweest namentlijck 8 à 9 Spaanse R^a^ p' bhaar van 3 picol jder.

5

Aangaande de thollen en geregtigheden, daar in sijn geaccordeert, dat men betalen sal, als volgt

2⅝ Spaanse R^a^ voor thol van jder bhaar peper.[2])

60 d^e^ R^a^ voor ankerage van een schip peper vervoerende, en anders niet.[3])

van elk pak, dat vercogt wert, een cleet, 3 sacken salpeter en 2 cleetjes, of iets anders in plaets, wt een geschenk voor 't waterhalen

Daar en boven op de verschijning van 't schip, dat coopmanschappen aanbrengt. om hier te verhandelen, een matige vereering aan de principaelste bevelhebbers, wesende 5 in getal.

6.

Belangende het straffen van de misdadigers, soowel d'inwooners

[1]) Mij niet bekend.
[2]) Van Basel heeft 3¾ reaal.
[3]) Ter behoeve van den sultan van Bantam, volgens Van Basel.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van Sillebaar, ende Hollanders. dat sal geschieden in sulcker voegen, dat ider over de sijne, na hun wetten en costume, regt ende justitie doen sal. sonder den ander daerin eenige beletsels of moeijenis aan te doen

Dit is aldus besloten en bevoorwaerd omme 't selve bij den Ed^e Heer Gouverneur Generael ende Heeren Raden van India, boven vermelt, geapprobeert werdende. wedersijts in alle opregtigheijt na te comen, tot welcken eijnde dit contract bij mij Commissaris self onderteeckent, ende aende genoemde opperbevelhebbers overhandigt is. gelijck sij aan ons ook een van den selven inhoude, in t Maleijts geschreven, gedaan hebben, en dat in de tegenwoordigheit van d Atchinse ambassadeurs Sibuli Indra en Sirj Nara Wangsa [1])

In de woonplaatse **Sillebaar** op 't eijland Sumatra desen 8en Augustij A^o 1660.

CCXLII. SUMATRA'S WESTKUST ATJEH.

16 Augustus 1660. [2])

„Den 11 (Augustus) quam (Bort) over Indrapoura, alwaer geen peper gebrek en is. want Indrapoura levert alleen meer peper uyt als Sillida, Priaman en Ticco te zamen. Alhier maakte hij ook een contract met d. inwoonders ende (liet) den koopman Pieter Kelting als hoofd Resident aldaer" (*Dagh-Register 1661* bldz. 12) Indrapoera stond toen in zekere onderhoorigheid ten aanzien van Atjeh.

Contract van negotie, 't welk Mametsa, [3]) Coninck van Indrapoura op 't eijland Sumatra, met toestemming ende goetvinding van alle de grote heeren en gesaghebbers sijns lants, angegaen ende besloten heeft, metten commissaris **Balthasar Bort,** daartoe commissie hebbende van den Ed^e heer Ioan Maatsuijcker, Gouverneur Generael ende heeren Raden van India, wegens den staat der Vereenigde Nederlantse Geoctroi,eerde Oost-Indische Comp^e in Orienten

1.

Eerstelijk is besloten, dat de Hollanders op Indrapoere, boven in

[1]) Zie hiervoor, bldz. 152
[2]) Uit Contractboek II.
[3]) Mohamed Sjah.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

de negerije, residentie sullen nemen,[1]) om hun handel te drijven, daartoe haer bij voorraat sekere 2 aangewesen huijsen op de revier cant ingeruijmt sullen werden. om cort daarna op deselve plaets. een bequame logie opgeregt, en alsdan bij hun bewoont te werden, welke logie Sijn Hoogheijt of den Goedjerwan[2]) sal laten maken, en de Hollanders sullen jaarl jx 60 Spaanse R^e voor huijr betalen.

2.

Op het stuck van de thollen en geregtigheden sijn metten anderen veraccordeert en over een gecomen, als te weten

Op de comste van 't cargasoenschip sal eenmaal in 't jaar, alwaar 't schoon, datter meer dan een schip quam, tot een vereering gegeven worden, namenthijk.

Aan den Con nck, soo d'Ed^e Heer generael selfs geen schenckagie aan hem sent,

3 el laken
1 p^r[3]) bafta Brootchia[4])
1 p^r groote spiegel
1 p^r sijde patool[5]) d' 5 à 7 a[6])
1 p^r sijde stoffe en
1 p^r a.catijff.

Aen den Goedjerwan

3 el laken
1 p^r sijde patool
1 p^r bafta Brootchia
1 p^r spiegel.

Aan 2 boedjangs, 2 corcons, 1 pangloedoets, en 1 pongloe cauwel[7])

1 p^r bafta Brootchia
1 p^r sijde patool
} ijder

[1]) *Encyclopaedie N.-I.*, Tweede druk, II, bldz 151, stelt dit verkeerdelijk op 1668.

[2]) .

[3]) Stuk. (Port peça) „P beduijd de meeste soort van coopmanschappen" (*Versoneting*).

[4]) Een soort calicot van Broach (Bharoch) in Guzerat „The old Baroch baftas seem to have been fine goods" (*Hobson-Jobson*, p. 47, 147 — Vgl *Uytreksing*, bldz 73, Brootchia).

[5]) „A silk cloth" (*Jobson-Jobson*, p. 686)

[6]) Verkortung van asta? Asta een lengtemaat in verschillende streken van Voor-Indië. b.v *Uytreksing*, bldz 51.

[7]) Titels. Boedjang werkman.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Aende mantries [1]) tot 20 in getal
1 p° sijde patool, of 1 p° bafta elck.

Voor laboang batoe [2]) of anckeragie, voor ijder schuyladinge met peper dat van hier vertreckt . . . . . R° 50
Voor mantries geregtigheijt van ijder schips ladinge peper . . . . . „ 150
Voor 's Conincks geregtigheijt . . . . . „ 25
Voor waag en schuytgelt aan de pongloedaats en corcons [3]) . . . . . „ 10
Voor thol aan de coninginne van Atchin welke met R° Padang of met provintiedaalders, niet met coper vermengt, wanneer geen Spaense R° sijn, sullen mogen voldaan werden „ 408

} van elcke 100 bhaar

3.

Hier tegens sal alle den peper in Indrapoure, en d'onderhorige plaatsen vallende, alleen aan de Hollanders, tot sodanigen prijs, als men sal weten te bedingen, vercogt en gelevert werden, blijvende oversulx ook alle andere natien (except naturele Atchinders), insonderheijt Engelse, Fransen, Denen en Portugesen, den handel op Indrapoure, en d'onderhorige plaetsen ontseijt, en daar van 't eenemaal uytgesloten sonder dat aan haar, schoon sij hier mogten verschijnen, eenige peper, of andere coopmanschappen sal vercogt noch gelevert werden maer sal Sijn Hoogheijt en alle de lantsgroten 't selve beletten, en niet gedoogen, sulx door haer ingesetenen, en onderdanen werde gedaan.

4.

De Hollanders sullen voortaan, hun cleden en andere coopmanschappen soo duer, en tot sulcken prijs, vermogen te vercopen als van de coopluyden sullen weten te bedingen, sonder aan de voor dese gemaakte pajen langer gehouden of gebonden te sijn.

5.

Sijn Hoogheijt en alle andere [3]) lantsgroten sullen de Hollanders geduijrence haar residentie aan lant in hun goede bescherming nemen, en tegens een ygelijck voor alle overlast bevrijden, nutsgaders

[1]) „Mantris zijn Hoffgrooten op Sumatra's Westkust". (*Verzameling* s.v. — Vgl. *Encyclopaedie, N.-I.*, II, bldz. 673)
[2]) ?
[3]) Sic!

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

behoorlyck straffe en justitie doen, aan die gene welcke hun mogten comen te beledigen, en verongelyicken

6.

Ider sal de sijne, warneer se eenige misdaat mogten comen te begaen na elx wetten en costume mogen straffen sulx Syn Hoogheyt over heszelfs onderdanen, hun jegens de Hollanders comende te nusgaen, goede justitie doen sal, gelyck ook t Hollants opperhooft over de sijne soo se een misdaat, tegens eenige van Syn Hoogheyts volck plegen, doen sal, ofte wel de misdaat te swaar sijnde, sulx die metterdoot verdienste gestraft te werden, den delinquant aan den Ed^t heer Gouverneur Generael na Batavia senden, om aldaer gepunieert te werden nae behooren.

Aldus gedaen ende besloten in de negerije **Indrapoure** ende in geschrifte gestelt ende ondertyckent wederzijts, om laeg op het strant, desen 16^e Augustus 1660, ter presentie van d Atchinse Ambassadeurs **Siri Jndra** en **Siri Nara Wangsa.** [1])

CCXLIII. MAKASSAR.

19 Augustus 1660. [2])

De „leelijke vrede" van 1655/1656 stelde G. G. en R. niet gerust omtrent den toekomstigen loop der verhoudingen met Makassar. Vooral was het De Vlaming van Oudshoorn, die tot waakzaamheid aanspoorde en G. G. en R. verklaarden dan ook nog in 1656, „dat wij ons niet en mogen rusten of verlaten op de praesente tellequelie Macassarse vrede, maer dat wy insonderheyt over de provincien Amboina en Banda sorghvuldelyck moeten blijven waecken". En reeds spoedig had de O. I. C. weer reden tot ontevredenheid en ongerustheid, vooral ten opzichte van de vaart der Makassaren op de Groote Oost. Dat de O. I. C. een sterkte had aangelegd op Menado, hetwelk de Sultan „pretendeerde onder deszelfs gehoorsaemheit te staen", vergrootte de verwijdering. Maar G. G. en R. zagen tegen een oorlog op en onderhandelingen bleven gaande. Deze toestand duurde tot het

[1]) In Contractboek II volgen hierop 1°. een „Notitie van de kleeder- en andere coomanschappen waarvan de Comp^e gehouden is, voor een bhaar peper in **Padang** te geven" (5 Sept. 1660) en 2°. een „Memorie van de thollen en gereetschheden die d'E. Comp^e op Padang schuldig is te voldoen" (10 Sept. 1660). Ik vond niet noodig, deze stukken op te nemen. Beide overeenkomsten zijn door Bort gesloten. (Zie Van Base, *Begin en Voortgang* (Tijdschrift voor Neerland's Indië, IX, II, 1847), blz. 18, v.). Uit de „notitie" blijkt nog, dat Jacob van den Couter (Coulster?) „voor hoofd op Padang" bleef.

[2]) Uit het Contractboek

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

begin van 1660, toen de O. I. C. een vloot gereed maakte, die, onder leiding van Mr. Johan van Dam, Major van Batavia, en den opperkoopman Johan Truytman, in 't begin Juni vóór Makassar kwam. Een Portugeesch eskader, dat op de reede lag, werd vernietigd. Een der drie hoofdforten, welke Makassar verdedigde, Panakoekkang (Panekoka, Panakoka) werd spoedig veroverd. Makassaarsche gezanten kwamen daar om te onderhandelen. De eisch was: het zenden van een gezantschap naar Batavia. Daaraan werd voldaan en een wapenstilstand gesloten, terwijl 19 Augustus 1660 te Batavia de vrede volgde. (Stapel *Bougaars Verdrag* bldz. 54—67 en de daar aangehaalde en genoemde litteratuur)

Conditionele artijculen over de stircheanche van wapenen bij provisie.

Daer is g'accordeerdt een onderlinge stilstant van wapenen tusschen Z. ne Maij^t^ den coninck van **Maccassar** ter eenre ende den Admirael met sijne bevelhebbers van de Hollandtse vloote ende crijgsarmada, die sigh jegenwoordigh vint ter rheede voor de rivier ende in het casteell **Gressee** [1]) ter andere zijde, namentlijck

Voor eerst is aen wederzijden bedongen ende besloten bij dese dat men van heden aff bij provisie sall ophouden van alle vijandtelijcke daden in Z.ijn Maij^te^ landen ende daer jegens observeeren ende [2]) onderlingen stilstandt van wapenen, wel verstaende soo langh dat des Conings ambassadeurs van Maccassar zullen van hier absent ende in Batavia zijn, werwaerts heenen zij eerstdaegs staen te vertrecken om vrede te tracteeren.

Ten anderen dat beijde partijen zoo well de Maccassaersche als Hollandtse natie binnen den sellven tijt sigh wederzijts stil ende gerust sullen houden, soo te water als te landen, niemant den anderen het minste leedt off schade toevoegende, op pene van ter contrarije ijder de zijne naer exigentie van t fait te straffen.

Ten derden dat beijde de voorschreven natien zullen werden gelaten in hare respective possessie van t Casteel Gressee gehadt ende behouden hebben [3]) en die dat soo lange tot partijen wederzijts zullen sijn vereenight off dat d'een d'ander desen stilstandt van wapenen compt op te seggen, welk noghtans niet eer geschieden magh als naer de wedercomst vande voorgemelte gesanten van Batavia.

Ten vierden om te verhoeden alle ongelucken, daervoor [4]) dese

[1]) Garas (?) tusschen Panakoke en Samboepo. Zie het kaartje bij Stapel (bldz. 63). Of wordt Panakoke zelf bedoeld?

[2]) „Eenen" of „den"

[3]) De zin loopt hier met

[4]) Waardoor

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

stillstandt van wapenen zoude connen worden gebroken ende geschent, zoo sullen die van de Hollantse natie het geconquesteerde cassteell zoo lange gelijck vooren geseijt in stillheijt bezitten ende sigh niet verder extendeeren als het berijcken van een canonschoot rontom het cassteell landtwaerdts heenen, dat is benoorden tot aen de revier cant Gressee, beoosten over het moeras ende besuijden ter halver wege van d° fordt naer Crain Semannas [1]) sterckte woonplaets, ten ware met speciaell consent van den Com' [2]) van Maccassar ende den Hollantsen commandant van t gemelte fordt.

Ten vijffden, des sullen die van de Maccassaersen natie, ook zoo lange dese stillstandt duijrt, sigh mede in ruste ende stillheijt op desellve grensen verhouden zonder dat se sigh zullen vermogen te begeven benoorden uijt de stadt over de reviere Gressee nogh binnen de voorgestelden limiten soo beoosten als besuijden. [3])

Ten sessten sall sigh de Portugese natie, thans in Maccassaer remorerende, duijrende desen stillstandt van wapenen in de stadt ende havenen van Maccassaer moeten verhouden zonder vandaer, t zij, in off met eenige scheepen offte vaertuijgen hun ter rheede alldaer off in zee te mogen begeven offte sullen het oorloghsavontuur van aenhaelinge subject sijn.

Desgelijcken zullen ook alle vremde negotianten den uijt- en inganck in cas van de zeevaerdt zoowell naer binnen als naer buijten Macassar moeten mijden ende zoo lange schorsen als hier boven verhaellt zij, uijtgesejt die met Hollandse vrijgeleijden brieven voor den tijt van de geresen oorloghsrescontre daer binnen gecomen waren, in welken gevalle sulx verthoont werdende zullen mogen repasseeren.

Ten laesten dat beijde de voorschreven natien soo lange als verhaellt malcanderen allhier gelijck als vrunden sullen gedoogen en tracteeren sonder noghtans binnen het Cassteel metten anderen eenige t samenspraeck te houden off te zoeken, behoudens dat de Maccassaerse natie zoo nu en dan dien t gelieft well vermogen met eenige parranghprauwen [4]) ter zee te comen voort geseijde cassteell ende aen de Hollanders te verruijlen off te vercopen eenige eetbare waren, jegens goede ende billicke betalinge.

[1]) Soemana. Zie over hem Stapel, bldz. 67, 68.
[2]) Moet m.i. zijn „Coninck"
[3]) Deze omschrijving klopt niet met mijne meening, dat met Gressee wordt bedoeld of Garassi of Panakoke.
[4]) Haringprauwen? Vgl. *Encyclopaedie N.-I.*, II. bldz. 62.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Tott onderhoudinge van t bedongene, soo heeft de Koninck aen d'een zijde en d Admirael aen d'ander zijde dese artijculen g'approbeerdt ende met het chiap respective bechraghtght.

Veraccordeerdt ende overeengecomen ende voor het Casteell Gressee desen . . .[1])

Accoordt gesloten tusschen d'Heer gesant van zijn Maij[t] van Maccassaar Crain Ropoe[2]) ende desselffs bijgevoegdens ter eenre ende de Gouverneur Generael ende de Raden van Jndia wegen de Generale Oosst-indische Comp[e] ter anderen zijde.

Eerstelijck is overeengecomen dat de Coninck van Maccassar noghte zijn volck haer voortaen niet en sullen bemoeijen met **Buton** offte landen ende plaetsen daeronder behorende als zijnde de eijgen landen van de Coninck Mandarhaha van **Ternaten.**

2.

Dat de conincK van Maccassar gelijcke renunciatie sall doen van **Manado** het welcke de gemelte coninck Mandarhaha ook van outs heefft toegecomen.

3.

Dat de hoogh gemelte coninck van Ternaten mitsgaders ook de coningen van **Tijdor** ende **Bachan** met hare landen ende onderdanen des begeerende mede in dese vrede begrepen zullen zijn.

4.

Dat die vande regeringe tot Maccassar van nu voortaen naer niet sullen bemoeijen offte in eenigen delen aenmatigen eenige saeken offte claghten der Amboinesen onder wadt pretext het ook zouden mogen wesen, maer dat zij de Comp[e] ende coninck van Ternaten als respective hare wettige souverainen zijnde, daer met sullen laten omspringen ende gewerden ende worden onder de name van

[1]) De datum is niet ingevuld. Misschien is het een concept.
[2]) Moet zijn Popoe. Valentijn, *Macassaarsche Zaaken*, bldz. 152, noemt hem, waarschijnlijk juister „Crain Papowa".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Amboijna verstaen de drie eijlanden Pulos, [1]) Bouro-Amolatt, [2]) Manipa Queiang, Bonoa, de Cust van Warnoula, Hittoe Laij Tymor Oma, Hommoa, Nossalout ende Groodt Ceram, soo well langs de binnen als buijten zijde, Ceram laout, Goram ende bijgelegen eijlanden

5.

Dat de onderdanen offte inwoonderen van Maccassar desellve eijlanden offte ook die van **Banda** niet sullen mogen bevaren, nadien de Comp[e] het sellve aen memanden toestaet off dat zij zullen mogen genomen, doot geslagen off tot lijffeijgenen gemaeckt worden nevens verbeurte van de vaertuijgen en goederen zonder dat die van Maccassar hen het zellve sullen aentrecken

6.

Ende bij aldien eenige zodanige lorrendrayers [3]) het moghten ont comen ende weder in Maccassar comen aen te landen, zoo sullen die van de Regeeringe gehouden wesen desellve te straffen offte aen de Comp[e] over te leveren om gestrafft te worden.

7.

Die van Maccassar en zullen gene onderdanen van de Comp[e] offte ook van de commgen van Ternate, Tydor en Bachan zonder zeebrieven van de Comp[e] varende to Maccassar vermogen haven offte negotie te verteenen, maer zullen gehouden wesen aen de Comp[e] over te leveren.

8.

Dewijl d'Comp[e] de nagelen, nooten ende foelie door de zegen Godes nu alleen onder haer gewellt heefft, zoo zullen die van de regeringe van Maccassar niet mogen gedogen offte toestaen dat desellve speceryen aldaer zullen mogen aengebraght offte vercoght worden, anders dan van de Generaele Comp[e] alleen ende dat de contraventanders rigoureusel ijck sullen gestrafft worden van waer desellve die ook sullen mogen gehaelt offte becomen hebben.

9.

Dat de Maccassaren hare in de quarteren van **Solor** ende **Tijmor** ende de plaetse daerom her in negotie niet verder en sullen vermogen uijt te breijden dan als sij jegenwoordigh zijn.

[1]) Welke 3 eilanden (poeloe) hier bedoeld worden, is mij niet gebleken.
[2]) De overige namen behoeven geen verklaring.
[3]) Schepen voor den smokkelhandel gebruikt.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

10.

Dat de Maccassaren in de gemelte quartieren van Solor, waer het ook zoude mogen wesen, de vijanden van de Comp^e^ niet zullen vermogen te adsisteren met volck, schutt, cruijt, londt, vaertuijgen, vivres offte wadt het zoude mogen wesen.

11

Dat de Maccassaren niet sullen vermogen te varen op eenige plaetsen met welcker de Comp^e^ in vijandtschap zijn offte die zij met schepen beset zall hebben.

12

Enle dewijl de Portugese gehouden moeten werden d'eenighste oorsaek ende aenstookers geweest te zijn van alle d'onlusten ende quesstien, die sedert vele jaeren herwaerts tusschen de cronen Maccassar ende de gem. Comp^e^ zij voorgevallen, soo zall de coninck van Maccassar desellve met hare creaturen ende aenganck[1]) van nu voor alltoos zijne landen ende gebiedt ontseggen ende haer met eerste gelegentheijt offte uijtterlijck binnen [2]) maenden doen vertrecken, het zij met particuliere vaertuijgen, Comp^s^ schepen offte andersints zonder dat sij, daer oijt weder zullen mogen comen negotieeren, veell min residentie offte verblijfplaets nemen.

13

Dat de coninck van Maccassar meermalen gen^t^ desellve Portugeesen sall doen aen de Comp^e^ rembourseren ende weder uijtkeeren all het geene zij successive van desellve genoten ende ontfangen hebben wegen de schepen Jan Baptista[3]) ende Nasaret int jaer 1652 van haer genomen, nadien de Comp^e^ het selve geensints schuldigh is geweesst maer alleen betaelt heeft om met Maccassar in goede vrede te continueeren, dewelke door de listige practijken van desellve nadern^t^ niet aghtervolght offte nagecomen, en als bedragende [4])

14.

Dat Zijne Maij^t^ voornoemt door dezellve aen d'E. Comp^e^ zall doen vergoeden ende betalen de schade ende het verlies dat desellve geleden

---

[1]) Aenhanck.
[2]) Niet ingevuld.
[3]) Stapel, bldz. 54, v.v.
[4]) Niet ingevuld.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

offte gedragen heefft by de fuge van den ads [1]) Adrighem [2]) door deselve Portugesen nae Solor gevoerdt, bedragende 8 duijsent R^e^ van 8^en^

15.

Dat de May^t^ de voorschreven Portugesen boven dien zal constringeren, aen de Comp^e^ over te leveren ende te bestellen de persoon van de voorschreven Adrighem ende de andere die nevens hem gevlught zijn offte zoo het zelve met terstondt en sall connen geschieden, dat zij alsdan in plaets van dien aen deselve Comp^e^ sullen tellen ende opbrengen nogh eens een gelijcke somme van 8 duijsent R^e^, onder toeseggunge dat haer deselve zullen worden gerestitueert, soo haest zij de voorschreven Adrighem ende andere persoonen sullen hebben overgegeven offte gelevert.

16.

Dat de conincx van Macassar aen de Comp^e^ sall doen wederom geven ende restitueeren alle de gene die oijt offte oijt van haer zijn weghgeloopen ende in Maccassar offte het gebiedt [3]) gevonden worden offte die nogh nae dese t eenigen tijde in Maccassar van de Comp^e^ sullen weghgelopen, zoo Nederlanders als swarte, zoo lijfeigenen als vrije, uijtgesondert alleen dat de Heer gesant Cram Poepoe daeronder niet en heefft gelieven te begrijpen den geene die reede de Moorsche religie aengenomen ende hebben laten besnijden, maer dat het sellve voor de Koninck zoude blijven gereserveerdt

17.

Dogh die nae desen zullen overlopen, sullen in alle manieren wederom gegeven worden zonder aenschouw van religie offte besnijdenisse.

18.

Dat de koninck van Macassar zall doen straffen offte aen de Comp^e^ overleveren alle de gene die handtdadigh offte schuldigh zijn aen de moordt ende spoelie [4]) van den Amboinschen burger Pieter Gillissen verleden jaer omtrent Bima [5]) om hals gebracht, by alldien ze gevonden connen worden

[1]) Adarstem.

[2]) Jan van Adrichem, — De man was gevlucht met een bedrag van ruim f 20.000 (Stapel, bldz 60).

[3]) Het overige gebied

[4]) Beroving (Lat. spolium)

[5]) Bima stond toen in een afhankelijke positie tegenover Makassar

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

19

Dat de Comp^e^ voortaen in Maccassar continueele residentie zall mogen houden om haer negotie te drijven, vrij ende onbecommert, zonder verhinderingh offte belet van ijmandt, zoo tot Maccassar selff als op alle andere handellplaetsen van Zijn Maij^t^ gebiedt

20.

Dat de Comp^e^ offte hare onderdanen tot Maccassar offte ellders onder het gebiedt negotie doende, met geen swaerder offte ander tollen offte gereghtigheden en zullen worden beswaerdt dan als voor desen bij t leven van Zijn Maij^t^ heer vader in gebruijck zijn geweest. [1])

21

Dat de ministers van de Comp^e^, die in Macassar sullen resideren, bij voorval. van eenige missdaet offte quesstie tusschen haer volk ofite die van de Comp^e^ schepen offte andere onderdanen van de Comp^e^, deselve sullen vermogen offte handelen, te reghten ende te straffen offte well nae Batavia te bewijsen [2]) nae dat de saeke gelegen zall wesen, zonder dat eenige reghter in Maccassar hem daer mede zall bemoeijen.

22

Maer quesstie, misdaet offte zaeken voorvallende tusschen het volk van de Comp^e^ ende de Macassaren, deselve sullen affgedaen ende beseght worden bij Commissarissen wedersijts, soo van Maccassaren als Nederlanders te kiezen.

23

Dat de coninck van Maccassar door de Portugesen sall doen vergoeden ende uijtkeeren de cleijne schade die eenige particuliere jonghst bij verlaten van de logie in Maccassar geleden hebben.

24.

Voorts is verdragen ende overeengekomen, dat de Maij^t^ van Maccassar door de Portugesen aen de Comp^e^ sall doen opbrengen ende betalen voor de sware onkossten, die deselve met de jongste uijtsettinge heefft gedaen, zodanigen somme gelts als tusschen zijn gem^e^ Maij^t^ ende d'^e^ E. gesanten van de Gouverneur Generael ende

[1]) *Corp. Dipl.* I, bldz. 304, v

[2]) Verwijzen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

de Raden van India tot dien eijnde nae Maccassar wordende gesonden,[1]) sal overeengecomen ende verdragen worden ende dat ondertusschen in minderingh van de sellve hier aen de Comp^e^ ter handt gestelt ende gelaten zall worden het goudt offte gelt dat d'Heer gesant Poepoe van Maccassar mede gebracht heefft.

25

Waer jegens van de Gouverneur Generael ende Raden van India van hare[2]) beloven, haer guarnisoen uijt de fortresse Panacoca te lichten ende deselve Sijn Mat^t^ weder in te ruijmen ende over te geven, te weten soo haest de bovengeroerde possten gelts door de Portugesen getelt ende opgebracht ende desellve voordt uijt Maccassar geset zullen wesen ofte dat de Comack voor het effect van desellve uijtsettinge der Portugesen ondertusschen in handen van de Comp^e^ en tot haere verseker[illegible]ingh gestelt zal hebben eenige gequalificeerde ostagiers[3]), tot genoegen van de voorschreven Nederlandsche gesanten.

26.

Ende hier mede zullen dan doot ende te niet gedaen wesen alle pretensien, actien offte clachten die d'een off d'ander partije offt de ressp^e^ctive subjecten tegen malkander zouden mogen hebben in te brengen.

27

Ende sall van nu voortaen tusschen de crone Macassar ende de Generael Nederlandtsche Comp^e^ genouden ende geobserveerdt worden een goede opreghte ende versekerde vrede ende vruntschap.

Ende op dat desellve in alle de bovenstaende poincten des te reh[illegible]geuser magh onderhouden worden, zoo sullen de voorschreven artyculen hier in Batavia bij de voormelte heer gesant Poepoe ende de personen hem bijgevoeght mitsgaders bij d'Gouverneur Generael ende Raden van India ende naderhandt in Maccassar bij d'Mat^t^ aldaer ende desselffs Raden met aenroepinghe van de allderheijlighste name van den eenigen allmaghtigen ende reghtveerdigen Godt bevesstight en geconfirmeerdt.

Batavia int Casteell den 19^e^ Augustus A^o^ 1660. Was geteeckent bij

[1]) Vgl. Stapel, bldz. 67.
[2]) Weggelaten „zijde"?
[3]) Gijzelaars.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

den Heer gesant **Poepoe** mitsgaders sijn bijhebbende persoonen en **Joan Maetsuijcker, Carell Hartsinck, A. d. Vl. v. Outshoorn, N^s Verd.** [1]) en **D^r.** [2]) **Jansz. Steur.**

CCXLIV. MAKASSAR.

2 December 1660. [3])

Na het verdrag van 19 Augustus 1660 waren de verhoudingen tusschen de O. I. C. en Makassar nog niet in het reine. Nieuwe onderhandelingen vonden plaats, welke met onderstaande „artijculen" eindigden. (Stapel *Bongaasch Verdrag*", bldz. 67, v.)

> Naeder artijculen ende poincten waer op benevens de artijculen die Crain Popoe op Batavia met d'Heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijker ende de Raden van India gemaeckt heefft, de comingk van **Maccasar** en zijnen Raedt met den Commissaris Jacob Cau [4]) eenen eeuwigen vrede uijt den naem van d'Heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijcker en d'Heer Raden van India van wegen den staet van d'E. Comp^e gesloten en gemaeckt heefft.

Voor eerst approbeerdt en ratificeert de Majesteijt van Maccassar, [5]) Radia Sambanco Cram Tello, en zijn Raedt en Groten alle de poincten en artijculen die uijt zijnen naem met Cram Poepoe op Batavia met den Heer Gouverneur Generael en Heeren Raden van India op den 19^e Augustus 1660 gemaeckt, besloten en onderteijkent zijn, behoudens dat het 13e artijculi spreekende van de wederuijtkeren der penningen van het schip St. Joan Babtista, die door den Heer Willem van der Beeck in het jaer 1656 toegestaen en aen den Comingk betaellt zijn, sall achterwegen zijn en blijven en datter nooit meer van gesproken sall werden, gelijck ook mede Zijne Maij^t van

[1]) Verburg.
[2]) Dirk.
[3]) Uit het Contractboek. Dit schijnt wel de juiste datum te zijn en niet 1 December. (Vgl. Stapel, *Bongaasch Verdrag*, bldz. 67, noot 1.)
[4]) Hij was naar Makassar in commissie gesteld met Zacharias Wagenaer. Wagenaer verliet Makassar weder den 3 November. (Stapel, bldz. 67).
[5]) Hij werd door ons gewoonlijk met den naam Hassan Oedien aangeduid.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

alle ge.tpretentien op d'Comp^e teenemaell des steerdt en no.t meer van spreecken zall

Ten tweede belooft en neemt zijne Ma.^t en zijne regeringe aen, hem no.t met staet van de Comp^e en hare onderhorige. alsmede met die van **Ternaten, Tijdor** en **Bachan** sigh meer te bemoeijen nogh deselve aen te trecken veell min die sonder pas comen daer te mogen dunden offte laten havenen, als op het 7^e artijcull bedongen is, gel.jck ook d'E. Comp^e belooft, haer met die van Maccassar offte hare regeringe nojt te sullen bemoeijen

Ten derden belooft en neemt Zijne Maj^t aen, voor het aengaen van het vaertuijgh van den vrijburger Pieter Gillissen, op Bima vermoordt, met den eersten te betalen het zij in gelt, goederen coopmanschappen en diamanten volgens hare waardije de somma van 6000 goude masen waermede dan die pretentie t eenemael zall vollcomen, doot ende te niet te wesen.

Ten vierden belooft Zijne Maj^t mede. dat hij de logie zoo haest de vrede besloten, geteijkent, zall wesen tot zijne cossten weder zall laten opbouwen en opmaeken als mede dat ook het dack boven op niet met adap maer met pannen sall gedeckt werden. sullen de pannen door de Comp^e becostight werden ende zullen daer continueell benevens het opperhooft de thiende [1] op Maccassar mogen verbijven.

Ten vijffden belooft d'E. Comp^e den prins Caramatta [2]) op Maccassar te sullen laten verbijven en daer niet meer van te spreecken.

Ten seffenden (sic!) is overeengecomen en toegestaen aen den conincq van Macassar dat alle die geene, die voor het maeken van dese contracten Moors geworden zijn, soo sullen bijven ende niet aen d'E. Comp^e overgeleverdt werden.

Ten sevenden belooft de Conincq alle de Portugesen ende hare aenhangh binnen de tijt van een jaer uijt zijne landen en gebiedt te sullen doen vertrecken en uijtwijsen en no.t meer laten incomen gel.ck als op het 12^e artijcull op Batavia bedongen en toegestaen is. Daer en tegen belooft ook de Comp^e deselve Portugesen binnen die tijt nogh op zijn landt nogh in zijn havens niet te sullen molesteren off eenigen overlast aen doen gelijck deselver Portugesen

[1]) ? Het opperhoofd met 9 man?
[2]) Zie hiervóór bldz. 10 en Register van Persoonsnamen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

binnen die tijt op Maccassar en havens aen de Hollantse natie en hare onderhorige ook niet sullen vermogen te doen, dogh soo wanneer eenigh schip offte praeuw der Portugesen tot Maccassar sall gecomen zijn, dewelke met en sall weten van dese artijculen, soo sall die coninck van Macassar terstondt haer wederom doen wegh gaen.

Waermede dan alle actien en pretentien van wederzijden soot ende te met te zijn ende eenen eeuwigen vrede op all de bovenstaer le artijculen met de regeringe van Maccassar en de staet van de Comp^ in den name Godes gesloten en gemaeckt is op den 2 December 1660 Sullen het fordt Panecoca soo lange in handen van de Comp^ verbijven tot dat alle artijculen vollbracht zijn en de Portugesen uijt Maccassar vertrocken sullen wesen zijnde die vreede tot bevestige van altijt te sullen heijlghijck op alle de bovenstaende artijculen soo met cram Poepoe op Batavia als hier gemaeckt en besloten naergecomen en onderhouden werden Bij den Coninck en zijne Groten als mede bij den Commissaris Jacob Cauw uijt den naem van d'E Comp^ onderteijkent en met aenroepinge van den alderheijlighsten name Godts ider op zijne wijze geconfirmeert en bevesticht

Alleus gedaen en gesloten in het casteel Samboupoe [1]) desen 2^en December A° 1660 eine was als voren geseght met des Conincx zegell met swarten inck gedruckt en bij de Grooten onderteekent Ter zyde stont mede die handteekeninge van den commissaris **Jacob Cauw** en daer onder deszelffs signet in roden lacke gedruckt, vervoghde nogh ter zijden den inhoud van dese vrede is, geen van alle artijculen te buijten te gaen en dat men haer niet en besware in t geene daer zij geen macht toe en hebben, dat is te verstaen geen onderseet van de Comincks van Maccassar te dwingen om Christen te worden

---

CCXLV. KUST VAN KOROMANDEL.

7 December 1660. [2])

Met Golconda had de O. I. C. reeds lange jaren betrekkingen en over 't geheel een bevredigende houding. (Zie *Corp. Dipl.* I, passim en Register) De hoop op winstgevenden handel deed over moeilijkheden heenstappen, terwijl ook andere oorzaken medewerkten, om van de zijde van Golconda de O. I. C. ter wille te zijn. Zóó de verhouding van Golconda's vorst tot de Engelschen (Vgl. beneden).

---

[1]) Samboepo.

[2]) Uit Contractboek II. Geheel zeker van den datum ben ik niet. Zie aan het slot

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Translaat firman door de Golcondaschen koning Sultan Abdulla Cotupchia [1]) aan den Capitein der Hollanders tot Masulipatam geschreven en den laasten December Anno 1660 ontfangen

Naar den gewoonen titel en groete stondt

Den Capn der Hollanders tot Masulipatam sal hij desen weten, dat des Konings gunst tot U E. groot is en ook dat den Coning van deszelfs dienaer Soerenauw [2]) verstaen heeft, hoe met U E. in alle vruntschap en sonder verschil geweest was, als mede dat van Uwent wegen des Conings landen veel winsten en welvaart genoten, en dat U E. tot den Coning ten hoogsten genegen waart, 't welk de Maj't ook zeer wel behaegt, sig daar over verheugt en gevoeglijk ook gelast heeft, dat men U E. vervolgens voor heen na eijgen welgevallen in 't stuk van negotie soude laten continueeren, en soo 'r ijets aan quam te gebreeken, of verder te vereijsschen soo moet U E. dat maar aan Soerenauw bekend maken, die 't den Coning wel aanschrijven sal, op dat U E. werk met de Maj'ts gunst behoorlijk sijn voortgank nemen mach. Den Koning is nu wel ijng tijts geleden bekent gemaekt, hoe dat M' Ianson [3]) den Capn der Engelschen, sich tot nooit gehoorde quade saken, streckende tot nadeel van den Coning begeven heeft, nemende sijn ampt niet nae behoren waar, maer vergaert een leger van volck, daar mede mijn lants ingezetenen, onder 't een of t ander protext tot hem doet brengen, seggende, datse aan en onder hem verplicht sijn. In gevalle sulx waer is, soo dient U E. hem daer van af te raden en voor sulex verder te waarschouwen dat 't niet meer en geschiet, alsoo 't den Coning ten hoogsten mishaagt, en dat hij sig in de negotie volgens sijn ampt tevreden en verder stil hout, so met, is 't seker dat hij sijn toon daar voor crijgen sal. U E. moet sig altoos in en tot des Maj'ts dienst genegen toonen, omdat U E. sig van sijn gunst wel versekeren mogt, derhalven sijn bevelen ook nacomen moet.

[1]) Abdullah Qutb Shah. Vergelijk over hem Valentijn, *Choromandel* bldz. 30. Havart, *Cormandel* passim, zie Register, Cronke's *Voyetuer* II, p. 138, I. p. 128 ff, XLIII f.

[2]) Zie *Dagh-Register 1661*, bldz. 127.

[3]) William Johnson, „agent" te Masulipatam. In deze dagen was er één „Presidency" voor de East India Company nl. te Surat. Elders o.a. te Masulipatam had zij „Agencies" ondergeschikt aan de Presidency (Saunsbury Foster *Court Minutes 1655—1659* p. XXIV 4 212, 229). Bij besluit van de *Court of Committees* van 14 October 1661 werd hij teruggeroepen voor „miscarriages and abuses" (t. a. p., *1660—1663*, bldz. 136, 171).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Geschreven den 4^e^ dach der maant Rabbillasamij [1]) in 't Jaer Mahomets 1071 ter orare van de Maij' en gepasseert voor Molla Abdul Sameth, cherchej [2]) van des Maij^es^ moeder, boven aan stont des Konings zegel, met swarten inck gedruckt.

CCXLVI. BANDJERMASIN.

18 December 1660. [3])

Na het contract van 4 Sept 1635 (*Corp. Dipl.* I, bldz 270, v.) duurde het met lang, of ook hier waren weder de poppen aan het dansen. Het contract van 1635 werd niet door Bandjermasin bekrachtigd. Nog in 1635 kregen de Engelschen vergunning, een factorij op te richten, wat de onzen vreesden, dat zou ingaan tegen de bepaling in het contract van 1635 omtrent de peperlevering aan de O. I. C. Daartegenover stond, dat de O. I. C. een expeditie ondernam tegen Koetei en Passir, wel in eigen belang, maar die toch bewerkte, dat de vorsten van beide landen zich weder onderwierpen, of den schijn daarvan aannamen, aan Bandjermasin, aan welks gezag zij zich hadden onttrokken. Een „loge", een flink, sterk gebouw werd door ons in Martapoera gebouwd, Martapoera begon „een gewigtig kantoor" te worden. Toch werd de invloed der Engelschen steeds grooter. Aan het „Hof" vormde zich een partij, die den ons goed gezinden vorst tegen ons innam. Een partij, door de Engelschen en door Javanen gesteund. In Februari 1638 werden de Nederlanders, wiens opperhoofd, Coenraad Cramer de monopolie-teugels wel zeer strak hield, vermoord. Hij had zich „te precies tegen d'orientische prinsen gekant". De daarop gevolgde vijandelijkheden brachten ons niets verder, terwijl al spoedig de Bewindhebbers tot vrede neigden met het oog op de commercie. Ook Bandjermasin wenschte de voordeelen, verbonden aan onzen handel, niet missen. In 1660 werd Dirk van Lier naar Bandjermasin gezonden, om te trachten tot vrede te geraken. Wat gelukte. Daarvoor naar Batavia meegenomen Bandjermasinsche gezanten sloten den 18 December onderstaand verdrag (Van Dijk, *Borneo*, bldz 30—128, *Realia*, I, bldz 79)

Accoordt gemaeckt bij den Gouverneur Generael ende Raden van India met d'gesanten van **Martapoura** [4]) den 18^en^ December A° 1660 [5])

Allsoo hier tot Batavia verscheenen zijn Sara Doeta Ponbanall Lasmita en Trasaell, gesanten van den Pangoran ratou van 't landt van

---

[1]) ? Welke maand hier bedoeld wordt, Rabioel Awal of Acher weet ik niet. De twee maanden samen loopen van 4 November 1660 tot 1 Jan. 1661.

[2]) Titel van een hooggeplaatst ambtenaar (*Corp. Dipl.*, I, bldz. 155).

[3]) Uit het Contractboek.

[4]) Hier was de zetel der Regeering van Bandjermasin in dezen tijd (*Corp. Dipl.* I, bldz 279).

[5]) Van Dijk, *Borneo*, bldz. 126, plaatst het op 26 Mei 1660. Ik heb dit niet aangetroffen. Zie echter beneden, bldz. 182.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Martapoura, om met den Gouverneur Generael ende de Raden van India aff te maeken het differentt tusschen de Comp^e^ en het voorschreven landt van Martapoura, open gebleven wegens de schade, die de gemelte Comp^e^ ende hare onderdanen A^o^ 1638 in Martapoura hebben geleden en die de Gouverneur Generael en Raden van India gegroodt hadden op een somma van 50.000 Reaten van 8 ^ss^, soo is heden tusschen de gemelte Gouverneur Generael en Raden van India ter eenre en de hooghgeaghte gesanten van de Pangeran ratou van Martapoura ter anderen zijde op approbatie ende believen van gemelte pangeran over een gecomen en verdragen dat de voorschreven Comp^e^ ende hare onderdanen, zoo Nederlanders als Chineezen ende andere natie, in vergoedingh van de voorschreven schade voortaen in Martapoura voor aenbrengen ende uijtvoeren harer coopmanschappen ende waren niet meer en sullen betalen dan 5 ten hondert eens zonder meer, in plaets van seven ten hondert die bij t contract jonghst in Martapoura gemaeckt tusschen de gemelte Pangoran ende den Coopman Dirck van Laer [1]) bedongen zijn geweest en daermede zal dan de voorschreven pretensie van 50.000 coot en affgedaen wesen. Tot bevestingh hebben de Gouverneur Generael en Raden van India ter eenre ende de gemelte gesanten van den Pangaran van Martapoura ter ander zijde dese acte met haer handen onderteeckent int Casteel Batavia, datum als voren. Onderstont en was geteeckent **Joan Maetsuijcker, Careli Hartsinck, A^o^. Vl. v. Outshoorn, N^o^. Verburgh, Dirck Jansz. Steur,** lager Pr **Marville** Secretaris

---

CCXLVII. AMBON.

10 Februari 1661. [2])

„In het jaar 1661 quamen die van Ceram Laoet en Kelling, den oorlog moede werdende, eindelijk in de maand van Februar aan de hand" (*Valentijn*, t. a. p., bldz. 217). De redenen dat reeds zoo spoedig na het contract van 18 November 1656 (zie hiervóór, bldz. 98 vv.), de oorlog met die eilanden weder was uitgebroken, waren dat de hoofden niet wilden overleveren de „drie voornaamste roervinken" (art. 11), „en ook niet toestaan

[1]) Dit is dan het contract, waarvan Van Dijk, *Borneo*, bldz. 126, spreekt. Het schijnt niet veel anders te bevatten dan dit stuk.

[2]) Uit het Contractboek. Ook bij Valentijn, II *Amboinsche Zaaken*, bldz. 217 vv.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

dat er een vastigheid op Goch Goch[1]) gelegt wiert", „wel begrijpende waarom de Hollanders die daar wilden leggen, namelijk, om de vreemdelingen van daar te weeren, waar van zij moesten leven" wat toch gebeurde in 1657—1658. (*Valentijn*, t. a. p., bldz. 208—216. — Vgl. *Dagh-Register* 1661, bldz. 130)

Artjculen van accoordt ende vrede gemaeckt tusschen d'Heer Jacob Hustaerdt, Gouverneur der provintie **Amboijna** nevens die van zijnen Rade mijt den name van de Vereenighde Nederlandtse Oostindische Comp^e^ met de orangcaijen van **Ceram laoudt, Goram, Keffingh** ende alle de negerijen bij noorden ende bewesten **Goelij Goelij** die[2]) begrepen geweest.

1

Eerstelijck d'orangcaijen bidden ootmoedelijck om vergiffenis van t geen zij in vorigen oorlogh bekennen tegen d'E. Comp^e^ misdaen te hebben.

2

Waerop gemelte Heer Gouverneur in den name als voren om verder bloedtstortinge te mijden haer allt zamen nevens hare onderhorige pardonneerdt.

3.

Mits zullen zij, orangcaijen ende hare onderhorige voortaen d'E. Comp^e^ als haren souvereijnen heer erkennen ende gehoorsamen gelijck d'ingesetenen van Leijtetimor Hitoe ende Oirlassers.

4.

Ende nae publicatie deses sullen d'inwoonders van alle de boven genoemde plaetsen, tegenwoordigh sigh bij den anderen tot Solotkaij[3]) onthoudende wederom wonen gaen op sodanige plaetsen als zij voor den oorlogh hebben bewoondt gelijck die van Goram tot Goram die van Keffingh tot Keffing en zoo voordts

5.

Waer[4]) dan de vestinge tot Solatkaij gesleght sal moeten worden ende niemant toegestaen alldaar te woonen.

[1]) Aan de Z. O. Kust van Ceram. (P. J. Veth, *Woordenboek* I, bldz. 361. — Kaart van *Amboina* bij Valentijn).

[2]) Valentijn heeft hier „die in de voorleden oorlog zijn begrepen geweest"

[3]) Valentijn „Solitaij", in artikel 5 „Solotaij". — Volgens Veth, *Woordenboek*, III, bldz. 452, aan de Zuidkust van Ceram, bij Goen-Goeli.

[4]) Valentijn „Waar op"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

6.

Ende bij alldien eenigh orangkay off negerije, jegenwoordigh in desen begrepen, den alhoudt van dese artijculen weijgerdt nae te comen, sullen de andere oranghcayen en negerijen gehouden zijn, desellve daertoe te dwingen.

7

Aen radia Kelemoerij [1]) en Capiteijn Davidt [2]) sall geen leedt gedaen moeten werden omdat zij met begeert hebben sigh met desen oorlogh te vermogen. [3])

8.

Alle de orangcaijen ende negerijen jegenwoordigh in dit accoordt begrepen, soo well als hare onderhorigen, zullen met vermogen elders verder om de West te varen als Amboijna ende Banda

9

Sullen ook alle handelingh met Maccassaren, Javanen, Maleijers ende andere vreemdelingen gehouden zijn aff te schaffen sonder desellve in hare stranden te admitteeren.

10.

Ende nae Banda, Amboijna varen willende, sullen die van Goram, Ceramlaut ende andere negerijen, om de noordt van Goele Goelij woonende, daertoe schrifftelijck licentie vorderen bij den sergeandt, tot Goele Goelij commanderende.

11

Zullen ook nijt Banda off Amboijna geene specerijen mogen vervoeren van nagelen off noten op lijffstraffe.

12.

Ten welcker eijnde, van daer thuijs keerende, hare vaertuijgen sullen moeten laten visiteren.

13.

In het disstrict van Amboijna sullen zij met hare vaertuijgen nergens mogen blijven leggen als aent Casteell ende vestinge Hollandia tot Honimoa. [4])

---

[1]) Z.O.kust van Ceram.
[2]) Mij onbekend, wie hiermede bedoeld wordt.
[3]) Valentijn: „vermengen"
[4]) Of Saparoea.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

14

Ende dewijle d'orangcaijen klagen dat, mits verbodt van handelingh met vreemdelingen, sij geen raedt weten met haren massoij,[1]) die tot haer groot schade onvercoght soude moeten bijven, soo neemt d'Heer Gouverneur aen, d Ed^e Heer Gouverneur Generael en Raden van India harentwegen te versoeken dat deselve massoij in ruijlingh van kleeden bij d'E. Comp^e sall werden ingecoght tot zoodanige prijse als deselve aen de vreemdelingen paght vercoght te worden

15

Alle slaven uijt Banda, Amboijna en Ternaten, d'E. Comp^e offte hare onderdanen toebehoorende en tot Ceram, Ceram Laout, Goram, etc^a overlopende, sullen de orangcaijen terstond aen de serg^t tot Goele Goelij gerestitueerdt moeten werden.

16.

Tot erkentenis sullen d'orangcaijen in desen gemelt jegenwoordigh aen d E. Comp^e uijtkeeren vijftentwintigh kloeke slaven ende alle jaeren in de maendt April 30000 atappen[2]) aent fordt tot Goele Goh leveren waer van sij heden de repartitie onder malcanderen sullen mogen maeken.

17.

Ende vermits bevonden werdt, dat sommige van s Comp^e onderdanen in Amboijna wegens geborghde kleeden in handelingh van sagou voor den oorlogh eenige schulden bij de Serammers hebben uijtstaende, sullen de oranghcaijen ordre stellen, dat aen sulke luijden betalinge geschiede gelijck d'Heer Gouverneur aenneemt, reght te doen aen de Cerammers, die van schuld voor de oorlogh gemaeckt jets op de Amboinse ingesetenen hebben te pretenderen

18.

Ende meenen[3]) d'orangcaijen ook aen te versorgen dat die van

---

[1]) Bast van de Massoia Aromatica, een boom die thans alleen op Nieuw Guinea schijnt voor te komen (*Encyclopaedie*, II, bldz. 679. — De Clercq, *Plantkundig Woordenboek* bldz. 276). De bast wordt voor inlandsche geneesmiddelen enz. gebruikt. — Vgl. ook Valentijn, *Amboina* bldz. 60.

[2]) De bekende dakbedekking (*Encyclopaedie*, I, bldz. 67, v.)

[3]) Valentijn „nemen"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Kellebon [1]) restitutie doen van gelt en goedt voor desen in het doodslaen van den Bandasen burger, Simon genaamd. [2])

Alldus gedaen ende geaccordeerdt int jaght Bloemendaal den 20e Febr tari 1661 Was getekent **Jacob Husstaerdt, Dideloff Verbeeck,** Jurjt **Pietersz, Goverdt Danielsz, Steven Forang, Claes Rutgens, Carell Louisz, Jan Niermansz** en **Willem van Zijll,** Secretaris. In marginne stondt s Comp^e zegell in roden lacke Op Moors geteekent **Oija,** hoofforangcaij van **Lellebia, Mahoeda,** orangcaija **Kelleloeboe,** [3]) **Kaymean,** Iman van **Quais,** [4]) **T'sili,** orangcaija van **Keffingh, D'jourradt,** orangcaij van **Kallewaroe** ende **Hirou,** [5]) orangcaij van **Daij.**

CCXLVIII. BANDJERMASIN.

16 Mei 1661. [6])

Onder de bevolking van Bandjermasin heerschte groote ontevredenheid over het contract van 18 December 1660 (zie hiervóór, bldz 184), dat haar naar het schijnt gevoelig trof in haar peperhandel. Maar de vorst van Bandjermasin hield zich aan de zijde der O. I. C. en 16 Mei 1661 werd door den koopman Evert Michielsz met .Cartasaeta, des Konings geheijmen raed en daer de regeering meest opsteunt . het contract gerevideert en nae eenige voorgaende alteratie vernieuwt en gesloten" (*Dagh Register 1661*, bldz 140, v v., 166.

Artijculen van accoordt en vaste vrientschap, aengegaen tusschen de pangoran ratou tot **Martapoura** ende den Gouverneur Generael Joan Maetsuijcker ende de Raden van India tot Batavia. Is onder dato 2 Junij 1661 [7])

---

[1]) Op de Z.O kust van Ceram (Valentijns kaart van *Amboina Ambonsche Zaaken*, bldz 105)

[2]) Valentijn heeft nog „geborgen"

[3]) Op Keffing

[4]) Valentijn „Kaijra van Iman van Cook"

[5]) Valentijn „Giroe"

[6]) Uit het Contractboek. Ook in *Dagh-Register 1661* bldz 167, v

[7]) Is „mat. — Men zou hieruit kunnen opmaken, dat het bij het copiëeren der oorspronkelijke contracten voor deel I van het Contractboek wel degelijk is toegelegd op volledigheid. In de Inleiding kom ik hierop terug.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

op folio(s) 310 int Batavias cagregister ingeschreven als volght.

Ten eersten is geaccordeert en overeengecomen dat alle de peper die op **Bandjarmassingh** va t alleen aen de Comp^e zall gelevert en nergens heen anders mogen vervoerdt worden als door de gesanten der Comngen offte dat se die van Banjarmassingh selffs tot Batavia off tot Malacca brengen.

Ten tweede isser een vaste prijs over de peper gestelt hondert en taghentigh gantangs[1] voor een teijl goudt offte 16 Realen off andere koopmanschappen tot die weerdije, op deze maniere te sullen continueeren dat niet meer verandert zall werden.

Ten derden is vergragen en toegestaen koopmanschappen te mogen drijven tot Martapoura, het sij met schip offte een logie te maeken, dogh alleen tot Martapoura ende niet in Oudt Banjarmassingh offte elders anders.[2]

Ten vierden is vast gestelt dat voor het in- en uijtvoeren der coopmanschappen betaelt zall werden 5 ten hondert voor toll volgens het out gebruijk zonder veranderingh.

Ten vijffden zoo der ijmandt van de ondersaten der E. Comp^e ergens aen schulldigh bevonden moghdte werden, dat den Pangeran Ratoe hem met sall mogen straffen, maer dat h, die aen t opperhoofft, die tot Martapoura residceerdt, zal moeten overleveren.

Ten zesden bij alldien ijmandt van t volk der Comp^e wegh gelopen zall zijn, het zij vrijlieden offte uijtheijgenen, tot Martapoura offte elders anders den Pangeran Ratoe zal die den geene die hen zall konnen te krijgen niet laten volgen maer overleveren aent opperhoofft tot Martapoura.

Ten zevenden sal het opperhoofft, die tot Martapoura is, in continueele beschermingh van den Pangoran Ratoe gerustigh en van

[1]) „Een mhondsmaat, bij de Maleiers van vijf kati gewicht" (Klinkert *Maleisch Nederlandsch Woordenboek* bldz. 588, vgl. *Encyclopaedie* I, bldz. 738 II 687 — De *Uytreksenus*, bldz. 3 zegt „1 Last Rijs is 3066 lb 1 Last is 46 maten. 1 Maet 5 gantangh, sulcks 230 gantangh 1 Last uijtmaken". 1 Cattij brengt uijt 11^11/80 lb — „Banjermassingh. 1 Spaense Reael doet 60 stuyvers. 1 Thaijl gewicht is 16 maes. Vgl. nog *Encyclopaedie* II, bldz. 794, v.) en Ferrand, *Poids mesures et monnaies* Indices, onder de verschillende namen.

[2]) „Niet tot Oudbanjer, 't welck al te verre buijten zijne" (des Vorsten) „bescherming was en ook aan niemand vergunt wiert" (*Dagh-Register 1661*, bldz. 141).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

groodt offte kleijn ongenoe.jt blijven, op dat alsoo de beschreven artijculen van t accoordt nagecomen werden.[1])

Geschreven op Dinsdagh den 18ᵉ dagh der 12ᵉ Mane.

CCXLIX. KUST VAN KOROMANDEL.

25 Augustus 1661.[2])

Een der verdere doelpunten van den Commissaris en superintendent Van Goens was het veroveren op de Portugeezen van St. Thomé (op de Kust van Koromandel, bij Madras), waar de Portugeezen een fort hadden. De stad had nog slechts kort geleden behoord tot het gebied van den Naik van Tanjore, maar deze had hier moeten wijken voor den vorst van Golconda C. Forster, *Madras*, p. 19f.. Hunter, *Gazetteer*, XVI, p. 369, Tavernier Crooke, I, p. 183) Van Goens en Laurens Pith, onze gouverneur van Koromandel, hadden in 1661. „een tijd lang secretelijck met malkanderen over en weder gecorrespondeert over het bewuste exploict op de Portugese stadt St. Thomé ende men hadde geen gedachten, dat iemand buijten haer beijde aldaer eenige de minste kennisse daer van hadden gekregen" toen de vorst van Golconda in Juli tusschen beide kwam en ons gelastte, „dat wij de stad St Thomé zullen hebben met vrede te laten, alsoo se hem toequam ende niemand anders, dat de Portugeezen „t'allen tijden, wanneer het zijne Majᵗ gelieffde, daer uijt mosten verhuijsen" Van Goens besloot het exploict te staken nietegenstaande „absolute en peremptoire ordre" van Batavia kwam, om St Thomé aan te tasten. Maar men zond ons „opperhoofd" te Mazulipatam, de opperkoopman Jacques Caulier, naar het Hof van Golconda, om te zien, wat gedaan kon worden. — De zending van Caulier scheen eenig succes, getuige onderstaand verdrag, te zullen hebben, maar Caulier kwam met de stukken terug (8 September) in Mazulipatam, „ongeschapt en zulks krachteloos zijnde" (*Dagh-Register 1661*, bldz 323, v„ 344 v., 402 vv.", Valentijn, *Choromandel* bldz 73 Havart, *Cormandel* bldz 113).

Van wegen de Nᵉ Oostindische Compᵉ ende uijt den naem van d'Ed. Heer Rijckloff van Goens,[3]) ordinaris Raedt van India, admirael ter zee, vel toverste Generael

---

[1]) Volgens *Dagh-Register 1661* bldz 142 was ook vastgesteld „de prijs van de kleeden, die de Compᵉ aldaer zal aenbrengen „ zoo ende gelijk de gemeene man daer voor zal betalen. Maer de koning en zijne grooten en hebben daer aen niet gebonden konnen wesen, dewijl men om haer te contenteren, somwijlen de handen wat lichten moet".

[2]) Uit het Contractboek

[3]) Deze is nog altijd in deze streken als „Commissaris" enz. der Hooge Regeering (*Dagh-Register 1661*, bldz. 286.)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

etc^a., mitsgaders d'E. Heer Laurens Pit, raedt Extraordinaris van India, Gouverneur en Directeur der custe **Chormandell** etc^a, beken ik, Jacques Caulier Oppercoopman en opperhoofft des Nederlandtschen comptoirs Masulipatam mits desen, met den Gollcondaesschen Maij^t Koutopchaij [1]) gecontract^t ende verdragen te hebben in maniere ende op conditie als volght.

Eerstelijck dat Zijn Maij^t de Portugesen uijt t Cassteell ende de stadt sall verdrijven zonder daer oijt weder in te laten comen ende dat voornoemt Cassteell met 's Conings soldaten bezet moet werden.

Ten tweede dat d'E. Comp^e buijten voornoemt casstee. ende in de stadt sall verdrijvent [2]) een .ogie om haer coophandell te drijven zullen mogen geneten [3]) mits dat we de thollen ende gereghtigheden, gelijck bij de Portugesen betaelt is, aen den Koninck mede sullen volldoen, hem daermede de behulpsame handt biedende en Syn Maij^t geboden, zoo veell de redelijckheijt toelaet om geen klaghten te hooren, zullen naercomen.

Ten derden dat we 's Conings schepen, derwaerts van d'E. Comp^e gelicentieerdt zijn te gaen, niet sullen ophouden maer desellvige, zooveell buijten nadeell van d'E Comp^e geschieden kan, d'behullpsame handt bieden ende laten vertrecken.

Ten vierde sullen wij in zijn geh^t [3]) rijck geen overlast doen, wandt wij sien integendeel hever dat Zijn Maij^t koninckrijcke floreerdt.

Ten vijffden wij s' Coonings vijanden met adsisteren.

Ten laesten daer Zijn Maj^t ons door zijn ouweldaer aen wijst, te weten buijten t Cassteell ende in de stadt Mallijap^t [4]) alldaer sullen wij dan een woonplaets nemen.

Gollconda dato 25 Augustus .661 Was geteeckent **Jacques Caulier.**

---

[1]) Kutub (Qutb) Sjah. (Vgl. nog over hem Thévenot, III, bldz. 206, v.v.).
[2]) De zin loopt niet, maar de bedoeling is duidelijk genoeg.
[3]) Geheele.
[4]) „Malapoer, of St Thomé" (Valentijn, *Choromandel*, bldz. 12).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCL. KUST VAN KOROMANDEL.

5 Januari 1662. [1])

Van Goens vertrok 5 September 1661 van Pulicat naar Ceilon, waer hy 18 September aankwam, „hebbende Nagepatnam en passant aengedaen" (*Dagh-Register 1661*, bldz. 448). Indien dus dit kaul zelf werkelijk nog bepaaldelijk aan Van Goens zelf is verleend, zou het nog van ongeveer September 1661 dagteekenen. Waarschijnlijk is het van later dagteekening. In elk geval, ik heb den datum genomen van de toevoeging van 5 Januari 1662.

Blijkbaar is de naik van Tanjore zelf begonnen met de onderhandelingen, welke tot dit contract hebben geleid. Ongeveer September verschenen te Pulicat uit Tanjore „zekere oude hoofsche vrouw", die vroeger ook haar rol had gespeeld in dergelijke onderhandelingen. Zij ging terug met geschenken en een schrijven van Pith aen den Naik, „hem presenteerende de heilt van de geroerde schenkagie, zoo wanneer Zijn Hoogheijt ons de halve tol van alle de goederen, bij de Comp^e aldaer uijt of in te voeren, geliefde quijt te scheiden". De Naik ging daarop in (*Dagh-Register 1661*, bldz. 406, v.).

> Caull door den neijck van **Tansjouwer** aen de Nederlantsche Comp^e op volgende wijze rakende de stadt en jurisdictie van **Negapatnam** verleent.

Int jaer Plawaen [2]) op den 13^e van de maent Margatirra Dagoula [3]) neefft Achitta Rasa Raghua [4]) Naijk aen d'Heer Rijckloff van Goens, admiraal van de Hollantsche Comp^e dit caull verleendt.

Doen UE. sijn gesant Chinanna [5]) hier gesonde hadde, hebbe ick UE. mijn gefortificeerde stadt Nagapatnam, waerin voor desen de Portugesen gewoont hebben, in volcomen eygendom overgegeven, om soo well daerinne als in alle de verdere landen van mij Uwen handen te drijven en daervan een caull verleent. Nu geve ick UE. beneffens dat selve tot meerder eere ende proffijt van U. E. dit nader gelooffte schrijfft van inhoude als volght.

Dat UE. van alle de goederen, zoo coopmanschappen als mantementos, die vercoop, de halve sal comen gemeten ende niemen zult, in plaets datse heeft aen den duan comen sall, gelijck het tot nogh toe is geschiet.

---

[1]) Uit het Contractboek.
[2]) Plava (1661—1662).
[3]) Marga siras???
[4]) ?
[5]) Vgl. *Corp. Dipl.* I, bldz. 363, v. en Register van persoonsnamen sub voce Chinnanna, zie hiervóór, bldz. 138.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Dat U UE voor alle de goederen, die landewaerts in door mijn heere landt met zijn volk te vercopen sent, niet meer als de hallve s'jonkan betalen zullt.

Dat UE voor alle de kleeden soo geschulderde als andere, item mantementos ende wattet ook meer soulde mogen wesen, die lant waerts incoopt, insgelycks voortaen overall niet meer als de hallve s'joncan geven sullt.

De 10 dorpen[1] geeffe mits desen tot een ongifftet[2]) aen UE. voor alltoos, overmits dat UE mij daer voor jaerlijcks in redelijckheijt met een schenkagie erkennen zullt.

Zoo vereere ik U E. bij deze mits gelijck de halve gereghtigheijt van de munt op t gout, silver en cooper, dat UE. hier te munten brengen moght, eijndelijck confirmere en vernieuwe ick, mits desen voorts dato verleende cautie, belovende t'sellve in alle zijne deelen te onderhouden en doen onderhouden. Maer U E. moet ook aen andere zijde verzorgen dat mij door de Uwen in Nagapatnam geen reden tot quadt genoegen gegeven en wordt.

Soo daer eenige mijner mangaers, dienaren, rovers, mitsdadigers offte andere mijne onderdanen haren toevlught naer U oordt nemen, moeten de uwer haer daerinne niet ontfangen nogh beschermen, maer de sellve aen mij off de mijne terstont overleveren, van gelijck datse de zodanigen t zij dat se in Uwe stadt offte daer omtrent zijn, geen smits met raad en daet sullen adsisteren, maer haer daerinne onpartijdigh houden.

Tot beslujt roep ick mijn Godt tot getuijge, dat ick dit caull in alle zijne deelen promptelijck zal en doen naercomen, van welke mijne besweringe UE. Bramine Padmanaba[3]) ook kennis draeght. Dies UE. hier op zijn vertrouwen moet stellen en UE. negotie zoo lange de zonne en d'mane duren geruste ijck in dese mijne provintie drijven. Gegeven ten tijde en geteijkent bij den neijk voor noempt.

[1]) Vgl. hiervóór, bldz. 145 en Valentijn, *Choromandel*, bldz. 6.

[2]) Deze, „een oud eylant van de Comp^nie", was voor de onderhande ingen door Pith naar den Naik gezonden (*Dagh-Register 1661*, bldz. 406, v.).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Nader uijtdruck van t voorstaende nieuwe kaull, door Padmanaba Bramine zellver in t Portugees getranslateerdt en uijt Tansjouwer den 5e Januarij 1662 nae Palcacatta gesonden.

Van allderhande goederen die uijt 's Comp^s schepen gemisbarcqueerdt en aen d'coopl^n den vercoght werden, sall de s'jonckan, die buijten t fordt betaelt wordt, halff voor den duan en halff voor de Comp^e wesen. Van allderhande cleeden en mantementos, als andere dingen, die uw heden lantwaerdt in copen, te weten, die UE. dienstigh zijn, daervan sall de s'joncan, zoo op de plaets daer die dingen versamellt en ingecoght, item tot dat se aen t fordt gebracht worden, insgel^jcx de helffte voor d'Comp^e wesen. Dit is zoo den reghten sin van 't voorschreven nieuwe caull ende bij dat woordt „Lheden" werdt zoo well d'Comp^e als hare cooplu^den verstaen, gelijck ook andere partyculiere persoonen van de Comp^e. In voegen deze manere voor de beste moet gehouden worden ende geen swarigheijt gemaekt, dat de cooplu^den „ijst niet meer int voorschreven caull gemelt worden.

CCLI. KUST VAN MALABAAR.

15 Januari 1662.[1])

Terwijl Van Goens op de terugreis was naar Batavia, ontving hij te Pulicat in September 1661 bevel van de Heeren XVII, om naer Ceilon terug te keeren en te trachten, de Portugeezen van de Westkust van Voor-Indië te verdrijven, „tot uijtvoering van het desseijn op de cust van Indien", vooral op Cochin. Van Goens voldeed aan dezen last, die niet in volkomen overeenstemming was met de vredesonderhandelingen in Europa. (Vgl. *Realia*, III, bldz. 80.) Ook op de Kust van Malabar was de toestand zeer verward. De Portugeezen waren nog meester op verschillende kustplaatsen. Er bestond nog altijd de „Keijzer van Malabaer", de Samudri (door ons verhasterd tot „Samorijn"), met niet veel meer dan een schijngezag over de vele potentaatjes in zakformaat op deze Kust. Vgl. *Corp. Dipl.* I, bldz. 30). In dezen tijd schreef onze koopman „tot Calecoulang residerende, . . uijt Cochin verstaen te hebben, dat „den Pallettet de rebellen van de Cochinders, groote capiteinen, den Samorijn, den Tekkencoerder, den Berkencoerder, ook die van Cranganor en in somma alle de Malabarse ragies met malkander als ook met den Portugees en den Koning van Cochin bevredigt zijn

[1]) Uit het Contractboek.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

dat met wel tot ons oogmerk en komt, om dat ook de stad Cochin nu zeer versterkt is" (*Dagh-Register 1661*, bldz. 448. Vgl. ook bldz. 117, 286 en Canter Visscher, *Mallabaarsche brieven*, 17de brief, bldz. 198 „v.v.). Verschillende van deze vorsten ontmoeten wij, in de eerstvolgende verdragen. G. G. en Raden meende, „dat het best zal zijn, dat men het werk beginnen van onderen op, te weten van de caep Comorijn noordwaerts, ende dat vooral Colan, Cochin, Cranganoor, Panjport en andere plaetsen van den vijand, zullen dienen tot subjectie gebragt"

Accoordt van verdragh staende gemaeckt in tegenwoordigheijt van d'Heer Admirael **Rijckoff van Goens,** commandeur **Roothaes** [1]) en Secretaris **Van Weerden,** [2]) all debatterende en over en weder contesterende tusschen den Sergeandt Majoor der Portugesen **Coelho** [3]) geschreven en ter zijden de groote baterije op een schilld [4]) weerzijts onderteeckent, luijdende van woorde te woorde als volgt.

1.

Dat de stadt **Cranganoor** [5]) met desselffs jurisdictie offte aenkleven van dien zall gestellt werden aen den staet der Nederlandtse Vereenigde Oostindische Comp^e^ en van haer Ed^e^ wegen aen der sellver veelltheer gecommitteerdens.

2.

Dat alle Portugesen, officieren en soldaten makende de Portugese militie, zullen uijttrecken met vliegende vaendels, slaende trom, cogells in de mondt, brandende londt tot voor de grote baterije en alldaer het geweer neer leggen voor den Hollandtschen velldoverste offte zijn gecommitteerde ende dat se gedsarmeerdt zullen binnen trekken tot dat d'eerste occagie sall voorcomen om deselve te transporteren daer t d'E. Comp^e^ best sal gelegen comen.

Dat de toepassen allen en de inboorlingen, van vrije conditie ge-

[1]) Adriaan Roothaes, een der bekwaamste zeeofficieren der O. I. C., had reeds gedurnen tijd aan de Westkust op de Portugeezen gekruist. (Vgl. o.a. *Dagh-Register 1661*, passim).

[2]) Lucas van Weerden. (*Dagh-Register 1661*, bldz. 451).

[3]) De commandant van Cranganur, Fialho Ferreira, was zwaar gewond. (Danvers, *Portuguese*, II, p. 326)

[4]) De stad werd stormenhand genomen. (Danvers, t a. p., Valentijn, *Malabar*, bldz. 32)

[5]) Tusschen Kalikoet en Cochin. Vroeger een niet onbelangrijke plaats (Vgl. Valentijn, *Ceylon*, bldz. 240, Canter Visscher, *Brieven*, bldz. 54, v.) De ruïnen van het Nederlandsche fort zijn nog te vinden (Hunter, *Gazetteer* X, p. 343).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

boren. zullen blijve binnen de stadt Cranganoor tot nader gelegentheijt en ten minsten tot p^o^ Julij aenstaende

4.

Dat alle geesstelijcke persoonen zullen bij d'eerste gelegentheijt nae Goa gesonden worden

5

Dat niemandt, zij hoge offte lage officieren, zullen vermogen meerder met haer te nemen als hare knappsacken ende zoo veell als haer specalijck noghte nader door den veltheer gelicentieerdt werden

6.

Dat alle andere goederen geene uijtgesondert zullen overgegeven werden en gelaten in handen van den Commissaris en daertoe gestelt ten proffijte der Ed^e^ Oosthndische Comp^e^ specalijck alle geschut, geweer van alle zoorte, ammunitie van oorlogh, slaven, slavinne ende Canarijns [1], ende generalijck alle goederen des conings van Portugal, gene excempt, wadt naem desellve zoude mogen hebben

7

Dat alle getrouwde vrouwen ende doghters van vrije geboorte sullen werden getransport^t^ nae Cochin offte Goa.

Op den 15^e^ Januari 1662. Op Batavia gecomen en in t sellve dagregister gemeereerdt op den 15 Junij daeraenvolgende.

CCLII. FORMOSA.

1 Februari 1662. [2])

De Mantsjoe-dynastie, die in 1644 in China aan het bewind kwam, steide geen vertrouwen in Iquan (*Corp. Dipl.*, I, Register van Persoonsnamen, bldz 561, Geo Philips, *A short account of Dutch trade in Formosa 1629*, p. 25, 26) welke in de geschiedenis der O I C zeer bekende Chineesche vlootvoogd — zeeroover in de laatste jaren der Ming dynastie het tot een aanzienlijke plaats in het gewest Foekien [3]) had gebracht. Niettegenstaande zijne pogingen, met de Mantsjoes op goeden voet te komen, werd hij naar Peking opontboden en in 1646 viel hij door sluipmoordenaarshanden. De

[1]) Canarezen. (Vgl. *Hobson-Jobson*, p. 154, s.v Canarin).

[2]) Uit het Contractboek. Ook in *'t Verwaerloosde Formosa*, II, bldz 51, v

[3]) Tegenover Formosa. Amoy (*Corp. Dipl* I, Register van Plaatsnamen, bldz. 568) is daarvan een der havenplaatsen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

nieuwe dynastie kreeg daardoor in Iquan's zoon, in onze geschiedenis bekend als Coxinga, een bitteren tegenstander. Deze Coxinga was geboren uit een Chineeschen vader en een Japansche moeder en trad al spoedig na de vermoording van zijn vader als een der piraten-hoofden op. Ofschoon anderlijk een goede verhouding tusschen de O. I. C. en Coxinga bleef bestaan, hadden onze autoriteiten op Formosa reeds spoedig reden om Coxinga niet te vertrouwen; men vermoedde, dat hij een aanslag op Formosa in den zin had. In Batavia was men meer gerust. De toestand scheen ernstiger te worden toen in 1658 Coxinga door de Mantsjoes van de vaste kust van China bijna geheel verdreven werd. Tevens kwamen een groot aantal Chineezen (in 1660 geschat op 25.000 weerbare mannen, op Formosa, waar vroeger reeds gebleken was, dat deze elementen niet betrouwbaar waren. Toch bleef men te Batavia zoo goed als geheel werkeloos. Den 30 April 1661 begon de aanval. Het fort Zeelandia werd ingesloten, andere versterkingen vielen spoedig in handen des vijands. Batavia zond hulp, maar te weinig in getal en slecht aangevoerd en gedeeltelijk te laat. Het fort had nog stand kunnen houden, maar het eiland was overigens in Coxinga's handen en de Nederlanders daar aan de genade van Coxinga overgeleverd. Den 1 Februari 1662 gaf de gouverneur Coijet het fort over en daarmede „'t verwaarloosd Formosa". Het bericht kwam te Batavia den 17 Maart 1662. Coxinga stierf 2 Juli 1662. In 1664 werd door Balthasar Bort Keling (op Noord-Oost Formosa) heroverd. (Ludwig Riess, *Geschichte der Insel Formosa*, S. 427 v.v. Davidson, *Formosa*, p. 30 ff. Campbell, *Formosa under the Dutch*, p. 383 ff., *t Verwaerloosde Formosa*, passim, *Dagh-Register 1661*, passim, *Realia*, I, bldz. 411, Valentijn, *Tayouan of Formosa*, bldz. 74 v.v.).

Verdragh gemaecht ende gesloten door Sijn Hoogheijt den Heer **Teijbingh Tsianto Teijsiancon Koksin,** [1]) belegert hebbende het cassteel Zeelandia op **Formosa** sedert p^mo^ Meij 1661 tot heden den 1^e^ feb. 1662 ter eenre ende wegen den Nederlantschen Staet den Gouverneur derselven Casteell Fred^k^ Coijet met bijgevoegde Raden ter andere zijde, bestaende in naervolgende artijculen.

1.

Alle vijandtschap van wederzijden gepleeght zij vergeten.

2.

Het casteell Zelandia met zijn buijtenwerken, geschut, overigh krijgsmaght, [2]) montcost, coopmanschappen, gelt en alle andere goederen de Comp^e^ toebehoorende, sullen aen den Heer Coxinga werden overgeleverdt

[1]) In *'t Verwaerloosde Formosa*, bldz. 51 vindt men nagenoeg dezelfde spelling.

[2]) *'t Verwaerloosde Formosa* heeft beter: „krijghs-tuygh"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

3.

Rijs. broodt, wijn, arack, vleess. speck, olij, aseijn. touwerck, zeijll doek, pick, teer, anckers, busskruijt, kogells, londt en wadt meer tot nootsaeckelijck behoeff voor all het volck deser besettingen op de schepen tot de reijse van hier tot Batavia nodigh is, sall voorschreven Gouverneur ende Raden van opgemelte goederen, als nogh Comp^e eijgen, onverhind' in de schepen der Vereenighde Nederlandtse Comp^e, op dese rheede ende custe zijnde, inschepen.

4.

Alle roerende goederen, bijzondere luijden van den Nederlandtschen Staet binnen dit Cassteell op Formosa off in desen oorlogh elders vervoerdt zijnde toebehoorende zullen door gemaghtigde van d'Heer Coxinja beschouwd wesende onvercordt aen opgemelte schepen gebragt mogen werden.

5.

Behallven voorschreven goederen zullen ook 28 personen des Breeden Raedts elk van hun mogen uijtvoeren twee hondert R^s in gelt, en 20 andere persoonen buijten de mahtie. getroude werckbasen off wadt aensienelijcke luijden zijnde te zamen 1000 R^s

6.

De krijgsluijden zullen met all haer goedje en gelt, gevisiteerdt zijnde, met voll geweer, vliegende vaendels brandende londt. kogels in de mont en slaende trommelen uijttrecken en aen boordt varen nae ons beleven.

7.

Wie van Chinesen hier op Formosa, hoe veel en waerover t zij wegens paghten off anders aen de Comp^e nogh schulldigh zijn gebleven, zall bij een extract uijt 's Comp^e boeken aen d'Heer Coxinja werden opgegeven.

8.

Alle papieren en boeken van desen staedt zullen nu mede nae Batavia gevoerdt mogen werden.

9

Alle dienaeren van de Comp^e, vrije luijden, vrouwen, kinderen, slaven, slavinnen in desen oorlogh onder het gebiedt van den Heer Coxinja geraeckt, op Formosa nogh zijnde, sall voorschreven heere van heden binnen 8 off 10 dagen aen opgemelte scheepen leveren;

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ook die off [1] in China zijn, mede aen gemelte schepen bestellen, soo haest als doenlijck is, desgelijx andere van s Comp^e volck op Formosa onder sijn gebiedt met zijnde met den eersten vrij geleijde om aen 's Comp^e schepen te comen.

10.

Den gemelte heere Coxinja zall nu weder aen d'E. Comp^e overleveren de vier stucx bij hem veroverde scheepsboots met het geene tot desellve behorende in wesen heefft.

11.

Zal ook zoo veel vaertuigen bestellen als d'E. Comp^e benodight om haer volck en hunne goederen aen hare schepen te voeren.

12.

Aerdtvrughten, rundt en andere beessten en wadt dagelijckx voor d'E. Comp^e volk gedurende haer aenwesen vereijscht, door Zijn Hoogheijts onderdanen voor redelijcken prijs aent voornoemde volck der E. Comp^e van heden aff dagelijckx genoeg beschicken.

13.

Zoo lange als des E. Comp^e volckeren hier aen landt off met aen boordt der scheepen sullen wesen, zullen gene soldaten van den Heer Coxinja off andere zijne ondersaten, geen dienst voor d'E. Comp^e te verrighten hebben [2]), dit Cassteell off zijne buitenwercken nader comen mogen dan zijne schanscorven off Zijn Hoogh^t werken jegenwoordigh zijn affpalende.

14.

Geen andere dan een witte vlagge van t Casteell sall waijen voor dat des E. Comp^e volk sall uijtgetrocken wesen.

15.

De opsienders van de packhuijsen sullen 2 off 3 dagen nae dat het ander volk en goederen aen boordt zullen zijn gecomen, int Casteel verblijven en dan eerst aen boordt der schepen gebracht werden met de osstagiers.

16.

Van den heere Coxinja sullen tot geijselaers aen een der ter reede leggende schepen van d'E. Comp^e, zoo haest dit van wederzijden elk

[1]) *'t Verwaerloosde Formosa*, bldz. 52, heeft: „ook die daer af in China zijn"
[2]) Hebbende.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

nae zijn landt wijse zall geteekent, besegelt en bezworen wesen. overgaen den mandorijn off Cap^e Majoor Ongkin ende Pimpauw Jamosie, pohtique raedt en van wegen d'E. Comp^e daertegen by, den heere Coxinja in de stadt den Heer Oetjens van Waveren,[1]) tweede persoon dezes gouvernements en Sr Davit Harthouwer, mede lidt desselfven raedts en elk ter voorgestellde maetse blijven tot dat alles volgens den inhoudt dezes getrouwelijck zall zijn volbracht

17

De gegijselde off gevangene van den Heer Coxinjas volk in dit Casteel off aen des E. Comp^e schepen hier ter reede zijnde, zullen tegens de gevangene van ons onder des H^r Coxinjas gebiedt verwijsselt en vrijgelaten werden.

18.

Mits verstanden en t geen van geen groodt gelangh, eghter noodtsaeckelijck vereijste en[2]) in desen uijt te drucken, vergeten moghte wesen, zall in der minne gebetert en van wederzijden nae gedane kennisse tot wederzijts genoegen affgehandellt werden.

Het bovenstaende in Breeden Raedt, bestaende in de ondergenoemde persoonen, goetgevonden ende geteeckent Int Cassteell **Zeelandia** op Tajovan primo Febr. 1662 en waren deses namen vervolgens daeronder geschreven **Fred. Coijet, Jan Oetjens van Waveren, Jacob Casemboot, Thomas van Iperen, Davidt Hardthouwer, Herman van Outshoorn, Daniell Six, Paulus Davidtsz de Vick, Herman Muijs,**[3]) **Barent Hermans, Roeloff van de Roer, Gerritt Gerrittsz, Lavinus Bor,**[4]) **Carell Lous,**[5]) **Jan van Amstell, Pieter Bordus,**[6]) **Dirck Coenen,**[7]) **Dominicus Vorsten,**[8]) **Jan de Mere, Danus de Fleur, Jan Fransz, Claes van Detten, Jan de Ridder, Joan Esskam,**[9]) **Adam Heningh,**[10]) **Pieter Staell, Christiaen Lijpah, Matthijs Benedictus** en **C. Hans Wolff.**[11]) Nota op 17^e Maerdt op Batavia aengecomen.

---

[1]) Jan Oetgens van Waveren.
[2]) Om.
[3]) Waarschijnlijk „Nuyts". Vgl. *t Verwaerloosde Formosa*, III, bldz. 10, 34, 37.
[4]) Of Box.
[5]) Louisz.
[6]) Bordes.
[7]) Niet in de andere lezing.
[8]) Van Vorsten.
[9]) Askamp.
[10]) Hemmen.
[11]) Jans Wolf.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCLIII. KUST VAN MALABAAR.

7 Maart 1662. [1])

Na de verovering van Quilon en Cranganur, tastte Van Goens in Februari 1662 Cochin aan, maar hier moest hij terugtrekken. Spoedig daarop sloot hij onderstaand „contract" met den Samudri (Valentijn, *Malabar*, bldz 31, v.v., Baldaeus, *Malabar*, bldz. 114, v.v., Danvers, *Portuguese*, II, 325 ff.).

Contract, tusschen den Koninck **Samorijn** [2]) ter eenre ende de Verenigde Nederlandtse Oostindische Comp^e^ ter andere zijde besloten uijt den naem van d'E. Heer Gouverneur Generael ende Raden van India bij d'Heer Rijckloff van Goens, Ordinaris Raedt van India ende zijne Rade

Daer zall wezen een eeuwige vreede tusschen den Coninck Samoryn ende de Nederlandse natie in alle opreghtigheijt. [3])

De Samorijn beloofft van t zijnent wege omtrent de Nederlandtsche krijgsmagte te laten 2000 Nairos [4]), die gecommandeert sullen werden bij hem selffs offte een van de princen van zijn bloedt

3.

Be.oofft nogh dagelijcx te bestellen 300 coelys tot den dagelijckcksen arbeijt.

[1]) Uit het Contractboek. — Ook bij Valentijn, *Malabar*, bldz 32, v. Het is te Batavia goedgekeurd den 14 Juli 1662 (*Realia*, II, bldz 192. — v. Rhede van der Kloot *Gouverneurs-Generaal*, bldz 61).

[2]) Wouter Schouten, *Voyagie* noemt hem „Den Zamorijn of Keijser van Calchut en het Lant der Malabaren" (bldz. 224, 263 v.v.).

[3]) Tusschen dit en het volgende artikel is het volgnummer 2 weggevallen. Zie Valentijn, t.a.p.

[4]) „Name of the ruling caste in Malabar", „the people of this denomination are by birth the military tribe of the Malabar coast" (Zie Hobson-Jobson, p. 615, s.v. Nair). „Nairos soldaten tot Couchien op Malabar, dog pretendeeren te wesen van een edeler soort als de gemeene. Siet Tzoutraas" „Tzoutraas is het derde off laatste geslagte onder de ge-eerde kasten en zijn alle gebore krijgslieden off Nairos. Siet haer opvoeding en Regten. Canter Visser over Mallebar P. 264, de Malabaren geven groot op van der selver getal en wel tot 3 000 000" (*Verzameling der Woorden*). De 21ste Brief van Canter Visscher's *Brieven*, (bldz. 264 v.v.) geeft „een naukeurig bericht van de Nairos of Malabaarsche krijgslieden zo beroemd door de veelvuldige oorlogen des Samorijns tegen de Portugesen". Ook Baldaeus, *Malabar*, bldz. 144 v. zegt het een en ander over hen en besluit „Deze Nairos zijn de hardste vijanden van de Christenen, ende het Christen geloove, en geen wonder omdat zij vijanden zijn van herde en nedrigheijt, en vrienden van alle onkuijsheijdt en dertelheijdt, welke dingen klaarlijk tegens de Godesdienst en de H. Schrift strijden". Vgl. ook Wouter Schouten, *Voyagie* Amsterdam (1676 bldz 190. v. 205. De Samudri had ook reeds bij 't beleg van Cranganur hulp aan de onzen geboden.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

4

Dat alle de peper in des Sammorijns landt vallende zall zijn en blijven voor d'E. Comp^e^ volgens marckt [1]) zonder die te mogen vervoeren offte laten vervoeren off vercopen aen eenige andere natie t zij inlandtsche coopluijden, uijtlanders offte Europeanen, nogh ook gehouden te zijn eenigen tholl te betalen zoo lange s'Comp^e^ guarnisoen in Cranganor sall leggen [2]), en dat naderhandt d'E. Comp^e^ zodanigen toll zall betalen als dan zall werden geaccordeerdt ende wanneer den Sammorin begeerdt voor sijn selffs eenige peper nae Mekka [3]), offt ellders te versenden zal sulx met schrifftelijck consent van t opperhoofft uijt 's Comp^e^ naem werden toegelaten zodanigh de billickheijt vereijschen zall.

5

Alle materialen, t zij timmerhoudt, clappasnooten, kalck en wadt tot defensie van de fortificatien nodigh zij, sall door den Samorijn bestellt werden offte toegelaten door de Hollanders te werden versorght met den arbeijt der coelys.

6.

Dat de Nederlanders voor haer gelldt binnen 25 dagen zall bestellt werden 20.000 vadem goede harde londt en haer volk behoorlijcke spijse volgens de prijs van 't landt.

7

Dat alle coopmanschappen in des Sammorijns landt vallende insonderheijt houdtwercken, cardamom [4]) en wasch de Comp^e^ vrijelijck sall mogen copen en vrij en vranck uijt de Cranganoorze revier en anderen plaetsen uijt voeren, zoo langh ons guarnisoen op Cranganor leijt.

8.

Zoo de Comp^e^ Cochin [5]) moght comen te veroveren, sall Cranganor door den Sammorin gedemolieerdt werden ende het Portugese veroverde geschut verdeellt volgens vorigh contract. [6])

---

[1]) Valentijn „volgens de markt"

[2]) Vgl. nog hierna No. CCLXVIII (15 Febr. 1663)

[3]) Valentijn: „Mocha".

[4]) Zie *Encyclopaedie*, s.v. Kardamoentjggoe. „De als specerij bekende aromatische zaden worden gekauwd" (De Clercq, *Plantkundig Woordenboek* bldz. 166) Vgl. Canter Visscher *Brieven*, bldz. 27 v.v.

[5]) Van Goens was de belegering begonnen in Februari 1662, maar had moeten terugtrekken. (Valentijn, *Malabar*, bldz. 32)

[6]) Mij onbekend.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

9

Dat in dit contract zullen begrepen zijn de coningh van **Cranganour, Palietter** [1]) ende alle **Malabaerse vorsten** die in dese alliantie sullen begeeren begreepen te zijn

10

Zoo ymandt van de coopluijden, daer de Nederlanders mede handelen, quame fugutijff te werden, sall den Samorijn die weder leveren en sullen desellve coopluijden van hun niet mogen werden met andere lassten beswaerdt maer onder de Comp^e^ geprotegeerdt mogen worden.

11.

Zoo ymandt van de Nederlanders sigh met een inlander in querell quam te vergrijpen, eenigh ongeluck quam te geschiede ende off ymandt der Sammorijnse sigh aen de Nederlandse vergreep, sullen de schulldige aen yders respective hoofden geleverdt werden, om daer over correctie te doen nae reghten der wederzijtse natien, maer alle dootslagen zullen wederzijtse met de doot gestrafft werden

12.

Zoo ymandt van de Nederlanders t eeniger tijt sigh fugutijff stellde, sall de Sammorijn aen den sellven in zijn landt geen verblijff geven, maer hem met alle devoiren traghten nae te speuren om de Nederlandtse overheijt wederom in handen te stellen.

13.

d'Comp^e^ beloofft van haer zijde te waren [2]) voor den Sammorijn offte de princen daertoe gereght de staat Cranganor nae haer vermogen ende mede Paliporat [3]) ende Baijpin [4]) soo t doenelijck zij tot November aenstaende om dan nader te tracteeren.

---

[1]) Vgl. hierna, bldz. 202.

[2]) Valentijn „bewaren"

[3]) „Onder Cranganoer behoort de post van Paliporte welke gelegen is aan de mond van de Cranganoorsche Rivier, daar die in de zee stort ruim een uur van Cranganoer . . . wel eer met Militie bezet, maar nu . . . dient om te beletten dat men geen Peper uit het land over zee vervoere" Canter Visscher, *Brieven*, bldz. 55). „Paliport is gelegen op het noordelijkste eijnde van 't eijland Baijpin (*Dagh-Register 1661* bldz. 100)

[4]) Het eiland Vypin, ten noorden van Cochin. (Hunter, *Gazetteer*, XXIV, p. 348, spreekt van Nederlandsche oudheden op het eiland. Valentijn, *Malabar* bldz. 11 noemt „t vermakelijk eiland Baypin" Baldaeus *Malabar*, bldz. 114 zegt dat het „behoort onder de Koningh van Cochin" Dat in den tekst en ook elders in de Nederlandsche werken, door mij geraadpleegd, wordt gesproken van

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

14

Van dit contract zullen gemaeckt werden 4 originele instrumenten, twee in t Nederlands en twee in t Mallebaers ende van den Samorijn ende den Nederlandsen Admirae onderteekent ende bij de ressp^e^ natien onderhouden werden in alle opreghtigheijdt

Aldus geaccordeerdt en beslooten int oorloghs schip den Musscaetboom,[1]) met de Nederlandtse vloodt geanckerdt voor t eijlandt Baipin. weijnigh benoorden de stadt Cochin, desen 7^e^ Maerdt A^o^ 1662. Onderstondt de gewoonlijcke handteekeninghen van den coning **Sammorijn.** Ter zijden denselven was geteijkent **Rijckloff v. Goens.** In margine stondt ons present Was geteeckent **A. Verspreet** en **Pierre Dupon.** Wadt lager in t midden stont mij present geteekent **Marten Huijsman,** gesworen clerecq.

CCLIV. KUST VAN MALABAAR.

12 Maart 1662.[2])

Onder de Mallebaarsche vorsten, welke onder de overeenkomst tusschen den Samudri en de O. I. C. „begreepen begrepen te zijn", (zie art. 9 dier overeenkomst) behoorde de „Paletter, vrijheer van 't eijlant Baijpien" Op denzelfden dag stelde hij zich onder het beschermheerschap der O. I. C.

Voornamen inhoud van de opdragt van de Paletters,[3]) vrijheer van Baijpien

---

Baipin, is misschien te wijten aan Portugeeschen invloed. In sommige deelen van Portugal (tusschen Douro en Minho) wordt de V dikwijls uitgesproken als B (Anstett, *Portugiesische Grammatik* Dritte Auflage, S. 6.) Folqman, *Grammatica Hollandeza* (Lisboa, MDCCXLII). zegt echter in zijn „Verhandeling van de Portugeese spelldkonst" „V word altijd uijtgesprooken a's de W, in 't nederduijts" Trouwens, Wouter Schouten, bldz 211. 266, schrijft „Vaypin"

[1]) „Het schip ... van den Veldtheer" (Wouter Schouten, *Voyagie*, bldz 201). Schouten maakte als „chirurgijn" den tocht mede Hij beschrijft de herhaalde bezoeken van den Samudri aan Van Goens, o.a. op de Muskaatboom.

[2]) Uit Contractboek III. — Is daar foutief gedagteekend 1661 Het handschrift was niet steeds gemakkelijk te ontcijferen.

[3]) Canter Visscher, *Brieven*, bldz. 210, zegt „Op dit Eiland (Baipin) heeft de Drakeny enige gronden, een gedeelte heeft de Koning, maar 't voornaamste bezit de Paletter die daarom als Heer van dit Eiland wort aangemerkt" Deze woonde dan ook op Vypin en was een der machtigste heeren van deze streken (bldz. 191, 179). Valentijn, V 1, *Kaart van Malabar*, plaatst „Paletters Land" tusschen Cranganur en Cochin.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ik **Palietter Comemenone,** vrijheer van 't eijland Baypten, bevindende mij in dese ongelegenthijt dat de Portugezen en andere omliggende vijanden mijn, mijn land en onderdaenen grootelijcs beschadigt ende als haare vijanden gehandelt ende moetwillcklijt aengedaen hebben, uit welke oorsaak mij onmagtig vindende te redden, ende voorschreven vijanden tegen te staan, ben ick genoodsaakt te soecken een magtige natie die mijn lande en onderdaenen mainteneerden ende versekeren, waeromme ick bij dese versoeck en aennemend d'Ed" Vereenigde Nederlandse Oostindische Comp" voor mijn beschermheeren, om benevens den Ko. Sammorijn mij in tijden van noot te beschermen, en protegeeren tegen alle quaadwillige en vijanden van mijnen staat, bij desen aen deselve Ed" Comp" intregerende en opdragende mijn persoon, land en alle onderdaenen.

Bij den Raad deser offensieve vloote geleth synde op 't instantig begeeren en ernstig aenhouden van den Palietter Comemenone, vrijheer van 't Eijland Baijpin en Eurioty [1]), werd denzelve op approbatie van d'Ed heer Gouverneur Generael en Raade van India onder beschutting van de Vereenigde Nederlandse Oostindische Comp" aengenomen, immers voor soo veel haer Ed" magt ende gelegentheijt door goede hulpe zal comen te dragen, mits ons verseekerende van sijne zijde dat hij en sijne wettige successeure nooit eenig contract ofte alliantie met Portugeesen zullen mogen aengaen, directelijck nog indirectelijk, op poene als na rechten daertoe staende en specialijc onder verband van sijn land, persoon, onderdaenen ende goederen gelijck hij ons aparte ola daervan opdragt gedaen heeft.

In 't schip de Muskaatboom ady XII Maart 1661 Onderstont op approbatie van d Ed heer Gouverneur Generaal en d'Ed heeren Raade van India, was geteeckent **Rijckloff van Goens.** Ter zijden stond 's Comp" zegel en onder 't selve ter ordonnantie van zijn Ed geteeckent **Marten Huijsman.**

[1]) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCLV. KUST VAN MALABAAR.

31 Maart 1662. [1])

Quilon (Coylan, Kollam) was door de Nederlanders op de Portugeezen veroverd den 29 December 1658, terwijl met het land Signati, dat tot Trevancore behoorde, een overeenkomst werd gesloten den 7 Januari 1659, waarbij de wederzijdsche rechten en verplichtingen ten aanzien van deze stad werden geregeld (Zie hiervoor, bldz. 139 v.v.). Quilon werd ons echter door de „d'Inwoonders" en Portugeezen weder ontnomen, maar in December 1661 weder door Van Goens veroverd, zonder verdrag. Ook hier kwamen weder de moeilijkheden met de inheemsche vorsten, Trevancore en „Seguati" (Valentijn, *Malabar*, bldz. 31. Baldaeus, *Malabar*, bldz. 144. Schouten, *Voyagie*, bldz. 188 v.v., 299 v.v.)

Nader artijculen van acc[t] ende verbondt gesloten tusschen den prince van Trevancor uijt den name des koninckx van Trevancor ende de coninginne Singnatie met alle hare Groten ter eenre ende d'E. Comp[e] der Hollanders van wegen d'Ed. Heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijker ende d'E. Heeren Raden van India door haren Commissaris en Admirael Rijckloff van Goens, ordinaris Raedt van India, ter andere zijne om te duijren te eeuwige dagen zonder eenige veranderingh.

1

Alle injurien, kosten, schaden en ongelijcken aen wederzijts sullen blijven vernietight ende als nooit geschiet ende dienvolgens vergeten en vergeven.

2.

Het oude contract gesloten den 7[e] Januarij 1659 [2]) werdt bij desen vernieuwt om precieelijck onderhouden te werden, luijdende van woorde te woorde als volght [3])

Dus verre [4]) t'oude contract ende sijn daerenboven nogh bedongen de volgende artijculen.

14.

Nae het sluiten van dit contract zullen de coopluijden vrij en vranck alle hare coopmanschappen aen de marckt brengen

---

[1]) Dit het Contractboek.
[2]) Zie hiervóór, bldz. 139 v.v. (No. CCXXXIV).
[3]) Ik laat dit „oude contract" hier weg.
[4]) N.[r] 3—13.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

15

Nae t verloop van 8 maenden ende de vrundtschap well onderhouden zijnde belooifft den Admirael wegen de Comp^e te restitueeren alle t geschut, dat uijt des Comminnes hoff gehaellt is [1]) ende nogh daerenboven een stuck van 's Comp^e geschut tot vereeringh ende 15000 fannums [2]) complant ende sulx alleen tot een teeken en onderhoudinge van vrundtschap.

16.

Van dese belofften zall bij den Hollandtschen Admirael gepasseerdt werden acte in forma ende sullen borge blijven de coningh van Trevancas [3]) ende den ragia van Colecoulangh. [4])

17.

Indien ymandt der wederzijtse onderdanen off lijtfeijgenen quamen wegh te lopen, sullen deselve nagespeurt en hare regenten off meesters overgeleverdt werden

18

Op t pleijn. dat van 's-Comps wegen tot uijtsight rondom de stadt Coylan gemaeckt is, sall van niemandt eenigh huijsen gebouwt offte boomen geplant mogen werden ende de boomen, die omgehackt zijn. voor d'E. Comp^e blijven.

19

Zoo ymandt der Hollanders een inlander offte een inlander een Hollander quame te doden, sal den dootslager weder met de doot gestraffit werden ende van wederzijden yder over de zijne 't reght uijtspreeken

20.

Alle mindere questien, die tusschen de onderdanen van de Comminne offte Trevancor ende vande Comp^e quamen voor te vallen,

---

[1]) De Nederlanders „quamen in de furie tot aan het Paleys der Comminne van 't Lant van Coulang die zelfs oock mede was gevlucht Dies keerde de onse victorieus en vrolijck wederom nae de Stadt, hebbende tamelijck veel buijt, benevens twee ijsere, en tien andere kleijnder stuckjes Canon, in dese optocht van den vijant becomen" (Schouten, bldz 195).

[2]) „Coylan 1 Fanum Ragie 1/5 Rijcksdaelder of 12 stuijvers" (*Uytreksenng* bldz 66) „Een Comingse Fanum doet twee en een halve schelling" (Canter Visscher, bldz 112)

[3]) Trevancore.

[4]) Kayankulam, ten Noorden van Quilon.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

zullen de klagten over de schuldige gehoordt werden ende sall een yder zijn volk straffen nae de reght van sijn landt

21

Dit contract zall geteeckent werden by de Coninginne ende alle hare Grooten mitsgaders den prince van Trevancor mijt den name des conings van Trevancor ende van 's Comp^e wegen door den Hollandtschen Admirael ende zijnen Raedt

22.

Van dit contract zullen gemaekt werden vier origineele instrumenten, twee mt Mallabaars ende twee mt Nederduijts, daervan yder partije twee onder haer sullen behouden

Alldus gedaen ende besloten in t hoff Kalare en t hoff Kut Veloers mt lantschap **Coijlan** den 31 Maert 1662, in Mallabaerse charaghters by de coninginne **Signatij**, den rasiadoor [1]) van Baniatta pulle, den goeripoe [2]), voor hem ende van wegen de Coning van **Trevancor** en bi den ragiadoor der Coninginne, genaemt Matane pulles. Wesingh besijden stont mijt den naem van d'E. Heer Gouverneur Generael ende Raden van India geteeckent **Rijckloff van Goens.** In marginne stondt ons present als Raden, geteeckent **Christiaen Poolman** en **Fr. Montan.** Boven mt hoofft in marginne stont, t sellve [3]) van d'Comp^e Ondert t sellve ter ordonnantie van zijn Ed ende den Raedt geteeckent **M. Huijsman,** gezworen clercq.

---

[1]) „Rasiadoor is een Ambassadeur op Mallebar — Rasidoors land- en plaats regenten aldaar" (*Versameling*), „Grooten, welke zi. Ragiadoors noemen" tCanter Visscher, bldz. 176, 189.

[2]) „Goeripos zijn scherprechters op Mallebar" (t.a.p.) — Zie echter Canter Visscher, bldz. 202 Signatu s „gescheurt in drie deelen, waar van het eerste den Koning toebehoort, en die daarom Signatu genoemt wort, het tweede aan den Poele Bar atte, het derde aan den Goeruip van Trevankeur, veroorzaakt door den erfenisse van drie Zusters, uit het huis van Signatu voortgecomen"

[3]) „t Segel".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCLVI. KUST VAN MALABAAR.

31 Maart 1662. [1])

Steeds werd verder voortgegaan met de versterking van 's Compagnies invloed op de Westkust van Voor-Indië. Wel vertrok Van Goens in 't begin van Maart via Ceilon naar Batavia, maar bij het in Adriaan Roothaes en Ysbrand Godsken bekwame vertegenwoordigers achter. De laatstgenoemde sloot 31 Maart het onderstaande verdrag met Kayankolam (Vgl. Schoutens *Voyagie*, I, bldz. 300).

Renovatie offte vernieuwingh des ouden contracts tusschen den overleden Coning van **Calicoulang** ende de Comp[e] in den Jare 1643 aengegaen [2]) mitsgaders nader verbintenisse tusschen den jegenwoordige Coning gemaakt ende de opgemelte Comp[e], geaccordeert en besloten bij den Commandeur Isbrandt Godsken en Coopman Jacob Borghorst door d'Heer Rijckdof van Goens, ordinaris Raedt van India, Superintendent, Admirael, Velltoverste en expresse Commissaris daertoe gecom[e]

1.

Dat het oude contract tusschen den overleden Coningh van Calicoulan ende Comp[e] A° 1643 aengegaen, zal zijn en blijven in volle weerde en dat tot naeder verbintenisse ende verklaringh tusschen beijde dese natien nogh is besloten en geaccord[e] het volgende

2.

Dat alle de peper, in des opgemelten konings landt vallende, aen niemandt als aen de voorschreven Comp[e] sal mogen vercoght worden ende bijzonderlijck aen geene Europiaensche natie, als Engellsse, Franse, Portugesen off andere wie het soude mogen wesen.

3.

Dat te water offte lande nogh door eenigtie binnenwateren geen

[1]) Uit het Contractboek.

[2]) *Corp. Dipl.*, I, bldz. 392, v.v. — De verdere bestudeering der ingewikkelde politieke toestanden op de Kust van Malabaar [3]) de „Indische Cust" hebben mij de juistheid doen zien van mijne meening aldaar in noot 3 uitgesproken, dat met Calicoulang wordt bedoeld Kayenkolam en niet het meer zuidelijk gelegen Kalikoelam. Bij de z.g. „visites" b.v. van 's Compagnie's gecommitteerden wordt steeds Calicoilang of Calicoulang geplaatst ten Noorden van Quilon (b.v. *Dagh-Register 1663*, bldz. 577). — Vgl. ook Schoutens *Voyagie*, I, bldz. 300, Canter Visscher, *Brieven*, bldz. 53. v.)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

peper nae eenige plaetsen ofte residentien, daer de voorschreven natie mogt remoreren, zal mogen vervoerdt werden bijsonderlijck na Porca ende Cochin etc^a, dat de Coningh t'voorgaende artijkell bij interdictie alle de cooplujden sulx sall verbieden, ten eijnde nae behooren onderhouden werde

4.

Ende off het gevuele, eenige derselver cooplujden contrarie dit contract eenigen peper traghten uijt te voeren ende bij d'Comp^a offte well bij den Coningh aghterhaellt wierden, zall desellve peper werden geconfisqueerdt te proffijte van de Coning ende d'Comp., yder in de helfft

5.

Ende werdt d'Comp^a mits desen vergundt en toegestaen, op strant aen de reviercant een steene packhuijs te mogen bouwen, well verstaende, als sij sulx nodigh aghten, om haer peper etc^a in alle verzekerheijt daerinne te mogen bergen, van sodanigen hooghte, dickte en lengte als de Coningh sall verstaen.

Aldus gemaeckt, gedaen ende geaccordeerdt tusschen den opgemelte coningh van Calecoylan ter eenre ende de voorschreven gemaghtighde wegens de Nederlandtsche Oostindtsche Comp^a ter andere zijde ende zijn hiervan gemaeckt en wederzijts onderteeckent vier gelijcke geschriffiten, twee in de Mallebaerse tale ende twee in 't Nederlandts, waer off tot nacomingh van dien een in Duijts[1]) en een int Malabaers in des Conings handen sall blijven berussten ende de andere twee bij de Comp^a Int Nederlandts Comptoir Calecoulan den laesten Maerdt 1662 Was geteekent int Mallebaertse caracters bij den Coningh van Calecoulan Ter zijden was geteeckent **Ysbrant Godskes.** Daer onder stondt, bij absentie van den coopman **Jacob Borghorst**[2]) geteekent **Juriaen Hendrick Willingh.**

[1]) Nederlandsch.

[2]) Onze vertegenwoordiger in Kajenkolam.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCLVII. PALEMBANG.

29 Juni 1662. [1])

Na het verdrag van 20 October 1642 (*Corp. Dipl.* I, bldz. 380—386) wilden de betrekkingen tusschen Batavia en Palembang met vlotten het was ook hier de zucht der O. I. C. om den Palembangschen peper alleen in handen te krijgen met uitsluiting van Europeesche en inlandsche concurrenten, welke de hoofdbron was der moeilijkheden, daarnaast het onbehoorlijk gedrag van sommige Nederlanders. In 1657 [2]) werden twee schepen der O. I. C. afgeloopen. In November 1659 veroverden Jan van der Laan en Johan Truijtman Palembang, waarop eerst in 1662, en dit niet voordat een nieuwe „uijtsetting" van een flinke navale macht in 1661 baats vond, onderstaande overeenkomst volgde (*Encyclopaedie* III bldz. 266 *Realia*, III, bldz. 12, v., *Dagh-Register 1656/7*, bldz. 201, *1659*, Register, *1661*, bldz. 170, 209, v. enz.)

Overeencomste gemaekt tusschen de Gouverneur Generael Jan Maetsuijker ende de Raden van India ter eenre ende den gesant van den Pangeran Adepatij van **Palembangh,** ingaheij Ardanasadana ter ander zijde.

In name Godes, Amen.

Eerstelijck is verdragen ende overeengecomen dat voortaen weder een vasste en onverbreekelijcke vrede ende eendraght sall wesen ende onderhouden werden tusschen de Nederlandsche Comp^e^ ende den pangeran van Palembang, sonder dat de gepasseerde saken van d'eene offte de andere zijde meer gedacht sullen werden.

[1]) Uit het Contractboek.

[2]) Ik volg voor deze dateering de *Encyclopaedie* III, bldz. 266. Ik vermoed echter dat dit iets later moet worden gesteld of in elk geval in het laatst van 1657. Immers het *Dagh-Register 1656*, dat loopt tot 31 December 1657 meldt hiervan niets, terwijl op 30 Juni 1657 wordt gemeld, dat de coopman Anthonij Boeij, die toen met een Palembangsche peperlading van ruim f 20137 in Batavia kwam, rapporteerde, „alles aldaer in voorigen goeden standt gevonden hadde". Maar de Palembangers „scheenen wegens sijn persoon niet te welgenoecht vermits over twee jaeren aldaer de Chineese jonck genomen ende d'ingeladen peper wechgevoert hadde, sulcx sijn persoon altijts door goede wachten moste verseeckeren alsoo het daerop sochten te leggen om bij dees of gene occasie hem Boeij weder van candt te helpen, dat gemerckt hadde ende oversulck noch ditmaal haer handen ontcomen was." En deze Boeij was volgens den pangeran van Palembang nog niet de ergste (Vgl. *Dagh-Register 1659*, bldz. 6). — In „vergaderinge van India" op 7 October 1659, waarin tot de expeditie onder Van der Laan en Truijtman werd besloten, wordt gezegd, dat het afloopen der schepen „over twee jaren geleden begaan" was (*Dagh Register* bldz. 210. Valentijn, V, 1, *Sumatra*, stelt deze gebeurtenis op 1658.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

2

Ten tweede dat de gemelte Comp^e^, des geraden vindende, in de stadt Palembangh weder sal mogen maken een logie en packhuysen van sodanige grote, lenghte ende breete als den ommeslagh van hare negotie sall vereysschen ende dat van steen, houdt, offte zoo zij te raden sall werden.

3

Ten derden dat de Pangeran tot dien einde de Comp^e^ sall aenwijsen ende gunnen een ruijme ende bequame plaets aen de revier gelegen om de coopmanschappen ende goederen met gemack te connen in ende afschepen.

4

Ten vierden en sall omtrent desellve logie niemant eenige huijsen offte woningen mogen hebben op een disstantie van ten minsten 50 vademen, om van desellve geen prijckell van brandt onderworpen te zijn.

5

Ten vijfden dat de Pangeran sal aennemen ende op sijn princelijck woordt beloven, de Minister ende goederen ende coopmanschappen van de Comp^e^ in Palembangh te nemen en te houden onder zijn protexie ende bescherminge tegen alle de gene die haer stellen willen beschadigen offte overlast doen, geene uijtgesondert.

6

Ten zesden dat de Comp^e^ in Palembangh hare negotie sall mogen doen met yder ende ijgelijck die t haer sall goedt duncken zonder dat de luijden daerin verhindert offte belet sullen werden in eenigher manieren.

7

Ten zevenden dat geenige Groten, wie desellve sullen mogen wesen, de Comp^e^ in Palembangh eenige kleeden, lijwaten off andere coopmanschappen zullen affnemen offte dwingen te vercopen tot minder prijs dan andere daervoor geven.

8

Ten aghsten dat de Comp^e^ ook met en sall werden gedwongen, aen ymandt eenige cleeden, lijwaten off andere coopmanschappen te verstrekken offte te vieren(?) op leverantie van peper, om de moeijte en ongenoughte die daer voor desen dickmaels uijt zijn ontstaen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

9

Ten negende dat de peper in Palembangh vallende offte uijt het geberghte comende aen niemandt zall mogen werden vercoght offte uijt te voeren toegestaen oan aleen aen de gemelte Comp^e^ mitsgaders hare subjecten en onderdanen, om nae Batavia offte Malacca gevoerdt te werden, en bij alldien ymandt moghte onderstaen contrarie te doen, zoo zall de Pangoran, daer toe van de dienaren van de Comp^e^ aengemaent wordende, gehouden wesen t zellve te beletten ende zodanige peper doen aen de sellve overgeven en op dat de luijden die met peper aen de marck comen t allen tijden mogen voordtgeholpen en geriefft worden, zall de Comp^e^ versorgen dat allen tijden genoeghsaen capitael van comptanten lijwaten en andere coopmanschappen tot Palembangh voorhanden zall zijn, om haer den peper aff te nemen en te betaelen.

10.

Ten tienden dat de Comp^e^ en hare onderdanen en subjecten den peper tot Palembangh zullen coopen en betalen ten prijse van 4 R^s^ [t] picoll van 100 catty China, comptant offte voor gelt, en 4½ R^s^ voor coopmanschappen, mits dat zij daer mede dan vrij sullen zijn van alle tollen, waeggellden en andere gerechtigheden, zoo well van t inbrengen als uijtvoeren van hare lijnwaten, coopmanschappen ende gellden, geene uijtgesondert.

11.

Ten elffden de Nederlanders offte andere subjecten van de Comp^e^, t zij vrije offte lijffeijgenen, die zouden willen onderstaen van de Comp^e^ wegh te lopen en haer onder de protextie van de Pangoran offte ymandt van de Grote te begeven, zall de Pangoran nogh de gemelte Groten niet vermogen aen te nemen, maer gehouden wesen terstondt weder over te leveren om gestrafft te worden ende dat niet jegenstaende zij de religie van de Pangoran moghten aengenomen hebben ende sullen volk van de Comp^e^ van gelijcken doen mette onderdanen van de Pangoran.

12.

Ten twaelffden zoo t moghte gebeuren dat eenig dienaer offte andere onderdanen van de Comp^e^ in Palembangh eenige missdaedt moghte comen te begaen, zall desellve het opperhoofft van de Comp^e^ overgeleverdt werden om nae de wetten van de Comp^e^ gereght te

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

worden nae vereijsch van de missdaet. zonder dat de Pangoran offte die van de jusstitie tot Palembangh hem het zelve zullen aentrecken.

13

Ten dertienden het gemelte opperhoofft van de Comp^e^ tot Palembangh zal alldaer het gebiedt ende gesagh hebben over alle onderdanen ende subjecten van de Comp^e^, tot Palembangh handelende om desellve te reghten ende in hare zaken voordt te helpen daer het nodigh zal. wesen.

Actum int Casteell Batavia 29^e^ Junij 1662, was geteeckent **Joan Maetsuijker, Carell Hartsinck, Nicolaes Verburg, Dirck Jansz. Steur, Rijckloff van Goens,** zijnde in de Nederlandtse en Maleijtse talen resp^e^ geschreven.

CCLVIII. SOLOR EN TIMOR. [1]

27 Juli 1662.

Ofschoon de aanraking der Nederlanders met dit eiland reeds van vroeger dagteekende (zie o.a. *Dagh-Register 1653*, bldz. 93), had of pretendeerde munstens sedert 1656 de O.-I. C. hoogheidsrechten in één of anderen vorm op het eiland Roti. Toen toch werd er aan gedacht, „'s Comp^s^ omslag van Solor allengskens op Roti te transporteeren" (*Realia*, III, bldz. 144. 219. 291) en „daar een steenen redout te maaken", omdat het „eijlandeken vruchtbaar, proper bevolckt, reets ten meerendeel door ons beheerscht ende tot becommeringe en afbreuk der Portugesen seer wel gelegen is" (*Dagh-Register 1656—1657* bldz. 11. Dit is blijkbaar toen niet geschied (vgl. ook Valentijn, III, 2, *Solor en Timor*, bldz. 126, *Dagh-Register 1656/7*, bldz. 104, 227, v.), maar wel was men gesteld op „de vrundschap met die van Rotty", een vrundschap, met steeds onderhouden (*Dagh-Register 1661*, bldz. 33, 133), soms in vijandschap verkeerende, die op haar beurt leidde tot onderstaand contract.

Contract en verbintenisse door den coopman **Huijgo Culenburg** [2] tot vereenigenge [3] van de respective negerijen op het eijlandt **Rottij** [4] gemaeckt ende besloten namentlijck.

---

[1] Uit het Contractboek.

[2] Hugo Culenburg was sedert 1660 „resident" on Timor en onderhoorigheden (*Dagh-Register 1663*, bldz. 32, *1661*, bldz. 33, 217).

[3] Vereeniging (Verdam, bldz. 620).

[4] Het Contractboek plaatst dit stuk onder „Tymor".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

1

Dat alle voorgangene quesstien, die tegen den anderen gehadt offte nogh zoude mogen hebben. doot en te niet sullen wesen en dat van t selve niet meer aen wederzijden gerept sall werden.

2.

Dat die van Rottij niet en sullen vermogen eenige Solorese, Ad dantse [1]), en dese Bimase, Maccassaerse, veel. min Portugesen en andere handelaren, die zonder consent offte vrij gelejde daer zouden mogen comen te gedoogen ende an de sellve eenige slaven te ver copen [2]) maer sullen vrijelijck hare goederen mogen affnemen, zonder aen de personen eenigh leedt te doen ende zoo laten varen, excepto dat zij de Portugesen zullen largeren als die van Decca op 18e Februari 1661 gedaen hebben. [3])

3.

Dat die van Rottij niet en sullen met haere vaertuijgen nae Solor, Ammarassij, Ammanoebangh, [4]) Leson [5]) offte op eenige andere plaetsen, dat 's Compe vijanden zijn. vermogen te varen ende bij alldien zij en haerder vaertuijgen in zee quamen te belopen zullen desellve als lijffeijgenen voor de Compe verklaerdt werden.

4.

Bij alldien eenige slaven in andere negerijen haer begaven ende daer zoghten te onthouden offte woonplaetse te maken, zullen de conningen offte regenten, in wiens negerije de gevlughte comen ijder eegene uijtgesondert gehouden wesen desellve den eijgenaer te overhandigen.

5.

Bij alldien der eenige moetwilligers waren. die hare naebourige conningen offte voickeren eenige buffels, peerden, schapen offte andere vee quamen te rooven, zall dien regent, van wiens volck het zoude mogen zijn, daer aen de claghte wierde gedaen, gehouden

[1]) Bewoners van Adoenare op Solor.
[2]) Een handelsartikel van beteekenis in deze streken (zie b.v. *Dagh-Register 1653*, bldz. 93)
[3]) Het is my niet dudelijk. wat hiermede bedoeld wordt. Kan Decca misschien een schrijffout zijn voor Dela (op Roti)?
[4]) Op Timor.
[5]) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

wesen goedt ondersoeckt te laten nemen en den nussdadiger nae behooren te straffen

6.

Zoo wanneer op d'een off d'ander negerij op Rottij eenige persoonen moghten comen, die uijt den naem van den ondercoopman en opperhoofft Hugo Culenburg eenige peerden, buffels, schapen offte ietwes anders quamen te eijsschen offte valse praetjes te maeken, zoo voor desen door Kieu [1]) op Termane [2]), Tullia [3]) op Deca ende Doon [4]) van Carbassa [5]) well gedaen is. zullen de comingen, t zij op wadt negerije sodanige zoude mogen comen, in hegtenis zetten en door t een off d'ander vaertuijgh ons de weet laedt doen, dat sodanighe guijtsakken gevadt zijn om nae merite gestrafft te worden ende d'onheijlen, die door eenige valssche praetjes soude comen te spruijten, voor te comen.

7.

Sal Marcarey koningh van Bullba [6]), gehouden wesen de gevangene persoonen, die op de verdisstrueerde vlecke Bocaeij [7]) becomen en van daer nae Bullba vervoerdt offte in een sijner negerijen berustende zijn, aen die van Bocaij te restitueeren volgens contract en zijn belofften. Op 't eijlandt **Rottij** den 27e Julij 1662. [8])

---

[1]) ?
[2]) Termanoe op Roti.
[3]) Toeloe op Solor?
[4]) Doon op Roti?
[5]) ?
[6]) ?
[7]) Op Roti, Zuidkust.
[8]) G. G. & R. schreven 10 Febr. 1663. dat zij „het accord, dat hij met deselve luyden (op Roti) gemaeckt heeft, voor goed en dienstig" hielden (*Dagh-Register* 1663, bldz. 33).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCLIX. RIJK VAN DE GROOT MOGOLS.

24 October 1662. [1])

Met het **Rijk van den Groot-Mogol** [2]) had de O. I. C. reeds gedurende jaren betrekkingen gehad (*Corp. Dipl.* I *Register van Personnamen*, bldz. 563, waarbij gevoegd moeten worden bldz. 267—9, 276, v., 280). In dezen tijd, vallende in de regeering van Aurangzib (1659—1707), werd een belangrijk deel der betrekkingen gevoerd van ons kantoor te Suratte uit. Dirk van Adrichem, onze Directeur van dit kantoor, reisde ingevolge opdracht van Batavia (*Realia*, II, bldz. 239), den 22 Mei 1662 „naer boven". Den 9 Augustus kwam hij „in de Koninglijke Stadt Dilly". Het duurde tot midden September vóór Van Adrichem tot den Vorst werd toegelaten, terwijl hij den 1 November „4 firmanneu" ontving, waarna hij vertrok en den 13 December in Suratte terugkwam (*Dagh-Register 1663* bldz. 294—304). Deze firmans bevatten „vernieuwing van de voorige firmannen [3]), den vryen handel in Bengale en de quijdscheldinge van de 1 ten 100 makelardije van alle inkomende en uijtgaende goederen in Zuratta, het welk omtrent 9 of 10 duijzent gulden in 't jaer bedraegt"

Oneijndige gunsten als teekenen van een behoorlijke en weerdige genegenheijd, komen toe ende behooren de eer van de Raden ende voorbeeld en exempel van die regeering bedienen. Den Generael, Maetsuijker, zijnde met Koninglijke weldaden begiftigt ende aensienlijk. Die wete dat de versoek brieven (die op deese gelukkige tijd met een bijsondere gratie, bevalligheijd en oprechtigheijd, even als de wereld met een vermakelijk en behaeglijk wesen verciert waren) door de hand van den commandeur, Adrichem, aen het hoogverheven en aensienlijk hof gekomen en met een hoog geacht gesicht verweerdigt sijn. Door welke de oprechtigheijd van de pilaer der Raaden aen den dorpel van 't wereld besittend hof niet anders als een gesteente uijt-gebloncken heeft. Ende de presenten, die om vaster alliantie en vrundschaps wille gesonden waeren, zijn aengenaem bevallen. Derhalven hebben wij uijt een toegenegen gemoed en ter eere van de eer der Raaden een Koninglijk kleed, een ponjaard met gesteenten bezett ende een peerd tot een teeken van onse genegenheijd toegesonden. Wat aenguet, het geen het voorbeeld van de Raaden eijsscht ende begeert, zoo willen wij, dat door gantsch ons

[1]) Uit *Dagh-Register 1663*, bldz. 347, v.

[2]) Ik gebruik dezen term voor het groote Indische rijk van Delhi (Dihli), vooral, omdat de O. I. C. hem bijna altijd gebruikte.

[3]) Mij niet bekend. Zij, dagteekenen uit den tijd van Sjah Jahan (1628—1658) volgens *Dagh-Register 1663*, bldz. 297.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

bloeijend rijk (t welk God lang bewaere) de konnglijke bevelen (waermede de afgesondenen ende commissarissen van de eer der Raaden beschermt en geholpen worden) voor anderen geobserveert ende onderhouden werden, zoo de commissarissen sich maer in haer office behoorlijk draegen en uijt uwen naem haare dingen waernemen. Derhalven voegt het oock, dat by onse hooge genegenheijd met een dankbaer gemoed erkenne ende den rechten weg (in welken met dan goed gedacht werd) standvastig houde ende onse konnglijke genegenheijd van effect ende cracht en tot de saken nae wensch ende hoop gebeurden, aensie en erkenne.

Datum in het vijfde jaer van onse konnglijke regeering op den 11en van de maend Rabe-elawel, 'welck over eenkomt met den 24en October 1662.

Onder aen den kant van de achterzijde des briefs stond:

Ten tijde van de Padisjah zade, zeer beroemt van een heerlijke ende hooge familie, de glans van 't rijk, van een aensienlijk afkomst ende fortuijn, een licht van heldere en uijtstekende manuen, een perel van verheven lieden, begaeft met de gaven van een gesegende natuur ende aert, Sjah-zade Muhamed Muazzim.

Aen de rechter zijde van dit geschrift staet sijn zegel, vervattende sijn eijgen naem, aldus:

Muhammed Muazzim Alem-ghir Gazi Padisjah, dat is: De Koning, Mohammed Muazzim, inneemer van de wereld en kloeken strijder, de soone van:[1])

[1]) Ongevuld. — Dit stuk is te Batavia aangekomen begin Juli 1663 en „met een ongemeene statie" ingehaald (*Dagh-Register 1663*, bldz. 345). Op den omslag staat o.a. het zegel van den Vorst „in swarten inct gedruckt, behaltende het geslachte van de Mogolse Koningen, vervolgens afgeteijd van Tamerlanes tot den heden daegsen Koning" (t. a. p., bldz. 347). De vertaling is van de hand van den bekenden Herbert de Jager (toen sedert enkele maanden te Batavia), „uijt de Persiaense tale" (Over Herbert de Jager zie *Encyclopaedie Ned. Indie* II, bldz. 177 v.v.). By „de lecture ofte liever inspectie deses briefs" werd „gebruykt" een Armenier, „Chodja Soleman".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCLX. RIJK VAN DE GROOT-MOGOLS—BENGALEN.

29 October 1662. [1])

„In Bengalen (is) uijt 't Konnglijcke hoff tot Dilly eindelyck, op den 15 December, vast bescheijd in Ougly [2]) gekomen van den uytslag der legatie, uit Suratte derwaarts gedaen. Zie hiervóór bldz. 215) namentlyck, dat de directeur van Adrichem . . hadde becomen een firman, strekkende tot een onbekommerd vervolg van Comp^e handel in Bengale, Orixa, Pattena etc. . . Dat Konnclijck firman, . . is aldaar (Hoegli) bij den directeur, Van den Broeck, [3]) met een ongemeene eere ingehaalt en ontfangen . . . ook bevonden, voor soo veel Bengale raakt, van een gewensten inhoud . . ." (*Dag-Register 1663*, bldz. 104).

> Translaet Firman, door den grooten Mogol aen de Comp^e verleent in date den 29en October 1662, raekende des Comp^e negotie in Bengale.

In den naeme des allmachtigsten en barmhertigen Godt.

Connklijck gebodt door den onoverwinnelijken, over al triumphanten Monarch, den alder doorluchtigsten Conincq, de Maij^t Aurengzeeb, stadthouder Gods, beschermer des Mehumetaansen geloofft en omringer der werelt.

Alle hooge overheden, vicereijs, alle regenten, vrij heeren, gouverneurs, rentmeesters, beveelhebbers der wegen en revieren ende alle landvoogden, die tegenwoordig in de regeeringe sijn en naemaals succedeeren sullen in de rijcken van **Behaer** (sijnde **Pattena**), [4]) **Bengala** en **Orixa,** uijt s Maijts naem ende gunst (die sullen verhoopen de blyvende), worden vercondigt

dat in deese daagen voor onses Mayrs alderheerlijksten throon, die de volckeren in ruste overschaduwt, onder andere grooten onses hofs en vasalen is verschenen Dirck van Adrichem, commandeur ende gesant van den doorluchtigsten heer generael der Nederlandse natie, alwaer aen de voeten onser Mayesteyt syne nedrige supplicatie in deser voegen heeft gedaen, dat verhoopte en versocht, ons Koninckelyck gebod mochte werden gegeven, opdat sij mogten, ter reede van Ougly, Pipelij en Bedesoor [5]) met haare scheepen arriveerende,

---

[1]) Uit *Dagh-Register 1663*, bldz. 105 v.v. Ook bij Valentijn, IV, 2, *Groote Mogols*, bldz. 261, v.

[2]) Hoegli.

[3]) Matthijs van den Broeck.

[4]) Patna Lgt, evenals Bihar, in het gewest Bihar.

[5]) Ten Westen van Pipli. (*Valentijn*, V, 1, *Kaarte van . . Bengale*).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

sullen vermogen te anckeren, alwaer selfs willen, ende haare aenbrengende coopmanschappen, naer dat door hun den voorigen besloten thol, gelijck voor deesen, sal wesen betaelt, door de regeerders mach werden gelargeert, om deselve goederen naer hunnen willen te vervoeren ende aen die willen te vercoopen ende weder van wien dat willen, wat begeeren incoopen ende soodaenige makelaers, als haer aenstaen sullen in hunnen handel gebruijcken ende dat geene regeerders al 't geene sy uyden van lywaet zuyker zalpeter, zyde, wasch en andere waaren in de bovenstaende ryken en diens onderhoorige landen negotieeren ende in gemelte zeesteden afbrengen, 't selve sal vermogen tegen te wesen ofte te beletten, nochte in 't op en afvoeren haerder coopmanschappen deselve om geen oorsaacken van toll, impost of andere gerechtigheden vermach aen te slaen of hinderlijck te syn, maer ter contrarie in alles de goede en behulpsame hand te moeten bieden, om ter behoorlijcker tijd hunne aencomende scheepen met gerustheyt en vreede weder te connen versenden, ook niet te gedoogen, denoteerende de regeeringe, dat iemand, wie hy sy, haare vaartuygen sal vermogen t synen dienste te arresteeren; ende eyndelyck heeft den suppliant vertoont, dat deese inlandse coopluyden, vracht en barckhieden, arbeyders en alle andere, aen hun schuldig blyvende, seer weygerig en traag syn om deselve te voldoen.

Op deese supplicatie en versoeken dan word ons Coninckluck gebodt uyt gegeven dat tot aller tyd, wanneer de Nederlanderen hunne schepen in de boven gemelte zeesteden doen aenlanden, alwaer zelfs willen, sullen vermogen te anckeren ende, van de aenbrengende coopmanschappen de voorigen gestelden toll betaelt hebbende, sullen geene regenten hun vermogen te beletten die te vervoeren, werwaerts selfs willen ende aldaer vercoopen aen die geene, die sy willen, ende wederom van de coopliedgen, van wien datse ook willen, alles wat willen, sullen incoopen ende soodanige makelaars, als selfs willen verkiezen, tot haere handel gebruycken ende sal niemand, sonder hun volcomen consent sich met haare negotie vermogen te vermoeyen; ende alle het geene van lynwaet zuycker, zyde, zalpeter, wasch en andere goederen in de bovengeseyde rycken en diens sorteerende plaatsen comen te negotieeren ende in de gemelte bandels [1]) brengen, sal niemand vermogen hun sulx te verhinderen ende in 't op- en afvoeren haarder coopmanschappen om eenigen tol impost of andere

[1]) Havens.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

pretendeerende gerechtigheeden en Coninklijke gestelde schatten vermogen tegen te wesen. nochte aen te spreken, maer ter contrarie alle hulp ende vrindschap moeten betoonen ende eenen goeden ende heuschen handel en wandel met deselve onderhouden, opdat alsoo de Nederlanderen met rust en vreede hunne scheepen ter behoorlycker tijd sullen connen versenden ende daermede continueeren. Ook sal niemand vermogen hunne vaertuigen nae sich te nemen ofte te arresteeren ende (denoteerende de regeering) ook sorge dragen en bevelen, dat geen cooplieden, vracht- en barklieden, arbeyders en alle andere, aen hun schuldig synde, met de betaelinge sullen tardeeren of daertoe ongewillig wesen en uytstel nemen, maer (de regenten) hun behulpig sijn ende besorgen, dat naer alle recht ende billicheyt de schulden werden voldaen, ende met toelaaten, dat iemand, wie hy sy, de gemelte hunne schuldenaren hier in soude willen voorstaen of beschermen. Ten laetsten heeft (denoteerende d'E. heer van Adrichem) ootmoedig versocht ende ons aengedient, dat in de voor deesen verkregene Coninclycke firmans sy geordonneert, dat, ten tijde der negotie en vervoer der goederen sy, met hunne coopmanschappen in des Mayts landen reysende, altyt vermogen op te leggen en soo veel dagelijcks voort te reysen, als begeeren, ende dat alle de regeerders, ieder in syn gebied, hun met en vermogen in 't minste tegen te wesen of eenig hinder aen te doen, dierhalven wordt dit bevel door onses Majesteyts gebodt als voor heenen bevestigt.

Dit alles wert dan een ieder wel ernstig gerecommandeert ende dat jaarlijks geen nieuw of ander Conincklijck bevel sullen vermogen te vorderen.

In 't vijfde jaer onser monarchie, den 15en des mane Rebbi dlouwel.[1])

Was in 't hooft gesegelt met 's rijcks grooten segel syner Mayts, om welckers omring in 't rond stonden die tien voorgaende Koningen, als Mier Timoer (synde den grooten Tamerlaen), Mieran Chia, Sultan Mahomet Chia, Abbol Seyt Chia, Sigh Oumer Chia, Babber Chia, Hamajun Chia, Ackber Chia, Sjangier Chia, Chia Jahan ende in 't midden was in 't groot gedruckt

Aurenghzeep Coninck, onoverwinnelijck omringer der werelt, Gods stadhouder ende beschermer des Mahometaansen geloofs.

Op d'achter zijde des firmans was tot bevestinge desselfs volgens

[1]) Rebi al awwel.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gebruijck, geseegelt en geteekent des onder-konings segel, sijnde tegenwoordig de zoon sijner Majesteijt.

Mahumet Maasem, soon van den stadhouder Gods, den Konnick en ommrinder der werelt.

CCLXI. RIJK VAN DE GROOT MOGOLS.

29 October—1 November 1662. [1])

Een der vier firmans, waarover de inleiding onder No. CCLIX, is het volgende, handelende over Agra, enz.

> Translaet Firmannen uijt het Persiaens, door den groot machtigen Konnick, **Oranghzeep,** In Dilhij, aen d'E Comp^e^ verleent in 't vijfde jaer sijner regeeringe, sijnde in 't jaer naer de geboorte Christi 1662.

De gouverneurs en andere bevelhebberen, landbesitters, veltheeren, als verdere regeerders, wachtmeesters op wegen en revieren, landheeren, de Ragias, tegenwoordig ende toekomende in de Konnglijke hoffstadt Agra, als de verdere Comingrijken, lantschappen van Oeda [2]) en Ellabad, [3]), mitsgaders alle, die 's Konings gunsten beminnen, sij, bij desen condbaer dat heden, ten tijde van junichen en doe de vredige vreuchtbanier een open toegang tot de Con ng sich aen een ander presenteerde voor den voet des Konnklijken troon comt te verschijnen Dirck van Adrichem, commandeur, volmachtigt van den uijtgelesen generael der Nederlanders, verklaarende van daer, met behoorlijck eerbiedigheijt, dat sij, Nederlanders verscheijde coopmanschappen uijt Souratta nae Agra opvoeren en ock wederom uijt de opperquartieren te weten Banares, Jalaelpoer, [4]) Geijrabat [5]) Leckenouw, [6]) Gorsia, [7]) Bijana, [8]) Hindoon, [9]) Bassouwer [10]) en

---

[1]) Uit *Dagh-Register 1663*, bldz. 299 v.v.

[2]) Oudh.

[3]) Allahabad.

[4]) Waarschijnlijk het Jalalpur in Faizabad 26° 19' N.B. en 82° 45' O.L.).

[5]) Khairabad in Sitapur.

[6]) Lucknow.

[7]) Kursi (in Lucknow)? Vgl. nog Crooke-Tavernier, II, bldz. 7 en I, bldz. 72 f.

[8]) Biana in Bhartipur.

[9]) Hindaun in Rajputana.

[10]) Baswa (in Alwar)?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

andere plaetsen meer, veele coopmanschappen, als kleeden, indigo, salpeter, etc handelen, die sij eerst nae genoemt Agra en dan, met 't geen sij aldaer verder daerbij koopen, tegelijck nae Suratta af brengen en, volgens des grooten Konincks bevee schriften van de Taesgentse [1]) tollen en wegh ongelden bevrijd waren, en daer men van andere copers en verkoopers der indigo elk een percento de lahy [2]) of maekelaerdije afvorderde, waren sij, Nederlantse copers vrij mits dat den vercopers een ten hondert wegens hem selfs eenigk uytkeeren, ook dat sij, Neder anders, hunne gekochte indigo van de vercoopers ontfingen en, sonder in 's Konings thoi of weeghhuysen te herwegen of een ten hondert daer af te betalen, brachten, waer 't haer goed dachte; dies verzoeken 's Konings toestemming tot vermeuwing van alsulke bevelen, dat sij van alle ongelden radereijen, tholen en anders, die de coophuijden in Taesgent voidoen, vorder bevrijt mogten blijven, zoo mede van de voornoemde 1 percento delahy, die andere indigo-coopers betaelen, en dat zij, Nederlanders, nu, gelijk voor desen gebruijckelijk, hunne gecochten indigo vermogen sullen, sonder in 's Comix tholhuijs of wage te herwegen en ook niets voor weegloon te betalen, naer haer welgevalle thuijswaerts en verder afvoeren laten en dat men haer in Sagens [3]) naer ouder wijse dierwege ook niets af en neme 't Weeck de Coninck haer, Nederlanders, toestaet en consenteert in soodanigen maniere, dat de gantsche werelt niet verhinderen kan, dat de Agrase regeering van haer niet vermag te eischen, 't geen men van andere coophuijden, wegens Taesgentse tholen en ongelden volgens costume, gewoon is te vorderen noch ook niet de een ten hondert voor makelaerdije aengaende den incoop van de indigo, maer wel de 1 percento van de vercoopers, gelijck voor desen gebruijckelijck. Haer gecochten indigo sal ook 't herwegen noch t binnen brengen in des Comix weeg of tholhuijs niet subject zijn, zij blijven ook, als voor heen, van de Sagentse ongelden bevrijd en sullen voortaen in 't minste met meer als voor dese betalen.

Een ander versoek, aen den Koning door hun gedaen, waerop de Maijts bevel vereijsschen, dat de Nederlanders indigo, kleeden, salpeter en verdere coopmanschappen mogen handelen en coopen, waer en bij wien zij 't goed vinden sullen, en weder hunne aengebrachte goederen venten nae welgevalle door makelaers, die sij daertoe willen

[1])

[2]) Delolt, delale, makelaar (*Hobsen-Jobsen*, p. 364)

[3]) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

employeeren en daer haer tegens danck geen andere makelaers mogen toegeschickt werden.

Hierop is toestemming geschiet, zoodaenig dat haer, Nederlanders, niemand geenige onlusten, noch tegenstreving hunner versoeck vermach toe te brengen.

Een ander versoek voor gebracht, waerover sij des heijligen Coninx consent vereijsschen datter niemand ijets tegen hebben mach, datzij zoo veel vracht carren, cameelen en anders tot vervoeren haerer goederen aennemen en bevrachten als haer geraden duncken sal dat ook geenige coopluyden in 't betalen haerer schuld, als de ingebreke blyvende vracht aennemers, in 't weder geven der restanten suymachtig en mistellend mogen wesen, noch dat sij haer dierwegen met geen borgé behoeven te laeten geseggen en dat sij haer Nederlanders allerwegen, achtervolgens gebruyck en bevelschrift des grooten Koninx, raeende tollen, als raderyen, reguleeren mogen, 't welck de Coning de Nederlanders toestaet, dat sy sonder iemands tegenzeggen sooveel vracht carren, cameelen en anders nae begeeren aennemen en bevrachten sullen. Men moet besorgen, dat haare schulden sonder versuym haer betaelt en afgedaen werde, waertoe haer alle hulpe door de regeering moeten toegevoegt werden en met gedoogen dat men haer met borgen payen sal, noch dat men haer op de wege, noch revieren, in 't affeysschen van tollen en andere ongelden eenige onlusten toebrenge, maer dat sy door de bevelhebbers van d'een nae de andere plaetse geconvoyeert werde. Hierop heeft ider wel te letten ende te vreesen, wie 's Coninx toestaen vercort. Alle jaaren behoeft dit niet vernieuwt.

Van de raderyen in den wegh.

Bevelschrift, gegeven op alle gouverneurs, bevelhebbers, eygen besitters hunner domeynen, veltheeren, landpachters, beyde wacht meesters op wegen en revieren, mitsgaders verdere landsheeren, de Ragias onses gantschen rijks, zoo in Sjastanabath,[1] Agra, Amadabath en de zeestadt, Zouratta, met haaren aenkleven.

Kennelyck sy een yegelyk en allen, die 's Coninx gunste beminnen, hoe op desen gelucksigen dagh, dat myne mildryke en claerschynende glans de wereit verheugde, omtrent mijnen throon ver-

[1]) Delhi. (Vgl. *Ensyklopaedie des Islam*, I, S. 1014)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

scheenen is Dirck van Adrichem, commandeur, vollmachtigt van den uytgelesen generael der Nederlanders, van waer syn versoeck door behulp der voornaemste mynes ryks ons te vooren syn gecomen, by 't welck blykt, hoe de Nederlanders, proffytshalven, uyt verscheyde landen hunne coopmanschappen in Hindoustan aen brengen en weder uyt Chiasianabat, Agra en de omherleggende plaatsen, ook uyt Brampour,[1]) met den aanhang: Bhaderpaira,[2]) Nouwapoura,[3]) als mede van Amadabath: Brooda,[3]) Cambaija.[4]) Brootchia,[5]) Ecclisser[3]) en Sindij[6]) verscheijde goederen handelen en dan vorders nae Souratta afvoeren, waervan sy, volgens des grooten Coninks bevelschrift, de gerechtigheyt en radereyen voldoen, derhalven vereyscht haer onse bescherming, dat haer, noch haare coopmanschappen, geen leed, noch hinder in den handel of 't geen hun in 't overvoeren der revieren can verletten aengedaen mag werden, dat den Coning hun, Nederlanders, volkomen consenteert en toestaet, noch dat haer in'tgaen of wederkeeren in 't op en afvoeren haerer goederen, hier sich niemand tegenstelle of verhindering toebrenge, veel min haer eenige verdere tholien in de steden, noch voor radereyen in de wegen af te vorderen, 't sy met of tegen will, noch op geenderley manere hun yets afbidde, maer sult ter contrarie haer en haere goederen van d'een nae d'ander plaatse convoyeeren en in alle gelegenheyt haer de hulpsame hand bieden, op dat sy te vreden en, haere goederen voor schade bevryt blyvende, hunnen handel dies te grooter werde. Dit syn de onwedersprekelijke bevelen des Coninx, welke alle jaaren niet vernieuwd hoeven.

Van de negotie in Souratta en Amadabath.

Weet 't et alle onse bewinthebbende onderdanen, tegenwoordige en toekomende in Souratta, die onse Koninglyke gunste vereijssche, dat heden, op den dag van mildadicheyt, voor onse claer glinsterende tegenwoordigheyt verscheenen is Dirck van Adrichem, commandeur, volmachtigt van den uytgelesen generael der Nederlanders, versoeck doende in 't aensien en door hulpe van myn throonwachters, aen den voet onses machtigen setels, om vernieuwing des grooten Konings

[1]) Barampurin Bhakkapur?
[2]) ?
[3]) Baroda.
[4]) Cambay
[5]) Broach.
[6]) Sind.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

beveelschrift, rakende hunnen handel, vertoonende voorts, dat 't geenen de Nederlanders in Agra negotieeren en nae Souratta af voeren, wanneer 't aldaer aengecomen is, dat dan alsulke coopmanschappen van 10 tot 12 gecargeert werden en daervan tol betaelen, die van Amadabath van 10 tot 10½ vergrooten en zelfs in Zouratta, Brooda als elders koopende, niet beswaeren, maer naer rechte waerdije getaxeert en daervan tol voldoen. Blijvende de Nederlanders vorder bevrijt van andere tollen, radereyen of ongelden op de wegen, van de goederen en coopmanschappen, die sy aenbrengen, moeten betaelen 3½ ten hondert, te weten 2½ voor 's Conincx gerechtigheijt en 1 voor delay of makelaerdy, mitsgaders dat andere coopluijden maer 2½ percent voor thol uytkeeren, sonder de geseyde percent voor makelaerdye, en wyl nu door ons gunstig beveel alle negotianten in ons gantsche Conincxryck wegens ongelden van raderyen bevryt bleven, dat wy de Nederlanders ook alsoo van de 1 ten hondert delay of makelaerdy vryen wilde; en ten aensien wy begeeren, dat alle coopluyden goed genoege geschiede, zoo will de Coning, dat de Nederlanders sulx alderwegen genieten sullen en is haer de voorsz 1 percento delaly liberael quytgeschonken, zoo dat sy nu voortaen niet meer dierwegen aensprekelyk zyn, ende sult haer niet meer, noch nun als gesecht afvorderen

Noch een ander versoek, ons voorgecomen, dat de Nederlanders laeckenen en andere waere in Hindoustan aenbrengen en weder uijt Agra als andere Conincklijke steden cleeden indigo, zaipeter, zyde etc. negotieeren, voorders deselve nae Brootchia en Zouratta afvoeren, dat haer niet meer als de voorgenoemde 2½ ten hondert voor tol afgeeyscht worde en sy van verdere molestie en onlusten beschermt blyven mogen, haere coopmanschappen onbekommert waeren aen wien hun 't goet dunken sal vercoopen en wederom coopen waer en by wien sy willen, en dat sonder of door makelaers, die sy selfs goet keuren en daertoe begeeren te gebruyken, sonder dat iemand daer tegen iets contrarie ondernemen mach, alle 't welke haar Neder landers door de Koning geconsenteert en vollcomen toegestaen is, jae, dat men niemand van haar verongelyke

Een ander versoek gedaen, dat de heylige Konincklyke bevele de Nederlanders bevryde, dat sy haer koper niet en behoeve in de munte des Konings te leveren, maer voeren en vercoopen op wat plaetse het haer goet dunken sal, ook dat de koopers van 't selve onbecommert, waer hun behaegt, daer mede handelen mogen, op dat de

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Nederlanders daer door jaerlijex dies te meer koper aenbrengen. De Koninklijke toestemming hierover is zoo groot en vast, dat de heele wereld daer in 't minste met mag noch tegen spreken can. De Nederlanders sullen met hun coper ongemoeijt nae welgevallen handelen en vercoopen, waer sij willen, ende die t selve van haer coopt, sal men geenige onlusten toebrengen: soo salder door haar veel koper aengebracht en 't selve goet coop werden.

Een ander versoek voorgestelt, waerop 's Konings toestaen vereijsschen, dat sij, Nederlanders, veel genoemt sonder eenige verhinderinge alle verdiende vracht penningen van de coopluijden, hunne schuldenaers, ende van de ingebreke blijvende carre luijden, etc., alle uijtstaende restanten van betaelde carre vrachten nae hun begeeren mogen innen en bemachtigen. sonder dat sij haer met borgen behoeven tevreden te houden, waerin haer niemand vercorten of moeijten vermogen aen te doen, maer ter contrarie, in allen deelen hun de behulpige hand geboeden werde.

Voorders de paarden, die de Nederlanders aenbrengen, waeronder soo veel voor de Comik te koopen bevallick schijnen, dat die volgens marktganger wijsze door 's Conings regeerende onderdanen aengenomen ende de reste hun weder gegeven werde, om te behouden ofte vercopen nae hun eijgen goed vinden. in Souratta of elders, sonder iemands tegenspreken, veel min dat men haer zoude willen voorhouden die binnen Souratte te moeten vercoopen.

Dat niemand en belette of trachte te verhinderen, dat de kooplujden hunne goederen, coopmanschappen ende persoonelijk. nae hun begeeren, met de Nederlandsche schepen op vracht als anders nae Persia, Arabia, Bassera en elders overvoeren.

Sooveel vrachtcarren, camelen en voordere lastbeesten, als de Nederlanders van nooden hebben of begeeren, vermogen sonder eenig belett of voorwerp van imant bij hun tot vervoeren haerer goederen aengenomen werden; dat sij hier in haer versoek begeeren, is hun toegestaen met 's Comix consent, die wil dat besorgt werde de Nederlanders, sonder verminderinq van ijets door hulpe van de gouverneurs en andere aen 't haare comen.

Men sal haar met geen borgen, maer door principalen doen betalen. De paerden die bevonden worden den Comik te behagen, sullen volgens marktgang door de regenten, voornoemt, aengenomen ende de reste de Nederlanders weder gelevert werden om te behouden, vercoopen, waer ende aen wie sij willen. Dat men haer ook

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

geen molestie of pers nge aen doe om in Zouratta deselve te markt te brengen, op dat sij daerdoor met louter goece wil verwekt worde noch schoonder paerden aen te voeren en ot hier gebeurde men in prijs en coop voor de Majt met conc en overeenkomen, soo sal men sulk paerd of paerden (door een man van de Nederlanders daertoe afgericht), met hun sjap om den hals versegelt, tot een Coninck op senden wanneer de Majt dan taxeeren en de betaeling nae verc ssch selfs aen of door sijne bewint hebbende onderdanen in Zouratta ordonneeren en effect doen sal hebben Niemand salder iets tegen hebben of in t werk te stellen, dat andere coopluijden hunne personen of goederen en coopmanschappen met de Nederlandsche schepen nae Persia of elders op vracht over transporteeren en veel min hun sulx beletten. Men sal niet tegenspreken, noch verhinderen, dat de Nederlanders sooveel vracht carren, cameelen en andere last beesten aannemen en bevrachten, als sij begeeren sullen.

Op dit alles hebben 's Comncx onderdanen wel te letten, dat het naer gecomen werde Ziet toe, dat 's Conincz gebodt niet gecontrarieert word, of hebt te vresen Jaerlycx vereijscht dit ons bevelschrift niet vernieuwt, also dit uw altijd genoeg sijn sal

CCLXII. KUST VAN MALABAAR.

4 Januari 1663. [1])

Van Goens was na zijn reis naer Batavia (zie hiervóór, blz. 192) naar de Kust van Malabaar teruggekeerd. Den 14 November 1662 kwam hij voor Cochin aan, dat inmiddels door de Nederlanders was ingesloten. Voor het welslagen der plannen op Cochin was van eenig belang Angiecamal, omdat de Portugeezen van Cochin „alle nooddruft, jae selfs zwavel tot maecken van buskruijd" vandaar ontvingen. Dit geschiedde langs „de revier", die „open" was. Verder heb ik de ligging van dit plaatsje met kunnen nagaan. Daar had zijn residentie „de Cochinsen prins Godorme", een ietwat lastig element, voor de Nederlanders omdat hij de Portugeezen steunde voor „Cochins Koning", omdat hij hier en daar in dens rijk „de meester speelde, in vaste hoope van Cochins Koning te werden, indien 't ons niet lukte de stadt te winnen". Een aanval op Angiecimaal gelukte, de aanhangers van

[1]) Uit het Contractboek. Voor zoover niet uitdrukkelijk door mij het tegendeel is vermeld, heb ik de eerstvolgende contracten alle genomen uit het *tweede* deel der Contractboeken van de Kamer Amsterdam. Ik kom in de Inleiding hierop terug

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Godorme vluchtten, „ons in ruijmende dat vruchtbare landschap, welkers inwoonders, als zijnde rechte onderdanen van Cochins Koning, ons terstond toevielen" Godorme ontvluchte en werd door „die van Porca" (zie beneden) onder „protectie" genomen. (*Dagh-Register 1663*, bldz. 118, v.v., 126, 181, 188)

Compareerde voor mij ondergeschreven, **Angiecaimaal,** [1]) den welcken heeft gedaan protestatie ende bekentenisse, te sijn ende willen verblijven nu en altoos een trouwen oprechten vrunt ende dienaar der Nederlantse Oost-Indische Comp[e], versaekende alle vruntschap ende correspondentie der Portugesen. Godorme, Porca ende haren verderen aanhang, ten welcken eijnde hij, voorschreven heer Angiecaimaal, voor mij, daartoe geauthoriseerd, verschenen is, ende in de naam van [2]) de E. homagia in alle eerbiedigheijt, gedaan heeft ende dienvolgende van mij, uijt last der heer Admiraels ende veltoverste Rijcklof van Goens, als vrunt ende bontgenoot der E. Comp[e] aangenomen is, belovende in der selver naam hem, Caimaal, in sijn qualiteijt, dignitеijt en eere te houden ende maintinere, in waarheijt welcke Angiecaimaal voor hem selfs en ook uijt de naem der E. Comp[e] dese geteijckent hebben in alle sincere opregtigheijt. Actum op Angiecaimaal [3]) desen 4e January in 't jaar 1663 en uijtgewisselt aan wederzijden. Was geteekent **Lucas van Waarden,** raat en secretaris der expeditie. Ter zijden stonden drie regels Malabaars caracters, waer agter geschreven stont dits de teijckening des Paintters, [4]) als getuijge. Noch lager een Malabaars teijcken, waarbij geschreven stont dits de teijckening van Poenelle Achem, ragiadoor der Angiecaimaal. Onder de teijckening van den E. van Waarden stont noch een Malabaars teijcken, waarbij geschreven staat, dits de hant-teijckeninge van Palongette, raiadoor des Angiecaimaals, ende in 't midden van alle de teijckeningen stont 's Comp[e] zegel, in 't root lack gedruckt

[1]) Indien hier niets is uitgevallen, wordt hier niet het land, maar de vertegenwoordiger van het land bedoeld. „Caimaal" dat volgens Canter Visscher, *Brieven*, ook graaf beteekent, komt veel voor in plaatsnamen (Zie bldz. 219).

[2]) Hier ontbreekt iets in den text.

[3]) Hier is het weder de landstreek.

[4]) Zie hiervóór bldz. 203

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCLXIII. KUST VAN MALABAAR.

Januari 1663 ? [1])

Ook Porca (vgl. *Corp. Dipl.* I, bldz. 405 v v), hield bij het beleg van Cochin de zijde van de Portugeezen, maar ook zij werden bij de aanvallen op Cochin door de onzen geslagen. (*Dagh-Register 1663*, bldz. 119. 120, 126, 129, 178, 181).

Translaat ole van den Konink van **Porca.** [2])

Ter ordre van den Koninck werd dit verleend aen onsen Heer admirael tot bewijs dat d'havens van 's Konincx land door d'Ed Compagnie is geconquesteert en door [3]) des Comp[ies] eijgen gebleven is. Dit is geschreven dat Arou [4]) daer de Koninck was. Geschiapt met des Konings siap

CCLXIV. KUST VAN MALABAAR.

Januari 1663. [5])

Vóór de verovering van het Portugeesche Cochin (7 Januari 1663) heeft de koning van Cochin onze zijde gehouden. Waarschijnlijk heeft hij in deze troebele dagen Nederlandsche ofticieren met gezag bekleed en de landstreken hem toebehoorende, maar tegen zijn gezag in verzet gekomen.

Translaat ola waerbij den provisioneel capitain **Hendrick Reyns** [6]) door den Koninck van **Cochin** gesteld werd tot ragiadoor moor

Ick geve in dese schriftelijcke ordonnantie stellende in bij desen

---

[1]) Uit Contractboek III. Ofschoon de datum van deze ola niet vaststaat, meen ik haar op Januari 1663 te mogen stellen, om redenen in de toelichting uiteengezet.

[2]) Porca, Poraad, op 9° 22′ N.B. en 76° 22′ O.L.

[3]) Daardoor?

[4]) „Tot" Arou? Arou behoorde tot de landen „die den Coning van Cochin eygen" waren, evenals Porca. Niet onmogelijk is deze ola afgegeven door den vorst van Arouw, dus niet door diens van Porca, op last van den vorst van Cochin.

[5]) Uit Contractboek III. Ook van deze ola staat de datum niet vast. Ik meen haar op Januari 1663 te mogen stellen, om redenen in de toelichting uiteengezet.

[6]) Misschien een schrijffout over Hendrik van Reede (*Dagh-Register 1663*, bldz. 120). Zie ook *Biografisch Woordenboek* III bldz. 1011. Hierin wordt de aanstelling van Van Reede geplaatst in Augustus 1663.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

nevens den Palietter Ittekomeren [1]) in het ampt van ragidoor moor, om wat binnen de uijterste landpaalen als Mampoloer [2]) in 't zuijden, en Padhoer in 't noorden leggende, en aan dese offitie dependerende te verrigten, zij deselve uijt te voeren, en te besorgen. gelijck schattingen en eenig schulden voor de eene ofte den anderen ingevorcert hebbende 't zij met constringeren als anders de penningen daer te staande te ontfangen, alles na gelegentheijt van saaken. behoorlijck pretentie te maecken op de goederen van de overledene, interesten, tholen en pagtpenningen te ontfangen, doende daer tegens oock d'ordinarie (en) extraordinarij gastos, [3]) ende resteerende penningen laten af te leggen na genomene raad en informatie met diegeene die tot de dagelijsce voorvallen sijn gestelt, als Naijkerwett ij, Ausie Mankotte Itipanne. Totheri, Itti Kowenden Tholenwelhij en Kakkenatta Pamcol [4]) ' ooch van alle omleggende landen goede reeckening te laten doen, en van alles door d' nu gestelde menas (schrijver) pertinente reeckening te laten ophouden, om mij te sijner tijd reekenschap daervan te komen geven

Aldus gedaen ende geordineert binnen s hoff van **Hekekoijl**[5]) en geschreven door **Ittroemramen.** Was geteeckent met het gewoone teecken van den Cochinsen Koning

---

CCLXV. KUST VAN MALABAAR.

Januari 1663 ? [6])

Oock deze ongedagteekende ola meen ik te mogen stellen in de dagen, welke aan de verovering van Cochin voorafgingen.

Ola van de satisfactie, die de Koninck van **Repolijn** [6])

[1]) Dezelfde als Comemenone van bldz. 203?

[2]) ?

[3]) Port. gastos = uitgaven.

[4]) In een privaatrechtelijke overeenkomst tusschen de O. I. C. en eenige koophedden van Cochin enz. vond ik onder de „coopmijden van Coetchin" een Witte Naijko.

[5]) Uit Contractboek III.

[6]) Valentijn, V, 1, *Nieuwe kaart van . . Malabar* plaatst „'t Rijk van Repelin" ten O. van Cochin. — Hunters' *Gazetteer*, XI, p. 402 zegt „Edapalli (the Replem of Dutch writers . . situated in 10° 4' N and 76° 22' E. ... It is held by a Nambudri Brahman of the highest rank, who is called the Edapalli Raja . . The Edapalli chiefship is believed to be the sole relic of the ancient theocracy of the west coast." Het *Dagh-Register 1663* bldz 188, v zegt „den Ragia van Erpolin, die om sijn hoog gestacht seer geeert is, zijnde nochtans een onderdaan van Cochin"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

doet, wegens de dood van een toepas,[1]) die hij heeft laten ombrengen en in welckers plaats nu eenen van sijnen naijres[2]) met het gewer van den dooden aen d'Ed. Comp^e^ heeft overgegeven.

Ik sal niet geven noch gedoogen dat mi ne vassalen aen eenige natie geven de peper, die in mijnen lande sal wesen, dan alleen aen d'Ed Comp^e^

En off 't geviel dat eenige van mijne vassalen aen ymand eenige peper verkogten die sullen op 't hoogsten gestraft werden, soo den ko. van Cochin en d'Ed. Comp^e^ met zoodanige straffe sig sullen vermogen.[3])

De peper die van de Zuijckant in kleene manthuas,[4]) en van de oostkant op 't naer mijn land komt en zal 't volck van d'Ed Comp^e^ niet ophouden.

Zoo de sluijkpeper, in mijne landen aengehaeld, niet willen overgeven, sal ick als 't mij te kennen gegeven werd, mijn volck zenden, opdat gezeijde peper aen d'Ed. Comp^e^ overgelevert werde.

Wanneer met eenige peper op 't hooft van Manhame[5]) naer Repolijn willen passeeren, soo sullende sulx aen de wagt bekent maecken op datse passeeren ende passeerende sonder 't selve bekend gemaackt te hebben zal die peper prijs gemaackt werden

Insgelijex als er eenige peper ter plaatse die genaemt werd Vallacalam[6]) aengehaeld werd, sal die mede prijs gemaeckt mogen werden, en soo se deselve niet willen overgeven sal 'k (mij dat bekend maeckende) mijn volck senden, opdat genoemde peper aen d'Ed Comp^e^ werde overgegeven.

D Ed Comp^e^ za. haare coopluieden in mijn landen senden om de bovengedagte peper te koopen, ten prijse als se die in andere landen koopt.

---

[1]) Vgl nog over deze „soort van Christenen, welke men *Toepassers* noemt", Canter Visscher, *Brieven*, bldz. 118, v.v

[2]) Naars.

[3]) Vermoegen?

[4]) Ook gespeld „mansious" (*Dagh Register 1663*, bldz. 120) een vaartuig.

[5]) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCLXVI. KUST VAN MALABAAR.

8 Januari 1663. [1])

Den 7 Januari „verscheen onder de vreede vlagg in ons leger haeren (der Portugeezen) sergant mayoor", om de onderhandelingen te openen en nog denzelfden avond werd het verdrag van overgave met hen geteekend, „als soldaten, die haar vromelijck hadden gequeten, maer niet anders als in qualiteijt van verwonnen luijden", hetwelk den 8 Januari door Van Goens werd bekrachtigd (*Dagh-Register 1663*, blz. 122 v.v.).

> Articulen van accoordt gemaekt en besloten tusschen den E. Francisco Gomes Sarmento, capiteijn van een Comp^e^ Infanterie, nevens Marco de Phinho, burger van Coetchin, gemagtigde van Ignatio Sermento de Carvaljo, capiteijn generael der stadt Coetchin, wegens sijne Majesteijt den coning van Portugaal, ter eenre, ende d'Heer Jacob Hustaart, raat extraordinaris van India, gemagtigde van den Veltheer Rijcklof van Goens, raat ordinair van India, Admiraal op deze custen en superintendent op Ceijlon, uijt den naam van den Nederlantschen staat in India ende d'Ed^e^ heeren Bewinthebberen van de Vereenigde Nederlantsche geoctroijeerde Oost-Indische Comp^e^ ende d'Ed. Heeren Gouverneur Generaal ende raden van India, ter andre sijde.

Dat de stad Coutchin sal overgelevert werden met alle hare jurisdictien, oude privilegien, incomsten, landerijen, met de documenten en papieren, daarvan sijnde, ende wes meer in den naam van coning van Portugaal is gepossideert, cederende daarvan alle competentie en geregtigheijt aan den gemelten veltheer ofte sijn E. gecommitteerden.

Dat voort alle artillerije, ammonitie, coopmanschappen, vivres, roerende ende onroerende goederen, slaven en wat meer in wesen is, insgelijx overgelevert sal werden als voren.

Dat alle vrije personen, de wapenen gevoert hebbende, sullen sweeren, in 2 jaeren tegens den Nederlantschen staat in India niet te dienen.

Dat de soldaten ende alle die van de militie sijn, sullen uijttrecken

[1]) Uit het Contractboek. — Ook in *Dagh-Register 1663*, blz. 125, bij Valentijn, V, 2, blz. 35.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

met vlegende vaandels, brandende lonten cogens in de mont.[1]) ende 2 stucken geschut ter bequamer plaatsen buijten de stadt, ende 't selve geweer aldaar onder 't vaandel van den veltheer nederleggen.

Alle naturelle Portugesen die ongetrout sijn, sullen na Europa vervoert worden.

De getroude Portugesen en mesticen sullen na Goa vertrecken, ende mogen mede nemen bed en bulster ende sulx meer als bij den veltheer ende sijnen raat sal werden toegestaan.

Alle vrije toepassen en canarijns sullen buijven tot believen en ter discretie van den veltheer.

De geestelijckheijt sal mogen mede nemen hare beelden ende kerckelijcke ornementen, behalven die van gout ofte silver sijn.

Alle vrye en kerckelijcke personen, die hier in 't lant swerven en onderdanen sijn van den coning van Portugaal, sullen in dit contract mede begrepen worden.

Aldus gedaan, geaccordeert ende gesloten in 't Nederlants velt leger voor d'stadt **Coutchin** den 7 Januarij 1663. Was geteekent **Jacob Hustaart, Francisco Gomes Sarmento** en **Marcus de Phinho de Fonceca.** Lager stont: Ratefico o capitulado per assi queeren[2]) o concelho que me assiste. Cochim em 8ª de Janeiro 1663. Era assignado **Ignatio Serm^o de Carvalho.** Ter sijden stont, gezien hebbende 't voorstaande contract, approbeere en ratificere 't selve tijt den naam en van wegen d'heeren principalen. In 't leger voor noemt den 8e Januarij 1663. Was geteekent **Rijckloff van Goens.**

---

[1]) Deze uitdrukking, gebruikt als een der attributen van het uittrekken van een garnizoen bij overgave aan den vijand met krijgseer, is reeds vroeger herhaaldelijk in deze uitgave gebruikt. Het was mij echter niet gelukt, de juiste beteekenis daarvan te verklaren, daar niemand tot wie ik mij wendde mij de juiste inlichtingen kon geven. Eindelijk wees luit.-generaal G. J. W. Kooiemans Beijerinck mij op eene verklaring in Bardin, *Dictionnaire de l'armée de terre* . . . (Paris, Corréard, 1841) onder het woord „balle (balles en bouche)". Deze verklaring luidt: „Le mousquetaire avait un fourniment qui comprenait un petit sac à balles . . . Il prenait, quand il devait tirer, quelques-unes de ces Balles et les plaçait en réserve dans sa bouche, afin de charger plus promptement, aussi les historiens . . . mentionnent-ils dans les capitulations de siège au nombre des honneurs de la guerre l'expression mèche allumée, balle en bouche . . .".

[2]) *Dagh-Register* en Valentijn „querer".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCLXVII. KUST VAN MALABAAR.

1663. [1])

Mangati, ten Noorden van Cochin, was „subaltern" aan dit rijk en behoorde tot de z.g. „pylaren van 't rijk van Cochin". Het was de politiek der O. I. C., „dat yder landschap onder sijn eygen erffelijck geslacht apart bijve" en dat „de Samorenjnse geslachten haar in de regeering der Cochinse niet indringen". (*Dagh-Register, 1663*, bldz. 188, v.).

Den grieol [2]) van Caijlicoij ang ende den vierden Sammorijns prins [3]) brengen voor den heere Admiraal en Gouverneur den ragie van **Mangattij,** [4]) den welcken sich quam aanbieden als vrunt en ten dienste der E. Comp', waar in den se.ven na gewoonte aangenomen en gecarresseert is.

CCLXVIII. KUST VAN MALABAAR.

15 Februari 1663. [5])

De Samudri was opperheer van het door ons op de Portugeezen veroverde Cranganur (Zie hiervóór bldz. 193, v.) en na de verovering door ons van deze stad werd besloten, „in te ruijmen ende opdracht te doen van de stad Cranganoer" aan den Samudri. (*Dagh-Register, 1663*, bldz. 181—190, vgl. 325, 411 vgl. Canter Visscher, *Brieven*, bldz. 210).

Heden sijn in goede vruntschap 't samen vergadert den coning **Sammorijn** en ragie van **Cranganoor** voor haer selven ende den Admiraal Rijcklof van Goens, uijt de naam van d'Gouverneur-Generael ende Raden van India wegens de E. Comp^e^ en geresumeert sijnde het contract tusschen gemelte vorsten, ende E. Comp^e^ gemaeckt, wert bevonden dat den Sammorijn en sijne gea.teerde uijt cragte

---

[1]) Uit het Contractboek. De datum is niet zeker. In het Contractboek is het geplaatst tusschen 8 Januari en 15 Febr. 1663.

[2]) ?

[3]) Vgl. Canter Visscher, *Brieven*, bldz. 180, v.v.

[4]) Valentijn plaatst „'t Rijk van Mangatti" ten O. van Kalikoet. Canter Visscher, *Brieven* bldz. 185, zegt. „Dus heeft het Koninkrijk van Couchim vier Stenden, zynde de vier voornaamste vorsten van dat Rijk, de Koningen van Porca en Paroe, dat geestelijcke Vorsten zijn, en twee wereltlyke, de Koningen van Berkenboer en Mangatti. Deze worden genoemt de pylaren van het Rijk."

[5]) Uit het Contractboek.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van dien jegenwoordig competeert de possessie van d'stadt Cranganoor onder sodanige conditien als in de selve contracten te sien sijn. soo wert in voldoening van dien d'gemelte vestingen. ende om redenen alle het canon dat daar nog in wesen is, aan haar opgedragen, ende ingeruijmt. om, 't Nederlantse guarnisoen daar uijt getrocken sijnde, de voorschreven stadt Cranganoor sodanig die tegenwoordig in wesen is, te aanvaarden en in besit te nemen reserverende voor de E. Comp^e^ met anders dan de gecrage lasten, ende de redenen ende 't recht, waar in desen met mogt voldaan wesen. Ordonneren ende bevelen dienvolgens aan den ondercoopman Cornelis van Essen opsigt desen de fortresse in te ruijmen aan gemelte Vorsten als heeren des lants. sonder dat wij naar particuliere pretentien op 't selve bemoeijen, ten ware (dat God verhoede) ons recht ende reden daartoe werde gegeven.

Gedaan ende gegeven in de stadt Coutchin 15e Feb. A^o^ 1663. Was geteekent **Rijcklof van Goens.** Ter sijden stont 's Comp^e^ zegel, ende daaronder: ter ordonnantie van sijn Ed^t^ geteekent **M. Huijsman,** Secretaris.

CCLXIX. KUST VAN MALABAAR.

15 Februari 1663. [1])

Na de verovering van Cochin, werd al spoedig door de onzen Cannanore (11° 52' N.B. en 75° 22' O.L.) opgeeischt, daarna belegerd en spoedig ingenomen (*Dagh-Register 1663*, bldz. 126, 150, v., 178, v.).

Artijckelen van accoort gemaakt tusschen den E. heer Jacob Hustaart, raat van India ende out Gouverneur van de Molucas ende Veltheer over de Nederlantse Oost Indische Militie alhier, mijt de naam ende wegen d'Ed^e^ Ho. Mo. heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, den Heer Gouverneur-Generaal ende de Heeren Raden van India van d'eene sijde ende den Capiteijn Anthonio Cardoso der fortresse **Cananoor** wegens den doorlugtigen konnig van Portugaal ter andere sijde.

[1]) Uit het Contractboek.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

1

Dat de Portugesen der stadt, fortresse en gebiet van Cananoor deselve sullen overgeven wegen de May van Portugaal aan den Nederlantsen Veltheer Jacob Hustaart in de name der Ed^e Oost Indise Comp^e, aan desselfs commissarissen met alle derselver artillerije ammonitie van oorlog, koninx goederen met alle deszelfs aanbehooren, coopmanschappen, gemunt ende ongemunt gout ende silver, vaartuijgen en vivres.

2.

Dat de Portugesen sullen afstant doen van alle rechten, geregtigheden, tollen ende andere conincklijcke incompsten, so oude als hedendaags daarin begrepen alle onroerende koninx particuliere goederen sonder exceptie.

3.

Ten effecten van dien sullen de Portugesen ons in hande geven alle geschriften, tomben,[1], boecken en papieren, soo den Koning ende burgerije rakende.

4.

Alle roerende ende onroerende goederen, coopmanschappen, gemunt geldt, ongemunt gout ende silver, slaven ende slavinnen, so van getroude als ongetroude, zullen aan de E. Comp^e werden bestelt ende overgegeven.

5.

Dat den Capiteijn der fortresse sal toegestaan werden in sijn particulier sodanige slaven ende bagagie als den veltheer hem sal gunstig geheven toe te staan.

6.

Dat alle de Portugesen getroude, ende inboorlingen met hare vrouwen, weduwen, jonge dochters ende kinderen sullen gesonden werden nae Goa ende met hen nemen sodanige nodigheden als den Veltheer haar sal gunstig geheven toe te staan.

7.

Dat alle ongetroude Portugesen, hanicke, sullen door den weg van Batavia na Europa gesonden worden.

[1]) Archiefstukken; kadasterregisters.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

8.

Dat alle die s'Comp.[1] wapenen gedragen hebben, sullen sweren en onderhouden, tegens den staat der Nederlantse natie geen wapenen te voeren in den tijt van 2 jaren.

9.

Dat in dese articulen sullen besloten sijn alle personen, sijnde Portugesen, ende haar onder gehoordt hebbende onderdanen, die hem in 't lant hebben geretireert.

10.

Dat de geestelijcke papen ende klercken sullen behoorlijk na haar qualiteyt versonden worden en vermogen met hem te voeren alle kerckelijck cieraden na Goa.

11.

Dat alle de caffers[2] sullen overgegeven worden in handen der E. Comp[e].

12.

Dat de Portugese militie ende alle die wapenen gevoert hebben ter defentie deser fortresse sullen uijttrecken in volle wapenen, vlegende vaandel, brandende lont, koge. in de mont, slaande trommel ende hare wapenen nederleggen voor den standaert der E. Comp[e]

13 — Ampliatie van 9[e] articul.

Wert verstaande dat op 't versoek der gene, die hare vrouwen ende familien te landewaart in nigten[3] hebben deselve sullen mogen met voorgaande communicatie wederom halen ende in Cananoor brengen laten, al voren 2 gequalificeerde personen tot borgen harer wederomcomste, als wanneer de selve getrouwe met haar vrouwen ende familie door onze bodems na Goa sullen werden vervoert.

Aldus gedaan ende besloten in 't Nederlands veltleger onder de muijren van Cananoor desen 15e Feb. 1663. Was onderteekent **Bras de Neves** a. l. **de Foneceas** en **Anthonij Borgers Dalboerherie**(?), Ter sijde stont **Pierre Dupon,**[4] **Lucas van Waarden.**[5], Onderstont: ons present **9. Taijspil(?).** Lager stont geratificeert, ge-

[1] Konings?
[2] Ongeloovigen. (Vgl. *Hobson-Jobson*, s.v. Caffer, p. 140. f)
[3] Mochten?
[4] Een der bekwaamste van de officieren, die onder Van Goens dienden.
[5] Van Weerden.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

teekent **J. Hustaart,** ende in 't Portugees stont noch lager Por esto capitalsons [1]) feytos Cananoor 16e Feb. A° 1663. Onderteekent **Anthonio Cardoso.**

CCLXX. KUST VAN MALABAAR.

22/26 Februari 1663. [2])

Voordat Van Goens in Maart 1663 van Indie's Westkust naar Ceilon vertrok, sloot hij „contracten .. met de Malabaerse Vorsten, te weten de Koningin van Samorijn en Cochin, mitsgaders de Radja's van Porca en Paroa" (*Dagh-Register 1663*, bldz. 188. vgl. bldz. 151)

> Confirmatie van vruntschap gemaakt ende op nieuw bevestigt tusschen den Groten Sammorijn en de vereenigde Nederlantsche geoctroijeerde Oost-Indische Comp° op het afscheijden van den Sammorijn uyt de landen des Commx van Coutchin, bij den 3e prins ende successeur [3]) selfs geschreven ende aldus in 't Nederlants vertaalt

In 't jaar 838 den 16r van d'maand Camboe [4]) en na de Hollantsche stijl in 't jaar 1663 den 22e Februarij is dit contract gemaakt in de stadt Coutchin met den Hollantschen Admiraal

Eerstelijk dit is gemaakt tot een teeken van vrientschap tusschen den Sammorijn, Sijne princen en erfgenaem van een sijde ende den Hollantschen Admiraa. Rijklof van Goens wegens de Vereenigde Nederlantsche geoctroijeerde Oost Indis. Comp° van de andere en van beijde sijden op de manier van een gesworen eedt, en dit sal bestaan soolang als de son, de maan, de aarde en de hemel sal sijn° en volgens het contract gemaakt op 't schip d'Noteboom [5]) sal een coopman geplaetst worden in de landen van den coning van Sam-

[1]) Capitulacões.

[2]) Uit het Contractboek — Ook in Contractboek III en in *Dag-Register 1663*, bldz. 190, v

[3]) Vgl. nog Canter Visscher, *Brieven* bldz. 189, v

[4]) *Dagh-Register* heeft Comba° en Contractboek III Comboe. Canter Visscher bldz. 435, stelt Coemban gelijk met Februari „waer omtrent men dient aan te merken, dat de eerste van hun Maandt een aanvang neemt met den 13 of 14 van de onze" Deze berekening klopt niet geheel met die in de tekst.

[5]) Wanneer?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

morijn,[1]) ende wanneer ijts aan den coning van Sammorijn sal overcomen sal hij te kennen geven aan den Hollantschen Admiraal, ende wanneer de vijanden van de Hollanders ijets soude comen tegen haar te attenteeren dat sij sulx insgelijx sullen te kennen geven aan den Sammorijn ende dat van beijde sijden synde vergadert, sij raet sullen nemen om te doen alles na regt ende reden. Den koning van Sammorijn, ende d'E. Comp^e^ sullen sijn als broeders, en dat alle vijanden van de Comp^e^ sullen ook vijanden van de Sammorijn wesen, gelijk mede de goede successen, alles nogtans, na regt en reden, sonder van beijde sijden te manequeeren, volgens het contract vooorschreven gemaakt Hetgeen de Comp^e^ daar aan den Sammorijn belooft heeft, is van hem ontfangen, en dit sal geschreven worden op een silvere papier in 't Malabaar 2 maal, en op wit papier in 't Nederduijts 2 maal, waarvan 1 in 't Malabaars ende 1 in 't Nederduijts bij den Sammorijn, ende 2 gelijcken onder de E. Comp^e^ sal berusten.

Aldus gedaan ende geconfirmeert ten dage ende jare als voren ter presentie van den Commandeur **Pieter de Bitter** ende **Isaac de Saint Martin** als getuijgen. Was geteekent met een Mallabaers character ende daer om geschreven gestelt bij den Grooten **Sammorijn.** Weijnig daar beneden **Rijckloff van Goens.** In margine stont 's Comp^e^ zegel ende daar onder ter ordonnantie van sijn Ed^e^ en den raat, geteekent **M. Huijsman** Secretaris.

Lager vervolgde.

Wij, Hendrick van Reede, Capiteijn en Cornelis van Essem, onderkoopman, specialijck gecommitteert door den Heer Admiraal en Velt-Overste Rijckloff van Goens ende den raat, aan den grooten Sammorijn, om present te sijn, ende te sien onderteeckenen het Nederduijtse geschrift van confirmatie der ondergelinge (sic') vruntschap hier boven geschreven ende als dan volgens vorige verleende acte aan den Sammorijn, ragia van Cranganoor ende hare successeuren in te ruijmen ende opdracht te doen van de stadt Cranganoor ende d'artillerije staande ter differentie van de selve [2]) Ingevolge van dien

[1]) Van Goens „heeft den onderkoopman, Pieter Vertangen, gebruyckt tot ontdeckinge van de gelegentheijd van den Samorijns land ende de Samorijn heeft hem toegelaeten te resideeren op Pananij" Deze plaats ligt tusschen Kalikoet en Cannanore, zegt Baldaeus, *Malabar*, bldz. 104. Dit is onjuist. Ponani ligt beneden Kalikoet, zooals trouwens de kaart bij Baldaeus ook aangeeft Vgl. ook Canter Visscher, bldz. 217 en *Corp. Dipl.* I, bldz. 207, 392).

[2]) Zie hiervóór, no. CCLXVIII

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

is op den 26e dezer maant in 't huis van den ragia tot Cranganoor de Sima de onderteekening van voorschreven confirmatie van alhantie in onser presentie gedaan door den grooten Sammorijn in 't bijwesen van den gemelten Ragia ende 3 der voornaamste Sammorijnse princen ende ten selven dage den opdragt der stadt geschiet met overlevering der sleutels aan den ragia van Cranganoor staande in defentie der selver 14 izere stucken en 12 metale bassen,[1]) nemende den Ragia met 50 neijros de possessie van dien.

Aldus geraporteert aan den Veltheer voornoemt, in de stadt Coutchin den 28e Feb. A° 1663 Was geteekent **H. v. Reede tot Draakensteijn** en **Cornelis van Essen.**

CCLXXI. KUST VAN MALABAAR.

1 Maart 1663.[2])

Ook met Parou, een der „pylaren van 't rijk van Cochin", maar met een eigen radja, sloot Van Goens vóór zijn vertrek nog een „contract" (*Dagh-Register 1663*, bldz. 288 v.v.).

Translaat ofa van vruntschap en verbont tusschen de antregenten van **Parouw**[3]) ende de E. Comp^e^

In 't jaar 838 den 23e der maant Combhom[4]) nae de Malabaarse reecq^e^ ende na de Nederlantse stijl in 't jaar 1663 den 1e Maart is dit geschrift van verbont en vruntschap gemaakt tusschen de princes en rasia van Parouw ende desselfs prins[5]) ende d'Heer Admiraal Rijckloff van Goens

De 4 rasiadoors van Parouw, die tegenwoordig met gemeen goet vinden gestelt werden, te weten 2 wegens de rainja[6]) ende 2 wegens

---

[1]) Klein kaliber scheepsgeschut.

[2]) Uit het Contractboek. Ook in *Dagh-Register 1663*, bldz. 191.

[3]) Thans Paur of Paravur (10° 10' N.B. en 76° 15' O.L.), Valentijn, *Kaart van . . . Malabar*, plaatst het tusschen Mangatti en Paliettersland.

[4]) *Dagh-Register* heeft: „Combon"

[5]) „Het geslacht van Moetadavile, Porca en Parouw overtreft alle Samoryns geslachten verre in adel en hoogheijd van geboorte." (*Dagh-Register*, bldz. 189). — Zie over de vrouwelijke opvolging in de regeering Canter Visscher, bldz. 177, 214.

[6]) Ranee, ragni, koningin. (*Hobson-Jobson*, p. 757)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

den Ragia sullen alles vernemen en tot hare kennisse laten comen 't gene passeert ofte gedaan wert in de 5 provintien van Parouw ende daar van berigt geven aan den Rasia ende aan den Reinja, om door haar over de saken sodanige bevelen te geven, als met beijder goetvinden nodig sal sijn, ende door de selve rasiadoors sulx laten bevorderen in alle behoorlijckheijt ende die van de rasiadoors in dese gebreecken sal opregtelijck te handelen, sal daar over gestraft werden, blijvende den Rasia, de Rainja, ende den Prins alsoo ijder in hare authoriteijt en waardigheijt na oude gewoonte Dit is sodanig gedaan ende besloten, in presentie van den rasia van **Cranganoor** ende den jongen **Palietter,** door ordre van den Coetchinsen Coning **Moedt Adavile** [1]) hier over tot getuijgen gestelt Deze Ola was geteeckent door de hant van de rainja van Parouw

---

CCLXXII. KUST VAN MALABAAR.

14 Maart 1663. [2])

Den 12 Mei kwam Hustaert te Batavia, medebrengende „een briefken, door Van Goens tot Cochin in dato den 16en Meert d'heer Hustart tot Cotlam leggende om peper te laden, mae gesonden .. Het . . dient alleen tot geleijde van het contract, op den 14en Meert met den Ragia van Porca gesloten" (*Dagh-Register 1663*, bldz 178, 184).

Contract, alliantie ende confoederatie tusschen de E. Comp[a] der Vereenigde Nederlanden in Orienten, den koning van **Coetchin** ende den ragia van **Porca** [3]) besloten in manier als volcht.

1

Bij partijen reciproque sal wesen een eeuwige vrede, amnestie ende vergetentheijt van 't gene voorheen gepasseert is [2]) ende dienvolgens voortaan een eeuwige liefde ende toegenegentheijt tot malcander, soo lang son en maan sal schijnen.

---

[1]) Zie hiervóór *Dagh-Register 1663*, Register, sub voce Moetadavile.

[2]) Uit het Contractboek. Ook in *Dagh-Register 1663*, bldz. 184, v.

[3]) Porca Porakad) had wel eens stoutigheden bedreven door de zijde der Portugeezen te kiezen. (Zie hiervóór, bldz 228. *Dagh-Register 1663*, bldz 126).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

2

Den ragia van Porca verclaart sig vijant tegens alle degeene, die 't rijck van Coutchin eenigsints souden willen beschadigen, 't sij Portugesen of andere potentaten, beheffes [1]) etc[a]

3

Belooft dienvolgens den ragia van Porca Godorme sijn lant niet alleen nu te doen ruijmen, maer ook voor toecomende daar buijten te houden. [2])

4.

Belovende voortaan aan de E. Comp[e] die getrouwigh' te bewijsen, die hij oijt de Portugesen bewesen heeft.

5.

Den ragia van Porca belooft, dat hij nooit peper ofte caneel in sijn lant zal doen wegen ofte uijtvoeren dan met consent van den coning van Coetchin ende d'E. Comp[e], die na de wetten het regt daarvan alleen competeert.

6.

D'E. Comp[e] sal in des Porcatters lant mogen bouwen 1 steene pakhuijs tot verseeckering van haar middelen ende maintenue van haar regt.

7

Den ragia van Porca belooft voortaan geen elphanten meer in sijn lant te doen in of uijt barcqueeren.

8.

Den ragia van Porca belooft aan d'E. Comp[e] te reslituieren alle de fregats, [?]) die van de Portugesen nog in sijn lant sijn, mits d'E. Comp[e] sal betalen de kosten [die] daar om gedaan sijn.

9

Ende tot bewijs van opregte vruntschap sal den ragia van Porca sijn gemaakte wal gelegen tegen 't lant des koninx van Coetchin 200 cobidas slegten, latende 't overige aan 't believen van d'E. Comp[e] ende den coning van Coutchin, sonder de selve oijt te sullen repareren

10.

D'E. Comp[e] belooft de partijen reciproque te betoonen alle hulpe

[1]) *Dagh-Register*, bldz. 184, heeft „besetters, etc."
[2]) Vgl. *Dagh-Register*, bldz. 126.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

tegens hare vijanden, soo veel haar macht ende billickheijt sal connen bijden.

11

Generalijken accorderen de partijen, dat d'E. Comp^e^ sal genieten alle preminentien die de Portugesen gehad hebben.

12

Dit sal ses maa. geschreven ende wedersijts geteijckent werden te weten 3 maal op papier in 't Nederlants en 3 maal op silvere olen in 't Malabaers, daarvan de partijen yder 2 sullen behouden, een in 't Duijts, [1]) ende een in 't Malabaars.

Aldus gedaan ende gecontracteert in 't velt voor Porca desen 14e Maart 1663 ende na 't Malabaars in 't Jaar 838. Onderstont eenige Malabaarse characters met onderschrijvinge, geteekent bij **Moetadavile,** coning van Coutchin, ende daar nevens in lack gedruckt 't gewoone zegel van den ragia van Porca, daar bij geschreven, dit is gestelt bij den ragia van **Porca.** Weijnig besijden stont ons present, tot 't aanzien dezer onderteijkeninge speciale gecommitteert, synde sodanig gedaan als bij yder geschreven staat. Was geteeckent **H. v. Reede tot Draackensteijn, Saint Martin,** en **Bartholomaeus Van Lingua.** [2]) Ter sijden stont, uijt den naam van d'E. Comp^e^ als geauthoriseerde van de Ed^e^ heer Gouverneur-Generaal ende raden van India, was onderteekent **Rijckloff van Goens.** In margine stont mede in roden lack 't wapen van d'E. Comp^e^ ende daaronder door last van sijn Ed^e^ ende den raat, getekent **B^t^ van Storm.**

CCLXXIII. KUST VAN MALABAAR.

20 Maart 1663. [3])

„Tot Cochin is de heer Van Goens ondertusschen onledig geweest met het stellen van behoorlijke ordre op deeze en geene saeken .. (en) besig om met den Cochinsen Koning, Moetadavilie, een favorabel accord in te

[1]) Nederlandsch.

[2]) *Dagh-Register,* bldz. 185 heeft „Bartolmeo Vas, tolck". Ik vermoed, dat er in 't oorspronkelijk heeft gestaan „Barttoiomeo Vas, Lingua" (Port.) tolk.

[3]) Uit het Contractboek. Ook in *Dagh-Register 1663* bldz. 191, v.v. en bij Valentijn, V, *2, Malabar,* bldz. *37*

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gaen, dewelcke den 6en Meert, .. publykelijk in de stadt Cochin, naer ouder gewoonte, doch voor d'eerste mael van de Comp^e gekroont en van alle landsheeren tot Koning aengenomen is, synde tegenwoordig in volle eere ende macht nae zijn eygen wensch herstelt" na de lange dominatie der Portugeezen in zijn gebied (*Dagh-Register 1663*, bldz. 181. 184. 188) verwisseling van opperheeren.

Contract ende eeuwigh verbont tusschen de Vereenigde Nederlantse Oost Indische Comp^e bij den Hollantsen Admiraal Rijckloff van Goens, uijt den naam van den Gouverneur Generael ende de Raden van India, ter eenre, ende den conink van **Coutchin,** Moetadaville, en sijne princen ter andere sijde.

1

Daar sal wesen een vaste eeuwigdurende vrede, liefde, eendragt ende vertrouwelijkheijt, waarvan beijde partijen haar sullen verseeckert houden.

2.

Den conink van Coetchin cedeert het recht van deze stadt ende alle de landen ende eijlanden daeronder volgens contract gehorende, genaamt d' Papen eijlanden, Musquiten eijlandt en Bandoertij,[1]) sodanig die van de Portugeesen sijn beseten geweest, gevende daar van de volle opdragt aan de E. Comp^e ten eeuwigen dage, sonder dat hij of d'coningen sijne successeuren daarop oijt ijets sullen hebben te pretendeeren.

3

Den conink van Coutchin erkent van de E. Comp^e herstelt te sijn in sijn conincklijke, accepteerende dienvolgens de E. Comp^e voor sijn protector.

4.

Den conincx van Coutchin verseekert d'E. Comp^e dat alle den peper ende wilden caneel in sijn landen, tot **Porca** inclusys, ende tot Cranganoor toe vallende alleen sal gelevert werden aan d'E. Comp^e ende dat alle d'selve peper op Coutchin sal werden gescheept in

[1]) *Dagh-Register*, bldz. 192, heeft „Bandoertijtj" Baldaeus, *Malabar*, bldz. 115 zegt: Hier is „een groot vermaek der Rivieren en binnewateren, verrijkt met verscheyde wel beplante Eylandekens zeer vermakelijk, gelijk de Portugezen doorgaans op de selve haer speelhuyzen hebben gehadt, gelijk ook op het vaste Landt". Zie ook Canter Visscher bldz. 342, v.v.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

's Comp^e^ schepen, sonder dat eenige natie ter werelt daaraan sal mogen participeren

5.

Den coninck van Coutchin authoriseert d'E. Comp^e^, alle vaartuijgen ende schepen uijtter zee met amphioen aancomende buijten te houden, ende geen intrance te verleenen dan met beheven van de contractanten, op dat d'selve in haar regt niet werden gefrusteert

6

Tot maintenue van 't vierde ende d'vorige articulen belooft den koning van Coutchin te contribueren alle hulp ende bijstant na sijn uijterste vermogen ende versoekt dat d'E. Comp^e^ geheven wilde noch 3 vastigheden op te regten, een tot verseekeringe der Cranganoorse revier tot **Pallipoort,** een en ander tot verseekering der Porcase revier op d'best gelegen plaats van **Porca,** ende een derde op **Baijpin** tegenover de staat tot verseekering der revier van Coetchin ofte ook op meer plaatsen daar 't nodig was.

7

De Admiraal belooft uijt den naam van d'E. Comp. voor den Coning en tot maintenue van t contract te bezetten de stadt Coutchin, Castello d'Sima [1]) ende nog Palipoort, Baijpin ende Porca, so 't nodig sal geoordeelt worden.

8.

Item dat aan den Coetchinsen coning sullen betaa t werden sodanige tollen ende geregt gheden als van outs gebruijckelijck ofte namaals mogt werden geconditioneert.

9.

Alle de Christenen, staande van outs onder de stadt van Coetchin [2]) ende langs strant woonende, sullen alleen blijven ter judicatu re ende onder de regters bij d E. Comp^e^ in Coetchin, onder den Gouverneur van Ceijlon gestelt. [3])

10.

Soo een Heijdens onderdaan van den Coetchinsen Conincx en een

[1]) Waarschijnlijk het „Castelle" op Valentijn's *Kaart*

[2]) Dus onder het Portugeesch bewind. Vgl. ook resolutie G. G. & R. van 25 Aug 1665. (*Realia*, II, bldz 192)

[3]) Eerst bij besluit van G. G. & R. van 6 Sept 1669 werd besloten, „die ruste van het Ceylons Gouvernement te separeeren" (*Realia*, II. bldz 192).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Christen onderdaan van d'E. Comp^e in queste quamen. sal een yder d'sijne regt doen naer sijn costuijme en soo een van beijde quame te sterven ofte den een den anderen doodtsloeg sal den doodtslager, hij sij Christen of Heijden, met de doot gestraft werden sonder eenige genade.

11

Het munten van fanums sal door des Coninx muntmeester buijten de stadt in 's Coninx hof gedaan werden, ende oncosten afgetrocken sijnde sal den Coninck de profijten genieten, nogtans onder expresse conditie, dat d'E. Comp^e 1 opsiender of 2 naren t wegen daer over sal houden, en soo een valsche munter ergens geatrapeert wert, sal de selve met doot gestraft werden, 't sij van wat geslagt of caste den selven mogte wesen.

12

Het vervoeren van peper en caneel te lande belooft den coninck van Coetchin te verhinderen.

13.

Het pleijn dat rontsom[1]) nu gesuijvert is van alle de clappus boomen. sal bij niemant mogen beplant worden, als met consent van d'E. Comp^e.

14.

Geen Roomsgesinde religieusen sullen in de landen van Coetchin ofte derselver resort gedoogt werden als met speciaal consent van d'E. Comp^e ende sullen de Jesuiten en alle andere Europeaanse papen insgelijckx ten eeuwigen dage van hier verbannen blijven.

15.

Alle debiteuren van d'E. Comp^e, hoedanig die mogten sijn, sullen op alle plaatsen agterhaalt en geapprehendeert werden, ende soo eenige derselver fugatijf quame te werden, sal de Coninck deselve met alle devoiren laten naspeuren en weder leveren, van gelijcken soo eenige Nederlanders of lijfeijgenen quamen weg te loopen.

16.

d'Inlantse coopluijden, handelende met d'E. Comp^e, sullen met geen extraordinaire lasten dan met voorgaande consent van d'E. Comp^e

[1]) *Dagh-Register*, bldz. 193 heeft „Het pleijn, dat rontom de Stadt nu gesuijvert is.".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

mogen bezwaart werden buijten gewoonte, maer onder d'E. Comp^e^ geprotegeert werden.

17.

Dit contract sal 2 maal geschreven werden op silvere olen, ende 2 maal op papier in 't Malabaers ende Nederlants, ende by partijen resp^e^ onderteekent werden.

Aldus gecontracteert ende besloten mitsgaders onderteekent in 't hof des Coninx op Coetchin de Sima[1]) ende in de stadt Coetchin den 20^e^ Maart 1663. Was geteekent met eenige Malabaerse characters door **Moetadaville,** coninck van Coetchin ende **Rijckloff van Goens.** Ter sijden stont t'onser presentie als getuijgen: was geteekent **Cornelis Valckenburg** en **Hendrick van Reede tot Draackensteijn.** In margine stont onder 's Comp^e^ zegel ter ordonnantie van sijn Ed^e^ ende den Raats, was geteijckent **M. Huijsman,** Secretaris.

CCLXXIV. KUST VAN MALABAAR.

26 Maart 1663.[2])

„De koopman, Lucas van Weerden, bij . . Hurtart aldaer (Cananore) gelaten, heeft nae desselfs vertrek met den landheer een contract gemaekt, doch, soo het schijnt, met weijnig overleg, om dat de principale clausulen versuijmt sijn, namentijck, dat niemandt dan de Comp^e^ cardamom ofte peper sal mogen uijtvoeren, noch amphioen aenbrengen, hetwelk nochtans het oogwit sij ende hen ook met onbekend was. Het 7e artieul schijnt ons niet meer preëmmentie te geven dan andere en het 14e is directelijk tegen de practijck en de gelegenheijd van de Comp^e^. . . Sijn E. (Van Goens) sal ordre derwaerts geven, dat de noodwendige veranderinge daerinne werde gedaen. . ." (*Dagh-Register 1663*, bldz. 322, 325)

Articulen van vrede en eeuwig verbont, met den doorluchtigen prins Rammeterij, naaste successeur des Coninkrijx **Cananoor,** uijt naam des regerenden Coninks Colatrij,[3]) van welcke sijne vorstelijcke doorlugtigheijt vol-

[1]) Zie hiervóór, art. 7.

[2]) Uit het Contractboek. Ook in Contractboek III, in *Dagh-Register 1663*, bldz. 322, v.v. en bij Valentijn, *Malabar*, bldz. 38 v.v.

[3]) Het „Stamhuis . . genoemt Colastri (is, door de Maatschappij tot het sluiten van een verbondt gedwongen, als zij de Portugese Cananoor afhandig

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

magtigt is, ter eenre syde; ende met de Illustre Nederlantse Oost-Indische Comp^e ofte harent wegen uijt den naam van d'Ed. Heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijcker ende d'E. E. h^ren Raden van India, door der selver plenipotentiaris, den Ed^e Heer Admirael en Veltoverste Rijckloff van Goens, geauthoriseert hebbende daartoe den E. Lucas van Weerden, gebieder der stadt, fortresse en ommelanden van Cananoor, ter andere.

1.

Ten eersten dat van dese uijre aan ende altoos voortaan sal wesen tusschen ende met d'E. Vereenigde Oost-Indische Comp^e een vaste vreede, vruntschap, eendragt ende den heere coninck Colatrij, mitsgaders alle deszelfs vorsten, landen, provintien, inwoonders ende onderdanen geene uijtgesondert,[1] ja ook dat dese vrede duijren sal, soo lange als son ende mane schijnen.

2.

Dat alles datter gepasseert is wedersijts in 't landen op 't Siallegatij[2] soo wel in agressie als defentie sal sijn vergeten, vergeven ende nooijt daaraan weder gedacht.

3.

Dat daar en tegen den anderen in alle occasiën sullen bewijsen alle eer, vruntschap en genegentheijt.

4.

Dat Sijne Maij^t erkent, deze fortresse ende stadt Cananoor, mitsgaders derselver jurisdictie, toe te behoren en indisputabel eijgen te sijn aan de Nederlantsche Oost Indische Comp^e, als een wettige possessie, door 't swaart, niet van sijne Maij., maer van de Portugesen, onse vijanden, geconquesteert.

---

maakte ... dog zonder met haer eenig Peperverdrag te maken. (Zie hierboven de toelichting). In dit Rijk valt de beste cardamom, die ... alleen van de Kompagnij ingekogt wort, om naar Europa of elders verzonden te worden. Dit Rijk heeft (in den tijd, dat Visscher schreef) in het Zuiden tot zijn grenspaal 't Rijk van den Samorijn, en in 't Noorden strekt het zich uit tot aan Canara. ..." (Canter Visscher, *Brieven*, bldz. 217, v., 65) Valentijn en het *Dagh-Register* spreken van „Colatri", Canter Visscher van „Colastri".

[1]) Canter Visscher bldz. 218 v v., geeft de „Vorstendommen" van het Rijk op. „Cananoor (met omgeving) is de eigen bezittinge en erfdeel van dit Stamhuis."

[2]) ? — Vgl. *Dagh-Register*, bldz. 178.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

5

Ende ingevalle het gebeurde, dat een ofte meer van onderdanen der E. Comp' eenig misnoegen mogte geven aan de vassalen sijner Maj' 't welk wij echter niet hopen willen, dat de sodanige op 't feyt bevonden sijnde, of anders bewesen werdende, stallen gebragt werden in dese fortresse om na de swaerheyt ofte lichtheyt der saake van den gebieder aldaar te werden gestraft.

6

't welk mogelijck geschiedende van de onderdanen Sijner Maj', stallen de perpetranten door den gebieder der vestinge de Comns werden toegesonden, om te ontfangen sodanige straffe, als de misdaat requireren mogte.

7.[1])

Dat Sijne Maj' aan sijne onderdanen sal gebieden met de Hollanders te handelen, copen en vercopen alderhande oetwaren ofte wat verder in den lande vallen mogte, brengende silver op de basaar ter merct.

8.

Dat Sijne Maj' sal met den eersten ordre stellen, dat de nieuwe tanums uijtgegeven worden, op dat ter een behoorlijck reglement op de munt geschiede, want wij tot merckelijke schade ons silvergelt moeten uijtwisselen.

9.

Dat Sijne Maj' belooft, wanneer wij coenjs ofte andere ambagtsluijden mogte benodigt sijn, deselve op ons aanschrijven sal beveelen, tot ons te comen, wanneer wy sal na lantswijse lonen sullen.

10.

Dat de calk-ovens ende branders in 't gebiet sijner Maj' nooit stallen werden gehindert in haar branden ofte afbrengen des kalks aan dese fortresse.

11

Dat Sijne Maj' sal ontseggen alle vruntschap, die deselve ennde sijne onderdanen gehad hebben met de Portugesen, die met haren aanhang verclarende voor vijanden sijnen staat[2]), deselve sijnen lande

[1]) Zie de toelichting.
[2]) *Dagh-Register*, bldz. 325 „van synen staet".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

uijtwysende, ende eeuwig verbannende, voornamentlijck alle papen, priesters, ende klercken alsoo die [1]) door hare quade inblasinge weersijts het vertrouwen van een goede ende vaste vrede, niet soude connen genomen worden

12.

Dat Sijne Maij' aan den gebieder der fortresse Cananoor, wanneer 't nodig mogte sijn, met sovee- gewapende naires sal adsisteren, als hij dan sal begeeren.

13.

Dat d'E. Comp' ende van haren t wegen de gebieders der opgemelte fortresse Cananoor Sijne Maij' sal adsisteren tegen sijne vijanden, als haar gelegenth' sal willen toelaten.

14. [2])

Dat d'E. Comp' sal manteneren de volle eere, ontsachelijkh' ende gehoorsaamheijt Sijner Maij omtrent Adersia, [3]) wanneer hij hem niet behoorlijck mocht comen te dragen

15

Dat d'E. Comp' nogtans altijt tragten sal, sooveel doenlijck sij, ende 's Conincx respect gedoogt, alle misverstanden tusschen den Connik ende Adersia in der minne te slissen ende assopieren.

16.

Dat Sijne Maij' ofte uijt deszelfs naam sijnen volmagtige sullen ontfangen uijt handen der gener, die der E. Comp' paspoorten bedeelt werden, sijne gewoonlijck gedeelte gelijck de selve door den Connik van allen tijden bij der Portugesen regeeringe, ontfangen is, wel verstaande even soovee. d'E. Comp' voor haar gedeelte ontfangen. sonder dat het eene het anders in 't minste racke. ende alles volgens een lijste, over dewelke partijen hem nader vereare- ende vergelijcken sullen.

17

Dat Sijne Maij' in sijn lant ontfangen, ende sijnen voordeel ge-

[1]) Dit wordt terecht in het *Dagh-Register* weggelaten

[2]) Zie de toelichting.

[3]) De bedoeling is natuurlijk, dat de O.-I. C. den Vorst van Cananore zal manteneeren in diens gezag tegenover „Adersia" Hy speelt in de gebeurtenissen een eenigszins passieve rol deze „Moorse Vorst Adersia" maar hij hoopte Cananore in zijn bezit te krijgen (Vgl. *Daghregister* 1663, bldz. 178, 179 en vooral Canter Visscher, bldz. 361, v.v.)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

nieten sal sodanig sionckes ofte tnol op sijne onderdanen. als Syne Maij^t van outs gewoon is te nemen. als ook op de zelve sijne vassalen die eenige aangebragte goederen van d'E Comp^e in dese fortresse mogte gecogt hebben wanneer se die in s'Comnx gebiet brengen.

18.

Doch sal d'E Comp^e geene sonkes schuldig sijn nog betalen, te meer wijl sij de goederen coopt van s Comnx onderdanen, die reets den tol alvoren betaalt hebben.

19

Ende verpligt hem den gebieder deser fortresse uijt naam der E. Comp^e, dat hij voor Syne Maij^t sal ontbieden sodanige curieusheden als Syne Maij sal geheven op te geven ende te becomen sullen sijn, voor 't costende.

20.

Ende dat Syne Maij^t specialijck te verwagten heeft van d'E. Comp^e alle particuliere teekenen van courtoisie.

21.

Dat dese articulen belooft werden te sullen werden gehouden door den Comnk, Prins, Ragiadoor, en alle onderdanen des comnx van **Colatrij**, ende alle coningen, princen, rajadores ende onderdanen deses rijx die in de volgende tijden succederen sullen.

22.

Ende dat gelijckerwijse sal geschieden van wegens d E. H^r Doorluchtige[1]) Nederlantse Oost-Indische Comp^e

23

Dat dese articulen sullen geteijckent werden ter eenre sijde van wegens de Nederlantsche Oost Indische Comp^e door den gebieder der fortresse Cananoor ende vande andere door den prins Rammeterij wegens Syne Maij^t, die deselve daarna sal ratificeren, gelijk ook dese articulen sullen geratificeert werden wegens d'E. Comp^e uijt den naam van d'Ed Heer Gouverneur Generael Joan Maetsuijcker ende d E E Heeren raden van India, door d E. Heer Admirael ende Veltoverste Rijckhoff van Goens, der selver plenipotentaris.

[1]) Deze beide woorden ontbreken in het exemplaar in Contractboek III

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

24

Sulx echter dat ondertusschen de saeken aan weersijden sullen blijven in sodanige vreedigen staat als in dit contract bedongen is, tot dat de bovengemelte ratificatie uijtgewisselt en overgeleevert sal wesen, ende dan tot eeuwigen tijden continueeren

25

Ende sullen de solemniteijten der publicatie deses tractaats van vrede bij speciale acte geschieden nadat de voorschreven ratificatie ende uijtwisseling wedersijts geschiet sal sijn

26

En sal men hiervan maken 6 eenluijdende instrumenten, 3 in de Malabaarse sprake ende 3 in de Nederlantse tale, van de welcke 2 den Coninq, 2 den Heer Admirael Rijckloff van Goens ende 2 voor dese fortresse uijtgereijkt sullen worden Gemaakt, geaccordeert ende besloten in de vesting Cananoor desen 26e Maart A° 1663 Onder stont: plaats gelaten voor 's Comp^s wapensegel, daar neffens plaats gelaten voor de ratificatie deses, te teijckenen door den Heer **Rijckloff van Goens,** ordinaris raat van India Admirael, Veltoverste ende superintendent In 't midden stont de teijckeninge van de eijgen hant des Coninx **Colatrij,** synde de ratificatie geschreven in een regel ager Hier onder hadde in 't originele geschreven den prince **Rammeterrij,** en geteijckent Alles vervat in 4 corte regelties In margine was geteekent Lucas van Waarden, met 't zegel der selve in roodeen lacke gedruckt.[1])

CCLXXV. SUMATRA'S WESTKUST—ATJEH.

27 Juli 1663.[2])

Een van de doeleinden van 's Comp^s politiek op Sumatra's Westkust en dus van haar vertegenwoordiger daar, Jan van Groenewegen, was, behalve het drijven van koophandel, de „land grooten . van de croone van Atchin

[1]) Het slot luidt in Contractboek III „Was geteeckent in eenige caracters, de teeckening van den Coninck Colastry en dat van den prins Rammestry ter zijde geteeckent Lucas van Weerden, becragtigt met 's Comp^s en sijne particulieren zegel." — Valentijn, bldz. 40 heeft het slot weer iets anders.

[2]) Uit het Contractboek. — Ook in *Dagh-Register 1663*, bldz. 349 v.v.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

tot de bescherming van de Compagnie te trecken" (*Dagh-Register 1663*, bldz. 81, vgl. ook 85 v.v., 135 v.v.) De onderhandelingen hierover, óók te Batavia gevoerd, hadden o.a. ten gevolge het sluiten van het volgend „accoort" met Indrapoera en eenige andere plaatsen. Den 6 Juli 1663 „syn de gezanten van de Songy Pangouwers [1]) en andere landgrooten van Indrapoura, Tico en Padang [illegible] nevens den heentreester [2]), Symon Symons, en den koopman, Jan van Groenewegen, bij syn Ed^t^ (den Gouv.-Generaal) geweest ende hebben met den anderen beslooten de Kroon van Achin teenemaal af te vallen ende haar onder de bescherming van de Comp^a^ te begeven, onder soodaenige condi:tiën en articulen, als hier navolgende van woorde te woorde staen geinsereert." (*Dagh-Register 1663* bldz. 340). Het accoord werd geapprobeerd in Rade van Indië den 6 Juli „ende is wyders goedgevonden het comptoir in Achin ende den ommeslag in Perak te lichten" Van Groenewegen vertrok 28 Juli om de gezanten naar de West-Kust terug te brengen „en het bewuste accoord met (de landgrooten) te sluyten" (*Dagh-Register*, bldz. 352, 361.)

> Accoort en eeuwig verbont gemaakt tusschen den Command^r^ **Jan Groenewegen,** opperhooft van de Nederlantsche negotie op de Westcust van Sumatra, uijt de name ende van wegen de Vereenigde Comp^a^ mitsgaders van de Gouverneur Generael en Raden van Indra, ende op approbatie van deselve, ter eenre, ende de lantsheeren en Grooten van 't lant van **Indrapoura,** [3]) **Paijnang, Padang** en **Tico** ter anderen sijde.

Eerstelijck is geaccordeert en overeengecomen, dat de gemelte Nederlantse Comp^a^ voortaan in 't lant van Indrapoura &^c^ ende de plaetsen daar onder sorteerende alleen sal mogen handelen in alle waeren, aldaer vallende ofte getrocken synde, met uytsluytinge van alle andere volcken ende natien, geene uijtgesondert

Ende sal dienvolgende niemant, groot ofte cleijn, aan eenig volk, wie de selve ook sullen mogen weser, soo Europianen als van dese landen, vermogen te geven eenigen handel ofte negotie van wat coopmanschappen ofte waren het ook sal mogen wezen, op pene dat de gene, die hem hier tegen bevonden sal worden vergrepen te hebben, aan goet lijf en leven gestraft sal werden nae exigentie van saeken

Ten 2o dat de gemelte Comp^a^ in de anden van Indrapoura, Paijnang, Padang en Tico ende de havens daaronder behorende sal

---

[1]) Soengai Pagoe.

[2]) Hoofdambtenaar welke den Ontvanger-Generaal bij de administratie der inkomende rechten ter zijde stond. (Kierk de Reus, *Medenblick*, S. 10 vgl. *Realia*, II, bldz. 149.)

[3]) Zie hiervóór, n° CCXLII

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:46:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

wesen tolvrij van alle coopmanschappen ende waren, so die sij aenbrengen ende vercopen als negotieeren ende uytvoeren sal geene uytgesondert, maar sal alleen gehouden wesen te betalen de oude recognitien van roeba roeba[1]) als andere geregtigheden die de aantgroten en andere supposten van de selve tot nog toe boven de Aatchinse tollen altijt getrocken ende genoten hebben, sonder meer.

Ten 3e is geaccordeert ende overeengecomen, dat wanneer de ingesetenen eenig gout presenteren sullen te vercopen de ministers van de Comp^e het selve al voren den prijs te maecken, om alle valscheijt ende bedrog voor te comen,[2]) sullen vermogen te proeven in 't vier ofte op sodanigen wijse als sij sullen goetvinden.

Ten 4e alsoo de gemelte landheeren ende grooten [van Indrapoura &^c gemoveert sijnde geworden, door de groote vexatien, gewelden ende onredelijkheden die sij ende hare onderdanen van tijt tot tijt van de Aatchinse regeringe te lijden hebben, te rade sijn geworden, nevens haar gedurvoncken op dese Westcust geseten, het voorschreven onverdraagelijck ,och der voorschreven vremde regeringe van haren hals te werpen ende de panghmas[3]) ende andere ministers van 't Atchinse hof met al haren aanhang uijt te setten, sonder die oijt weder te admitteren, ofte in te laten, so is geaccordeert en overeengecomen, dat de voorschreven landen van Indrapoura &^c mette plaatsen daaronder behoorende, en ten eeuwigen dage[4]) staan ende blijven sal onder de protextie ende beschermingе van de gemelte Nederlantse Comp^e, ende dat de gemelte lantheeren, Groten ende onderdanen deselve Comp^e daarvoor sullen erkennen en resperteren gelijck dat behoort, gelijck de Comp^e van hare sijde dan ook belooft ende aanneemt, de voorschreven landen van Indrapoura &^c voortaan te protegeren en te beschermen tegen alle vijanden, die haer sullen willen vermeten te beleedigen ofte oorlog aan te doen, wel te verstaan aan de zeekant ende ter zee, maar ver lantwaart in ofte tegen het volk van 't gebergte en sal de gemelte Comp^e niet verobligeert ofte verbonden wesen haar adsistentie ofte bijstant te doen verder dan haar bequamelijck sal gelegen comen.

Ten 5e ijmant van 't volk van de Comp^e, soo Nederlanders als

---

[1]) Ankerage-gelden, havenrechten (Klinkert, *Maleisch-Nederlandsch Woordenboek*, bldz. 341.)

[2]) „Want dese luyden weten 't selve met coper en silver wonderlijck te vervalschen" (*Dagh-Register 1663*, bldz. 82)

[3]) Rijksgrooten. (Vgl. *Encyclopaedie*, III, bldz. 290)

[4]) *Dagh-Register*, bldz. 350 heeft „voortaen ende ten eeuwigen dage"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

andere natien, ende so vrije als yfer,gene eenige misdaat begaande tegen een ander dienaar ofte onderdaan van de Comp^e soo sal daar over regt gedaan ende justitie bedient worden door het opperhooft van de Nederlanders, die ter plaatse sal wesen. sonder dat de lant heeren of andere rechters hen daar met sullen hebben te bemoeyen, maar eenig geschil ontstaande ofte misdaat begaan wordende tusschen ende tegen het volck van de Comp^e en ,mant van 't volk van Indrapoura etc^a, so sal daar over gecommitteert worden een gemeenen raat, bestaande uyt gelyk getal Nederlanders ende Indrapouresen etc^a, by de welcke de selve sal afgedaan ende gesententieert worden. soo als na reden en billicheyt geoordeelt sal worden te behoren.

Ten 6e is versproken en over een gecomen dat alle de boven gespecificeerde previlegien ende voorrechten van de Comp^e op de cust van Indrapoura etc^a ook genoten ende gegaudeert sullen worden by hare onderdanen, ende alle andere die daartoe met speciale zeebrieven sullen wesen voorsien, uytgesondert alleen de gouthandel, die de Comp^e alleen aan haar behout ende aan niemant anders gecommuniceert sal worden, ende wie van d'ingesetenen van Indrapoura etc^a bevonden sal worden eenig gouts aan yemant anders dan aan de Comp^e vercogt ofte getransporteert te hebben, sal daar over sonder aanschouw van personen gestraft worden, tot een afschrick van andere.

Ten 7^e Eenig dienaar ofte ander onderdaan van de Comp^e, hetsy vry ofte yfer,gen, hem in de landen van Indrapoura etc^a comende te versteecken ofte schuyl te houden en sal niemant van de inwoonderen, groot ofte klein, hem vermogen aan te houden ofte te verbergen, maar sal een yder desulke gehouden wesen, terstont aan te geven ende aan de Comp^e te overhandigen, op pene van de hoogste straffe.

Ten 8^e tusschen die van Indrapoura etc^a ende eenig ander landt ofte volk van dese Westcust, mede van dit vervoont synde, eenig geschil ofte different komende te ontstaan en sullen deselve partyen contendenten daarover met vermogen tegen malcander in de wapenen te comen, ofte de een de ander eenig teyteljck leet te doen, maar sullen gehouden wesen haar questien de Comp^e bekent te maken om by de selve als 't doenlijck ter neder gelegt ende beslegt te worden ofte wel mette andere bontgenoten, die neutraal syn gedecideert en afgedaan te worden, na dat verstaan sal worden te behoren, ende welcker uytspraack deselve partyen contendenten dan sullen ge-

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

houden wesen te gehoorsamen ende nae te comen op pene van contrarie doende van de Comp' en andere gesamentlijcke bontgenooten gestraft te worden nae exigentie van de feijtelijckheijt ofte ongehoorsaamheijt die sal wesen gepleegt.

De bovenstaande articulen van overeencomste en accoort tusschen de commandeur Jan Groenewegen van wegen de Generale Nederlantse Oost Indische Comp' ter eenre, ende de lantheeren ende Grooten van de landen van Indrapoura, Painang Padang en Tico ter andere sijde, op approbatie van den Gouverneur-Generae en Raden van Indra beraamt ende gesloten, in vergaderinge van Rade gelesen, ende met aandacht op den teneur derselve geset sijnde ende daar bij geconsidereert ende overwogen, hoe gants trouweloos die van de croone van Atchin eenige jaren herwaarts mette gemelte Nederlantse Comp' hebben gehandelt, bijcans niets presterende ofte nacomende van al 't gene van tijt tot tijt met haer besloten en veraccordeert sij, maar ter contrarie deselve Comp' overal alen hinder ende ongelijk doende, die in haar vermogen is, so is bij haar gemelte Ed.' goetgevonden en gearresteert deselve articulen sodanig alsse hier boven uijtgedrukt ende geexpresseert staan te approberen, te ratificeren en confirmeren, gelijk haar Ed' die approberen ratificeren en confirmeren mitsdesen, belovende van hare sijde alle de selve na haar teneur ende inhout te agtervolgen ende nae te comen ende te doen agtervolgen, ende nacomen, bij alle die onder haar gebiet ende gehoorsaamheijt sijn staande sonder daartegen te doen ofte te gedogen datter bij ijmant tegen gedaen werde. Ende tot bevestinge van dien hebben haar Ed' dese acte van approbatie, ratificatie en confirmatie met hare gewone onderteijkeninge, ende het groot zegel van de Comp' gesubscribeert ende gemuniert. Batavia in 't Casteel den 27 July 1663 Was geteekent **Joan Maatsuijcker, Carel Hartsinck, N. Verburgh, Dirck J. Steur, Joan Thijssen, Adriaan van der Meijden, Jacob Hustaardt, Rogier v. Heijningen** en **Pieter Marville,** Secrts

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCLXXVI. KUST VAN KOROMANDEL—GOLKONDA.

22 September 1663. [1])

„Op Sadragapatnam is een nieuwe mangaar [2]) in de regeering gestelt, zynde een Persiaens eunuchus, het schijnt, dat dese man sich met de verpachting van de plaatse aan de Comp[e] (vgl. *Dagh-Register 1663*, bldz 484 v v., 504) niet wel kan vergelycken, hoewel hij deselve voor den tyt van een jaar heeft geapprobeerd, 't gunt soo wat ombragie geeft, maar 't sal, schrijft de gouverneur (9 October) wellnaast vereffent worden" (*Dagh-Register 1663*, bldz 484, 552)

Ebrahum Beecq, auweld[r] [3]) van Singhlevette [4]) geeft dit caul aan den Capite[n] Moor der Hollanderen tot Pa..acatta [5]), wegens **Sadragapatnam** [6]) ende daar onder gehoorende dorpen

U E. sal dan voor de pacht van Sadragapatnam 100 pardaus [7]) en voor die van Oelemexmajaer [8]) met 2 andere dorpen gelijck 200 of voor de 4 dorpen 300 pardaus geven, en daarvoor een jaer de voorschreven plaatsen in pacht houden. doch daar onder moeten de zeeto len met gerekent worden. A.le 4 maanden moet U. E. eens een derde van de pacht betalen, mits teickens daar af een handschrift van mij nemende. Geschreven in de maant Saffer [9]) op den 18[e] dag desselfs, synde naar onse stij. den 22[e] September 1663 [10])

---

[1]) Uit het Contractboek.

[2]) Hiermede wordt zeker bedoeld de havildar Ibrahim Beg, in den aanhef van het kaul genoemd.

[3]) Havildar.

[4]) Chinglepat of Chengalpat (12° 41′ N.B. en 79° 58′ O.L.), een overblijfsel van het rijk van Vijayangar en behoorende tot Golkonda, onder een plaatselijk roofd (Hunter, *Gazetteer*, X, p. 269f).

[5]) Cornelis Speelman (*Dagh-Register 1663* bldz. 543, van Rhede van der Kloot, *Gouverneurs-Generaal*, bldz. 65) was gouverneur te Pulica.

[6]) Sadras (12° 31′ N.B. en 80° 10′ O.L.). Vgl. Valentijn, *Choromandel*, bldz 11, v , Havart, *Cormandel*, bldz. 90, v v — Onze O.-I. C. had hier een kantoor, minstens sedert 1647.

[7]) Pardao, een munt. (*Hobson-Jobson*, p. 672 ff.) — „1 Pardan is 10 Fanam, of 43¾ stuyvers" (*Uytreekening*, bldz. 48, Nagapatnam). — „Pardaus is op Cormandel een Rijksdaalder" (*Verzameling*). Vgl. Ferrand, *Ponds* „ p. 262, Index der monnaies.

[8]) ?

[9]) Safar.

[10]) Hieronder volgen in het manuscript eenige mededeelingen, welke niet op dit kaul betrekking hebben.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCLXXVII. KUST VAN MALABAAR.

11 October 1663. [1])

Den 30 Augustus schreven G. G. & R. aan Van Goens op Ceilon, „dat het contract, met die van Cananoor gemaekt, zie hiervoór, No. CCLXXIV gebrekkig is" en van Ceilon uit werd Lucas van Weerden, „aldaer resideerende", last gegeven, een „naeder contract" te maken. Voorloopig bleef het bij de bevestiging van het contract van 26 Maart 1663 en bij maatregelen, om de overeenkomsten met „Adersia" gesloten te doen onderhouden (*Dagh-Register 1663* bldz. 411, 568).

Ik, den Konnek Colatry, verklaare met dit mijn opentlijck geschrift voor mij en voor alle koningen, princen, rastadoors, nayres ende verdere onderdaanen deses mijnen koninkrijck, totdat ick hebbe gemaakt een vast, seecker ende bondig contract van vreede ende eeuwige verbond met den Nederlandsen staet in India, bewerckt door de wijsheijt van onsen heve neve den prince Rammettry [2]) ende den Hollandsen commandant der fortresse **Cananoor,** Lucas van Weerden, geschreven den 18en dag der maand Nueme [3]) jaars [3]), in den jare agt hondert agt en dertig naer Malabaersen stijl, ende na den Nederlandsen 26en Marty 1663, [4]) hetwelcke contract ses maal is uijtgeschreven, drie malen in Mallabaars, drie maalen in de Nederlandse spraake alle geteijckent door mijne eijgene hand ende door de hand des princen Rammettry mitsgaders des gebieders van Weerden voornoemt, om te werden geratificeert op Ceylon ofte op Batavia door den grooten admirael ofte den magtige viceroy tot Batavia, waer na wij nog uijtsien. Ende alsoo na en wegen dese voorschreven vreede eenige quade ende nijdige menschen onlusten aen ons hoff hebben veroorsaecht en daerdoor misverstanden tusschen ons en de onsen heeren neve den prince mitsgaders den Hollandsen commandeur geresen zijn, waerdoor den vreede uijtterlijck scheen gevioleert, hebben wij ons naderhand grondiger van alles laten onderrigten en de door de hulpe Godes en onsen goeden raad alles herstelt, gelijck wij onderdaad doen nuts oesen, verclarende hiermede dat het voorgenoemde contract ende contracten sijn gemaakt door mijnen eijgenen wille, beveele, rijpen raad en welbehagen, dienvolgende nock van mij,

[1]) Uit Contractboek III.

[2]) „Zynde by onvermogen des Conings Colatry, bestel-al en genoegsaem meester van dat ryk" (*Dag-Register 1664*, bldz. 175).

[3]) Minam? Vgl. Cauter Visscher, bldz. 435.

[4]) Zie hiervóór bldz. 246.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 7:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ende den prince onderteeckent ende dat het onverbreeckelijck in alle eeuwigheijt sal gehouden werden door mij ende mijne nu levende ende na mij heersende Ende omdat mij den commandant voorgestelt heeft dat hij hadde aengegaen seecker contract van te [1]) coopmanschappen met Adersia [2]) ende in toekomende buijten twijffel andere contracten met hem stonde aentegaen oog dat hij zig niet ten volle conde verseeckeren van 't volbrengen der zelve contracten heeft den gemelten commandant ons versogt, dat wij hem dan in sulcken geval ende bij gebreecke van leverantie van zoodanige goederen als t wesen mogte, de behulpsame hand willen bieden om de goederen in onse tholhuijsen ende passers aen te houden ende hem in handen te stellen, mits den commandant aen de coopl.eden zoodanige betalinge daer voor doe als den marckt sal sijn

't Zelve syn versoeck hebben wy hem vergund ende voorcomentlijck nader [3]) inhoude zyns versoek toegestaen gelijck wij sulx toestaan mits desen bevelende aden van onsen koninckrijke om daer in te gehoorsaamen wanneer den Hollandschen commandant sulx zal begeeren.

Aldus gedaan in ons hof tot **Baliapatnam** [4]) 28 Kan [5]) in jaar a° 838, ende was d'ola geteeckent door den Koninck ende Prince 's nagts tusschen den 10en en 11en October 1663 ingehaald ende ontfangen den 11en October Onder stond voor de seeckerh ende waerheijt dese translaat teijken . . Was geteeckent **Lucas van Weerden.** Ter sijden stond datum ut supra.

CCLXXVIII. CHINA—FORMOSA.

22 October 1663. [6])

De expeditie onder Balthasar Bort ter herovering van Formosa (zie hiervóór No. CCLII) bestond uit 12 schepen. Bort had in last, zich in verbinding te stellen met den onderkoning van Foekien, dien men aanzag voor den vijand van Coxinga. Toen Bort in de Chineesche wateren aan-

[1]) „De"?
[2]) Vgl. *Dagh-Register 1663* bldz 325, 359, 413, 568, 579
[3]) Schrijffout voor „na den"
[4]) ?
[5]) „Cammy" (Canter Visscher, bldz. 435)
[6]) Uit *Dagh-Register 1663*, bldz 624, v

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

kwam, was Coxinga reeds overleden. Trouwens geheel deze expeditie liep op weinig of niets uit en den 29 Maart 1663 kwam de geteisterde vloot te Batavia terug. (Valentijn, IV 2, *Tjynia* bldz. 9 v.v. *Dagh-Register 1663*, passim, o.a. bldz. 94, v.v.). Den 29 Mei 1663 werd in Rade van Indie besloten, Bort opnieuw naar China te zenden. Hij vertrok met een flinke vloot den 30 Juni „om den oorlog tegen den roover, Coxinga, ofte synen naesaten ende aenhangers (vgl *Dagh-Register 1663*, bldz. 610) te vervolgen en den handel by de Tartaren te hervatten, maar tevens met bevel, dat hy meas van discordantie, sich tot de wapenen sal keeren ende de Tartaren soo wel beoorloger als de Coxinders" Ook ditmaal werd contact gezocht met den onderkoning van Foekien. Na een onderhoud met dezen hoogwaardigheidsbekleeder, stelde Bort den 22 October de volgende artikelen voor

> Tusschen syn Hoogheyt, den heere vicerey, **Singlamongh,** van de provintien Fockien, gelegen in het coningryk van **China,** ende den Hollandsen admirael, **Balthasar Bort,** daar toe expres afgesonden van d'Ed heer Joan Maetsuyker, Gouverneur Generael, en de heeren Raaden van India wegens de Nederlandse Geoctroyeerde Oostindische Comp^e^, resideerende tot Batavia, syn g'accordeert en besloten deese naervolgende articulen

1 Eerstelyck sal wesen een onverbreeckelycke vriendschap, goet vertrouwen ende overeencomst tusschen de onderdanen van syne Mayt, den groot machtigen Keyser van China en Tartarien, ende alle de Hollanders van voorsz. Oostindische Comp^e^

2 Sullen malcander trouwelyck bystaen ende helpen tegens de vyandelycke Chineesen, welcke hun noch op de eylanden Ay- en Quemuy,[1]) mitsgaders Formosa ende Tayouan onthouden, tot soo lange deselve sullen overwonnen ende t'onder gebracht syn

3 Van wedersyts waggen ende vaendelen sullen malcander de teekenen by geschrifte overgegeven werden, om die van des vyands te kunnen onderscheyden.

4. Den tocht nae den vyand sal niet vertraecht maer wedersyds daer mede gespoedigt werden.

5 De joncken en vaertuygen van 't ryck sullen by de Hollandse oorlogsvloot gevoegt in drie esquaders verdeelt en daer by soo lange gehouden werden tot de comste voor Aymuy, wanneer de ondiepst gaende scheepen der Hollanders by een getrocken zullen werden, omme met de joncken van 't ryck binnen de haven te loopen, en

[1]) Met deze steden waren zoowel de O. I. C. als „de Tartaren" op vijandigen voet Ay is een afkorting van „Aymuy" (Amoy) Kimoi is een eilandje ten N.O. van Amoy

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

sullen de Hollanders daertoe met drie Chineese pilooten versien werden.

6 Men sal de vyand gelyckelyck aentasten en t'samen landen

7 De Hollanders van geseyde Oostindische Comp^e^ sullen een vryen, liberen en onbekommerde negotie in 't geheele ryck van China en Tartarien, mitsgaders syne Mayesteyts andere landen, van nu voortaen hebben, voor eeuwig en althoos hun coopmanschappen mogen verkoopen ende weder andere incoopen, doch het verhandelen van haer als nu aengebrachte goederen sal soo lange uytgestelt blyven, tot Ay- en Quemuy met wedersyds samen gevoegde machten sal wesen verovert

8. By verovering van Ay- en Quemuy sullen de Hollanders (des begeerig zynde) een van deselve eylanden ofte een ander daerom trent, dat hun best gelegen mocht comen in 't best mogen nemen en daerin garnisoen houden, om hun schepen volck en middelen daer bequaemelyck te cunnen bergen en tegen de roovers te beschermen.

9 Ay- en Quemuy verovert synde, sullen Syn Hoogheyts jonckens vaertuygen en krygsvolck met de Hollanders nae Tayouan en Formosa overschepen en by verovering, die plaatsen aen de Hollanders met alle de casteelen sterckten en vastigheden en t geene daer in bevonden wordt, overleveren en inruymen om dat land als voor heenen te besitten.

10. Syn Hoogheyt sal de Hollanders met een bequame jonck accomodeeren om eerst dags met advysen nae Batavia te senden

11 Item besorgen, dat dit alles by Syne Keyserlycke Mayesteyt in Peckin voort goedgekeurt geapprobeert en geconfirmeert wert en daervan by Syne Mayesteyt besegelde brieven van ratificatie aen de Hollanders werden verleent Onder stont Aldus besloten in 't veldleger van syn Hoogheyt Singlamong leggende by de stadt Soanchieu,[1]) in 't ryck van China, in de tegenwoordigheyt van al de groote mandoryns. En hebben Haare Hoogheyt ende den Hollandsen admirael belooft voorstaende articulen alsoo in alle sinceriteyt en oprechtigheyt nae te comen mitsgaders tot dien eynde hun gewoonelycke segelen en signature hier onder gestelt In 't tweede jaer van Syn Keyserlycke Mayesteyts regeering den 14en dag der 9de mane ende in t jaar der Hollanderen 1663 den 22en dag van de maent October En was geteekent **Balthasar Bort.** Ter zyde onder Comp^e^ segel in rooden lacke stont

[1]) Soan-tsiau, ten N.O. van Amoy

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ter ordonnantie van den admirael ende syn raade
(Geteekent) **Hendrick Yabrands,** secretaris. [1])

CCLXXIX. KUST VAN MALABAAR.

7 Februari 1664. [2])

„De coopman, (Joan) Nyhoff, gecommitteert om, volgens project, met de landvorsten om de Zuijd van Mallabar accoord te treffen wegens peper, wilde caneel en amfioen, dewijle op de contracten met de Rag as aen strant met versekert genoeg en conde wesen, heeft sich in die boodschap getrouwelijck en voorsichtig gedragen" In Februari kwam hij „tot Calicoelang [3]) ende, de missive van den gouverneur (van Ceilon en Malabaar) aen den Coning, de Marten of Carnapile, overgelevert hebbende, quam met den selven in conferentie . Ende, hoewel de Moren hem daerinne zeer hinderlijk waren, stond de Coning hem alles toe, behalven het schillen van den caneel" (*Dagh-Register 1664* bldz 181, v.)

> Contract en eeuwig duijrendt verbont tusschen de Vereenigde Nederlantse Oost-Indische Comp", gemaakt door den coopman Joan Nijhoff uijt den naam van de E. H^r^ Jacob Hustaerdt, extraordinaris Raat van India, gouverneur van 't eijlant Ceijlon ende Cust Malabaar ter eenre, en de Conng **d'Marten** [4]) ter anderen sijde

[1]) De onderkoning deelde na ontvangst van „deese condities" (22 October) aan Bort mede, dat hij, vóór het contract te teekenen, eenige andere hoogwaardigheidsbekleeders had te raadplegen over het 7de en het 8ste artikel. Bort „is daerop te raade geworden de geconsenteerde articulen aen te nemen en daerom een geschrift t'sijner versekeringe te vorderen", maar de onderkoning zocht uitvluchten. In November verjoeg Bort „de Coxinse Chineesen" uit Amoy en Kinmoy, ten bate van „de Tartaren" (*Dagh-Register 1663* passim. Het eindigt midden in het verhaal der Chineesche expeditie op 28 December 1663) En later moest Bort rapporteeren „De beloften van den vrijen handel en hebben geen stant gegrepen" (*Dagh-Register 1664*. bldz 57)

[2]) Urt het Contractboek — Ook in Contractboek III en in *Dagh-Register 1664*, bldz 182, v.

[3]) Kayenkolam.

[4]) Nijhoff geeft de volgende beschrijving van het „coningrijk van de Marten „Het strekt sich noorwaert op tot aen Porca (Porakad), na het Suijden raect het de Indische Zee, in t Westen heeft het Coylcoulangh Oostwaert op stoot het sich aen t hoge gebergte nae Ballegatte (Western Ghats) De Coning is souveryn en aen niemant verbonden, hy heeft sommige landen met den Caylcoulanger gemeen, gelijk de meeste ryken aan deze cust zoo in malcanders syn verwart, dat men tyt sal van doen hebben om deselve wel te leeren onderscheyden" (*Dagh-Register 1664* bldz 185. Valentijn, *Kaart van Choromandel* heeft „t Rijk van Carnopali" met een stad van dien naam en „t Landeken de Marta" — Canter Visscher bldz 203 zegt, dat „Marta of Carnapoli . staat onder den Koning van Calicoulang"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

1.

Tussen beide partijen sal sijn een vaste en eeuwige vrede en vrientschap, daar sij luijden haar wederssijts mogen op vertrouwen

2

Den Coninck belooft, dat den peper en wilden caneel in sijn lant vallende aan niemant als alleene aan d'E. Comp^e sal mogen vercoft of vertrockeert worden, specialelijck aan geen Europiaansche natie, wie het ook soude mogen sijn.

3.

Dat te water noch te lant geene der voorsegde specerijen naer eenige plaatsen, daar de Engelse, Franse, Portugesen of eenige andere Europianen mogten resideren, sal werden vervoert 't welk den Coninck aan alle sijne cooplujden belooft te verbieden

4.

Wanneer 't geviel dat eenige cooplu den den peper of wilden caneel quamen te vervoeren of aan andre te vercopen, die sal bij d'E. Comp^e en den Coninck aangeslagen en prijs gemaekt werden, en sal d'eene helft voor den Coninck en d'andiere helft voor d'E. Comp^e sijn.

5

Soo een onderdaan van den Coninck of een onderdaan van d'E. Comp^e in questie quamen te geraake, sal yder de sijne recht doen, na de costume en wijse van sijn lant.

6

Den Coninck belooft dat niemant amphioen in sijn lant sal brengen om te verkopen of tegen peper te vertrujen dan alleen d'E. Comp^e en sal d'E. Comp^e als ook den Coninck vrij staan deselve over al aan te slaan en prijs te maeken, waarvan Sijn Ma^t de helft sal werden toegelejt.

7

Alle uijtstaande schulden belooft den Coninck na sijn vermogen te helpen innen, de cooplu den tot de betalinge aan te manen, en te executeren. Mitsgaders tot de voldoeninge van de contracten die noch gemaekt staan te werden, dat de cooplujden op den gesetten tijt prompt sullen gehouden sijn te voldoen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

8.

De ordinaire schenckagie sal alle jaren eens naar ouder gewoonte werden gedaan, voor het afschepen van den peper, en met eer

Aldus gedaan, gemaakt ende geaccordeert tusschen den opgemelte Coninck de Marten ter eenre, ende de E. Comp' ter anderen sijde, door den coopman Joan Nijhoff en den ondercoopman Jurriaan Hendrick Willing en sijn hier van gemaeckt en aan wedersijden onderteekent 4 alleens luydende geschriften, 2 in de Malabaarse en 2 in de Nederduytse [1]) tale, waarvan een in Duyts [2]) en d'ander in 't Malabaarsch in handen van den Coninck sullen verblijven, en de andere 2 bij d'E. Comp' **Carnaplij** desen 7 Februari 1664 en. was geteekent **Joan Nijhoff** ende **Jurriaan Hend' Willingh.** Ter sijden met de hantteijkening van den Coninck de **Marten,** lager stont etc"

Tusschen artikel 7 en 8 staat zoowel in het exemplaar in contractboek III als in dat van *Dagh-Register 1664* een artikel 8, luidende:

„De Coning versoect, dat d'E. Comp' omtrent Peeseo [2]) off elders een huijs soude uytsien voor haren factoor, om aldaer te resideren en den peper te ontfangen en af te schepen, t welck wij hem op approbatie van d'E. heer gouverneur, Jacob Hustaert, hebben toegestaen"

CCLXXX. KUST VAN MALABAAR.

11 Februari 1664. [3])

De gouverneur van Ceilon en Malabaar, Jacob Hustaerdt, vertrok 16 Januari 1664 van Ceilon naar Indië's Westkust. Na Cochin te hebben bezocht, kwam hij 7 Februari te Cananoor waar hij „voor eerst contract van negotie met Adersia [4]) gemaeckt heeft, waerbij hem met meer als een seste paert van den peper, cardamom en amphioen competeert. Welk contract precijselijk sal moeten onderhouden worden want, als hij de handen ruym hadde. daer hy nu genoeg bij den duym gevat is, zoude hy een bequaem instrument wezen om alle des Comp' concepten in den Malabaersen handel te confunderen" (*Dagh-Register 1664*, bldz. 175).

[1]) Nederlandsch.

[2]) „De plaets, daer de Coning ons heeft toegestaen een huijs te bouwen, is genoemt Panderatourte, t welck de Portugesen Peese noemen, daer wel eer den peper plagh gewogen te worden" (*Dagh-Register 1664*, bldz. 185). Peso (Port.), waag.

[3]) Uit het Contractboek. Ook in *Dagh-Register 1664*, bldz. 175 v.

[4]) Zie hiervóór, bldz. 246, 257

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Accoort van negotie ende vruntschap gemaakt ende aangegaan tusschen d'E. H^r Jacob Hustaart, raat extraordinaris van India, gouverneur en directeur des eylants Ceylon, ende de conquesten op d'Custe **Malabaar,** uyt de naam ende van wegen d'Vereenigde Nederlantse Geoctroyeerde Oost-Indische Comp^e ter eenre, ende Adersia, heer ende opperste gebieder der **Mooren** in de landen van den Coning **Colatrij,** ter andere sijde

1

Daar sal tusschen d'E. Comp^e ende Adersia voortaan vaste vrede ende vruntschap onderhouden worden, soo lang de son en mane duyrt, sullende d'E. Comp^e niet gedoogen, dat hy Adersia, van yemant tegens recht onderdruckt werde.

2

Adersia sal vermogen sodanige plaatsen door sijn onderdanen te bewaren ende te frequenteren, als voor henen plag te doen.

3

Mits dat de vaartuygen aan d'E. Comp^e soo veel voor paspoorten sullen betalen, als by de tijden der Portugesen plagt te geschieden.

4.

Maar sullen sijne onderdanen niet vermogen in de districten ende havens van den Sammorijn comnk van Cochin, Porca, Calicolan, ende Cotan, of den Trevancotter op te copen en te vervoeren eenige peper of wilden caneel.

5.

Soo sal ook niet vermogen uyt gemelte landen eenigen peper of wilden caneel door 't gebergte herwaarts aan te brengen.

6.

Sal ook niet vermogen in de districten van voorgenoemde vorsten, waarinede d'E. Comp^e in contract is, eenige amphioen te water of te landen aan te brengen of vercopen.

7

Uyt het tant van den coning Colatrij wert Adersia toegestaan jaarlyckx te mogen vervoeren 150 candijl [1]) peper, sonder dat ook meerder sal vermogen in te kopen.

[1]) „Cananoor . . 1 Candijl is 500 lb" (*Uytreekeninge*, bldz. 65)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

8

Sal ook gehouden wesen te versorgen, dat den vervoerden peper hier in 't lant vallende, aan de E. Comp^e^ prijs courant werde gelevert

9

Ende indien d'E. Comp^e^ geraden vint, eenige van hare minsters landewaart in te senden, om de peper tot de eerste hant te copen, sal hij Adersia 't selve in geenderley wijse mogen hinderen

10

't Selve sij ook geseijt van den cardamom die d'E. Comp^e^ in dat coninktrijck sal negotieren.

11

Adersia sal jaarlijx hier mogen incopen en vervoeren 16 [1]) candij cardamom, sonder meer

12

Soo sal hij ook uijt Suratta jaarlijx met sijne vaertuijgen mogen aanbrengen en vertieren 6 candij amphioen sonder meer

13.

Hij, Adersia sal ook versorgen, dat d'E. Comp^e^ in 't vercopen van den amphioen, door hare schepen hier aangebragt, niet werde gehindert

14

Adersia sal met gene Portugesen, Engelsen, of andere Europiaanse natie mogen handelen

15

Sal ook gehouden wesen te straffen soodanige sijne onderdanen, die tegens dit accoort yet hebben bestaan te doen, gelijck d'E. Comp^e^ aanneemt van hare sijde te doen.

16.

Den cardamom, peper ende amphioen, die meerder als voorseijt is, vervoert of aangebragt wert, sal verbeurt sijn, die helft voor d'E. Comp^e^, de helft voor Adersia.

17

Ende indien Adersia selve bevonden wert, dit accoort te contrami-

[1]) *Dagh-Register*, bldz. 175 heeft „10"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

neren, sal d'E. Comp^e niet verbonden sijn 't selve langer te onderhouden.

18.

't Sal de Comp^e vrij staan, de aancomende of vertreckende vaertuijgen te doen visiteeren.

19.

Uyt geene havens, daar Adersia eenig gesag heeft, sullen eenige vaertuijgen mogen vertrecken sonder eerst met paspoort van 't opperhooft op Cananoor versien te wesen.

20.

En sullen sodanige paspoorten sonder kennisse van Adersia niet mogen werden verleent, omdat andersints eenige rovers onbekent deselve soude mogen gemeten.

21.

Op costen van wedersijden sal even buijten dit casteel opgeregt werden een basaar of merctplaats, daar de onderdanen van Adersia ende de inlanders hare verversing ende andere cleijne waren aan Comp^e dienaars mogen vercopen.

22.

Ende op dat daar alles fatsoenlijck mag toegaan, sal een opsiender van Comp^e wegen, ende een dito van Adersia wegen, werden gestelt.

23.

Adersia beloott het garn soensvolk voor gelt eetwaren ende verversing te doen hebben, mits dat d'E. Comp^e de vercopers voor overlast der moetwillige soldaten sal bevrijden, en de quaatdoenders na behoren straffen.

Aldus gecontracteert ende besloten mitsgaders onderteeckent in 't logement van Adersia, staande buijten de fortresse **Cananoor** en in deselve fortresse Cananoor den 1.e Feb. 1664. Was geteeckent **Jacob Hustaart,** en in 't Malabaars met de hantteyckening van **Adersia.** Ter sijden stont 's Comp^e zegel gedrukt in rooden lacke, ende daar onder: ter ordre van Syn Ed^t en den Raat geteeckent **Cornelis Strick,** Secrets.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCLXXXI. KUST VAN MALABAAR.

25 Februari 1664. [1])

Volgens Hustaert moesten in Cochin „200 man buyten nodige besettingh aengehouden worden omme den Coninge ... die noch soo ontvast geseten is, tegen sijne vyanden te manuteneren". Hij sloot verder met dien vorst „een bondigh accoort". Deze laatstgenoemde, „verstaende dat de gouverneur eenigszins misnoegt was, protesteerde van in 't minste niet te sullen doen, 't geen voor de Comp^e onbehaeglijk mochte sijn" (*Dagh-Register 1664*, bldz. 178, v.)

Nader accoort wegens den thol gemaakt tusschen de Vereenigde Nederlantse Oost-Indise Comp^e, ende uijt haren name, d'E. H^r Jacob Hustaart, raat extraordinaris van India, gouverneur ende directeur des eijlants Ceijlon, de custe **Malebaar** etc^a, gemagtigt van d'E. H^r Gouverneur Generael ende d'E. E. Heeren Raden van India ter eenre; ende den coninck van Cochin Moetadavile en sijne princen ter andere sijde

1

Dat de burgers in de stadt woonagtig of van andere plaatsen (onder 's Comp^e gehoorsaamheijt staande) hier met haar waren verschijnende, aan den coninck van Cochin geen tol sullen betalen, te weten wanneer de coopmanschappen die sij brengen, in die stadt verblijven, of weder over zee weg gevoert worden. Maar in cas die lant waart wilden brengen, sullen gehouden wesen, daar van als sulcken tol te betalen als hier onder over 's Comp^e coopmanschappen ende coopluijden sal werden beraamt. Desgelijks sullen sij gehouden wesen, de daartoe staande tol te betalen van de coopmanschappen die se uijt het lant binnen brengen, exceptt eenige keijnigheden en montcosten tot onderhout der stads ingesetene dienende.

2.

Dat de Armeniers, Mooren, Jooden, Parsas, swarte papen en Christenen van 't land van de goederen, hier aangebragt of in 't lant gevoert, aan den Coninck sullen betalen 7 p^r cento, de Canarijns en Brammees 5 p^r cento, de inwoonders van Suratta en Cambaija 4½ p^r cento, mits dat d'E. Comp^e daarenboven ot daar uijt socamgen geregtigheijt sal hebben, als voor desen sij de Portugesen genoten is.

[1]) Uit het Contractboek. — Ook in *Dagh-Register 1664*, bldz. 179, v.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

3.

Item, dat de luijden in 't bovenstaande articul gemelt van de goederen hier opgecogt sullen betalen de helft van de gemelte tol behoudens dat d'E. Comp^e daar in of boven haare geregtigheijt sal genieten als bij de Portugesen is geschiet

4.

In cas het mogte gebeuren dat d'Engelsen en Castilianen bij d'E. Comp^e wierden gedoogt hier te negotieren, sullen deselve sodanige geregtigheijt betalen als van outs in gebruijk is geweest, des sal d'E. Comp^e als boven haar aanpart genieten

5

Van den peper, die de inlantse cooplu jden aan d'E. Comp^e comen te leveren, sullen deselve cooplu jden aan den Comk betalen 5 par daus of guldens van 't candu,l, sonder dat deselve ,ets meer 't sij wat het soude mogen wesen, sal mogen werden afgenomen, des sal den Comk verplgt blijven sorge te dragen, dat alle den peper aan d'E. Comp^e wert gelevert op poene dat daarin naalig bevonden werdende, dit gantse articul sal te niet wezen

6.

Van de goederen, die de cooplujden van d'E. Comp^e handelen of copen en uijt de stadt voeren, sullen sij aan den Comk 1 p^r c^t betalen, 't sij wat coopmantschappen het soude mogen wesen, en op dat alles recht mogte toegaan, sal de cooplujden op haar vertrek een briefje van 's Comp^e coopman gegeven werden daar in gespecificeerd sal sijn, wat quantiteit goederen sij uijtvoeren en tot wat prijse die gecogt hebben behoudens dat van deselve waren, door andere naiien hier aangebragt werdende, bij de cooplu,den, die deselve buijten voeren sal werden betaalt sodanigen tol, als van outs in gebruijk is geweest

7

IJmant van de Christenen volgens 't voorschreven contract onder de jurisdicature van d'E. Comp^e staande, comende te overlijden, sal den Comk comen voor de helft in de onroerende goederen, sonder meer

8.

Bij 't overlijden des Comx sul en de Christenen, onder 's Comp^e gehoorsaamheijt staande niet gel ,ck voor desen mogen geconstrin-

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

geert werden, te hoof te verschijnen en met een cleijne vereering len rouw te beklagen, dog die sulx vrijwillig geheven te doen. sal 't selve vrij staan.

9

Dat de onderdanen des Comnx, beswaart ende gewoon sijnde te contribueren eenige hooftgelden ot andere lasten, en naderhand Christen werdende, gehouden sullen wesen leselve lasten echter te dragen

10.

Dat de thuijnen, in de jongste troubelen door des Comnx ondersaten aan de Portugesen verpant ofte verbonden, sullen werden gerestitueert aan de geene die daartoe bevonden sullen werden geregtigt te sijn. mits betalende de uij geschote penningen met den intrest van dien ende de oncosten daar verder op gevallen

11

Dat d'E Comp' met soo veel of weijnig en sodanige coopman den sal vermogen te hande en als haar sal geliefven sonder dat den Comnx hem daarmede sal hebben te bemoeijen of ijmant den handel te verbieden.

12

Geen peper of wilden caneel sal uijtgevoert werden als door d E Comp', noch ook amphioen aangebragt werden., als door haar E Ministers, den handel van de andere coopmanschappen sal vrij zijn

Aldus gecontracteert ende besloten, mitsgaders onderteekent in 't hof des Comnx op **Chochin de Sima** ende in de stadt **Cochin** adij 25 Feb. 1664 Was geteekent **Jacob Hustaart** ende met de handteekening van den comnk **Moetadavile.** Ter sijde stond 's Comp' zegel gedruckt in rooden lacke, en daaronder ter ordonnantie van sijn E ende de Raat, geteekent **Cornelis Strick,** Secretaris.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCLXXXII. KUST VAN MALABAAR.

29 Februari—2 Maart 1664. [1])

Nijhoff ging inmiddels voort, 's Compagnies belangen te behartigen en na eenige moeite, waarbij Trevancore en de vorstin van Signatu tegen elkander moesten worden uitgespeeld, werd het volgend „contract" gesloten (*Dagh Register 1664*, bldz. 183).

> Nader contract wegens den tol der 5 fanums ragia, [2]) het vervoeren van den peper, en aanbrengen van den amphioen, gemaekt tusschen de Vereenigde Nederlantse Oost-Indische Comp^e^ door den coopman Joan Nijhof, gemagtigt van de Ed^e^ Heer Jacob Hustaart, Extraordinarije Raat van Indıa, gouverneur en directeur van 't eijlant Ceijlon ende de Custe Malabaar ter eenre, en de Commginne van Signatij, de ragiadoors, [3]) Marranapatij, Goeripoe van **Trevancor** [4]) en Bariette Pulle, ter anderen sijde

Dat niemant in dese landen amphioen sal aanbrengen om te verruijlen ofte vercopen, als alleene de E. Comp^e^ en sal een ijgelijck vrij staan die se ve over al aan te slaan en prijs te maken waarvan d'eene heift aan d'E. Comp^e^ en d'ander aan de voornoemde lantregenten sal verbeurt blijven.

Item, dat niemant, wie het ook soude mogen sijn, geen peper noch wilden caneel uijt of door haar lant sal vervoeren, om elders te vercopen ofte verruijlen als d'E. Comp^e^, op lijfstraffe, en bovendien de lantgroten 't selve met alle mogelijcke middelen te beletten.

Boven de ordinaire schenckagie belooft de E. Comp^e^ alle jaar aan de voornoemde lantregenten te vereeren een somme van 3 [5]) fanum ragia van elcken candij peper, die aan de E. Comp^e^ wert gelevert,

---

[1]) Uit het Contractboek. — Ook in Contractboek III en in *Dagh Register 1664*, bldz. 183, v.

[2]) „Coylan . . Fanum Ragie (doet) 1/5 Rijcksdaelder of 12 stuyvers" (*Uytrecksing*, bldz. 66).

[3]) Het *Dagh-Register* bldz. 183, heeft hier het enkelvoud.

[4]) Over Trevancore zie nog *Dagh-Register 1664* bldz. 185.

[5]) *Dagh-Register 1664* bldz. 184 heeft „4". Ook het exemplaer in Contractboek III. — Zie trouwens het slot van het hier afgedrukte contract. — „Pulle of lantvoogt" op de Zuidoostkust van Voor-Indië (*Dagh Register 1664*, bldz. 432).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

met desen bedinge, wanneer den amphioen of peper of wilden caneel wert uyt haar lant gebragt, of van elders door haar lant vervoert buyten oorlove van d'E. Comp', dat dese gave en vereeringe alsdan sal vervallen en gants te nete sijn, en sullen hier mede, alle pretensien van de 5 fanums thol voor elcken candhyl peper [1]) die aan de E. Comp' wert gelevert, en andere actien van gepretendeerde gerechtigheyt, wat naemen die selve ook mogte hebben, in der eeuwigheyt ophouden en tot genen tijde van de E. Comp' off haar ministers meer mogen gevordert worden, als die bovengenoemde 3 [2]) fanums ragia gelijck mede de E. Comp' van de kleenigheden, die de cooplujden aan de officieren van 't fort plagten te betalen, nuts desen afstant doet en quyt schelt. Dit wert alsoo aangenomen en van de bovenstaende lantregenten belooft na te comen, en sijn hiervan 4 olleens luydende schriften, 2 in de Nederduytse en 2 in de Malabaarse tale, gemaekt, en aan wedersijden onderteekent, waarvan een in Duits, [3]) en een in 't Malabaars bij de Comp' sijn verbleven en 2 anderen van gelijcken teneur sijn de Comingimne van Signatij ter hant gestelt. Aldus gedaan in 't hof van de comingimne Signatij den 29e Februarij A° 1664.

Alle dese voorstaande poincten of artículen sijn bij den meergemelten lantregenten aangenomen en vast belooft te onderhouden, en wanneer ijmant, wie het ook soude mogen sijn, amphioen peper of wilden caneel sonder last van de E. Comp' uyt of door haar lant na elders vervoert, die sal, als gesejt aangehaalt en verbeurt blijven, en sal de veel gemelte betalinge of gave der 4 fanums voor elcken candhyl aan de lantregenten betaalt werden. Onderstont actum te **Callire** in 't hof der comingimne van Signatij, den 2e Martij, 1664. Was geteekent met hantteijckening der comingin van **Signatij** [4]) en **Joan Nijhoff.**

[1]) Vgl. *Dagh-Register 1664*, bldz. 183.
[2]) Of 4.
[3]) Nederlandsch.
[4]) In het exemplaer in Contractboek III wordt ook gewag gemaakt van de hantteekening van eenige „lantregenten"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCLXXXIII. BANDA.

6 Maart 1664. [1])

„Den 3en Februari, is de fluyt Loenen, met een chaloup na Damme gesonden, met ordre om Nile en passant aen te doen tot verder destructie van de noteboomen [2]) [en] afweering der Macassaren. Sullende op alle de eylanden ook vernieuwt worden het oude verbond van submissie, om d'Engelsen te voorcomen, stellende op elke plaets een groote steen met Comp^e^ wapen ende merk, met een prince vlagge, etc. . Hebben ook op Seroua omgekapt 83 vruchtdragende boomen en een goet getal jonge sprunjten. " (*Dagh-Register 1664* 231, v, 402)

In den jare na s'werelts geboren heijl den Emanuel [3]) Jesus Christus 1664, op den 6e Martij, hebben wij (afgesondene van den E. heer **Johan van Dam,** Raat Extraordinair van India, Gouverneur en Directeur der kostelijke eylanden **Banda**), Jacob Sas, schipper ende opperhooft, Jan van der Linde, sergeant ende militaire hooft, Isbrant Petrus Ermunt, adsistent, Martijn Claas Trouw, stierman, ende den provisioneelen sergeant Michiel Hendrix, door hoog gemelten sijn E^e^ welgegeven ordre, uijt den name van d'Ed^e^ Heer Joan Maatsuijcker, Gouverneur Generael over gants Nederlants Orienten, van wegen den E. Vereenigden Nederlantschen staat in 't Oosten, aan d'eene sijde ende d Orangeaijs des eylants **Serouwa**[4]) voor haar selven, hare successeuren ende onderdanen, aan d'ander sijde, een eeuwig duijrend verbont, te samen opgeregt in maniere en op condi.tien als volgt

1 Dat de orangeaijen van Serouwa, ook uijt den naam van hare successeuren ende onderhorige, haar selven stellen tot onderdanen aan d'honorable Nederlantse Oost Indische Comp^e^

2. Dat sij haar selven verbinden, geene andere natien, t sij blancke ofte swarte, als alleen de Hollanders op hare stranden (veel min op haar eijlant) te admitteren.

3 Dat veel weijniger hare specerijen aan eenige andere volckeren, dan alleen aan d'hoog gemelte E. Comp^e^ sullen laten toecomen

[1]) Uit het Contractboek

[2]) Muskaatnoten.

[3]) Naam aan Christus gegeven in Jesaja, VII, 14. Hij beteekent: God met ons (*Christelijke Encyclopaedie*, II, bldz. 83).

[4]) Een der N.O. van de Zuid-Wester-eilanden.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

4. Dat alle muscaatboomen die sij weten ofte sullen comen te weten, aldaar te staan, aan d'Hollanders daar comende sullen ontdekken, en in hare tegenwoordigheijt omslaan voor den geaccordeerden prijs op pene van gehouden te werden als ongehoorsame onderdanen en verbontbrekers.

5. Dat daar voor d'E. Comp^e^ de bescherminge ende heerschappije aanneemt over haer tegen alle en een ijder, die haer een ge schade ofte leet aandoen ofte willen als sij Serouwers sulx versoeken, be lovende die hoog gemelte E. Comp^e^ voorder haar met alle vruntschap te bejegenen als een goet heer sijne onderdanen schuldig is te doen.

Deze bovenstaande articulen worden wederzijts beloofft sonder eenige de minste infractie in alles punctuelijck nagecomen en de agtervolgt te sullen werden doende de orangcaijs ende inwoonders van [illegible] ingevolge bij desen per hare gewoonlijcke formalite^iten^ soemnelijck aan de E. Comp^e^ den eedt van getrouwe onderdanigheijt, waarop aen de selve een vlagge waer in die onderdanigheijt staat uijtgedruckt, neffens een steene voet waerin hooggemelte E. Comp^e^ wapen en merck is uijtgehouwen wordt behandigt en bij haar wordt aengenomen, om daardoor sig selven als sodanig aan alle aancomende volckeren te vertoonen.

Aldus gedaan en vastgestelt op 't eijlant Serouwa den 6^e^ Martij A^o^ 1664 en van dese onderstaande Orangcaijs geteekent, dit is 't merck van orangcaij **Saijse,** orangcaij **Monij,** orangcaij **Marasij,** orangcaij **Ablau, Jacob Sas, Jan van der Linde, Isbrant Petrus Ernunt, Martijn Claeszoon Trouw** en **Michiel Hendrix.**

CCLXXXIV. BANDA.

30 Maart 1664. [2])

De fluit Loenen deed volgens haar „ordre" Damar aan om ook daer het gezag ouver O. I. C. te bevestigen. (Vgl. *Corp. Dipl.* I, bldz. 475, v. v. *Dagh-Register 1664*, bldz. 231 vv.). De Engelschen beweerden spoedig daarna „dit eiland in possessie genomen" te hebben, een bericht, dat juist bleek te zijn, ook voorzoover Nila betreft. „De meeste part der inhabitanten van 't eijlant Damme hebben haer vrijwillig gestelt onder de protectie van zijn Maij. Charles de Secunde", schreven de Engelsche van

[1]) ?

[2]) Uit het Contractboek.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Damar uit den 18 April 1664. Van Dam maakte korte metten en bracht de bewoners van beide eilanden nog in 1664 onder de gehoorzaamheid onzer O. I. C. terug. De leiders der Engelsche expeditie werden naar Batavia gezonden en de voornaamste onder hen, een Nederlandschen deserteur Vincent Vette, „geconfineert in 't dol huis, om daer wat beter sinnen te krijgen". Den 3 December 1664 werd order gegeven aan de Bandasche autoriteiten, „geen vastigheden op Dame, Saroua en Nijlle te leggen, maar op yder 2 Nederlanders en 1 à 2 Mardyckers". [1])

> In den jare na s'werelts geboren Heijl (den Emanuel Jesus Christus) 1664: op den 30e Martij, hebben wij (afgesonderde van den E. Heer **Johan van Dam,** raat extraordinair van India, Gouverneur en Directeur over d'eijlanden Banda), Jacob Sas, schipper en geconstitueert opperhooft, Jan van der Linde, sergeant en militair hooft, Isbrant Petrus Ermunt, adsistent, Martijn Claeszoon Trouw, stierman ende den provis[t] sergeant Michiel Hendrix, door hoog gemelte sijn E[t] wel gegeven ordres, uijt den name van den Ed[t] Heer Joan Maatsuijcker Gouverneur-Generaal over gants Nederlants Orienten van wegen de Vereenigde Nederlantse staat in 't Oosten, aan de eene sijde, ende de Orangcaijs des eijlants **Damme,** voor haer selven, hare successeuren en onderdanen aen d'ander sijde, te samen een eeuwig duijrend verbont opgerigt in manniere en op conditien hier na volgende

Dat de Orangcaijs van Damme, ook uijt den name van hare successeuren ende onderhorige haar selve stellen tot onderdanen aan de Vereenigde Nederlantse Oost-Indische Comp[e]

Dat sij haer selven verbinden, geen andere natien, 't sij blancke of swarte, als alleen d'Hollanders op hare stranden (veel min op haer eijlant) t'admitteren

Dat veel weijniger hare specerijen aen eenige andere volckeren, dan alleen aen d'hoog gemelte E. Comp[e] sullen laten toecomen

Dat alle muscaetboomen, die sij weten, of mogen comen te weten, aldaer te staan aan de Hollanders daar comende sullen ontdecken en in hare tegenwoordigheit voor den geaccordeerden prijs omslaan op pene van gehouden te worden, als ongehoorsame onderdanen en verbontbrekers.

[1]) „Mardijkers zijn vrijluijden off Heijdenen om de Oost". (*Versameling*, vgl. *Encyclopaedie N. I.* II, bldz. 679 en I, bldz. 422, v., sub voce „Burgers".)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Dat daervoor d'E. Comp^e^ de bescherminge en heerschappije over haer aenneemt tegen alle ende een yder die haer eenige schade of leet aandoen wilen, als sij Dammesen sulx versoeken. Be sovende dhoog gem. E. Comp^e^ haar met alle vruntschap te bejegenen als een goet heer aan sijne goede onderdanen schuldig is te doen.

Dese bovenstaande condit'en en artículen worden wederzijts belooft, sonder eenige de minste infractie in alles punctuelijck nagecomenende agtervolgt te sullen worden, doende d'Orangcaijs ende d'inwoonders van Dammen ingevolge hij desen solemnele aan d'E. Comp^e^ den eedt van getrouwe onderdanigheit waarop aan de selve tot teeken een vlagg waer in die onderdanigheit staat uijtgedruct, neffens een steene voet, waerin honggemelte E. Comp^e^ wapen ende merk is uijtgehouwen, wort behandigt, ende sij haar aengenomen om daardoor sig selven als sodanig aan alle aencomende volckeren te vertonen.

Aldus vastgestelt en gedaan op 't eijlant Damme ten dage alsvoren en was onderteekent 't merck des orangcaijs **Kerij** van **Ilij** [1]) en **Kelijwawé,** [2]) des orangcaijs **Lekij** van **Kolouette,** [3]) des orangkaijs **Satij** van de negorije **Beber,** [4]) den capiteijn **Tewarkaij** ter negorije **Jeij,** [5]) des orangcaijs **Mennique** van de negorije **Kommer,** [6]), **Jacob Sas, Jan van der Linde, Isbrant Petrus Ermunt, Marten Claeszoon Trouw** en **Michiel Hendrikx.**

CCLXXXV. BANDA.

3 Juli 1664. [7])

„Op Damme ende Nila is weinig apparentie om swavel te krijgen, want d'Engelsen hebben op Nila ook een logie gestabileert. Daer swerft noch een Engels schip met 26 stucken omtrent die eijlanden. .." Den 5 Juni werd eenige „chaloupen" met „een tropje van 40 soldaten" naer Nila gezonden, om de bewoners „door die macht en met behulp der Dammenezen

[1]) Ilij
[2]) Kelie?
[3]) Koelwatij?
[4]) Bebber
[5]) ?
[6]) Uit het Contractboek

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

(desnoods) met gewelt tot haer devoir e brengen". Zij vonden op Nila geen Engelschen en de hoofden van het eiland vernieuwden het verbond met de Nederlandsche O. I. C. (*Dagh Register 1664* blz. 304. 403. 483. 543)

In den jare na de geboorte onzes heeren ende salighmaker Jesu Christi 1664 op der 3e Juny hebben wij afgesondene van den E. Heer Joan van Dam, raat extraordinair van India gouverneur en directeur der voortreffel: cke en kostelijcke eylanden **Banda,** Jan van der Linde, sergeant en geconstitueert oppernooft. Jacob Davidsen, provis' stierman Christiaan Waal provis adsistent. Michiel Hendrix, corporaal en Theunis Raskam, quartierm., door hoog gemelte Sijn E^a^ welgegeven ordre. uijt den name van de Ed. Heer Joan Maatsuijcker Gouverneur Generae over gants Nederlants Orienten, wegens den E. Vereenigde Nederlantsen staet in t Oosten. ter eenre, en de orangea js des eylants Nile, [1]) voor haer selven, hare successeuren en onderdanen ter ander sijden, een nieuw eeuwig durend verbont t'samen opgerigt en gemaneren en op condtien hier onder gespecif ceert

Articulen

Eerstelijck, dat d'orangea js van Nile, mijt den name van hare successeuren en onderhorige, haer selven stellen tot onderdanen, ja t allen tijden en eeuwige sullen verblijven. van d. Honorabie Nederlantse Oost-Indise Comp^e^

2 Dat sij haar selven verbinden, geene andere natien, 't sij, Mancke of swarte als alleen d. Hollanders. op hare stranden veel min op haer eylant, te admitteren

3. Dat veel weijniger hare specerijen aan eenige andere volckeren dan alleen aan d'hoog geel^e^ E. Comp^e^ sullen laten toecomen

4 Dat alle muscaatboomen die sij weten, of sullen comen te weten, als daar te staan, aan d Hollanders. nu aldaar sijnde of namaels daar comende sullen ontdecken en in hare tegenwoordigheijt omhaan voor den geaccordeerden prijs, op pene van gehouden te werden als ongehoorsame onderdanen en verbontbreeckers.

5 Dat daervoor ende daartegens d E. Comp^e^ de beschermunge en heerschappije aanneemt over haar tegens alle ende ijder, die haar eenige schade of leet aandoen ofte willen doen als sij Nuesen sulx versocken, belovende d'hoog gem. E. Comp^e^ vorders haer met

[1]) Nila, een der Zuidwestereilanden.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

alle vruntschap te bejegenen, als een goet heer sijne goede onderdanen schuldig is te doen.

Dese bovenstaande articulen wierden wederzijts belooft sonder eenige de minste infractie in allen punctuelijck nagecomen en agtervolgt sullen werden, doende d'Orangca ,s en inwoonders van N.le ingevolge bij, desen p' hare gewoonlijcke formaliteijten en solemniteijten aan d E Comp' den eet van getrouwe onderdanigheijt waerop aen de selve een vlagge, waer in die onderdanigheijt staat uijtgedrukt nef fens een steene voet waer in hooggem E Comp' wapen en merk is uijtgehouwen wort benadigt, en bij haer aengenomen. om daar door sig selven als sodanig aan alle aencomende voickeren onbeschroomt te vertoonen. En was geteekent dit is 't merk van orangca,, de **Romadij** genaemt **Malillij,** 't merk gestelt bij d'orangca, van **Wataljs** negorije genaamt La , 't merk gestelt bij orangca, van **Levelorans** negor e, genaamt **Loijton,** 't merk gestelt bij orangca, van de negorije **Roma Roman,** genaemt Lobacq, t merk gestelt bij den soon van sijn vader siekelijck en impotent orangca, van de negorije **Apoc,** genaemt den vader **Lacouwen,** den soon **Bacoeta, Jan van der Linden,** 't merk gestelt bij **Jacob Davids, Christiaan Waal, Michiel Hendrix, Thenis Roskam,** t merk gestelt bij **Nicolaas de Klerk,** 't merk van **Jan de Haas,** t merk gestelt bij **Abraham Jans Plevier,** 't merk gestelt bij **Gerrit Looman,** corporaal, t merk gestelt bij **Jan Willemsz., Hans Gristoffers, Jacob Vertongen, Steven de la Force, Joris Janszoon Warnaer, Hendrik Hendrix, Hans Jacobszoon, Hendrik Berentszoon,** 't merk van **Willem Cornelis,** 't merk gestelt bij **Joost Thyssen, Pieter Jegers** en **Paulus Snijders.**

CCLXXXVI. KUST VAN MALABAAR.

21/22 Juli 1664. [1])

„Prins Rametarij (heeft) nevens den Commck, Colatij, 't gene met d'onse mondelingh geaccordeert was, schriftelijck bevestigt" *Dagh. Register 1664* bldz. 573.)

Akkoord aengaende de negotie gemaackt en aengegaen tusschen den Heer Jacob Hustaard, raad extraordinary

[1]) Uit Contractboek III.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van India, gouverneur en directeur des eijlands Ceylon, ende conquisten [1]) op de Malabaerse cust uyt den name ende van wegen de vereenigde Nederlandse Oostindische Comp^e ter eenre, ende den prince **Rammettrij** voor hem en uijt name des K^s. Collastry ter andere zyde.

1

Behalven en boven de articulen van vreede uijt name der Ed. Comp^e met den Koninck Collastry ende den prince Rammettry, den 26^en Maart 1663 [2]) reciproque aengegaen en besooten, nutsgaders d'hernieuwing en bevesting derzelven tusschen den 10^en en 11^en October daeraengevolgt. [3]) welcke oprechte ende ter goeder trouwe ten wederzyden sullen werden onderhouden, beloovende Zyne Majesteyt en Hoogheyt respective nog na te komen ende getrouwelyckx te onderhouden, doen naer komen ende onderhouden, ragnaJoors ende alle onderdaenen deses rijx, die nu ofte namaals succedeeren ende regeeren mogten, geene uytgesonderd d'poincten en de articulen na beschreven.

2

Den Ko. en de Princen zullen niet toelaten datter eenigen peper ofte cardamon uijt dit coninckrijck te landewaart in vervoerd werden.

3

Gelyck zy oock belooven metterdaad te zullen beletten datter geen peper ofte cardamon in eenige van Syn Majesteyts zeehavens sal aengebragt ofte te water vervoert werden, ten ware d'selve door d'Ed. Comp^e in Syn coninckryck opgekogt ende door deselve in de gemelte zeehaven most afgescheept werden.

4

Zoo sullen zy oock gehouden wesen sorge te dragen dat Adrasia in Syn Majesteyts coninckrijck niet meer dan 150 candijlen peper ende 10 candijlen cardamon come in te kopen, gelijck hy sig bij contract oock aen de Ed. Comp^e verbonden heeft, welcke quantiteyt van peper ende cardamon oock uyt geene andere plaatse dan **Cananoor** sullen mogen afgescheept werden.

5

En zal den Ko. zorge dragen dat alle de rest van den peper in Syn

[1]) Port. conquistoës, veroveringen.
[2]) Zie hiervóór, No. CCLXXIII.
[3]) Zie hiervóór, No. CCLXXVII.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

comerckryck vallende aen d'Ed. Comp^r^ tot een civilen prijs werde gelevert zonder datter aen ijmant anders ter wereld een curl sal mogen werden vercogt.

6.

Zoo zal den Ko. ende Princen ook kragtig beletten moeten, datter geenen peper, wilden caneel ofte amphioen te lande nog te water soo door syne onderdaenen als vreemde, van de Zuyd ofte Noord in Zijn ryck aengebragt werden, ende soo ook gewaer werdende deselve doen houden ende den commandeur der fortresse Cananoor daer van ter stond kennisse geven ommo oaermeee te handelen gelyck hy met Zyne Hoogheyt bevinden sal te behooren.

7

Wel verstaande dat d'Ed. Comp^e^ allenelijck amphioen ende soo veel sal vermogen aen te dragen als hem goed. duncken ende gelieven sal, ende Adrasia volgens 't voorengemelte contract met syne vaertuygen met meer als 6 candyl jaerlijx ende dat in dese bha[illegible]e, die ook zelfs van hier te water met sullen mogen werden vervoert nog te lande uyt dit ryk gebragt

8.

Zijne Ma[illegible]esteyt ende Hoogheyt belooven ook 's Comp'^s^ dienaars, die te landewaard in tot bevorderinge van haaren coophandel mogten gesonden werden, alle hulpe, eere ende versogte assistentie te doen ende, dit nodig deselve ook eenige residentie plaatse te vergunnen ten eynde sij haaren handel vredig ende sonder eenige becommernisse dryven mogen.

9

Ende verbinden hun de opgemelte Ko. en de Prince, de bovengeschreven articulen oprechten ook ende tot goeden trouwe naer te komen ende doen naer komen, onderhouden en doen onderhouden.

10.

Ende vermits de substantie van dese vervat. 't geene den Prince aen den opgemelten Ed^e^ heer gouverneur, voor soo veel de tegenwoordige opperhoofden deses casteels met het afsweren van den Ed Commandeur bekent zy, soo verclaren sy egter met te weten off Syne Hoogheyt yts meer aen den gedagten Ed^e^ heer gouverneur hebben belooft soo synde. belooft Zyne Ma esteyt 't selve dies versogt synde met hunne handteeckeninge naeer te sullen bevestigen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

11

Ende sullen hiervan gemaackt werden ses eensluydende instrumenten, drie in de Maleysche tale ende drie in de Nederduytse, van dewelcke 2 den Ko 2 den Ed. heer gouverneur **Hustaard** ende 2 voor de fortresse uytgedruckt sullen werden. Onder stont gemaakt, geaccordeert en geslooten in 't vesting Cranganoor den 11 Feor 1664 en geteeckent tussen den 21ste en 22 July 1664, was geteeckent in caracters het teycken van den konnick **Collatry.**

CCLXXXVII. SIAM.

22 Augustus 1664. [1])

Na de gebeurtenissen van 1634—1636 (*Corp. Dipl.*, I blz. 284 v.), waren de verhoudingen met Siam niet veel anders dan „eene onophoudelijke worsteling tusschen de begeerlijkheid en hebzucht der Siamsche factoors en manderijnen en den onwil om daaraan te voldoen en het winstbejag der Nederlandsche koopl eden". Zoo vóór en na (o.a. 1656), kwamen er strubbelingen, maar de producten voor de Japansche markt en de rijst, welke Siam konden leveren, waren redenen voor de O.-I. C. om de Siammers te ontzien en de Siameesche regeering bleek op het verblijf der Nederlanders gesteld, ofschoon andere natiën werden begunstigd en de Nederlanders soms verkeerden in een moeilijke positie. In 1663 werden volgens besluit der Hooge Regeering te Batavia van 15 Mei 1663 en 6 Juli 1663 onze kantoren in Siam gesticht. Terstond gaf Siam toe, zond gezanten naar Batavia en sloot met den daartoe naar Siam gezonden Commissaris Pieter de Bitter onderstaand verdrag (*Overzicht der betrekkingen van de Nederlandsche Oost-Indische Compagnie met Siam* in Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde, XIII (1864), blz. 417 v.v., *Realia* III blz. 202, *Dagh-Register 1664*, blz. 236, 247 v.v., 521 v.v., 537 v.v., 598 v.v.).

> Verdrag en nader alhantte van vrede gemaeckt ende besloten tusschen Syne Conninkl. Majt van **Siam** ter eenre, ende den E. Commissaris Pieter de Bitter ter andere sijde, gemagtigde van d'E. Heer Gouverneur-Generaal Joan Maatsuijcker ende d'E. E. Heeren Raden van India, gehiedende uijt den naam en van wegen d'Hoog Mogende

[1]) Uit het Contractboek. — Ook in *Dagh-Register 1664*, blz. 523 v.v. en in *Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde*, XIII, blz. 447 v.v.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Heeren Staten Generaal, der Vereenigde Nederlanden den Staat der Vereenigde Oost-Indische Comp^ie^ in Orienten

Eerstelijcks verdragen, g'accordeert en besloten, dat van nu af aan voortaan tusschen den Koninck van Siam en d'Nederlantse Comp^e^, mitsgaders de wedersijtse onderdanen en subjecten wezen en onderhouden sal werden een opregte onverbreeke lycke vaste sincere alliantie en vruntschap, ende dat van desen dag af ook uyt de memorie geroeyt ende nooyt weder gedagt sullen werden sodanige questie, verschillen en wijdere differentie, als tusschen Syn Maj^t^ onderdanen en d'E. Comp^e^ syn comen te ontstaan, mits den Coninck d'autheurs, wegens de affronten d'E. Comp^e^ aangedaan, nae behoren en merite straffe

Ten tweeden is veraccordeert, dat van nu voortaan d'E. Comp^e^, soo in **Siam, Ligoor, Oetjang Salang** en alle andere plaatsen en landen des Coninx, egene uytgesondert, een vredige onbecommerde exercitie van negotie sullen genieten, in alle sodanige goederen en coopmanschappen die op yders plaetse comen te vallen, ende d'E. Comp^e^ oorbaar syn, gene gereserveert, van wat nature deselve ook mogten wesen

Item, dat d'E. Comp^e^ sal vermogen te negotieren, handelen ende corresponderen met alle sodanige personen t'sij van hoge ofte lage qualiteyt, als het haar goet duncken ende te rade werden sal, sonder gelijk voor desen we is geschiet van yemanden daar in, wien het ook soude mogen wesen directelijck nogte indirectelijck, verhindert nogte belet te werden

Wijders is verdragen, veraccordeert en overeengecomen dat d'E. Comp^e^ nu nog hier namaals met geen meerder tollen, geregtigheden etc^a^, soo wel van de aanbrengende als verscoudene goederen en coopmanschappen, 't sij in Siam Ligoor Oetjang Salang en op wat plaetse 't selve ook mogte wesen, sullen bezwaart, noch in geenderhande manieren verhoogt maar sal volgens ouder costume, gelijk in de gestatueerde ordonnantie [1]) des Coninx gestipuleert en alle geaccordeert sij, voldaan en betaalt werden

[1]) Deze „ordonnantie" schijnt die van 1634 te zijn, afgedrukt in *Tydschrift Ind. T.-, L.- en Vk.*, XIII. bldz. 440 v.v.)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Item is veraccordeert, dat nu noch hier namaals sijne Commd Majt noch geenige desselfs onderdanen en ingesetenen, van wat qualiteyt en hoedanigheyt d'selve soude mogen wesen sullen vermogen eenige **Chinezen** [1]) op hare joncken, schepen, en mindere vaartuygen te setten (veel min eenige dier natien daar niet trachten binnen hare lantpalen te voeren), dewelcke nae Japan Canton, Cochin China Tonckin, mitsgaders, gene plaetsen uytgesondert, als mede de gene welcke onder s Comm^x gehoorsaamheyt, als daar is **Cuij,** [2]) Ligoor, etc^a staan. of dat alsulcke joncken en schepen waarop die natie bevonden sal worden, ende d'onse in zee ontmoetende. voor goene prijs aangeslagen sullen werden. sonder dat d'E Comp^e daarvan oijt ijetwes aan ijmanden schuldig sal sijn te restitueeren.

Voorts is besprooken en veraccordeert dat de gemelte Comp^e voor altoos sal hebben den uytvoer van alle d'hartevellen ende koehuyden, die in Siam comen te vallen. met uytsluytinge van alle andere coopmanden van wat natie en hoedanig d'selve ook soude mogen wesen, bij welk recht Sijne Maij d'E Comp^e met alle middelen sal gehouden wesen te maintineren.

Wijders, soo het mochte comen te gebeuren, dat eenige debiteuren d'E. Comp^e hare betalinge weijgerde, gelijk voor desen menigmaal geschiet sij, sal Sijne Maij d'E. Comp^e daarin door Oija Berckelang,[3]) voorspraek der vremdelingen d'behulpsame hant bieden, wien de debiteuren in strenge verseekeringe houden ter tijt en wijle d'E Comp^e het hare sal becomen hebben ende by soo verre d'E Comp^e door dien middel aan hare rechtmatige pretentie niet en conde geraeken, sal den Coning ofte wel Oija Berckelang gehouden sijn d'selve debiteuren d'E. Comp^e in handen te leveren.

Ingevalle (dat God verhoede) ijmant van s Comp^e residenten eenig swaar delict in Siam quame te begaan, soo en sal echter den Coninck, noch die van justitie den selven niet mogen te rechten, maar sal

---

[1]) „Hoe hart ook aenhielden ende op wat voegen het wenden deden, en conden [wij] zijn Maij^t tot uytzetting der Chinesen niet brengen. . . . met eenen d'onze voorwerpende, dat op Batavia selfs menigte van Chinesen getoereerd wierden."

[2]) Valentijn. III. b, *Siam*, bldz. 59 noemt „Cuy" als een hoofdplaats eener genijknamige „provintie" van Siam. Op de kaart van Cambodja en Grenslanden in Muller's *Cambodja* zijn aangegeven een rivier en een kaap Cuy waarschijnlijk het Kuw der moderne kaarten.

[3]) De Phra-Klang (*Corp. Dipl.*, I, bldz. 285).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

t opperhooft van d'E. Comp^e moeten overgelevert, ons gestraft te werden naer de Nederlantse wetten, ende soo het mogte gebeuren dat het gemelte opperhooft meede hem in een capitale misdaet quam te vergrijpen, sal Sijn Maij^t vermogens sijn d'selve binnen de logie te doen verblijven, ter tijt en wijle daarvan kennisse aan d. Heer Gouverneur Generael sal gedaan hebben.

Soo is mede veraccordeert en over een gecomen, dat d'E. Comp^e aan Sijne Maij^t, wegens het aansnoeren ende veroveren eener sijner joncke door 't fluytschip 't Roode Hart, 3 jaren verleden omtrent d'eylanden van Macauw,[1]) sal uijtkeeren ende restitueren d'somma van 156 catty Siamse munte, ofte 18720 gulden[2]) sonder meer, quiteerende ende afstant doende wijders alle Sijne Maij^t voruere pretentie en eijgendom die voor desen wegens het aanhalen van voorseijde joncke was pretendeerende.

Item is verdragen en veraccordeert, dat d'E. Comp^e Sijne Maij^t sal restitueren en wederom overhandigen sodanige goederen en coopmanschappen den Conink toebehoorende,[3]) als jongst uijt een der selve joncken comende van Japan, door 't fluytje Hoogcaspel omtrent het eylant Poelo Ubij[4]) gelicht sijn.

Item is verdragen en overeengecomen, dat soo wanneer het quame te gebeuren, dat Sijne Maij^t resolveerden, een joncke met deszelfs natie gemant naar Japan te senden, alsdan sal d'E. Comp^e gehouden sijn 7000 of 10000 stux harteveelen (ingevalle de procure derselver vellenwercken dat jaar groot of middelbaar bevonden werde) ten prijse als de selve alsdan sullen werden ingecogt aan den Conink te leveren, onder sodanigen voorwaarde dat Sijne Maij^ts factoors ofte yemant anders[5]) en sullen ondernemen, eenige veelen directelijk of indirectelijk te copen, veel min door andere te doen opsamelen.

Soo het in aanstaande mocht comen te gebeuren, dat Sijne Maij^t van resolutie wiert, eenige gesanten nae Packin[6]) aan den Groten

[1]) Zie hierover *Dagh-Register*, bldz. 526.

[2]) De *Uytrekening* (1691) heeft op bldz. 15 „Siam. 1 Catty Silver doet 144 gulden."

[3]) *Dagh-Register*, bldz. 526 v.v.

[4]) Poeloe Obi in het Z.O. deel van de Golf van Siam?

[5]) *Dagh-Register 1664* bldz. 524, heeft hier „niet en"

[6]) Peking.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Cham [1]) te demitteeren soo sal den selven vermogen, nevens sijn ambassadeurs nae derwaerts te zenden 2 Cantonse Chinesen in de Tartarische spraeck ervaren, te weten voor soo lange d'E. Comp^e met die vorst in vruntschap continueert en volhart [2])

Dat de joncken ofte schepen soowel van Sijne Ma.^t als desselfs ondersaten met Siammers gemant, sullen vermogen te varen nae Maccauw Manilha, Canton en andere plaetsen soo lange d'E. Comp^e met voorschreven plaetsen in vrunt- en bontgenootschap sij waertoe dan tot seguriteijt haerder voijagie passe ofte vrijgeleijbrieven sullen verleent werden

Dat alle joncken en schepen van d'geallieerde vrunden der Vereenigde Oost-Indische Comp^e die van andere plaetsen comen ende nae het rijcke van Siam tenderen door 's Comp^e schepen in 't vol trecken haarder voijagie niet en sullen verlet nogte verhindert werden, wel verstaande soo daar op geen vijandlijcke natien bevonden worden

Ingevalle Comp^e schepen in zee eenige joncken met Siammers gemant van Sijne Conincl. Ma.^t en desselfs onderdanen, quamen te bejegenen, sullen sij deselve in haerder voijagie met mogen verhinderen noch eenig verlet aandoen, maer in contra alle behulpsaamheden (soo den noot sulx mogte vereijsschen) bewijsen met alsulcken verstande, wanneer na geen plaetsen tenderen waar met d'E. Comp^e in verwijderingen en oorlog sij

Soo het in t aanstaande gebeurden (dat God verhoede) eenige des Comp^e schepen om ende ontrent des Ma.^t onderhorige landen door noot of andersints, schipbreuk quamen te lijden ende soo sulx ook des Maij^s joncken van gelijcken ontrent Comp^e havens en lant streken 't voorschreven ongeluk quamen te bejegenen sal desselfs onderdanen, ter plaetse daer sulx geschiet, met het bergen der goederen en t salveeren van t volk de behulpsame hant bieden, mits gaders versorgen dat de gebergde goederen ende het vordere (sic!) scheepsvolk, d alsulcke, wen het ook sonde mogen aangaan, wederom op 't gevoegelijxt doenlijk sijnde t'intrageren en t'overhand gen

Dat d E. Comp^e niet en sal vermogen, eenige schepen ofte joncken alhier in Siam aan te tasten noch aan d selve d'minste hostiliteijt te

[1]) Keizer van China. (Vgl. *Dagh-Register 1664*, bldz. 238)
[2]) Zie hiervóór bldz. 259

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

oeffenen, maar sullen voorschreven joncken en schepen, waarmede d'E. Comp^e in vijantschap sij, buijten, alwaar van outs costumelijk en gebruijckelijk is geweest, d'selve vermogen aan te snoeren en alle vijantlijcke afbreuk te doen.

Dese voorschreven poincten sullen onderhouden en naegecomen werden, niet alleen bij den tegenwoordigen coninq van Siam ende den tegenwoordigen Gouverneur Generael Joan Maatsuijcker ende d'E. E. Heeren Raden van India, maer ook bij hare respective successeurs ende naersaten, voor altijt en eeuwig.

Aldus gedaan geaccordeerd ende besloten, in de stadt **Judea** [1]) in 't coninkrijk Siam, adij 22^en Augusti A^o 1664 en was verzeegelt met des conings trae,[2]) in rode verwe, hebbende de figure van een Siamschen enge, ofte duijvel, mitsgaders benevens des Comp^e schap, geteekent **Pieter de Bitter.**

CCLXXXVIII. BANDJERMASIN.

7 September 1664. [3])

Na de contracten van 18 December 1660 en 16 Mei 1661 (zie hiervóor, bldz. 181 v. en 186 v.v.) waren de betrekkingen tusschen de O.-I. C. en Bandjermasin gaande gebleven zonder storingen van beteekenis. Inmiddels was opgetreden een „nieuwen pangoran". Deze had zijn voorganger „uyt syn ryk gesett" met behulp van een deel der bevolking. „Het schynt dat de Koningskens in dese plaatse door de gemeente komen op en afgesett worden en dat die het grootste credyt en vermogen heeft lichteljck aenhang kan maken ende een ander de voet lichten. Zoo is 't hier toegegaen. Pangoran Ratoe (de verst sloten vorst) was een arm man en daertoe schraepzuchtig. Maer dese nieuwe pangoran (Dipatih Anom) is uit het geslacht der Beadios [4]), dat sijn menschenetters, daerenboven is hy ryk en soekt het voordeel van 't gemeen. Ende daerom hebben de Beadios hem eerst tot Koning gehult, maer hy begint noch eerst ende en is noch van adelyke en ervaerene raadsheden niet versien" [5]). Later „syn de saaken . . tot accomodatie gebracht". De beide vorsten „syn hierin met malkanderen verdragen, dat de oude Koning tot Martapoera als Koning sal blyven ende de nieuwe Koning

[1]) Ajoetthia.

[2]) „Traa een ordre in geschrifte in Siam" (*Versameling*).

[3]) Uit het Contractboek. Ook in *Dagh-Register 1664* bldz. 468, v.

[4]) Zie over hen *Encyclopaedie*, I bldz. 302 (Biadjoe's) en bldz. 557, 566 (Dajaks).

[5]) Zie echter *Dagh-Register 1664*, bldz. 395, 467.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

tot Banjarmassing. Deze heeft de peper onder hem, ook de goudmyn (*Dagh-Register 1663* bldz 287 484. Later zegt onze onderkoopman te Bandjermasin, Jacobus van den Kerckhoven, dat hij verkeerd is ingelicht De nieuwe vorst is geen man „van groote middelen, maer hy bevind den selven te syn een kalen schrobber, die geen peper van boven kan krygen of hij moet eerst capitaal voor uyt senden" (t. a. p., bldz 375, v., 466, v.). Wij worden in Bandjermasin vooral door de Makassaren en Javanen in den handel tegengewerkt De raadsheden van den Vorst zeggen, „dat hy met de Comp^e geen contract gemaekt en heeft" (bldz. 473, v.) Den 25 Juli 1664 ging de koopman Antony Hurt naar Bandjermassing om te „betrachten, dat het contract met den ouden pangoran gemaekt, door den nieuwen pangoran vernieuwt werde", wat hem geluikte (*Dagh-Register 1664*. bldz 297 466, v v., 475, v.)

Transaat contract, met den Pangran **Sorjanâta** in **Banglarmâsch** ingegaan

Ten eersten soo heeft den Cap^e Moor de Heer Gouverneur-Generael Joan Maatsuijcker met den pangiran ratoe [1]) op Banjarmâsch ingegaan een contract het welcke den pangiran Surjanâta, [2]) prince in Banjermassing, in alle deelen nacomen sal en is om alles aan de Comp^e te vercopen, sonder te vermogen eenige vercopinge te doen aan eenige andere natien dan Bansjaresen. dewelke met haar peper selver na Batavia of Malacca mogen gaan.

2 Het 2^e articul, soo is ook bij contract besloten, dat men voor 180 gantangs [3]) peper betalen sal een tahil [4]) gout ofte coopmanschappen, synde de teijl [5]) gerekent tegen 16 realen of wel in coopmanschappen eenige kleenes. [6])

3. Het 3^e articul, is geaccordeert te mogen negotieren in **Martapoura** of Banermassing 't sij in een schip of in een logie diese daar toe soude mogen stigten

4 Het 4^e articul is geaccordeert wegens den thol, dat de Comp^e 5 gantangs ten 100 sal betalen. soo wel in- 't als uijtvoeren sonder dat er in dit veraccordeerde ijet sal verandert werden

5 Het 5^e articul, sonder [7]) eenige Hollanderen ijet mogten comen te misdoen, so en sal den Coninck haar daerover niet te recht stellen

---

[1]) Een onbeholpen nabootsing van diens zegel is in margine geplaatst

[2]) De vroegere pangeran.

[3]) De nieuwe vorst

[4]) *Encyclopaedie*, I, bldz 738, o.v.

[5]) *Tael*

[6]) Dezelfde woorden in het exemplaar in het *Dagh-Register*

[7]) „Soo der" (in het exemplaar in het *Dagh-Register*).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

en straffen, maar aan de Comp^e overleveren, ofte aan het opperhooft van Banjar selver, soo der een mogt sijn

6 Het 6^e articul, soo der eenig slaef of lijtei,gen van de Comp^e naer of in Ban ar of Martapoura komt weg te loopen, soo sal den Conincк de selve soo hij hem becomen kan, aan de Comp^e overleveren

7 Het 7^e articul, en moet den Conincк het opperhooft, dewelcke of in Bansjar of in het lant van Martapoura mogt sijn, protegeren en beschermen, sonder dat so wel groten als kleinen hem eenige molestie aandoen

Den tijt wanneer dit accoort geschreven is, is op een Vrijdag, den 15e dag van de maant Safar [1]), in 't jaar voorschreven [2])

CCLXXXIX. KUST VAN MALABAAR.

16 Juni—1 October 1664. [3])

Niettegenstaande de reeks van contracten, in de laatste jaren met de vorsten der Kust van Malabaar gesloten, wilde het met de doorzetting van 's Compagnie's monopolie niet vlotten. Een der oorzaken daarvan was volgens den Gouverneur Hustaerdt, „dat het contract, met den Coning van Cochin aengegaen (zie hiervóor, bldz. 342 v v.) ons geen genoegsame verzekeringen geeft om by de mindere Coningen, onder hem sorterende, onderhouden te worden . . (waartegen) eene remedie gecontipeert is, te weten, om de ragias, waer mede wy noch niet verbonden en syn, onder het Cochinse contract of een apart accoort nopende den handel van amfioen, peper en wilden caneel te begrypen". Hendrik van Reede werd met de onderhandelingen belast met „die van Teckencour en met Berkencour". Deze rapporteerde, dat wij den vorst van „Teckencour" „geen quaet of goed en connen doen en dat ons niettemin syn vruntschap noodsakelyk is." Hij vreest, het amfioen import-monopolie „niet wel (te) connen bedingen". Reeds den 19 April schreef Hustaerdt naar Batavia, dat het pepermonopolie ons door „Teckencour" was toegestaan. Met de verdere onderhandelingen werd later Ludolf van Coulster belast, wien dit 16 Juni gelukte. Den 1 October werd het „verbont" nog aangevuld op verlangen van den vorst van „Teckencour" (*Dagh-Register 1664*, bldz. 177 188, 411, 432 vgl. ook Valentijn, II, *Ceylon*, bldz. 189.)

---

[1]) Loopt van 24 Augustus tot 21 September 1664.

[2]) *Dagh-Register 1664*, bldz. 409

[3]) Uit het Contractboek Ook in 't Contractboek III

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Eeuwig verbont van vrede en vruntschap, aangegaan en gemaakt tusschen den ragia van **Teckencour,** [1]) bontgenoot des conincrijx van Coechin, ter eenre, ende van wegen d'E. geoctroyeerde Vereenigde Nederlantse Oost Indische Comp^e^ met den Commandeur Ludolph van Coulster, ter order van den E. Heer Jacob Hustaardt, Raat van India, admiraal gouverneur en directeur des eylants Ceijlon als de Cust van Malabaar ter andere sijde

Eerstelijck daar sal wesen tusschen d'E. Comp^e^ en den ragia van Teckencour een eeuwige vrede alliantie en vruntschap, opregte liefde ende volcomte vertrouwe, soo lange soo en maan sal duijren

Den ragia van Teckencour belooft d'E. Comp^e^ gelijck d'E. Comp^e^ wederom gemelte ragia belooft vijant te sullen sijn van diegeene die haar wedersijts vijanden verclaren of toonen mogte, gelijck gemelte ragia mede belooft, altijt vrint te sijn van den coninck en 't rijck van Cochin, daar en tegens vijant van Godormio [2]) en die van Bethette of Tanoer [3]) so lang die voorharden in haar quaat en verkeert voornemen. So belooft den gemelte ragia, dat d'E. Comp^e^ alleen, sonder eenige natie ter werelt anders, den peper vallende in sijn lant, sal mogen copen, handelen, vervoeren sonder sulx oijt aan ijmant toe te staan, dan alleen voor so veel en wel ing alsser van deszelfs bovenlantse basaars Kaenseripilly, [4]) Yratoporthai,, [4]) Irrimeloer [5]) ende Ramij [4]) vervoert en encke lijck tegens eenige redige ijfsheboeften voor Sijn Hoogheits onderdanen getrocqueert wort.

Waartegens de E. Comp^e^ haar ook wederom verbint ende belooft, alle den peper die in Sijn Ragias lant valt, aangebragt en geveijlt wort, mitsgaders ook andere waren ende coopmanschappen die sij daar nu of namaals bevinden mogte van noden te hebben, te copen ontfangen en betalen tot sodanige prijzen ende met sulcke coop-

[1]) Tusschen „het Ryk van Trevankoer . . . en 't Ryk van Couchim is noch een ander gelegen, tot geen van beiden behorende, Tekkencoor genaemt, gelegen over het meer welke men de brede Rivier noemt. Deze Vorst bezit een schoon landt, voortreffelyker dan eenig ander dat ik noch op Malabaar gezien hebbe" (Canter Visscher, bldz. 204). Is dit het „Tyekkum" (?) op Wyld's *Map of India*?

[2]) Zie hiervóór, bldz. 241 en *Dagh-Register 1664*. Register bldz. 613.

[3]) „Den Coning van Betette" of „den Betotter" lag in die dagen ook overhoop met den Samudri (*Dagh-Register*, bldz. 172). — In het rijk „Mangatti" zijn twee stamhuizen, dat van Bettette en Kartatavya".

[4]) ?

[5]) „Innemeher" in het exemplaar in Contractboek III.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

manschappen en contanten, silver ofte gout als de basaar t'elckens vereijst, ende men met de cooplujden of gewone handelaers sal cunnen accorderen, mits datter alomme bij de leverantie een schrijven des Conincx, om de gewoonelijke s'jonckan of tol van 3 tanums ragia [1]) voor yder baar van sijne onderdanen te vorderen, sal moeten present sijn

Item, datter nojt te genige tijden eenige canneel, valiende in Sijn geset t Ragias lant, geschilt nog uijtgevoert sal worden, dan op 't begeeren der E. Comp^e^

Item, datter geen amphioen te water nog te lande sal werden ingebragt nog vercogt dan door d'E. Comp^e^ ofte hare ministers alleen, mits hen weder verobligeerende om alle de lantschappen des genoemde Ragia ten genoege en marckganx prijse daarvan te sullen voorsien.

Item, dat den Ragia voornoemt onder sijn vrij, geneijde en beschermninge neemt sodanige personen, goederen en coopmanschappen als d'E. Comp^e^ geraden sal vinden tot t plegen van hare negotie te senden, en belooft mede sorge te dragen, dat d'E. Comp^e^ t allen tijden van hare schuldenaren promptelijck werden voldaan, mits 's Comp^s^ resident gehouden sal wesen, geen uijtborgte [2]) te doen dan aan sufficante luijden om die van s Conincx wegen verclaart off geoordeelt waar voor bekent te sijn

Licentierende gemelte Ragia aan d'E. Comp^e^ den peper ende andere coopmanschappen ook houtwerk, te mogen gaan koopen en versamelen in sodanig gedeelte Sijner lantschappen ende heerschappije als d'E. Comp^e^ of haar afgesanten te rade werden en best gelegen comen mogte

Ende sullen de cooplujden, inwoonders en onderdanen van gemelte Ragia, met geen swaere [3]) tollen of gevegtigheden mogen beswaert worden, dan van outs gebruijklijck geweest en hier voren van den peper uijts [4]) gesegt is staande dan d'E. Comp^e^ wijders vrij, den selven peper of andre waren en coopmanschappen sonder eenige verdere tollasten of becommeringe te mogen vervoeren 't sij te water of te lande, nadat hen sulx best gelegen sal comen

Soo sal ook den bovengemelte ragia van Teckencour aan d'E

[1]) Zie over deze muntsoort *Uytreksing* bldz. 63 v.v. onder „d'Cust van Mallabar" Vgl ook Canter Visscher, bldz 113, v.v

[2]) Het werkwoord „uitborgen" is nog in gebruik

[3]) Contractboek III heeft hier het juiste woord „swaarder"

[4]) Contractboek III „reeds"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Comp^e^ of [die] uyt haren naam hier verschynen en als coophuyden so tot logement van haar personen als verseeckeringe van goederen, door haar aangebragt of opgecoft, verschaffen bequame huysvesting en woning, tot dat d'E. Comp^e^ haer eygen packhuyzen of gelegentheden sal hebben uytgezeen,[1]) gecogt of geprepareert.

Gemelte Ragia belooft ook in sijn domme no^t^ te sullen gedogen noch herberg noch passagie te geven eenige Roomse papen of van dierselven aanhang, dan alleen aan die gehoorsaam sijn den Bisschop van de S. Thomese Christenen[2]) des gebergte, de welcke d'E. Comp^e^ ook belooft alleszins een vrint en op 't versoek des conuix van Teckencour ook gunstig te sullen wesen.

Item, dat so van d'E. Comp^e^ of van hare onderdanen eenige slaven of luyfeygene quamen te verlopen ende haar in des Ragias respective lantschappen te onthouden, sullen moeten werden verseekert en gerestitueert, mits d'eygenaars voor berg-geld tot erkentenisse sullen betalen volgens out gebruyk.

Welcke restitutie en prompte wederleveringe ook moet werden verstaan van alle blancke fugitiven, 't sij soodaat of anders, ook swarten en sodanige personen meer, welke aan d'E. Comp^e^ of tot haren dienst verpligt sijn.

Ende so het geheurde dat yemant van de wederstijtse onderdanen in eenige querellen of handdadigheyt hun met den anderen quamen te vergrijpen, so sullen die elk naer regten en gewoonte van yders lant gestraft werden, doch den dootslag met den doot van de schuldige ook van wat qualiteyt die sonde mogen wesen, sonder eenige genaden.

Ende aldus beloven de partijen wederzijts dit bovenstaande contract getrouw en onverbreekelijck te houden, ende te straffen yder haer onderdanen, die sulx mogte comen te breeken of tegen te gaan sonder aensien van personen.

Ende by aldien het quame te geheuren dat tegens dit gemaekt contract yemant eenige peper, caneel of amphioen quame te sluycken uyt of in te brengen, sal men die mogen vervolgen en agterhalen aanslaande en verheurt makende deszelfs gemelte goederen, namentlijck d'een helft van de boeten voor den Ragia ende d'andere helft

[1]) Uitgezocht.?

[2]) „Daar" (in Tekkenkoer) houdt zijn verblijf de Bisschop Mahar Gabriel, wiens woninge en kerk op een heuvel gelegen zijn, langs welkers voet een Rivier snoelt" (Canter Visscher, bldz. 204). Men zie ook bldz. 128 v.v. „12de Brief".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

voor d'E. Comp' Sullende van dit contract 2 in Duijts [1]) en 2 in t Malabaers geschreven en van elk eene bij wedersijtse partije overgegeven en bewaert worden

Aldus gedaan ende besloten, mitsgaders wedersijts onderteekent, ter hooftplaetse en hofhouding van meer opgemelten Ragia in **Cottate** [2]) desen 16e Junio A° 1664 en na desselfs reeckn' den 8e dag van de 11e maant hares jaars A° 839 [3]) Onderstont:

Is nog veraccordeert op 't ernstig aanhouden van den ragia van Teckencour, datter ingeval van oorloge bij een der wedersijtse partijen onder den anderen met volck ende ammonitie, dog na vermogen sal werden geassisteert, ten ware sulx tegen des anderen mede verpligte soortgenooten quame te ontstaan, dan alleen om den selven weder tot vruntschap te helpen vereenigen en tot reden te brengen. En was getekent met d'ordinaire hantteekeninge van den coning van **Teckencour** ende **Ludolph van Coulster,** mitsgaders wedersijts so met 's Comp' als 's Coninx merck in rooden lacke versegelt. In t Casteel Colombo primo October A° 1664 [4])

CCXC. INDRAGIRI.

28 October 1664. [5])

De aanrakingen der O. I. C. met Indragiri dagteekenen van minstens 1615, althans toen reeds werd Indragiri getrokken binnen den handelskring der O. I. C. (*Onuitgegeven missiven van Andries Soury aan Coen, 10 Januari 17 Juli en 27 Nov. 1616*) In 1616 werd Nicolaas Casembroot met goederen daarheen gezonden. Zooals verschillende andere rijken van Sumatra, stoont het op gespannen voet met Atjeh, wat de O. I. C. tot voorzichtigheid maande bij zijne pogingen, meerdere aanrakingen met Indragiri te krijgen. Trouwens ook met Indragiri zelf kwamen al spoedig moeilijkheden (*Onuitgegeven missives van Coen aan A. van der Dussen, 26 Nov. 1622 en van C. Pz. Puyner te Indragiri aan Van der Dussen, 10 Febr. 1623 van J. B. Kunst aan De Carpentier van Januari en 15 Februari 1624*. Vgl. Tiele-Heeres, *Bouwstoffen*, II, bldz. XXIV, v.v.) Toch bleef over

---

[1]) Nederlandsch.

[2]) „Cottatte hooftplaets van Teckencour" (*Dagh-Register 1664*, bldz. 574). Op bldz. 177 wordt Cotate genoemd de residentie van „den Coning van Berkencour", „alwaer te voren noyt Hollanders geseen waren".

[3]) Zie over de „Tijdtrekening van de Mallabaren" Canter Visscher, bldz. 432 v.v.

[4]) In Contractboek III ontbreekt deze datum.

[5]) Uit het Contractboek. — Ook in *Dagh-Register 1664*, bldz. 589 v.v.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

't geheel de verhouding van vriendenjken aard en de handel bleef in stand, in concurrentie ook met „den Engelsman" Indragiri leverde peper en „zandgoud", gezanten kwamen te Batavia en brieven van den Vorst, die „met condigne eer ingehaelt werden" (*Dagh-Register 1624* enz., Registers) Zelfs werd een „comptoir" in Indragiri opgericht. Vooral sedert 1663 begonnen de Nederlandsche autoriteiten meer de aandacht te vestigen op Indragiri's belang en begonnen zij de mogelijkheid te overwegen, „of sijn Hoogheijt genegen sij in contact te treden om de peper in sijn land vallende, nae geen andere plaats te laaten uijtvoeren dan nae Batavia ofte Malacca" en in December was men van meening, dat ook de Vorst van Indragiri daartoe „seer genegen is" Den 27 Aug werd „voor 't gebed" in Rade van Indie besloten, Joan van Wesenhagen naar Indragiri af te vaardigen tot het sluiten van een contract „op het stuk van den peper"

In den name Godes, Amen, is dit geschrift bij de heeren Sultan **Agamath-Sagh Nasrodin Bardaniath,** [1]) in de staat **Andragirij,** door de 2 gebroeders Jang de Pertuan [2]) hare gecommitteerdens orangcaija Laxamana, orangcaija Siamerwangsa, Orangcaija pandoucka siri deuwa, vast gesloten en gecontracteert uijt een opregte genegenheijt ter eenre, en de Nederlantse kinderen met den Commissaris en Ambassadeur [3]) Generaal Joan Maatsuijcker ofte Hatt[4] Jan van Wesenhagen. ter anderen sijde

1

Dat de Nederlantse kinderen [4]) in Andragiri onder opsigt ende bescherminge van de 2 gebroeders Jang de Pertuan sullen sitten ende voor alle overlaste beschermt werden tegen de geene die haar eenige schade ofte overlast souden comen te doen

2.

Vooreerst besloten dat de Nederlanders in Andragiri sullen mogen handelen, met alle den genen die genegen sijn so wel grote als cleijne personen

[1]) Den 21 April 1664 kwamen te Malaka „enige afgesondene van den jongen Coning van Andragiry" Volgens *Dagh Register 1664*, bldz 347 waren ook hier een „ouden" en een „jongen" koning. Wesenhagen moest „den jongen Coning die het bestier der negotie in hand heeft, meest caresseren" Het gelukte van Wesenhagen, die den 6 Oct kwam „in d negerije van Andragiry", er het volgende contract te sluiten (*Dagh-Register 1663, 1664* passim) Het jaartal 1656 in *Realia*, I, bldz 46, moet onjuist zijn

[2]) Jang di Pertoewan. De twee sultans worden hiermede zeker bedoeld. (Vgl *Encyclopaedie*, II, bldz. 178)

[3]) *Dagh-Register* heeft „van den heer Gouverneur Generael"

[4]) D.w.z. de Nederlanders.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

3.

Noch eens is besloten soo der jmant mogte willen kleden coopen wien 't ook was, 't sij groot of cleijn, sal gehouden wesen, tot gemoegen en volgens de maret die te betalen, sonder daaruver eenige moeije ijkheeden aan de Nederlanders te mogen doen.

4.

Noch eens, dat de Nederlanders niet sullen gedwongen worden aan jemanden ijets te fieren[1]) als met haer vrije wil, sonder dat haar daar over eenige moeijelijkheden sal mogen gedaan werden.

5

Is noch besloten dat alle den peper, in Andragirij vallende, door de Nederlanders sullen mogen vercogt werden, en de niemant anders, t sij Engelse kinderen, die niet een cort daarvan sal mogen gegeven ofte vercogt werden door Jang de Pertuan de 2 gebroeders, of andere coopliden als de Nederlanders hier voor gesegt, maar soo der eenige Andragirijsen peper willen copen, sullen die moeten op Batavia of Malacca brengen, dat de Nederlanders ook niet tegenstaan sullen, maer sal in sulcken geval eenige peper bij den coopman van de logie daer uijt gelgt werden tot 10 a 12 picol van een vaertuijg om op Batavia of op Malacca volgens de maret van Andragirij betaalt te werden, en soo die op Battavia of Malacca met gebragt waren, den verbleven peper sal dan verbeurt sijn, of ten ware dat door storm quamen te blijven, wanneer gemelte peper sal gerestitueert of betaalt werden, dog of er jmant anders onderstont buijten weten van den Sabandaar peper te copen en de Nederlantse kinderen dat wisten, soo sullen de Nederlanders dat aan de 2 gebroeders Jang de Pertuan bekent maken, wanneer sulcken peper sal verbeurt wesen.

6.

Is noch besloten, soo eenige Nederlanders Chinesen, swarten of slaven haar onder de 2 gebroeders Jang de Pertuan quamen te begeven, of onder eenige andere grooten t sij over schult of eenige misdaden, sullen desulke bij de 2 gebroeders Jang de Pertuan aan de Nederlanders weder gerestitueert werden, en soo eenig volk van Andragirij bij de Nederlanders haer quamen te begeven die sullen de Nederlanders aan Jang de Pertuan de 2 gebroeders van gelycken weder geven.

---

[1]) Verhieren?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

7

Noch eens besloten, soo eenige slaven van de Nederlanders quamen weg te loopen sal aan den t'huijsbrenger daarvoor gegeven werden 2½ maas. coch so der eenig goet bedragende 1 teijl of 16 maes. bij haer bevonden wiert, sal dat verbeurt sijn, doch meerder als de weerde van 16 maes bij haar hebbende, sal aan de Nederlanders gerestitueert worden, insgelijx sal ook voor de weggelopen slaven van Andragiri en bij de Nederlanders gekregen sijnde betaalt werden, dog dit wert verstaan van de weg gelopen, die op Batt^a^ of Malacca en van die plaatsen hier mogten aencomen maar met van de gene die midden weegs tusschen Batt^a^ of Malacca en Andragiri gecregen werden, de suicke sullen wedersijts voor den crijger eijgen sijn, en verbeurt blijven

8.

Noch eens alle de onderdanen. [1]) die onder de gehoorsaamheijt van de Nederlantse Comp^e^ hoorence ende in Andragiri mogte comen. sullen onder de justitie van 't opperhooft en niemant anders wesen maar die na 't opperhooft met huijsterende, sal. soo wanneer gemelte opperhooft aan Jang de Pertuan de 2 gebroeders maegt, door haar geassisteert werden.

9

Noch eens wanneer de Nederlanders haer in Andragiri willen blijven woonen so licentieren Jang de Pertuan de 2 broeders haar tot het maken van packhuijsen en woningen, dog van hout met pannen gedekt en een bamboesen pagger omzet ende daertoe ook geven een bequame plaets dicht aan de revier [2]) en verde van andere

[1]) „Twee poincten, namentlijck de „justitie over capitale deicten en bescherminge van haere vrouwen, daer die natie seer „alders van is, hebben wel het meeste tegen gehouden het eerste wiert in den beginne bij haer seer hoogh opgeheven, zij stonden wel toe, dat het vonnis op Batavia geexecuteerd sonde worden, maer het moest sodanigh sijn, als het door de justitie van Andragiri was gevelt, maer als sij zagen, dat den Commissaris daer mee in geender handen maniere te brengen was (Van Wezenhagen was te dezer zake bijzonderlijk geinstreeerd door G. G. & R. bldz 305) soo hebben sij daer van afgestaen, evenwel met voornemen om 't selve door haer gezanten op Batavia aen haer Ed^a^ nader te versoecken, het ander heeft den Commissaris, nae dat hij het wel drie dagen hadden tegen gehouden, haer moeten inwilligen, om dat hij bemerckte, dat anders wellicht onverrichter saecken zonde hebben moeten vertrecken" (*Dagh-Register 1664* bldz. 592)

[2]) „*Het* is wel de bequaemste (plaets), die in geheel Andragiri, kan worden gevonden leggende a 't gesichte van alle aenkomende handelaers" (*Dagh Register*, bldz. 592).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

huijsen afgesondert, uijt reden, de Nederlantse kinderen voor Brant vreesen.

10.

Noch eens nemen de *2* gebroeders Jang de Pertuan aan, tot den ontfang van 't gout [1]) te stellen een eerlijck en bequaam persoon, die voor loon van de Comp[e] genieten sal van ijder teijl een bouson [2]) of ⅛ maas, die aan voor de deught van 't gout moet instaen en bevonden werdende dat met coper etc[a] vermengt en vervalst is, so sal den selven ontfanger niet alleenig met de doot gestraft werden, maer daar en boven alle sijne goederen geconfisqueert aan de Comp[e] gegeven werden.

11.

Noch eens, wanneer de Nederlantse kinderen eenige van de Andragirsche vaertuijgen comen af te lopen ofte verdestrueren en 't volk mocht comen te vermoorden en haar goederen aensloegen, sal den Heer Gouverneur Generaal daer over justitie doen, hetsij wel met de doot straffen, soo der volk gedoot is, en 't goet 't gene souw vermist mogen worden te doen restitueeren van dat schip die dat mogt gedaan hebben; insgelijx sullen ook die van Andragirij doen.

12.

Noch eens soo Jang de Pertuan, de *2* gebroeders, eenig vaertuijg wilde senden nae Siam, Cambodia, Pattanij of Borneo, soo sal het opperhooft van de logie daartoe een pas verleenen, doch soo se verder willen, soo sullen sij op Batavia of Malacca een pas haalen.

13.

Noch eens besloten, so de Nederlanders haer mogte comen te vergrijpen en eenige vrouwspersonen met gewelt quame aan te tasten en sij daerover gerucht maekte, ende man, vader of broeder haer op sulx te doen bevonden in sucken geval door een van haar alle mogte dootgesteken werden en sal daar geen recht over gedaan werden, veel min soo de selve in actie bevonden wiert, ende soo ter neder gelijt, de vrouw evenwel verschonende, soo sal die vrouw bij justitie van Jang de Pertuan, de *2* gebroeders, gedoot werden, insoo dit de costume van Andragirij is.[3])

[1]) Van Wesenhagen was in zijne instructie (bldz. 365) gelast, met over het „zandgout" in het contract „vermaen" te doen, „maer dat men het selve van de bergiunden zal moeten sien te krijgen". Deze bergmeden zijn bewoners van de Menangkabausche streken (bldz. 534).

[2]) „Andragirij. 1 Bouson is ⅛ Maes" (*Uytrekening*, bldz. 17).

[3]) Vgl. hiervóór, noot van bldz. 294.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

14

Noch eens, wanneer eenige vrouwspersoonen by dage of by nacht, t sij grote staetspersonen ofte cleijne de Nederlanders sochten ende in de logie daerop geattrappeert werden, sullen geen straf daerover te lijden hebben maar sal de logie in 't geheel daer vrij sijn.

15

Noch eens, soo der eenige slaven van Andragiri van haar meesters weg liepen, en haar in de logie, en de meesters aan de Nederlanders daar nae vragende, gelogent en opgehouden wiert, en naderhant daar bevonden werdende, soo sal den ophouder van gemelte slaef of slavinne het costende van haar lichaam lubbelt betalen moeten, mits de slaef dan aen die man die het betaalt, sal verbijven des neen sal haar lichaam, soo het gecocht is voor 2 teijl, met gelicke som te betalen dat is het recht van de 2 gebroeders Jang de Pertuan, insgelijx sullen die van Andragiri gehouden wesen aen de Nederlanders te betalen.

16.

Noch eens besloten, soo wanneer een jacht hier in de rivier compt sal voor sijn ladinge aan thol geven 500 r^a, en aen rouba rouba 5 teijl of 80 r^a en voor ouwis ouwissan, [1]) dat is van ijder sorteringe een cleet en voor een schip 1000 r^a 10 teijl rouba rouba off 160 r^a ouwis ouwissang van gelijcke een kleet uijt ijder sortering. en daar meede sullen de Nederlanders vrij wesen van alle andere geregtigheden, en dit sal betaalt worden, soo 't schip of jacht vol is, en anders met, met volsijnde, sal daar over bij Jang de Pertuan de 2 broeders ende den coopman en d'assistenten van de logie geaccordeert werden.

17

Op meuw sullen alle cleijne saeken en geschillen in dit geschrift gestelt bij Jang de Pertuan de 2 gebroeders, den coopman en de assistenten van de logie afgedaan werden en soo se gedoemt worden in gelt sal dat bij Jang d'Pertuan de 2 gebroeders, van den coopman ende assistenten gevordert werden. doch andere straffen, als geleerst te worden of in de boeijen te sitten of aen de beenen alle beijde gesloten te wesen of in de ketting te slaen, sullen de 2 gebroeders Jang de Pertuan die aen den coopman ende assistenten van de logie overgeven, om daer gestraft te worden.

[1]) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Actum in de negerije **Andragirij** den 28 October 1664 hebbende onder op t spatium van dien Contrix segel in 't swarte, en bij manquement van Comp^e het signet van den commissaris in roden lacque gedrukt ende was onderteekenen **Jan van Wesenhagen.**

CCXCI. KUST VAN MALABAAR.

13 December 1664. [1])

Het contract met „Adersia" van 11 Februari 1664 (zie hiervóór bldz. 257) diende op last van G. G. & R. „van onze zijde strengelijk uitgevoert" te worden, maar deze „Moorse regent" nam allerlei maatregelen, welke het vermoeden opwekten, dat hij wilde „'t contract fluderen" (*Dagh-Register 1664*, bldz. 157, 326, 427, 431, 573). Het onderstaand „nader verbont" zou aan de grieven een eind kunnen maken. Zie over Adersia nog Valentijn, V, 1, *Ceylon*, bldz. 185, v.

In de Fortresse Cananoor,

Nader verbont om te dienen tot beter verclaringe van het tegenstaande accoord [2]) tusschen d E. Comp^e ende den Moorsen regent Adersia, bij d'Heer Rijckloff van Goens, [3]) raat ordinaris van India, als daartoe gemagtigt van d'Heer Gouverneur Generaal en raden van India, ende den opgemelten Adersia ende d vordere hoofden ende voornaame coopluijden van de dorpen **Cananoor** en **Darmapatam** [4]) gesloten om te duijren ten eeuwigen dage

1.

Alhoewel door verscheijde questiën het eerste articul aan d'sijde van Adersia ende sijne onderhoorige genoegsaam is gevuldeert, so wert het selve mit desen weeder uijt enckele gratie en faveur bevestigd, onder speciael verbant als in t laetste articul verclaert wort. [5])

2

Fiat.

[1]) Uit het Contractboek. — Ook in Contractboek III.

[2]) Ter zijde stond het contract van 11 Febr. 1664. Ik vond niet noodig dit weer op te nemen.

[3]) Deze was opnieuw gouverneur van Ceilon enz. geworden in November 1664 (*Biografisch Woordenboek*, VI, bldz. 590. *Van Rheede van der Kloot*, bldz. 61).

[4]) Ten Zuiden van Cannanore.

[5]) De door mij opgenomen artikelen zijn antwoorden op evenzoovele verzoeken van de zijde der wederpartij, die gelijk waren aan het contract van 11 Februari 1664.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

3

Fiat, nuts so veel betaelende als bij d'Portugesen in ouder tijden plagt te geschieden.

4.

Dit articul wert bij Adersia ende sijne cooplujden special belooft en daar en boven expres bedongen, dat de overtreders met de doot sullen gestraft werden.

5

Andermaal bevestigt

6

Wert andermaal bevestigt en expres bedongen dat de overtreders met de doot sullen gestraft werden.

7

Alsoo Adersia en sijne coopluijden verclaren dese quantiteijt veel te weijnig te sijn en haar niet mogelijck is na te comen, wert de quantiteijt begroot op alle 't restant dat boven de 500 candijl in de landen van Colatrij sal cunnen werden bemagtigt, welcke 500 candijl min of meer na de gelegentheijt destijts aan d'E. Comp^e^ sal werden gelevert, 't sij voor hem Adersia ofte anders volgens het 8^e^ en 9^e^ articul, na dat het d'E. Comp^e^ sal gelegen comen

8.

Dit articul wert gereserveert aen de verclaringe van 't 7^e^ articul.

9

Dit articul wert expres gerenoveert in de vijf voordert candijl in 't 7^e^ articul verclaart

10

Alle den cardamom wert Adersia ende sijne orderhorige het geheele aanstaande saijsoen ingewilligt, maar in toecomende sal d'E. Comp^e^ in haar keuse hebben de vrugten van dit articul te begeeren of niet.

11

Volgens 't vorenstaande 10^e^ articul sal Adersia dit saisoen de geheel quantiteijt mogen trecken dog d'E. Comp^e^ die negotie weder aanvaerdende, sal Adersia sig moeten genoegen met 15 candijl

12

Soo Adersia en sijne coopluijden sonder tegenstreven het visiteren

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

der vaertuijgen gedoogt als 't nodig geoordeelt wert ende hij ter goeder trouwen met d'E. Comp^e handelt, wert hem in plaets van 6 candijl, 8 candijl of 4000 lb Hollants toegestaan

13.

Nader bevestigt.

14

Nader bevestigt

15

Nader bevestigt met expres beding, dat d'E. Comp^e gequalificeert sal sijn met de doot te straffen sodanige Mooren, als peper van de Zuijt haelen of amphioen derwaerts brengen volgens d'vorige articul

16.

Fiat

17

Wert geresolveert aan 't laatste articul van dit nader verbont

18.

Adersia belooft voor hem ende sijne onderhorige dat articul prompt te gehoorsamen en de vaertuijgen aan 't fort te laten aancomen, ende belooft dan d'E. Comp^e mits desen, als sij sien dat Adersia ende sijne coophuijden haar getrouwelijck dragen, van dese visite te verschoonen, ende om in 't visiteeren alle questien voor te comen, sal t'eckens als 't nodig is een van Adersias volck aan 't fort comen, om de visite te doen, in presentie van die door 't opperhooft daar toe sal werden gelast.

19.

Wert expres bedongen

20

Wert expres opnieuw gerenov^

21

Dit articul sal tusschen het opperhooft van 't fort ende Adersia werden besorgt op de beste manier die sal cunnen geschieden

22.

Wert gerenvoijeert aan 't vorige articul

23

Wert gerenoveert ende gesloten aan 't nader goetvinden van 't opperhooft en Adersia.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Adersia belooft boven de vorige articulen, 's Comp^s negotie te helpen bevorderen ende te vergroten, waar tegens d'E. Comp^e, soo sulx waerlijck bevonden wert, weeder belooft hem alle hulpe, gunst en faveur te bewijsen die redenlijck zijn sal ende oock alle questien na alle vermogen te vermijden, belooft d'E. Comp^e na 't verloop van een jaar soo Adersia in alles sijn woort houd, desen plaets maar met weinig soldaten beset te laten ende deselve te maken tot een factorije.

Ende op dat alles getrouwelijck werde onderhouden, verbinden sig Adersia ende sijne onderhorige coopluijden voor haer personen en goederen generalijck en specialc dat, so het contract van haer sijde in 't geheel ofte ten deele gevioleert wert dat sij ter profijte van d'E. Comp^e sullen verbeuren alle haer geschut, bestaande in 4 metalen en 7 ijzere, geen uijtgesondert, en daar en boven een amende van 2500 goude ducaten ongerse[1]) Moorse ende Neerlantsche munt. Tot becragtinge sullen haer Adersia ende Cartouw[2]) ofte de priesters het selve naer haare wijse op haren Alcoran besweeren.

Wij ondergeschrevenen **Jan van der Laan, Marten Huijsman,** Secretaris ende **Gelmer Vosburg,** onderkoopman gecommitteert van d'heer Rijckof van Goens, superintendent ende Gouverneur des eijlants Ceijlon ende onderhorige landen verclaren desen renovatie met Adersia ende sijne coopluden soodanig publijk gesloten te hebben ende gesien dat gemelte Adersia ende Cartouw der[3]) voornaame hoofden van Cananoor ende Dermapatam, nae hare manier met d'handen op 't hijf van derselver oppersten priester Cleeg Portugelen, gelijk ende de[4]) contract soodanig besworen hebben, seggende wij sweeren op ons geloof ende desen priester alles te doen, wat ons aengaende in desen belooft ende geschreven is. Gedaan in 't veet voor de fortresse Cananoor den 13^e December A^o 1664. Was geteekent met hunne gewoonelijke mercken van **Adersia** ende **Cartouw.** Jan van der Laan. Marten Huijsman. Gelmer Vosburg. Ter sijden stont, door vertolckring van mij **Bartholomaeus Vaas.**[5])

Gesien de boven geschreven articulen hebben wij met het gebesogneerde der gemelte gecommitteerde in volen rade gecon-

[1]) In het exemplaar in Contractboek III staat „onger"", wat doet denken aan een afgekort woord, misschien „ongerepte"

[2]) ?

[3]) In Contractboek III staat hier juister „de"

[4]) Contractboek III: „dit"

[5]) Contractboek III heeft, vermoedelijk foutief, „Vos"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

formeert, ter presentie van **Moesa Amet** ende **Conije Maijn,** door Adersna ende Cartouw hiertoe gecommitteert In de fortresse **Cananoor** den 13' December A° 1664 Was geteekent **Rijckloff van Goens,** ter sijden onder s-Comp' zegel stont ter ordonnantie van Sijn Ed' ende den raat en was geteekent **Marten Huijsman,** Secretaris.

CCCXCII. KUST VAN KOROMANDEL.

19 Januari 1665. [1])

De Gouverneur te Pulicat deelde bij missive van 5 Maart aan G G & R mede, dat „den coning van Golconda [zijn] versoeck om een vaste residentie tot Rammelapatnam te mogen begrijpen groot afgeslagen" heeft „Dog zijn Majt" onkunde van de gelegensheijt dier plaatse is daer van de oorsaeck Den gouverneur, Speelman, is echter met den Ragia vriendoor dienaengaende over een gecomen ende wij sullen daer metten eerste een logie begrijpen, dog zonder groot beslag" (*Dagh-Register 1665*, bldz 97 vgl Havart, *Coraandel*, bldz 51, v., Valentijn, *Choromandel*, bldz. 23

Transaat cand. door **Weenslarta Nareijna,** ragie, verleent aan **Jacob Corbusier,** dienaar van de E. Comp'

Rammelepatam, [2]), **Karlepalem** [3]) ende onderhorige dorpen, van hen hebbe ick voorn' bij desen uijt mijnen vrijen wille in presentie van getuijgen in pacht aan U Ed." overgegeven, onder welke pacht begrepen sijn de incomsten van 't gewas, de tollen van 't lant en de tollen van de zee, te weten so wel van 't gene uijtgevoert als aangebracht en wes meer als in tegenwoordigheijt van 4 getuijgen aangewesen en gedeclareert is Beginnende dese pacht van dit presente jaar en sal voortloopen tot 12 jaar aan volgende jaeren en dat voor 120 Paleacatse pagoden [4]) s jaers tot voor de 12 jaeren 1440 waarvan ick tegenwoordig de heltt of 712 pagoden Paleacats ontfangen en een quittantie gepasseert hebbe, soodat U E nu op dit myn cautsig vrijelijck verlaten na [5]) dwen handel doen meugt mits wel letten-

---

[1]) Uit het Contractboek

[2]) „Half wegen tusschen Mazulipatam en Paleacatta aan de zee-kant, heeft een brave rivier"

[3]) Zie Valentijn, t.a.p. bldz. 23

[4]) „Pahakatten, 1 Pagoods is 120 stuyvers" (*Untrekening* bldz. 35). De 712 zijn 720 aan 't slot

[5]) „En"?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

de, dat voorschreven mijne landerijen niet verslimmert maer verbetert worden en van inwoonders toenemen, sullende alle de profijten, die U.E. staende de pagt doen, uw eijgen blijven, en ick sal U. defenderen voor alle overlast, en bevrijen voor alle opspraek of namaninge die door den duan [1]) dierwegen mogt gedaan of gepraetendeert werden. Den tijt van lese 12 jarig pagt te eijnde synde sal d'Heer Gouverneur [2]) de voorschreven landen niet langer mogen behouden, soo wij het niet en begeeren, maer wij sullen dan gehouden wesen, alle de schulden, soo wel die de cooplijden als d'inwoonders aan de Comp^e schuldig mogten wesen en die sij selven comen te belijden, te voldoen, en dan die landen weer naar ons nemen.

Doch sal de Comp^e conform 't caul van den Coninx van over al sijn heele lant door vrij van sijn kant te wesen, in mijnen lant en soo verre mijn visite [3]) strekt, ook van tol vrij wesen, soo wel van t gene hij coopt ofte vercoopt, insgelijx mede 't heele lant door vrijelijck passeeren en repasseeren mogen. Ook beloove ik geen van de inwoonders van de voorschreven aan de Comp^e in pagt overgegeven dorpen soo van cooplijden, smits, wassers en andere arbeytslijden meer geen molestie aen te doen, maer die alle als Comp^e eijgen volk aansien, en voor allen overlast bevrijden. Als nu de 6 jaren verstreken sijn, daar voor de 720 p^e bij mij ontfangen hebben en quitantie gepasseert is, sal dan voor de resteerende jaeren 120 pagoden sonder meer gegeven worden en U.E. daarmede mogen voorstaan, waarvan steets quitantie gegeven sal werden. Van dit alles sijn bij mij gemaekt ende gepasseert 2 eenslui dende schriften, 't eene om onder Sr Corbusier te bijven en t ander aan de Heer Gouverneur van Paleacatta gesonden om daar bewaert te werden. Hier van sijn getuijgen die neffens mij dese geteekent hebben. **Bawanasij Pantoeloe** en **Nuwoloerij Nagrasij,** mijne voogden. In den jare Krotij nam Siamwatshara [4]) ende de maant Magasuda [4]) op den 3^e dag van dien, synde naer onze reecq^e den 19 Januario A^o 1665.

[1]) Douane. Vgl. „dewaun" in *Hobson-Jobson*, p. 309 ff.
[2]) De Nederlandsche gouverneur te Pulicat.
[3]) Bestuursmacht, competentie.
[4]) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCXCIII. KUST VAN MALABAAR.

29 Januari 1665. [1])

„Den Radja de Marta tot Carnapaly die ons ook all dickmaels dwers had gelegen, heeft een bondig contract met de Comp[e] gesloten ende onse wagter onder syne bescherming geadmitteert, ook de Moorse vaert plat afgeslaegen" (*Dagh-Register 1665*, bldz 145, uit een brief van Van Goens aan G. G. & R. van 30 April 1665

Naarder accoort ende bevestingen van altoos duijrende verbont ende vruntschap gemaekt tusschen d'E. Nederlantse Comp[e] van Oost Indien ende in derselver name by off van wegen d'Ed[e] Heeren **Rijckloff van Goens,** superintendent, admiraal, gouverneur over 't eijlant Ceylon, de Cust van Mallabaar &[a] door den E. Commandeur Ludolph van Coulster ende den oppercoopman Lucas van der Dussen ter eenre, ende den ragia de **Martha** [2]) ter andere syde.

Het accoort ende verbont tusschen den andren te vorens gemaekt [3]) ende opgerigt, wort by desen weersijts vermeut ende bevestigt, om in alle sijn deelen eeuwig dur rende onderhouden en agtervolgt te werden. gelijk mede sal 't geen nu nader verdragen en in de volgende articulen begrepen is.

ten 1[e]

Dat geen Moorse handelaers, so wel van buijten aencomende als in dese landen woonende, sul en vermogen te handelen, of eenige coopmanschappen in ofte uijt te voeren

ten 2[e]

Dat de Comp[e] alle Mooren en inlantse handelaers, bevonden werden eenige verbode goederen in of uijtgevoert te hebben, sullen vermogen boven de verbeurte van de goederen swaerlijck te straffen.

ten 3[e]

Die van d'E. Comp[e] sullen naer haer welgevallen op de strant ende elders vrij ende onverhindert mogen wagten leggen ende houden, om op den uijtvoer ende invoer van de verbode goederen toesicht te

---

[1]) Uit het Contractboek. - Ook in Contractboek III

[2]) Contractboek III, heeft „Demartha"

[3]) N° CCLXXIX, 7 Februari 1664.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

houden, die den Coninc belooft, door wagten sijner naijros, daer bij te voegen, te bevrijen van overlast.

ten 4°

Of 't gebeurde des Comp^s voorschreven wagten of wagters van ijmant werden gemoesteert of qualijck gehandelt, dat het op den Coninc sijn onderdanen en landen sal verhaalt worden, 't geen van de sijde des Coninx toegestaan ende alles daer voren verbonden wort.

ten 5°

Het steene pakhuijs tot bevorderinge van Comp^s negotie, aen den Coninc [1]) te vorens toegestaan en belooft sal bij d'E. Comp^e op de strant of elders waer sal goet vinden gemaekt werden.

ten 6°

De coopluieden deser landen met de Comp^e handelende ende ter dier saeke schuldig sijnde, sullen onder haar macht staan, om die te mogen verseekeren en tot betalinge te constringeeren.

ten 7°

Ende op dat alles volcomenthijck onderhouden en naergecomen werden, sijn hiervan gemaekt ende wedersijts onderteekent 4 eenslujdende 2 in de Nederduijtse ende 2 in de Malabaerse taele, daer van aen wedersijden in yder der voorschreven spraeke een behouden wort.

Aldus gedaan ende naeer geaccordeert in **Carnaplij** ten hanjsen des Coninx, op den 29^e^ Januarij 1665. Onder stont eenige Malabaerse caracters, bij den ragia **de Martha** gestelt. Lager **Ludolph van Coulster** en **Lucas van der Dussen.**

CCXCIV. KAMBODJA.

1 Februari 1665. [2])

Ook de Bewindhebbers der O. I. C. waren zeer tevreden met het vredesverdrag den 8 Juli 1656 met Kambodja gesloten (N°. CCXIX). De verhoudingen werden sinds dien dan ook dagelijk. Maar binnenlandsche verwikkelingen beletten al spoedig een winstgevende commercie met alleen,

[1]) Vergissing voor „Comp^e^"?

[2]) Uit het Contractboek. — Ook (verkort en niet geheel nauwkeurig) bij Van Dijk, *Borneo*, blds. 344 v.v.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

maer zelfs een rustig verblijf der vertegenwoordigers der O. I. C. in dit rijk. Een opstand brak uit tegen sultan Ibrahim en zijn Maleischen aanhang en dezen werden verdreven. Maar bij deze onlusten moesten de onzen uit Kambodja vluchtten en zij bereikten via Siam onder leiding van den opperkoopman Pieter Ketting in 1659 Batavia. Daar had men gaandeweg de mogelijkheid ingezien, dat er met den nieuwen „Coning" meer te bereiken zoude zijn, „omdat wij nu met heidenen en met met Mahomedanen zouden te doen hebben, zijnde de Moorschen tegen de Christenen gewoonlijk zeer kwaad geaffectioneerd". Den 17 Juli 1664 werden Jan de Meijer en Pieter Ketting naer Kambodja gezonden, wien het gelukte, onderstaand „contract" te sluiten. (Van Dijk, *Borneo*, bldz. 342, v.v. — Muller *Cambodja* bldz. LI, v.v., *Dagh-Register 1664*, passim (Register), *1665* bldz. 4 v., 19, 46, 49—51.)

Vernieuwt contract van vrede ende vruntschap ende koophandel in dit mijn rijck van **Cambodia.** Ick, Coning **Nasadach Pouor Međa Firachi Boromo Bopit,** [1]) met de capiteijnen **Jan de Meijer** en **Pieter Ketting,** [2]) gedeputeert van wegen den Edelen Heer Gouverneur Generaal Joan Maatsuijcker en de doorluchtige Heeren van den Raat, op volgende wijse

1

In den eersten sal tusschen den Conincq en de Nederlantsche Comp^e^, als ook tusschen hare officieren en onderdanen, sijn een goede vaste vrede en vruntschap, beginnende van heden af, en voortaan voor altoos, ende en sal geen vijantschap gemaekt worden wederzijts noch ter zee noch te lande. [3])

Het heeft mij seer verheugt dat d'E. Comp^e^ heeft doen maken een vaste vrede en vrientschap met mij, en met dit mijn rijck gelijk sij altoos gehouden heeft met mijn grootvader, mijn vader en de mijne voorsaten.

2.

Ten tweeden, sal sijn Hoogheijt geven voldoeninge van de schult

[1]) In zijn brief van 1 Febr. 1665 aan den G. G. noemt de tegenwoordige vorst zijn vader, den voorganger van sultan Ibrahim, die dezen zijn broeder had laten vermoorden, om zelf op den troon te komen (Van Dijk, bldz. 321, hiervoor bldz. 93). Nassadach Povor Meda Tirrach Boromo Bapit" (*Dagh-Register 1665*, bldz. 51; vgl. Stokvis, *Manuel*, I, bldz. 339).

[2]) Deze werd weder „opperhooft tot Cambodia" (*Dagh-Register 1665*, bldz. 50).

[3]) Zooals meer geschiedde bij het sluiten van een verbond, deed de eene partij hare voorstellen, waarop de andere haar antwoord gaf. Gewoonlijk, niet altijd, was de O. I. C. de voorsteller (Vgl. ook Muller, *Cambodja*, bldz. 391, v.v.). Hier zijn eerst G. G. & R. en dan de vorst van Kambodja, soms onze onderhandelaars, aan het woord.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van den voorneden coning, geweeke schuldig is gebleven aan Comp^e cassa 8330 teijl en 5 maesen p^r resto van de 12808 teijl. die de voor schreven coning schuldig was aan de Comp^e volgens contract,[1]) ge procedeert van 10 kisten silver van Japan, en van 830 stux cangans die hij aangenomen en behouden heeft van het schip Orangieboom mitsgaders 64000 teijlen silver die de Comp^e verloren heeft in dit rijck, door de verwoesting der Cochinders[2]) in coopmanschappen, contante penningen ende silverwerck dewelke waren in de logie die verbrant is.

De Comp^e heeft doen versoeken dat ick soude betalen sekere 8330 teijl 5 maesen die de gewesen coning schuldig is gebleven aan des Comp^e cassa, daerop segge ick, dat ick niet verpucht en ben te betalen de voorseijde somme omdat, wanneer ick besitting genomen heboe van dit rijck, niet anders gevonden hebbe als het groote lant ter oorsake van de verwoesting, die daer inne geden de Cochinchinders, die gerooft hebben sonder jets nae te laten noch huijdt noch hair. Soo wanneer ick tten ti de als ick dit lant in besitting nam^y het rijck soo hoeijende hadde gevonden, gelijck niet mijn grootvader en mijn vader gelaten hebben, met een overvloet van de koninckl jcke schatten mijner voorsaten, dan soude ick connen dencken dat ick verbonden bleef, om te betalen. Bovendien mijn oorlogsgeval heeft al de natien aengegaan, die in dit Cambodia waren, wanneer het rijk gevallen is in de claeuwen van de Cochinchinse rovers, en alsoo hebben sij alle gaer schade daar bij geleden, het welcke een ijgelijck bekent is, en evenwe heeft tot noch toe niemand vergoeding van sijn schaden van mij gevordert, ende dat gesupponeert sijnde soo houde ick voorseker dat de heeren van Batavia met mij sullen gebruijcken de selve rechtmatigheijt ende mij niet meer spreken van 64000 teijlen die de Nederlantse Comp^e segt verloren te hebben in den tijt van der inval der Cochinchinders. Ook soo heeft men in andere landen, daar oorlogen en verliesen sijn geweest, gelijk in China, Japan, Laos, Siam, Tonckin en Cochinchina, nooijt gehoort, dat de heer van 't lant gehouden soude sijn te betalen de schade der vreemdelingen.

Ende alsoo de Coning geeerft heeft alle de goederen van den

[1]) Van 8 Juli 1656.

[2]) Cochin-Chineezen. Deze waren in 1658 door den tegenwoordigen vorst en zijn broeder ingeroepen tegen den vorigen sultan en hadden het land verwoest (Van Dijk, *Borneo*, bldz. 343)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Cunha Siri, Maharadja [1]) nae sijn overlijden. soo versoecken wij, dat Sijn Hoogheijt geheve te geven voldoening en te betalen aan de Comp^e^ 4465 teijl en 9 gallos. [2]) De hij p reste aan de Comp schuldig is gebleven, sijnde een seer rechtveerdige en waeragtige schult

De Comp^e^ pretendeert. dat ik soude betalen 4000 en soo veel teijl die de Okja Siri, Maharadja schuldig is gebleven aan de geseijde Comp^e^ Ick hebbe sijne rekenboecken doen naesien ende is bevonden, waeragtig te sijn dat hij aan de^Comp^e^ schuldig was wegen eenige packen, die hij genomen heeft, ende alsoo ons bij het voorschreven boek van den geseijden Ockja blijkt. dat hij bij sijn broeder tot Batavia een quantiteijt coopmanschappen heeft, die hij belast heeft te vercopen, en dat hij nu al overleden is, soo geheve U Ed invordering te doen, t geen ook redenijk is, volgens de rechten i die vermaerde stadt gebruijckelijck

Sijn Hoogheijt te versoeken. dat hij ons geve een plaetse om een logie te maken, gelijck voor desen geweest is, aan de revier van de Hollanders, gelijck ten tijde van sijn vader en dat het gelast werde te maken, t'sij van steen of van hout, gelijck Sijn Hoogheijt sal begeeren.

De Nederlantse Comp^e^ versoeke van mij gelegentheijt tot het maken van een logie om haren coophandel te drijven.

Ick vergunne. dat sij die maecke ter plaatse daerse voor desen gestaan heeft gelijk sij sullen begeeren

Raeckende de 8333 teijl 5 masen die de vorige Coning aan de Comp^e^ schuldig is ende noch 4600 teijl die in dit coningrijck in den oorlog der Couchinchinders verloren sijn. alsmede 4465 teijl en 9 gallos, die de Okja Siri, Maharaja aan de Comp^e^ schuldig is gebleven, wij Joan de Meijer en Pieter Ketting antwoorden, dat wij niet en connen desisteren van onse pretensie, omdat wij oordeelen dat het sijn waeragtige schulden, dewelcke behoren voldaan te worden, daar de Okja Siri Maharaja geen reden en heeft tegen de Comp^e^ ende daerom sullen wij dese puncten gereserveert laten voor de Heer Gouverneur Generaal en de Heeren van den Raat

3

Het derde articul dient alleen om te betoonen de goede genegent-

[1]) Ik weet niet, waarop hier gedoeld wordt. Zie over dezen „Maleischen mandarijn" Okñā Maller, *Cambodja*. bldz LXV 373.

[2]) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

heijt van vruntschap, die de voornoemde heeren Sijn Hoogheijt ende dit rijck van Camodja toedragen. Als oock besloten hebben dit schip alleenlijk met rijs te senden om te secoureren de vasalen van Sijn Hoogheijt wenschende dat Sijn Hoogheijt van gelijcken gelieve te doen in tijt van onse nootsakelijkheijt, soo als dit rijck gewoon is met de onse te handelen ende versoecken derhalven dat Sijn Hooghe[ijt] in tijde ende wijle acentie geve om rijs te halen, wanneer wij die mogten van noden hebben.

Ick bedancke U Ed[e] ende de Heeren van den Raat seer dat sij rijs gesonden hebben tot secours voor mijne vassalen ende dat sij mij ook maar versoeken dat dit rijck haar wil besorgen ingevalle sij eenige leeftocht tot secours van die vermaerde stadt mogten van noden hebben. Ick segge dit daerom omdat het opperhooft van de logie hier wijst die wel weten sal, wanneer die doorluchtige stadt rijetwes sal ontbreken.

4

Het vierde articul is, dat de Comp[e] versoekt gunst van Sijn Hoogheijt om voor de Comp[e] alleen te hebben octroij van den handel der vellen, die in dit rijck gevonden worden, ende andere coopmanschappen die ons sullen connen dienen voor Japan ende dat voor den tijt van 25 agtereen volgende jaeren ingaande van den dag van dit contract, notificeerende ende belettende aan alle die in dit rijck sijn dat de coopluijden wie sij ook souden mogen wesen, de geseijde sorteringen uijt dit rijck met en sullen mogen vervoeren op pene dat de Comp[e] deselve vinden sal confisqueeren waervan Sijn Hoogheijt aan de Comp[e] sal geven sijn segel ende hare geregtigheden met alle nodige middelen hanthaven.

Oock dat Sijn Hoogheijt ons heeft te geven een volcomen privilegie aan de Comp[e] dat sij hare coopmanschappen vrijelijck mag vercopen aen een igelijck, die het sonde mogen essijn soo wel aen arme als aan rijcke, eick eer na sijn believen soo bij haveringen als in 't gros, sonder dat iemant ons belette ofte verhindere door eenige voorwendselen van onze coopmanschappen te willen copen, gelijk gedaan heeft de Oekja Sorij Maharaja in sijn tijt tot groot ongenoegen van de Comp[e] en t welk oorsaeke geweest is, dat de Comp[e] nage aten heeft te handelen in dit rijck, om een soo quade inbreuk als men nergens meer gehoort heeft te practiseeren ende alsoo begeert de Comp[e] te doen hare negotie vrij en onverhindert, soo wel in den vercoop als in den incoop der goederen, die in dit rijck worden ge-

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

vonden, en aen wat natie het ook sonde mogen sijn dat sij heden wel sijn tot haar voordeel.

U Ed' ende doorluchtige Raden hebben mij versogt van wegen de Comp' het inhouden der huijden ende andere coopmanschappen gewoncke gevonden worden in dit mijn rijck voor de Comp' te negotieren in Japan. Nadien in dit mijn rijck noijt gehoort is van een monopolie te maken, maer alle soorten van inlantse coopmanschappen in dit rijck vallende, is altijts geweest vrij voor een igelijck, evenwel om de liefde van de oude vruntschap die de Doorluchtige Comp' gehouden heeft met dit mijn rijck ende nu gehouden heeft met mijn grootvader en mijn vader, staan ick toe alleen van de huijden [1]) voor den tijt van 20 achtereenvolgende, beginnende van heden af ende alsoo ordonnere ick dat geen coopluijden ofte vreemdelingen mogen uijtvoeren uijt dit mijn rijck sodanige slag van coopmanschappen, als aan de Comp' vergunt sijn, om te vercopen en te copen na haar welgevallen ofte aan wien het haar sal beheven.

II.

Ten vijfden, de Comp' versoekt gunste ende weldaat van Sijn Hoogheijt, dat de Lauwen [2]) mogen comen met hare vaertuijgen ende goederen, die sij mogten aenbrengen om te vercopen opdat het opperhooft van de Comp' mach copen de coopmanschappen, die hij van doen heeft.

Boven (4) de coopmanschappen der Lauwen, segge ick dat sij hieden sijnde vreemdelingen) ick haar met can dwingen, ende aso mogen sij vercopen naer haer welgevallen aen de gene dien het haer sal beheven t sij, aan t opperhooft van 't comptoir, 't sij aen de Chinesen ofte Cambodiers ofte aan den genen, die het hun best sal duncken.

6.

Ten sesten, dat van mij voortaen Sijn Hoogheijt niet en sal hebben te consenteeren, dat eenige Europische natien, wie sij ook sougen mogen sijn, buijten onse Comp' sullen negotieeren in dit rijck.

Aangaande het gene U Ed. van mij versoekt, dat ick mogte weeren de Europische coopluijden, indien sij mogten comen om te contracteren in dit mijn rijck, ick antwoorde dat dit geheel onmogelijck is,

[1]) Van Dijk, *Borneo*, bldz. 345, is hier onjuist.
[2]) Bewoners van Laos. (Muller, *Cambodja*, bldz. XXXIII)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

aangesien dat dit rijck altoos gestaan heeft met openе deuren voor alle Europeers.[1])

7

Ten zevenden, dat van nu voortaen men van dit rijck niet en sal mogen varen naer Amboina, Banda en Ternaten ofte nae eenige eijlanden daer omtrent noch ook in eenige plaetsen met dewelke de Comp^e in oorlog is, ende ingevalle eenig schip van dit rijk met hare inboor ingen uijtgaet suijdwaerts van Cambodja, sal de nachoda eijssen een pas van 't opperhooft van 't comptoir, die in dit rijck sal wesen van wegen de Comp^e, tot verseeckering indien hij bejegenen mogte eenig schip van de Comp^e om haar uijt des vijants schepen te onderscheijden, ende soo hij de voorschreven pas niet en neemt, sal de Comp^e in 't aansoeren geen schult dragen ende niet geobligeert wesen te vergoeden de schade en verliesen ende het verachteren van sijne pretensien, die daer op mogen volgen.

Op dit articul seg ick, dat men noijt uijt dit mijn rijk gevaren heeft na sodanige eijlanden, maer soo er schepen om de Suijt gaan, ter plaetsen daar de Comp^e geen vijantschap heeft ofte oorlog, sal hij nemen een pas van 't opperhooft van de Comp^e, die in dit rijck is.

8

Ten achtsten dat Sijn Hoogheijt sal hebben te beletten aan sijne vassalen, onderdanen en inwoonderen, dat sij na Macassar varen, ofte van Macassar nae dit rijck, om te negotieeren.

Ich antwoorde, dat men altijt gevaren heeft nae dit mijn rijk ende van dit mijn rijk na Macassar om te contracteeren ende negotieeren gelijk sij deden alle de jaren, en alle de nabuijrige rijken die met ons en dit mijn rijck vruntschap begeeren.

9

Ten negenden, ende voor soo veel de Comp^e in openbaren oorlog gaat met de Chinesen, sal Sijn Hoogheijt niet toelaten, dat men vare na de Noort van Cambodia ofte wederkeere na Cambodja, om dat geordonneert is aan alle de generalen en capiteijnen van de oorlogsvlote, die de Comp^e na de Noort gesonden heeft,[2]) om alle schaden en verwoestingen te doen, die mogelijck sullen sijn, in alle deelen

[1]) De pontiek van de open deur door Kambodja in 1665 verdedigd tegen de O. I. C. (J. Van Dijk, *Borneo* blz. 345, vraagt hier „moesten wij niet bloxen?" Geheel de antwoordenreeks van Kambodja's vorst is een beschamende les voor de onzen.

[2]) De vloot van Balthasar Bort (Zie hiervóór, blz. 259).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van de Noort, soo te water als te lande, soo wel aan hare lichamen als aan hare goederen, om ons te wreken van de onlusten ende mishandelingen die sij ons aangedaan hebben ende opdat aan al de werelt mag blijken, dat alle de goederen ende prijsen die wij sullen vinden in de Chinese vaartuijgen, sullen werden gecontisqueert voor de Comp^e^ sonder te onderscheijden de personen ofte natien die hare coopmanschappen daarinne geladen sullen hebben, mogte dat de Comp^e^ sal consenteren ofte horen de questien en pretensien eenige mameren die sijen sal mogen maken over de verloren coopmanschappen ende schepen die de Comp^e^ sal genomen hebben, ende sullen wij de prinsen [1]) houden als prinsen van oorlooge.

Ick antwoorde sulx teenemaal onmogelijk te sijn, nademael de schepen van de Noord van oude tijden af tot nu toe noijt nagelaten hebben dat rijk te frequenteren en daer inne te handelen, ende indien de Comp^e^ ten oorloge gaat ofte in vijantschap, sij doet gene haar betaant t evenwel make ick U Ed ende de heeren van den Raet van dese Comp^e^ bekent, dat sij vermanen aan de schippers die ter zee gaan dat sij binnen de Cincotjagas [2]) Poulo Condor en P'Oubij [3]) niet en mogen nemen eenig schip omdat sij sijn mijne limiten ende grensen van mijn rijck ende mogten het contrarie gebeurt, sal ick het daervoor houden dat de Comp^e^ niet en acht mijne vruntschap mogte noch mijn rijck, om dierwille dat van oude tijden af tot nu toe mijne limiten sijn uijtgestreckt tot de voorseijde grensen ende palen

10.

Op dit punt, dat Sijn Hoogheijt seijt dat de schepen van de Comp^e^ niet en mogen nemen eenigh schip niet tegenstaande sij, onse vijanden sijn, binnen de geseijde grensen van Sincotagas, Poulo Condor en Poulo Oubi, seggen wij, Jan de Meijer en Pieter Ketting, [4]) dat wij sodanige limiten nooit en hebben hooren aanwijsen, ende het schijnt ons niet in reden te bestaan, omdat het verre afgelegene quartieren sijn ende dat wij overgens onse gewoonte nooit nalaten prinsen te maken, al wast maer even buijten de mont van de revier

Ende om te minden, 't gene hier na mogte voorvallen versoecken

[1]) Prise, buit

[2]) Kaap Cincochagas bij Saigon. Onze tekst heeft dit Portugeesche woord minder verbasterd dan de Franschen, die er St Jacques en sommige Duitschers, die er s Jacob van maken. Mulier *Cambodja* bldz 124. Kaart *Hinterindien* in *Meijer's Konversations Lexikon*, VIII)

[3]) Poolce Obi en Poiloe Condor liggen ten Z en Z.O van de kust

[4]) Men ziet, dat deze onderhandelaars steeds duidelijk doen uitkomen, wanneer zij mededeelen hunne eigen inzichten, afgescheiden van die van G. G. & R.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

wij van Syn Hoogheijt dat hij ordonnere aan Syne vasalen, dat ingevalle het mogte comen te geheuren, dat eenig schip van de Comp^e^ ofte van de ingesetene van Batavia schipbreuck lede in dit rijck, dat Syn Hoogheijt ons hulpe bewijse met alle syn vermogen tot behoudenis soo wel van 't volk als van de goederen, en dat hij niet en sal vermogen de goederen, die gebergt worden naar hem te nemen en alsoo sal d'E. Comp^e^ synne moeijte betalen naer merite

Ick stae de Comp^e^ toe dat sij, betalende de moeijten met meer verobligeert sal syn.

11

Alsoo sal de Comp^e^ mogen nemen hare residentie in dit rijck om hare negotie te drijven sonder eenige verhinderinge, en om te leven in vrede onder de goede regeering des Conings dewelcke sal hebben te mainteren aan syn voick van alle quaet, dat ons sal mogen over comen.

Ick stae het toe ende sal daer voor sorge dragen.

12.

Ingevalle (dat God verhoede) het comt te gebeuren, dat eenige van de residenten eenig delict beginge in dit rijck ofte quaat aan den Coning ofte aan ijmant van dit rijck, soo dat hij verdient hebbe gestraft te worden, en sal Syn Hoogheijt ofte eenige justitie le handen niet vermogen op hem te eggen, om hen te rechten, maar men sal hem overleveren in handen van 't Opperhooft, bij den welcken hij sal gestraft worden nae onse wetten ende indien het Opperhooft selve eenig delict beginge ofte quaet tegen den Coning ofte ijmant van dit rijck soo dat hij verdient gestraft te worden, soo en sal de Coning niet anders mogen doen, dan se nemen syn persoon in versekering ende met de eerste gelegenthey't van een schip nae Batavia te senden met de papieren van syn schult ofte proces, nae de welcke de Heer Gouverneur Generael en de Heeren Raden sullen justitie doen.

Ick stae toe, dat justitie geschiede op haer manier gelijk gebruijckelijk is, indien er eenig verschil ofte delict voorvalt.

Aldus is dit contract van vruntschap en coophandel met de Hollantse Comp^e^ besloten den eersten Februari, 1665 nae de Cambodiase stijl in 't Slangen jaar *) in de maan die genaamt wert Quemae (?)

*) Vgl. Schram, *Tafeln*, S. 265. Rauermacher *Tydrekeninge* in Verhandelingen Bataviaasch Genootschap, I (MDCLLXXXI), blz. 129

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Dit contract en is met alleen om onderhouden te worden bij dese coninq van Camboja, Naesandachi Pouor Mesa Tirach ende den Gouverneur Generaal Joan Maatsuijcker ende de heeren Raden maer daar sal tusschen hare nakome ingen ende besitters voor altoos vrede en vruntschap wesen.

CCXCV. KUST VAN MALABAAR.

8 Februari 1665. [1])

„Den Radja van Porca heeft de heer Van Goens bevonden te sijn de genereuste van alle de Malabaerse Vorsten, hebbende ons in den [illegible] oorlog tegens den Radja van Carembaly [2]) ongemeene adsistentie gedaen [illegible]." (*Dagh-Register 1665* bldz. 144, vgl. ook bldz. 360)

Ik ondergeschreven, ragiadoor van den koninck van **Porca,** belove ende swere uijt naem ende vanwegen den voorschreven koning mijnen heer d'vijanden die tegens d'Ed. Comp^e^ misdaen hebben met onse naijros ende verdere magt nevens die van d'Ed. Comp^e^ te helpen onderbrengen tot dat d'Ed. Comp^e^ haer volkomen sal hebben gewroken van haer gelde en schade en affronten, en sulx naer mijn heers uyterste vermogen.

In de stadt Cochin den 8^en^ Febr. Anno 1665. Was geteeckent in caracters den naam van den ragiadoor van den koninck van Porca, in margine 't ouser presentie als getuijge deser nevenstaende eijgenhandts onderteeckening, en bovenstaende verklaring ende wel van woorde tot woorde duijdelijk hebben aengehoort bevestigt, ende hij ragiadoor, sulx sy Malabaerse eede met de vlacke hand op een nederleggende houwer [3]) voor een brandende waxkaars. Geteeckent **Jan van der Laen** en **Ludolph van Coulster.** Lager in kennisse van mij **Cornelis Strick,** Secretaris.

---

[1]) Uit Contractboek III.
[2]) Zie *Dagh-Register 1665*, bldz. 144. Vgl. No. CCXCVI.
[3]) Degen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCXCVI. KUST VAN MALABAAR.

8 Februari 1665. [1])

Het vorderen van adsistentie tegen gemelte Radja (van Carembaij) heeft gedient tot een middel om te soeken wie dat Comp^e^ vrienden off vijanden waeren (*Dagh-Register 1665*, bldz. 144).

Ik ondergeschreven gricol van den coninck van **Calicoilan,** belove ende verseeckere uyt den naam ende van wegen den gezeyden koninck mynen Heer de vyanden die tegens d'Ed. Comp^e^ misdaen hebben na myn koninx uytterste vermogen met myn volck en anders nevens de magt van d'Ed. Comp^e^ t onder te brengen, totdat de Ed. Comp^e^ volcomen satisfactie heett, synde myns Coninx oprechte intentie d'vyanden van d'Ed. Comp^e^ van t Zuyden naart Noorden ende vant Oosten naart Westen te bestryden, soodanig dat d'ooren van d'Ed. Comp^e^ daerover vermaakt sullen syn, ende oock in de [2]) eer op te houden voordat den Admirael zeyt, houd op.

Aldus geswooren in de stadt Cochin, leggende de hand op een blooten degen by een brandende waxkaars, synde den Malabaersen eed, den 8 Februarv Anno 1665. Geteeckent in Malabaars Gricol van den koninck van Calicoilan. Ter zyden ons present als getuygen, was geteeckent **Jan van der Laan** en **Ludolff van Coulster,** lager my present, **Cornelis Strick,** Secretaris.

CCXCVII. KUST VAN MALABAAR.

16 Februari 1665. [3])

Den 30 April 1665 schreef Van Goens uit Colombo aan G. G. & R., dat „tussen de Comp^e^ en den Sammorijn als besloten" over de levering van peper, enz. (*Dagh-Register 1665*, bldz. 143).

Translaat ole door den 3 Sammorijnsen prins, welk het ryk absoluyt door incapaciteyt van den Koninck en tweede prins regeert, den 16 February 1665 aen d'Ed. Heer admirael, geteeckent binnen de stadt Cochin.

De derde prins van den **Sammorijn** beloove aen d'Ed. Comp^e^

[1]) Uit Contractboek III.
[2]) Schrijffout voor „met".
[3]) Uit Contractboek III.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

onder mijn handteykening als daertoe door den grooten Konincx gemagtigt synde, dat in ons land geen caneel geschild zal werden en soo der eenig caneel geschild werd zal deselve aen niemant anders als aen d'Ed Comp^e^ gelevert werden s weick zal naecomen mits de Ed Comp^e^ zal gehouden werden jaarlycx te betaalen een hondert ducaten. Ik zal jaarlycx aen d'Ed Comp^e^ uyt myn land vyff hondert candylen [1]) peper leveren en belooven geen andere Europaense natien in myn land toe te laten, soo oock de Engelsen als Portugeesen, waer voor d'Ed Comp^e^ gehouden blyft paspoorten te verleenen aen onse vaertuygen en te favoriseeren soo veel mogelyk Ende op dat dit noyt overtreden off verbroocken sal werden, hebben wy met eede daertoe aen d'Ed Comp^e^ verbonden. Was geteeckent met het merck van den derden prins opgestelt. [2])

CCXCVIII. KUST VAN MALABAAR.

27 Februari 1665. [3])

De radja van „Carembalij" had vijandige daden tegen de O. I. C. bedreven en „goedgevonden wiert over dit schelmachtig bedrijf wraeke te nemen, gelyck sulx dan oock geroeygaem geschiet is met het ruineren ende verbranden van vele huysen" Men dwong den Vorst „ons eenige seer voordelige condities in te willigen " (*Dagh Register 1665* bldz 144)

Tractaat van vreede en vrindschap gemaackt ende besloten tusschen den Ed Heer **Rijkloff van Goens,** admirael en veldoverste voor en van wegen den staat der Vereenigde Nederlandse Oost indische Comp^e^ als den Koning van **Cochim** ter eenre mitsgaders den ragia van **Carambalij** [4]) ter åndre zyde

Voor eerst geeft en transporteerd we.gemelte ragia van Carambalij

[1]) *Dagh-Register 1665* bldz 143, spreekt van „100 lasten peper"

[2]) G. G. & R. schrijven 14 September aan Van Goens, „dat het nader contract van negotie, met den Sammorijn gemaeckt mede wort geapprobeert" (*Dagh-Register 1665* bldz 260)

[3]) Uit Contractboek III.

[4]) Waar dit vorstendommetje ligt, kan ik niet nader aangeven, dan in dit vredestraktaat zelf is geschied. Het ligt aan de kust en wordt ten Zuiden begrensd door Kayenkoulam en ten Noorden door Pagodinse" Uit artikel 4 van het traktaat blijkt dat hij is de vorst van „Betoemenij" (Vgl. Canter Visscher bldz. 203. - Op Valentijns *Nieuw. Kaart van Choromandel* ligt „'t Rijk van Betemeni" ten Oosten van Porca.)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ter cause van geperpetreerde misdaad door desselfs quade raadsheeren syne eygen landeryen genaemt **Calicaroe** met de annexe gronden gelegen aen de zeestrand tusschen de zuydelycke grenssen van Pagodinse ende noorde yckste van Calicoylan, onder de gehoorsaemheyt en t gebiet der Ed Comp^nie met alle desselfs vassalen off ondersaten ceterende haer van t recht, d'erffenissen en sine possessie ten eeuwigen dage off soo lange zon en maan zal staan

Ten tweede sal denselven ragia Carambaly tot een betamelycke ressentiment [1]) voor d vyfft gedoode off vermoorde Nederlanders off blancke koppen [2]) aen d'Ed Comp^nie mits desen ter hand stellen en overleveren vyfft persoonen van 't Moorse geslagt.

Ten derden dat ymand van deselve Moorse natie nooit te genigen tyden meer sullen werden gedoogt off toegelaten in t land off eenige plaatse van t gebied des meergemelten ragia van Carambaly bij verude voor eeuwig daer uytgebannen. [3])

Ten vierden geeft en draagt aen d'Ed Comp^nie mits desen mede over de kerck en onderhoorige tuynen van **Betoemenij** [4]), dewelcke in voorige tyden gepossideert en beseten is by de Portugeesen off haare roomse padres.

Ten vyfden sal den meer gerepeteerden ragia van Carambaly aen den Cochinsen koning tot een boete voor 't doodslaen van twee syner nayres doen intrageren en ter hand stellen eenen eliphant sulcke d'Ed Comp^nie den gemelten ragia, wanneer dit contract prompt agtervolgt en naer compt als een vrund erkennen en in haar protexie ofte aennemen mitsgaders haa tyd en ge egentheyt assisteeren sooals de redelyckheyt vereyschen sal

Aldus gedaan en beslooten, mitsgaders beswooren en onderteeckent ontrent en voor de deure der pagoode van meer genoemde ragia genaemt **Balicalangere,** [5]) by denselven met de handen door d'eersten Cochinse prins als die van den Gricol over den anderen gevoegt, en 't contract in alen deelen met belofte van prompte naercominge gerepeteerd. Ter presentie van d commandeur **Ludolff van Coulster** en d capitainen **Joan Bar^s van Heerentael** en **Jan van Amstel** als

[1]) Hier = straf boetedoening

[2]) Vgl hierover *Dagh Register 1665*, bldz 144. Deze moord was de aanleiding tot de verwikkelingen tusschen „Carembalij" en de O. I. C.

[3]) Een „pagger op straat van Carembalij streckt tot een goet exempel om de lorrendraijers van daer te houden". Deze eenvoudige omheinde wacht heette Morenbril" (*Dagh Register 1665*, bldz 360)

[4]) Zie hiervóór, noot 4 op bldz 315.

[5]) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gecon nitteerde van d Ed. Heer admirael **Rijckloff van Goens** bovengemeld, mitsgaders in presentie van d tweede de derde en vierde princen van Cochin als den grieol van Calecoylan a s mediateurens. desen 27 February A° 1665. Lager stont t merck van den ragia van Carambaly in Mal abaerse caracters ter zyden, 't welck wy, getuygen, soodanig gezien doen en onderteeckent hebben. Was geteeckent **Ludolff van Coulster, Joan Bar. van Heerentaels** en **Jan van Amstel.**

CCXCIX. KUST VAN MALABAAR.

12 Maart 1665. [1])

„De Vorst van Berkenkoer . dewelke voorheen beuofte gedaan had van al zyne Peper aan de E. Compagnie binnen zijn Land te leveren, was eenige tijd van Resolutie veranderd" Toen werd door ons in 1664 de daer aanwezige „Assistent" gelicht waarop al spoedig door genoemden Vorst verzocht werd, „buiten de gunst ende verbuntenis van d E. Compagnie niet gesloten [te] blijven. Hij zoude alsnu contentement geven" Zóo berichtte gouverneur Hustaart aan G. G & R in zijn rapport van 16 December 1664 (Valentijn, *Ceylon*, bldz 157) Hij voegde er bij, dat nadere berichten hieromtrent uit Cochin Batavia zouden bereiken. Het onderstaand verbond schijnt het resultaat te zijn geweest [2])

> Eeuwig verbont van vreede en vruntschap gemaekt en besloten tusschen den Hollantsen Admiraal Rijckloff van Goens van wegen de Nederlantse Oost-Indische Comp' ter eenre ende den ragia van **Berckencour,** [3]) out bontgenoot en pijlaer des rijx van **Coutchin,** ter andere syde

Eerstelijk daer sal tusschen d'E. Comp' ende den ragia van Berckencour een eeuwige vrede alliantie vruntschap opregte lieffde ende volcomen vertrouwen, so lange son en maan sal duyren

[1]) Uit het Contractboek Ook in Contractboek III

[2]) *Dagh-Register 1665* bldz 360 spreekt van „een valsch contract. t welck quansuys zoude zijn als t onze" hetwelk door de Engelschen zoude zijn opgemaakt. Het hierbij gaande contract is zóo specifiek Compagnie's werk dat aan de echtheid niet valt te twijfelen.

[3]) Het „Couchinse Rijk heeft vier stenden, welke aangenerkt worden als Pijlaren des Rijks Deze zijn Porca en Berkenkoer ten Zuiden van Couchin " enz. „Berkenkoer ligt nader aan Couchim dan Porca" (Canter Visscher, bldz 210, v., 213)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Den ragia van Berckencour belooft J E. Comp^e^, gelijck d'E Comp^e^ weder omgemelten ragia belooft vijant te sullen sijn van die gene die haer wedersijts vijanden verclaren of toonen, 't sij aan Portugesen ofte andere Europianer, of wat natie het ook wesen mogte gelijck gemelten ragia mede belooft, alsijts een onafscheijdelijck bont genoot en getrouw te sijn aen den coning en 't rijck van Coetchin, daer tegens vijand van des Conincx vijanden sonder eenige exeptie

Soo belooft den gemelten ragia, de Comp^e^ alleen, sonder eenige natie ter werelt anders, den peper vallende in sijn lant sal mogen coopen, handelen en vervoeren, sonder sulx oijt aen jemant toe te staen belovende van d'andere sijde de Comp^e^ gedurig ordre sal stellen, dat den peper door haer eijgen of mantse coopluijden sal genegotieert werden.

Uijtgesonderd 't geene nae ouder gewoonte nae 't gelegte en 't lant van Madura [1]) wert gevoert, blijvende t overige alle aan de Comp^e^, sonder nae des Sammorijns lant benoorden ofte eenige andere zeesijden peper te laten vervoeren.

Item, noch belooft den ragia van Berckencour datter nooijt nog ten geenigen tijden, eenige canee vallende in sijn geseijde ragias lant geschilt nog uijtgevoert sal worden, dan op 't begeeren van de Comp^e^

Ook datter geen ampnoen te water nog te lande sal worden ingebragt nog vercogt aan door de Comp^e^ ofte hare genoemde coopluijden en ministers alleen in sijts hen weder verobligeerende om alle de lantschappen des genoemde ragia ten genoegen ende marctgangs prijse daervan te sullen voorsien

Item dat den ragia voornoemt onder sijn vrijgelejde en bescherminge sodanige personen goederen en coopmanschappen, als de Comp^e^ geraden sal vinden tot 't plegen van van haer negotie te senden en belooft mede sorge te dragen, dat de Comp^e^ ten allen tijden van hare schuldenaren promptelijck werde voldaen, ofte ten minsten d'selve aen haer over te leveren, hoenderende gemelte ragia aen de Comp^e^ den peper en andere coopmanschappen, hoedanig ook wesen mogte, te mogen gaen copen ende versamelen in sodanige gedeelte sijn lantschappen en heerschappije als de Comp^e^ of hare coopluijden te raste werden en best gelegen comen mogte.

[1]) Aan de Zuid-Oostkust.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ende sullen de coopluijden, inwoonders en onderdanen van gemelten ragia met geen swaarder tollen ofte geregtigheit mogen beswaert werden dan van outs gebruijkelijck geweest is. staande dan de Comp^e^ wijders vrij den selven peper of andere waren en coopmanschappen sonder eenige verdere tollasten of becommeringe te mogen vervoeren, 't sij te water of te lande naer dat hun sulx best gelegen sal comen

Soo sal oock d'bovengemelte ragia van Berckencour aen de Comp^e^ of die uijt hare name daar verschijnen als coopluijden. soo tot logiement van hare personen als verseekeringe van de goederen door haar aangebragt of opgecogt, verschaffen of aanwijsen bequamelijck huijsvesting, pakhuijsen of eenige redelijcke gelegenheijt

Gemelde ragia belooft mede in sijn dommie noijt te sullen gedoogen noch herbergen noch passagie te geven eenige Roomse papen of van diergelijcke aenhang, dan alleen aan. die gehoorsamen den bisschop van de St Thomese christenen des gebergte [1]) dewelcke de Comp^e^ ook belooft allesints een vrunt en gunstig te sullen wesen

Item, dat soo van de Comp^e^ of hare onderdanen eenige slaven of lijfeijgenen quamen te verloopen ende haer in des Ragias respective lantschappen te onthouden, sullen moeten werden verseekert en gerest^e^ert, mits d'eijgenaers voor^e^ bergget en tot een erkentenisse sullen betalen volgens ont gebruijck, welcke restitutie en prompte wederlevering ook moet werden verstaan van alle blancke fugitiven t sij soldaten of andere. ook swarten en sodanige personen meer, welcke aan de Comp^e^ of tot haren dienst verpligt sijn.

Ende soo het gebeurde dat ijmant van de weders jtse onderdanen in eenige querelle of handdadigh huijt quet den anderen quamen te vergrijpen, soo sullen die elck na de regten en gewoonte van ijders lant gestraft werden, oog de doodslag met de doot van de schuldigen, ook van wat qualeijt die sou mogen wesen, sonder eenige genade

Ende aldus beloven de partijen wedersijts dit bovenstaande contract getrouw en onverbreekelijck te onderhouden ende te straffen ijder hare onderdanen, die sulx mogten comen te breeken of tegen te gaan sonder aansien van personen.

Ende bij aldien het quam te gebeuren dat tegen dit gemaekte

[1]) Zie hiervóór blz. 290.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

contract iemant eenige peper caneel of amphioen quame te sluijcken uijt of in te brengen sal men die mogen vervolgen en agterhalen, aenslaende en verbeurt maekende deszelfs gemelde goederen, namentlijck d'eene helft voor den Ragia en d'andere voor de Comp^e^

Sullende van dit contract 2 in Duijts, en 2 in 't Malabaers geschreven en van elx eene bij wedersijtse partijen overgegeven werden

Aldus gedaen, veraccordeert besloten ende geteekent in 't Coninklijck hof op Coetchin de Sima. adij 12^e^ Maert A^o^ 1665 ende daegs daeraan bij d'Heer Admirae voornoemt geapprobeert ende insgelijckx geteekent In de stadt Cochin ten overstaen van den Coninx **Namboerij,** [1]) sijnde mae de Malabaerse stijl in 't 1324ste [2]) jaer den 5 en 6^e^ dag van hare maent Mutsa re [3]) Was geteekent **Rijkdof van Goens,** en t gewoenlijcke handteken des Coninx Onder stont ons present **Cornelis Valckenburg** en **J. Bax van Herentaels.** Ter sijden stont Ter ordre van sijn E en der raat. **Cornelis Strick,** Secretaris en daerboven gedrukt 's Comp^e^ zege in rooden wasse. [4])

CCC. BANDA.

25, 26 Maart 1665. [1])

18 Mei 1665 schreef de gouverneur van Banda, Jacob Cops, aan G. G. & R., dat die van „Couwer ende Key de oude contracten tusschen de Comp^e^ en haer weder vernieuwt" hebben (*Dagh-Register 1665* blz. 122)

I

In den jare naer de geboorte Jesu Christij 1665 den 25^e^ Maart, wij, **Jacob Cops,** raat extraordinaris van India, gouverneur en directeur der costelijke eijlanden van **Banda,** onder 't beleijt van d'Ed^le^ Heer Joan Maatsuijcker, gouverneur generael over gants Nederlants Orienten van wegens de Honorable Wijtluchtige Vereenigde Nederlantse Oost-Indische Comp^e^ aan d'eene sijde, ende d'orangeaijen van

---

[1]) Contractboek III heeft „Namboedij" Uit *Dagh-Register 1665* blz. 260. mag men opmaken dat hij dezelfde is als Moetadaville

[2]) Contractboek III „324"

[3]) ?

[4]) Contractboek III „lacke", terwijl ook de volgorde der woorden eene andere is.

[1]) Uit het Contractboek

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Couwer, [1]) Tadock Mariabe en Maetaauw voor haar selve, hare successeuren en onderdanen aan d'ander sijde, te samen een eeuwig verbont opgericht in manierer en op conditie hier naevolgende

Articulen

Dat d'orangcaijen van Couwer voors' ook uijt den name van alle hare lantsluijden successeuren en onderhorigen, haar selven stellen tot onderdanen van de Honorabie Nederlantsche Oost Indische Comp' en beloven te onderhouden en gehoorsamen haar Ed' ordonnantie en geboden, als schuldige onderdanen doen moeten. Voornamentlijck verbinden sij haar selven dat geene andere natie 't sij, blancke ofte swarte, als alleen de Hollanders, op hare stranden vee, inn op haar eijlant, 't admitteeren en noch min. om met de se vige eenig handel van coop, vercoop, ruijlen van eenige waren vruchten, goederen hoe die ook souden mogen sijn, sullen aangaan

Dat alle muschaatboomen, die sij weten ofte sullen comen te weten uitklaar te staan, aan de Hollanders daar aancomende sullen ontdecken en in haar tegenwoordigheijt omslaan [2]) voor den prijs, die men als dan ten tijde van d'ontdeckinge sal accordeeren op pene van gehouden te wesen als ongehoorsame onderdanen en verbontbreekers

Dat daarvoor d'E. Comp' de bescherminge en heerschappije aanneemt over haer, even als over onse goede burgers en Mardijckers van Banda, tegen alle en een ijder, die haar eenige schade ofte leet aandoen ofte willen als sij orangcaijen voorschreven sulx verroecken, belovende d'E Heer Gouverneur wegens de hooggemelte Comp' vorder haar met alle vruntschap te bejegenen, als een goede heer sijn onderdanen schuldig is te doen

Dese bovenstaande articulen worden wedersijts sonder eenige minste infractie in alles poinctuelijk nagecomen en agtervolgt sullen worden doen de orangcaijs en inwoonders van Couwer ingevolge bij deze p' hare gewoonelijcke formaliteijt solemneelijk aan d'E. Comp' den eet van getrouwe onderdanigheijt, waer op aan deselve een vlagge met een steen wort behandigt en bij haer aengenomen, om daar door sich selve als sodanig aan alle aancomende voorkeren te vertoonen.

[1]) Koer (Koor Khoor) hoofdeiland van de Koergroep, de westelijkste groep der Kei (Kai-)eilanden.

[2]) „Op Couwer waren 46 nooteboomen omgehackt" (*Dagh-Register 1665* bldz 303)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Aldus gedaan ende vast gestelt op strant van Couwer, ten dage voorschreven. Onderstont dit is 't merk van **Tadock;** dit is 't merk van **Mariabe;** dit is 't merk van **Moelauw.** En lager was geteekent **Cornelis Timmers. Pieter de Vroede, Louijs Johansz.** en **Andries Andriesz.**

II

Den 26ª Maart in den jare naer de geboorte Jesu Christy 1665 wij **Jacob Cops,** raat extra-ordinaris van India, gouverneur en directeur der costelijcke eijlanden **Banda,** onder 't beleijt van d'Ed^r^ Heer Joan Maatsuijcker gouverneur generael over gantsch Neerlants Orienten van wegen de Honorable Wijtluchtige Vereenigde Nederlantse Oost Indische Comp^e^ aan d'eene sijde en d'orangea en van **Couwer,** Tetaly Lockessij Laxe, Wauwa alle van de negorije **Kelimassa,** [1]) voor haar selven en successeuren ende onderdanen aan d'ander sijde. 't samen een eeuwig verbont opgerigt in manieren en op de conditie hier naer volgende

Articulen

Dat d'orangcaijen van Couwer voorschreven ook mijt de name van alle haer lantslanden, successeuren en onderhorige haer selven stellen tot onderdanen van de Honorable Oost Indische Comp^e^ en beloven te onderhouden en gehoorsamen haer E. ordonnantie en geboden als schuldige onderdanen moeten doen, voorramentlijck verbinden sij haar selven, dat geene andere natie, 't sij blancke ofte swarte als alleen de Hollanders op hare stranden, veel min op haar eijlant te admitteeren ende noch min om met de selvige eenigen handel van coop of vercoop, ruijlen van eenige waren vruchten goederen, hoe die ook soude mogen sijn, sullen aangaan

Dat alle de muskaatboomen die sij weten ofte sullen comen te weten, aldaar te staan aan de Hollanders, daar aencomende sullen ontdecken, en in haer tegenwoordigheijt omslaan voor den prijs, die men als dan ten tijde van d'ontdeckinge sal accordeeren op peine van

[1]) Kilmas op Koer

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gehouden te worden als ongehoorsame onderdanen en verbont-breekers

Dat daarvoor d'E. Comp^e^ de beschermnge en heerschappij aenneemt over haar even als over onse goede burgers en Mardijckers van Banda, tegen alle en een yder, die haar eenig schade ofte leet aendoen ofte willen als d'orangcai en sulx versoeken, beloven den E. Heer Gouverneur wegens d'hoog gemelte Comp^e^ vorder haar met alle vrientschap te bejegenen, als een goede heer sijne goede onderdanen schuldig is te doen.

Dese bovenstaande articulen wedersijts bezooft, sonder eenige de minste infractie in alles punctueelijck naegecomen en agtervolgt sullen werden, doende d'orangcaijs en inwoonderen van voornoemde Couwer ingevolge hij dese p^r^ hare gewoonelijke formaliteyt en solemelijk den eedt van getrouwe onderdanen aan d'E. Comp^e^, waer op aan de seevige een vlagge, vereert met een groote steen. met Comp^e^ wapen daer op, en bij haer s aengenomen, om daer door sich selve als sodanige aan alle aencomende volckeren te vertoonen

Aldus gedaan ende vast gestelt op strant van Couwer, datum voorschreven. Onderstont dit is 't merck van **Tettalij;** dit is 't merck van **Lockkessij;** dit is 't merck van **Douwa;** [1]) dit is 't merck van **Lare,** dit is 't merck van **Wauwa.**

CCCI. KUST VAN MALABAAR.

25 April 1665. [2])

De vorst van Travancore was een der moeilijke elementen voor de pogingen der O. I. C. om de oppermacht op de Westkust van Vóór-Indië geheel in handen te krijgen (vgl. hiervóór, bldz. 149, 193, 204, 270 v v.), te meer omdat daaronder „behoren" een aantal Hindoetsche rijkjes (Canter Visscher, bldz. 200. *Dagh-Register 1664*. blz. 185. v.) [3]) Met verschillende der potentaatjes had de O. I. C. gaandeweg contracten gesloten, maar met „den Travancotter" nog niet, zoodat wij „wegens den aenhoen nu op

[1]) Niet genoemd in den aanhef.

[2]) Uit het Contractboek — Ook in Contractboek III.

[3]) Hunter *Gazetteer*, XXIV, p. 6, heeft gelijk als hij zegt „at this time (after the battle of Talikota) it seems to have been a congeries of petty chiefships, each of which claimed preeminence over the rest"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gantsch Malabar de poorten mogen sluiten, uytgenomen bij de Samorijn en de Trevancotter". In 1665 geukte het, den laatste, die „Comp^e^ vruntschap hoog begint te estimeren" (*Dagh-Register 1665* bldz. 360[1]) daartoe te brengen.

> Contract en naeder verbandt van vrindtschap aengegaen ende gemaact tussen den doorluchtigen staedt der Vereenigde Nederlanden en uijt derselver naemen d'E. Heeren Bewindhebberen der Geoctrojeerde Oostindische Comp^e^, den Gouverneur-General ende Raeden van Indien, mitsgaeders den Gouverneur des eijlants Ceylon Malabaer door den Cap^n^ Hendricq van Rheede hiertoe van den Heer Superintendent Rijckloff van Goens, Admiraal, Veltoverste ende Gouverneur der eijlanden Ceylon etc^a^, expres gecommitteert en gemagtigt ter eenre ende den grootmogenden conincq van **Trevancor** [2]) ter andre sijde

Eerstelijcq sal daer weesen tussen d'E. Comp^e^ ende den conincq van Trevancor een eeuwige vrede ende vrintschap solange sonne en mane sal dueren.

Ten 2.

Alle vijanden der E. Comp^e^ sullen weesen vijanden van den coning van Trevancor en sullen malcandren bij noodt alle moogelijcke hulpe en bijstandt bewijsen naer dat ijders gelegenthe jt sal toelaeten.

Ten 3.

Geenige Europiaense natien het sij Portugeser [3]) Spanniers Italianen. Franse. Engelsen, Deensen, Schweden ofte andre, geenige uijt gesondert, sal den coning van Trevancor ter geenigen daagen in sijn landen gedoogen noch om te woonen noch om te handelen.

Ten 4.

Alle den peper vallende in des conincqs van Trevancoors landen

---

[1]) *Dagh-Register 1665* bldz. 262, spreekt van „het vernieuwen van het contract met den nieuwen Trevancotsen coning". Welke vroeger contract hiermede bedoeld wordt, weet ik niet. — Vermoedelijk is hier een misverstand en wordt gedoeld op het contract met Signat (zie hiervóór bldz. 270, v v.) „gemaakt ten overstaan van den Trevancotsen Prins" (Men zie hierbij vooral Valentijn, *Ceylon*, bldz. 289).

[2]) Vgl. over de plaatsing van dit contract gesloten met het Zuidelijkste rijk der Westkust van Voor Indie, (vgl. *Dagh Register 1664*, bldz. 185. v.v.) onder de Kust van Malabaer *Corp. Dipl.* I, bldz. 392, noot [1]). — Ook Canter Visscher bldz. 199. v.v. rekent Trevancore onder deze Kust.

[3]) Vgl. *Dagh-Register 1664* bldz. 186.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ie,ooft den Conine aen d'E. Comp^e alleenig te laeten leveren doch in Colang [1])

Ten 5^e

Voo,t geen plaatse der stranden belooft den Coning geen ,epeer te sullen laeten uij,gaen door niemandt ter werelt

Ten 6^e

Aue den ,eper, die ter sluy,eq mogt uit het landt gevoert worden ende voor het volc, der E. Comp^e ofte des Conincqs achtervaelt, sal verbeurt sijn, d'eene helft voor d'E. Comp^e en d'ander helft voor den Coning en sullen de snijckers soo die onderdanen mogte weesen des Conings, overgelevert worden om door den Coning straffe te ontfangen

Ten 7^e

Niemandt sal eenig amphioen te waater vermogens sijn in het coningri,eq van Trevancor te brengen als d'E. Comp^e ende derzelver dienaeren als boven

Ten 8^e

Nu noch ten eeuwigen daagen belooft den Coning geen wilden cannee! uijt sijn landt te laeten voeren of schulen [2])

Ten 9^e

Den logie op Tengapatnam [3]) goederen ende persoonen die daer alreets sijn of naemaels moogen comen neempt den Conincq onder sijn bescherminge en bewaeringe

Ten 10^e

Alle aencomende goederen en coopmanschappen die door d'E. Comp^e soude moogen aengebracht worden, sullen geen thol betaelen

Ten 11^e

Alle waeren, die door d'E. Comp^e mogten worden ingecocht, sullen soodanigen thol betaelen bij de vercoopers als van Colang gewent sijn en aldaer van outs gebrui,ckli,eq geweest is.

[1]) Cauter Visscher, bldz 201, is met geheel juist als hij zegt dat Trevancore nooit er toe is gekomen, het pepermonopolie aan de O. I. C. te leveren. — In Quilon moest dus de peper aan de O. I. C. gelevert worden

[2]) De Cassia (Vgl. *Encyclopaedie* II, bldz 266)

[3]) Vgl. *Dagh-Register 1664* bldz 186. — Valentijns kaart van Koromandel. Vgl. ook Valentijn *Ceijlon* bldz 238

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ten 12^de^

Ieenige questie onder de Jdezijts onderdaenen comende sal den schuldigen bij sijn overheijt gestraft worden na eyders wijse en recht en indien twe van eyders sijde malcander mogten dooden sal den doodslager sonder aenzien van persoonen weder gedoot werden bij zijn eygen rechter

Ten 13^de^

So ijmandt van s Comp^t^ onderdanen mogte wechloopen en haer in des Conneqs landt onthouden sal den Conneq gehouden sijn ende beloofde die weder in handen van d'E. Comp^e^ te leveren.

Hier van sijn gemaact vier eenslujdende instrumenten Twe in de Hollantse en twe in de Mallabaarse spraacke daervan eyder twee sal behouden. Aldus gedaen en gesloten na den Hollantse stijl Ao 1665 den 25 April [1])

Aldus gedaen ende geslooten na den Hollandsen stijl a^o^ 1665 den 27ste April, en naer Mallabaeren int jaar Coylan [2]) 840 den 21ste dag der maand Minumasa [3]) ins koninx paleijs Atrugen, [3]) en was geteeckent in Mallabaerse caracters bij den Ko ende Jaernevens **Hendrik van Rheede tot Draakesteijn** etc^a^

[1]) Hierachter volgt de ola van Porakad, van Januari 1663? (Zie hiervóór bldz 228) met de toevoeging „Colombo den 30 April A^o^ 1665" De verhoudingen tusschen Aroniw en de O. I C waren echter in 1665 volstrekt niet van dien aard, dat juist toen een dergelijke ola noodig was. Toch moet ik hierbij opmerken, dat *Dagh-Register 1665*, bldz 360 spreekt van „die ola die den Ragia van Porca ons verleent heeft" en die ons recht tegenover de Engelschen volcomen sal connen doet maecken" — Over de verwikkelingen tusschen de O. I C en de Engelschen over Porakad zie men nog Sainsbury Fisher *Court Minutes 1664—1667*, Index, p. 456.

[2]) Coulam of Coilam bij Canter Visscher bldz 434 — Minam, bldz 435

[3]) Waarschijnlijk „Atingen" (Vgl Canter Visscher bldz 200)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCII. KUST VAN KOROMANDEL, GOLKONDA.

Mei ? 1665 [1])

In Bimilipatam (17° 54′ N.B. en 83° 27′ O. L.) had de O. I. C. een loge, minstens sedert 1652, echter van geen groot belang behalve dan voor de levering van rijst naar Ceilon. De stad behoorde in dezen tijd aan den koning van Golkonda, maar de „Serlaskeer" het hoofd van het leger,[2]) die in de buurt verbuyf hield (te Sikakol), had daar grooten invloed en deze maakte het der O. I. C. soms zeer lastig. Hem werd dan ook geregeld „de visite gegeven (en zulks mag met geen ledige handen geschieden)" (Havart *Cormandel*, bldz. 80. Valentijn, *Choromandel*, bldz. 42, v., *Dagh Register 1664 1665* zie Register). Toen gaandeweg Ceilon de rijst uit Bimilipatam met meer behoefde en er moeilijkheden rezen met de plantselijke autoriteiten, werd het „bedenkelijk, of men de residentie van Bimelepatnam met behoorde te achten". Toen de tenuitvoerlegging van dit besluit in Juni 1664 te Batavia bekend werd, werd door G. G. & R. den 30 September besloten, „dat het comptoir weder met reputatie sal gerestabileert moeten worden". Nadat de O. I. C. haar kantoor had gelicht, „is Bimelapatnam zoo ontvolkt geworden, dat het om te verwonderen is". Trouwens er was daar „veel importanter procure te doen, als tot noch geschiet zij" (hennep, ijzer). Den 7 April 1665 werd dit bevel herhaald met de toevoeging, dat „met den Serlesker op het gevoeglickste verdragen moet worden, welke beyeen middels reeds waren uitgevoerd" (*Dagh Register 1664*, bldz. 157 enz., zie Register, *1665* bldz. 73 enz., zie Register).

Copie van t'cau. door Serlaskeer dezer cust **Kalinge** [4]) vergunt.

"Per ordre van den E. Heer Cornelis Speelman, gouverneur van Pallacatta comt alhier den Capiteijn Fridts [5]) van bandaar **Bimilipatam** en eijst een caul van hut, wegens uijtstaende schulden van d'inwoonders deser landen dat ick hem behulpsaem sal sijn conform ler commissementen, dat die oude schulden magh becomen boven dien ordre stellen aan alle gesagheebers van mijn landt, [6]) dat hem mede behulpsaem mochten wesen bovendien dat geen regenten mogen gelicht werden, of waer dat een ander quam in desselfs plaets comende te regeren soo sal gehouden zijn voor alle uijtstaende

[1]) Uit het Contractboek. Over den datum, zie aan het slot van dit stuk.

[2]) Havart *Cormandel*. III. bldz. 80.

[3]) Hij wordt genoemd „opperregent van Sicacol" (*Dagh Register 1665*, bldz. 157). De *Versameling* zegt „Serlaskier is als prins visier op Cormandel".

[4]) *Hobson Jobson*, p. 487 ff. „Kust van Koromandel. Er zit wat grootspraak in."

[5]) Waarschijnlijk een fout. Lare benaming voor Frederik Bruin. Zie aan het slot.

[6]) Dat geschiedde bij een — ongeteekende — „ordre des Serlesker aen ons, om aen alle ouwelaers (te) geven, genaemt als volgt".

Ik neem hieruit alleen de namen der plaatsen over waar genoemde ambtenaren waren gevestigd voor zoover zij te ontcijferen zijn. Visapatnam (Visiagapatnam). Boridenaer, Cossamacotta, Lacq Waeromcotte, Azwaeroni, Zyckel Caney, Assekapilli, Bobbely, Ratalle en Leijweet.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

schulden te voldoen of de op't selve gouverne sal moeten voldaen werden.[1])

Voorts versocht hij, dat geen arbeijtsvolck noch coelij, wie 't ook soude mogen wesen, in sijn dienst ende sijner coopluijden mochte ontnomen werden noch eenigh vaertuijgh tot ontlossingh der scheepen, voorts of een schip quam te vervallen op deze Cust, onder mijn gebied, dat dan sal gehouden sijn alles te laten bergen, mits behoorlijck coelijloon weer te intregeeren aen die Comp^e, waerop UI sullen behulpsaem sijn als in ons vermogen staet. Of het gevie dat iemant quam ende vals op ons of onse coopluijden quam leggen, of op de minste die onder ons staen, of op d'schuldenaers en onser coopluijden, schuldenaers, met vermagh te ontbieden dat aen ons eerst te laten weten, wij hem sullen intregeeren.

Dit alles wat UE. versocht heeft, ben ick wel te raeden conform alles dat can geschieden sal toestaen

Voor eerst staet ick toe van alle tol, dat in 't landt comt ende uijt landt gaet, daervan te voorn halven tol hebt van gegeven, sult nu maer een quart geven alles dat de Comp^e door haer coopluijden coopt, ende op haer naem het is oock wat het wil. En leeft in vreede, heeft voor niemant te vreesen. Dyterchan[2]) heeft UE veel overlast aengedaen, ick sal t UE. niet doen. Bovendien moet UE aen niemandt, wie 't oock soude mogen wesen, en nevel (?) geven sonder mijn weten. Als ghij mij vraeght en sta het toe, sal U E. behulpsaem sijn, dat weer becompt maer sta niet goet voor.[3]) Voorts vergunne ick UE., U negotie door mijn gants landt gerustelijck magh drijven, behalven aen mijn vijanden, d'Mangaels.[4])

Onderstont sijn schap en gewoonelijcke handtelijckenungh. den 5^en der maent Rawwilepol[5])

[1]) De zin loopt niet, maar is duidelijk genoeg.

[2]) ? Vermoedelijk de voorganger van den tegenwoordigen „Serlaskeer".

[3]) Ook hier is de tekst verknoeid.

[4]) De onderdanen van den Groot Mogol. Vgl. *Dagh-Register 1664* bldz 45, 487.

[5]) Reb el awwel? Dan zou het stuk dagteekenen (volgens Wustenfelds *Tabellen*) 16 Sept 1665. Ik meen echter dat het stuk vroeger is opgesteld. Het komt in het Contractboek voor tusschen April en Juli 1665. Maar er is meer. Met „Fridts" zal waarschijnlijk zijn bedoeld de „adsistent" Frederik Bruyn. Deze was van Bimilapatam uitgeveer Mei, Juni met een zending vertrokken, waarbij ook „de Serlesker" in 't spel was. Deze vertrok later naer Golkonda (*Dagh-Register 1664* bldz 435, v., 486). Frits („Friten") wordt ook genoemd in een door mij met opgenomen geschrifteijcke verbintenis van een aantal kooplieden te Bimelepatam „in compagnie" over de levering van koopwaren aan de oniem. Het stuk is niet onbelangrijk op zich zelf, maar een verbintenis van privaat rechtelijken aard.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCIII. BANDA.

11 Juli—4 Augustus 1665. [1])

De gouverneur van Banda, Cops, had (in Juni of Juli) de „provisionele schipper Claes van Haamstede" naar de Zuidoostereilanden gezonden, om te kruisen op Makassaarsche schepen, die daar vijandelijkheden pleegden. „Alhoewel dat gemist heeft, soo en is die tocht echter niet te vergeeffs geweest, alsoo gemelte schipper eenige oude [2]) contracten en verbonden met d'orangcaijen op Makisser Letij, Lacker en Moor [3]) weder vernieuwt heeft". Men wilde ook daar „totten slaven handel geraecken" (*Dagh Register 1665* bldz. 303. 344).

Verbont brieff voor den oreukaij Backer op t eijlant **Makisser.** [4])

I

Wij, ondergeschreeve hebben door ordre van d'E. Heer Jacob Cops, raat extraordinaris van Indta, gouverneur en directeur over de eijlanden van **Banda** ende den aankleven van dien, als t sijnen naam voor de Nederlandtsche Geoctroijeerde Oostindische Comp^e dese ondergeschreven artijculen, gemaackt met den orenkaij Backer op t eijlandt Makisser.

Voor erst belooft den voornoemden orenkaij Backer aan d'E. Compagnie haar gebou ende getrou te wesen, oock dat hij, orengkaij, met sal gedogen dat enige Mackassaren ofte Calamattes [5]) vaartuijgen aan sijn eijlandt sullen mogen koomen om waater ofte enige behoufligheden te haalen, veel min met haar te negotieren maar dat hij, orenkaij, a st gebeurt dat daar eenige Maccassaren ofte Calamattes vaartuijgen koomen, de selve sal vijandelijck aentasten ende bij verovering van dien de gevangene honden tot daar eenige vaartuijgen van d'E. Compagnie comen ende aisdan de gevangene Maccassaren ofte Calamatteren overleveren om in handen van d'E. Compagnie te geraacken.

Waarvoor wij ondergeschreven weder beloven aan bovenstaande

[1]) Uit het Contractboek.

[2]) Mij onbekend.

[3]) Alle vier behoorende tot de Zuid-*Wester*-eilanden. Zij behooren thans tot de residentie Timor en Onderhoorigheden.

[4]) Makisser of Kisser, thans Kisar gespeld. Rodenwaldt, *Mestizen auf Kisar* I, S. 1, is een beetje aan het dwalen.

[5]) Zie hiervóór bldz. 10 enz.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

orenkaij uijt de naem van d'E. Compagnie dat wij haar voor soo veel gevangen Maccassaren ofte Calamatters, als zij soude mogen aan d'E. Compagnie overleveren, contentement doen naar oordeel ofte goetvinden van de Heer Gouverneur in Banda.

Ten tweeden belooft den voorschreven orenkaij Backer, dat hij geen Engelse noch andere natie sal gedogen aen sijn eijlant te komen om te ververschen of water te haalen, veel minder met haar te negotieren, maar haar voort, alst moght sijn dat de selve daar coomen weder doen vertrecken, sonder haar enigsints de behulpsame hant te bieden.

Ten derden belooft den voorseijden orenkaij Backer dat soo wanneer aan sijn eijlant Makisser eenige vaartuijgen van d'E. Compagnie coomen haar in alle gelegentheijt de behulpsame hant te bieden, hetsij met verversing, water ofte andre behoeftigheden d'e selve benoight soude mogen sijn, ook met haar te negotieren in alle vrientschap met sodanige coopmanschappen als op sijn eijlandt Makisser soude mogen gevonden werden dat d'E. Compagnie dienstigh mogte zijn.

Ten vierden verzoeckt dito Orenkaij als 't gebeurde, dat d'E. Heer Gouverneur eenige vaartuijgen aan sijn eijlant Makisser sendt, dat sijn E. sal gelieven te gelasten aan de opperhoofden van sodanige vaartuijgen, dat sij de in gezetenen van voornoemde eijlant geen overlast sullen doen met beschadigen van haar vrugtboomen ofte anderssints, maar hetgeen sij van nooden hebben het selve te kenne geven dat haar met en sal geweijgert worden, maar alles toegestaan.

Deze voorschreven artijckulen heeft den orenkaij Backer nevens vier sijner raats personen met eeden bevestight ende met haar handen onderteeckent dat voornoemde artijckulen bij haar ende haar nasaten sullen naargekomen werden. Onderstont dit merck[1]) gestelt bij den hooft-orenkaij **Backer**, dat merck gestelt bij den orenkaij **Moubola;** dit merck gestelt bij den orenkaij **Derihama;** dit merck gestelt bij den orenkaij **Waaroubo;** dit merck gestelt bij **Moetesera,** orenkaij.

Waarteger ick ondergeschreven Claas van Haamstede uijt den

[1]) Deze merken zijn in het Contractboek zeer eenvoudigweg nageteekend.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

naam van d'E. Compagnie hem orenkaij Backer beloven, de voorschreven artijckulen wat ons aangaat in alle manieren naar te coomen ende het selve mede met eede bevestight in presentie van dese mijne raatspersoonen die haar name hier nevens mij onderteeckent hebben In 't fluijtschip Loenen ter rhede aan de westzijde van 't eijlant **Makisser,** adij 11e July A° 1665 Was geteeckent **Claas van Haamstede, Tamblinne** [1]**, Marten Claesens Trou, Jan Dirckse Pannen.**

II

Copia verbont brieff voor den orenkaij van **Toesekaij** [2]) op 't eijlant **Leetij.** [3])

Deze voorschreven artijculen heeft den orenkaij Taulota van **Toutelraij** met solemnelen ede bevesticht dat bij hem ende zijn nasaten dese artijculen eeuwichlijck sal naargecomen werden In presentie van dese ondergeschreven orenkaijs ende raatspersonen Dit merck gestelt bij den hooft orenkaij **Taulota;** dit merck gestelt bij den orenkaij **Sauwel;** dit merck gestelt bij den tolck ofte jurebasse [4])

Waartegen ick ondergeschreven Claes van Haemstede uijt de naem van de E. Compagnie hen orenkaij beloven de voorschreven artijculen wat ons aangaat in alle manieren na te comen ende het selve mede met eede bevestight in presentie van dese mijne raatspersonen die haar namen hier nevens mij onderteijkent hebben

In 't fluijtschip Loenen leggende ter rede aen de noortwestzijde van 't eijlant **Letij,** adij 19e Jul 1665 Lager stont voor de negerij Deterwewan [5] en de was onderteeckent **Claes van Haamsteede, Jan Blinne, Martijn Claase Trou, Jan Dirckse Panne.**

[1]) **Jan Blinne** in de volgende contracten

[2]) Veth in zijn *Woordenboek* III bldz. 1.05 plaatst een dorp Toetekee op de noordzijde van Leti. De orangkaja van Toetekee spreekt in het verdrag van „zijn eijlant Letij"

[3]) Zooals ook het geval is met de contracten onder No. CCC zijn deze 4 contracten eenslui dend. Ik vond dan ook dit maal niet noodig ze alle op te nemen, maar stel mij tevreden met het op- en onderschrift. Het contract met Moa (vgl. de inleiding boven dit nummer) heb ik hierbij niet aangetroffen

[4]) Djoeroe-bêhasa

[5]) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

III

Verbontbrieff voor den orenkaij Sauwel [1]) op eijlant **Letij.**

Dese voorschreven artijckulen heeft den orenkaij Sauwel met solemnelen ede bevestigt ende met sijn hant ondertekent nevens sijn tolck ofte jure bassa, dat de selve zullen eeuwighjck sullen naar gecomen worden Dit teecken gestelt bij den orenkaij **Sauwel.** Dit teeken gestelt bij de 2de basse tolk, waartegen ik ondergeschreven, Claas van Haamstede uijt den naem van d'E Comp^ hem, orenkaij, Sauwel beloven wat ons aangaat voorschreven artijckulen in alle maneren naa te koomen ende het selve mede met eeden bevestigt er van dese mijne raatpersonen, die haar namen hier mede nevens mij onderteeckent hebben Onderstont

In de chaloup de Javaanse houtkoper ter rhede Letij voor de negorij Detewan, adij 29^ J dj, A^ 1665 Ende was onderteeckent **Claas van Haamstede, Jan Blinne, Maarten Claaszoon Trou, Jan Dircksen Panne.**

IV

Verbont brieff voor den orenkaij Lalolij op 't eijlant **Sacker** [2]) van de negorij **Orewane.** [3])

Deze voorschreven artijckulen heeft de orenkaij Laloelij van de negorij Orewane op t eijlant Sacher met solemnele ede bevestight ende onderteecke t dat bij hem en bij zijne naersaten dese artijckulen euwighjck sullen naar gecomen werden Was geteeckent dit teecken gestelt bij den orenkaij **Laloelij;** dit teecken gestelt bij den orangkaij van **Teneva;** [4]) waar tegen ik ondergeschreven Claes van Haamstede uijt den naem van d'E Comp^ hem, orenkaij Laloelijk, beloven de voorschreven artijckulen wat ons aangaet in alle maniere naer te koomen en het selve mede met eede bevestigt in presentie van dese

1) Ook deze orangkaja spreekt van „zijn eijlant Letij
2) Saker
3) ? De orangkaja Sacker spreekt in het contract van „zijn eijlant Sacker
4) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

mijne raetspersonen die haar naamen hier nevens mij onderteekent hebben In de chialoup den Diamant ter reede Sacker voor de negori, Orewane adij 4 Ag A° 1664 [1]. En was onderteeckent **Claes van Haamstede, Samblinne, Martijn Claeszoon Trou, Jan Dirckse Pan.**

CCCIV. BANDA.

10 December 1665. [2])

Het is bekend, dat het eiland Roen gerumen tijd 's geweest een twistappel tusschen de Engelschen en de Nederlanders. Toen in 1665 de Tweede Engelsche Zeeoorlog uitbrak, was het in Engelsch bezit. (De Jonge, *Opkomst* enz Van Haarst, *Register*, bldz 99. Blok, *Nederlandsche Volk*, 2e druk. III, bldz 38, 41, 116, 145, 147 292 *Dagh-Register 1665*, bldz 28. 123, 241) Na het bekend worden te Batavia van het uitbreken van den oorlog, werd den gouverneur van Banda gelast, „het eylant Run op de Engelsen te emporteren" Dat gelukte zonder slag of stoot den 10 December [3]) Sedert dien tijd bleef het eiland in ons bezit, zij het met een korte tusschenperiode op het eind der 18e en het begin der 19e eeuw (De Jonge, *Opkomst*, V I, bldz 103 *Dagh-Register 1665*, bldz 297 300, 304, v , vgl ook *Court Minutes, 1655—1659, 1660—1663, 1664—1667 Index*)

Alsoo Sr **Sijbrant Abbema,** subalterne opperhooft van het eylandt Aij, ende **Bartholdt Sloot,** luytenant ten casteele Revengie op t selve eylandt Aij, door d'E. Heer Jacob Cops, raad extra-ordinari, van Indien mitsgaders gouverneur en directeur der eylanden **Banda,** met eenige vaartuijgen en omtrent 180 soldaten, matrosen en inwoonders gekommandeert sijnde, het eylandt **Rhun** aan te tasten ende gelijck best doenlijck zijn soude onder de gehoorzaamheijt van de Geoctroijeerde Nederlandtse Oostindische Compagnie trachten [4]) te brengen, met gemelte crijghmaght aen gedacht eylandt aengelandt zijnde ende voort het chaloupje de Boode groot omtrent 6 lasten 's daags te vooren van Bantam aangelant bemaghtigt hebbende, en naar de fortresse gemarcheert zijnde, soo heeft den Engelsen bevelhebber Sr Thomas Harington een sijner soldaten met een vreede

---

[1]) Dit is een schrijffout voor 4 Augustus 1665. — Van Haemstede had onder zijne bevelen de fluit „Loenen" en de sloepen „Diamant" en „Javaansche houtcoper"

[2]) Uit het Contractboek

[3]) En niet op 30 November, zooals *Fisher* schrijft in *Calendar of Court Minutes*, 1664—167 p. X

[4]) Terug (?)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

vlagge afgesonden. ende haar E. begeren gevraaght hebbende tot antwoort gecomen, dat tusschen d'Engelse natie en Nederlanders eenen oorlogh was ontstaan en daar waren gekomen, om het eylant Rhun op te eysschen waarop gedachte Engelsche natie, hun niet bestant vindende met den anderen sijn overeengekomen ende veraccordeert dat sijt den naem ende van wegens d'E. Honorable Engelse Oost Indische Compagnie ten behoeve van meergemelte Nederlandsche Oostindische Compagnie souden overleveren gedacht eylandt Rhun, met alle coopmanschappen, geit geschut, ammonitien van oorlogen victes ende provisien soo op het selve eylandt souden werden bevonden mits dat alle haare particulaire goederen souden vermogen te behouden ende bij eerst vertreckende scheepen naar Batavia ende van daar naar Bantam [1]) vertrecken van welck ackort ende conditien twee alleens luydende actes sijn gemaackt het eene bij gemelte S' Abbema ende luytenant Sloot en het ander bij S' Thomas Harington geteeckent

Op het nieu gewonnen eylant Rhun Adij 10 December 1665. was geteeckent **Th. Harington.** Ter sijden stondt ons present **Fr. Wilhougbij** en **I. Forrester.**

CCCV. KUST VAN KOROMANDEL.

23 Februari 1666. [2])

Den 28 Julij 1665 werd in Rade van Indië besloten, aan gouverneur Speelman aan te schrijven, „dat hij omtrent den Neyck van Tansjouwer zal aanhouden en versoecken, dat de dorpen Trimelapatnam ende Najoer aen ons in pacht werden gegeven om de schilders, die aldaer woonen en aen de Comp[e] verbonden zijn, alleen aen 't werk ende in devotie te houden, alsmede om deselve voor overlast van des Neyks adegaers te bevryden" (*Dagh Register 1665*, bldz. 194)

Translaet caul door de Visia Rabwa, neijck van **Tansjouwer,** d'E. Comp[e] verleent voor den tijt van 3 jaren

[1]) Waar de Engelschen hun hoofdzetel in den Archipel hadden. (*Encyclopaedie*, I, bldz. 674)

[2]) Uit het Contractboek. De datum, zelfs het jaartal, is onzeker, daar in het Contractboek in margine de aanteekening staat „1666" en het stuk zelf in het Contractboek geplaatst is na Kisar 11 Juli 1665. Men zie echter mijn noot aan 't slot

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

de stadt **Trimelapatnam** [1]) en d'landerijen daer annex welcke genaen t zijn **Olouw, Caijlpette, Pollegam** en **Mategoerij,** beginnende int jaer . [2])

Ick heb de boven gemelte landerijen aen d E. Comp' verpacht voor den tijt van drie jaeren, en dat voor een somma van twee duijsent en acht hondert pardaus. Op welcke dagh de pacht begint naer verloop van gemelte drie jaren sal de pacht ook comen te eindigen en sullen U:Ed ook gehouden zijn, mijn terstont veerthien hondert pardaus, en voorts alle vier maenden 1/3 van een geheel jaer te betaelen. UE. sult ook niet vermogen eenige fortificatie bij of omtrent Trimelapatnam te maecken, noch geene coopmanschappen of doecken aldaer in- of disbarcqueren. In geval UE dit genegen zijt naer te comen en te achtervolgen komt mij alsdan p' eerster gelegentheijt daervan een ole toesenden t vordere sal mij Wengema [3]) en U E' Wengla [3]) mondelingh verhaelen. [4])

CCCVI. MALAKA—SIAM.

1666 (?) [5])

Met het onder Siamsche opperhoogheid staande Oedjoeng Salang (Salanga), een der tinkwartieren van het Maleische Schiereiland (aan de Westkust op circa 8 graden N.B.), stond de O. I. C. reeds lang in betrekking. In 1643 werd daarmede een handelsverdrag gesloten (*Corp. Dipl.*, I, bldz. 400, v v., 414, v v.). Ook met dit staatje waren de relaties van zeer wisselenden aard. In 1658 werd ons kantoor daer afgeloopen, later schijnen de relaties hersteld, want in 1661 gaf de vorst van Siam aan den „oja van Ligor" dat, evenzeer onder Siams opperhoogheid stond, bevel de Nederlanders „onder zijn gehoet staande" te beschermen, maar een bepaalde „resi

---

[1]) Ten Noorden van Negapatnam.

[2]) Ongevuld. Moet zijn 1666.

[3]) ? Zij worden niet genoemd in een vierta. privaatrechtelijke overeenkomsten door een groot aanta. Trimelapatnamsche schilders" enz. met Speelman in deze dagen gesloten.

[4]) Ik heb den datum 23 Februari 1666 aan dit stuk gegeven, omdat van dien dag ook dateert een translaet ole door gemelte neijck aan d'inwoonderen van Trimelapatnam geschreven" waarin wordt medegedeeld de verpachting van Trimelapatnam met deze toevoeging „U sult soo lange de pacht sal duijren onder hare wamere(?) leven, en haer n alles gehoorsamen". Dit stuk is gecollationeerd in Nagapatnam in tegenwoordigheid van R. v. Buijtendijck, Secretaris. De mogelijkheid is dus niet uitgesloten, dat het kaul van vroeger dag teekent, maar ik heb hier den op de ola voorkomenden datum genomen.

[5]) Uit het Contractboek. Over den datum zie aan het slot.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

dentie' was er toen niet gevestigd door de O. I. C. de handel werd gedreven met gaande en komende schepen en ook deze werd gestaakt, „ten ware de regenten ons noch eens uitnoodigden". Dit gebeurde nu door de Siamse autoriteiten, „soo dat den handel aldaer nu weder sal connen vervolght worden" (Vgl. *Dagh Register 1661*, nic *Register*, *1665*, bldz 28, 90. Muller *Asia Gespiegeld* bldz 150, v hiervóór, bldz 28.

Translaet vant Oedjangh Salanghse tra.

Het geschrifte van d'H' oja Operom Dietja Tjadie Wanna Cropet schi, Trata Cronunopaho aen Opra Phet' t Nannethie Sie Song Craen Opra Telangh wegens d'Capiteijn van Batavia heeft sijn schrijven in eerbiedigheijt alhier aen ons gesonden met versoek van negotie dat men die wilde aldaer in **Oedjangh Salangh**, gelijck voor desen geschiet is, verleenen welck hen hier volcomen toegestaen en vergunt hebben Judia[2]) Wan Achaen den 12^en^ Maent den 10de dagh t es voornoemde maenth die Meroengh ofte t Slange jaer [3])

CCCVII. KUST VAN MALABAAR.

18 Mei 1666. [4])

Als opvolger van Van Coulster trad als commandeur van Malabaar op Ysbrand Gosken,[5]) die voortging op den weg zijner voorgangers en Cochin steeds meer onder 's Compagnie's invloed bracht.

Translaat oja ofte auctthorisatie door den Ko van **Cochin** aen den heer **Isbrand Goske** overgegeven

Ik hebbe dén persoon van Olatche tot mijn opperste ragiadoor, Wistula nayck[6]) tot generael ontfanger onder de naam van Kile

[1]) „Den oja van Ligor Opra Pet gouverneur van Oud angsalang" (*Dagh-Register 1661*, bldz 361)

[2]) Ajoethja.

[3]) Een juiste dateering kan ik niet aangeven. Het stuk geef k in de volgorde waarin het in het Contractboek voorkomt. Het jaartal 1666 staat daar in margine Vg. over de tijdrekening der Siammers nog Radermacher, *Tijdrekeninge* in Verhandelingen Bataviaasch Genootschap, I, bldz 129

[4]) Uit Contractboek III

[5]) Ysbrand Godsken was commandeur van de Kust van Malabaar sedert 1666, als opvolger van Ludolf van Coulster (*Dagh Register 1666—1667* bldz 168, 312 *1665*, bldz 343, 347 369) Deze commandeur stond nog onder de bevelen van den gouverneur van Ceilon Valentijn, V, 2 *Malabar*, bldz 41. vergist zich, door de afscheiding van Ceilon op 1663 te stellen.

[6]) In een „translaat geschrift", waarover hierachter lees ik „Wistula"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

harre [1]) mijnes rijcx incomsten [2]) voor den tijd van 2 jaaren aengenomen, waerbij, beloove, dat wanneer ick buijten mijne dagelyxe dispensatien eenige penningen mogt van noode hebben, dat ick met mijn raad sulx eerst overwogen hebbende, den voorschreven ragiadoor Ievens Wittula nayck [3]) by den heer commandeur senden zal, omme zijn Ed^t^ goet gevoelen daerover te verstaen en mij naer sijn welgevallen 't eenemael reguleeren, ende by alsdien 't mogt komen te geheuren dat de 2 bovenstaende persoonen eenige penningen van t onder haer berustende capitael buyten weten van S. E. quamen te dispenceeren, t zy in wat occagie sulx ook mogte geschieden sal sulx noyt omtrent mij voor goede reeckening aengenomen werden maer alle t zelve ten haren lasten komen.

Gegeven den 18 Mey anno 1666 ofte op de Mallabaerse dag reeckening den 10^en^ van de maand Boedar [4]) van Baypun [5]) 325

CCCVIII. MOLUKKEN.

25 Mei 1666. [6])

Naarmate de O. I. C. in de Molukken een zekerder positie innam, liet zij haar politiek varen om Ternate en Tidore, ook Batjan, tegen elkander uit te spelen. Hoogstens diende zij „het werk van (deze) oosterse prinsen altijd in balans (te) houden". Zelfs trachtte zij, bemiddelend op te treden bij geschillen tusschen deze potentaten. „In de maand van December 1660 [7]) is tusschen de 3 Molukse koningen een verdrag gemaekt ende werden daer bij de palen van yders rijk, waer uijt dagelijks veel onlusten quamen, aengewesen en bekent gemaekt. Evenwel (schrijft de Gouverneur [7]) valt er noch al te knibbelen, ontstaende uijt een ander ingen haet, diese bij voorgeeling erven dan en zullen met licht aan den anderen komen, dewijle

[1]) Kulikaare in het „translaatgeschrift".

[2]) Over deze inkomsten zie Canter Visscher, bldz. 322, v.v.

[3]) In Contractboek III bevindt zich, aan dit stuk voorafgaande, een „translaat geschrift" door Wittula aan Gosken ter hand gesteld, waarin deze belooft, zich aan deze ola te houden. Ik vond niet noodig, dit geschrift op te nemen.

[4]) Vgl. Canter Visscher, bldz. 434.

[5]) Uit het Contractboek. Ofschoon geen overeenkomst, waarin de O. I. C. als partij voorkomt, neem ik het stuk op, omdat de O. I. C. als bemiddelaar optrad en indirect er sterk bij was betrokken. Buitendien herhaalt dit contract sommige bepalingen van dat van 1660, mij slechts bij name bekend.

[6]) 10 December. Zie beneden, bldz. 338.

[7]) Simon Cos (1656—1662). Hij schreef dit 7 Mei 1660.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

een yghelyk van haer zyn recht aan het goedvinden van den gouvernem heeft gedeferreert. (*Dagh-Register 1661* bldz. 37 159 v.v.)

Ongeveer 1666 was het tusschen de vorsten van Ternate en Tidor „ganssch geen goed verstand maer zy lagen gedurig met malkandere over hoop, t' geen de E. Maatschappij het beste zag vermits haar de al te groote vriendschap tusschen die wee niet diende, hoewel haare Edelheden zomtyds wel gelast hebben dat men altijd bezorgen moest, dat het nit hen tot geen openbare scheuring kwam." Het gevaar van de te groote vriendschap tusschen deze potentaatjes werd van nader belang, nu de Spanjaarden in 1663 met hun en ruit uit de Molukken vertrokken en de O. I. C. daar dus gerusten haar politiek konde drijven (Valentijn, I, *Oudtste Zaaken* bldz. 325, 326), te meer daar niet alleen Ternate maar ook Tidore (zie hiervóór bldz. 102 v.v.) geheel onder haar invloed stond. Het behoeft dan ook geen verwondering te wekken, dat G. G. & R. geen bezwaar hadden dat Jan van Wesenhagen en Abraham Verspreet als bemiddelaars optraden, toen de sultan van Tidore dit verzocht. Deze waren in Februari 1669 door G. G. & R. in commissie gesteld naar Makassar en vandaar naar de Molukken gegaan (*Dagh-Register 1666—1667*, bldz. 15, 17, 108, 111, 115; Bokemeyer, *Molukken*, S. 247 ff.; Stapel, *Bongaais Verdrag*, bldz. 116, v.v.) Zij ontwierpen onderstaand verdrag, dat de sultan van Tidore bezwaar had te teekenen omdat hij met den commandeur de Molukken Van Voorst niet te maken wilde hebben. Toch meen ik het concept hier te moeten opnemen, óók omdat het den stand der zaken in de Molukken van dien tijd aangeeft:

> Provisionele artickulen van naerder verdrag voor de koningen ‚Gutchil **Mandarsaha,** koninck van **Ternaten** ter eenre, ende **Saifoedin,** koning van **Tidore** ter andere sijde op de voorgevallene onlusten ende kivilatien [1]) sedert haar jongste contract met den anderen aangegaan dato 10e December 1660, [2]) ontworpen door den E. Commissaris **Jan van Wesenhage,** ende den opperkoopman **Abraham Verspreet,** als expresse geëligeerde arbiteren van beyde de voornoemde koningen ende den Heer Commandr Antonio van Voorst [3])

Aengemerckt sijnde, dat in het contract tusschen opgemelte vorsten eene daar onder ook begrepen **Alahoedin,** koninck in **Batsian,** aan

---

[1]) Cavilatien = kleine twisten.

Mij onbekend. Zie echter *Dagh Register 1666—1667* bldz. 114, Valentijn *Oudtsche Zaaken* bldz. 324.

[3]) Bij besluit van G. G. & R. van 3 Januari 1662 was „dit gouvernement in een commandement veranderd." De opperkoopman Anthony van Voorst werd door G. G. & R. benoemd tot commandeur (*Resins* III bldz. 274). Deze werd bij besluit van G. G. & R. van Oct. 1666 „opgeroepen" en vervangen door den opperkoopman Maximiliaan de Jongh (*Dagh-Register 1666—1667* bldz. 158). G. G. & R. waren niet tevreden over zijn optreden in de Molukken.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gegaan, ende dato 10e December 1660 in presentie van den E. Heer Symon Cos salr geweest gouverneur ende directeur voor d'E. Comp.e in Maluco ende die van sijn Ed.r rade besegelt ende besloten expresselijck en wel ten regten gestipuleert ende uytgedruckt ende onder sprooken staat dat d'een deser Koningen over de ander geen d'minste superioriteyt hebbe noch pretenderen magh maar yder in sijn rijck even souvram zijn. ende daar bij ervaren werdende, dat de meeste oneenigheden waaruyt oorspronk hier van schijnen te hebben soo wert dit poinct hiermede dan oock weder voor het eerste aangeroert ende wel expresselijck ondersprooken [1]) dat niet alleen yder koninck bij sigh selfs ende onder den anderen daarvoor na desen in allen desen te estimeren sal sijn, maar oock dat de selve ende yder van haar omtrent een yder, ende voornamentlijck omtrent hr. d'E. Compagnie, bij deszelfs respective Gouverneurs Commandeurs of andere soo presente als toekomende bevelhebbers in Maluco daar voor sullen moeten aengesien ende in alle gelegentheden gehouden werden, sonder dat den Gouverneurs, present of toekomende, om gene reeden sullen vermogen d'een meer als d'ander in eenigen voegen te patrocineren, voor te staan of jegens d'ander te eenige saecken van geschil te maincteneren, maar zal deselve gouverneurs of commandeurs wel expresse jcken in alle voorvallende saken van geschil ende anders gehouden zijn, in allen desen als opregte middelmars ende scheetsluyden, sonder zijde te houden, haar te gedragen ende te reguleren nae den teneur ende inhoude der contracten ende also in alle conscientie betragten ende bevveren voor t gemene beste dat alle onstane ende te ontstane onluysten, sonder d'een of d'anders disreputatie op het spoedigste werden bygelegt ts schertharthijen contingenten sic!, op dat d'een saack d'ander niet overvallende, de verwaringe vergrote, ende is t oock nodigh dat in onderhandelinge partijen gesanten van haare natien respective gebruyckeu, en ter saacke dienstigh qualificeren om t'elckens ten overstaan van den Gouverneur off yemanden door sijn E. gequalificeert, de saacke te verhandelen in welck gedaente wel gelet sal dienen dat de gesanten respectievelijck hier off daar in haar volckelijk recht niet werden verkort, dat oock sijn personen van dignitet na vereijsch der saacke. Ende op dat alles te beter ende in gevoeglijcker maniere toegae, soo verbinden haar partijen gewilligliycken inmts desen t'elckens op versoeck van den Gouverneur Haare Mat.est personen

[1]) „Met elkaar afspreken, met iemand overeenkomen, bepalen, voorstellen". Verdam, *Middel Nederlandsch Handwoordenboek*, bldz. 402).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ter decisie van nodige saken ten casteele Orangie [1] te verschijnen alwaar dan ook alle importante zaacken sullen moeten afgehandelt worden, sonder andere plaatse daertoe te eligeren off te verkiesen en zal d'een Mat.t verschenen synde d'ander sich ook met alle bij sieke excuseren, off ymandt anders in synen naame senden mogen, tot Preiudicie of naedeele van d'ander gelijck dan ook verstaan wert, dat alle andere t'samencomsten van egnale qualiteyten zijn moeten.

Ende om wijders te koomen tot een volkomen vereffening van de openstaande saacken die 't sedert het jongste contract in onse handen sijn overgevallen, soo hebben partijen eerstelijcken verclaart ende geswooren verclaren ende sweren mits desen, jegens den anderen in eewige vergetenis te stellen alle wedersijtse hostile actien door onder-saten respective tot nu toe gepleegt stellende het eene verlies van volck ende andere egnael haer verbindende namaals daaraan niet meer te sullen gedencken.

Ten tweeden soo stipuleren en onderspreecken ook mits desen, dat alle overgelopene slaven ende slavinnen, op wat onderhorige plaatse zij zijn, volgens den teneur van opgemelte eerste contract zullen werden gerestitueert hoop tegen hoop, de dooden niet gereeckent en onder den hoecum Molach begreepen [2] sonder nogtans dat de onwillige sullen werden geconstringeert maar voldoen mogen met 50 realen of een ander in haar steede, ende sal yder niet verder als op die overgelopene persone pretenderen mogen de kinderen staande haar fuge en tijden echt tusschen een overgelopene ende inlantse vercreegen, niet vermogen te eysschen, ende blijven moeten bij haare moederen, ten waer vader ende moeder anders over een quamen en d'een en d'ander opgemelte slaven alle sonder vertragen door de wederzijtse hoecums [3] binnen den tijt van acht dagen alle werden versamentlijck ter tregeert aan handen van den Commissaris Jan van Wesenhage ende een opperkoopman Abraham Verspreet sonder langer uitstel om gerestitueert te werden nae behoren met expres bespreck dat geene fouten, door opgemelte slaven voor heen begaan, maar sullen werden te laste gebracht.

Ten derden sullen de Tidorese soasievers, [4] voor enige maanden

---

[1] Op Ternate, zetel van het Nederlandsch bestuur over de Molukken.

[2] De bedoeling hiervoor is mij niet duidelijk.

[3] Hoekoem, inlandsch bestuurshoofd. Vgl. *Corp. Dipl.*, I, blz. 211, noot 3.

[4] Rijksgrooten. Vgl. *Encyclopaedie*, III blz. 361 en *Corp. Dipl.* I, blz. 211, noot 3.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van 't Siobbo [1]) met 2 gialos [2]) nae Ternaten overgegaan en aldaar noch huys houdende met haaren geheelen ommeslag en soo se gekomen sijn werden gelevert aan handen van opgemelde arbiteren van van Wesenhagen ende Abraham Verspreet ommie onder schrift eijn pardon ende eewige ergiffenis aen haaren Koninck te verdienen gesonden, met conditie dat ieselve ende yder van hun alsdan weeder sullen aengesien ende gehouden werden in haare dignitenten ende offitien diese gehadt hebben, onder Siobbo wonende, ende geen andere waar sullen deselve mogen werden geplaatst of gedisponeert op Tidore nae wel gevallen van een K^e^ muts nogtans huijsgesin bij huijsgesin blijvende ende in dier selver voegen, sullen oock aan handen der gemelte arbiteren geevert worden alle Ternatanen sedert het jongste contract van Ternaten op Tidore overgegaan om in manieren voorschreven te werden bejegent. en sulcx alles sonder vertreck, [3]) ende corts na het bevestigen van desen sullen ook alle tweelicken bij desen luijden reciproce gedaan ende aangegaan van waarden wijven ende gehouden werden

Ten vierden sullen de Ternatanen uijt het Makassaarse gesantschap, tot Tidore overgebleven [4]) onder pardon overgebleven onder pardon werden gelevert aan handen van d'E. Compagnie om in vrijheijt versonden te worden nae welgevallen der selver Comp

Ten vijfden wert alhier bevestight ende te stercker geconfirmeert het 2^e^ poinct van het vorige opgemelte contract melkende dat yders onderhorige landen alsdaar vermelt buijten consent van den eygen heer door d'anders onderseten niet mogen gefrequenteert veel min gemfesteert orte beroofft bij welcken aen noch onderspruncker blijft dat de landen tusschen den Ko van Macassar ende den koninck Mangarsaha in questie [5]) staande ende waarlijck van outs onder de oude Ternataense heerschappije gehorende ooch niet sullen mogen gefrequenteert sonder expres consent van de selve aen opgemelte Sijne Majest^t^ te waare zij niet de selve Majt in openbluycken oorlogh of afgevallen waren werdende daarbij namentlijk verstaan de drie landen **Xula,** [6] met al d'van **Gepij,** [7] **Bangaij,** [8] **Ceacea;** [9]) item

[1]) „Tsjobbo, voormalige vestnig op het eiland Tidore" (Veth, *Aardrijkskundig Woordenboek* III blz 1328).

[2]) „Gilala ranke zeer snelvarende roeiboot, vroeger in de Molukken in gebruik." *Encyclopaedie* Aanvullingen Afl 4. blz 113)

[3]) Vertrec uitstel sonder vertrec ongerymde Verdrag blz. 61

[4]) Vgl o.a. Stapel, *Bongaas Verdrag* blz 87

[5]) Vgl. o.a. Stapel, *Bongaas Verdrag* blz 23

[6]) Soela-eilanden. [7]) Een der Banggai-eilanden

[8]) Suasea op Peleng, een der Banggai-eilanden

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

de negerijen op het landt van Celebes **Balanta** [1]) ende de negorijen daaromtrent, den grooten inbogt **Malalou,** [2]) het eylant **Wawonij,** [3]) het eylant **Catoua,** [4]) het lant van **Pantjana,** [5]) het lant van **Bouton,** enige negorijen op het lant van **Solor,** het eylant **Tagiha** [6]), achter Macasser d'inbogt van **Tomini, Gorontalo** ende de negorijen daer omme de landen van **Sangij, Mangerado,** [7] **Saboange,** ende **Xullo,** gelijck seecker lyste [8]) daarvan wijders ende pertinenter meldet. Mits dat de coningen van Tidore ende Batchian gelijcke vrijheden genieten sullen ontrent alle hare onderhorige afgevallene ende in questie hangende landen daar se niet in publijcker oorlogh mede mogten zijn.

Ten sesten wert noch geinterpreteert op d'inleydinge van desen dat by overtredingh der contracten off anders in cas van onderlinge geschil de criminele misdaat te straffen of om beter te seggen, sententie te executeren wel sal staan aan den overheer der misdadige maar dat ter enqueste en ter veldingh van sententie nae naukeurigh gedaan ondersoek ende ondervindingh der saacke als regters sullen ad hoc geeligeert ende gequalificeert de koningen Mandarsaha, neffens de Mayr van Tidore ende den gouverneur des casteels Orangjen Jhe dan na de saacke vereyscht haare hoecums [9]) respective met [10]) noch soo veel personen in gelijcken getal als nodigh wesen sal nae Malesije [10]) daartoe mogen deputeeren off selffs verschijnen, nae de saacke van gewicht wesen mach, van welcke sententien als dan t zij by hoecums off de Mayr selfs gewesen, niet sal mogen werden off cumen geappelleert of geadvereert, maar sal stracx op deselve werden executie gedaen, op het lant daar de misdadigers inwerhongh sijn, ten overstaan, nochtans van gecommitteerde uyt een selven kaadt, ende blijft yder der koningen ende hoecums respective wel sterck verobligeert in alle sinceriteyt d'onderhorige misdadigers te agtervolgen ende te doen leveren in handen van de justi

[1]) Balantak op Celebes Oostkust (onderafdeeling Banggai)
[2]) Malala is een paats in de onderafdeeling Tolitoli (*Lijst Namen*, bldz 166) Maar dit kan moeilijk bedoeld zijn, waarschijnlijk wel de baai van Tomori
[3]) Wowoni, eiland aan de Z.-O. kust van Celebes
[4]) ?
[5]) Het eiland Moena (Veth, *Woordenboek* II, bldz 690)
[6]) Mangamtoe? Menado?
[7]) Ik heb deze lijst niet aangetroffen. — Vgl. nog *Corp. Dipl.*, I, bldz 52, 63.
[8]) Hier in de beteekenis van „godsdienstige rechter" (*Encyclopaedie* II. bldz. 97)
[9]) Schryftout voor „met
[10]) Op Ternate

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

tie, op 't eerste aanclagen van partijen in behoorlycker voegen gedaan.

Ten zevenden blijft den Ko. van Tidor verbonden, wel te doen letten, dat syne onderhorige Papoe [1] allentha ver we. werden wederhouden in het rooven op de landen en volckeren. Ternaten of d'E. Compagnie onderhorigh.

Ten agsten. Dat voortaan geen e gesanten, ambassadeurs ofte niet wat caracters imanden in dese quarteren verschynen mogte [2] en van eenig potentaat, Europisch off Indisch, afgesonden sy, n niet en sal mogen werden geadmitteert ten zy met expresse ende alderspoedigste voorwete ende kennisse der drij voornoemde personen. Mar darsalxe Sanfoedin ende d'E. Compagnie buyten welckers advijs voorwete kennisse ende expresse accoorda tie ontrent manden afgesonder.[3] sal mogen werden gehandelt, getracktéert ofte ondersproocken al waart schoo dat de afgesonde ie mochten zijn vereenigde vrunden ende geene onderdanen van Tidore, Ternaten off d'E. Compagnie gelyk dan ook in een en derselver voegen geen van beyde de koningen legaatschap sal mogen doen off doen doen, directelijck off indirectelijck.

Mits alle welcken dan den koninck van Tidore ontrent den persoon van den Heer commandeur Anthony van Voorst alle onlusten vergetende,[4] ende de nove waar jonc reconsilierende, in verbant met d'E. Compagnie vert aangenomen in een e der selver voegen ende sonder enige exceptie a s der Ko. Mansarsa ende het Tarnataanse rijk sij geweest, onderwerpende sich in conformite van alle verbonden ende onderspreeckingen by, met se ve rijk van tijt tot tijt aangegaan, blijvende dan ook mits desen bevestich, het opgemelte contract van dato 10e December 1660 swerende wij ende beloovende desen neffens dien voor eeuwig en in a le sincerenteyt reffe is stucke als noch tot meerder rust nae desen mogten werden gemaakt, heylig lyckers te observeren ende nacomen, doen opserveren en naercomen. Item te suiden specialer ende in waarheyt betrachten alles wat tot onderlinge meerdere bevestig van vrundschap sal dienen. In welcken van welcken desen etc.

---

[1]) Papoea's.

[2]) Men wilde van 's Compagnie's zijde beletten gezantschappen b.v. van het vijandige Makassar aan Tidore, zooals onlangs plaats had gevonden.

[3]) De bedoeling is, dat buiten hun toestemming met niemand van de bedoelde gezanten mag worden onderhandeld.

[4]) Dit wilde de koning van Tidore juist niet verklaren. (Zie hiervoor bldz. 338.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Aldus gedaan ende den coninge van Tidoor voorgedragen op 't eylandt Tidore ten woonhuyse van gemelten Koning [1]) door d'opgemelte arbiters in vergaderingh gesterckt met den ondercoopman **Jacob van Kerckhoven** ende den adsistent **Jan Fredrickse Zaldus,** den 25ste May A° 1666.

CCCIX. KUST VAN MALABAAR.

10 Augustus 1666. [2])

„In 't Jaar 1663 schreven onse Legerhooftden hier aan haar Edelheden (G. G. & R.) dat'er benoorden Cananoor geen Christenen gevonden wierden, maar dat van daar beginnende na de Caap Comorijn . . een ontallijcke menigte, en dat'er alleen tusschen Ceylon en die Caap [3]) langs de Zeekant 43 Kerken geteld werden, alle meest [4]) door Roomse geestelijke bedient, en waarvan de Koning van Portugal geen lasten ter wereld had, te wenschen zijnde dat onze Heeren en Meesters (de Bewindhebbers) dit in hunne landen hier eens mede mogten sien, en ondervinden. Haer Edelheden sogten in 't eerst dese Roomse geestelijcken te doen verhuysen . . "

Contract en nader verbondt gemaackt tusschen de Nederlandse Geoctroyeerde Compagnie en uyt derselver name ter ordre van d'Ed **Iabrand Gooske,** commandeur der stat Cochin ende Custe Mallabaar, door den boeckhouder **Siwert Backer** ter eenre ende den mogenden Komne van **Trevancoor** ter andere zijde

1.

Wanneer dat d'Ed. Comp[e] en den Trevancoorsen konnick in

[1]) Hieronder was dus weggenomen het bezwaar (Stapel, *Bongaas Verdrag* bldz. 87), dat de sultan van Tidore niet naar Ternate wilde komen.

[2]) Uit Contractboek III

[3]) Dus de Kust, in dit „Contract" genoemd

[4]) Den 20 Augustus 1665 namen G. G. & Raden het besluit, den Archidiaken der St. Thomeese christenen als van den Paus in den ban gedaan zijnde, tot Bisschop over deselve en andere Inlandsche Christenen langs deese Kust tot C. Commorijn en Madure aan te stellen om haer dus van langer hand de meerschappij van Romen te onttrekken" (*Realia*, II, bldz. 292 — Men zie ook Baldaeus, *Malabar*, bldz. 123, vv., 146, vv. Canter Visscher, *Brieven* bldz. 80, vv. 128 vv. (12de Brief)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

vrundschap waren, is gecontracteert om de papen van St Paulo [1]) te verjagen, die langs de custe tusschen **Coljlan** ende **Caap Commorijn** woonagtig zijn en nimmermeer daer weuer te mogen komen soo lange d'vrundschap tusschen d'Ed Comp' en den Trevancor sal bestandig zyn.

2.

In dese maniere sullen de papen verjaagt werden, dat d Ed Comp' s Comux vassalen en coopheden zal paspoorten verleenen, die tusschen de Caap en Coylan zyn gesleeten (?) en vssers niet verhinderen in hare vissery

3

Dat d'Ed. Comp', na het van ouds is gebruyckelyck geweest dat de Mocquaes Christenen [2]) handelen in vrundschap

4.

Wanneer de Mocquaes Christenen eenige papen begeeren gedooren Inlanaenen dat geen Jesuiten zyn, soo sal d'Ed Comp' haer niet hindren zyn, ter contrarie alle behoorlycke hulpe bewysen

5

Dat des Comp' dienaaren geen gewelt doen sullen aen de vasalen die tusschen d Caap en Coylan geseten syn, in alle vrundschap met haer handelen, dat geen verschil vernomen werd

6.

Dat kerkelycke inwonen zyn, blyven voor de papen, die weder op dese Custe comen sullen. [3])

Hiervan syn gemaackt vier eensluydende instrumenten, twee in de Hollandse twee in de Mallabaerse spraarse, daervan yder 2 sal behoudden Ter zyde stont Aldus gedaan en besloten int conukl Pareys in **Trewindron** [4]) naer Hollandsche styl den 10^en^ Augt anno

---

[1]) De Roomsch-katholieken. „Pères de Saint-Paul. On donne ce nom aux Jésuites dans les Indes, parce qu'ils etaient chargés du college de Saint Paul, célèbre séminaire fondé à Goa en 1541." (Migne, *Encyclopédie théologique*, 1863, col. 1060 s.).

[2]) Vgl. Canter Visscher, blz 129

[3]) Is mij niet duidelijk

[4]) Trivandrum (8° 29' N B. en 76 57' O.L.). Vgl. Hunter, *Gazetteer* XXIV, p. 59)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

,666, en na de Malabaarse den 29ste der maand Ady int ,aer Coylan 841 [1]) Waren geteyckent van de zyde van Trevancoor ende Comginne van **Attingen** eenig Mallabaarsche caracters e' uyt des Ed Comp'ts naem **Siwert Backer.**

CCCX. MAKASSAR.

4 Januari 1667. [2])

Op het eind van 1666 kwam aan de gespannen verhoudingen tusschen de O I C en Makassar een eind,doordat de Hooge Regeering besloot dit rijk den oorlog aan te doen. Een flinke vloot onder leiding van Cornelis Speelman stak den 24 November in zee (zie verder hierachter bij den vrede met Makassar, n°. CCCXVII). 1 Januari 1667 ankerde men bij het eiland Moena. Het bleek daar dat de stad Boetan door de Makassaren werd belegerd. Speelman bood den strijd aan en 4 Januari gaf het Makassarsche leger zich over en de Nederlanders namen bezit van het vijandelijk kamp. (Stapel, *Bongaais Verdrag* bldz. 93, v.v en de daar aangehaalde litteratuur, *Dagh Register 1666—1667*, bldz. 258, v.v.)

Artijculen waarop geaccordeert is tusschen d'E Heer **Cornelis Speelman,** admiraal etc" van wegen de Hooge Regeringe van Indıa op Batavia, met cram **Bonto Marano,** [3]) admiraal van wegen den coningh ende regeringe van Macassar, mitsgaders radıa **Bima** [4]) ende radıa **Loubou,** [5]) soo als volght

Eerstelijk beloven bovengenoemde cram Bonto Marano, radıa Bima en radja Loewoe hun met het gantsche Macassarse leger, althans gelegen in de negerij **Bougij** op het eijlanct **Bouton** ende met des E Comp's magt belegert te onderwerpen ende stellen in handen van de E Compagnie met alle de vaartuijgen wapenen, spijse, a le andere middelen van goudt, sil er en ,uwelen, slaven en slavinnen mets ter weereldt uytgesonnert, en dat op genade en ongenade ter discretie

---

[1]) Coilam ,Ca ter Visscher, bldz 434,

[2]) Uit het Contractboek. In het Contractboek staat in margine „Bouton", wat met juist is

[3]) Karaeng Bonto Mararano. — Hier wordt dus deze naam juister geschreven dan gewoonlijk (Monte marano). Vgl. Stapel, bldz. 107, noot 1) en 108.

[4]) Radja van Bima, die Makassar hulp verleende Vgl. echter Stapel bldz 112. 113

[5]) Radja van Loewoe, aan Makassar vasalplichtig Deze vorsten waren de drie voornaamste hoofden van het Makassaarsche leger

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van den overwinner, die tijt pure goetheijt haar verseeckert van haar leven ende te bevrijden van alle mishandelinge ende misbruijcken navolgens de Christelijcke manieren en seedtheijt

Ten tweeden sullen zij tot begeren van de E Compagnie promt en sonder eenig dilaij hebben afte setten haare gelastigde, met of sonder onse scheeps of vaartuijgen magt [1], tot de 't sestig oorlogs prauwen door hun 't haarder eerste aencomste tot Bouton onder 't commando van Dammanghaga [2] uijtgesonden, om de negerijen langs de buijten kust van 't eijlandt Bouton te vermeesteren ende ruineren desse volcx desen als dependent van 't leger ook onderstellende, als vooren op genade ende ongenade ter discretie voor soo veel het in haare magt is.

Des heeft de heer Admiraal belooft de voorschreven crams Bontomarano, Brina en Loubou met weder te stellen in handen of ondert gebiet van den comingh van Macassar maar de twee laatste in haar eijgen landt onder voorwaerden met d'E. Compagnie daar over te maacken [2] en die den eersten in het lant van de een der twee voorschreven of wel bij de Bougijs [3] ter keure van de E Heer Admiraal mede onder sodanige condtiten, als in der tijt onderlingen sullen worden beraampt, behoudens dat sij of gene van de hare ooit off immermeer haar ook weder sullen mogen begeven tot dienst of believen van den comingh van Macassar

Ende tot naarkominge van 't gene hier boven van wegens de overwonnene belooft staat, soo blijven de voorschreven drie overheeren vant leger als ostagieren, [4] tot dat sij en het gantsche leger ont wapent ende alle effecten hier vorer vermeld in handen van den overwinner overgelevert sullen sijn

Onderstont aldus gedaen en gecontracteert in 't jaght Muijsenburgh leggende ter rheede voor de negerije Bougi, op 't eijlant Bouton ende in besettinge van het Macassarse leger, den 4e January des jaars 1667 Was geteeckent **Cornelis Speelman,** en met Macassarse charackters de namen der bovengenoemde drie radjas Lagestont ons ten overstaan, die ook onder een sonnen getuigen, dat den inhoude deser de Crams bovengeschreven wel en overvloedigh in de Maleijtse tale uijtgelegt en vertaelt, mitsgaders dat het ook de regte cincere verhandelinge geweest is, alsoo wij present en

[1] De zin is hier niet duidelijk
[2] Zie hierachter
[3] Boegineezen toen voor een deel onze bondgenooten
[4] Gijzelaars.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

aanhoorders van 't genegotieerde geweest zijn, en noch ondertekent **Maximiliaan de Jong,** [1]) de naem van Radia Bougijs [2]) in sijn tale **D. van der Straten, Cristiaen Poolman,** t merk van Cap^e **Joncker, Gerrit den Back** [3]) en in het Maleijts de naam van d'en [4]) schrijver

CCCXI. MOLUKKEN.

29 Maart 1667. [5])

Saif Oedien, die in 1657 „alleen door toedoen der E. Maatschappij, sultan van Tidore was „gekozen tegen de oude Molukse costumen, en rijk-wetten" en daardoor zijn „ouder broeder, Goran„a" van diens rechten had beroofd, was een „vorst van veel verstand", maar volgens de onzen „zeer kregelig, licht-geraakt, en zeer eigen-zinnig" (Vgl. hiervóór bldz. 338). Niet te verwonderen, dat de O. I. C. er op gesteld was, de verhoudingen zoo scherp mogelijk te regelen, vooral „in opzicht van de specerijen" Ofschoon reeds vroeger overeenkomsten met hem waren gesloten, nam men de gelegenheid waar toen deze kwam, om een verdrag te sluiten, „daar bij een weg gebaant" werd, „om zijne kregelige aart wat beter, dan wel bevoren, te kunnen temmen" (Valentijn, I, *Molluccos*, bldz. 106, 109) Deze gelegenheid kwam met Speelman's expeditie tegen Makassar Van Boeton (zie hiervóór, bldz. 346) vertrok Speelman naar de Molukken en sloot daar onderstaand verdrag met Tidore (Stapel, bldz. 96, 118, v. v.), hetwelk Tidore geheel aan de O. I. C. onderwierp

Articulen ende voorwaarden, waarop den grootmagtigen **Ceijfoedijn,** coning van **Tidor,** en sijne Grooten voor haar ende haare subjecten en nacomelingen ter eenre, en den Heere **Cornelis Speelman,** Superintendent etc^a, in den name van den Ed. Heer Gouverneur Generael Joan Maatsuijcker ende de Heeren Raden van Indie, representerende de hoogste magt en authoriteijt van de Generale Nederlandsche Vereenigde Geoctroijeerde Oostindische Compagnie in deze landen, ter andere zijden, voor eeuwigh en altoos geaccordeert, verdragen en overeengecomen zijn in maniere als hier onder geschreven.

---

[1]) Vgl. Stapel bldz. 96.
[2]) **Aroe Palakka**? (Vgl. Stapel, bldz. 106, v. v.)
[3]) Zie over de onderteekenaars Stapel, bldz. 97, v., 107
[4]) „Den"?
[5]) Uit het Contractboek. Ook bij Valentijn, I *Molluccos* bldz. 109 v. v.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Gelijk als in den jaare 1657 tusschen welgemelten heere Coningh en sijne Groote en den heere Gouverneur Simon Cos onderlinge bonde[1]) gecontracteert ende versproocken, zoo sullen alle nagel- ende notebomen als doen uijtgeroeijt en verdorven geworden in alle landen onder de Tidorese gehoorsaamheijt staande, hetzij ook waar die soude mogen gelegen wezen, geene uijtgesondert, niet alleen uijtgeroeijt en verdorven blijven, maar ook ten eeuwigen dage, ten waare het d'E. Compagnie selve begeerden, geene nieuwe aanplantinge mogen geschieden, directelijk ofte indirectelijk, maar sullen noch altoos, ten overstaan van sulcke Nederlandsche gecommitteerden als den heere President daartoe believe te beste te vinden, noch doorgaans door alle landen soo veel visites moeten werden gedaan als zijn E. kompt nodigh te oordelen, om alle ouwe boomen die noch in wesen gebleven, ende nieuwe, die uijtgebedt en opgegroeijt mogten wezen, telckens wegh te nemen en te bederven.

Ende op dat dit geschiede met de minste moeijte en incommertingen, soo werden alle de onderdanen ende inwoonderen der Tidorezen ende haare territoiren verbonden, gelijk sij te vooren ook verbonden sijn geworden aanwijsinge te doen van alsulcke note- ofte nagelbomen, als noch ergens in de landen mogten sijn staan gebleven, en die sij luijden, naar gedane aanwijsinge, dan ook selver moeten runineren en omvellen op pene van indien namaals bevonde werde hiervan in gebreecke te wesen gebleven, den schuldige daarover rigoreus en te exempel van andere sal werden gestraft.

Hiertegen blijft de Generale Compagnie verbonden, gelijck sij doen verbonden is geworden, soo lange in dit gecontracteerde geen infractie off contraventie werden gedaan, jaarlijcx aan den Coningh en Grooten voor haar en gemeene van de Tidorese landen aan deze omvellinge der note- en nagelbomen gratresseert ten behoorlijcker tijt prompt uijt te keeren en te betalen eene somma van drie duijsent slegte realen van 48 stuijvers ofte vier en twintigh hunderd Rijxd.[r] te sestigh stuijvers ijder. Sijnde wijders versproocken overeengekomen enige geaccordeert dat hooggemelte Coningh en sijne rijx grooten nu noch ten eeuwigen dage niet en sullen vermogen, onder wat schijn ofte titul het soude mogen wezen, in enige van sijne landen gene uijtgesondert in te laaten ofte te admitteren, sonder voorweten, expresse licentie ende toestaan van van de Compagnie, enige Europiaansche of Indi

[1]) Ook bij geschrifte? Vgl. hiervóór no. CCXXI.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

aensche natien welcke ofte hoedanige die oock wesen ofte genaempt mogten werden t zij France. Spanjaarden Portugesen, Engelsche Deenen, Sweeden, Italianen, Hoogduytsche ofte andere. item Macassaren Javanen Bantammers, Atchinders, Soloor ofte Timoresen Moren, Buttanezen, gene uytgesondert

Van alle welcke opgenoemde ofte andere natien hy Heere Coningh, noch Zijne rijcken grooten in geene van haare landen oock niet en sullen vermogen te admitteeren eenige gesanten, besendingen ofte brieven. t zij dan ook onder wat titul naam ofte schijn het wesen magh. maar gehouden sijn die off er naar herwaarts aan den Gouverneur ofte President te wijsen, om al haar gehoort haar aanbrengen te examineert en soo t nodigh is onderlinge gecommuniceert, te werden

Indien de Compagnie met eenige van de selve natien in vijantschap gerogte [1] tegen sodanige sal hy, Heere Coning ende sijne Groote hun oock vijand moeten verklaren en gehouden sijn tot afbreuck van de sodanige, als het hier om en omtrent te doen is, alle hulpe ende bijstant toe te brengen, sonder dat hy sal vermogen met de sulcke afsonderlijck van vrede te handele, veel min met deselve eenige alhantie te sluyten, waar tegen de Compagnie oock verbint ende belooft, met alsulcke vianden tot geenigh verband van vrede te komen, ten zij wel gedagten Koninck met alle sijne landen en onderdanen haar in en werde begrepen.

Indien 't geviele, dat van d'eene off d'andre sijde tot de gemelte heere Coningh ende Zijne landsaten eenige gesanten afquamen van vorsten waarmede de Compagnie in vijantschap waare, soo sal hij gehouden zijn en belooft het niets desen. deselve gevanckelijck aan de Compagnie over te leveren sonder de selve te verbergen off haar vlugten te mogen facilteren veel min te conniveren

Wijders verclaren opgenoemde heere Coningh ende zijne Groote hun zelve. hare landen ende onderdanen te stellen en over te draagen in handen ende onder beschermingе van de generale Compagnie. de zelve mits desen erkennende voor haare schut en scherm heer ja soodanig, dat of t'eniger tijt quame te gebeuren, dat en ge Europaense of Indiaense natien met off tegen haaren dank begeerden of poogden possessie of besittinge in enige haare landen te nemen, de Compagnie sonder de alderminste contradictie van ymanden dat selve zal vermogen te verhinderen verbieden en voorkomen evensoo als in haar

[1] Geraakte.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

vrije eijgen landen, geene andre toebehorende, ende in welcken gevallen wij hij desen verclaren, de selve in sulcken eijgendom de Compagnie toe te behoren gelijck wij ook met alle ons vermogen en magt die nevens de Compagnie sodanig beloven te bewaren

Ende op dat in dese goede overeenkomste en euwighdurend verbondt door den desen tusschen de Coningh ende de generale Compagnie opgerecht, teeniger tijt by versterff off anderssins geen scheuringe breucke ofte verwijderinge mogte opkomen zoo is versproocken ende geaccordeert, dat by versterff van de hoogh gemelte Coning (die Godt de Heere een langdurig leven gunne, de rijx grooten geenen successeur tot de croone sullen vermogen vast te stellen sonder toestemmingh en medealvijs van de Compagnie dat is te verstaan van den genen, die wegens de Compagnie als dan hier sal presideren, also de Compagnie door desen contracte wert ingelaten tot een lidt en medegenoot in de Tidoreese rijckx regeringe

Soo het de Compagnie goetdunckt, soo sal hij tot haare meerder verseeckeringe van desen contracte en sonder enig tegenspreecken mogen vorderen soodanige personen van aansien, om tot ostagiers aan 't Casteel soo langh als nodigh geacht wert te resideren als alsdan de saack komt te vereijsschen, behoudens dat de soodanige door off van wegen de Compagnie in haar gelove niet geturbeert maar allen t halven wel ende behoorlijck getracteert sullen werden

Het sal de Compagnie vrijstaan allerwegen daar zij het komt goet te vinden, op de landen ende territorien van het Tidorees gebiedt te extrueren sulke vastigheden als in tijde en wijle vereijst mogte werden, en oock deselve weder in te trecken naar gelegenheijt van tijt en saacken

Oft gebeurde dat enige Europiaense off inlandse Compagnie dienaren, vrijburgers, marckjckers, slaven ofte andre onderdanen van de Compagnie om eenige begane misdaat ofte andere dwijfelsche hoofsheijt sigh van onder de Compagnie onttrecken en op de vlugt begeven mogte sulcke in dien se komen onder de Tidorese jurisdictie sullen terstont gevat ende hier aant Casteel in verseeckeringe gebragt werden doch soo enige Tidorese contrarie dese soo eene quame te verbergen ofte te verswijgen sal hij daar over strafbaar zijn en niet verschoont mogen werden

Ook en sullen geene Hollanderen ofte andre dienaren van de Compagnie tot de Tidorese overkomende van het Christen gelooff af te gaan, ende de wet van Mahomet aen te nemen geensints mogen aangenomen, verswegen geherberght ofte verschoolen, maar stonts-

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

aan overgelevert moeten werden op peene van swaare straffen soo enige der Tidorese onderdanen contrarie desen quamen te doen, en soo weder van Compagnies zijde

Indien eenige dienaren off onderdanen van de Compagnie door die van Tidore quam belecht verkort ofte andersints misdaan te werden soo sullen des Compagnies officieren de selve vermogen in d'yssers te slijten, om aan den Coningh van Tidoor daarvan kennis gedaan en als wanneer door Zijn Hoogheit gecommitteerde gestelt sullen werden om de saack te examineren ende daar over de wel verdiende straffe ge executeert te werden. Indien weder enige Tidoresen van Compagnies dienaren ofte onderdanen benadeelt ofte misdaan quame te werden, die sullen oock mogen geapprehendeert maar voors ten eersten aan den heer President moeten overgelevert werden, als wanneer dan mede sijne we verdiende straffe naar bevindinge van de saack met en sal ontgaan

Om goede consideratien is mede verstaan ende besprooken dat de Papaouse eylanden voor soveel die onder de gehoorsaamheijt van den coningh van Tidoor sorteren alleen door sijne onderdanen sullen bevaren worden, behoudens dat hij heere Coningh oock belooft en aanneempt indien de Compagnie teenuger tijt van ginder parthije slaven off yetwes anders quame te begeren, hij die door de zijne voor de Compagnie sal moeten laten handelen sonder daaraan enigh voordeel te doen. gelijck het de Compagnie sal vrijstaan, haren dienst ofte de gemene saack sulex vereijsschende derwaarts met haare scheepen besendinge te doen doch niet sonder voorgaande kennis en kuntschap van den Koningh

De vaart op Mindanauw ende andre eylanden dat dijt gelegen [1] sal sodanigh als tot noch toe en sonder d'een off d'ander van onse gealeerde te prejudiceren mogen onderhouden werden. soo lange de Compagnie daarin voor haare en de gemene welstant niet na gelighs oordeelt te resideren en waarom het oock de Compagnie sal vrijstaan, indien t haar nodigh dunckt en sodanigh ten goede verstaan wert te behooren de selve te verbieden ende te doen naarlaten.

Naar Amboina Banda ende alle andre territorien onder de gehoorsaamheijt van de Compagnie, oock naar Bouton, Macassar Tiema [2] Buema, Javaanse Cust. Bantam etc^a en sullen de Tidoresen geene besendinge doen, off derwaarts heene met haare vaartuijgen varen mogen, ten zij met expresse licentie van de Compagnie

[1] Waarschijnlijk beteekent dat „dien kant uit gelegen".
[2] Timor

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Aangesien de Papouers door haar continueel roven verscheijde onenigheden na ende dan hebben komen te verourssaacken soo heeft ook den Koningh belooft ende aangenomen voor soo veel die onder sijne gehoorsaamheijt sorteren daar in sodanige ordre te stellen, dat het na desen niet meer en come te geschieden zijn de te dien ende voor eerst verstaan dat sij nergens sullen vermogen te vaaren in en om de landen, met de Compagnie ende Moluxse bontgenoten in vrintschap zijnde, ook niet indien eenige daarvan weder in vijandschap afvielen, ten zij alvoren hier aan t Casteel van den Gouverneur of President een acte van licentie komen vorderen gehouden blijvende, wanneer van de reijse retourneren die alhier weder te restituueren en sullen alle ongeene welcke desen contrarie doen onvermijdelijck met de doot moeten werden gestraft boven restitutie van de goederen, die men zal bevinden door haar gerooft te zijn

Aldus gecontracteert over eengecomen ende verdragen, mitsgaders op de Mahometaanse wijse besworen int Casteel Oranje op Malejo den 29 Maart A° 1667 bij voorschreven heere Coningh, geassisteert met **Banouassij,** Rijx hoecum, quimelaha **Doaux** [1]) van **Soasiwo,** [2] **Caboul,** quimelaha van **Togohia,** [3] **Sousousou,** quimelaha van **Mare** [4]) ofte **Pottebacken,** [4]) **Alle,** quimelaha van **Tommewaij,** [5]) **Jegoene,** quimelaha van **Toma,** [6]) **Idij,** segnadie quimelaha van **Toloa,** [7]) ook met eene representerende de presentie van den Goegoe goe **Jan Jau Aleij, Toelol,** Capitein Laut sengnadia rijx hoecom **Sabba,** quimelaha van **Samaffo, Codapay,** quimelaha van **Sokonaero, Samaeija** [8]), sengnadie van **Marieco,** [9]) **Soatia Casjoeba,** sengnadie van **Marieco, Soatij Doeco,** quimelaha van **Tomaijdi;** [10]) voorts noch alle de andere Grooten, om indispositie en andre ongelegentheden met zijnde konnen herwaarts komen. Ende van wege de

---

[1]) Valentijn heeft vermoedelijk beter „Doauw"

[2]) Soasioe op Tidore, „verblijfplaats van den Sultan" (Veth, *Woordenboek* III, bldz 958)

[3]) Valentijn, bldz. 111, heeft „Togalika"

[4]) Valentijn heeft ten onrechte „Motir" Marek of Pottebakkerseiland ten Z van Tidore

[5]) Valentijn heeft „Tommewaak" — Tommelan, volgens Veth op de Z.O-kust van Tidore?

[6]) Valentijn „Tama"

[7]) Valentijn „Taloa"

[8]) Van Jan Jau Aleij tot hier toe zijn de namen volkomen onzeker (vgl. Valentijn).

[9]) Marikoe op Tidore.

[10]) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Compagnie door den Superintendent ten overstaan ende bijwesen van den president **Maximiliaen de Jonge,** den opperkoopman **Danckert van der Straaten,** den capiteyn **Christiaen Poolman.** [1])

CCCXII. MAKASSAR.

29 Maart 1667. [2])

Een der middelen, om Makassar in het nauw te brengen was, de omliggende kleine eilanden voor de O. I. C. te verzekeren. O.a. werd daarbij het oog geslagen op Moena (Pantsiano) en wel vooral op het „leelijke roofnest Tibore" op de Noordkust. Dit werd den 29 Maart tot onderwerping gebracht (Stapel, bldz. 115. 124. v., *Dagh-Register 1666—1667*, bldz. 274).

Accoortbrieff tusschen den coninck van **Tiboor** ende d'E. Compagnie ende hem dese naevolgende poincten voorgestelt door radia **Pallacca** [3]) ende den capiteyn Iuytenant **Davit Steijger,** [4]) uijt de naam van d'E. Heer Cornelis Speelman, admiraal en veltoverste, mitsgaders superintendent, commissaris over de Moluxe eylanden &c.

1

Dat hij, sal sijn geweer over gever en sigh op genade en ongenade met al die gene die bij hem sijn of al wat onder hem staat oock dat selvige doen sal op de discretie van de Compagnie.

2

Dat hij alle Maccassaren, die bij hem zijn of op het land van Pantsiano of daar ontrent, daar hij wetenschap van had, sal ons brengen dood of levendig en soo de coninck van Tiboor sig daar met mans genoeg toe vind sal hij schuldig sijn, om aan ons te waarschouwen, dan sullen wij daar in remedie stellen.

3

Zal den coningh van Tiboor niet lijden of toestaan, datter enige

[1]) Bij Valentijn, bldz. 111, volgt hier nog „onderstoud, gecollationeert, accordeert. in 't Kasteel Orangie Ultimo Maart 1667. Was geteeckent Abraham Gabbema, Secretaris".

[2]) Uit het Contractboek.

[3]) De bekende Aroe Palakka.

[4]) Zie over hem Stapel, bldz. 117, 125.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Maccassaarse vaartuijgen of van andre eijlanden die vijantschap hebben met d'E. Compagnie of de geene die d'E. Compagnie aengaet op het eijland van Pantsiano comen sullen, of daar ontrent alsoo veel minder sal hij enig gespreck met haar houden, maar de ge noemde Coningh sal sich stracks vervoegen bij de gene die d'E. Compagnie daar of ontrent hebben, bekent maken.

4.

So veel minder sal die coningh van Tiboor eenige prieven of schenckagie van d' Maccassaren of degene die vijanden sijn van d'E. Compagnie met vermogen aan te nemen, maar stracks bekent [maecken] aan radia Palacka of die coninck van Bouton of de gene daar ontrent mogen liggen.

5.

Sal ook den coninck van Tiboor aan radia Palacka overleveren al de slaven en slavinnen, die van het bloet der Maccassaren sijn

6.

Sal den coninck van Tiboor altijd gereet sijn, soo hem d'E. Com pagnie van doen heeft, in oorlog te gaan tegen de Maccassaren of andere natien, die oorlog soecken tegen d'E. Compagnie het zij te waater of te lant

7

Ten laatsten sal den coninck van Tiboor sweeren en sijn eedt op doen, dat hij of d'geene, die nae hem regieren sullen, noyt t wapen tegen d' Compagnie gebruijken sullen, maar altijt getrou zijn als een goet onderdaan toebehoort

Dit alles heeft de coningh van Tiboor gewilligh[1] ingegaan en sonder dwangh, waarop hij ook sijn eed gedaan heeft in dese bovengenoemde poincten altemael nae te komen en getrouwel te onderhouden, en heeft dese ve met sijne handt willen onderteijkenen.

Geschreven in 't fort **Tiboor** den 29e Meert Ao 1667

[1]) Een krasse uitspraak

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCXIII. MOLUKKEN.

30 Maart 1667. [1])

Op zijn tocht van Celebes naar de Molukken (zie hiervóór blz. 348) sloot Speelman den 30 Maart ook een verdrag met Ternate. (Stapel, blz. 120) hetwelk ook dit rijk scheel onder den invloed der O. I. C. brachte

> Amphatie en confirmatie van alsodanige contracten als oijt voor heenen [2]) tusschen den grootmagtige Sultan **Mandarsaha,** coning van **Ternate,** off zijne voorouders en de Generale Nederlantsche Geoctroijeerde Oostindische Comp. gemaackt ende besloten en nu de novo bij Sijne Majesteijt sampt [3]) desselfs Grooten, met d'Heer Cornelis Speelman, superintendent ende admiraal etc. van wegen ende uijt name van d'Ed. Heer gouverneur generaal Joan Maatsuijcker ende de Heeren Raden, beede deude Compagnies opperste ende hoogste magt in India, overslen ende gerecolleert [4]) zijnde

Ende is voor eerst geconfirmeert alle voorgaande gemaackte contracten ende verbonden daeselve ten eeuwigen dage wedersijts van waarde gehouden wordende voor soo veel de ouder van de Jager [5]) en die alle door den desen met en werden wedersprooken voorts dienende tot amphatie

Dat hoogh gemelde heer Koning en Rijcksgroten ende nakomelingen nu noch ten eeuwigen dage niet en sullen vermogen onder wat schijn ofte tijtul het ook mogt wesen in enige van alle landen, geene uijtgesondert in te liiten ofte te admitteren, sonder voorwete

[1]) Uit het Contractboek. Ook in *Overgekomen brieven en papieren 1670.* I.

[2]) Zie *Corp. Dipl.*, I, en in dit deel verschillende „contracten"

[3]) Verdam. *Middelnederlandsch handwoordenboek*, blz. 508 „te zamen" (met).

[4]) Recolleeren met elkander vergelijken van geschriften. (Kramer's *Woordenboek* door Zondervan, blz. 1039).

[5]) Duidelijk is dit zeker niet. Het oudste contract is van 1607 (*Corp. Dipl.*, I blz. 50, v.v.). Een zeer stoute poging tot oplossing heb ik in mijn binnenste besloten gehouden, maar ik durf ze niet uitspreken. De bekende Herbert de Jager heeft in de „jaren, dat hij in Indie vertoefde, vele der oudere contracten vertaald. (*Corp. Dipl.* I, blz. 89, 118, 119, en zie hiervóór). Kan nu deze ook vertaald hebben de Ternataansche contracten en kunnen dan dezen als grondslag voor het contract van 1667 hebben gediend? Myne poging is zeer stout en misschien is een meer prozaïsche oplossing de juiste, n.l. dat „Jager" een schrijffout is voor „jaren", zoodat er iets moet gestaan hebben van „voor soo veel de oudere jaren" (betreft)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

expresse licentie en toestaan van de Compagnie eenige Europaense off Indiaense natien, wecke en hoedanigh die ook mogen wesen genoempt, t zij dan, France, Spanjaarden, Portugese, Engelse, Deenen, Sweeden, Italianen, Hoogduijtsche ofte andere, item Macassaren, Javanen, Bantammers, Atchijnders, Soroor en Timoresen, Moren, Bimanesen, geene uijtgesondert.

Van alle wecke opgenoemde ofte andre natien hij heere Koningh off zijne Rijxgrooten in gene van hare landen ook met een schijn vermogen te admitteren eenige gesanten, besendinge ofte brieven, t zij dan ook onder wat tijtul, naam, ofte schijn het wesen magh, maar sal gehouden wesen die off eijnde naar herwaarts te wijsen aan den Gouverneur ofte President om alsdaar gehoort haar aanbrengen ge-examineert en soo t nodigh is onderlinge gecommuniceert te werden.

Indien 't gevicle, dat van d'een of d'andere zijde tot gemelde Heere Coningh en zijne lantzaten enige gesanten afquamen van vorsten, daar alsdan de Compagnie mede in vijandschap ware, soo sal hij gehouden wesen ende gelooft met minder lesen, de selve gevancke jk aan de Compagnie over te leveren sonder he te verbergen ofte haar vlugten te mogen fasil teren, veel min te conniveren.

Wijders verclaren opgenoemde Coning en zijne Grooten hun selve, hare landen en onderdanen te stellen en over te dragen in handen ende onder bescherminge van de Generale Compagnie, te selve fruits desen erkennende voor haaren schuts- en schermheer, jn sodanigh, dat off t eenigen tijt quame te gebeuren, dat enige Europaense ofte Indiaense natien met ofte tegen hunnen danck, begeerden of poogden possessie off plaetsinge in enige haare landen te nemen, de Compagnie sonder die aldermindste contradictie van hunnde dat selve sal vermogen te hinderen, verbieden en voorkomen, even zooals in haar vrije eygen lande, geene andere toebehoorende en in welcken gevalle wij bij desen verclaren dese ve in sulcken eygendom d'E. Compagnie toe te behoren gelijck wij ook met al ons vermogen ende magt die nevens die Compagnie sodanig beloven te bewaren.

Ende opdat in dese goede overeenkomste en eeuwigdurend verbondt door den dese n tusschen den Coningh en de Generale Compagnie nader vast gestelt ende bevestigt t eenigen tijt bij versterff, off andersins geene scheuringe, breucke off verwijderinge mogte opkomen, soo is ook versproocken ende geaccordeert dat bij versterff van hooghgemelte Coning die Godt de Heere een langdurigh leven

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gunne) de Rijxgroten geenen successeur tot de crone sullen vermogen vast te stellen, sonder toestemmingh ende mede advijs van de Compagnie, dat is te verstaan van den gene, die wegens de Compagnie alsdan hier sal presideren, alsoo d'Compagnie door den desen wert ingelaten tot een lit en medegenoot in de Ternataanse rijx regeringe.

De vaart op Mindenauw en andere eijlanden dat uijt gelegen,[1] sal sodamgh als tot noch toe en sonder d'een off d'ander van onse gealheerde te prejudiceeren mogen onderhouden werden, soo lange de Compagnie daarin voor haare ende gemeene welstant niet nadelighs oordeelt te resideren ende waarom het oock de Compagnie sal vrijstaan indien het haar nodig dunct, en sodamg ten goede verstaan wert te behooren, dese ve te verbieden ende te doen naarlaten.

Naar Amboina, Banda en alle andre territorien onder de gehoorsaambeijt van de Compagnie oock naar Macasser, Timor, Buema, Javaanse cust, Bantam etc" en sullen de Ternataanen geene besendinge doen off derwaarts hene met hare vaartuijgen varen mogen, ten zij met expresse licentie van de Compagnie.

Den koninck van Ternaten en zal niet vermogen, t zij dicht bij ofte verre van Compagnies casteelen en stercten eenige steene gebouwen, rondruijte ofte andre fortificatiewercken op te regten, als niet genteen goetvinden, naar genomen goet overlegh van de Compagnie, oock gehouden weser, die nu staan wanneer den Gouverneur off President het nodig oordeelt ten eersten onder voet te laten rucken.

Ende alhoewel in de voorgaande oude contracten genoegzaem is gestipuleert ende vastgestelt, dat geene Ternataanen uijt haar gelooff door ons tot Christendom ondancx den Coningh mogen getrocken, en mede geene Christenen geensints in de wet van Mahometh aangenomen mogen werden, zoo wert dit poinct niet te min tot vergenoege van den Coning in desen gerenoveert en wedersijts beloofd strickte onderhouden te sullen werden.

Aldus gedaan geconfirmeert, geamplieert ende gecontraheert op den 30e Martij 1667 int casteel Orangie op Maleije, zijnde tot bevestinge van dien door hooghgemelte Coningh en zijne Groote quitchil **Dintij,** goegoegoe **Refe,** capiteijn Laud **Tamim,** hoccom **Waddagiela,** hoccom **Bibue** goegoe **Gamoe Norra,**[2] met wesent

[1]) Zie ingevóór, bldz. 352, noot [1])

[2]) Gamoekanora, op de Westkust van Halmaheira

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

maar wert vervangen door **Dinij,** goegoegoe, **Lapita,**[1] sengnadie **Gnoffagita,**[2] **Sawele,** sengnadie **Tahane,**[3] **Soffa,** sengnadie **Tahane;** voorts met naakanderen vervangende alle andere Rijx grooten, hier present ende met present de gewoone eed op den Alcoran gedaan ende met het Rijxzegel versegelt, en van wegen de Compagnie hebben den superintendent, geadsisteert met d'r president **Maximiliaen de Jongh,** den oppercoopman **Danckert van der Straaten,** en den capitein **Christiaan Poolman,** haare hantteeckeninge besijden Compagnies grootzegel hier onder nedergeseth

---

CCCXIV. MOLUKKEN.

12 April 1667.[4])

Van Ternate ging Speelman naar Batjan, waar hij 12 April de navolgende „verbintenisse" met den „Coning" sloot (Stapel. bldz. 122)[5]), die ook Batjan geheel aan de O. I. C. onderwierp.

> Nader verbintenisse en contract gemaackt tusschen **Alawadijn,** coning van **Batchian** ende zijne Grooten ter eenre, ende de Heer **Cornelis Speelman,** superintendent admiraal etc^a^ uijt de name van de Ed^e^ Heer Gouverneur Generaal Joan Maatsuijcker ende de Heeren Raden van India, representerende de Hooge Regeringe en oppermagt alhier in India van de Generaale Verenigde Nederlantse Geoctroyeerde Oostindische Compagnie ter andre zijde

Wert voor goed, bondig en van waarden gehouden met gecontracteerde ende geaccordeerde tusschen welgemelte heer Comings afgestorve broeder coning Alij en hem selve ten overstaan van de Rijx grooten, ende de heer Jacob Hustaard van wegen de Compagnie

---

1) ?

2) Gnoffikia op Makjan? (Veth, I, bldz. 359).

3) Tahane op Makjan? (Veth, III, bldz. 854)

4) Uit het Contractboek. Ook in *Overgekomen brieven en papieren 1676*, I

5) Stapel zegt, dat Speelman „'s nachts tussen de 12de en 13de aankwam" op Batjan. Er is dus hier een klein verschil ten opzichte der dateering. Trouwens het contract was reeds 25 Maart gesloten op 't kasteel Oranje (zie beneden)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

onder dato 7e November 1653 [1]) en 18 Januarijo 1656 [2]) respective t welck bij desen van wederszijden bevoght wert eeuwigh en altoos heylighlijck te onderhouden Voorts sal der Coningh en zijne Rijcxgrooten met alleen continueren jaarlijckx in alle sijne landen de neerstige visite te doen naar alle oude of meu uytgewassen nagelbomen nemaar oock notebomen en alle die gevonden werden totaal ruineren en uytroeijen sonder dat een eenige t'zij nagel off noteboom magh blijven staan of ten eeuwigen daage sonder believe off consent van de Compagnie aangeplant mogen werden sulcke den geenen, die men van Conings onderdanen bevind eenige boomen geweten en verswegen te hebben, daar over ten hoogsten strafbaar zijn, ende met mogen werden verschoont

Wel gemelte Coningh en zijne Groote verbinden hun oock nu noch ten eeuwigen dagen in geene van zijne landen die hem nu eijgen hennen off naarmaals noch eijgen worden mogte geene uytgesondert in te laten of te admitteren sonder expresse licentie van de Compagnie eenige Europaense of Indiaense natien, hoedanig die oock mogen werden genoemt t zij France Spanjaarden Portugese., Engelse, Deenen, Sweeden Italianen, Hoogduytsche off andre., item Macassaren Javanen Balaimmers. Atchijnders Solor- of Timoresen. Mooren, Bimanesen, geene exempt

Van alle welcke opgenoemde ofte andre natien hij Heere Coningh off sijne rijxgrooten in geene van haare landen ook met stillen vermogen te admitteren eenige gesanten, besendingen brieven t zij dan onder wat naam ofte tijtul het wesen magh maar gehouden wesen deselve off en naar herwaarts te wijsen aan den heere Governeur of President om aldaar gehoort, haar aanbrengen geexamineert ende, soo het nodigh is onderlinge gecommuniceert te werden

Indien de Compagnie met eenige van de voorschreven natien in vijantschap gerogte tegen sodanige sal hij heere Coningh ende zijne Groote hun oock vijand moeten verclaren en gehouden zijn, tot afbreuck van de sodanige als het hier om en ontrent te doen is, alle hulpe en bijstant toe te brengen sonder dat sal vermogen met de sulcke afsonderlijck van vrede te handele veel min met de selve eenige alliantie te sluijten waartegen sigh de Compagnie oock verbind en belooft, met alsulcke vijanden tot genig verbond van vrede te komen, ten zij we. gedagten Coningh met alle zijne landen ende onderdanen daar in en werde begrepen

[1]) Zie hiervóór bldz. 60 v.v.
[2]) Mij tot nog toe onbekend gebleven.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Indien t geviele, dat van d'een off d'ander zijde tot de gemelte heer Coningh en synne landtsaten eenige gesanten afquamen van vorsten, waar mede d'E Compagnie in vyandschap waare, soo sal hij gehouden zijn en belooft het mits desen die selve gevanckelijk aan d'Compagnie over te leveren, sonder de selve te verbrengen ofte haar vlugten te mogen faciliteren, veel min te connniveren

Wijders verclaren opgenoemde heeren Coningh en zijne Grootemin selve, haare landen en onderdanen te stellen en over te dragen in handen ende onder bescherminge van de Generale Compagnie desselve mits desen erckennende voor haaren schutz- en schermheer, ja sodanigh dat off eenige tijt quame te gebeuren, dat enige Europaanse of Indiaanse natien met off tegen hunnen danck begeerden of poogden possessie off besittinge in enige haare landen te nemen de Compagnie sonder de allerminste contradictie van ijmandt dat selve sal vermogen te hinderen, verbieden en voorkomen, even soo als in haare vrye eijgen landen, gene andere toebehorende en in welcken gevalle wij, by desen verclaren deselve in sulcken eijgendom de Compagnie toe te behooren, gelijk wij ook met alle ons vermogen en magt die nevens de Compagnie sodanigh beloven te bewaren

Ende opdat in deze goede overeenkomste en euwigh duurent verbond door den Heere tusschen de Coningh en de Generale Compagnie opgerecht t'eeniger tijt by versterff of andersints geen scheuringe breucke off verwijderinge mogte opkomen, soo is versproocken en geaccordeert dat by versterff van hoog gemelte Coningh ofte God de Heere een langdurig leven gunne de Rijxgrooten geenen successeur tot de croone sullen vermogen vast te stellen sonder toestemminge en mede advijs van de Compagnie, dat is te verstaan, van den geenen die wegens de Compagnie alsdan hier sal presideren, alsoo de Compagnie door desen contracte werd ingelaten tot een lidt en mede genoot in de Batchiaanse rijxregeringe

Soo het de Compagnie goetduncken sal by tot haare meerder verseckeringe van desen contracte en sonder eenige tegenspreecken mogen vorderen soodanige personen van aansien om tot ostagiers aan t Casteel, soo lang als nodigh geacht wert te resideren, als alsdan de saack compt te vereijsschen behoudens dat de sodanige door of van wegen de Compagnie in hare gelove niet getracteert maar allenthalven wel en behoorlijk getracteert sullen werden

Het sal de Compagnie vrijstaan allerwegen daar sij het kompt goet te vinden op de landen en territorijen van het Batchiaans gebiet te extrueren sulcke vastigheden als in tijde en wijle vereijst mogte

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

worden en ook de selve weder in te trecken naar gelegentheyt van tijt en saacken

Off 't gebeurde, dat enige Europiaense off Inlantse Compagnies dienaren, vrijburgers, mardijckers, slaven ofte andre onderdanen van de Compagnie om enige begane misdaad off andere diergelijcke oorsaecken sig van onder de Comp. ontrecken en op de vlught begeven mogte, soucke indien se komen onder de Batchianse jurisdictie, sullen terstont gevat en hier aan 't Casteel in verseeckeringe gebracht werden, doch soo eenige Batchiannesen contrarie desen soo eene quame te verbergen ofte te verswijgen, sal hij daar over straf baer zijn en niet verschoont mogen werden

Oock en zullen geene Hollanderen of andere dienaren van de Compagnie tot de Batchiannesen overkomende, om het Christen gelooff af te gaan en de wet van Mahometh aan te nemen geensints mogen aangenomen, verswegen, geherberght of verschoolen, maar stonts aan overgelevert moeten werden, op peene van swaare straffe soo eenige der Batchianse onderdanen contrarie desen quamen te doen, en soo weder van Compagnies zijde

Indien enige dienaren of onderdanen van de Compagnie door die van Batchian quamen beleedigt, vercort off andersints misdaan te werden, soo sullen des Compagnies officieren deselve vermogen van de yzers te sluyten om aan den coningh van Batchian daar van kennis gedaan, en als wanneer door Sijn Hoogheyt gecommitteerde gestelt zullen werden, om de saack te examineren ende daarover de welverdiende straffe geexecuteert te werden. Indien weder enige Batchiannesen van Compagnies dienaren of onderdanen benadeelt of misdaan quame te werden, die sullen ook mogen geapprehendeert, maar voorts ten eersten aan de Heer Presidt moeten overgelevert werden als wanneer dan mede sijne welverdiende straffe naar bevindinge van de saack, niet en sal ontgaan

Naar Amboina, Banda en alle andre territorien onder de gehoorsaamheyt van de Compagnie ook naar Bouton, Macasser, Timor, Buna, Javaanse cust. Bantam etc[a] en sullen de Batchiannesen gene besendinge doen off derwaarts heene met haare vaartuygen vaaren mogen, ten zij met expresse licentie van de Compagnie

Aldus gedaan, geconfirmeert en geaccordeert int casteel Orangie op Maleije den 25[e] Maart dogh beswooren versegelt, ende onderteyckent in de negrij op Batchian den 12[e] April des jaars 1667, bij wegen van de Coningh, geassisteert van **Tissoda,** gewesen goegoegoe, Commex oom **Jasop,** goegoegoe. **Pamoessa,** capiteijn laud, **Baula,**

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

segnadie, **Madiolij Tafta,** gnoffamariera, **Salap Toeijgie,** gnoffa mariera van **Sambacquij,** [1]) **Gogare,** gnoffamariera **Obbije, Sawal,** sabandhaar van Batchian. Van wegen de Generale Compagnie den Superintendent ten overstaan van den E. president **Maximiliaen de Jong,** den oppercoopman **Danckert van der Straten** ende den capiteijn **Christiaan Poolman.**

CCCXV. BOETON.

25 Juni 1667. [2])

Met Boeton had de O. I. C. reeds langdurige betrekkingen. Zóó sloot Apollonius Scotte reeds in 1613 met „den grootmagtigen Koninck" van dit eiland een contract (*Corp. Dipl.*, I, bldz. 104, v.v., 115 v.v.). Deze relaties waren eenigszins ingewikkeld, omdat in den loop der tijden Ternate en Makassar rechten op dit eiland pretendeerden (*Corp. Dipl.*, I, bldz. 105, 303. II, *Registers*), Valentijn, *Molueccas*, bldz. 83, *Dagh-Register 1666—1667*, bldz 112, 251). In den thans woedenden strijd tusschen de O. I. C. en Makassar had Boeton, in 't nauw gebracht door Makassar, de zijde der O. I. C. gehouden, maar niet altijd het noodige beleid betracht. Op Speelman's terugtocht van de Molukken naar Makassar, bezocht hij ook Boeton (17 Juni), waar hij den 25 Juni onderstaand verdrag sloot. (Stapel, bldz 126, v.v.)

Den coninq van **Bouton,** Lasimbatta ende sijne landsgrooten en heeren van den Raadt, bij overstaan van paducca sirij sulthan Man darsaha, coninq van Ternata, [4]) den 30ᵉ Maart tusschen welhoogge melte heere Coningh [3]) ende den heere admiraal etc" van wegen de Generale Oostindische Compagnie in den name van de Hooge Regeringen van India besloten ende besworen, voorgelesen en bij Hun Hoogheden wel en van dege begreepen ende klaarlijk verstaan wesende hebben hun daar mede ten vollen konne [5]) geconfirmeert met verclaringe, hun daaraan sonder de allerminste afwijckinge te sullen verbonden houden voor soo veel in desen niet anders wert versproocken, in insigte in eenige artijckulen is moeten eenige veranderinge geschieden vermits alhier tot Bouton van wegen d'Compagnie sigh geen permanente residentie bevindt als om dat de ge-

1) ?

2) Uit het Contractboek. Ook bij Valentijn, I, *Molueccas*, bldz. 83, v.v.

3) Op diens verzoek had Speelman hem toegestaan den tocht naar Makassar mede te maken. (Stapel, bldz. 121).

4) Van Ternate. Zie hiervóór, bldz. 356.

5) Conne = kennis (Verdam, bldz. 303)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

legentheijt van Bouton requireert admissie van desen en geene trafiquanten, die gewoon binnen herwaarts toe te voeren padij en rijs, in trocque van slaaven

1 Ende is eerstelijk verstaan, dat in desen voor een artijckul geinsereert sal werden het accoort tusschen den heere coningh van Bouton ende de Compagnie op den laatsten Januari 1667 [1]) gemaackt ende beschreven, van sulcken inhoude als hier onder vervolgens can werden gelesen

Door den inhoude van desen geschrifte werd ingelijk bekent gedaan hoe dat in den name van de Generale Nederlantsche Geoctrojeerde Oostindische Compagnie bij ordre en last van den Edl'heer Joan Maatsuijcker gouverneur generaal ende de Heeren Raden van Nederlants Indien overeengekomen en geaccordeert is met paduca siri, sultan coning van Bouton dat den selven op alle de eijlanden van de **Toucabessens,** [2]) onder zijne gehoorsaamheijt staande ende bijsonder op **Calijloepa** [3]), ende **Wanchi Wanchi,** [4]), ook voorts alle andere hoe se genoempt schoor ook onder de Toucabesjes niet gereeckent mogte werden zal moeten ontvellen et uijtroeijen te overstaan van zulcke personen als d'Compagnie daartue sal begeren te continueren [5]) alle nagelaten nootmuscaatbomen die men nu alrede weet of die men naar desen nog mogte komen te vinden zonder dat eene daar op sal mogen blijven staan ook niet op **Pinonco,** [6]) eenigen tijt herwaarts geresorteert hebbende onder de gehoorsaamheijt van den Macassar en anders geregtelijk den coning van Bouton toebehorende. t gunt off onder de Compagnie of wel weeder onder zijne gehoorsaamheijt na apparentie nu staat overgebracht te werden Waarvoor d'Compagnie aanneempt en belooft, aan welmelden Paduca Siry Sultan jaarlijcx voor een recognitie te vereeren een somme van houdert rijxdaalders zijnde zoo veel als Zijn Hoogheijt verclaart heeft jaarlijcx uijt de vrugten van voorschreven eijlanden ruijm te hebben geprofiteert, en waarvan nu het eerste jaar expireren zal met het einde van dit lopende jaar 1667 mits dat komt te blijcken bij rapport van de Nederlantse gecommitteerden die nu eerstdaags met het volck van welgemelten Coningh herwaarts staen te gaan, dat de ontvellinge

1) Mij alleen bekend door deze insertie, terwijl de hoofdinhoud voorkomt bij Stapel, Bldz. 115.
2) Toekangbesi-eilanden, beoosten Boeton.
3) Kaledoepa
4) Wangi Wangi
5) Binongko

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

en totale uijtroeijnge van voorschreven boomen alsodanigh na de intentie van desen geschrifte effective geschieden en hetgeene Zijn Hoogheijt gehouden zal wesen in dier voegen jaarlijckx te laten geschieden op alsulcke eijlanden en plantsen op de eijlanden, daar gevonden werd, dat het nu met gedaan is geworden, sonder enige plantagie de novo te mogen doen of te laten dat het door andere gedaan werde, alles ter goeder trouwe en sonder enig bedrog.

Int't jaght Thertoenen, ter rhede voor Bouton op den laatsten Januarij A° 1667.

2. Sullende oock voorts op gene andre landen van de coninge van Bouton soo die nu onder sijn gehoorsaamheijt zijn off noch na desen daar onder quamen gestelt te werden, geene noten of nagelboomen mogen wassen, maar altoos moeten uijtgeroojt werden 't zij dan oock waar men die komt te vinden.

3. Op Bouton sullen mogen ter negotie geadmitteert werden solange inlantse natie, als hier gewoon binnen te komen met rijs en andre eetbare waren als te weten die van Batavia Javaanse Oust Patani Johoor Palembangh etc° soolange met de Compagnie ende de coningh van Ternate in vrede binnen en anders niet nogtans met dese expresse uijtsonderinge dat geene Macassaren schoon oock met de Compagnie in vrede waaren en sullen vermogen op Bouton of eenige andre onderhorige landen ingelaten werden, ten zij van den geen die op Macassar van wegen de Compagnie opperhooft is een pascedul vertoonen.

4. Gesanten van coningen en princen hierontrent, met de Compagnie ende de coningh van Ternaten in vrede zijnde sullen hier op Bouton wel aangenomen maar niets met deselven besloten mogen worden, als naar voorgaande communicatie en verkregen goetvinden van de Compagnie en de coningh van Ternata, aan wien oock van de aankomste van sulcke gesanten als het zijn aanstonts kennisse gedaan moet worden, met bericht, wat haar versoek en begeren is, maar van Macassar sullen gene besendinge van gesanten off brieven mogen aannemen, schoon oock met hun in vreede waaren.

Indien de Compagnie met enige natien, uit voorstaande contract genoemt in vijantschap gerogte tegen zoodanige sal hij Heere Coningh ende zijne Groote mit oock vijand moeten verklaren en gehouden zijn tot afbreuk van de sodanige als het hierom en ontrent te doen sal alle hulpe en bijstant toe te brengen sonder dat hij sal vermogen met desulcke afsonderlijck van vreede te handelen. Veel min met deselve eenige alliantie te maijten waartegen de Compagnie oock ver

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

bind en beooft met alsulcke vijanden tot geenig verbant van vrede te komen ten zij wel gedagten conningh met alle sijne landen en onderdanen daarin en werde begrepen

6 De gesanten van vijanden afgekome , zullen gelijck in het contract staat, gevangen off aan de Compagnie moeten overgelevert worden, doch de wijle Bouton van Compagnies residentie wat verder is afgelegen, zal de Koninck en zijne Grooten sodanige gesanten in goede verseeckeringe moeten houden tot dat gelegentheijt voorvalle om die te konnen overleveren

7 Indien den conningh van Bouton afhvigh wierd, dan sullen de rijxraden daarvan ten eersten kennisse aan den conningh van Ternata ende de Compagnie moeten doen opdat van beijder zijde gecommitteerde mogen werden gesonden, die met den Rijxraad een ander in des overledens plaatse sullen verkiesen, dewelcke, alvoren gevestight te werden, tot onderhoudinge van dit contrackt aan de conningh van Ternata en de Compagnie in handen van voorschreven gecommitteerde den eed van getrouwighheijt sullen doen en als wanneer oock de Rijxraden aan de nieuwe conningh bij eede getrouwheijt sullen beloven zonder dat de Rijcxraden ooijt vermogen zullen, een Conningh of te stellen en weder een ander in plaatse te kiezen als met toestaan van de coning van Ternate en de Compagnie, gelijk oock met de conningh van Bouton en zijne Grooten den goegoegoe ofte andre dergelijcke hooge officialen dijt haare bedieninge sullen vermogen te rucken met instellinge van andre, maar gehouden wesen de clagten diese tegen een sodanigen hebben, aan de coninck van Ternata ende Compagnie bekent te doen, om nevens hun daar in er over gedisponeert te werden en is verstaan dat sulcke hooge officialen, oock andere mindere Rijcxgrooten met in bedieninge komende altoos de getrouwe onderhoudinge van dit contract op den Alcoran sullen besweerer Maar off het gevielt dat den coning van Bouton tegens dit contract of andersints sich quaame te buijten te gaan dan sal de conningh van Tarnata ende de Compagnie met de rijcxgroten van Bouton vermogen, soodanigen conningh aff te stellen en in zijn plaatse een ander te verkiesen, zonder eenigh tegen spreecken

8 De konningh van Bouton zal vermogen gelijck als tot noch toe sijne besendingen naar Batavia, Amboina en Ternata te doen, oock in het land der Bougijs [1]) soo lange onder Compagnie's bescher

[1] Boegineezen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

minge verblijven maar met naar Macassar schoon ook met de Compagnie in vreede waaren, of ten zij alvoren van de Compagnie daartoe licentie hebben verkregen.

9. Zoo het de Compagnie goetdunckt zoo sal sij tot haare meerder verseekeringe van desen contracte en soo[1] emigh tegenspreecken mogen vorderen sodanige personen van aansien, om tot ostagiers aan 't casteel in Ternata of Batavia, zoo langh als nodigh geacht wert te residieren, als alsdan de saacke kompt te vereijsschen behoudens dat de sodanige door of van wegen de Compagnie in haar gelove niet geturbeert maar allenthalven wel ende behoorlijck getracteert sullen werden.

10. Het sal de Compagnie vrijstaan aller wegen op de landen onder het Boutons gebied, daar zij het komt goet te vinden, te maacken alsulcke vastigheden als in tijt en wijle vereijst mogte werden, en waartoe de Coningh en Grooten met het versorgen van alderhande materialen ende arbeitsvolck alle hulpe en adsistentie moeten bewijsen tot opbouwinge van dien hoedanige vastigheden de Compagnie ook sal vermogen weder in te trecken naar gelegenheijt van tijt en saacken.

11. Of het gebeurde dat eenige Europiaense off Indiantse Compagnie's dienaren vrijburgers mardijckers slaven ofte andere onderdanen van de Compagnie om enige begane misdaat ofte andere diijvelsche booshejt sig van onder de Compagnie ontrecken en op de vlugt begeven mogte, sulcke in dien se komen onder de Butonse jurisdictie sullen ter stont gevat en in verseeckeringe gestelt, om met de eerste gelegenthejt door haar weder aan de Compagnie overgelevert te werden. Doch so eenige Boutonnesen contrarie dese soo eene quamen te verbergen ofte te verswijgen zal hij daar over strafbaar zijn en niet verschoont mogen werden.

12. Oock en zullen geene Hollanderen of andere dienaren van de Compagnie, tot de Boutonders overkomende, om het Christen geloof aan[2] te gaan en de wet van Mahometh aan te nemen, geensints mogen aangenomen, versweegen, geherbergh ofte verschoolen maar aanstonts overgelevert moeten werden, op pene van sware straffen, zoo enige der Boutonnese onderdanen contrarie desen quamen te doen, en zoo weder van Compagnies zijde.

13. Indien eenige dienaren of onderdanen van de Compagnie door die van Bouton belediicht vercort ofte andersints misdaan te werden, soo sullen des Compagnies officieren deselve vermogen

[1] Valentijn blds. 85. heeft hier juist „af"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

in de ijsers te sluijten, om aan den coningh van Bouton daar van kennis gedaan, en als wanneer door Zijn Hoogheijt gecommitteerde gestelt sullen werden, om de saacke te examineren en daarover de wel verdiende straffe geexecuteert te werden. Indien weder enige Boutonders door Compagnies dienaren of onderdanen benadeelt ofte misdaan quame te werden, die sullen ook nergen geapprehendeert maar voorts ten eersten aan de Compagnie moeten overgelevert werden, als wanneer dan mede zijne wel verdiende straffe naar bevindingh van saack niet en sal ontgaan.

Aldus gecontracteert gedaan geaccordeert tusschen qu: tchijl Lassimbatte coningh van Bouton en zijne landsgrooten ter eenre ende **Cornelis Speelman,** superintendent admiraal etc^a in name van de Hooge Regeringe van India op Batavia, representerende de opper maght van de Nederlantsen staat int gemeen ende de Generaale Compagnie in 't bijsonder ter andere zijde. Ten overstaan en persoonelijk bijwesen van paduca siry sultan **Mandarsaha,** coningh van Ternata, met zijnen capiteyn, laud of zee-admiraal Reti in het schip 't hoff van Zeelandt leggende geanckert in de Victorije baij[1] voor Bouton, op den XXV Juny, A° XVICI XVII. Zijnde van de zijde van Bouton versegelt, onderteeckent en op den Alcoran naar een Mahumetaense wijse besworen, door paduca siry sultan **Lasimbatta,** coningh van Bouton, **Jijperamba,** goegoegoe **Lahassa,** ouden zee-admiraal **Touanpamanna,** hoecan off rijx regter, **Lajipalaut,** capitaut **Lagoelaguntij,** rijxraadt, **Manduratj, Labatdjigon, Laourij, Lambolodij, Cakialij Lasoule, Manduratij, Lawassa, Latoecandera, Ladingo, Lamoelo, Lamoessa, Labningi Laboa, Lamarija, Lambolodij, Lapula, Bongaporra, Latoeera, Lamantij, Lasseleja, Lancoeno, Lassoelo,** alle Raadsheeren en van wegen de Compagnie voor den Superintendent geadsisteert met der oppercoopman **Danckert van der Straaten,** de capiteynen **Christiaen Poleman** en **Pierre Dupon,** benevens 's Compagnie's groot zegel. Ende heeft paduca siry sultan Mandarsaha als mediateur en in desen ook sesfs gemtresseert sijne rijxbesegelinge, nevens de onderteyckeningh van den capiteyn laud **Reti** hier bij gevoegt zijnde hier van gemaakt twee originele instrumenten, d'eene voor den Coninck van Bouton d'ander voor de Compagnie, item een authentijk afschrift voor hooggemelten coningh van Ternate.

[1]) Vermoedelijk zoo genoemd naar de overwinning op de Makassaren van 4 Januari 1667.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCXVI. SUMATRA'S WESTKUST.

25 Juli 1667. [1])

Den 10 Augustus 1666 werd in Rade van Indië benoemd tot „permanent opperhooft" op Sumatra's Westkust (met residentie te Padang) de koopman Jacob Jorisse Pits, toen in commissie naar Palembang, Djambi, Malaka, enz. Van laatstgenoemde plaats ging hij in 't begin van 1667 naar Sumatra's Westkust om Abraham Verspreet in het gezag te vervangen. Daär op de Westkust was het alles behalve rustig geweest, sedert de dagen (1663) van Jan van Groenewegen. (Zie hiervóór bldz. 251, v.v.). Herhaaldelijk was het tot ernstige vijandelijkheden gekomen, waarbij Atjehers hun rol speelden. Vooral in 1666 werd de toestand voor de onzen moeilijk, maar Verspreet die van Batavia naar de Westkust was gezonden, was de toestand weer spoedig meester. Een der blijken van onzen invloed is onderstaande „opdragt" waarbij Salida met zijn gehoopte goud- en zilvermijnen in onze handen kwam. (*Dag-Register 1666—1667*, bldz. 131, 241, 301, 404, Van Basel, bldz. 20, v.v.)

Translaat opdragt van de negorije **Sillida** met de daaronder gehorende landen en t eijland **Chinke** [2]) gedaan door de sultans tot **Bajang** [3]) en **Indrapoura** benevens den radja **Trousang** [4]) met sijne en Bajangse ponglous [5]) aan den heer commandeur **Jacob Jorisz Pits.**

Int jaar naar Mahomets geboorte 1078, synde by ons Christenen tjaar 1667, heeft den sulthan tot Bajang, **Achmet Chia,** sulthan **Mamet Chia** van Indrapoura, radja van Trousang ende gesamentlyke panglous van Bajang en Troussang de negorye Sillida met alle de daaronder sorterende plaatsen en landen en plaatsen, van de rivier Lompo [6]) noordwaards tot Pijnen [7]) suydwaarts, benevens 't eyland Chinko, aan den commandeur Jacob Jorisse Pits, anders by de Maleyers Bintara radja gen[a], opgedragen, soodat hij, Sulthan, benevens den sulthan van Indrapoura en radja Troussang afstand doen van alle hare verdere pretentien op deselve landen onder voorwaarden dat sij nog niemand van de hare ofte hare nakomelingen ten eenigen dage daarop meerder sullen mogen pretenderen en sal den commandeur naar desen met vermogens wesen gesegde landen aan ymand

[1]) Uit Contractboek III. Ook in *Overgekomen brieven en papieren* 1682, Zesde boek, folio 997[ro] — De datum staat niet geheel vast — Vgl. de noot aan het slot.

[2]) Poelau Tjinglocek in de baai van Painan. Hierop was in 1666 een versterkte loge gebouwd, de eerste „vastigheid" der O. I. C. tevens een korten tijd de zetel van haar machtsuitoefening op de Westkust. (*Encyclopaedie*).

[3]) Bajang bij Painan.

[4]) Taroesan.

[5]) Penghoeloe? — „Pouglou een Regent op Sumatra" (*Vertaaling*).

[6]) Loempo.

[7]) Painan.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van de genoemde sulthans tot Bajang en van Indrapoura weder over te geven maar sal gehouden sijn, deselve landen met meer willende aan houden, aan den Gouverneur Generael tot Batavia opdragen.

Dit is besloten ten eylande Chimco binnen Compagnies,[1]) den 25ste dag der maand Toemakadu Cachuar,[2]) synde by ons in de maand July.

Ter presentie van volgende getuygen: den orangcaja Pangli.ma radja, gouverneur **Torre Narra,**[3]) Sr **François Bakker** en **Johannes Melman,** geschreven door catip moeda[4]) en is besegeld met het siap van den koning van **Maningcabo,**[5]) gen' Paducca Siry Sulthan Achmet Chia Ibirou Binouati Excandaar Do. Caroutie Riajat Cia Lula Sialam.

CCCXVII. MAKASSAR.

18 November 1667.[6])

Na de verdragen van 19 Augustus en 2 December 1660 (zie hiervóór bldz. 168, v.v.) werden de verhoudingen tusschen de O. I. C. en Makassar al spoedig weder van twijfelachtigen aard. Met het toegezegde vertrek der Portugeezen uit Makassar vlotte het met de Makassaren versterkten zich, vooral langs de kust. Kalamata bleef in Makassar stoken tegen de O. I. C. moeilijkheden bleven er bestaan tusschen Makassar met Boeton en ook met Ternate enz. enz. En ofschoon sommige dezer geschilpunten geheel of gedeeltelijk werden uit den weg geruimd, er kon geen sprake van een duurzamen vrede zijn. In 1665 werd de toestand gespannen en de koopman Abraham Verspreet die onze zaken daar leidde, lichtte het kantoor met „den geheelen ommeslag" en vertrok naar Batavia. Makassar ging voort zich uit te breiden, ook ten nadeele van Ternate, de toestand werd gaandeweg

[1]) Vermoedelijk is hier een woord uitgelaten „logie"

[2]) Welke maand hier wordt bedoeld is mij niet duidelijk. Dschemâdi el aecher? Maar deze maand van 1078 loopt van November tot December 1667. Van Basel, bldz. 25, heeft ook „Julij", maar hij kan dit exemplaar van het contract hebben gebruikt. In *Dagh-Register 1670—1671*, bldz. 398, wordt deze „opdracht" gesteld op 12 December 1667, „waervan de originale acte niet te vinden is, over sulx s't selve weder gerenoveert" Daarentegen wordt in de renovatie van 1671 (vgl. hierachter) gesproken van „den 25^en dagh van de maend Augusty" (t.a.p., bldz. 401).

[3]) ? Siry Narra, *Dagh-Register 1670—1671*, bldz. 401)

[4]) Katib, schrijver

[5]) De vorst van Minangkabau was door de O. I. C. nominaal hersteld in de opperhoogheid over Sumatra's Westkust, vroeger naar het schijnt door hem bezeten. Dit herstel was een middel om de potentaatjes op die kust door middel van Minangkabau aan ons te binden. (Van Basel, bldz. 25)

[6]) Uit het Contractboek. — Ook by Valentijn, III, 2, *Macassaarsche Zaaken* bldz. 160 v.v. en by Stapel, bldz. 237 v.v., en (verkort) in het *Dagh-Register 1668—1669*, bldz. 42, v.v.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

zeer kritiek en den 5 October 1666 werd in Rade van Indië besloten, een sterke expeditie onder commando van Cornelis Speelman naar Makassar te zenden (zie hiervóór, bldz. 346), aan welk besluit den 24 November gevolg werd gegeven. Aan boord bevonden zich ook Boegineezen, voor Makassar uitgeweken naar Java, onder leiding van den bekenden Arop Palaka. Na een langdurigen strijd waarin de O. I. C. ten slotte in het voordeel bleef, begon Speelman 29 October de onderhandelingen, om verder bloedvergieten te voorkomen, maar Makassar ging hierop niet in. Eindelijk in November gaf het toe en na lange onderhandelingen kwam 18 November het Boengaaisch traktaat tot stand. (Stapel, bldz. 68—191 en de Bijlagen en vooral ook de aangehaalde litteratuur.)

Naarder artijckulen ende poincten waarop tusschen den groot mogenden Paduca Sri sulthan **Hassan Oudijn,** coninck, ende vordere Regeringe van **Maccassar** ter eenre, ende den Heere **Cornelis Speelman,** oud gouverneur van de cust Chormandel, superintendent en commissaris over de Oostersche provintien, admirael en chrijgoverste over de scheeps- ende chrijgsmaght in den name van den Ed. Heere Joan Maatsuijcker, Gouverneur Generaal ende de Heeren Raaden van India, representerende de Hoge Regeringe en oppermagt van wegen de Generale Vereenigde Nederlantse Geoctroijeerde Oostindische Compagnie alhier in India, ter andere zijde, is gemaackt, gesloten ende vastgestelt een eeuwig duurende, vaste ende goede vrede, vrientschap en bontgenootschap

1.

Worden geconfirmeert voor goet, vast ende van waarden gehouden de contracten in dato 19 Augusto A° 1660 op Batavia in 't Casteel, tusschen den coninck van Poepoe, volmagtige van hooggemelte regeringe op Makassar, en de heer Gouverneur Generaal ende de heeren Raaden van India, item in dato 2° December 1660 tusschen de voorseijde regeringe en Jacob Cau als Commissaris van gedagte hun Ed° gemaackt ende gesloten, sullende de selve in alle haare deelen en poincten sodanigh naar gevolgt werden, voor soo veel die in desen niet en werden wedersprooken.

2.

Sonder eenig uijtstel sullen aan handen van den Admiraal overgegeven en getransporteert werden alle Europaense dienaren en onderdanen van de Compagnie, die haar present op off ontrent Macassar bevinden, soo die nu meuluex sijn overgelopen, als die noch van voortijde hier mogten gevonden werden, gene uijtgesondert.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

3.

Dat aan handen van de Compagnie sullen overgelevert ende gerestitueert werden alle scheepsgereetschappen, canonnen, contanten en andere goederen, gene uijtgesondert, welck uijt het schip de Walvisch op Zaleijer [1], ende 't jaght de Leeuwine op poulo Don Doango [2] verongeluckt gebergt ende tot noch toe aan de Compagnie bevonden compt te werden met weder gegeven te wesen, buijvende niet te min enige aan de hoogstgemelte regeringe van Macassar soodanige acht stucken iser canon, als van de Walvisch hier berusten, indien bljcken dat de Compagnie daarvan met 4000 R^en^ ten jongsten aanwesen van den Commissaris Cau [3] is voldaan

4.

Dat als noch sal geschueden prompte ende regtveerdige justitie, te aanschou ende overstaan van den Nederlantsche Resident, over sodanige personen, als men bevinden sal schuldigh en noch in 't leven te wesen aan verscheijde moorden, aen diverse Nederlanders op diversche plaatse gedaan, ende de welcke door de hoogstgemelte Regeringe met alle neerstigheijt sullen moeten werden opgesogt tot afschrick van sodanige boosdaders in toekomende

5.

De konincK en verdre Groote van Maccassar sullen besorgen, dat nu ten eersten des Compagnies debiteuren komen te voldoen ende te betalen alle 't geene aan de Compagnie schuldigh zijn en ten agteren staan ende voor soo veel daar aan mogte komen te ontbreecken, dat selve opregtelijck aan d'E. Compagnie te vergoeden, is 't niet dit saijsoen, dan ten langsten 't naestkomende sonder enig verder dilaij of uijtstel, waar toe hun hoogstgemelte regeringe door den desen specialijk verbint

6.

Sullen als noch doen vertrecken in conformiteijt van de laast gemaackte contracten, alle Portugesen met haaren aenhangh, geene uijtgesondert, waar die onder de regeringe van Macassar werden gevonden, ende wijle de Engelse gehouden moeten worden voor

[1] In 1662, Stapel, bldz. 74.

[2] In 1664, Stapel, bldz. 81 — *Dagh-Register 1665*, bldz. 58, v v „De schipper en stuyrluyden hebben het eyland (niet) weten te noemen, , het (wordt) door de Macassaren Don Duanga genoemt" Het kaartje achterin bij Stapel plaatst het benoorden Tello.

[3] Op het eind van 1663 en 1664 (Stapel, bldz. 77).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

groote aanstookers en veroorsaackeren van het breecken van voorschreven contracten,[1]) soo sal de Regeringe die met al haaren aenhangh met de aldereerste occasie mede van onder haar jurisdictie doen wegh gaan, sonder dat ymant van de voorschreven natien ofte haare creatuuren ooyt of ooyt naar desen in enige plaatse onder der Maccassaren gebiet weder ter negotie off anders geadmitteert sullen mogen werden; ook nu met langer mogen verblijven als uijterlijck tot Ult[o] . [2]) toe. Soo en sal hoogstgemelde Regeringe ook nimmermeer ergens onder haar gebiet nu off naar desen ter negotie off anders mogen inlaaten, admitteren of vergonnen eenige andere Europiaense natie of ymant van harent wegen, t zij wie se ook zijn off hoese mogte genoemt werden, geen uijtgesondert.

7.

En wert de Compagnie alleen met uijtsluijtinge van alle andre voorschreven Europiaensche natien onder 't gebiet van Maccassar overgegeven de vrije handel en negotie, sonder dat ook eenige andere Indiaensche natien, 't zij Mooren, Javanen, Maeijers, Aetchinders, Stammers, geen uijtgesondert, hier te merckt ofte coop sullen mogen brengen enige Chormandeese, Suratse, Persiaense, Bengaelse cleden off coopmanschappen, noch ook geen Chinese waeren, daarvan het aenbrengen de Compagnie alleen word toegelaten, en soo bevonden wierden, dat contrarie dese egter quamen te geschieden, dan sullen sulcke cleden en waaren ten proffijte van de Compagnie geconfisqueert ende de overtreders daar en boven gestraft worden, waar onder nogtans niet sijn begrepen soodanige slegte[3]) cleden als op de Oostkust van Java selfs werden geweven.

8.

De Compagnie wert bij desen vrijgekent ende ontslagen van alle tollen en geregtigheden, soo van de goederen diese compt aan te brengen of weg te voeren, geene uijtgesondert.

De regeringe of onderdanen van Maccassar en sullen naer desen haare vaerten nergens anders mogen maacken als op Balij, Javaense kust, Jaccatra, Bantam, Jambij, Palembang, Johor, Borneo, en gehouden wesen daartoe van de Commandant, van wegen de Compagnie hier residerende, te vorderen pascedullen, op pene dat wie sonder deselve in zee off elders comen te vinden, voor vijanden aangesien

[1]) Vgl. Stapel, bldz. 86.
[2]) Niet ingevuld. Evenmin bij Valentijn.
[3]) Eenvoudige.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

en weggenomen sullen, sonder dat voortaan op Biema, Soloor, Timoor etc^a enige vaartuijgen senden off oock beoosten den hoeck van Lassen,[1]) synde de oostkant van de straadt Zaleijer, comen mogen, oock niet aan d'andere zijde benoorden of beoosten Borneo, naer Mingdanau of de eijlanden daaromtrent, op verbeurte van lijff en goet der gener, die daar elders comt gevonden te werden.

10.

Ende dewijle alle de fortificatien langs de zee-oever van Maccassar meest reflecteren om te dienen tot versterckinge tegen de Compagnie, soo is geaccordeert, dat deselve in alle promptitude sullen geslegnt ende weggenomen werden, als Borrambon, Pannekoeke, Gresse, Marisson, Borrebos,[2]) off andere, sullende alleen mogen staan blijven 't groote fort Samboupo voor de Comnck, sonder dat daarnaar desen enige nieuwe daar ter plaatse off elders weder mogen gemaackt werden, ten ware met gemeen goetvinden van de Compagnie.

Tnoorder fort genaampt d'Joupandam[3]) sal stonts naar de solemnele be-eedinge van desen contracten van Maccassers guarnisoen werden gedicht ende aan de Compagnie in bequame en behoorlijk ordre over gegeven, om door haar guarnisoen beset te werden, blijvende het dorp en lant daar onder behorende gelijck voor desen, sonder dat de regeringe van Maccassar sich met de inwoonders van dien sal hebben te bemoeijen; des sullen de coopluijden voor haare negotie aan de Coning soodanige tol ende geregtigh' betalen als tusschen hoogstgemelte regeringe ende Compagnie noch bedongen staan te werden, maar en sal de Compagnie onder 't voorschreven resort met vermogen aen te nemen of te admitteren eenige misdadigers of soodanige als aan de Comnck ofte Groote eenigh gelt schuldig zijn, ten waare als voorens voldeden, en sal Compagnie's logie oock ten eersten in sodanige ordre als die is gelaten door den coopman Verspreet, 't binnen off buijten 't fort, ter keuze van de Compagnie weder werden opgeregt.

12.

De Hollantse munte, sodanigh als die op Batavia in rijxdaelders, schellingen, dubbele stuijvers en pitjes[4]) gangbaar is, sal hier op

[1]) Kaap Lassa.
[2]) Zie het kaartje bij Stapel op bldz. 63.
[3]) Oedjang Pandang, Rotterdam gedoopt, naar Speelmans geboortestad.
[4]) „Pitjes is seer kluyne geld specie" (*Verzameling*).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Maccassar in eygener waarde mede cours hebben, en voor sooveel mogte bevonden werden, dat het de gemeente tegenstont, neempt de Regeringe aan, met alle vermogen deselve munte onder het gemene volck op de basaar mede aangenaam te maacken.

13.

Tot een breucke van de aast verbroockene vrede beloven de Coninck ende Grooten aan de Compagnie op te brengen duysent slaven en slavinnen, jonge gesonde en volwassche menschen, behoudens dat haar vrij sal staan de betalinge of met slaven selve of met canon, goud, off silver, te doen, werdende in conformiteijt van de Maccassaarse gewoonte in sulcken geval gereeckent op twee en een halff teijl ofte 40 Maccassaarse goude masen ijder mits dat hiervan ten minste de helfte met de te doene besendinge in Junij aanstaande naar Batavia ende de gansche reste ten langsten t vol gende saisoen voldaan werde.

14.

Dat de coningh en Groote van Maccassar voortaan hun niet sullen mogen te bemoeijen met 't lant van **Bierna** en 't resort, maar de Compagnie daar met laate gewerden naar hun welgevallen, sonder de selve nu of oijt na desen, op d'een of d'ander wijse, directelijck of indirectelijck met raadt off daat te hulpe te comen tegens de Compagnie.

15.

De hoogstgemelde regeringe bekent gedaan wesende de grouwelijcke moort en groote schelmstuck, waaraan sich de koninck van Bierna, sijn schoonzoon crain Dompo, radja Tamborra, radja Sangarre en hun volgers, sterck te samen 25 personen, meest Biemanesen in hare fugie tegens de Compagnie hebben vergreepen,[1]) nemen aan den selven radja Bierna en soo veel van sijn consoorten, alsser gevonden werden, aan handen van de Compagnie over te leveren om regtveerdige straffe te ontfangen, insgelijckx crain Montemarano[2]), opdat hij van zijne misdaat in alle ootmoedig vergiffenis versoecke.

16.

Sullen aan den Coninck van **Bouton** ten eersten vergoeden en restitueren alle sodanige menschen als met den laesten in een over-

[1]) Valentijn heeft „furie" Zie over deze zaak Stapel, bldz. 183.
[2]) Zie hiervóór, bldz. 346 en Stapel, bldz. 141 183.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

val der Maccassaren in dat lant gerooft en weggevoert sijn, voor sooveel de selve noch int leven werden bevonden, gene uijtgesondert, en sullen ook aan den coninck van Bouton uijtkeeren het gelt ontfangen voor sodanige Boutonders als sedert den vercoop gestorven zijn, en dienvolgende niet weder gegeven connen werden, sonder nu off ooit nimmermeer naar desen te houden off te hebben eenige de alderminste pretentie op eenige van de landen van Bouton, daar van bij desen wel expres renuncierende.

17.

Ook zullen aan den coninck van **Ternate** restitueren, in eijgener wijse als int voorstaende 16 poinct, de geroofde menschen van Xulas, en daar benevens 10 stucken ijzer canon, 2 metale prince stucken en 3 bassen, 't sij met de selve die van daar gehaalt sijn off andere in de plaatse, verklarende op deselve eijlanden enige [1]) pretentie te hebben ofte houden, nevens die opregtelijck renuncierende ten behoeve van gemelte Coninck [2]) van alle gepretenteerde eijgendom op de eijlanden **Saleijer** en **Pantsiano,** als mede op de gantsche **Oostkust van Celebes,** te reeckenen van **Manado** aff tot aan Pansiano toe, d'eijlanden **Bangaij** en **Gapij** als andere op de selve custen gelegen daar onder mede begreepen; item tusschen **Mandhaer** en **Manado** de landen van **Langaglj,** [3]) **Caijdiepa, Bool, Tolij, Dampellas,** [4]) **Balaijssangh,** [5]) **Silensa** [5]) en **Caijelij,** van outs de croone van Ternate in eijgendom competerende, en de welcke de hooggemelte Regeringe van Macassar opregtelijk afstaat, belovende nimmermeer naar desen de coninck van Ternate daarinne te turberen.

18.

Voorts renuncieert de hooggemelte Regeringe van alle heerschappije, over de lande der **Bougijs** [6]) en **Loewoe,** [7]) deselve lantheeren erkennende voor vrij geborene coningsprincen ende heeren, daar hij geen de alderminste pretentie op is hebbende, belovende nuts dien sonder enig uijtstel den ouden coning van **Sophing** [8]) met alle zijne landen, vrouwen, kinderen, huijsgenoten, goederen, niets uijtgeson-

1) Valentijn „egeene".
2) Van Ternate.
3) Valentijn: „Lambogi".
4) Dampèllas (Menado).
5) ?
6) Boegineezen; dus Bone.
7) Loewoe.
8) Soppeng. — Vgl. Stapel, bldz. 137, 159.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

dert, in volle vrijdom te stellen en aen onse handen over te geven, benevens oock sodanige andere heeren Bougijs,[1]) als elders onder het Maccassaars gebiet in gevangems en ballingschap op heden mogten zijn, item alle vronwen ende kinderen der Bougijs, welcke noch onder de magt van hooggedagte Maijesteijt mogten gevonden worden, geene uijtgesondert, opdat alsoo de grontt gelegt werde tot een opregte vreede ende vrintschap.

19.

Soo verclaren [zij] oock, de coningen van **Laijlo**[2]) en **Bancala** met het gantsche lant van **Turata** ende **Padjingh**[3]) en al wat daar onder hoort, staande den oorlogh tot de Compagnie overgekomen, te erkennen voor vrije soningen, Heeren en landen, daarse niet ter weerelt op en hebben noch en houden te pretenderen, de selve ontslaande van alle voorgaande heerschappije en gebied, nu en altoos.

20.

Alle landen door de Compagnie en haare bontgenoten staande den oorlogh verwonnen en verovert. gereeckent van Boeloe-Boeloe aff, tot aan de landen van Turata toe, voorts weder van ginder tot hier aen **Bonaija,** sullen sijn en blijven als eijgen vrij gewonnen landen van de Compagnie en haar bontgenoten, volgens reght van oorloge; waarop mitsdien de Conngh niet meer en behoud engh regt off eijgendom, noch oock niet op de inwoonderen van dien, blijvende alleen ter dispositie van de Compagnie omme daar met te handelen naar welgevallen, sullende bij overkomste van de koningen van **Panna**[4]) en **Backa** konnen aangewezen werden, wat ons in kragte voorschreeven benoorden Maccassar is competerende.

21.

De landen van **Wadjo, Boeloe-Boeloe** en **Mandhaer,** als zijnde misdadigh aan de Compagnie ende haare bontgenoten, verklaart de hooggemelte regeringe te abandonneren ende ons daar met te laaten gewerden, sonder de selve directelijck off indirectelijk, nu off oijt nae desen te sullen secunderen met volck, wapenen, kruijt, loot, spijse, raad, daet of andersints, hoe het oock genoempt mogte werden, ter goeder trouwe.

[1]) Hier wordt dit gebruikt in meer algemeenen zin.
[2]) In de nabijheid van Toeratea, volgens Stapel, blz. 170.
[3]) Valentijn „Turata en Badjang" Turata = Toeratea, op de Zuid-Westkust van Celebes.
[4]) Baka (in Mandar).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

22.

S[y]nde onderlingh verstaan ende overeengecomen, dat de Bougys en Touratere[n], die Maccassaerse en weder Maccassaren die Bougys of Touratse vrouwen hebben, elck de zijne sal vermogen na sich te nemen, t zijnen believen, gel[y]ck als dat betaampt, ende voorts dat nu voortaan de Maccassaren, s[y]g begevende onder de Bougys en Touraters, ook weder de Bougys en Touraters onder de Maccassaren, niet sull[en] vermogen aengehouden off ingelaten werden als met toestemminge ende licentie van t gel[y]ck wettigh heer en coning, en sonder die moeten werden afgewezen en weder naar huijs gesonden

23.

De hoogst gemelte Regeringe [1]) belooft in conformiteijt van t seste artijkul haare landen voor alle anderen natien gesloten te houden, en in cas enige van deselve tegens hunnen danck daar in sich begeerden neder te slaan, deselve met alle vermogen en magt te sullen afweren volgens haare gehoudenisse in cragt van dese contracte; doch ingevalle sij daartoe niet vermogens waaren en onder de hant te swack vielen, als dan de Compagnie als haaren schutt- en schermheer tot adsistentie soude versoecken, alsoo wij verclaren, deselve Compagnie in dier qualiteit te erkennen des sullen sij ook gehouden wesen, daartoe geroepen wesende, de E. Compagnie te adsisteren met alle vermogen tegen sodanige vijanden als hun hier bij of omtrent Macassar tegen de Compagnie mogten openbaren, met verbintenisse, dat sij in geen onderhandelinge van vreede off andersints treden zullen met enige natie, daar met de Compagnie is in oorlogh.

24.

Op alle welcke voorgeciteerde contrackte ende van nieuw geraemde poincten tusschen hooggedagte coning en Groote van Maccassar, is besloten en gemaackt een altoos duurende vreede vrient en bontgenootschap, in de welcke ook werde begrepen de grootmogende Coningen van **Tarnata, Tidor, Batchian, Bouton,** de coningen van **Bougijs, Sopingh, Loeboe, Tourata, Laaijo, Badjingh** met alle haare landen en onderdanen Item ook **Biema,** ende noch sodanige andere landheeren en vorsten als naar desen sullen versoecken mede in dit bontgenootschap te mogen treeden.

25.

Off het geviele dat tusschen de bontgenoten ende respective

[1]) Zal moeten zijn: „Regeeringen" beloven.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

coningen door het een off ander misverstant eenige differentie quame te ontstaen, soo sullen parthijen niet stracx malkanderen daarom eenigh ongemack off oorloge aandoen, maar haar questie de capitain der Hollanders bekent maacken, omme soo het mogelijck is, door bemiddelinge van deselve, de oneenigheden uijt de weg te leggen ende goede broederschap te conserveren, maar indien een van de partije naar geen bemiddelinge luijsteren ende hartneckig blijven wilde, sonder sich na de rede te voegen, als dan sullen de gemeene bondgenoten de andere naar vereijsch ende regt van saake te hulpe komen.

26.

Wanneer nu dit vreede-verbont onderteeckent, besegigt en versegelt sal wesen, sal de coning en Groote van Maccasser gehouden zijen, nevens den Admiraal naar Batavia te committeren twee voorneme coningen uijt het midden van den Raat, 'tzij, crain Teilo,[1]) Linques, Poppoe, Crouron, Gresse, Cattapan[2]) off ten minste twee uijt deselver ter keuze van hooggemelte Regeringe, om dese contracte van vreede aen de Ed^e Heer Gouverneur Generaal ende de heeren Raaden van India te presenteren, en hun Ed^e agreatie daarop te versoecken, onder verseeckeringe dat gemelte Heeren met contentement weder sullen naar huijs trecken, doch sal het de heer Generaal vrijstaan, wanneer het hem goetdunkt, twee voorneme Conincks zoone te vorderen, omme soo lange als ostagieren te residieren, als zijn E. meint nodig te zijn, doch sal ook weder de conincq van Maccassar 't zijne believe, bij langer verblijff van een jaar, deselve door andere mogen doen vervangen, ende de Compagnie gehouden zijn, sodanige princen te conserveren in compatibel respect en eere, sonder van ymant de aldermijnste overlast te lijden.

27.

Tot amplatie van 't selve artijkul wert vergunt, dat de Compagnie de Engelsen ende haere goederen alhier sal vermogen te lichten en naar Batavia te voeren, sonder dat het de Koninck sal vermogen tegen te staan.

28.

Item tot amplatie van 't 15 artijcul is belooft, dat indien de Coningen van Bierna en Montemarano levende of doot in 10 dagen

[1]) „Een jonckheer in staet naest den Coninck"
[2]) Zie over hen Stapel, passim.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

niet werden gevonden, alsdan tot borge in handen van de Compagnie te stellen zullen de zoone van Bierna ende de sone van Montemarano.

29.

De regeringe belooft aan de Compagnie wijt te keeren in vergoedinge van haare oncosten te oorloge 250.000 R^en^ invijff moussons, [1]) naest aan een volgende, 't zij in canon, 't zij in coopmanschappen, 't zij in gout, silver, off juwelen, elk na sijn waarde.

30.

Ende opdat alle de bovenstaande poincten des te religieuser mogen worden onderhouden, soo sijn de selve door den coninck van Macasser en sijne hier onder geschreven Grooten, en bij wegen van de Compagnie door den Admiraal, nevens oock alle de coningen en princen in dit verbont begrepen, naar aanroepinge van des Heeren Heijligen naame beeedicht, geteeckent en verzegelt, elck op zijne wijse, in een vertent, op Vrijdagh den 18de November 1667, ontrent Borrombon op Compagnies eijgen gront.

CCCXVIII. MAKASSAR.

9—31 Maart 1668. [2])

Onder hen, welke in den strijd tegen de O. I. C. Makassars zijde waren blijven houden, waren de radja van Tello en de karaëng Linques.[3]) De radja van Tello was ziek en teekende het Boengaaisch traktaat den 25 November 1667 met. Ook de Karaëng van Linques was of heette ziek (Stapel, passim, *Dagh-Register 1668 -1669*, bldz. 77). Beide vorsten „hadden een naerder contract mette Comp.^a^ gemaeckt ende hun daerbij op nieuw verbonden getrouw te sullen blijven ende gemelte Comp.^a^ voor haer beschermheer te erkennen". (*Dagh-Register 1668—1669*, bldz. 76 v v.).

Naeder contrackten gemaakt met radha Tello [4]) en cram Linques [5]) den 9^e^ en 13^e^ Maart A^o^ 1668.

---

[1]) Vgl. Veth, *Uit Oost en West*, bldz. 23.

[2]) Uit het Contractboek. — Ook bij Valentijn, *Macassaarsche Zaaken*, bldz. 164, v.v.

[3]) Beide worden in art. 26 van het Boengaaisch traktaat door Speelman gerekend onder de „Coningen uijt het midden van den raat".

[4]) Tello, een voormalig vorstendommetje ten noorden van Makassar (Gowa). Daarmede wordt het in de geschiedenis veelal verbonden, te meer daar het bestuur over beide rijken veelal doorëén liep.

[5]) Diens stamland lag ten Zuiden van Makassar (Stapel, bldz. 175). Hij noemt zich zelf koning van „Chintrana (Tjentana) Linques". Zie hierna het contract met Tjëntana.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ick, paducca sirij sultan **Haroumra** [1]) **Chijt,** coningh van **Tello,** nu in de laast gemaackte vrede met Macassar [2]) gewerden zijnde Compagnies vrunt en bontgenoot, gelijk daarvan het gemaackte ende door ons beeedige contrackt in t breede spreeckt, mij erinnerende de getrouheijt en vaderlijcke zorge, waar met de Compagnie doorgaans en altoos is aangedaan over haare verbonde vrunden en bontgenoten, verklare door den desen, naar ingenomen advijs van mijne lantsheeren, broeders en onderdanen, te raade te zijn gewerden, mij ende mijne, ook nevens dien mijn gantsche rijcke en jurisdictie, noch nader en int bijsonder met deselve Compagnie te verbinden, en tevens te versoecken dat ik niet alleene in haare bescherminge particulierijck aengenomen, neen maar ook mijne kinderen, soo bij mijn leeven als naar mijn doot, met mij aengesien mogten werden als ware vrunden en verwanten van de E. Compagnie, die se hout en neempt in haare vaderlijcke bewaringe, opdat ons van niemande ter werelt eenigh leet of onrecht mogte overcomen, 't gunt den Heer Cornelis Speelman, admiraal van Compagnies magten alhier, representerende door craght van zijne commissie de hooge overheijt van den Gouverneur Generaal en Raaden van India op Batavia, te mijnen begeeren door paducca sirij sultan Mandarsaha, Coningh van Ternaten, ende Manuahang, coningh van Linques voor gedraagen en te kennen gegeven wezende, heeft het goedertierentlijcken en in een opregte herte believen aan te nemen, mits welcken ick mij, mijne kinderen, broeders en susters, voorts alle mijne rijcxheeren en onderdanen verbinde tot alle opregte getrouheijt, ons gehelijck overgevende aen de goede voorsorge van de Compagnie, alsoo dat haare vijanden en vrunden de mijne en onse, en wij altijt bereit zullen wesen, met en nevens haar, daarse ons comen te roepen, te oorlogh te trecken, gelijck dan ook mijne kinderen en kintskinderen in cas van mijn overlijden sullen staan en blijven onder haare vaderlijcke voogdije En so der op mijn afsterven geen bij leven waaren of dat sijluijden stervende, geene naarlieten, sullen mijne lantsheeren, broeders en vrunden geenen connick in mijner plaatse mogen verkiesen als ten overstaan en met goetvinden van de Compagnie Ja, ingevalle ook sulcke mijne kinderen haar met naar behooren quaamen te gedragen, sal de Compagnie ten goede van mijn landt en onderdanen ook ymant anders van de naaste in haare plaatse mogen stellen, t geene ik alles mijt

[1]) Valentijn, blds. 164 „Harroenarra"
[2]) Het Boengaasch tractaat

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

opregte herte de Compagnie toevertrouwe. Ende opdat hiervan voor de gantsche werelt blycken meuge, soo heb ik desen door mijn Rijcxsegel versegelt, ende door Gam[1]) Mangappa, mijn broeder, en Carre Motulle met galeran[2]) Care Pato laten onderteyckenen, oock de getrouwe onderhoudinge van dien op den Alcoran naer onse wijse ten bijwesen van de Monsieurs Danckert van der Straaten, oppercooplman, Pierre Dupon, capiteijn en Abraham Gabbema, fiscaal, besworen, suliende, als het des admiraels begeeren en goetvinden sal wesen, desen in mijn stadt en plaatse door openbare gomslagh verkondigt. Aldus gedaan, besworen en versegelt in mijn fort genaempt Tello op den 25e van de maant Ramelan[3]) des jaars 1078, synde volgens de Nederlantse stijl den 9e Maart 1668, wesende hier over tot getuijge beroepen den hoogstgeboorenen groot mogenden **Mandarsaha,** conungh van Ternata, en mijnen broetwerwant **Mamalijanij,** conungh van Linques, die tot betuyckeninge van dien mede haar zegel hier onder gestelt hebben.

Wij, zijnde geweest expres gecommitteert door den Heere admiraal Cornelis Speelman, verclaaren dat in onze presentie ter plaatse voornoempt alsodanig desen contracte is solemnelijk self oock door de Conung en getuijgen op den Alcoran beeedicht en verseegelt, het selve al te voren duijdelijck begreepen en grondelijck verstaan, gelijck wij het dan oock aan welgemelde sijn E. in dier voegen gerapporteert hebben, en oversulex g'ordonneert, zij Compagnies zegel hier nevens te stellen, met onderschrijvinge van den Secretaris ten dage en jare als booven In 't casteel Rotterdam op Maccassar Was geteyckent **Danckert van der Straaten, Pierre Dupon, A. Gabbema.** Ter zijde stondt Compagnies zegel gedruckt in rooden lacke, waaronder geschreven stont ter ordonnantie van den Heer Admiraal voornoemt, ten dage en plaatse gemelt, en was geteyckent **Hendrick Louff,** Secretaris.

Ick **Mamalijanij,** erfconingh van **Chinrana Linques** etc[4], vrijheer in 't conunckrijck van Maccassar, met rijpe aandagt wel en ter degen opgemerckt, gelesen en begrepen hebbende het geannexeerde contract, waar met te mijnen eijgen overstaan mijnen broeder, den conung

[1]) Daëng, een hoofd van lageren rang dan de karaëngs (*Encyclopaedie*), I, bldz. 8).
[2]) Glarang een inlandsch ambtenaar (*Encyclopaedie*, IV, bldz. 364).
[3]) Ramadhân.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van Tello, sich aen de Compagnie heeft verbonden, verclare voor mij en alle mijne soonen en dogteren huijsgenoten, landen ende volcken mij niet alleene mede sodanigh te verbinden, maar ook in 't geheel te stellen onder de gehoorsaamheijt ende de bescherminge van d'E. Compagnie, die ick belove in alle haare beveelens, diensten en ordonnantien nu en altoos in der eeuwigheijt gehou en getrou te wesen, overtuijcx tot beteijckinge van waaragtige waarheijt en mijne sincere goede meijninge, hebbe ik desen, houdende het contract van Tello, voor hier in geinsereert, met mijnen sone genaampt Tahara Crani [1]) van **Pateena** [2]) in handen van den admiraal beswooren, versegelt en onderteijckent, mede ten bijwesen van Danckert van der Straaten, oppercoopman, Pierre Dupon, capitaijn, Abraham Gabbema, fiscaal, sijnde hier over getuijge alle bontgenoten, coningen, van wiens wegen haer zegels en hantteeckeningen hier onder gestelt hebben; den groot magtigen coning van **Ternata,** de coning van **Pallaca** en prince **Calamatta,** ende den coningh van **Laijo.** Op den 13e van de maent Maert 1668, zijnde naar onse reeckeninge den 29e van de maent Ramelan des jaers 1078, int casteel Rotterdam op Macassar. Onderstonden de zegels van de coningen van Ternata en Pallacca in rooden lack gedruct. Lager stont nota dese besegelinge en onderteeckeninge van bovenstaande is eerst in vollen Rade den 31e Maart geschiet. Was getei,kent **Danckert van der Straaten, Pierre Dupon, Abraham Gabbema.** In margine stont Compagnies zegel in rooden lack gedruckt. Daar onder stont: Ter ordonnantie van E. Heer Admiraal ten dage en plaatse voornoempt en was getei,ckent **Hendrick Loufi,** Secretaris.

CCCXIX. SUMATRA'S WESTKUST—ATJEH.

29 April 1668. [3])

Pits maakte een voordeelig gebruik van de opdracht door den vorst van Minangkabau aan hem gegeven om dezen op Sumatra's Westkust te vertegenwoordigen, waardoor hij was geworden diens „gemachtigde oprechte lycken aan den gantschen zeekant. Ende daerom soo draeght hij ook de teijckenen van mijn groodtheijt" — schrijft den vorst van Minangkabau aan

[1]) Karaëng? Valentijn heeft ook „Crani" en met- „Crani"

[2]) ?

[3]) Uit het Contractboek — Ook in de onuitgegeven *Overgekomen brieven en papieren van 1669*

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

den Gouverneur-Generaal [1]) —, zijnde een witte quitasol [2]) ende gaet met een preck, ook soo vervanght hij den Gouverneur-Generaal aen den zeekant" Onderstaand accoord, dat in de eerste plaats Baros gold, was dan ook van de zijde van Pits gesloten, én als „Stadhouder der Maning-Cabousen Comnckx", én als vertegenwoordiger van G. G. & R (*Dagh-Registter 1668—1669*, bldz 276 v.v. — Van Basel, bldz. 26; Mac Leod, *De Oost-Indische Compagnie op Sumatra*, Indische Gids, 1904, II, bldz. 1280).

> Accoort en eeuwigh verbont, gemaackt tusschen den bouckhouder Joannis Molman als gecommitteerde contrahente voor d'E. Compagnie ende wegens de Inlantse Regeringe de Padangse pongolous Rende de Radja en Radja de Ilheer, [3]) daartoe gequalificeert sijnde van den E. Jacob Jorisse Pits, coopman ende opperhooft deser Westkust etc[a], stadthouder des Maning Cabousen comnckx, met desselfs raadt, onder de gunstige approbatie van onse Heeren hoge gebieders tot Batavia, d'Ed Heer Joan Maatsuijcker, gouverneur generaal van India ende zijn Ed[a] Heeren Raden, uit den naam ende van wegen d'Verenigde Nederlantse Oostindise Compagnie ende des Maningcabousen comnckx ter eenre ende de lantsheren ende Grooten van 't geheele lant van **Baros** [4]) ende d'andere volcken, die daaronder sorteren, ter andere zijde.

Eerstelijck is g'accordeert ende overeengekomen, alsoo gemelte lantheeren en Grooten nu een gerumen tijt herwaarts, nevens het geheele gros deser Westcust volckeren geseten hebben onder een onwettige ende onbetamelijcke heerschappij der **Aatchinse regeringe,** waarvan zij lieden vele vexatien, gewelden ende onfatsoenelijckheden, van tijt tot tijt door derselver panghmas te lijden hebben gehadt, t'eenemaal geresolveert ende te rade sijn geworden, nevens haar gehuijervolcken, langs dese Westkust geseten (die alle het onverdraeglijcke Aetchinse jock ende volck afgeworpen, ende deselve crone in der eeuwigheijt hebben afgeswooren, nu noch ten eeuwigen dagen geene panghmas of andere Aetchinse ministers, oock geen Atchin

[1]) *Dagh Register 1668—1669* bldz 277 „Dit is geschreven ende geteijckent den 26en dach van de maendt September op Dijnsdach int jaer 1076, wanneer dit geschreven is, is 't gedaen op den troon, genaemt een bondel bloemkens" 1076 moet een schrijffout zijn voor 1078, want 2 Maart 1668 zond Pits dit schrijven aan G. G. & R.

[2]) Port quitasól, zonnescherm.

[3]) Bij de onderteekening luiden de namen iets anders.

[4]) Baroes.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ders, wie die wesen mogen, dan die gene, die hier geboren, gehuijs-vest getrout ende int bloet met haar vermaegtschapt ende die present met haar in dit verbont begrepen sijn, noijt andere ondert Baros district en 't gebiet te sullen dulden, laten aankomen, veel min eenige domicilie aldaar te houden, maar deselve ende het geheele Aatchinse rijk in der eeuwighe jt voor haere dootvijanden te houden Ende in plaats van dien is geaccordeert ende overeengecomen, dat het voorschreven lant van Baros met de plaatsen, daaronder sorterende, voortaan ende ten euwigen dagen staan ende blijven staen sal onder haaren wettigen beheerscher, den Maningcabousen connck, ende onder de protexie van desselfs g'authoriseerde stadthouder, den E. Jacob Pits, coopman ende opperhooft langs dese Westkust van wegen de Generale Nederlantse Oostindische Compagnie, ende de gemelte lantsheeren en Grooten ende onderdanen, met haare successeurs, sullen gemelte Majesteijt van **Maningcabou** als haaren souvereijnen connck ende hooft erkennen ende d'E. Compagnie als haare verlossers, beschermers ende gebieders. als daartoe van haren connck gequalificeert sijnde, respecteren. gehoorsamen, houden ende doen houden. gelijk dat behoort, ende als getrouwe bontgenoten ende onderdanen schuldigh zijn Waarop dan gemelte Compagnie mijt den name ende van wegen den Maninghcabousen connck, als souvereijnen deser strantlanden, oock behooft ende aanneempt, het voorschreven landt van Baros ende haare ingesetenen voortaan te protegeren, te helpen ende te beschermen tegen alle vijanden, die sich willen vermeten haar te beledigen ofte eenige oorlogh aan te doen, wel verstaande aan de zekant ende ter zee met onse scheepen ende minder vaartuijgen, voor invasie van eenige af te comene Aetchinse ofte andere inlantse magten. soo veel doenelijk wesen sal, tot welcken eijnde, meerder gerustheid ende verseeckering deses, wij altijt onse cruijssers sullen ordonneren, voor en omtrent Baros, Poulo Telapis alias Verwaijs eijlant gen[t] [1]) ende verder Noortwaarts tot Chinkel [2]) toe de wacht te houden ende soo veel daar in te doen als 't emgsints mogelijck wesen sal Maar of 't egter gebeurde, datter enige Aetchinders quamen te eschapperen en in hare havens en rivieren rendevous namen, soo sullen gemelte lantsgrooten gehouden zijn, onse cruijsers, met een expres vaartuijg daarvan advis te doen die dan tot haarder hulpe sullen bereijt zijn, opdatse haar met dese

1) ?
2) Singkil.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gantsche cust van dit gedrochte mogen sal weren, bevrijt houden; maar verre van strant of lantwaardt int ofte tegen het volck van het gebergte (de **Batas** genaempt) en sal d'E. Compagnie niet verobligeert zijn ofte verbonden wesen, haar adsistentie ofte bijstant te doen, ook niet verder als ons met onse schepen ende minder vaartuijgen sal gelegen coomen.

Ten tweeden, alsoo de negotie deser plaets eenelijck bestaat uijt campher en benjuin [1]) is g'accordeert, dat niemant anders voortaan in 't lant van Baros ende de plaatsen daar onder gelegen sal vermogen te handelen, dan d'E. Compagnie ende die gene, die als ware bontgenoten, vrunden ende onderdanen des Mancaboosen connex ende van de E. Compagnie op de Westkust zijn, ende voorts alle andere, daartoe met speciale zeebrieven, soo door haar Ed^e^ tot Batavia ofte elders ofte ook hier door den E. Jacob Pits opperhooft en stathouder deser strantlanden, sullen wesen voorsien, sonder aan ijmanden anders, wie deselve ook mogen wesen, soo Europianen als van dese landen, vermogen te geven eenigen handel ofte negotie, in voorschreven waaren daar vallende, met uitsluijtingh van alle volcken en natie, gene uitgesondert, op pene dat die gene die hem hier tegen sal bevonden werden vergrepen te hebben, aan goet, lijff ende leven gestraft sal werden, naer bevinding van saacken.

Ten derden is versproocken, alsoo 't d E. Compagnie noch niet gelegen compt, daar een vaste logie te stabileren ofte ook den handel uijt de schepen waar te nemen, voor onse bontgenoten, 't zij Chinesen en Maleijers, den selven open stellen, also die Ledens met dese volckeren weten om te gaan, mits de selve gehouden zijn, haaren incoop van cleeden ende andre waren op Compagnies comptoiren ter deser Westkust te doen, ende altijt met zeepassen moeten voorsien sijn, ende wie van de ingesetenen, soo hier of elders deser contrarie bevonden wert gedaen te hebben, sal daar over sonder aenschou van personen, niet alleen sijn goet en vaartuig verbeurt hebben, maar tot een schrick van anderen arbitralijck gestraft werden.

Ten vierden is toegestaan, dat de gemelte Compagnie int districkt ende 't geheele lant van Baros ende de havens daaronder behoorende, sal wesen tolvrij van alle coopmanschappen ende waren, soo (bij aldien sij daar selfs mogten comen te handelen) die sij daar aan brengen ende verkopen als negotieren en uijtvoeren sullen, geene uijtgesondert, maar alle andere vreemde negotianten sullen gehouden

[1]) Benzoë.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

wesen te betalen de oude costumale gerechtigheden die de lantgroten ende andere suppoosten van deselve tot noch toe altijt getrocken ende genoten hebben, sonder meer

Ten vijfden is overeengekomen, dat den ingesetenen van Baros sal gelicentieert sijn, met haare coopmanschappen en vaartuigen naar **Cottatenga** [1]) en **Padangh** en andere plaatsen nevens haar gebuervolcken te mogen varen, wel verstaande van daar Zuijdwaarts ende oude [2]) West naar 't eijlant **Nijas,** gemerct voorn eijlant de principale spijscamer is voor Baros ende de plaatse daar bij gelegen, die bij onthoudinge ende exclusie van die vaert niet soude bestaan mogen, sonder verder Maar niet om de Noort naar **Chinckel, Labou** en **Aetche** [3]) of naar een ander eijlant van hier Noortwaarts gelegen, opdat onder sulcken pretext ende schijn d'eene of d'andere niet naar **Aetche** [4]) oversteecken mogte, doch blijft gereserveert, dat alle vaartuijgen, die in zee van Baros comende ofte derwaarts tenderende, door onse cruijsers gesien, achtervolgt ende versproocken werden, altijt gedogen sullen onse te doene visite, om te sien off sij edens ook waren en coopmanschappen van Aetche of elders mede voeren, die haar suspect ende haar correndraijerije aen den dach brengen sullen.

Ten sesden is g'accordeert, dat eenige ingesetenen, sijnde van Atchinse extractie doch op Baros geboren, opgebracht ende altoos geremoreert, ende nu onder 't algemeen verbont g'includeert, nu noch ten eeuwigen dagen, in de aldermins te regeringe off administratie sullen gedult ende getollereert, noch veel min om met eijgen of andere vaartuijgen buijtens lants te mogen varen, negotieren toegestaan werden, maar sullen haar als gemene onderdanen, buijten de aldermins te bedieningh, generen, ende ingevalle deselve de minste ongehoorsaamheijt jegens haare overheden, dese lantsgrooten, bethonen mochten, sullenze dezelve licentieren en straffen, soo als naar reeden ende billekheijt geoordeelt sal werden te behooren.

Ten zevenden is versproocken, dat alle vaartuijgen hier op Baros 'thuijs horende, die naar Nijas, **Poulo Moras** [5]) ende naar Aetche (toebehorende orangkaija Balee, derde pongoulou) uijt geseth ende

---

1) Welk Kotatangah op de Westkust hier wordt bedoeld, is moeilijk vast te stellen.
2) Om de?
3) Laboan Hadji?
4) Hier = Atjeh.
5) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

vertrocken vrij ende liber mogen weder keeren, sonder dat geseijde volckeren in haare goederen t'minste sal ontvreempt werden, met sulcken verstande, ingeval deselve bij aenhalingh ende ontmoetinge van onse cruissers niet soecken te ontvlugten ofte wel, gelijck het meermalen gebeurt, 't vaartuig tegens de stranden jagen ende haar zelfs salveren, in welcken voorval het onse cruijssers onmogelijck is te weten, wien de vaartuijgen ende goederen toecomen en behoren, waardoor seer licht de eijgenaars van dien wel eenige schade ende verlies sonder sulcx te weten, souden te lijden hebben. Wes dan geresolveert blijft, dat dese lantsgroten, om alle sulcke intervallen te precaveren alle hare ingesetenen, soo op Nijas, ofte elders anders in handelingh leggende, revoceren, ende haar p' de nu gereet leggende Nijas vaartuijgen schriftelijk adviseren zullen, dat ze bij ontmoetinge van Hollantse schepen ende vaartuijgen geensints soecken te ontvlugten, maar deselve aan boort comen ende sich de te doene visite gewillich onderwerpen, daar sij desen contrarie doende subject zijn, bij aanhaling alles te verliesen ende over dese contravenue arbijtralijcken gestraft werden.

Ten agsten, eenigh dienaar ofte onderdaan van de E. Compagnie ofte derselver bontgenoten, hetzij vrij ofte lijffeijgen, hem in 't lant van Baros comende te versteecken ofte schuil te houden, en sal niemant van de inwoonderen, groot off cleen, hem vermogen aan te houden ofte te verbergen, maar sal een ijder desulcke gehouden wesen terstont aan te geven ende aan d'E. Compagnie ofte eijgenaars van dien t'overhandigen op pene van de hoogste straffe.

Ten negensten tusschen die van Baros ende eenige andere nabuerige volcken van dese Westcust, mede van dit verbont sijnde, eenich verschil ofte different coo ende te ontstaan, en sullen deselve partijen contendenten daar over niet vermogen in de wapenen te comen, ofte d'een d'ander feijte lijck leet te doen, maar sullen gehouden wesen, haar questien d'E. Compagnie ende den stathouder des Maningcabousen connex bekent te maaken, om bij deselve in der minne (is 't doenlijck) ter neer gelecht, ofte wel met andere bontgenoten, die neutraal sijn, sullen gedecideert ende afgedaan werden naar dat verstaan sal werden te behoren ende welcker uijtspraack deselve partijen dan sullen gehouden wesen te gehoorsamen ende naar te comen, op peene van contrarie doende van de E. Compagnie ende d'andere gesamentlijcke bontgenoten gestraft te werden naar exigentie van saacken of ongehoorsaamheijt die sal wesen gepleecht.

Ten thiende beloven ende verbinden de voornoemde lantsheren

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ende grooten van Baros, alle haare vrunden, subjecten ende onderdanen, die nu jongst naar Aetche genavigeert sijn ende haar onder de Aetchinders onthouden, met den eersten over Nijas p' de aldaar in negotie leggende Aetchinse vaartuijgen t'huijs te roepen, ende in cas van weijgeringh ende tardance van seven maanden tijts datse haar voorts ten eeuwigen dagen voor vijanden ende partubateurs van de gemene ruste bij aanhalingh sullen gehouden ende verclaart worden, sonder dat haar in 't minste de naem ende haar gehoortplaats van Baros sal comen te verschonen.

Alle welcke bovenstaande gecontracteerde vrede-artijckulen sij, lantsheren ende Grooten van Baros, beloven ende sweeren heijlig'jk te sullen naarkomen, ende doen naarkomen sonder de minste inbreucke te duijden, ten weijcken einde sij. Grooten dese tot meerder certificatie ende confirmatie hebben onderschreven ende met haare namen geteijckent, gelijk ook bovengenoemde contrahenten uijt den name van den Manighcabousen coninck ende d E. Compagnie van haare zijde mede het selve met hare signaturera ende hantteijcken (op approbatie van haar welgemelte Ed" voorn') ter ordre van den E. Pits onderteeckent ende met aanroeping van den alderheiligsten name Godts yder op zijne wijse, geconfirmeert ende bevestight.

Aldus gedaan ende besloten op Baros strant besuijden [1] de rivier, ende geschreven in 't jacht Ulpendam, desen 29e April A° 1668. Was geteeckent Radja **d'Oulou,** [2]) Radja **d'Ilheer,** orangkaij **Balee,** Maradja moeda, Radja **Sittia Lilla,** lantsregeerders op Baros. Hier onder stonden de'eijgen hantteijckeninghs van d' lantsgrooten. Ter zijden stont **Joannis Melman** als contrahent voor de E. Compagnie, **Rene de Radja d'Ilheer** van de inlantsche regeringh op **Padangh.**

CCCXX. BANDA.

16 Mei 1668. [4])

In Juli en Augustus 1665 [5]) waren contracten gesloten met eenige der Zuidwester-eilanden. Ofschoon mij geen voldoende gegevens ten dienste staan om het met zekerheid te zeggen, blijkt uit het contract zelf wel

[1]) Besuijden?
[2]) Hoelee?
[3]) Ilir?
[4]) Uit het Contractboek" In margine staat daar foutief „Solor en Timor"
[5]) Zie hiervóór bldz. 329 v.v

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

voldoende, dat de gouverneur van Banda Cops van de onveiligheid, aan welke de eilandbewoners bloot stonden door aanvallen van buiten af gebruik heeft gemaakt, om het Nederlandsche gezag daar op hechter grondslagen te vestigen, vooral tegenover buitenlandsche natiën.

In den jaare naar Cristij geboorte 1668 den 16e Maij, hebben wij ondergeschreven, afgesanten van den E. Heer Jacob Cops, Raat extraordinarij van India, gouverneur en directeur over d'eijlanden Banda etc., met [1]) bevel van hoogh gemelte E. en uijt de naam van den Ed. heer Joan Maatsuijcker, gouverneur generaal over gants Nederlants Orienten van wegen de Honorable ende Uijtlugtige Vereenigde Oostindische Compagnie aen de eene, ende den orangkaij Backer voor hem selven, sijne successeuren en onderdanen aen de ander zijde het verbont van den 11e Julij, 1665, tusschen gemelte Compagnie ende hem Orangkaij opgerecht, niet alleen wederzijts vernieut, maar oock noch daar en boven het selve in manieren als volght voor eeuwigh durerent vast gestelt. Te weten,

Articulen

Dat hij orangkaij Backer als opperste van de vordere orangkaijs **Makisser,** hier onder genoempt, oock uit den naam van haar successeuren en onderdanen, om dat hun selven onmagtich bevinden, hun lant voor enige vijanden te beschermen, uijt eijgen onbedwongen vrije wille ende versoeck en ten principalen tot teecken van danckbaarheijt voor hunne door ons nu verloste ende hun overgeleverde drij hondert ses en twintigh ingeborene sielen, d'welcke enige rovers van Larentouche [2]) met hunne konsoorten met gewelt samerhant haar ontrooft en op Letij gevoert hadden, als oock om vordere ontallijcke faveuren ende weldaden by hun van d'E. Compagnie genoten, haar selven verclaren, sweren en beijden, geenen commck prins ofte staat subject te sijn, als eenelijck de staght [3]) van de Generale Nederlantsche Oostindische Compagnie en in derselver name den E. Heer Gouverneur in Banda, wiens mandaten en beveelen voortaan altoos gehoorsamen en als opregte onderdanen van haar E. sonder eenige contradictie achtervolgen zullen.

2.

Bekennen wij oock dat Haar E. [4]) de volkomene superioriteijt ende

1) Uit ?
2) Larantoeka.
3) Staat ?
4) De O. I. C.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

eygendom over onse landen ende volcken mit regt van onse voorschreven motiven en vrijwillige submissie is competerende.

3

Beloven en sweeren wij oock, dat van nu voortaan egene andere potentaten, 't zij Engelse, France, Portugezen, Maccassaren ofte eenige andere natien, in hare bevelen sullen gehoorsamen

4.

Gelijck wij oock beloven, gene verbonden, contracten en alliantien te sullen aangaan ofte houden met eenige andere Europiaense volckeren, buyten d'E. Compagnie, veel min eenige derselver in onse landen te admitteren, maar by parresse van grootte magt, die wij niet souden connen wederstaan, aen d'E. Gouverneur voornoemt terstont de wete laaten doen, sonder de minste contradictie.

5.

Sweeren insgelijcx, 't selve in cas van andere Indiaanse natien, namentlijck Maccassaren, Boutonnesen, Javanen, Maleijeren etc. te sullen agtervolgen ende haarlieden de comste aan onse stranden niet alleen met alle mogelijckheijt te weeren, maar oock soo mogelijck d'selve gevangen te nemen ende aan de Compagnie over te leveren ten ware sij met behoorlijcke paspoorten van de E. Compagnie verscheenen. Ende soo wij des onvermogens zijn te doen, daar van aasvooren datelijck preadvertentie aan den E. heer gouverneur in Banda te laaten toecomen om daar in versien te werden, om alzoo de negotie van dese plaats allenigh aan d'E. Compagnie te verblijven, sonder ijmant meer

7.

Dat daarvoor d'E. Compagnie de beschermínge ende heerschappije over haar aenneemt, tegen alle en een ijder, die haar enige schade, ofte leet aandoen willen, gelijck se dan tot dien eijnde met bevel van d'E. Heer gouverneur hier boven genoempt tot hunne beschermínge van nu of aen ter plaetse daer het best geraden zal zijn, sullen opregten een fortie met 2 punten en 't selve besetten met een sergiant, 2 korporalen, 16 soldaten en 2 bosschieters, oock 't selve met ammitie van oorlog als provisien soodanig versien, datse tot de naaste besendíng uijt Banda van alles geen gebreck sullen hebben te lijden

Deze voorenstaande conditien en artijckulen werden wedersijts belooft, [sonder] eenige de minste infractie naergecomen en agtervolgt te sullen werden, 't welck naar dat geseijde organkaij Backer ende

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

vordere orangkaijen voor haar, hare successeuren en onderdanen, haaren eedt van getrouwigheijt aan nooggemelte E. Compagnie hebben gedaan, en hun van ons een nieuwe princevlagge vereert zij, en wederzijts met onse gewoonlijcke hantteeckeninge bevrachtigt.

Actum in de sluijt Loenen, leggende g'anckert aen de W. zijde van Makasser, adij 16e May A° 1668. Onder stont: dit gemerckt bij orangkaij **Backer,** gemerkt bij orangkaij **Memoetij,** gemerckt bij orangkaij **Bouron,** gemerckt bij orangkaij **Leeijrij,** gemerckt bij orangkaij **Noerij, Marten Roos,** gemerckt bij **Gillis Leendertse Duijmeijer. Jan Blinne,** [1]) **Christiaen Jurriaenszoon, Abraham Nameur, Alexander Cras, Jan Panne,** [1]) **Davit van Zon** en **Joris Maes.**

CCCXXI. SOLOR EN TIMOR.

23 Mei—6 Juni 1668. [2])

In 1655 (zie hiervóór, bldz. 75, v.v.) en 1662 (bldz. 212, v.v.) had de O. I. C. het noodig gevonden, hare betrekkingen met Timor en omliggende eilanden te versterken, waarbij steeds de vrees mêesprak, dat andere natiën (vooral gold dit nog altijd de Portugeezen en hun inlandschen aanhang en de Engelschen) daar invloed kregen of den invloed, dien zij reeds hadden, vermeerderden. (*Dagh Register 1663* bldz. 26, 33, 495 v.v., *1664* bldz. 33, v., 271 v., 347 v., *1665* bldz. 160, v.). Op een bezending, in 1665 door den luitenant Jacob van de Karper ondernomen „totten handel van sandelhout, wasch etc. nae de Noord-Oostkust van Timor", en later „nog Oostelijcker op geseijlt nae de plaetsen Ade en Mantoeta [3]), bleek, dat deze plaatsen verontrust werden door de Makassaren van den Karaeng van Tello, die rechten op een deel van Timor pretendeerde (*Dagh Register 1665*, bldz. 59) en daarom verzochten hunne radja's „seer ernstig, dat de Comp^e^ daer possessie woude comen nemen . . Op Ade leijt een coppermijn van merckelijcke considerasie" (bldz. 282).

I

Cont en kennelijck zij een ygelijck dies aangaande, dat wij afgesanten, gesonden uijt den naam van de Heer Jacob Cops, Raet extra-

---

[1]) Vgl. bldz. 331.

[2]) Uit het Contractboek.

[3]) Bij Valentijn, IIIb. *Solor en Timor*, bldz. 121 wordt gesproken van „het Koningrijk van Ade Mantoetoe". Het ligt aan de Noord-Oostkust van Timor, thans op Portugeesch gebied. *Dagh-Register 1665*, bldz. 282 onderscheidt „Ade" en „Mantoete", ieder onder een „radja".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ordinaris van India, gouverneur en directeur der eijlanden Banda, [1] onder het beleijt van den E. Heer Joan Maatsuijcker, gouverneur generaal over gants Nederlants Orienten, representerende den staat van de Nederlantsche Geoctroyeerde Oostindische Compagnie ter eenre. ende Malleas, radja van de negerij **Mannatoetoe,** gelegen op 't eijlandt Timor, ter andere zijde, een eeuwig duurent verbont hebben opgerecht, in manieren als volgt

Eerstelijc belooft hij, radja Malleas. nevens sijn ondersaten. haar te stellen tot getrouwe onderdanen van de Ed° Nederlantsche Oostindise Compagnie. die te erkennen en te respecteren alleen voor haar heer en meester, onder wiens gebiet en protexie (naest Godt) sij haar sijn begevende.

Ten tweeden, dat alle coopmanschappen, 't zij slaven, wasch. sandelhout etc., d'E. Compagnie's gadingh zijnde en onder haar gebiet te becomen zijnde, deselve aan d'E. Compagnie voor een redelijcke prijs sullen verhandelen

Ten derden, dat met geen andere blancke natien, gelijck als Engelse, Portugesen, France, Mackassaren, Maleijers, Javanen, Cerammers of enige andere vreemde natien (die in oorlog met de E. Compagnie sonde mogen sijn ofte coomen) sullen handelen. dan alleen met geme te Nederlantse Oostindische Compagnie, maar integendeel haar van hun landt en strant affe te wijsen, sooveel haar bij onse absentie doenelijck sal wesen totter tijt den E. Heer gouverneur in Banda daar van kennisse sullen gedaan hebben, om daar in te mogen versien, ten ware dat ijmant met een behoorlijck pascedul van d'E. Compagnie arriveerde.

Ten vierden belooft d'E. Compagnie in tegendeel, bij aldien hij, radja Malleas. nevens sijne ondersaten de drie voor-verhaalde artickulen pointuel¸ck naercomen, de beschermingе over haar aen te nemen, en tegens alle hare vijanden de behulpsame hand te bieden en getrouweh¸k bijstant te bethonen.

Tot dien einde soo hebben hem radja Maleas, tot teecken van opregte en vaste genegentheijt 't zijnwaarts, een Compagnie's vlagge

---

[1]) Hoe het komt, dat „afgesanten" van Banda's gouvernement deze contracten sluiten, is mij niet bekend. Op het fort Concordia bij Koepang rendeerde in deze jaren een „opperhooft van Comps. ommeslagh op Timor". Sedert 1667 Jacob van de Karper (zie boven). Een „Raad" stond hem ter zijde. G. G. & R. correspondeerden direct met Concordia, gaven direct hunne instructies, zonden direct van Batavia de schepen naar Timor. (*Dagh-Register 1663* enz. passim, o.a. *1665*, bldz. 3, 12, 282, *1666—1667*, bldz. 76.)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

vereert om deselve bij verschijninge van onse Hollantse natien aldaar op deszelfs strant te laten waijen.

Alle 't welcke voorschreven staat beloven wij aan wederzijts te sullen naarkomen. 't Oorkonde deses hebben dese met onse gewoneljcke eetvestinge wederzijts bevestigt, Actum in de fluijt Loenen, g'anckert voor de negorij **Ady,** desen 23e Maij Ao 1668 Onderstont gemerckt [1]) bij radja **Malleas,** gemerckt bij orangkaij **Mollolou,** ende **Marten Roos,** gemerckt bij **Gillis Duyrmeyer, Jan Blinne, Christiaan Jurgens, Alexander Cras** en **Jan Panne.** [2])

II [3])

Cont ende kennelijk zij een jgelijk dies aangaande. die [4]) wij, afgesanten. gesonden uijt den naam van d'E Heer Jacob Cops. raad extraordinaris van India, gouverneur en directeur deser eijlanden Banda . . ter eenre, ende den orangkaij van de negorij **Lettemomme,** alias **Adij,** gelegen op 't eijlant Timor, genaampt Amagalij, ter ander zijde een euwig durerent verbont hebben opgeregt, in manieren als volgt.

Tot dien einde soo hebben hem orangkaij Amagalij, nevens sijne ondersaten, tot teecken van opregte ende vaste genegenheit 't sijn waarts, een Compagnie's vlagge vereert, om deselve bij verschijninge van onse Hollantse natien daar op deszelfs strant te laten waaijen.

Alle t'welcke voorschreven staat, beloven wij aan wedersijts te sullen naarcomen. 't Oorconde deses hebben dese met onse gewoneljcke eetsweeringe wedersijts bevestight. Actum in de fluijt Loenen g'anckert voor de negorij Adij voort eijlandt Timor. Adij, desen 23

1) Ook hier staan deze „merken" ruw nageteekend in het handschrift.
2) Zie hiervóór en Register.
3) Dit en de volgende (I—III) contracten zijn gelijkluidend met dat met Manatoetoe gesloten. Ik neem dan ook alleen over het begin (verkort) en het onderschrift.
4) „Dat".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Meij 1668. Onderstont gemerckt bij orangkaij **Amagalij,** gemerckt bij orangkaij **Amlehij, Marten Roos,** gemerckt bij **Gillis Duymeyer, Christiaan Jurissense** en **Jan Panne.**

III

Cont en kennel ,ck sij een ygelijck dies aanguande, dat wij afgesanten, gesonden uijt den naam van den E. Heer Jacob Cops, Raat extra-ordinaris van India, gouverneur en directeur der eijlanden Banda, ter eenre, en den orangkaij Lili Sappa, residerende in de negr, **Weijmassoij** [1]) alias **Adij,** gelegen op t eijlant Timor, ter ander zijde, het verbont op 3.e October A° 1667 [2]) met hem opgerecht, met alleen muts desen vernieuwen maar oock in manieren als volght voor eeuwigdurent oprechten en vaststellen.

Tot affirmatie van 't voorschreven beloven ende sweeren wij aan wedersijts, volcomen naar te coomen en te onderhouden, tot welcken eijnde wij desen met onse gewoonlijcke hantteeckeninge beijdersijts hebben bevestight, met condtie dat meergemelte Lilisappa, sijnde [3]) voor desen ontfangen Compagnie vlagge bij paresse van onse Hollantse natie, altijt belooft te laten waaijen, en desen brieff desnoot sijnde te verthonen.

Actum in de fluijt Loenen, g'anckert voor de negorij Adij, voor 't eijlant Timor Adi, den 25° Meij 1668. Onderstont, gemerckt bij orangkaij **Amagalij,** gemerckt bij orangkaij **Lilisappa.** Ter zijden de voorschreven mercken stont: N B dese twee orangkaijs als geboorne broeders hebben hunne particuliere questie te samen afgedroncken, en belooft te samen geen oorlogh te voeren, maar malkanderen tegen alle Compagnies vijanden getrouwelijck bij te staan, onder eede. Lager stont **Marten Roos,** gemerckt bij **Gillis Duijnmeijer, Jan Blinne** en **Jan Panne.**

[1]) Wemasse, thans op Portugeesch gebied.
[2]) Mij onbekend.
[3]) „Sijne" Dit gedeelte van het slot luidt iets anders dan dat van I.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

IV.

Wij ondergeschreven, afgesanten van den Edᵉ heere Jacob Cops, raat extraordinaris van India, gouverneur en directeur over de provintie Banda en resorten van dien, onder 't beleijt van den Edᵉ Heer Joan Maatsuijcker, Gouverneur Generaal over gants Nederlandts Indien, wegens den staat der Nederlantse Vereenigde Oostindische Compagnie ter eenre, en den orangkaij Amrosie, als expresse afgesante van de koninginne Bealou ende radja Amalakou, gesamentlijk van de negorije **Era,** [1]) omtrent drie mijlen boven Mannetoetoe gelegen, ter ander zijde, hebben te samen een eeuwighduierent verbont, in manieren als volgt, opgerecht

Eerstelijck dat sij geen koninck of andere overigheijt, 't zij blancke ofte swarten, sullen gehoorsaam zijn, dan alleen d'E Compagnie voorn', onder welcker beschermingе hun als oock haare ondersaten, als getrouwe onderdanen, sijn stellende, om de selve t'allen tijden, als hunnen Heer en meester te erkennen.

2.

Ten tweeden dat zij met geen andere natien sullen negotieren ofte hunne coopmanschappen van wasch, slaven, sandelhout etc" aan Portugesen, Engelsen, Maccassaren, Javanen, Maleijers ofte anders, soo blancke als swarte natie, verkopen ofte verruilen, maar hunne handel nge met de E. Compagnie doen, en dat se alle vordre natien van hunne negerijs sullen afwijsen, ten ware zij, met vermogens waaren hun te konnen tegenstaan, in welcken gevalle zij daarvan kennisse sullen doen aen onse guarnisoenhouders op Kisser [2])

3

Ten derden, soo wanneer voorschreven koninginne Bealou en koninck Amalakou, met Ambrosie, de voorschreven poincten getrouwelijck naarkomen, soo belooft de E. Compagnie ofte wij, in desselfs naam integendeel, de heerschappije over haarlieden en haarlieder onderdanen te nemen en deselve, naast Godes hulpe, in alles te beschermen en getrouwelijck bij te staan, gelijck dat een overigh' betaampt

Tot teijcken van waarheit en onser getrouwe genegenh aan voornoemde orangkaij Amrosie, als gecommitteerde van de koninginne

[1]) ? Zal liggen op Portugeesch gebied.
[2]) Zie hiervóór, bldz. 391

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Bealou en aan radja Amalahou, deser beijderzijts met onse hantteijckens bevestigt ende met eede gesterckt, en haar een Compagnies vlagge vereert, om deselve bij verschijninge van 's Compagnies vaartuijgen ofte volckeren te laten waaijen, Actum op Manetoetoe ofte aan de have van **Reseboeij,** desen 28ste Meij Ao 1668. Onderstont dit merck is bij **Amrosie,** afgesante van de koninginne **Bealou,** dat is gestelt bij radja **Amalakou, Maarten Roos, Jan Blinne** en **Joris Maas.**

V [1])

Cont ende kenneijck sij, een ijgelijck, dies aangaande, dat wij, afgesanten gesonden uijt den naam van den E. Heer Jacob Cops, raat extraordinaris van India, gouverneur en directeur der eijlanden Banda . . . ter eenre ende de orangkaijs Ammassado en Ammatoucko, beijde woonagtigh in de negorije **Wakou** [2]) op **Waijma,** [3]) gelegen op 't eijlandt Timor, ter andere zijde, een eeuwigh durrent verbont hebbende opgerecht in manieren als volght

Tot dien einde soo hebben hun orangcaijen beijdegaar tot teecken van oprechte ende vaste genegentheijt 't zijnwaarts een 's Compagnies vlagge vereert, om deselve bij verschijninge van onse Hollandtsche natie daar op derselver strant te laten waaijen.

Alle 't welcke voorschreven staat beloven wij aan wederzijts te sullen naarcomen 't Oirconde deser hebben dese met onse gewoonlijcke eetvestinge wederzijts bevestight

Actum in de chialoup Waijnge, geanckert leggende op dese rheede voor Waijma, desen 3ste Juny, 1668. Ende was onderteeckent **M. Roos, Jan Blinne, Davit van Zon, Pieter Adriaense.** Onder stont in margine gemerckt bij orangkaij **Ammassodo,** gemerckt bij orangkaij **Amasouka.**

---

1) De inhoud is gelijkluidend aan die van I—III en VI.
2) ?
3) Wemasse.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

VI.

Cont ende kennelijck sij een ygelijck dies aangaande, dat wij, afgesanten, gesonden uijt den naam van den E. Heer Jacob Cops, raad extraordinaris van India, gouverneur en directeur der eijlanden Banda .. ter eenre ende den orangka j Metteori, regerende de negerij **Leijweij** [1], op 't eijlant Timor gelegen ter andere zijde, een eeuwigh durerent verbont hebben opgerecht in manieren als volght

Alle 't welcke voorschreven staan beloven wij aan wedersijts te sullen nacomen t'Oirkonde deses hebben dese met onse gewoonel jcke eetvestinge wedersijts bevragticht.

Actum in de chaloup Walinge g'anckert leggende op de rhede voor Leijweij, desen 6° Junij 1668. Was onderteijckent **M. Roos, Jan Blinne, Davit van Son, Pieter Adriaense.** Onderstont, gemerckt bij orangkaij **Matteloor,** gemerckt bij den zoon van voornoemde orangkaij, genoempt **Racomitte.**

CCCXXII. BANGKA EN BILLITON.

22 Juni—25 Augustus 1668. [2])

De aanrakingen van de O. I. C. met Bangka (met Billiton) hielden in de eerste tijden sedert 1616 verband met die met Palembang, welke vorst zich vorst noemde over „Baneka etc". (*Corp. Dipl*, I, bldz. 347, 381 De O. I. C. heeft er over gedacht Bangka „tot de rendez-vous" te maken (De Jonge, *Opkomst*, IV, bldz. LXV, V, bldz 217) Ook was er soms een tamelijk druk handelsverkeer tusschen Batavia en Bangka (Tiele, *Bouwstoffen*. II, bldz. XXV). In later tijden weigerde Bangka de opperhoogheid van Palembang te erkennen, ofschoon nog in 1668 deze zich rechten op het eiland toekende. (*Dagh Register 1668—1669*, bldz. 9, 69) In dezen tijd werd het eiland van alle zijden lastig gevallen (zie beneden) en kralu Samparoe „gebieder ofte Radja over het gemelte eijland ende ook het eijlant Blytton", kwam den 22 met „een milants vaertuygh" te Batavia, „synde volgens sijn voorgeven hier verschenen om de Comp^e te versoecken tot beschermheer over sijne voornoemde landen ende onderdaeen" (*Dagh-Register 1668—1669* bldz 83, 106 De Raad van Indie besloot het sluntje de Zandlooper naar Bangka te zenden „om eens ter degen te ver-

[1]) ?
[2]) Uit het Contractboek.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

nemen, hoe sigt de saecken aldaer toedroegen" (bldz. 107). Intusschen werd 10 Juli aan zijn verzoek voldaan, waarna de radja den 12 Juli naar Bangka vertrok, vergezeld met de Zandtooper onder den onderkoopman Jan de Harde, die den handel diende te beproeven en poolshoogte te nemen van de toestanden op Bangka en Billiton, vooral over de rechten van den radja over en op die eilanden. (Vgl. ook De Jonge, *Opkomst*, VI, bldz. 110)

Aen den Edelen Heer Joan Maatsuijcker, gouverneur generaal wegens den stant der Verenigde Nederlantsche Geoctroyeerde Oostindische Compagnie in Orienten ende E. Heeren Raden van India.

Geeft te kennen ende remonstreert kiaij **Samparoe,** opperhooft ende gebieder op d' eijlanden **Banca** ende **Blitou,** hoe dat hij remonstrant alher is koomen aan te landen op het aanschrijven van Thomas Engelse,[1]) inwoonder deser stede. Nietjegenstaande dat hij remonstrant aengesocht is geweest van de Coningen van Jambij, Johoor ende Bantam, ende dat met diverse besendingen ende schenckagie, om sich selven onder haare beschermunge te begeven, doch is bij hem remonstrant alle de bovengenoemde koningen haare versoecken afgeslagen ende geweijgert[2]), ende gemerckt hij remonstrant evenwel nu genegen is, om een beschermheer aan te nemen, waar onder hij remonstrant ende zijn onderdanen sal mogen schuijlen tegens alle voorvallende vijanden, hebbende hij, remonstrant ende zijn volck jegenwoordigh anders geen[3]) als die van Palimbang[4]) ende die van Lampo[5]). Hebbende die van Palimbangh tot sodanige vijantschap geen andere motiven ofte redenen, als eenelijck om dat hij, remonstrandt, den Palimbangsen connick niet aennemen en wil, om den zelven te erkennen voor zijn remonstrants schutsheer[6]). En wat de vijantschap van die van Lompo belangt,[7]) geschiet nergens anders om als eenelijck om haar roverijen te versaedigen. Soo ist dat hij, remonstrant, verclaart dat eenelijck bewogen is geworden door het aanschrijvens voornoemt om alher te koomen, om aan haar Ed^e^ te versoecken, gelijck hij, remonstrant, doet bij desen, dat sijn Ed^e^ mijne

[1]) Vermoedelijk dezelfde „burger", van wien sprake is in *Dagh-Register 1668—1669* bldz. 281.

[2]) Vgl. over Mataram's aanspraak op Bangka en Engelsche pogingen, langs den weg van Mataram op Bangka vasten voet te krijgen. De Jonge, *Opkomst*, V, bldz. CXXIII, 254, v.

[3]) Vijanden.

[4]) Vgl. nog *Dagh-Register 1668—1669*, bldz. 156, v.

[5]) Lampongs.

[6]) Vgl. *Dagh-Register 1668—1669*, bldz. 157

[7]) Vgl. *Dagh-Register 1668—1669*, bldz. 9, 41, 58, 69.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

E. Heer den Gouverneur Generaal ende de Heeren Raaden van India gelieven willen, hem, remonstrant, ende sijne onderhorige onderdanen, soo op het eijlandt Bancka als op het eijlant Bluton aan te nemen onder haar Ed^e^ beschuttingh ende bescherming, alsoo hij, remonstrant, ende [de] sijne volkomen geresolveert sijn ende genegen, om d'E. Compagnie aan te nemen voor sijn, remonstrants, ende sijne onderdanen haar schuts- ende schermheer, mitsgaders d'E. Compagnie eeuwiglijck daarvoor te erkennen ende oock gehou ende getrou te sijn en blijven

Oock en sal geen andre natie op voorschreven eijlanden mogen woonen off negotieren dan de geene die 't de Compagnie sal willen toestaen, ende bij haare Ed^e^ aennemingе van sijns, remonstrant, gementioneert versoeck soo presenteert hij remonstrant, aan d'E. Compagnie altemigh open te stellen alle sodanige waaren ende coopmanschappen als op de twee bovengenoemde eijlanden is vallende, gelijck als wasch, kajo garoe,[1] ijser schipatshoorn, witte vogelsnessies benevens alle andere waeren, die noch namaals soude mogen geopenbaart werden; presenteert wijders aan d'E. Compagnie alleng te laten eijgen sijn het recht van in ofte aenvoeren van alderhande sorteringe van Cust-,[2] Bengaalse, Suratse ende Persiaanse kleeden op beijde de genoemde eilanden.

Ende op dat haar Ed^e^ soude mogen verseeckert zijn, wat ende hoedanige goederen op de geseijde twee eijlanden is vallende ofte groeijende, soo versoeckt hij, remonstrant dat haar Ed^e^ willen gelieven met hem remonstrant naar Banca ende Buton te senden seeckere persoon die hij, remonstrant, genegen is aan haar Ed^e^ te noemen,[3] aan welcke persoon hij, remonstrant, presenteert te openbaren d'geheele gelegenheijt ende staat van beijde d'eijlanden soo dat den selven persoon aan haar Ed^e^ eerst behoorlijcke openinge ende rapport sout connen doen aan wiens als dan te doene openingh ende rapport hij remonstrant, belooft voor hem ende [de] sijne sich gewillgh te houden ende gedragen ende om alsdan voorts met d'E. Compagnie op te regten ende te sluijten een goede vast ende bondich contract etc

Het boven gementioneert versoeck van aanneminge onder beschuttinge ende bescherminge en geschiet met met intensij om d'E. Compagnie lastigh ofte schadelijck te vallen, om den remonstrant ende

[1] Kajoe garoe, een welriekende houtsoort (*Encyclopaedie* I. bldz 55, „Aquilaria" en bldz 803 „Gonystylus").

[2] Kust van Koromandel.

[3] Zie hierboven de toelichting tot dit stuk.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

sijne te adsisteren met maght van volck, schepen, chaloupen ofte andere vaartuigen, maar specteert eenelyck daarop, dat den remonstrant ende sijne onderhorige onderdanen, tot afschrick van alle de geene die haar vijandelijck soude willen aantasten, gerust ende vredelijk sullen cunnen leven, met de naam te mogen dragen ende voeren, dat de Compagnie haare schutts- ende beschermheer is, en dat d'E. Compagnie wil gelieven hem, remonstrant, mits betaalinge tegens een redelijcke prijs, te adsisteren met sodanige amnitie van oorlogh als van nooden sullen hebben.

Op het schriftelijcke vertoogh ende versoeck door de radja Sampoera, gebieder van de eylanden Banca ende Biliton, in Rade van India overgegeven ende hier voor onder 22ste Junij jongstleden geregistreert ende bij hem onderteeckent, is heden tusschen de heer gouverneur generaal Joan Maatsuijcker ende de Raaden van den staat der Nederlantsche Oostindische Compagnie ter eenre ende de hooggedachte radja voor hem ende sijne nasaten ter andre zijde, nae enige gehoude conferentie, gemaeckt ende opgerecht een onderlingh verbont ende alliantie in maniere als volgt:

Eerstelijck soo beloven de heer Gouverneur Generaal en Raaden van haare zijde, den hooggedachten radja Sampoere met zijn voorschreven eylanden ende volckeren te nemen ende te houden onder de protextie ende beschermінge van de Compagnie tegen alle vijanden, die hem ofte sijne onderdanen sullen willen beledigen ofte ongelijck doen, in de wijse als bij het geëxteert geschrift is gestelt.

Waartegen dan d'hooggedachte radja van zijne sijde voor hem ende nasaten, gebieders van de voorschreven eylanden, belooft ende aanneempt, de gemelte Compagnie van nu voortaan te houden ende te erkennen voor sijn wettige schut- en beschermheer, soo langh als de son ende maan aen de hemel sullen schijnen, mitsgaders deselve gehou ende getrouw te blijven, als sodanige nau geallieerde betaampt; ende dat hij dienvolgens oock geen andre natie ofte volcken sal admitteren in de landen onder sijn gebiet staande te handelen ofte woonen, dan alleen d'onderdanen van den gemelte Compagnie of die deselve sulcken sal vergunnen ende toestaan.

Ende belooft oock, wanneer weder thuijs gekomen sal sijn, te bewercken en te wege te brengen dat dit contract van verbont ende

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

alliantie bij, de Grooten op de voorschreven eylanden sal worden geconfirmeert ende bevesticht, ende dat daarvan acte gemaakt ende overgesonden zal werden

Aldus gedaan ende gecontrackteert in de groote raadtcamer des Casteels Batavia, ende hebben partijen contractanten in kennisse van waarheijt dit met haare respective hantteijckeninge bevesticht Desen 10e Julij des Jaars 1669. [1])

Het fluitje de Zandlooper met den onderkoopman Jan de Harde kwam den 15 September te Batavia terug. Van het niet oninteressante „dagregister" is „de instantie in corte" opgenomen in het *Dagh-Register 1668—1669* (bldz. 155—159). De handelsvooruitzichten bieden niet van groot belang ook werd den Nederlanders medegedeeld, dat men op Bangka „niet en wiste dat daer ander minerael als yser te vinden is"

Op Biliton „hielt een regent van Palimbangh, nevens een tweede persoon, residentie" — Kiahi Samparoe, die zich te Batavia „radja van Banca heeft laeten noemen, was niet meer als een mede gebieder op Banca, van waer hij van de Palimbangers verjaegt was en sedert op Biliton hadde gewoont" Hij was „niet meer als een gebieder over de plaetse en rivier Coloor" [2]). De „mede regenten . „ grooten ende gebieders" wisten niets van Samparoe's reis naer Batavia, „dog dit overslaende, verclaerden zy alle genegen te zyn om de Comp^e voor haren beschermheer aen te nemen". Ook de bevolking was „seer genegen de Comp^e te gehoorsamen"

Der 25 Augustus werd door De Harde het hier volgende „contract gesworen, ingestelt en getekent" [3]).

Op het schriftelyk vertoogh ende versoeck van den Radja Samprou, gebieder van 't land Banca, in Rade van India tot Batavia overgegeven ende onder 22 Junij jongstleden bij, hem onderteeckent, wegens

---

1) Dit jaartal is natuurlijk foutief en moet zijn 1668.

2) Aan de Westzijde van Bangka zegt het *Dagh-Register* bldz. 157 Het onderstaand contract zegt: „bij Oosten Banca".

3) *Dagh-Register 1668—1669*, bldz 145—158, vgl. De Jonge *Opkomst* VI bldz 110, 113, v.

Het hier opgenomen stuk is overgenomen uit *Dagh-Register 1668—1669*, bldz 158.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

d'E. **Paccaur** [1]) van **Coloor, Pabawan** van **Bobos,** [2]) **Pamantra** van **Periangh,** [2]) **Batinpangoan** van **Rangkat,** [3]) **Palampack** van **Jambou,** [3]) **Padjarin** van **Kajuara,** [4]) **Posoen** van **Pangobotan,** [5]) **Ongoroupi** van **Papoulot,** [2]) **Panoulock** van **Periangh, Padayen** van **Pajafonte,** [2]) **Pamalack** van **Pinangh,** [2]) **Pajabat** van **Pajabongcou,** [2]) medegebieders van 't eylandt voornoemt is heden tusschen Jan de Harde, ondercoopman in dienst der Vereenigde Nederlandse Oostindische Compagnie, van wegen de Ed^e heeren Joan Maetsuyker, gouverneur generael ende d'E. heeren Raeden van India hier toe gecommitteert, om nader bewys en seeckerheydt te mogen hebben van 't gedane versoeck by voorschreven Radja Samprou ter eenre, ende de gemelte heeren gebieders voor haer ende haere naesten ter andere syde, na eenige gehouden conferentien een nader onderlingh verbont ende alliantie gemaeckt ende opgeregt in maniere als volgt.

Eerstelyk beloven de Gouverneur generael en de Raeden van haere syde de welgemelte gebieders met haeren voorschreven eylandt en volckeren te nemen ende te houden onder haere protextie ende de beschermynge van de Compagnie tegen alle vyanden, die haer ofte haere onderdanen sullen willen beledigen ofte ongelyck doen, in der wyse, als by het geciteerde geschrift is gestelt.

Waertegen dan de welgemelte gebieders voor haer ende haere nasaten, gebieders van het voorschreven eylandt, belooven ende aennemen, de gemelte Compagnie van nu voortaen te houden ende te erkennen voor haeren wettigen schut- ende beschermheer, soo langh als de son ende maen aen den hemel sullen schynen, mitsgaders deselve gehou ende getrou te blyven, als soodanige nauw gealliëerdens betaemt en dat zy dienvolgens ook geen andere natien ofte volcken sullen admitteren in de landen, onder haer gebiet staende, te handelen ofte te woonen, dan alleen de onderdanen van de Compagnie of die deselve sal vergunnen ende toestaen.

Wyders, soo belooven ook de gemelte gebieders aen meergeseyde Compagnie voor haer aengenomen protextie een eerlyke recognitie jaerlycx op te brengen uyt de vrugten, die die landen syn uytgevende.

Aldus gedaen ende gecontracteert by Oosten Banca aen de riviere Coloor; en hebben partyen contrahenten in kennisse van waerheydt

---

1) *Dagh-Register*, bldz. 157
2) ?
3) Dj.eboes ?
4) Kajoe Arang?
5) In het onder-district Toboali.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

dit met haere respective handteekeningen bevestigt desen 25en Augustus 1668, was geteeckent by de regenten ofte gebieders. hier bovengemelt, ende den ondercoopman **Jan de Harde.**

CCCXXIII. BANDA.

25 Juni—2 Juli 1668. [1])

De fluit Loenen en de sloep Walingen gingen voort, volgens de instructie van den gouverneur van Banda Cops, de verhoudingen te regelen met de Zuidwaarts gelegen eilanden, o.a. met de Zuidwester-eilanden Leti, Moa en Lakar.[2]) Onderlinge oneenigheden van de hoofden dier eilanden maakten onder meer regeling der verhoudingen noodig.

I

Cort ende kennelijk sij, een jegelijk, dies aangaande, dat wij, afgesanten gesonden uijt den naam van den E. Heer Jacop Cops, raad extra-ordinaris van Indra, gouverneur en directeur der eijlanden Banda en aanleeven van dien, onder het beleijt van den Ed^e^ Heer Joan Maatsuijcker, gouverneur generaal over gants Nederlants Orienten, representerende den staat van de Verenigde Nederlantsche Oostindische Compagnie, ter eenre, ende de orangcaijs op 't eijlant **Letij,** gen' **Mesmourij** van de negrij **Battommea,** [3]) Toulota van de negrij **Touttekaij** [4]) ende Soweleeuij van de negrij **Lovelultij,** [5]) nevens hunne onderhorige ter andere sijde, het verbont van den 7e September 1662,[6]) 29e Julij [7]) en 10e December 1665[8]) tusschen gemelte E. Compagnie ende hun orangkaijs opgerecht, niet alleen wederzijts vermeint maar ook noch daarenboven het selve in manieren als volgt voor eeuwig duerent vastgestelt, te weten.

Eerstelijck dat zij, orangcaijs, als opperste van alle de vordere orangcaijs van Letij, ook uijt den naam van hare successeuren en onderdanen beloven, d'E. Compagnie gehou en getrou te wesen, en

---

[1]) Uit het Contractboek.

[2]) Thans behoorende tot de residentie Timor.

[3]) Volgens Veth, *Woordenboek* I, bldz. 120 ligt Batoe Meauw aan de Oostkust „Men treft er de vrij groote ruine van een Nederlandsch fort aan".

[4]) Zie hiervóór, bldz. 331.

[5]) ?

[6]) Mij onbekend.

[7]) Zie hiervoor, bldz. 332.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

dat sij met sullen gedogen dat enige Engelse [1]) Portugesen [2]) of Macassaren ofte enige andere vaartuijgen, dewelcke met d'E. Compagnie in oorlog zijn, aan dit haar eijlandt sullen mogen comen, en bij aldien eenige sodanige vaartuigen quamen, deselve sullen vijandelijk aantasten ende bij veroveringe van dien deselve gevangen houden totter tijt enige vaartuigen van d'E. Compagnie comen en als dan de gevangenen, t'zij Portugesen of Macassaren, overleveren, om in handen van de E. Compagnie te geraacken.

Waarvoor wij ondergeschreven weder beloven aan bovengenoemde orangkaijs Mesmouri Toulota en Saweleki uijt den naam van de E. Compagnie, dat wij haarlieden voor sooveel gevangene als sij aan d'E. Compagnie soude mogen overleveren sullen te vrede stellen met sodanige vereeringe, als bij den E. Heer Gouverneur in Banda sal geoordeelt werden te behoren.

De voorschreven orangkaijs beloven oock datse alle vaartuijgen van de Compagnie alhier op haar rhede comende, in alle gelegentheden de behulpsame hant sullen bieden, hetzij met verversinge, water ofte andere behoeftigheden, die deselve benodigt mogte zijn en voornamentlijck met haar te negotieren in alle vruntschap met sodanige coopmanschappen, als op hun eijlant d'E. Compagnie dienstigh en aldaar sullen mogen bevonden werden.

Ten laatsten en voornamentijck beloven de voornoemde orangkaijs bijsonder orangkaij Soweleki, in welckers negrij den orangkaij **Backer** [3]) noch een houdert negen en dertigh Makasseresen op onse aankomste gevonden heeft en in die van orangkaij Mesmouri thien d'r, datse met alleen deselve, maar noch alle, die na desen noch sullen op haar lant gevonden werden, dewelcke jongst door ons, de Portugesen van Larrentoucke alhier ontraacht zijn, naar ons vertreck van hier aan den orangkaij Backer getrouwelijck tot den laatsten man toe sullen weder overleveren, om also op haar eijgen lant, van waar sij gerooft zijn, weder gebragt mogen werden.

In tegendeel belooft d'E. Compagnie, bij aldien wij, orangcaijs nevens hare ondersaten de voorverhaalde artijculen pointuelijck na te komen de beschermingе over haar aan te nemen, tegens alle haare

---

1) Reeds 31 Juli 1667 was de vrede te Breda tusschen Engeland en de Republiek gesloten.

2) Dat vooral tegen de Portugeezen werd gewaarschuwd, zal óók verband houden met de gebeurtenissen in Makassar.

3) Zie hiervóór, bldz. 329 enz.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

vijanden de behulpsame hant te bieden ende getrouwelijk bijstant te bethoonen.

Tot dien einde hebben zij orangkays, ons met gewoonlijcke eet swerringe oit wederzijts bevestigt en hebben den orangkaij Saweleky, omdat zijn vlagge van d'E. Compagnie door de Larentoukse ont rooft is, wederom een nieuwe in de plaatse vereert, om nevens andre bij verschijninge van onse natie te laten waaijen.

Actum in de fluijt Loenen, geanckert leggende voor Letij op de rhede van de negrij Toutekaij, desen 25e Junij 1668. Onderstont: gestelt bij orangkaij **Taulata,** gestelt bij orangkaij **Sawelckij.** Was getekent **Maarten Roos,** gestelt bij **Gillis Duijnmeijer, Jan Blinne, Jan Panne.**

II

Cont ende kennelijk sij, een igelijk, dies aangaande dat wij, afgesanten gesonden uijt den naam van den E. Heer Jacob Cops, Raat extraordinaris van India. Gouverneur en Directeur der eijlanden Banda etc^a, onder het beleijt van den Ed. heer Joan Maatsuijcker, gouverneur generaal over gants Nederlants Orienten, representerende den staat van de gantsche Nederlantsche Geoctroijeerde Oostindische Compagnie ter eenre, en den orangkaij van de negrij **Pattij,** genaampt Tettij residerende op 't eijlant **Moa,** nevens zijn onderhorige ter andere zijde, het verbont tusschen hem en d'E. Compagnie opgerecht in dato 6e December A° 1665 [1]) met alleen bij desen wederom vermeut, maar oock voor eeuwig duierent in manieren als volgt hebben vastgestelt.

Eerstelijck belooft hij, orangkaij Tettij, nevens zijne ondersaten haar te sullen [2]) tot getrouwe onderdanen van de Ed^e Nederlantse Oostindise Compagnie, die te erkennen alleen voor haar heer en meester, onder wiens gebiet en protexie (naest Godt) sij haar zijn begevende

[1]) Mij onbekend. Zie ook poot 3 op bldz. 331.
[2]) Stellen?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ten tweede dat alle coopmanschappen, t'zij slaven, wasch, schildpatshoorn ofte yets anders, d'E. Compagnie gading zijnde de selve aan d'E. Compagnie voor een redelijcke prijs te sullen verhandelen.

Ten derden dat met geen hetsij blancke ofte swarte, natie, gelijck als Engelse, Portugesen, Maccassaren, Maleyers, Javanen of Ceramsmers, ofte enige andere vreemde natie, die in oorlogh met d'E. Compagnie mogte sijn, ofte hier namaals comen, sullen handelen, dan alleen met hooggemelte Nederlantsche Oostindische Compagnie, maar integendeel van hun lant en strant af te wijsen, soo veel haar bij onse absentie doenelijck sal wesen.

Daarentegen en ten vierden, soo belooft d'E. Compagnie, indien hy, orangkay Tettij en sijn onderhorige de drie voorschreven artijkulen nacomen, tegens alle haare vijanden de behulpsame hant te bieden ende trouwelijck bijstant te bethonen.

Tot dien eijnde heeft hy, orangkay voor desen 's Compagnie steen en vlagge ontfangen om deselve bij verschijninge van onse Hollantsche natie te thonen en te laaten waayen.

En dit bederssijts sal naargekomen werden, hebben desen met onse gewoonlijke eetsweeringe aan wedersijts bevestigt.

In de fluyt Loenen g'anckert leggende voor 't eijlandt Mowa, bij de negerij Jesette[1]) den 29e Junij 1668. Was getijckent gemerckt bij orangkay **Tettij,** gemerckt bij orangkay **Malpe,** gestelt bij orangkay **Rautouta,** gemerckt bij orangkay **Rakau, Marten Roos,** gestelt bij **Gillis Duijnmeijer, Jan Blinne** en **Jan Panne.**

III

Cont en kennelijck sij een yegelijk, dies aengaende, dat wij afgesanten uyt den naam van den E. Heer Jacob Cops, Raat Extraordinaris van India, mitsgaders gouverneur en directeur der eijlanden Banda, onder het beleyt van den Edle heer Joan Maatsuijcker, gouverneur generaal over gants Nederlants Orienten, representerende den staat van de Nederlantsche g'octroyeerde Oostyndische Compagnie ter eenre, ende de orangkays **Roijwacka,** Loosive en Jorhut van de

1) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

negrij **Nannoulij** [1]) op 't eijlandt **Laccar,** [2]) nevens hunne onderhorige ter andere zijde, het verbont tusschen d'E. Compagnie en hun in dato 4e Aug. 1665 [3]) opgerecht, bij desen wederom vernieuwen en voor eeuwigh duirende oprechten in manieren als volght

Ten eersten beloven sij, orangkaijs, nevens haare ondersaten haar te stellen tot getrouwe onderdanen van d'E. Nederlantsche Oostindische Compagnie, die te erkennen voor haar heer en meesters, onder welckers gebiet en protexie (naest Godt) sij haar sijn begevende

Ten tweeden dat alle coopmanschappen, het sij slaven ofte wat onder haar gebiet d'E. Compagnie dienstigh zijnde te bekomen, sij d'selve aan d'E. Compagnie voor een redelijcke prijs te sullen verhandelen.

Ten derden dat met geen andere natie, gelijck Engelse, Portugesen Macassaren, Cerammers, ofte enige andere, die met d'E. Compagnie in oorlogh souden mogen sijn, ofte hier namaals comen, sullen handelen dan alleen met gemelte Nederlantsche Oostindische Compagnie, maar in tegendeel haar van hun lant en strant afwijzen en haar alle verversinge, water en andere behoeffigheden ontseggen en weder doen vertrecken, sonder haar enigsints de behulpsame hant te bieden. En bij aldien eenige Portugesen ofte Macassaren etc. tegens hun danck wilden landen, sullen deselve soo mogelijk trachten te vermeesteren en gevangen nemen tottertijt onse natie arriveert aan welcke zijde sijluijden d'selve sullen overleveren tegens soodanige vereeringe als den E. Heer gouverneur in Banda daartoe sal ordineren.

Ten vierden soo be ooft de E. Compagnie in tegendeel indien sij Lackeresen de drie voorschreven artijckulen punctuelijck naarcomen, de beschermínge over haar aan te nemen en tegens alle haar vijanden de behulpsame hant te bieden.

Tot cronde desen hebben wij weder wedersijts dit verbont met onse gewoonelijcke eedtsweringe bevestigt. In de chaloup Waringen leggende geanckert voor de negrij Orwane [4]) op 't eijlant Lacker desen 2e July A° 1668. Was geteeckent **M. Roos, Davit van Zon, Pieter Adriaensen.** Gestelt bij orangkaij **Loisive,** gestelt bij orangkaij **Jorseijt.**

1) Een negerij Nanloeli ligt op Leti. (Veth, II, bldz. 547).
2) Lakor
3) Zie hiervóór, bldz. 332.
4) ? Zie bldz. 332, v

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCXXIV. SOLOR EN TIMOR.

14 Juli 1668. [1])

Ook nu weêr strekte de gouverneur van Banda zijne zorgen ook uit over het eiland Timor zelf. De sloep Wal ngen bezocht ook ditmaal weder dit eiland, gelegen buiten het bestuursressort van gouverneur Cops (vgl. hiervoor, bldz. 393, noot 1).

Cont ende kennelijk sij een ygelijk, dies aengaende, dat wij, afgesanten gesonden uijt den naam van den Edᵉ Heer Jacob Cops, Raat extraordinaris van India, gouverneur en directeur der eijlanden Banda, onder het beleijt van de Edᵉ Heer Joan Maatsuijcker, gouverneur generaal over gants Nederlants Orienten, representerende den staat van de Nederlantse Geoctroijeerde Oostindische Compagnie ter eenre ende den orangkaij Pere, residerende in de negrij **Maijlij,** ge egen op 't eij andt **Tijmoor** [2]), ter andere zijde, een eeuwig durirent verbont hebbende opgerecht, in manieren als volgt.

Eerstelijk belooft hij orangkaij Pere, nevens sijne ondersaten haar te stellen tot getrouwe onderdanen van de Edᵉ Nederlantsche Oostindische Compagnie, die te erkennen en te respecteren alleen voor haar heer en meester, onder wiens gebiet en protexie (naest Godt) sij haar sijn begevende.

Ten tweeden, dat alle coopmanschappen, 't sij slaven sandelhout, als andre waren etcᵃ, d'E. Compagnie gading zijnde en onder haar gebiet te bekomen zijnde, deselve aan de E. Compagnie voor een redelijcke prijs sullen verhandelen.

Ten derden, dat met geen andere buijncke natie, gelijck als Engelse Portugesen, France, Macassaren, Maleijers, Javanen, Chorammers, [3]) ofte enige andre vreemde natie, die in oorlogh met d'E. Compagnie sonde sijn ofte komen sullen handelen, dan alleen met gemelte Nederlantsche Oostindise Compagnie, maar in tegendeel haar van hun landt af te wijsen, soo veel haar bij onse absentie doenelijck sal wesen, totter tijt den E. Heer gouverneur in Banda daar van kennisse sullen gedaan hebben, om daar in te mogen versien, ten ware dat yniant met een behoorlijcke pascedulle van d'E. Compagnie arriveerde

[1]) Uit het Contractboek.

[2]) Ofschoon ik deze negerij niet heb kunnen terecht brengen, meen ik toch te moeten aannemen, dat zij ligt op het gebied, thans behoorende tot Portugal.

[3]) Cerammers of Gorammers?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ten vierden belooft d'E. Compagnie in tegendeel, bij aldien hij, orangkaij Pere, nevens syne ondersaten de drie voorverhaalde articulen pointuelijck nacomen, de bescherminge over haar aan te nemen en tegens alle hare vijanden de behulpsame hant te bieden en getrouwelijck bijstant te bethonen.

Tot dien einde soo hebben hem, orangkaij Pere, tot teecken van oprechte en vaste genegentheijt t'zijnwaarts, een Compagnie's vlagge vereert, om deselve bij verschijninge van onze Hollandse natie, daar op desselfs strant te laten waaijen.

Alle 't welcke voorschreven staat, beloven wij aan wederzijts te sullen nakomen. T'oirconde deses hebben dese met onse gewoonlijcke eetvestinge wedersijts bevestigt. Actum in de chaloup Walingen, g'anckert leggende op de rhede Majlij desen 14e Julij 1668. Was geteeckent gemerckt bij den orangkaij **Pere**, gemerckt bij **Laromoko**, tolcq, **M. Roos, Jan Blinne,, Davit van Zon** en **Pieter Adriaenszoon.**

CCCXXV. SUMATRA'S WESTKUST.

1668. [1])

„Men sloot ook met die van Korintjë. .. een verdrag, waarbij zij beloofden al hun goud te Majutta te zullen leveren". (Van Basel, t.a.p. bldz. 26, vgl. Mac Leod, *Sumatra*, Indische Gids, 1904, II, bldz. 1281).

Contrackt gemaackt door den rad a Adil op **Majutten** [2]) mit bijwesen van den tommagon [3]) uijt den name en van wegen d'E. Compagnie ende des Manungcabousen Comrnx ter eenre, met de 12 depaus [4]) off outsten van **Corincien** ter lantwaart Majutta.

---

[1]) Uit het Contractboek.

[2]) Mac Leod, t.a.p. bldz. 1281, spelt dit „Mend,oeto" Op Valentijns *Nieuwe kaart van Sumatra* (V, 1) ligt „Majutta" ten Zuiden van Indrapoera, ten Westen van „Coringie", Veth, II, bldz. 472, heeft een rivier „Mendocta" in de „adsistent residentie Benkoelen, afdeeling Moko Moko" Valentijn, V, 1 *Sumatra*, bldz 14 spreekt van een „gewest van Majutte" waartoe o.a. behoort „het landschap Ajer Diekief" thans Ardikit

[3]) Deze toemenggoeng trad dus op zoowel voor de O. I. C. als voor den „Manngcabousen comrnck"

[4]) Schrijffout voor „depati's"? Vgl. Valentijn, bldz. 14, 15.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Int jaar Haaseraat.[1]) een duijsent ses en 't seventigh, op den 12e dagh der maant 't Siauwal[2]) op den dagh Senajan[3]) beloven ende sweeren de 12 outsten van Corencien in 't bijwesen van radja Adil ende 18 mentris van Majutta,[3]) aen den tommagon **Katip Moeda,** dienaer en volmagtige van den E. Jacob Pits, opperhooft dezer cust, datse nooijt voortaan meer van haare negerije naar Jambij met haar gout ter marckt sullen gaan, maar 't selve op Majutta ter marckt brengen. 't welcke zij beloven, soo lange zij en haare nacomelingen leven, eenwig en altoos te sullen onderhouden, als hebbende daar op, uijt den name van den Commandeur, uijt handen van den tommagon 12 baajties ontfangen. Tot teecken dat dit contrackt niet sal gebroocken werden, senden se aan de Commandeur 2 taijlen[4]) Corinc'es gout, tot een eewwige onderhouding van een gedurende vrintschap ende alliantie.

CCCXXVI. MAKASSAR.

15 Juli—27 Juli 1669.[5])

Zooals boven reeds bleek gaf het Boengaasch tractaat geen bestendige vrede. Reeds den 30 April schreef Speelman aan G. G. & Raden, „hoe dat door trouloosheyt der Maccassaarse regeringh de jongst gemaeckte vreede weder tot rupture gecomen ende op 13 April in een openbaren oorlogh verandert was" De vorsten van Gowa en Tello schreven naar Batavia, dat „de reden waerom, dat wy weder oneens geworden zijn, komt van den admiraal selven, alsoo hij ons veel groote lasten opgeleyt en afgevordert heeft, 't geene in 't contract van vrede niet besloten was" Onder hen die ons toen nog getrouw waren gebleven, waren Kalamata en de radja's van Tello en „Lmques" Lang duurde deze gunstige stemming niet reeds in Met vielen bovengenoemde twee radja's van de Compagnie af, hierin spoedig gevolgd door den radja van Loewoe, die in December naar Bantam vluchtte Speelman voerde van zijn kant met kracht den herouwden krijg en werd door Batavia met kracht gesteund ook door Ternate, terwijl hij

[1]) ?

[2]) Schauwal 1076 zou zijn 17 April 1666. Dit komt niet overeen met de gegevens bij Van Basel en Mac Leod, die de overeenkomst stellen in 1668, evenals dit doet het Contractboek. Ik druk daarom dit contract af in de volgorde, waarin het Contractboek het heeft geplaatst.

[3]) Vgl. Valentijn, bldz. 14. die „Mantri's" vertaalt met „Rijks Raaden"

[4]) Zie over de verschillende beteekenis van „thayl" op Sumatra's Westkust *Verzameling*, bldz. 21, v v

[5]) Uit het Contractboek. — Ook bij Valentijn, *Macassaarsche* Zaaken, bldz. 165

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

op een deel der Boegineezen kon rekenen, „hebbende tusschen wegen alles in de cole gelegt, wat hun van den vyandt voor quam". Door dit alles werden „de Macassaerse vyanden door d'onse seer benauwt ende in de uyterste noot gebracht" Den 8 Juni schreef Speelman, „dat de saecken door Godts hulp soo verre waeren gebragh dat onder Godes hulpe aen een goede uytkomst met wiert getwyffelt", terwijl den 21 Juli een missive van 9 Juli te Batavia kwam, meldende „de heerlyckee victorie, waarmede de Heere s Comp^e wapener hadde gelieve te segenen in de overwinninge van het groote, coningklycke hoff casteel Samboupo den 24^en Juny jongstleden . de vyandt was landtwaert in gevlucht, hun aldaer ten principalen onthoudende in het casteel Goa, maer hadt van alles gebreck, soodat met wiert getwyffelt. of sy souden eerlangh haere hertneck gheyt moeten afleggen ende de vrede omhelsen" Dit bericht werd met groote feestelijkheden te Batavia gevierd, „soo met het branden van pecktonnen, etc. als met het drincken van verscheyde roemers op het welvaeren van ons vaderlandt", enz. Spoedig daarop (13 Augustus) werden te Batavia ontvangen „de nadere contracten met den Coningh ende de grooten van Macassar gemaeckt terw) Speelman den 16 October der Hooge Regeering berichtte, „hoe dat Zyn E. met een groote sleep van Coningen ende andere grooten binnen 5 à 6 daegen na Batavia stondt te volgen" „Komende dese alle (ongeveer 700 mannen en vrouwen) om haer voor zijn Ed^ den heer gouverneur generael ende de Raeden van India te verootmoedigen ende de agreatie van de gemaeckte contracten te versoecken" Den 13 December kwam Speelman „hier ter steede" en den 26 had de verootmoediging plaats in een vergadering van den Raad van Indië en tevens „de aggreatie van de contracten" „Hoe swaer en bitter haer dese soo diepe vernederinge moet gevallen hebben, kunnen best beoordeelen degeene die kennisse hebben van haer hoogmoedigh en hartneckig naturel" (*Dagh-Register 1668—1669*, passim, vooral bldz 480 vv)

Nader poincten, 1669, waarop den coningh ende galerans,[1]) voorts de geheele regeeringe van **Tello,** item oock cram **Linques,** naar voorgaande verootmoedinge weder tot waarde bontgenoten van de Generale Compagnie en van wegen de ze.ve, uijt de naam van d'Ed Heer Joan Maetsuijcker gouverneur generaal ende de heeren Raaden van India aangenomen ende ingelaten zijn door de Heer **Cornelis Speelman,** superintendent en commissaris over de Oosterse proventien admirael en crijgsoverste over de scheeps- en krijgsmagt, hier op en ontrent Macassar.

Ten eersten

Dat welgemelten heeren coningen ende de gantsche regeringe heijligh̃lijk onderhouden ende getrouwelijk naarcomen sullen. nu en altoos eeuwigh̃lijck en onveranderlijk, het contract en euwig verbont tussen de regeringe van **Maccasser** ende de Generale Nederlantsche

[1]) Glarang (*Encyclopaedie* IV bldz. 364), „beteeckenende landt of rijkraed van Tello (*Dagh-Register 1668 1669* bldz 481), „vicerooy off stedehouder tot Bony op Malcasser" (*Versameling*).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Compagnie gemaackt, wederstyts versegelt en solemneel be-eedicht op de 18e November 1667 tot Bonaije,[1] item noch een naerder contract, tusschen den coning ende regeringe van Tello en crain Linques met welgemelte Compagnie aangegaen, besloten, verzegelt ende be-eedicht op den 9en Maart des aanvolgende jaar 1668,[2] verclarende dat het aftreden van het selve, door quaden en verkeerden raadt, haar was ten hoogsten leed, en derhalven, datse hun kenden grotelijcx verpucht, van daar over bij de Generale Compagnie op haare ootmoedige bede genade te hebben ontfangen, aen de welckes goedertierentheijt sij hun mitsdien nit geheel overgaven, onder versoeck dat se nit reguard van de geltsommen, bij het Bonaeijse verbont besproocken, voor soo veel daar in hare quota aenging, niet boven haare macht beswaart mogten werden, protesterende grotelijcx, onvermogens te wesen tot het voldoen van dien Sulcx is hun ook verseeckert, dat se ongetwiffelt op hunne verthoninge door de hooge regeringe van India desen aangaande met alle billijcke en betamelijcke civiliteijt getracteert souden werden.

II

Hebben sij verclaert voor een groote gunste en weldaad aen te nemen, dat de Compagnie haar beliefde te laten behouden haar gemeine handgewe:jre en musquetten, en dat ten opsigten sij haar van de vorder regeringe van Macassar afgebroocken hadden ende eerste mijtquamen om haar te verootmoedigen, met beloften dat se sonder eenige verschuijlingh souden aanwijsen ende aanstonts overgeven alle sodanigh licht canon en bassen (swaer canon haddense niet meer) als de coningh ende de regeringe van Tello en crain Linques noch toebehoorden, t sij oan dat het was berustende in Tello, in Goa, in **Sadrebone**[3] of elders, sonder daar voor iets te pretenderen, maar bedancten de welgemelte Compagnie grotelijcx, dat se hetselfde beliefde aan te nemen tot afminderinge van opgemelte schult voor de waarde.

III

Beloven wij tot repetitie en te meerder bevestinge van 't Bonaeijse contract, soo haast het de Compagnie sal believen te ordonneren, de wallen van Tello rondom neder te werpen, en noit andre fortificatien

[1] Zie hiervóór blz. 370.
[2] Zie hiervóór blz. 380.
[3] Sanrabone.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

te maacken als naar voorgaande toestemminge en bewilligige van de Compagnie directelijck noch indirectelijck.

IV.

Ingevalle de coningh ende regeringe van **Goa** haar op de overgesonde acte van perdon niet mede quamen aen de Compagnie te verootmoedigen, dat sij, alsdan als getrouwe ende goede bontgenoten van de Compagnie nevens de vordere geallieerde vrienden, deselve souden houden voor haare openbare vijanden en misdien de selve naar vermogen helpen doen alle mogelijcke schade ende afbreucke. Doch zoo al schoon den Coningh van Goa wederhorig bleeff, soo en sullen daerom andere coningen en coninghskinderen van Maccassar noch oock geene van d'onderdanen, die haar verootmoedigen en om genade versoecken, niet afgewesen maar aangenomen werden, mits dat de coningh en regeringe van Telo voornementlijk geene luijden van staat en conditie sullen in laten, sonder daarvan telckens prompte advertentie te laten doen.

V

Dat in gevalle Cronron [1]), als puure oorsaacke van het verbroocken Bonaijse verbont, sich in 't bijsonder met teenemael ongewapent comt vernederen en bidden om genade, sich stellende ter volle dispositie van de Hooge Regeringe op Batavia (onder verseeckeringe, dog ongevergt, dat den selven aan lijff en leven onbeschadigt sal blijven), dat sij hem alsdan in sulcken gevalle sullen helpen vervolgen, vangen off dooden, naar gelegentheijt, en alle goederen welcke van hem geattrappeert werden, stellen in handen van de Compagnie tot afcortinge van 't gene aan de Compagnie, volgens 't contrackt voorschreven, betaalt moet werden.

VI

Dat den hoogstgemelten coningh [2]) ter begeerte van de Compagnie sal gehouden zijn tot verseeckeringe van dese nieuwe vereenigige of selve of ymand van sijne Groten, welcke de Compagnie compt te

[1]) Valentijn, t.o.p., bldz. 166, heeft juister „Crongron". Bedoeld wordt de karaëng Karoengroeng, die in tegenstelling met zijn vader Pattingalowan een vurig vijand der O. I. C. was. (Zie ook Stapel, bldz. 52 en noot 1), *Dagh-Register 1668—1669*, bldz. 76, v.v., 96. Men heeft hem niet kunnen „vangen" en hij verscheen niet bij de triomphale Raadszitting te Batavia (vgl. *Dagh-Register*, bldz. 454).

[2]) Van Gowa (Makassar).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

vorderen, het zij dan voor altijt of voor eenigen tijt. bij en onder ons op een bequame plaatse zal comen wonen.

VII

Ten laatsten beneeft de hoogstgemelte regeringe en cram Linques, om alle quade bedenckingen, diffidentien en misvertrouwen wegh te nemen, datse naarvolgens de costumen, onder de Nederlanders allerwegen gebruijckelijck, nooit binnen Compagnies vastigheden sullen comen, als met wenigh gesellschap, doch deselve ongewapent, moetende de verdere swite buijten blijven, ten ware om besondere voorvallende redenen anders wierde toegelaten.

Tot solemnele bevestinge van dit alles soo hebben daijen [1]) Mangappa, [2]) halve broeder van den coningh van Tello, de galerans of rijxraaden van wegen hoogstgemelte coningh vermogens haren credentiael [3]), aen desen originele geannexeert, item cram Linques voor sich selven, en wederomme de boven genoemde daijen Mangappa, de rijxraden Manchielove [4]) ende Depatto, [5]) ijder voor sich selven, desen op den Alcoran solemneel besworen ende tot de meerder bekragtinge van dien noch gedroncken het waater over haare crissen gegoten, beteeckenende naa deses lands wijse dat indien het verbont quamen te verbreecken, sij, alsdan door hare eijge geweeren moeten vernielt werden.

Aldus gedaan ende beswooren, int quartier Jaccatra on den zoom van de vest [6]) van t veroverde casteel Samboupo, ter presentie van de nevenstaande bontgenoten, die desen soo versegelt hebben als onderteekent hebben, soo wel als de geene, welcke als leden van den Raedt [bij] dese negotiatie sijn tegenwoordigh geweest op de 15e Julij A° 1669 binnen het logiement van den Admiraal

De bovenstaande naerdere poincten, sijn geschreven aan d'eene zijde int Nederlants ende aan de andere zijde in 't Maleijts, en

---

[1]) Daëng, thans een beleefdheidstitel (*Encyclopaedie* IV, bldz 365), „Daans zijn Heere op Maccasser" (*Verzameling*)

[2]) Hij bevond zich te Batavia 20 December „wegen Loya, outste prinse van Layo in t landt van Turata, geprojecteert tot successe, in zijn vaders plaats" (*Dagh-Register*, bldz 482)

[3]) Vgl. hierachter, bldz. 417

[4]) „Mantje Louwe, tweede galeran van Tello, welcke offitiers daer overerven" (t.a.p., bldz. 481).

[5]) Of „de Patto" (Valentijn, bldz. 166) óf Pano' zie beneden.

[6]) Veste, hier = gracht (Verdam, bldz. 646), trouwens ook thans nog in deze beteekenis gebruikt

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

waaren geteyckent ondert Nederlants by **Maximiliaen de Jongh, Pieter Coopman, Joan van Oppijnen,** [1] **Joannis Francen, Leendert Rus;** onder 't Maleyts het zegel van crain **Linques** met de naem daarby, voorts daing **Mangappa,** galeran **Mantsiloe,** galeran **Carre Pano** en daing **Telolo.** [2] 't Volgende sijn bontgenoten, die present waren 't zegel van den conningh van **Ternaten,** waaronder staat **Majuda,** jurotulius, [3] 't zegel van den coning van **Peping** en sijn naam daarby radja **Palacca,** [4] arou [5]; **Vooccque,** [6] Passa **Poja,** [7] radja **Cajo,** [7] palimpa daingh [8] **Sitake,** [9] arou pite **Toulawa** [10] en arou pite **Laompa.** [11]

Den coning van **Tello,** op heden ter selver plaatse verschenen en vergeselschapt zijnde met crain Linques, daijen Mangappa galeran de Patto, daijen Telolo en andere, soo heeft Zijn Hoogheijt ook in sijgener persone den eed op den Alcoran solemneel gepresteert, en vervolgens tot de meerder bevestinge sijn zegel hier onder doen drucken, benevens ook dat van crain Linques, ende hanttekening van de vordere Grooten op den 21 Julij daaraanvolgende, ter presentie van de nevenstaande bontgenoten. Hebbende oock in gevolge van dien tot vergenoegen van de conning van Tello Sijn Excellentie Calmatta [12] wegens sijnen broeder, den conningh van Tarnata, item Zijn

[1] Niet bij Valentijn.

[2] „Dam Tellalo, zoone van Craín Tamelaha, die oom was van Tello", was 20 December te Batavia (*Dagh-Register*, bldz 480).

[3] De sultan van Ternate en zijn djoeroetoelis (schryver) worden niet genoemd bij Valentijn.

[4] Zie hiervóór en *Dagh Register* bldz 482. Valentijn heeft beter „Soping" (Soppeng).

[5] „Arou is prins op Celebes" (*Verzameling*). Vgl. Encyclopaedie, IV, bldz 363.

[6] Hij komt voor onder de volgelingen van Aroe Palaka op 20 December 1669 (*Dagh-Register*, bldz 482).

[7] Schijnt voor Pacca Coya? (*Dagh-Register*, bldz 482).

[8] Daéng?

[9] ? Bij Valentijn „Sitake".

[10] ? Bij Valentijn „Toesawa".

[11] „Arou Pita La Ompo, d' eerste van de zeven Keur Coningen van Bone" (*Dagh-Register*, bldz 482). Aroe pitoe = zeven vorsten (*Encyclopaedie* I, bldz 62).

[12] Vgl. *Dagh-Register*, bldz 481.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Hooghenjt den coning van Pallacca insgelijcx op den Alcoran gerecoleert den voorgaande gedanen eed op het vreedeverbant tot Bonaije Was in 't Nederlants geteijckent bij Maximiliaen de Jongh, Pieter Coopman, Joannes Francen, Leendert Rus en mit Maleijts 't zegel van den coning van Tello met zijn naem daarbij, dajang Mengappa geleran Manf loe, galeran carre de Pano, daing Telolo. D'volgende sijn de bontgenoten die present waren 't zegel van den Coning van Tarnaten, waar onder staat Majuda, jurotuleus, 't zegel van cram Linques en zijn naam daarbij, 't zegel van den coning van Soping, radja Palacca, passa Poja, radja Caja palimpoe dary Sitake, arou pite Toulowa, arou pite Laompa.

Op heden verschenen wederomme daijen **Macoule,** [1]) sabandaar, cram **Mamoet** [2]) en cram **Rapahuij,** [3]) geadsisteert met daijen **Mangaliquij,** [4]) daijen Talolo, nog vijff sourouans, [5]) met namen carra [6]) **Ikesa** genaempt **Imama,** carre **Tecca Ijewa,** carre **Telolo Imnanto,** de tolcken carre **Roepa Ilatou,** carre **Gappa Ijono** en den schrijver **Amien,** vertonende opgemelte drie personagies een halfvel schoon papier, daar met Maccassaarse letteren op geschreven stinde door de hand des Conings [7]) hare namen, met bijvoeginge van 't grote zegel dienende voor credentiael, [8]) en tot te meerder bekragtinge soo wierdt ook bij hun overlegt des Conings zegel zelve, verclarende door de siecckte des Coninx gesonden te wesen om alhier sijnen eijgenen persone te representeren en van wegen deselve ongewapent te bidden om genade aan de Compagnie met ootmoedige versoeck, dat se soodanigh als den coning van Tello mochten aengenomen en tot Compagnies bontgenoten herstelt werden, mits

[1]) ?
[2]) Vgl. *Dagh-Register*, bldz 480 „broeders soone van Tello".
[3]) Valentijn „Rapatsjnij"
[4]) Valentijn „Mandalique" Misschien „cram Mandelly, de beste soone van Cram Cronron, geteelt bij een telie quelle eghte vrouwe, doch voor lange verlaten, zijnde nu de vrouw van den Dain Mangapoo, gewezen Cram Roepoetchuij".
[5]) Afgevaardigden
[6]) Een titel?
[7]) Van Gowa (Makassar)
[8]) Geloofsbrief

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

welcken de vooren gemelte verbintenisse, haar luijden te vooren gelesen, en tot de naarder verclaringe in de Macassaarse tale over gesegt wesende, hebbense deselve soo in sijn geheel geaccepteerd, sonder de aldergeringste tegenspraake, en speciaal ook het contrackt op den 9e Maart 1668 int besonder met den coninck van Tello gemaackt zijnde, voorts geamplieeert.

Eerstelijk, dat gelijck hier vooren gesegt is van Tello, ook nu door de coningen en 't volck van **Goa** en **Sadrebone** ter eerster begeerte van d'E. Compagnie sullen nedergeworpen en gesloopt worden alle de wallen, muuren en fortificatien van de steeden Goa en Sadrebone, sonder deselve nochte oock enige andere weder te mogen opmaacken als met wille van de Compagnie. Item dat de Coningen sich niet en sullen mogen bemoeijen met de Maleijers, Moren of enige andere uijtlanderen, hoe sij ook genaampt bennen, welcke op heden in Tello, Goa of Sadrebone off noch elders onder de jurisdictie mogten gevonden werden, maar daar mede de Compagnie laaten begaan naar haar welgevallen, en speciael Mapulle [1]) sonder oock naer desen weder enige van die of diergelijcke natien in haare negerije te mogen aannemen, als met wille en begeerte van de Compagnie. Sulex sal ook de Compagnie vrijstaan, soo tot Tello, Goa als Sadrebone, te mogen houden en leggen soovee. volck als 't haar gelieve tot toesigteren, sonder dat op of in de revieren van Tello, Sadrebone en ook alle andre tusschen die beijde in gelegen, soo se de Compagnie quame af te staan, eenige vaartuijgen gehavent [2]) of ontfangen mogen wreden, als alleen sulcke, welcke pascedulle van de Compagnie connen verthoonen.

Waarop de voorenstaande gedeputeerde eerst voor en van wegen haar coninc, en daar naar voor hun selven geprenteert hebben den eed van getrouwe bontgenootschap, soo op den Alcoran als met het drincke van het crisse water, even met deselve solemniteijten als bij het Tellose verbant staan uijtgedruckt. Ter presentie van de ondervolgende bontgenoten en ordonnaire Raden [3]) Admiraal ter voorschreve plaatse, en op den 27e van de maant Julij 1669. Was int Nederlants geteijckent bij **Danckert van der Straaten, Pieter Coopman, Joannis Francen, Joan van Oppijnen, Leendert Rus** en in 't Maleits daijng **Macule,** sabander **Manoudijngan** cram **Mamow,** [4])

[1]) Het is mij niet duidelijk geworden wat hier wordt bedoeld. Kan hier bedoeld zijn de sjahbander, die hierachter genoemd wordt „Macule"?
[2]) In de havens toegelaten.
[3]) Valentijn „Raaden van den admiraal"
[4]) Mamoet?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

craim **Rapoutchine** en als bontgenoot radja **Palacca.** Meer bontgenoten sijnder niet present geweest

Op heden compareren ter voorengemelte plaetse in het logiement van den Admiraal den ouden coning van Goa zijnde den jongen coning Mapasamba sieck, craim Crongron, craim Oedjong, craim Rapochumij, craim Pompo Ballang, carre Maemoet [1]) craim Baboen en daijen Mangeliqui en hebben in eigener personen oock op den Alcoran gepresenteert den eed, en vervolgens tot de meerder bevestinge van dit alles hare zegels hier op gedruct met handteeckeninge van oock alle vordere presente Groten, en mede ten overstaan soo van de nevenstaande bontgenoten als Raatspersoonen

Int Nederlants geteeckent bij Maximiliaen de Jongh, Danckert van der Straaten. Leendert Rus. Onder 't Maleijts stondt 't zegel van d'oude coningh van Goa en daar bij geschreven craim **Richoa,** voorts **Abdul Hamij,** craim **Cronron,** daing **Mamou,** craim **Hudjou,** craim **Rapoutchine, Tjmalijongan,** [2]) craim **Tampobollang,** daing **Menawing,** craim **Bobohan,** carre **Mamou, Menou De Jongang** daing **Menalikij,** en als bontgenoten 't zegel van de coningh van Ternaten, daar neffens geschreven Majuda, jerotulla quitsil Calamatta, 't zegel van de coningh van Sopingh, daar zijn naem bij staat radja Palacca, 't zegel van de coning van Tello en door hem daar bij geschreven craimri Tello.

CCCXXVII. SOEMBAWA.

1 October 1669. [3])

„Op 't eiland Sumbawa heeft men verscheide Koningen die eenigszins vasallen van Macassar in oude tijden plagten te zijn, doch die nu onder d.E. Maatschappij behooren" (Valentijn, III, b, *Macassar*, bldz. 133, 141, v. 180). Deze verhouding van Soembawareesche vorsten tot Makassar had zijn invloed ook doen gevoelen in de oorlogen tusschen de O. I. C., die reeds sedert 1605 met d't eiland aanrakingen had verkregen, en Makassar

[1]) „Zynde een halve broeder van Craim Patmgaloa, sulcx cousyn germyn van Tello en Crongroen, nogh wel geen absolute bedienmgh van veltheer, maer de grootste valliante van gansch Macassar, aalenthalven getoomt hebbende een onverzaaght soldaet te wezen, zijnde tot driemaelen, doodelyck gequecht, onze handen ontsnapt" (*Dagh Register*, bldz. 481).

[2]) Valentijn „Himalegongan"

[3]) Uit het Contractboek. Ook in Contractboek III.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

hulp van Soembawa uit bereikte bijwijlen het ons vijandige Makassar (Zie hiervoor, bldz 375) Ook in de laatste troebelen, die geleid hebben tot de verdragen van 1669, speelde Bima zijn aan de onzen vijandige rol, die uitliep op in de rol des overwonnenen. Den 16 October schreef Speelman, dat „de gezanten van Bima waren van Makassar weder na huys gekeert, hebbende alvorens contract met de Comp^e aengegaen. (*Dagh-Register 1668—1669*, bldz 365, vv., 445, *Encyclopaedie*, I, bldz 307, 634, IV, bldz 3, Tiele—Heeres, *Bouwstoffen*, II, bldz XXIII, LXXI, 281)

Artijculen waarop tussen den heere **Cornelis Speelman,** oud gouverneur van de cust Coromandel, superintendent ende commissaris over de Oosterse provintien, admiraal en crijgsoverste over scheeps- en crijgs-machten voor en op Macasser, in den name en van wegen d'Ed^e Heer Joan Maatsuijcker gouverneur generaal ende E. E. Heeren Raden van India, representerende de Hoge Regeringe ende de oppermacht van wegen de Generale Nederlantsche Geoctrojeerde Oostindise Compagnie alhier in India ter eenre, ende **Jenelimonta,** [1]) genaampt **Abdul Wachier; Zenelijwdo,** genaampt **Beriboumij, Sara Boodjo,** [2]) genaampt **Somba,** van wegen Mahomet, den coning ende de Regeringe van **Bienna;** item **Tourilia Oehou,** genaampt **Bellou** [3]) van wegen de Koninck van **Dompo,** als te beijde representeerende de gantsche macht van dat gehele lant, vermogens hare schriftelijcke ende versegelde credentiael, naar voorgaande verootmoedinge ter andere zijde, is gemaakt, vastgesteld en beslote een vaste eeuwighdurende vrede, vruntschap en bontgenootschap in manniere als 't voight, sijnde de originele brieff van credentie voorschreve aen desen originelijck geannex' [4])

1

Eerstelijk verclaarden de opgemelte gesanten, dat haare beijde Heeren, de coningen, in eijgener personen niet en souden sijn terugh gebleven, selve te compareren, soo niet om gewigtige redenen,

---

[1]) Jongere broeder van den sultan van Bima.

[2]) Regent in de negerij Bodia.

[3]) Oom van den koning van Dompo. In den credentiebrief worden de namen eenigszins anders gespeld dan in het contract en worden nog andere personen genoemd. „Wij hebben aan den Admiraal niet te senden als vier paarden uyt een hair"

[4]) Ik vond niet noodig, dien op te nemen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

in de credentie vermelt, hadden moeten thuijs blijven,[1]) en waarover sij luijden dan ge-edgeert en teffens versien waren niet alleen met de voorschreven schriftelijcke volmacht, nemaar oock bovendien met mondelinge ordre om naar het overgeven van haar crissen, ontbloot van geweer, te versoucken dat den Admiraal dit haar terugh blijven niet en wilde qualijck duijden mitsgaders dat hij haar oock woude vergeven alle het quade dat oijt off oijt en speciael in dit oorlogh tegen Macassar hadden bedreven en begaan, tot nadeel en schade van de Compagnie, hoedanig sij oock voort voor de gantsche regeringe en voor haar selven versogten te mogen geperdonneert wesen.

2.

Waarop, voorschreven genegotieert en gehandelt wesende, soo is verstaan, overeengecomen en besloten, dat van nu voortaan tusschen de Generale Compagnie ende het gantsche landt van Biema, Dompo, etc[2]) soo verre het sich nu uijtstreckt of naar desen noch verder mocht comen uijt te strecken, sal onderhouden werden een goede vaste vreede, vruntschap en bontgenootschap, ten eeuwigen dagen toe in alle cincerenheijt, oprechtigheijt en getrouwigheijt.

3.

Ende opdat dit contrackt te bestendiger mach blijven, soo hebben hooggemelte comingen alleen vergunt ende overgegeven aan de Compagnie de frequentatie van alle haar lande, met seclusie van alle andere Europiaense natie off ymant van harentwegen, sonder onderscheijt ofte memandt uijtgesondert, wie het oock zijn mogte, sullende noch ymandt van deselve ter negotie off andersints vermogen te admitteren sonder toestemminge ofte consent van den genen die van wegen de Compagnie sich alsdan tot Biema come te bevinden, sonder wiens voorweten sij oock van geene sodanige natie, oock van geene andere natie hier in India, vermogen aan te nemen eenige gesanten, brieven off besendingen, onder welcke schijn het oock mogte zijn.

4.

Spesialijck sal van nu voortaan alle frequentatie en corespondentie tusschen Biema en **Macassar** sijn en blijven ge-extirpeert ten

[1]) Die redenen waren volgens den credentiebrief, dat „wij (de Koningen) alleen de geene zijn in de landen van Biema en Dompo, daar het volck sich aan gelegen laat. Indien wij naar Macassar tot U overquamen, zoude het geheele volck vestroijen, want het is maar bos- en thuijnvolck, ongemanieert, dom en onverstandigh, die geen reden verstaan".

[2]) Hoeverre dit „etc." zich uitstrekt, is mij niet bekend. Zie echter den aanhef van dit contract en art. 15.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

eeuwigen dage toe. met iteratijff versoek der gesanten, datse nu mogten sien niet te voeren haare kinderen en na bloetverwanten,[1]) die se hier comen te vinden en dat dan voirt de Macassaren nooijt vergont mochte werden, met haare prauwen in de landen van Bierna etc^a^ te varen ofte aan te comen

8.

Ende wert de Compagnie alleen met uijtsluijtinge van alle andere voorschreven Europiaense natie onder 't gantsche gebiet van hoogst gemelte coningen overgegeven de vrije handel ende negotie, sonder dat oock enige andere Indiaense natie 't zij Mooren, Javanen, Maleijers. Atchinders, Chammers etc^a^, geene uijtgesondert. daar oock eenige waren ofte coopmanschappen sullen vermogen aan te brengen. ja selve met hare vaartuijgen aancomen. sonder passedulle en toelatinge van de Compagnie

6.

Insgelijckx en sullen geene van alle voorschreven natien, soo Europiaense als Indiaense, uijt het gebiet en jurisdictie van hoogstgemelte Coningen mogen vervoeren eenige de alderminste coopmanschappen, 't zij dat deselve daar int landt vallen off van buijten toegestaan werden te mogen aanbrengen. 't zij door de onderdanen van hoogstgemelde koningen off andere naar bij woonende vreemdelingen, alsoo datselve de Compagnie alleen is toegestaan en in spetie het sapanhout, cassiakgnia.[2]) schilpatshoorn, wax etc^a^, den rijs, daarvoor neempt de Compagnie aen. bij alle extraordinaire tijden van dierte, gelijck nu op Maccassar, wanneer sij deselve met voordeel connen vervoeren, aen de regeringe van Bierna te betalen 24^en^ R^en^[3]) voor een Biemaas cooijan van 80 maten,[4]) yder van 54 pond, doch bij gemene tijden sal de Compagnie niet meer betalen als merckt ganck, maar soo de Compagnie met genegen is, den rijs op te koopen, dan sal het vrijstaan alle andere negotianten, die met passe van de Compagnie daar verschijnen. opdat evenwel het volck van Bierna haar gewin mogen maacken.

7.

Omme alle onderlinge moeijelijckheden voor te comen over den

[1]) De tekst is hier niet geheel duidelijk. Waarschijnlijk „mogten met sich te voeren"

[2]) Over de cassia zie De Clercq. *Woordenboek* bldz. 195, v.v

[3]) Rijksdaalders

[4]) „Bierna. = 1 Coyangh is 40 maten. 1 maet 9 pond, sulcks 3600 pond 1 last is." (*Uytrekening*, bldz. 9) Dit klopt dus niet met de opgave in den tekst.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

cours van gelden, soo is geaccordeert, dat alle Nederlantse silvere spetie op Biema gangbaar sullen gemaackt werden, mits dat het int reguard van 't payement [1]) wat sagtelijck en met langsaamheijt geschiede, om den minsten aanstoot aan 't gemene volck te geven, sullende de hoogstgemelde coningen de Maccassaarse goude munten ook sagjens intrecken en vermogens wesen, een andere eijgen muncte van silver off gout te slaan, die de Compagnie sonder schade voor haare coopmanschappen ontfangen en vervoeren kan.

8

Indien 't eniger tijt enige Nederlanders off andere Christenen, 't sij dat het sijn dienaren of onderdanen van de Compagnie of ook selfs geen onderdanen, soo het Christenen zijn, hun tot de hoogstgemelde coningen quamen te begeven en toonden genegen te wesen het Mahumettaans geloove aan te neemen, soo sullen de sodanige geensints aangenomen, maar dadelijk in goede verseeckeringe aan handen van de Compagnie moeten overgelevert worden, mitsgaders ook alle sulcke, die albereijt [2]) noch ergens onder de jurisdictie van hoogstgemelde Coningen mochten schuijlen, insgelijcx en sal ook de Compagnie geene onderdanen van de Coningen tot het Christengelove trecken, tegen danck en wil van Hunne Hoogheden.

9.

Soo eenigh schip of scheepen van de Compagnie bij ongeluck off anders bij en ontrent Biema off op de stranden van Biema off Dompo etc" selve te blijven quamen, soo sullen de Coningen gehouden wesen, naar vermogen de Compagnie bij te staan met vaartuijgen en volck, om de menschen en goederen te bergen en trachten voort te komen alle vermindernge van dien, daerom sal ook weder de Compagnie dat volck die hier toe te hulp comen, eerlijck beloonen.

10.

De hoogstgemelde koningen en sullen nu of naar desen van de Compagnie over het in en uijtvoeren van goederen, aancomen van scheepen off andersints niet vermogen te vorderen eenige thollen off gerechtigheden onder wat tijtul het ook wesen mach, alsoo de Compagnie dat alles vrij gegeven wert.

11.

Het sal de Compagnie vrijstaan, tot Biema en Dompo en voorts

[1]) Hier in de betekenis van „gangbare munt" (Verdam, bldz. 456).
[2]) Albereits = alreede, alreets (Verdam, bldz. 33).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

door t geheele landt daar 't haar gelieft en op sodanigen plaats als sij daartoe komen uijt te keuren, eene logie op te richten, waartoe dan oock Haare Hoogheden zullen doen bestellen de materialen naar slants wijse. Doch begeert de Compagnie haar logie van steenen en niet panne dack te maecken, daartoe stellen zij deselve materialen moeten versorgen off ten ware gedient conde zijn van de bergsteen die daar valt, en waarvan de Compagnie de aanbrengers dan behoorlijk sullen loonen.

12.

Alle het groff canon en bassen, dat onder het vermogen van hoogstgemelde coningen voor jegenwoordigh compt bevonden te werden, dat sullen hoogstgemelte coningen gehouden wesen, op d'eerste aanmaninge aan handen van de Compagnie over te leveren, niet een uijtgesondert of sonder daar van te verbergen. Des wil nu oock de Compagnie uijt puiere goedertierentheijt geene restitutie vorderen over het aflopen der chaloupe den Doradus [1]), noch oock geene breucke over dat selve feijt en andre misdrijven, omme het volck van Biema niet te beswaren, maar soo noch ymandt uit leven moght gevonden werden, die schuldig zijn aan het vermoorden van het volck der voorschreven chaloupe, die zullen Hun Hoogheden zonder eenige genade straffen ten overstaan van den Resident off deselve wel verseeckert overleveren. Insgelijckx sullen oock Haare Hoogheden weder restitueren, soo het begeert wert, al soodanige geweer en ammunitie, als uijt het verongeluckte jacht de Geijt [2]) van d'een en ander hebben gecogt, mits dat de Compagnie dan weder uijtkeeren, 't geene sij daar voor hebben betaalt.

13.

Ende op dat dit verbont te onverbreeckelijcker zij, zo sullen hoogstgemelte coningen allen 't halven zijn vijanden van Compagnies vijanden en vrunden van Compagnies vrunden, oock gehouden wesen, soo veel hulpe te contribueren, daart vereijscht, als in haar vermogen staat, maar sal de Compagnie haarheden nu 't [3]) ergens buijtens lants ter oorlog voeren, ofte ten waare sij selve hun daartoe presenteerden en vrijwillich waren om mede te gaan.

14.

Geene forten off sterckens, sullen de hoogstgemelde coningen in

[1]) Mij onbekend.
[2]) Mij onbekend.
[3]) Niet (?)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

eenige van haar landen off jurisdicten vermogen te maacken als met kennisse, toestaan en voorweten van de Compagnie off van den resident, die van wegen de Compagnie daar sal residieren en als 't gebeurt dat de Compagnie tot verseeckeringe van Hun Hoogheden ergens nodigh oordeelt, een vastigheyt te leggen, sal de Compagnie die stofferen met canon, maer wanneer dan geacht wert, dat een sodanige sterckte niet meer vereyst, zullen Haar Hoogheden op 't aanzeggen van den Resident die weder moeten nederwerpen.

15.

Soo den coninck van **Sambouwa** [1]) dit contract met soodanigh mede compt aan te nemen, soo belooven Haar Hoogheden denselven, wanneer het de Compagnie begeert, voor vijant te verclaaren en hem naar alle vermogen allen afbreuck te doen, tot soo lange hij sich aan de Compagnie tot Batavia ga verootmoedigen.

16.

Wanneer d'Ed^e^ Heer Gouverneur Generaal en de Heeren Raden van India tot pantslui jden [2]) van dit contract ymandt begeerde te vorderen om op Batavia te woonen, soo zullen Hun Hoogheden gehouden wesen, daartoe een off twee van haare gequalificeerste na bloetverwanten te committeren, maar oock vermogen den zodanige ten eijnde van 't jaar door een ander van geen minder aansien en qualiteijt te laaten vervangen, gelijck oock de Heer Generael de selve pantsluijden sal houden in behoorlijcke respeckt en aensien, over een comende met haare gehoorte.

Voorts verclaaren de gesanten dat haare Heeren haar selve, hare landen en onderdanen int geheel overgeven onder de beschermunge van de Compagnie, die se altoos wil en sal erkennen voor haren schutten schermheer, gelijck oock de Compagnie deselve sodanich aanneempt en belooft, naar vermogen tegen alle wie haar zoude begeeren overlast te doen, te protegeren, muts dat si, oock in sulcken cas haar tot haare defentie soodanigh comporteren, als haar door Compagnies gesachvoerders dan comt te werden aenbevolen.

Hunne Hoogheden sullen gehouden wesen, met den aldereersten selve in hare eijgen persone voor d'Ed^e^ Heeren Generaal en Raden van India te compareren en aldaar te versoecken de aggreatie van

[1]) Het Westelijk schiereiland.

[2]) Gijzelaars. Verdam, bldz 458: „te pande bliven — als gijzelaar blijven"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

dit contract. Doch of 't geviele dat den conninck van Bierna selve met wel uijt tant vertrecken mochte, dan sal hij Turiaba Campo [1]) in desselfs plaats met den conninck van Dompo mogen committeren

Et ndelijck op dat alle de bovenstaande poincten des te religieuser mogen werden onderhouden. soo sijn deselve door voornoemde Heeren gesanten eerst van wegen hooggemelde coningen, en daarnaar voor haar selven nevens noch negen anderen uijt haar gevolgh van conincklijcken bloede op den Alcoran beswooren, die oock met hun dit contract hebben onderteeckent en tot meerder bekragtinge gedroncke t'krissen water sijnde na de oude lantwijse en noch tegenwoordigh het hoogste verbant waar met sij haar connen verbinden, hebbende van wegen de Compagnie den Admraal dit oock onderteeckent, geadsisteert van **Joan van Opijnen,** aanstaande opperhooft, ende den capitein **Jan Francen.** A les ten overstaan van de coningen van **Palacca,** en **Laaijo,** den jongen **Marouangen,** daijen **Maleeuwa, Godia Ebrehem** [2]) en **Mapulle,** int logiement van den Admraal op den eersten October Anno 1669, binnen 't casteel Rotterdam op Macassar

CCCXXVIII. MAKASSAR.

23 December 1670. [3])

Bij art 21 van het Boengaasch tractaat moest de sultan van Makassar beloven, „de landen van Wadjo, Boeloe-Boeloe en Mandhaer, als zijnde misdadigh aan de Compagnie ende haare bontgenoten te abandonneeren ende ons daar met te laten gewerden." (Zie hiervóór blz. 377). En Wadjo heeft nog eenigen tijd den ongelijken strijd tegen de Compagnie volgehouden, misschien door aanhitsing van karaëng Karoengroeng Den 1en October 1670 kwam 'e Batavia met „een borgers vaertuygh van Macassar sonder brieven, doch mondelinge, goede tijdingh namentlijck, dat die van

[1]) Volgens den credentiebrief was deze ziek en „lecht heel sleght"

[2]) Deze had met schipper „Zacharias" een brief van Speelman naar Bierna gebracht, volgens den „credentiebrief" De „Koningen" verzochten, dat hij „hier met de woon tot Bierna mochte komen"

[3]) Uit het Contractboek Voor zoover niet uitdrukkelijk door mij het tegendeel is vermeld, heb ik de eerstvolgende contracten alle genomen uit het *derde* deel der Contractboeken van de Kamer Amsterdam. Ik kom in de Inleiding hierop terug. Vgl. noot [1]) op blz. 226. Dit contract komt ook voor in de overgekomen brieven en papieren, 1672, III

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Wadjo, de macht van ouse bontgenooten niet hebbende connen wederstaan, haer voor deselve hadden verootmoedigt." Het bericht bleek voorbarig den 4 October kwamen officieele bescheiden van 19 September, waaruit bleek, dat Wadjo zich nog niet had onderworpen, maar dat radja Palaka met bondgenooten naar Wadjo opgetrokken, daar „meest alle de negerijen hadde vermelt." Den 16den October kon men uit Makassar melden „hoe die van Towadjo door radja Palacca soodanigh benaurt waeren, datse haer haest souden moeten overgeven of met de vlucht soecken te salveren." Den 23en December volgde de overgave, nadat radja Palaka de hoofdstad had verbrand en „haer Comeq en alle haere groote personen gebracht voor den president (van het Kasteel Rotterdam, dat de zetel was geworden van ons bestuur in den Zuid-Westhoek van Celebes), aen wien zij haer zelven op genade off ongenade overgaven, met versoeck om gepardonneert te mogen worden." (*Dagh-Register 1670—1671*, bldz 72, 85, 123, 327). [1])

Op huijden den 23 December des jaars 1670 den koning van **Tosorra,** [2]) eerste koning van het landschap **Wadjo** [3]) **Lapalili,** [4]) arou Matowaaij [5]) gen', nevens **Lapadapij,** hooft van de Geele standaard, [6]) **Lappa Rita Badja,** hooft van de Orangie standaard ende **Lapang Ambon,** hooft van de Vevolen [7]) off veelverwigen standaard met haar drien **Tellolimpotja** gen', en alle te samen representeerende de mindere koninckens van gem' landschap Wadjo, [8]) door Sijn hooghei,t Palacca, koning van **Bonthain,** [9]) vergeselschapt met radja **Soping,** radja **Tanete** en verschijde andre groote ende koningskinderen binnen desen kasteele Rotterdam in de groote saale wesende geintroduceert, soo hebben deselve hun met toovergeven van hare crissen in handen van den president Maximiliaan de Jong, ten bywesen van den gehelen raad alsmeede den prinse Calmatta [10]) ende den Boutonsen cap' laut, voor de Comp. behooren [11]) verootmoedigt ende op den Alcoran onder het drinken van water over hare crissen

---

[1]) Het *Dagh-Register* spreekt meest van *Towadjo* (= het volk van Wadjo).

[2]) Tosora, de hoofdplaats van Wadjo (Vgl. ook *Dagh-Register 1670—1671*, bldz 327).

[3]) Palili — vasalland (Veth, III, bldz. 1060 snb. voce Tjimrana 3)

[4]) La Palili (?) (*Encyclopaedie*, I. bldz. 326).

[5]) Aroe Matowa (*Encyclopaedie*, IV, bldz. 660)

[6]) Ik heb de beteekenis van deze indeeling niet kunnen opsporen.

[7]) Misschien verolen?

[8]) Wadjo was dus ook toen reeds een federatie van eenige landschappen onder een hoofdvorst met den titel Aroe Matowa (*Encyclopaedie*, t.a.p.). Vgl ook *Dagh-Register 1670—1671*, bldz. 98.

[9]) Bonthain of Bantaeng Radja Palaka was 1 Maart 1670 door G. G. & R. beleend „voor hem en syne wettige descendenten (met) het land van Bonteyn, gelegen aen de Zuydcust van het eylant Celebes" (*Dagh-Register*, bldz. 24)

[10]) Kalamata, zie hiervóór passim.

[11]) Bevoren, behoorlijk (?).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gegoten. de navolgende poincten, soo voor haar selven als haare nakomelingen solemneel, besweren als

1.

Dat se bekenden en verkaarden, dat haar landschap Towadjo na tregt van den oorloge volgens costume deses lands geheel ende teenemaal is vervallen aan de Comp., weshalven sij het voor een seer groote weldaat agteden ende aannamen, dat sij hetselve landschap als ter leen van de Comp. mogen blijven besitten, waaromme sij dan ook beloven haar voortaan als goede ende trouwe onderdanen van de Comp. te sullen blijven gedragen, geheel ende tenemaal den coning van Macasser afswerende sulx dat sij, ofschoon het mogte komen te gebeuren, dat den coning van Macassar off ijmand van de bondgenoten haar tegen de Comp. komen op te stellen, endewel sijnde (?) blijven sullen getrouwe onderdanige vrinden van de Comp., onder alle bereytwilligheyt van telken en tallen tijden ten believe van de Comp. met alle haar magt te sullen uyttrekken om te helpen vervolgen en tonderbrengen alle sodanige volkeren, als haarlich [1]) omtrent medenstreydende ende vyanden mogten komen aen te stellen ende de gemene ruste willen ontroeren, gelykse ook wederom integendeel geen oorlog en sullen maken tegen ymand met de Comp. in vrintschap zijnde in verschil en oneenigheyt geraaktten, soo sal hetselve komen tot medatie [2]) van de Comp.

2.

Wanneer den koning van Tosarra, hooftkoning van Towadjo, komt te overlyden soo en sullende Tello Lumpayas [3]) nog het volk van Towadja geen andere koning in syn plaatse mogen kiesen of stellen dan ten overstaan, met goedvindinge en toestemming van de Comp., dewelke het ook vrij staan sal, indien eenig koning hem na behoren niet quame te dragen, deselve ten goede van het landschap en onderdanen van Towadjo af te setten ende te verwerpen en wederom een anderen koning in syn plaatse te verkiesen.

3.

Dat alle vastigheede ende versterkte plaatsen in het landschap Towadjo met den aldereersten door haar selfs sullen afgebroken en egene andre of nieuwe wederom gemaekt worden, dan met believen van de Comp.

[1]) Verdam Harengen = ieder hunner, elk van hen.
[2]) Mediatie bemiddeling De zin loopt niet vlot, maar is te begrijpen.
[3]) Dit zijn „de mindere Koninxkens" (Zie in den aanhef)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

4.

Soo en sullen die van Wadjo niet vermogen in haar te admitteren eenige Europiaense of Indiaense natie, als Engelse, Franse, Deenen, Hoogduytse Spaanse Italiaanse, Portugese, Mooren, Maleyers, wie se syn of hoe se ook mogten genaamt werden, geene uytgesondert, gelyk ook van deselve niet en sullen vermogen aen te nemen eenige gesanten off besendingen, onder wat schyn het wesen moge

5.

Aengaande de vaard, soo en sullen de van Towad,o niet vermogen ergens anders te varen [1]) op Baly en voors langs de Javaansche cust tot op Batavia, ook op Borneo, en gehouden wesen daartoe van den presid', van wegen de Comp binnen desen casteele Rotterdam residerende, te vorderen een passadulle, op poene dat, soo wie sonder deselve in see of elders buyten de havenen gevonden werd, voor vyand aengehaeld en weggenomen sullen worden, sonder dat die van Towadjo voortaan op Biema, Solor, Timor off verder derwaars uyt om de Zuijdoost nog ook besuyden of beoosten de hoek van Lassem [2]) of aend' andre zyde van Celebes benoorden off beoosten Borneo na Mindanauto [3]) off die eyhanden daar omtrent gelegen haer vaart sullen mogen maken, meede op de verbeurte van lyf en goet dergener die daar elders komt gevonden te werden

6.

By aldien eenige Europiaanse dienaren off ondersaten van de Comp. mogten komen weg te lopen, 't zy om eenige misdaat off andersints uit wille. deselve sullen by die van Towad o niet aen gehouden, versteken nog weggeholpen maer aengevad en met den aldereersten aen handen van het opperhooft van de Comp. in het casteel Rotterdam overgelevert worden die van Torwadjo ook niet en sullen vermogen aentehouden, te versteken, verbergen off weg te helpen sodanige inlander of inlanderen, als tegen de Comp. soude komen te misdoen en by de Comp vervoigt werden. soowel die van qualiteyt syn als gemeene luyden. sonder onderscheyt van personen, niemand uijtgesondert, maar sullende sulke almeede aenvatten ende als vooren overleveren moeten.

---

[1]) Is hier weggevallen het woord „dan"?

[2]) Lassa of Bira, Z.-Oostelijke punt van het Westelijk schiereiland van Celebes. (Veth, II, bldz 329)

[3]) Schrijffout voor „Mindanauw" (Vgl. beneden)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

7.

Verder blyven die van Towadjo mede verbonden en verpligt tot alle 't geene waar toe die van Macasser, soo voor als na het veroveren van Sambasso,[1]) door het Bonaayse contract als de nadere poincten, int hooftquartier Jacatra[2]) aengegaan ende bevestigt, verbonden en verpligt zyn voor sooveel als het haar eemgsints aplicabel zy

8.

Die van Towadja sullende twee en vyftig duysent ryx[4], dewelke Sijn Hoogheyt Palacca op het veroveren van de hooftstat Tosarra haar opgeleyt te betalen tot vergoedinge van Comp[e] onkosten in desen oorlog, voldoen in vier moussons[3]), als een quart nu met een alder-eersten ende soovoort de volgende moussonnen aen den anderen tot de volle betalinge toe, 't sy in goud, silver of juweelen elk naar zijn waerdije.

9

Tot solemnele bevestinge van alle t geene voorschreven staat, soo hebben den koning van Tosarra met de Tellohmpanjas in den hoofde deses alles genomneert, ider voor sig selven en gesamentlijk voor het gehele volk van Towadjo, desen onder het drinken van water over haare crissen gegoten, op den Alcoran besworen ter presentie van de nevenstaande bontgenoten ende raadspersonen, die deesen meede soo versegelt als ondertekent hebben — In 't casteel Rotterdam Macasser ady 23 December 1670 ende ondertek' den 10 Januarij 1671 Onderstond Comp[e] zeegel in rood lack nevens eenige Maleytse caracters. Laager was getekent **Maximiliaan de Jongh.** Ter zijden was nog geteijkent **Davit Harthouwer, Jan Franco, Johannes Mulder** en **Harman Hop.**

CCCXXIX. BANDA.

22 Maart 1671.[4])

De opvolger van Jacob Cops als gouverneur van Banda, Antonie Hurdt, volgde de politiek van zijn voorganger en trachtte de eilandengroepen tus-

[1]) Samboepo.

[2]) Zie hiervóór, bldz. 415.

[3]) Een der weinige voorbeelden van de mouson-tijdrekening, die ik in de contracten aantrof.

[4]) Uit het Contractboek.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

schen Banda en Timor steeds meer onder de suprematie van de Compagnie te brengen. Het onderstaand, „verbond" met poeloe Babar was daarvan een der resultaten.

Verbond opgerigt tusschen ons onderge^n afgesonden van de Ed. **Anthonio Hurt,** [1]) gouverneur en directeur over de eylanden van **Banda** en aenkleve derselve onder t beleyt van de Ed^e Heer Joan Maatsuyker, gouverneur generael over gants Nederlants Orienten wegens de Vereenigde Nederlantse Oostindise Comp^e aen d'eene en de orancayen op 't eyland **Babber,** Kerry, Likarij, Liermot, hoofden over de negoryen Egirly [2]) Likriar [2]) Letihij, [2]) Luchob, [2]) Soamonan, [2]) Pallior, [2]) Lelehor [2]) Elianahob, [2]) Mesbahj, [2]) Imiaaloud, [2]) Letresij, [2]) gelegen op de Z.O. en O.Z.O. kant Item orankaijen [van] Lodey, [2]) Tohang, [2]) Kokomey [2]) Rmdala, [2]) leggende om de Oost en N.O syde van d^e eyland Op **Wetang** orankayen Paylitry, Lutya, Nassuwawalij, Toedoedeley, Woetely, Salouwa van de negorye Socky, [3]) Tenwotte, [2]) Romelewan, [2]) Nocceatta [2]) Woesijlij, [2]) Potto, [2]) rondsom t geheele andt gelegen op **Wassello** [3]), orangkayen Tiereky, Epiap Massella, Suyhera Maypoela, Kekin, Heyok over de negoryen Liray, [2]) Mesepaly [2]) Pallion, [2]) Namoly, [2]) Sekertay, [2]) Biblewan, [2]) Sekily, leggende alle op Wetang, 't gantsche land door verspreyt, en voorts voor haarselven, hunne successeure en onderdanen, van d'andre zijde, te weten·

Dat de orangkayen voorm hun selven met haare successeuren gantschelyk overgeven aen de gehoorsaamheyt van de Nederlantse Oostindische Comp., haar stellende als onderdanen derselve, in welker voegen sy voorts onveranderlyk beloven aen wel gem^e Comp aleen, met uytsluijtinge van alle andere natien, 't sij blanke of swarte, haare stranden en landen te sullen openstelle ende geensints toestaen, dat ijmant anders daarop geadmitteert veel wijniger met deselve eenige contracten beloften ofte verbintenissen aengegaen werden nu nog nimmermeer

Ende ten eijnde van derselver goede meyning en opregtigheijt te meer mogen versekert blyven, soo ist dat de Comp. by desen wert vrygestelt, om nu off wanneer haar sulx sal gelegen komen. aldaar eenig volck, logie of fortres te leggen. in welk geval de orangkayen

[1]) Antonie Hurdt was gouverneur van Ambon geworden in 1669. (*Encyclopaedie*, II, bldz. 116 en *Dagh-Register 1668—1669*, Register)

[2]) ?

[3]) Wassela op Larat? (Veth, III, bldt 1158)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

beloven, het volk in alles de behulpsame hant te bieden indien het nodig zy, en voorts de logie off fortress, die de Comp. mogt resolveeren daar te leggen, te helpen opmaken

Hiervoor verbind sig de Comp., de versogte bescherming over haar te nemen, evenals over de goede burgers en Mardijkers in Banda, tegens alle en yder die deselve eenige schaade ofte leet mogen aendoen ofte willen aendoen, als sy sulkx komen bekent maken en slaeken (?)

Het sal de gem" orankayen vrij staan, jaarlycs ofte soo dikwils het hun gelegen komt, met of sonder haare coopmanschappen in Banda te verschynen ofte haar volk derwaarts te laten vaaren, alwaar sy dan wel en naar behoren als vrinden en goede onderdanen sullen werden ontfangen en getracteert

Welke bovenstaende articulen wy gesamentlyck voor ons. onse onderdanen en nakomelingen, beloven sonder eenige de minste infractie in alles promptelyck naar te komen ende agtervolgen. doende tot becragting van dien by wedersytse gewonelyke solemniteyten een eed van getrouwigh' en wert de gemelte orankayen daar op een vlagge behandigt, om met deselve aen alle aencomende volkeren te betonen, dat sy syn bondtgenoten en onderdanen van de Comp

Aldus gecontracteert ende beswooren in de hoeker Emkhoorn [1]), leggende geankert voor het eyland Wetang. ady 22 Maert 1671 Was getekent **Nicolaas de Jamblinne** [2]), **Michiel de Ruijter, Mr. de Witte;** dit merck gestelt by de orangkay **Sikarelj** van de negory **Ergili** op Babber, dit merck van de orankay **Liermot** van de negory **Likriar,** dit beij de oranka j **Kerry,** orankay van de selve gesamenti jk van de negoryen **Letijly, Liechob, Illamanoe, Pallior, Letelor, Mesbaly, Imllaulona, Letreh, Elmaclob,** dit merck gestelt by den orangkaya **Lodey** van de negory **Wetoky;** dit merck gestelt bij de orankaij **Tolang** van de negory **Bibleuwan,** dit merck gestelt bij de orankay **Kokowig** van de negory **Noray,** dit gestelt by de orankay **Hariack** van de negor, **Tineale,** dit merck gestelt bij de opperste orankaij van Wetang, gen **Payliery,** van de negory **Soycko;** dit merk gestelt by de orangkay **Tintya** van de negory **Tenewotto,** dit merk gestelt bij de orankaij **Natsuwawaly** van **Rommelawan,** dit merk gestelt by de orankaij **Toedaedelij** van **Noceatte,** dit merk gestelt

[1]) De Eenhoorn, de Eekhoorn(?)

[2]) Vermoedelijk de Jan Blanne of Blumme van de vroeger gesloten contracten met deze eilandengroepen. Vgl. Register

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

bij de orancaij **Woetely** van de negorij **Woerseyly,** dit merk gestelt by de orankay **Salouwa** van de negory **Potto,** dit merk gestelt bey de orankay **Tierlehy** van de negory **Lieray,** dit merk gestelt bij de orankay **Epiap** van de negory **Nissipaly,** dit gestelt by de orangkay **Masselia** van de negory **Pallior,** dit merk gestelt by de orankay **Teulera** van de negory **Momoly,** dit merck gestelt by de orankay **Maypoela** van de negorij **Sehetay,** dit merk gestelt by de orankaya **Eyok** van de negorij **Lekily.**

CCCXXX. SUMATRA'S WESTKUST.

1 Augustus 1671. [1])

Ook hier op Sumatra's Westkust werd geregeld voortgegaan met de zaken te stabileeren en het gezag der O. I. C. uit te breiden,waarbij de vorst van Menangkabaoe en ook Padang als stroopoppen dienden, welke laatste plaats zich daardoor in gezagsuitbreiding en -versterking mocht verheugen (*Dagh-Register 1670—1671,* bldz. 399, v.v. Vgl. ook Mac Leod, *Sumatra.* Ind sche Gids. Augustus 1904, bldz 1281, v v.) De beloonng voor de O. I C. in financieele voordeelen bleef niet uit de inkomende rechten, vroeger ten bate van Atjèh geheven, werden ons overgedragen. Die van Padang deden dit gaarne omdat het een geschikt middel was, om de voor hen schadelijken import-smokkelhandel in katoentjes tegen te gaan.

> Vrywillige opdragt, gedaan by de algemeene regenten tot Padang aen d'Ed. Comp[ie], nopende de 10 perc[te] thol. van de uitheemse negotianten te ligten.

Compareerende voor mij, **Joannes Melman,** [2]) onderkoopman, fiscaal, mitsgaders gequalificeert secretaris in lands saaken op en langs dese Westkust Sumatra, ter presentie van de naargen[de] getuijgen, panghma Radja ende d'algemeyne regenten [3]) tot **Padang,** dewelke verklaren hoe datse uyt eygen beweging ende besondere inclinatie aen de Comp[ie] in recompens voor eeuwig en altoos voor haar en alle haare nakomelingen schenken ende overgeven al sulken thol ende geregtigheyt, die alher ten tyde der Aetchinse regering

[1]) Uit het Contractboek

[2]) Schrijffout voor „Melman" Men zie over hem *Dagh-Register 1670—1671,* bldz 247, 296, 399 v.v. Valentijn, V, 1, *Sumatra* bldz 36, 38.

[3]) Het *Dagh-Register 1670—1671* bldz 393, spreekt van „panglema Radja en de 12 raedsheeren in de stad Padang."

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van de Javanen, Chinesen en uijtlandse Maleyers van haar aengebragte cargo à 10 pro^ct .s ingevoert ende ontfangen gewesen, om redenen dat de Comp^e haar nu tot verschijden maalen geadsisteert ende hulpe bewesen hebben tegens haare quatgunstige benijders en vijanden, om die off tot geseglykheyt te brengen, off anders na gelegentheyt gegeven te verdestrueeren, voorbehoudens de voorhenen benaamde ende vastgestelde geregtigheden der soudvaartuygen, die van elke vadem breete hunner vaartuygen een taal off 16 r^en[1]) betalen, [2]) dat hun regenten als een steunse. hunner sustentie is toegelegt en ingevolge van dien competeerende, uijt dier oorsake sij ons iterative aen den Commandeur versogt hebben dat denselven gelieven dese opdragt tot een teken van ware vergelding aen de Gouv^r Generaal uyt haar aller naam te doen ende ordre versoeken, dat op ged^e extraordinaary thollen als gesegt 10 percento in voegen als voren wederom mogten ingevoert, ende ten profyte van de Ed. Comp^e versamelt werden, gelyk sy, regenten, nu bespeuren dat haar Ed Grootagtb. welgem dese ve uyt cragte van opdragt geordoneert hebben voor de Comp^e te collecteren en versamelen. Ende opdat dan dier aengaande by haar ende haare nakome ingen geen revocatie ofte protestatie mogte geschieden, beloven sy, comparanten, eenparig, in desen tot geniger tijde eenige veranderinge in wat manieren sulx geschieden mogte te doen ofte doen doen, directelijck off indirectelijck, maar sy nemen int reguard van dese ontfang ent genodt der Ed Comp^e volkomen contentement als zynde dese opdragt by heriheden te samen gedaan. Versoeke ook wijders, dat den Commandeur gelieve ordre te stellen, dat de aengebragte aracx aen een permanente Chinees verpagtet mogte werden, om alle ongelegentheden en onlusten te weeren. die by uyt soetelng[3]) deses dranks tussen onse natie en Maleyers ter cause van dronkenschap daeruijt ontstaan mogten, voor alsulke prys als ten meesten nut van d'Ed Comp^e ende hunnes volks gerustheyt convenabe en practicabel sal syn, dat om te behertigen ende de meeste voordeele voor d'Ed Comp^e te bejagen, den Ed. heer commandeur voormelt gedefereert laten, renunc erende by desen van alle exepti.en, die diesaengaande meede mogten voorkomen en geproduceert werden begerende dat hier van gemaakt werden twee eenslujdende actes in gemeyne[4]) forma in 't Nederduyts en Maleyts geschreven

[1]) Waarschijnlijk foutieve afkorting van „Mars" Vgl. *Uytrekening* blz 21
[2]) Vgl. Van Basel, blz. 30.
[3]) Zoetelen in 't klein verkoopen.
[4]) Gewone

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ende ondertekent, gelyk het behoort, alles als na regten, sonder arg ofte list

Onderstond aldus gedaan ende opgedragen, ten comptoire Padang op Sumatras Westkust, desen eersten Augustus A° 1671, mits gaders met gewone hanttekeninge becragtigt den 10^en^ daaraenvolgende ter presence van Mess^r^ **Anthonio Stuurman** [1]) ende **Abraham Opdam** [2]), ondercoopluyden ende administrateurs op geseyde compt^e^, die dese acte van transport neffens de comparanten en my, secretario, hebben ondergetekent.

CCCXXXI. SUMATRA'S WESTKUST.

8—10 September 1671. [3])

De rust was op sommige streken van Sumatra's Westkust alles behalve normaal. Zoo kwam Kota-tangah [4]) in 1670 weer in verzet tegen de O. I. C., waarschijnlijk door het woelen van „de Atjehsche partij" op de Kust. Omdat de zaken zich daar ernstig lieten aanzien, zond men van Batavia in Juni 1670 naar de Westkust een redelijke krijgsmacht. Op het eind van Juli waren „de stadt Cotatenga en al haare onderhoorige staten vermeestert" en werd met den grond gelijk gemaakt, „en was nu volgens verklaringh der (getrouwe) inlandsche regenten alles hersteld en geredresseert, uytgesondert een ge weenige huysen, die noch niet verbrant waeren . . tot welckers vernielinge dan oock al ordre gegeven was". Het ons vyandige deel der bevolking vluchtte, maar kwam spoedig in onderwerping. Den 10 September 1671 werd na overleg met Batavia een contract gesloten van „verbond en adoptie" (Mac Leod, *Sumatra*, blz. 1281 v.v. — Van Basel, *Sumatra's Westkust*, blz. 27, v. *Dagh-Register 1670—1671* blz. 45, 69, 71, 138).

Tractaat van verbond en adoptie tusschen d'Ed Comp^t^ ende de verderen volkeren op **Cotatenga** gerenoveert [5]) ende wat dies aengaande ten besten van het gemene welwesen is gesloten.

Naardien de verdrevene ende 't ondergebragte Cottatengers over haare sevenvoudige meyneedigh^t^ ende bontbreuk in a^e^ passado door Comp^ts^ regtvaerdige wapenen sooverre sijn vermeert geworden,

---

[1]) Valentijn, *Sumatra*, blz. 38.

[2]) Valentijn, *Sumatra*, blz. 36.

[3]) Uit het Contractboek. Ook in *Overgekomen brieven en papieren* 1672, III.

[4]) Welk Kota-tangah hier wordt bedoeld, is twijfelachtig. Vermoedelijk dat bij Padang. — Waarschijnlijk moet worden gelezen „de verdrevene volkeren van Cotatenga." Zoo luidt het ook in den *„Inhoud van de Verbalen op de Contracten"* in de Verzameling Nederburgh op het Rijksarchief.

[5]) Zie hierachter, blz. 436.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

datse in haare ballingschap seer hebben gewenst, dat by d'Ed. Comp'e over haare gepleegde misdryven en afval gunstig mogten gepardoneert ende int algemeijne bontgenootschap [1]) deser strandtvolkeren wederom ingelyft werden, soo is dat wij, op verschijden ontfangen instanties dier volkeren de saak behertigende, ons erinnert hebben, hoeveel aen de nootsakelykh' van dese adoptie ten besten van 's gemene welwesen gelegen zy, egter met hebben kunnen goetvinden, daarover ten principalen te disponeren nog dese volkeren in gratie ende 't verbond andermael aan te nemen, sonder daarop alvoren Haar Ed. H' gouverneur generaal ende d'Ed. heeren raden van India behagen te hebben verstaan, ende 't onser narigtinge order becomen hadden, wat in dese saak worden soude ondernomen ende gehandelt werden. Synde ons daarop tot regulement sub dato 2 Juni pass. in Ed' nusive absoluijt aenbevolen, dat men de genoemde pongoulons met de haare, die reets met oogluykinge langs de rivier provisioneele woningen hadden opgerigt, sal aennemen en de resterende oif rebellige by provisie en tot nader preuve vergunnen, haare woningen ter voorgenoemde plaatse, alwaar se verdestrueert syn. op te bouwen, om redenen die pondureus [2]) en consideratyf schynen ende die ook geregtelyck te bewiesen stonden, dat de vlammen van onlusten tusschen desperate ende nagebuuren, rakende de ontveylinge der wegen, tot Padangs ruine en 't gene daaraan dependeert in 't korte moge komen uyt te bersten. egter opdat die vlammen met gemeyn advoyement en hulpe mogte werden uytgeblust, eer dat deselve meer naastby gelegene rebellige en wispelturige bontgenoten door haar vergift komen te infecteren ende aen te steken, soo hebben wy naer becoming deser narigtinge op de iteratieve gedane instanties dier verjaagde ende bygevoegde intercessies van onse geconfedereerde bovenlandsche regenten met willen stilstaan, maar uyt aengeboren genegenth' wenschen ja tragten, dat Comp^e bontgenoten ende afvallige weder geconfedereerde en in rust en vreede met malkanderen leven mochten, ook hier toe van herten geneygt zynde, dat de algemeyne inlandse scheuringen moge geheelt ende alles in syn vorige luyster moge herstelt ende gepostuleert werden, hebben tot dien eijnde de afvallige Cotatengers op haar veelmaal gedaan versoek verschoning gedaan, dat soo by aldien sy haar uyt een opregte mening wilde verdemoedigen ende een hertelijck leetwesen van de begane schelmstukken toonen, ook om genade smeken, dat de vorenstaande bedingen en versoecken haer

[1]) Zie hiervóór, bldz. 383, v.v., 437
[2]) Pondereus, zwaarwichtig.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

sullen ingewilligt werden, ende de alliantie by becomen preuve van trouwe tusschen d'Ed. Comp^e^ en haar, ende sy met de verdere getrouw synde bondgenoten, nog kragtiger ende met stercker banden vastgelegt werden, waardoor veele t'ontstaane beroerten souden ter nedergelegt ende haarer gemeen welvaren en welstant sooveel te eerder betragt werden, vooral indien se tot dese saake als voren gesegt haare waare genegentheyt toonen om gesamentlyck in het afgevallen verbond te treden ende haar eygen als gemeyne nuttigheyt behertigen, ten welken fine dan heeden de voornaamste regenten (als door ons geassecureert (?) synde) hier op **Padang** verschenen syn, die om genade en vergiffenis versoeken, haer verdemoedigende, van haar voorgaande misdryf leetwesen te betonen, wes om deselve met t'eene maal buyten hoope van genade te stellen, eene eynde van de vresende beroerten te macken, soo hebben op middelen gedagt, die nut en eerlyk syn, om dese volkeren daer door aen de Ed. Comp^e^ te verbinden, ende goet geoordeelt wegen het gemene welvaren by middel van aennemminge van het geabdiceerde ende gedesigneerde verbond eenige articulen te poseren, in manieren ende conditien als volgt.

Eerstelyk verklaarden sy, pongoulous, dat sy in eygener persoon gecompareert waren, om vergiffenis te versoeken van d'Ed. Comp^e^ ende haar verlate bontgenoten, de Padangse regenten, en datse dienvolgende, ontbloot van geweer, versogten dat wy haar uyt den name van d'Ed. Comp^e^ wilden vergeven al het quaat dat sij oijt ende speciaal in de jongste gevoerde oorlog tegens d'Ed. Comp^e^ hadden bedreven en begaan, waarvan sy versogten voor haar ende haare nakomelingen te mogen gepardonneert en eeuwige vergiffenis erlangen.

Ten tweeden opdat dit versoek en betoonde leetwesen hunnes misdrijfs te beter blyken moge, beloven sij, pongoulous, dat sij tot den breuke aen d'Ed. Comp^e^ sullen betalen en opbrengen een somma van vier hondert rd^n^, welke somma sal voldaen werden, aleer den eet sal afgelegd zyn, off sullen daar voor sufficante cautie stellen ende hypoteeke aen ons overgeven, in confirmiteyt van dese landsgewoonte in sulken geval schuldig.

Ten derden werden geconfirmeert voor goed vast en van waerden gehouden, de contracten in dato 4 November 1666 [1]) op Cottatenga tusschen haar ende den heer commandeur en commissaris Abraham Verspreet gem^t^, item de renovatie desselven contracts tusschen voors^e^

[1]) Mij niet bekend.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

regeringe ende den commandeur en stadhouder des Manicabousen konings ende d'Ed. Comp.ie Jacob Pits, in dato 24 July 1667 [1]) gerenoveert ende successive geamplieert, sullende deselve in alle haare delen en poincten sodanig naargevolgt werden, besonderlyck in desen, dat de nakomelingen van den gemassacreerden sulthan basaar, orang cay Moudja en van de versonde I.a Mejudra ende andre meer, van daar na Batavia gerelegeert, noyt in regering sullen geadmitteert, maar daar van tot int derde en vierde lid geexcludeert blyven.

Waerop ten vierden voorts is gehandelt ende getracteert, dat op deese regeeringe haar instantig versoeke nachoda Poetij [2]) tot haar gouverneur off panglima en Sri Radja Oulebalang haar tonge of voordrager en eerste pongoulon wesen sal.

Ende opdat dit contract te bestendiger mag blyven ende te reugieuser mogt werden onderhouden, soo ist selve door haar pongoulous op den Alcoran besworen ende met d'eygen signature ondertekent, ende tot meerder becragtigringe daerby gevoegt, by aldien sy voortaan wederom mogten afvallen ende desen eed abandoneren, dat haar God met alle haare nakomelingen tenemael mogte verdelgen en uytroeyen. Synde dit contract van wegen d'Ed. Comp.ie en den heer Commandeur by de gecommitteerdens de ondercooplunjden Anthony Stuurman, Frans Backer en den boekhouder Anthony Colomby [3]), ten overstaan van Panglima radja ende de Padangse regenten, onderstond in de logie tot Padang op den agsten September 1671 ondertekend ende bevestigt. Laager stond: my present en was getekent **Joannes Melman,** secretaris.

Dese vorenstaende verbintenisse nopende de voldoening van de breuke die de Cotatengse pongoulous tot een boete haars afvals beloven op 't uijteynde van de aenstaande maand October te voldoen ende promt te betalen, is ten overstaan van ons ondergeschreven gepasseert, belooft en ondertekent desen 8 September a° 1671. De tekenen bestaan in een hegt van een crits ende een saluyt [?]. Onderstond: mi present en was getekent Johannes Melman, secretaris. Ter syden stond en was getekent **Anthony Stuurman, Frans Backer** en **Johannes Colombij.**

Wy onderges^en^, als gecommitteerders uyt 't midden deses Raads

---

[1]) Mij niet bekend.

[2]) Deze was indertijd door Pits aangesteld tot regent in Kota-tangah, maar in de onlusten van 1670 verdreven (Mac Leod, 1281 v.v.).

[3]) Zie Valentijn, t.a.p., bldz. 38.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ten comptoire Padang op de westcust Sumatra, certificeren en verclaren bij desen, de opregte en de cincere waerheyt te syn, dat op de instancies van de pongoulous op Cotatenga, die, den 9^en^ deser audientie becomende eenen gunstig pardon van haaren afval versogt ende naar verscheyden wedersydse debatten vercregen hebben, onder anderen ook begeerden dat den gouverneur nachoda Poety wederom haren panglima wesen mogte, dog haer liedens tegemoet gevoert synde wat bedenkelyke onlusten daer reets uyt ontstaan en verders nog ontstaan mogten, ook, hoe serieus ende vaderlyk den h^r^ Commandeur haer hedens a^o^ 1669 had aengemaand, wanneer sij deselfs confirmatie bij verschyden instanties versogten, datse by quaatwillige gemoetsgentheyt van Siri Radja Oulobalang een ander uijt de regte successie-linie der regenten in plaats van desen vryen coopman eligeren mogten, als siende daaruyt veele gevolgde onlusten te gemoed, die ook naderhand in een openbare oorlogsvlamme syn komen uijt te blakeren, soo datse in plaatse van schuldige gehoorsaamheyt, die onder solemnisatie van eede belooft hadde, den selven verjagen, syn huys verbranden en alle syne goederen voor goeden prince aenslaen, daarop dan ook volgde dat d'Ed. Comp^a^, bedugt zijnde voor haar barbarische wreetheyt, door schaarsheyt van vereyschend' guarnisoenhouders de logie andaar mosten verlaten, die se dan, desert bevindende, mede sonder regt en reden, onaengesien een schriftelyk protest in gewone taale ges^o^, geaffigeert was, meede in den brand geset ende voorts met offencive oorlogs-acties d'onse en onse bontgenoten syn ter keer gegaan, welke onlydelyke acties [volgens ?] de natuurlyke wet van defentie en revengie gewroken blyven, waarover sy dus lange de smerte in gedurige ballingschap swervende hebben smaken moeten, uyt welken alle sonnenklaar blijkt, wat voor trouwhertigheyt aen d'Ed. Compagnie ende haaren gouverneur in haren boesem ten goeden sij huysvestende, dat ons dan ook bewogen heeft haar at te vragen wat de movimenten zijn, datse nu voor de derde reys ende na soo veel gepleegde trouwloosheden aen haeren gouverneur, waervan sy nog geen vergiffenis versogt nog erlangt hebben, denselven voor haaren gouverneur eligeren ende nommeren en waerom sy Siri Radja Oulebalang die se voor den oorlog wederom tot gouverneur hadden ingeroepen daartoe niet begeren, daarop antwoorden sij, datse eenparig met malkanderen verstonden ende goetvonden, datse in dit versoek haaren welstandt behertigden, vertrouwende dat hare negorye (die se andermael versoeken wederom te mogen possideren) daardoor mogte in haar vorige luijster ende termines herstelt worden, mits dat Sire Radja

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Oulobaang als voorhenen, aleer haer ook de pongoulou den titel van gouverneur aangenomen ende aen hem gedefereert bleef, den titel van commuuitia [1]) sal voeren ende in alle voorvallen de verdere pongoulous haar tonge en voordraget syn. waarop wy haar uyt den name van d'Ed. Comp^e^, opdat se in 't aenstaande geen ignorantie mogten pretenderen, haar hebben geinsinueert, dat ons buyten dese begeerte seer lief was te vernemen, datse hoope hadden door desen gouverneur (die soo 't schijnd tot dese regering ongemeen inclineerde) haare plaats, die nu desert is in bloeijende welvaart te transformeren, maer dat sy, speculerende op de vorige voorregten ende voordeelen van Comp^e^ geregtigheyt door de aldaar te exerceeren negotie te sullen genieten, daerop hadden si, vooreerst nog geen staat te maken voor en aleer ons haare geregtigheijt ende trouwe volstandigen moge bl,ken ende redenen erlangen mogten door hare goede comportementen, die ons mosten blijke de hervorming [2]) eener logie voor haar wederom by onse overigheyt tot Batavia te versoeken, soo moste d^e^ gouverneur versekert sijn. dat d'Ed. Comp^e^ niet wil gehouden zi,n, hem bij quaatwilligheyt deser volkeren ende bi, nieuwe opstant te mainctenieren, maar bij aldien se de novo haaren gepresteerden eed door verbreking komen te abandoneren, datse dan als vervloekte van 't aartrijk soo door de godde,yke wraake als menschelyke wapen, sonder twyfel staan verdelget te worden. Daarop dienden zij, onaengesien haar die wegen ende middelen om tot den vorigen luijster te geraken mogten ontbreken, soo begeerden sy egter den gese,den Poety tot haren gouverneur ende beloven haar te sullen dragen als trouwe bondgenooten betaamt, om d'Ed. Comp^e^ voortaan een beter gevoelen van haer te doen hebben. Onderstond aldus gedaan en gepasseert in mlands vergaderinge tot Padang ten overstaan van ons ondergeschreven, gecommitteerdens ende Padangse landregenten. desen 10de September 1671 en was getekent als gecommitteerdens **Anthonio Sturman, Frans Backer** en **Joannes Colombij.** Lager stond^e^ mij present en was getekent **Joannes Melman,** secretaris.

[1]) ?
[2]) Herbouwing (?)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCXXXII. MAKASSAR.

1 December 1671. [1])

Het afrondingsproces van 's Compagnie's oppermacht over de Makassaarsche en Bonische landstreken ging ook onder Maximiliaen De Jongh voort. Verschillende landschappen op de Oostkust van het Schiereiland volgde het voorbeeld hunner buren en onderwierpen zich aan de opperhoogheid der Compagnie.

Op huijden den 1ª December des jaars 1671 compareerde binnen dese castele Rotterdam op Macasser in de groote saale, ongewapend en sonder crissen, arou Matampa en dam Wandre, regenten van de negory **Chindrang** [2]), item Tapaoule ende Toroega, raden in de negory **Siamba** [3]), representerende haare koninginne, item Toljeon, coninik van **Molansasa** [3]), als mede Tolattey, gesant van den koning van **Bengo** [4]), die door siekte self niet en hadde komen afkomen ende hebben dese alle te samen haar voor d'Ed. Comp[ie] behoorlijck veroot moedigt en om vergeving van hare misdaden gebeden, ook soo voor henselven als haare nakomelingen de onderstaande poincten voortaen opregtelijk te sullen nakomen, heylighijck onder het drinken van crissenwater op den Alcoran na hare landwijse besworen als verstaen.

datse renunterende ende versakende alle superioriteyt des coninx van **Goa** [5]), die sijlieden aen denselven uyt eijgen vrijen wille hadden toegestaan en in hem duslange erkent, van nu voortaan de Comp[ie] alleen voor haar opperheer aennemen, onder be.ofien van derselver geboden t'allen tijden gewilligliijck en opregtelijck na te komen, alsmede dergener welke d'Ed. Comp[ie] als regent over haar heden stellen sal, 't sij cram Limques off ymand anders na goedvinden.

Ten tweeden datse sullen sijn en blyven vrinden van 's Konings [6]) vrinden, vyanden van Komp[ie] vyanden, alswaar het ook dat den koning van Goa selfs sig tegen de Comp[ie] wederom kwame op te stellen.

Ten derden datse aen handen van de Komp[ie] met den aldereersten

[1]) Uit het Contractboek. Ook in *Overgekomen brieven en papieren 1673*, III. Het contract draagt dáár den datum 7 December, welke datum ook genoemd wordt in het exemplaar op het Landsarchief te Batavia, terwijl ook Nederburgh's „Verbalen" van 7 Dec. spreken.

[2]) Tjenrana, langs de rivier van dien naam in het Westen van het Westelijk Schiereiland. Over Tjenrana vgl. men Valentijn V, 2, *Macassar*, bldz. 140, v.

[3]) Tjamba. Molansasa mij onbekend.

[4]) Bengo, onderafdeeling Bonè, afdeeling Bonè (*Lijst Aardrijkskundige namen*, bldz. 35).

[5]) Makassar.

[6]) Schrijffout voor „Compagnies".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

sullen overleveren sodanige drie stukken metaal geschut als door den koning van Goa omtrent het sluyten van de laatste vrede in de negorij Chindrana verburgen en ter schuyl gebragt zijn [1])

Ten vierden datse sullen hofdienst voor de Comp[ie] doen sullen gelyk alse voorhenen alle tyd voor den koning van Macasser gedaan hebben

Ten vijfden datse wyders in 't geheel sullen aannemen ende nakomen de contracten tussen d'Ed Comp[ie] ende de koninggen van Goa ende Tello successive, soo voor als na het veroveren van Sambopo gemaekt, sonder eenige exeptie voor soveel deselve maar eenigsints op haar aplicabel syn

Ten sesden dat se sullen voor een boete aen de Komp[ie] betalen, soo haast alse weder t'huys gekomen sullen wesen, vier en dertig slaven, te weten de negorij Chindrana thien, de negory Chimba ook thien, de negory Malamoa ook thien, ende negory Bengo vier omdat se kleynder is [dan] d'andre drie negorijen.

Aldus gecontracteert, belooft en besworen ten daage maand en jaare als boven in 't hooft deses gesegt is ter presentie van **Tossawa crain Linques,** den gnoffamaniera **Mallto,** den capitain **Saffigo,** nevens den Raad deses casteels die deses nevens aron **Matampa,** dain **Mandre, Tapoule, Toerooga, Tolicon** en **Tolattey** voorn[t] hebben ondertekent ende met haar gewoonl[ijke] signature gesubsingneerd Was getek[t] **Maximiliaen de Jong, Davidt Harthouwer, Jan Frannsen** en **Harman Hop.** Ter sydẽ stond Comp[ie] zegel in roden lacke, waeronder[e] ter ordonnantie van den Presid was getek[t] **Willem Basting.**

CCCXXXIII. SUMATRA'S WESTKUST—ATJEH.

6 December 1671. [2])

Van de gelegenheid der komst van de expeditionaire macht uit Batavia ter bestrijding van Kota-tangah maakte commandeur Pits gebruik, om ook andere kustplaatsen aan te doen en de contracten te bevestigen of te ver-

[1]) Den 20 September 1672 kwam het jacht De Stompneus direct van Makassar te Batavia, „medebrengende 4 metalen bassen (klein scheepsgeschut) met hare camers (een deel van het geschut) die voor desen door de regeeringh op Tcmrana waren in bewaringh gegeven en naderhant door die van T cmrana aen den president (De Jongh) overgelevert syn, ongetaxeert" (*Dagh-Register 1672*, bldz 249)

[2]) Uit het Contractboek

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

scherpen. Zóó met Pariaman en omliggende streken (Van Basel, bldz. 28, v.v.), hetwelk plaats vond ook door toedoen van „de regenten tot Padangh en Sillida", die met dit doel Pariaman hadden bezocht (*Dagh-Register 1670—1671*, bldz. 202, v.v.; 399).

Nader articulen en poincten waerop tusschen de heere commandeur Jacob Pits in den name van d'Ed. heer Joan Maetsuijker, gouverneur-generael ende d'Ed raaden van India, representerende de hooge regerende en opperbestiers vanwegen de Generale Nederlandse Vereenigde Geoctrojeerde Oostindische Comp^e^ alhier in India, ter eenre ende de landtheren ende verdere regering van 't gehele lant van **Priaman** ende andre volkeren, die daaronder ressorteren, ter andre zijde, is gemaekt, gesloten ende vastgestelt een eeuwigduurende vreede, vruntschap ende bontgenootschap.

Eerstelijk worden geconfirmeert voor goed, vast en van waarden gehouden de contracten ende accoorden gemaeckt tusschen den commandeur Jacob Cauw ende Joan van Groenewegen in dato 10 October 1664, [1]) als volmagt hebbende van d'Ed heer **Joan Maatsuyker** ende d'Ed. heeren raaden van India item in dato 15 October 1670 [2]) tusschen de voorseyde regering en den Ed heer commandeur Jacob Pits ende schipper commandeur Pieter Coopman [3]) gemaakt ende gesloten, sullende deselve in alle haare delen en poincten sodanig naergevolgt werden, voor soo veel in desen niet en werden wedersproken, ende sullen dienvolgende niemand, groot of klein, aen eenig volk wie deselve ook sullen mogen wesen, soo Europianen als van dese lande, vermogen te vergonnen nog toe te staen eenigen handel of negotie van wat coopmanschappen ofte waaren het soude mogen wesen, op poene dat degeene, die hem hier tegen sal bevonden werden vergrepen te hebben, aen goet, lyf en leven gestraft sal werden naer bevindinge van saken.

Ten tweeden is geaccordeert ende overeengekomen, alsoo gem^te^ lantsheren en Grooten nu eenen geruijme tijt herwaars nevens het gehele gros deser Westenst volkeren geseten hebben onder een onwettige regeringe der Aetchinse heerschappye waarvan sij luijden veele vexatien, geweiden ende dwinglandyen van tyt tot tydt door denselver pangl'mas te luijden hebben gehadt, eijndelijck int voorleden jaar tenemael geresolveert [4]) ende te raade sijn geworden nevens

[1]) Mij onbekend. Vgl. echter Van Basel, bldz. 21.

[2]) Mij onbekend. Vgl. echter Van Basel, bldz. 28, Mac Leod, bldz. 1285.

[3]) Deze was de kommandant van het eskader tegen Kota-tangah (Mac Leod, bldz. 1283).

[4]) Mac Leod, bldz. 1285.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

haare gebuurvolkeren, ges^te^ jock af te werpen ende onwettelyken croone in der eeuwigheyt hebben afgesworen, nu nog ten eeuwigen daage geene panglimas of andre Aetchinse ministers, ook geen Aetchinders, wie die wesen mogen onder haar gebied te sullen dulden, laten aenkomen, veel min eenige domicilie aldaar te sullen houden, maer deselve en het gehele **Aetchinse rijk** in den eeuwigheyt voor haare dootvyanden te houden ende inplaats van dien is overeengekomen dat dit Priamans resort, met de plaatsen daaronder begrepen, voortaan en ten eeuwigen dage staan en blijven staan sal onder haren wettigen beheerscher, de Minangcabousen koning ende onder de protexie van de Comp^e^ onder 't bestier van derselver geauthoriseerden stadthouder, den voorn^e^ **Jacob Pits,** commandeur en opperbevelhebber langs dese cust van wegen opged^e^ Nederlants Comp^e^ en gem^te^ landsheeren, Groten ende onderdanen met haare successeuren, sullen gem^te^ majesteyt van **Minangcabo** als haren souvereinen koning ende hooft erkennen, ende d'Ed Comp^te^ als haaren verlossers, beschermers ende gebieders, als daartoe van haaren coning gequalificeert synde, respecteren, gehoorsamen, houden en doen houden, gelyk dat behoort en als getrouwe onderdanen ende bondgenoten schuldig syn, waarop gem^te^ Comp^te^ dan oock belooft ende aenneemt, het voors^e^ land van Priaman en hare ingesetenen voortaen te protegeren, te helpen ende te beschermen tegens alle vyanden, die sig wilden vermeten haer sonder redenen te beleedigen ofte eenigen oorlog ter zee aen te doen, wel verstaande aen de zeekant ende ter zee, met onse schepen en mindere vaartuygen voor invasie van eenige af te komen Aetchinse ofte andre buytenlandse magten sooveel doenlyk wesen sal ende soo lange sy, regenten, volgens cincere beloften ende gepresteerden ede dit vrijwillig aengenomen bondgenoodschap niet abandoneeren nog de minste infractie doen nemen; maar verre van strand ende landwaerd in tegen het volck van 't gebergte en sal d'Ed Comp^e^ niet verobligeeren nogte verbonden wesen, haar of ymand van dese bondgenoten adsistentie of bystand te doen, ook niet verder ter zee als tans met onse schepen en minder vaartuygen sal gelegen komen.

Ten derden, gemerkt Priaman in oude tyden is geweest de voornaamste bandaarplaatse van dese gantsche cust, waar dat by de Aetchinse regeringe de gout-als peper-negotie van groot belang ende consideratie schynt geweest te syn, ende de regenten op hare gedane ootmoedige supplicaties by haar Ed^e^ Groot Agtb^e^ op Batavia gunstelyk geobtineerd hebben, dat by provisie daar ter plaatse een proper

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

coophuyssie gestabileerd wert, om te ondernemen wat apparentie de negotie daar soude geven, soo is sulx nu op dit beding en voorwaarde sooverre geeffectueert, mitsgaders een moderaat carguasoene van Padang aengebragt om te sien of dese negotieplaats wederom .nvoegen als voorhenen cousiderabel vallen mogten en om door de accresce van deselve handel bewogen te worden, een parmanente logie aldaar te stabileren en die plaats prestanter en aensienlyker te maken, ten welken fine dan met den anderen is versproken dat de gemelte Comp^e^ in 't destriet in de gehele land van Priaman sal hebben tholvrij ende exemt van alle oude .mposten van alle coopmanschappen, die daar sullen aengebragt ende uytgevoert werden, geene uytgesondert, voorbehoudens de ordinare geregtigheyt, die alomme op alle handelplaatsen .angs dese strandtlanden den regenten syn toegevoegt om daardoor gealimenteert te werden, die bestaat in een rd^r^, te weten een quart rd^r^ voor yder tail gout, en ¾ rd^r^ op yder bhaar peper sonder meer, die neffens gelyke somma van den inlander off aenbrenger der coopmanschappen by den Resident successive gecollecteert ende onder de twaalf naargenoemde landregenten gelykmatig alle jaaren tweemaien of meer gedistribueert werden, synde de regenten genaemt ende volgen in rang na den anderen:

1. Orancaya maradja Nenda, [1]) eerste pongoulou.
2. Radja d'Heer, pongoulou en volmagt van syn Ed de heer commandeur
3. Orangcaya Touwa
4. Begunda Ratou.
5. Data besaar of radja Lilla Wangsa.
6. Siry Narra Maradja.
7. Rad,a Indra Wangsa
8. Maradja Sittia.
9. Rad,a Ebrahim.
10. Radja Amat.
11. Radja Indra Poeta.
12. Radja Sittia Phaloan.

Edog opdat radja Heer buyten syne pongoulous aenpart voor syn volmagtschap eenige de minste recogmitie moge genieten, is verstaan, dat telkens wanneer distributie geschied, den heere commandeur vermogens syn sal, uyt de generale collecte van geregtigheyt een moderate portie te nemen ende op gedagte syn volmagt toe te

[1]) Vgl. Valentijn, *Sumatra*, bldz 17 Hij spreekt van „den Erf-Heeer Nenda"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

voegen, om al soo iets tot een erkentenis ende tot ophouding synes staats tot solaas van syne te doene collecten te gemeten

Ten vierden omdat bespeuren de sobre constitutie der gerestableerde negorye van Priaman,[1]) die nog ten grootsten gedeelte onbewoond ende onbebouwt gelaten werd, vermits de ondersaten door swackgelovigh^t^ niet hebben willen vertrouwen dat de Ed Comp^nie^ haer resort met een coophuysie bij provisie soude gelieffiiceert hebben, is verstaan dat yder landregend gehouden sal wesen, alle syne vermaagschapte vrinden van boven naar beneden in de oude cota ter woon af te brengen, wanneer sonder swarigheyt de verdere gemeynte tot 't afcomen sal kunnen geconstringeert werden, welke pongoulou hierinne nalatig bevonden werd, sal als een verturbateur van de gemene ruste gefrusteert (?) werden. Ende op dat in 't aenstaande door den veelhoofdige opperregering geen vercere onlusten en onrusten onder dese teere landvolkeren mogt gevoert werden, waerdoor veeltyts de gemoederen in haaren gerusten toestand van de goede devote ontrukt ende tot quade gangen verleyd worden is verstaan dat sy, landregenten, in 't aenstaande aen Pangluma Radja[2]) geen homagie off reden van hare regering sullen hebben te geven, maar sullen voortaan alleen aen de heer commandeur ofte desselfs gesubstitueerde hebben bekent te maken den goeden of quaden toestant hunner plaats. Gemerckt sen regenten verclaarden daise a° 1666 bij eede belooft en gesolemniseert hadden radja Ambon[3]) in 't Priamans ende radja Palacca,[4]) Bougnis, in 't Oulaekanse[5]) resort voor hare panglimas aen te nemen ende deselve daar voor te erkennen. invoegen soo als sulx op 't voordragen ende begeren van den heer commandeur Abraham Verspreet[6]) doenmaals ook was geschiet, edog dewyl opgedagte personen[7]) met hare titulnamen[8]) vertrocken sijn en in den dienst van d'Ed. Comp^nie^ verders gebruijkt werden, soo versoeken sij in den name van d'Ed Comp^nie^ voor haren pangluma den h^r^ commandeur Jacob Pits, dese ten allen tijde daar voor sullen erkennen, respecteren ende gehoorsamen, ook syne bevelen getrouwelyck agtervolgen invoegen soo als 't betaamt, mitsgaders desselfs volmagt, radja Illeer voor desselfs inspecteur ende wacke houden, ende geen sake

[1]) Vgl. Mac Leod, bldz. 1285.
[2]) Vgl. Mac Leod, bldz. 1284, Valentijn, *Sumatra*, bldz. 17
[3]) De bekende Ambonsche „kapitein Jonker" (Mac Leod, bldz. 1274).
[4]) Aroe Palaka.
[5]) **Oelakan** (Vgl. Mac Leod, bldz. 1277)
[6]) 1666—1667 (Vgl. Mac Leod, bldz. 1273 v.v.; Van Basel, bldz. 93).
[7]) Nl. Jonker en Paiaka.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ter wereld ondernemen dan met desselfs voorweten en kennis om alle quade gangen tegen te gaen ende de usurpateurs en infracteurs van dit bontgenootschap aen syn Ed. voorn' intyds bekent te maken, opdat alle quade gevolgen van nieuwe onlusten intyts mogen geresineert (?) ende geweert werden.

Ende opdat int aenstaande de justitie mogen geadministreert ende een ygelyck der pongoulous niet mogen toegestaan blyven naar becomen advertentie van begane messusen den een of ander deser ingesetenen naar beheven ende goedduncken te vonnissen ende in pecuniele amende te muncteren,[1]) gelyk dese quade gewoonte by staande oneenigheyt als een schadelyke kanker is ingesloopen, blyft goetgevonden, de conforme oude costumen ende regten alle saken de justitie concernerende sullen gebragt werden ter ordinarij baleew[2]) ende voor de gequalificeerde regters, als daar syn radja d'Illeer ende orancaya Touwa, die dan ook geordoneert syn, soo veel andre medepongoulous tot haar te nemen als naar bevindinge van saken van mentrys[3]) off pongoulous oulabalang nodig gerequireert werden. Niet te min blyft gereserveert, dat de vervallen boeten generalyck onder de 12 hooftregenten sullen gereparteert ende uytgereykt werden.

Ten vyfden is met dese landregenten besloten, datse meede, invoegen soocals op Padang en Silida geschiet, jaarlyx tweemalen haar salmire[4]) gelt sullen gemeten onder repartitie als hier na volgt te weten.

Den eersten pongoulon, Maradja Nonda, sal voor salmon[4]) gemeten 't volgende.

1 swaare fyne bafta brootchia
1 zyde chundos de 5 asta en
5 flessies rosewater
Radja d'Illeer en orancaya Touwa elk
1 swaare gemene bafta brootchia
1 zyde chundos de 4 asta
5 flessies rosewater
de resterende 9 pongoulous sullen telkens ontfangen elk
1 zyde chundos de 4 asta en
1 flessie rosewater, sonder meer;

[1]) Met geldboete straffen.
[2]) Bale, balai = raadhuis, rechthuis (Vgl. *Encyclopaedie*, I, bldz. 106).
[3]) Mantri's.
[4]) Vgl. echter hiervóór bldz. 434 over de „geregtigheden der soudvaertuygen."

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

waermede ten eenael sal cesseren ende ophouden alle rouba rouba amarang [1]) als anders soodls die gen' en in vorige tyden in observantie is geweest, onder 't beding datse preuve van hare comportementen moeten geven, dat door haar beleyd de gout- en peper-negotie accrescent gemaekt ende de handelaars tot haren bandaar aengelockt werden, dog in desen manqueren sullen 'tenemaal van opged' recognitie gefrusteert blyven

Ende gem'' de regenten insisteren datse tot aenlokkinge van de gout- en peperhandelaar altemet wel eenige semiwen [2]) benodigen mogten om dese nagebuuren volgens lands costume naar gedaan besoek ende nadere confederatie met deselve eenige kleene handgiften op te offeren, om haar alsoo te bet onder deselve aengenaam en bemind te maken, is deselve toegestaan by voorvallende necessiteyt den Resident aentespreken ende op hare schult(?) hypotheek, synde de rek' van geregtigheyt, eenige kleden en coopmanschappen te ontfangen, [3]) waertoe den Resident dan gequalificeert blyft, om haar dan dese nessesaire verstrekkinge te mogen doen, dog niet verder dan dat sij te goed hebben, ten waare den Residend daar voor selfs wilde redonnabel [4]) sijn en 't selve op syn evgen risico doen d'Adviso. niet te min moet den Resident verdagt blyven, aen niemand van de pangoulous appart verstrekking te doen op rek' van geregtigheyt ten zij deselve compleet ende collegialiter vergadert zijn ende een algemeyne consent en adveys tot den ontfang dragen, of anders sal den Resident voor de verstrekkinge responsabel zijn, ten ware dat hem schriftelyke ordonnantie van de h' commandeur wierd toegebragt, om alsoo te verhoeden dat den een als anderen inkomsten met consumeert en door sinistre financies aen sig trekke.

Edog op dat dese landregenten weten mogen, wat ordinarie geregtigheden sy van de aen te brenger coopmanschappen staen te genieten, ende die den Resident, ten overstaan van den Maleytsen schryver, die sy gequalificeert worden te mogen stellen, van een yder moet ontfangen, soo sullen wij die hier onder benamen ende aenwijsen, wat van yder soorte van coopmanschappen geprocedeert werd, als

[1]) Roeba-roeba is ankeragegeld, havengeld.
[2]) ?
[3]) Dus een voorschot op het hem toekomende inkomen?
[4]) Responsabel?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

1 bhaar peper van buyten komende, soo betaelt den aenbrenger . . . . . rd^{r} ¾
1 tail goud als boven aengeb^{t} werdende . . . . . „ ¼
1 d^{e} waarde cattoen als boven betaelt . . . . . „
1 d^{e} waarde cocusoly of ander oly . . . . . „
1 bhaar benjuin, middelsoort en pee(?) betaalt . . . . „
1 catty camphur Baros . . . . . „
zoutvaertuygen 16 voor yder vaam breete . . . . „ 16

Ryst en pady blyven vooreerst nog geexcuseert te betalen, omdat de negaryen des saats meer behoeven als er aengebragt wert.

Ten sesten, tusschen die van Priaman ende eenig ander land en volkeren van 't gebergte of langs dese strandlanden, meede van dit verbond zynde, eenig versch. of different komen te ontstaan, en sullen de contendenten en parthyen daar over niet vermogen in de wapenen te komen of d'een den anderen feytelyk aen te tasten maar sullen gehouden wesen haar questien den commandeur voorn^{t} bekent te maken, om by deselve, is 't doenlyk, neergeleydt of wel met de andre bontgenoten, die neuteraal zyn, gedecideerd en afgedaen te werden, naar dat verstaan sal werden te beloven[1]) en welker uytspracke desselve partyen, contendenten synde, dan sullen gehoorsamen,[2]) van de Comp^{ie} en d'andre gesamentlyke bondgenoten gestraft te werden naar exigentie van saken of ongehoorsaamheyt die sal syn gepleegt, maer een algemeyne vyand opstaende en voors^{t} plaatsen tragt te infesteren, sal ter zee d'Ed. Comp^{ie} soo verre het doenlyk zy, ende de andre bontgenoten te lande haar adsisteren ende de kosten gemeyn dragen, maer particulieren oorlog die sy door quaede middelen en oorsaken selfs gesogt ende daartoe redenen gegeven hebben, sullen sy van niemand geadsisteert werden, maar ook daartoe gehouden synde, de kosten alleen te dragen ende den uytslag op haar eygen risico afwagten sullende in dier voegen ook alleen dragen moeten de kosten, die se komen te doen aen[3]) de vremde goud en peperhandelaars af te locken, als synde de accresie der negotie 't subject om een opulenten oogst van incomste te mogen gauderen.

Ten sevende beloven dese Priamantse landregenten, datse teenemael den toevoer van 't inantse cattoen sullen soeken te stutten ende dat gespin by alle mogelyke practyken uytroeyen ende den inlander van sulken uyen arbeyt tot de peperculture te reduceren, mitsgaders

[1]) Behoren (?)
[2]) Hier is iets uitgevallen.
[3]) Om (?)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

den vertier van dat gewas niet alleen voor de Comp.ie aensienlyker, maar voornamentlijk den aftrek van Comp.ie schepen op en langs dese kust daardoor van meerder importantie te maken, nemende sy, regenten, aen, daarin naar vermogen te voorsien ende de barrang barrangs volkeren [1]) te ordonneren, dat van niemand anders eenig cattoen sullen opkopen, of aen den bergsman venduceren [2]) dan 't gene dat by henlieden uyt de logie en van 's Comp.ies wol gehandelt werd. Ende opdat daarop voortaan nauw regard mag worden genomen is, is vastgestelt, dat twee pongoulous maraas [3]) ende saband[4], daarvan d'eerste pongoulou, orancaya Maradja Nenda, van elk een quahficeren mag ende de resterende twee sullen dependeren van radja d'Heer, als gemagtigt synde van d'Ed. heer commandeur om nauwe toesigt te nemen, off de incomende ende vertreckende vaartuygen ende barrangsvolkeren op dat punct in volle rigeur moge geobserveert ende de Comp.ie prerogativen, principalijken de goudnegotie, door de schandelijke lorredrayers niet mogte ter sluijk ontvoert werden. Insgelijx sullen beijde algemeyne pongoulous gehouden werden, twee pongoulous couwels [5]) d'eene voor de negorye en d'andre voor de logie ende barrang, om by nagt en dag te visiteren ende sorge te dragen, dat Comp.ies logie door eenige quaadwillige niet bestole off door brand beschadigt werde, wel toesiende dat in opgem.de barrang [1]) geen andre volkeren kome te huijsvesten dan die men sekerlijk bevind, daar versekerde hypoteek van woning ende vaartuygen te hebben, ende al sulke quaade en onbekende daar bevinden, opstonde van daar doen vertrekken, opdat d'Ed. Comp.ie door 't een of ander midde, geen schaade moge toegebragt werden, welke ministers de regenten aennemen, uyt haar inkomen naar 't so [6]) te sustenteren ende te gagieren, gelyk op Padang en elders in observantie is, maar vooral is deselve gerecommandeert, crocou [5]) of schryver te quahficiren, om alle dagen in de logie present te syn, wanneer by den Resid. goud off peper werd ontfangen, om de quantiteyt daarvan te registreren en alle quade presumpties, die naderhand by slappe negotie (dat consequent sobere inkomsten causeert) op den Resident moge genomen werden, van in dessen ontrouw gehandelt te hebben, te preventieren en uyt de weg te nemen.

---

[1]) Kunnen hiermede bedoeld zijn opkoopers van barang-barang (goederen)?
[2]) Verkoopen.
[3]) ?
[4]) ?
[5]) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ten agsten is hun regenten toegestaan, van Priaman om de Noort tot Ajerbangi en tot 't eyland Batoe [1]) toe, om peper, clappus en d'ohe te negotieren te mogen varen en verder met, en om de Zuijd, soo verre als Comp'^s^ regt in handen strekken, blyvende den Resident gequalificeert om aen de vertrekkende soo verre passen ende zee brieven te verlenen met te doene interdictie penaal, dat, by aldien ymand bevonden werd, sijne passe te overtreden en buyten 't district van de gelimiteerde plaatsen te vaaren, dat deselve met vaartuygen en goederen sullen confiscabel syn, gelyk ook sullen verklaard werden alle die goud en andere cleene coopmanschappen hier off elders sullen ter markt brengen, dan de gene die by d'Ed. Comp'^e^ ordinarie werden verkoft, om eenmael van de schadelyke lorredraeijeren, die in desen tot nog toe tot ons leetwesen gepleegt werden, sooveel mogelyk tegen te gaen ende te weren, opdat d'Ed. Comp'^e^ eenmael alleen genieten moge de vrugten hunner exessive gedane kosten ende aengewenden arbeyts.

Ten negenden beloven sy, de regenten, sooveel doenlyck te sullen bewerken, dat de panglimas van Passeman en Bettopangan, [2]) die aldaar voorals nog aldaar off elders in de woeste wildernisse detineren ende sustenteren, bewogen worden off naar Aetole [3]) te vertrekken off op Pandang [4]) onder ons oog naar gepresteerden eed van getrouwigh' komen wonen, aengesien de gerugten ende namen deser personen dese strandvolkeren meerder ontsag aenbrengen, als haar seer gering vermogen wel komt te benodigen.

Ten thiende, de landregenten op Priaman sullen besorgen, dat nu ten eersten Comp'^s^ en Groenewegens [5]) debiteuren komen voldoen, ende te betalen t geene een yder aen d'Ed. Comp'^e^ als Groenewegen voorn' schuldig syn en ten agteren staan, voorsooveel zij verclaren, dat de debiteuren nog int leven sijn ende nog iets van vermogen bennen, ist met dit saysoen dan ten langsten 's naestkomende welke inmaning specialyck radja d'Ilheer gerecommandeert blyft om daeraen naer pligt niets ter werelt te laten ontbreken opdat d'Ed. Comp'^e^ eenmaal haare schultboeken, daarvan synde, suijveren ende afleggen

---

[1]) De Batoe-eilanden.

[2]) Pasaman en Batapangan bezuiden Pasaman. (Mac Leod, bldz. 1286, Valentijn, *Sumatra*, bldz. 15).

[3]) Schrijffout voor „Atchin"

[4]) Schrijffout voor „Padang"

[5]) Waarschijnlijk de bekende Jan van Groenewegen, de grondlegger van het Nederlandsch gezag op Sumatra's Westkust. Zie hiervóór

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

moge Sullen ook doen vertrekken alsulke Aetchinese extractus.[1]) geene uijtgesondert, die sig als nog in dit territoir onthouden, als synde grote aanstokers en veroorsakers van het breken der voors^e contracten en belhamels van de gemeynte, om die geduurig in groote onrusten te conserveren ende te continueren.

Alle van welke bovenstaande gecontracteerde poincte en articulen sij landheren en Grooten van Priaman beloven en sweren heyliglyk te sullen nakomen ende doen nakomen sonder de minste inbreuke te dulden, ten welken synde sij, Groten, dese tot meerder certificatie en conformatie hebben onderge ende met naare namen ondertekent, gelyk ook tot meerder becragtinge sulx door d'Ed: hr commandeur is geschied, geadsisteert met Joannes Molman, ondercoopman en fiscaal, ende drie Padangse pongouous als dato Gaspo, Rone de Radja en Paducca Magat expres gecommitteert.

Aldus gedaan in 't gestabileerde coophuys aen de mond der rivier van de Priamanse stranden, den 6^en X^ber 1671. Was getekent **Jacob Pits**, orancaja **Maradja Nenda**, radja **d'Ilheer, Orangcaya toewa, Beginda ratou, Dato bassaar, Sire Narra Maradja, radja Indra Wangsa, maradja Sittia Phaloan.** Ter syden stond, ons present als getuygen en regenten van Padang en **Cotatenga;** geteekent **Poety Dato.**

Radja Paducca Magath, Johannes Molman en cath **Moeda** als secretaris van landssaken.

CCCXXXIV. MAKASSAR.

18 Januari 1672.[2])

De onderstaande eed van trouw is niets anders dan een aanvulling op de onderwerping van Tjenrana van 1 December 1671 (Zie hiervóór, bldz. 441)

Op huyden den 18 Januarij dese jaers verschijnen binnen den casteele Rotterdam onder 't geleyde van cram **Linques** de onder

[1]) Afstammelingen van Atjehers, de z.g. „Atjehsche partij" bij Mac Leod, bldz. 1281.

[2]) Uit het Contractboek.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

staande Grooten ende kommxkinderen van de negori,en **Sindrana, 't Siamba,** [1]) **Melalauwa** ende **Bongo** als namentlyk

van de negorye Sindrana

crain Pisie	crain Parang
crain Benteng	crain Matadiang
crain Banjo	crain Boenrong
crain Manoodjo	crain Lantsy
crain Layja	crain Tolronganbadjo
crain Bitray	crain Bilalang
crain Tibon	crain Gantarang en
crain Matanre	crain Caloukoe.

van de negorije 't Siamba:

arou Patiero	arou Gantarang
aroe Toroega	arou Aralouwe
aroe Bonga	arou Oud,ong

van de negorije Melauwa

arou Rea	arou Pongasora
arou Matadjang	arou Melauwa
arou Mananpa	arou Poulolad ang

van de negorij Bengo'

radja Macatouwa
crain Bontepono en
galeran Fengo.

ende hebben alle deselve haar, mede ontwapend, voor de Comp'' behoorlijken verootmoedigt, mitsgaders onder het drinken van crissenwater op den Alcoran den eed van getrouwigheyt aen de Comp'' gedaan. ten overstaan van de prince **Callamatta** ende den galeran **Tonsawa,** ter presentie van den raad des casteels Rotterdam. Was getekent **Maximiliaan de Jonge, Davidt Harthouwer, Jan Francen** en **Harman Lap;** item met eenige Maleijtse caracters.

[1]) Tjamba.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCXXXV. KUST VAN MALABAAR.

6—11 Februari 1672.[1])

De samudri van Kaalkoet, een der machtigste der vorsten van de Westkust van Voor-Indië, kon zich met schikken in de overmacht der O. I. C. en bleef haar vijandig inetiegenstaande of juist ten gevolge van de met haar gesloten verdragen (zie hiervóór). In 1667 dreigde het weder op een oorlog tusschen de twee machten uit te loopen, waartoe de concurrentie der Engelschen en de zucht van den Samudri om „in de landen van Coetchin in te dringen" hebben medegewerkt. Wat dreigde werd werkelijkheid. In 1678 eindelijk werd „de gewenschte victorie tegen den Samoryn bevochten" maar de vijandelijkheden hielden niet op. o.a. werd Cranganore door den vijand lastig gevallen. *Dagh-Register 1665*, bldz. 360, v. *1668—1667*, bldz. 263, *1670—1671*, bldz. 101, 139, Valentijn, *Malabar*, bldz. 41, Canter Visscher, bldz. 207, v.)

Contract van vreede en vrundschap gemaackt uyt de naam ende van wegen d'Ed. Comp. der Hollandsche natie in India ter eenre ende den grooten sammoryn, Ko. van **Calicoet**, ter andere zyde, mitsgaders een stilstand van wapenen tusschen gemelten Ko. en den ko. van **Cochin.**

1

Daer sal wesen tusschen den Ko. van Sammoriin en d'Ed. Comp. der Hollandsche natie in India een eeuwige vaste vreede en vrundschap wedersyds.

2.

Alle schade, verlies en ongelyck, die yder derselven in desen verleden oorlog geleden, mitsgaders alle pretentien, die den een op den anderen ter saake deses oorlogs gehadt heeft, sullen zoodanig syn en blyven, als waren deselve nooyt voorgevallen en voor eeuwig vergeven en vergeten.

3.

Dat de Ko. van Sammoryn en d'Ed. Comp. malcanderen na vermogen, in noot zynde, sullen helpen en bystaen.

4.

Dat zoo eenig Europeaan ofte Indische vorsten en landheeren

[1]) Uit het Contractboek. Er bevinden zich daarin twee bijna gelijkluidende exemplaren.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

d'Ed Comp'e op de Custe van Mallabaer [1]) gem'e Ed. Comp. belooft te helpen en by te staen.

5.

Dat d'Ed Comp. de Ko. en Sammoryn belooft te helpen na haer vermogen, soo eenige Europese natien, vyanden synde van d'Ed Comp'e, gemelte Ko en Sammoryn mogten komen te beoorloogen.

6.

Dat de Ed Comp'e de Ko. en Sammoryn van gelycke belooft te helpen na haer vermogen, soo eenig Europeen, oock vrund synde van d'Ed Comp'e, de Ko. en Sammoryn mogt komen te beoorloogen en in nood brengen. 't zy dan als middelaer off door andere wegen, om geen andere reden als dat de Ko en Sammoryn 's Comp'e vrund geworden is.

7

Dat de Ko en Sammoryn belooft met geen Christen, blancken Europeen zynde, te handelen, nog deselve in sijn landen te g'doogen, soo lange d'Ed. Comp'e in syne landen sal woonen en handel willen drijven.

8.

Dat de Ed Comp'e in den lande van den Ko. en Sammorijn een vryen en onbecommerden handel zal mogen drijven na haer welgevallen.

9

Dat tot dien eynde den Ko. Sammorijn aen d'Ed Comp'e wooningen en logimenten, bequaem voor brand en rooff, off tot Pattany [2]) off Calicoet off wel op beyde plaatsen tegelyck zal doen maecken tot herberg en verseeckering haarer dienaaren en coopmanschappen.

10.

Dat de Ed. Comp'e belooft, in de landen van de Ko den Sammoryn soodanige goederen en coopmanschappen aen te brengen als desselfs inwoonderen sullen van noode hebben en genegen dese aan d'Ed. Comp'e te handelen.

---

[1]) Volgens een ander exemplaar in het Contractboek dienen hier te volgen de woorden „mogten komen te beoorlogen, den Koning den Sammorijn" enz.

[2]) Ander exemplaar beter „Pananoy" (*Ponnani*), ten Zuiden van Kalikoet

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

11

Dat van alle soodanige goederen en coopmanschappen, die by d'Ed. Comp^e^ in de landen van de Ko. den Sammoryn sullen werden in off uytgevoerd. by d'Ed. Comp^e^ geen thol sa. werden betaelt, maer sulx te doen (na de wyse des lands) by de geene die zoodanige goederen sullen hebben gekogt en vercogt

12.

Soo belooft d'Ed. Comp^e^ in de landen van de Ko. den Sammoryn te leggen haare residenten, om voor deselve aen d'onderdanen van de Ko. te verleenen passen en vrye zeebrieven, namentlyk aen die den Ko. zal behoeven

13.

Dat de gemelte onderdaenen met haer eygen vaertuygen alle zoodanige waren en coopmanschappen sullen na de Noord mogen vervoeren als in de eygen landen van den Ko. den Sammoryn gewonnen en gemaakt zyn.

14.

Dat gem^te^ onderdaenen uyt het Noorden wederom sullen vermogen aen te brengen zoodanige coopmanschappen en wharen, als haer sa. gelegen komen in de landen van den Sammoryn te sluyten

15.

Dat gem^te^ onderdaenen bezuyden Cranganoors gebied op Mallabaer geen peper zullen mogen uytvoeren off amphioen aenbrengen, ende anders dan[1]) gestraft sullen werden off by d'Ed. Comp^e^ off den Koninck

16.

Dat alle misdaden der onderdaenen van de Ko. den Sammoryn en d'Ed. Comp^e^ gestraft en geoordeelt sullen werden na de rechten en wetten des schuldigen, dog alle moord en doodslagen met de dood.

17

Dat soo eenige scheepen off vaertuygen, toebehoorende een der beyde onderdaenen, by ongeluck op de stranden der landen van den Sammoryn off d'Ed. Comp^e^ mogten komen te blyven ende te vergaen, alles wat van soodanige scheepen nog mogt behouden werden

[1]) Ander exemplaar „en die anders doen"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

aen de eijgenaer der zelven weder sal werden uytgekeert, mits betalende de onkosten in het bergen derselven goederen voorgevallen.

18.

Dat geen wederspannige onderdaenen van de Ko. den Sammoryn [of] de Ed. Comp.ie, om misdaat off ongehoorsaemheyt vlugtende sullen aengehouden maer aen ijders Here ter straffe weder overgegeven werden.

19.

Dat het landschap Padenjate Surrovan off anders Cranganoor en Suna [1]) sal blijven onder syn eygen heer, den Ko. van Cranganoor onder jurisdictie en schut van d'Ed. Comp.ie

20.

Dat, synde de Ed. Comp.ie schutheer van den Ko. van Cochin, ook getragt heeft denselven ko. van Cochin met de Ko. den Sammoryn in dit verbond van vreede en vrundschap te begrijpen en samen in te voegen, maer daer toe den tyd te kort synde en dat d'Ed. Comp.ie en den Koninck den Sammoryn eyenwel hebben willen vrunden wesen, werd nu by desen tusschen den Ko. van Cochin en den Sammoryn vastgesteld en beslooten een stilstand van wapenen, die wederzyds duuren sal den tyd van vier agtereenvolgende jaaren.

21.

Dat d'Ed. Comp.ie als middelaer tusschen den ko. van Cochin en de de Ko. den Sammoryn in dese stilstand van wapenen bedongen heeft en by beyde de Koningen ook is belooft, dat geduurende de stilstand van wapenen na den dertigsten der Mallabaerse maand Magaram off den .. [2]) deser maand February alle de wagten van de Ko. den Sammoryn ende den ko. van Cochin met stercker van garnisoen off krygslieden sullen beset blyven dan ten getale van vyf en twintig.

22.

Dat alle de geschillen en pretentien, die tusschen de geseyde 2 koningen van Cochin en den Sammoryn nog openstaen, sullen gesteld worden in handen van goede en onpartijdige bondgenooten,

[1]) Ander exemplaar „Parensate Surrovan of anders Crangenoor de Suna"

[2]) Ook niet ingevuld in het ander exemplaar. Volgens Canter Visscher, bldz. 435, begint „Magaram of January" met 13 of 14 January. Dit klopt echter niet met de tijdsbepaling aan het slot.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

omme destelve ten overstaen van d'Ed. Comp^n^ ten genoege van beyde de Koningen in der minne by te leggen en tot vreede te brengen.

23

Dat soo binnen den gestelden vierjarigen stilstand van wapenen den ko. van Cochin iets vyandelykheyt mogte ondernemen tegen syne gedaene beloften in desen vermeld ende te dier oorsake de Ko. den Sammoryn off syn onderdanen kwam te beledigen, soo zal d'Ed Comp^n^, door alle minnelycheyt tragten voldoeninge te verkrygen en sulx niet comende te wegebrengen, haar dadelycke hulpe by den Ko den Sammoryn voegen.

24.

Dat zoo de Ko. den Sammoryn tegen dit zyn gegeve woort en belofte vant geseyde vierjarig bestant yt vyandelycx tegen den Ko van Cochin off derselfs onderdaenen kwam in 't werck te stellen en derselven daer door te beledigen, soo zal d'Ed. Comp^n^ daer over minnelycker wyse verbeeteringe versoecken, 't welck in dien met en wierd volbragt, het d'Ed. Comp^n^ sal vry staen, den ko van Cochin te helpen syn voldoeninge geweldelyck te erlangen, ja al wast saecke daer in met de Ko. den Sammoryn in verwyderinge te komen.

25

Dat soo binnen den gestelden tijd des meergemelten vierjaarigen bestands eenige landsheeren off bondgenooten van den ko. van Cochin off de Ko. den Sammoryn den anderen geweldelyk mogten komen te beledigen, soo en zullen gedagte koningen haer die saecken niet geweldelyk mogen aentrecken, maer door den weg der minne off authoriteyt de soodanige yder de zyne tot stilstand en reden brengen

26.

Dat de Ed. Comp^n^ ende Ko. den Sammotijn, maeckende de eeuwige vreede onder haer beslooten, en den ko. van Cochin met de Ko. den Sammoryn raeckende het vierjarig bestant om geenderhande redenen off oorsaecken ter wereld, die d'een den anderen soude komen mogen geven, dese vreede en bestant sullen mogen breecken nog haer toevlugt tot de wapenen off oorlog nemen, zonder alvoorens te hebben versogt behoorl^k^ satisfactie en voldoening van de ongelycken geleden en nadat haere dezelve sal wesen geweygert.

27.

Alle welcke poincten en articullen van vreede tusschen d'Ed.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Comp^e^ ende den Ko. den Sammoriju, hier bovenvermelt en uytgedruckt, belooft de Ko. den Sammoriju voor hem, voor desselfs princen zijne erfgenamen en onderdaenen naer te komen en doen naerkomen, gelyck van de zyde der Hollanders uyt de name der Ed. Comp^e^ ende de geheele natie [3]) oock belooft naer te komen ende te doen naerkomen den commandeur der custe Mallabaer Hend^k^ van Rheede tot Draakesteijn, gelyck op deselfde wyse den commandeur voorn^d^ als schutsheer, borge en volmagt van de ko. van Cochin, mitsgaders den meer gem^de^ Ko. den Sammoryn malcanderen belooven, alles te doen en naer te komen wat wegens dese stilstand van wapenen geduurende den tyd van vier jaaren is beslooten en belooft.

Om van welck verbond van vreede ook de nakomelingen kennisse te doen hebben zyn hier van gemaakt vier eensluydende instrumenten 2 in de Mallabaerse en 2 in de Hollandse taele, geteeckent by de groote Ko. den **Sammoryn** in syn paleys op Baqueur [2]) zynde naer Malabaerse styl in t jaer van Coylan 847 den 29ste dag van haare maand Magaram en naer Hollandse styl den 6de Februari A° 1672, mitsgaders by opgem^de^ commandeur van Mallabaer in name van de Ed. Comp^e^ op Mandurty, by ons Noordwyck, naer Mallabaerse styl in't jaer voorsz. den 4de dag der maend Combam en na d'Hollandse styl den 11^den^ Februari A° 1672. Lager stond het merck van den grooten Sammoryn [3]) in Mallabaerse caracters en daer onder was geteeckent **H. van Rheede tot Draakesteijn.**

CCCXXXVI. SUMATRA'S WESTKUST.

19 Maart 1672. [4])

Het getal onzer bondgenooten werd in 't jaar 1672 vergroot door die van Sinkel, met welker gezanten men in Maart te Padang een verdrag aanging, alleszins met dat van Baros [5]) overeenstemmende, zoo omtrent het erkennen van Maningkabo's Koning als heer, en de Maatschappij voor zijne Stedehouder, als ten aanzien van de hun verboden vaart om de Noord." (Van Basel, bldz. 30.)

[1]) Sic!

[2]) Ander exemplaar „Ragneur". Kan het zijn „Bergera"? (Vgl. Baldaeus, *Malabar ende Choromandel*, bldz. 104.)

[3]) In het ander exemplaar staat „Onderstondt (volgt een „merck"), zynde de gewoneljke handteekening van den Sammorijn."

[4]) Uit het Contractboek.

[5]) Zie hiervóór bldz. 383, v.v.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Articulen van verbond, gesloten ende gemaakt tusschen de Generale Nederlandse Geoctroyeerde Oostindische Comp^ie^ ende regenten en pongolous van **Chinkel,** [1]) door den heer Jacob Pits, commandeur en opperlandvoogd op en langs dese Sumatrase Westcust strandlanden stadhouder van den Manicabosen koning en d'Ed Comp^ie^ in den name van d'Ed heer Joan Maatsuyker gouverneur generael en d'Ed heeren raden van India, representerende de hooge regeringe en 't oppergebied van wegen opgemelte Comp. ter eenre, ende de gesanten **Badi Deseman,** anders gen^t^ **Posimpan,** en **Terra Madin** off **Pamanis** ter andre zijde, als volmagt hebbende van opgemelte Cinkelse regeringe, om op Padang uyt haaren name te besluyten ende vast te maken een eeuwigdurende vaste en goede vreede, vrundschap en bondgenoodschap met opged^e^ Komp. en haare naburen.

Eerstelyk is met dese gesanten geaccordeert en overeengekomen alsoo gem^te^ landsheren ende onderdanen nu eene geruijmen tyt herwaarts nevens het gehele gros deser Westcust-volkeren ende haare nageburen geseten hebben onder eenen wettige ende onbetamelyke heerschappije der Aetchinse dwingelandij, waarvan sij heden veele vexaties, geweld en onfatsoenelyckheden van tyt tot tyd te lyden hebben gehad, teenemael geresolveerd ende te rade sijn geworden nevens haare geburen de Baloreese, [2]) die voor 3 jaaren een eerder dit onverdraaglyken jock hebben afgeworpen, ende deselve crone in der eeuwigheyt hebben afgesworen, nu nog ten eeuwigen dage geen Aetchineers off derselver ministers, wien die ook wesen mogen, onder 't Cinkelse district en gebied te sullen dulden met hare vaartuygen off over haar land laten aenkomen, veel min eenige domicilie aldaar te lande op laten houden, met deselve ende met het gehele Aetchinse ryk onder eeuwigheyt voor hare doodvijanden te houden ende in plaats van dien is geaccordeerd ende overeengekomen het voors^e^ land van Cinkel, met de plaatsen daaronder sorterende voortaan ende ten eeuwigen dage staan ende blyven staan sal onder haaren wettigen beschermer den Manicabosen, d'Ed Comp^ie^ onder derselver gequalificeerde volmagt den Ed heer commandeur en opperhooft langs dese cust, Jacob Pits, van wegen de Generale Nederlandse Geoctroyeerde Oostindische Comp., ende de gem^te^ landsgrooten ende onderdanen met hare successeuren sullen gem^te^ mayesteyt van

[1]) Singkil, thans in Atjeh en Onderhoorigheden.
[2]) Schrijffout voor Baroseesen, of iets dergelijks (inwoners van Baros).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Minangcabou als haaren souveramen koning en hooft erkennen, ende de Komp.ª als hare beschermers ende gebieders, als daartoe van haaren wettigen koning gequalificeert zynde, respecteren, gehoorsamen, houden ende doen houden gelyk dat behoord, ende als getrouwe bondgenoten ende onderdanen schuldig zyn, waarop dan gem.ª Comp.ª uyt den name ende van wegen den Manicabosen koning, als souveramen deser strandlanden, ook belooft ende aenneemt, het voors.ª land ende rivieren van Cinkel ende haare ingesetenen voortaan te protegeren, te helpen ende te beschermen tegen alle vyanden, die sig willen vermeten oft onderstaan, haar te beledigen ofte eenigen oorlog aen te doen, wel te verstaan aen de zeekant en ter zee met onse schepen en chaloupen ende minder vaartuygen voor eenige invasie van een aftekomen Aetchinse ofte andre inlandse magten, sooveel doenlyk wesen zal, tot welken eynde, meerder gerustheyt ende versekering deses wy altyt onse kruysers sullen ordonneren voor en omtrent Cinkel tot Poulo Doa[1] toe, alsoo verre het Cinkelse district strekt, de wagt te houden ende soo veel daar inne te doen als 't eenigsints mogelycx wesen sal.ª maar indien 't gebeurde, datter eenige Aetchinders off andere vyanden quamen te eschapperen en daar of elders in hare havenen en de rivieren sonder onse kennisse en meren (?) rendevous nemen, soo sullen gem.ª landsgroten gehouden wesen, onse cruysers met een expres vaartuyg daervan adveys te geven, die dan tot haaren hulpe sullen bereyt zyn, op datse hare met dese gantsche Custe van dit gedrogt mogen suyveren ende bevryd houden, maar verre van de zeestrand of landewaard, daar men met schepen of minder vaartuygen niet kan bykomen, tegen opged.ª Aetchinders of andre **Batta**.ª vyanden van het gebergte, sal d'Ed. Comp.ª niet verobligeert en verbonden zyn, haar adsistentie off bystand te doen, ook niet verder als ons in dier voegen als gesegt is, met onse schepen en minder vaartuygen sal gelegen komen.

Ten tweede alsoo de negotie deser plaats bestaand uyt camphur, witte en middelbare benjuin, harpuys, camphur, houte planken, camphurolij, cajololacka,[2] sappanhout, wax etc.ª, is geaccordeert, dat niemand anders voortaan uit land van Cinkel en de plaatsen daaronder gelegen sal vermogen te handelen dan de Ed. Comp.ª ende diegene, die als waare vrinden ende onderd.nen des Manang

[1]) Misschien Paelae Doewa, „tusschen de residentie Padang en het eiland Nias" (Veth, I, bldz 307).

[2]) Kajoe laka.ª een kleur-hout (vgl. De Clercq, nr. 535, 2004).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:46:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

cabosen koningx ende van de Ed Comp^n^ op dese Westcust zyn, ende voords alle andre met speciale zeebrieven daartoe, soo door haar Ed tot Batavia ofte elders off ook hier door d'Ed. heer commandeur sullen wesen voorsien, sonder aen ymand anders, wie deselve ook wesen sou mogen, soo Europianen als van dese landen, vermogen te geven eenigen handel off negotie in voors^e^ whaaren daar vallende, ten ware in haar pas off by een expres gesignaiseerde Maleytse brief hun, negotianten, wiert toegestaan in d'een of andre wharen handel te dryven, dog vooral blyft alle camphur, witte benjuin, camphuroly voor d Ed Comp^n^ tot nader ordre van haar Ed G A tot Batavia gereserveert, met uytsluyting van alle volkeren ende natien, gene uytgesondert, op peene dat diegene, die hem hier tegens sal bevonden werden vergrepen te hebben, by de regenten aldaar aan goet, lyf en leven gestraft ende by bevindinge van al sulke waren geconfisqueert werden na exigentie van saken.

Ten derde is versproken, alsoo 't d'Ed Comp^e^ niet gelegen komt op de instantie van nieuwe geconfederende daar een vaste en permanente logie te stahuleren ende daaruyt een handel, daar vallende, waar te nemen, dat die vooreerst uyt een chaloup, die aldaar op 't begeren van dese regeringe in de mond van de riviere dienste gelegt, sal geexerceert ende waargenomen werden, door al sulke kundige personen als daartoe by den Ed Commandeur en synen raad sullen geligeert en geordonneerd werden.

Ten vierden is toegestaan, dat de gem^e^ Comp^e^ in 't destrikt ende gehele land van Cinkel ende zeehavens daar onder begrepen sal wesen tholvry van alle coopmanschappen en wharen, die sy, mogten aenbrengen en verkopen, als negotieren en uytvoeren sullen, gene uytgesond^e^, maar alle andre negotianten sullen gehouden wesen te betalen de oude costumele geregtigheden, die die andre landgroten ende suppoosten van deselve tot nogtoe getrocken en altyd genoten hebben, met dien verstande dat byaldien vremde handelaars daar verschynende voorgaven datse van Batavia off van elders quamen en geen zeebrief verthonen konden ook datse by admissie van handel andre kleden dan die van d Ed Comp^e^ ter markt bragten, sullen deselve daarover sonder aarschouw van personen niet alleen hare goederen en vaartuygen verbeurt hebben, maar aen d'Ed Comp^e^ overgelevert werdende andre lorredrayers tot een schrike arbitralyck gestraft werden.

Ten vyfden is overeengekomen, dat de ingesetenen van Cinkel sal gecentieert syn met haar eygen vaartuygen, coopmanschappen na

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Baros off wel verder zuydwaard naar Comp[ie] residentien te mogen varen, wel verstaande datse op Baros de gewilde assortementen hunner coopmanschappen aen de Residenten verkopen sullen, dog in den prys niet kunnende accorderen, blyven vermogens, pas te versoeken om na herwaarts te komen, nuts sij gehouden blijven de visite hunner vaartuygen te gedogen opdat op gem[te] pas geexpresseert werde, wat quantiteyt en qualiteyt van coopmanschappen sylieden van daar vervoeren en hoeveel haar daarvoor geboden zy en dat onderweegs in't afsacken na herwaarts d'Ed. Comp[ie] in hare voorregten geen infractie geschiede, maar integendeel wert haar verboden niet verder om de Noord als haar ressort strekt, dat is by de eylanden Doa te mogen varen, opdat onder geen pretext naar Labou [1]) of Aetche niet komen te vervallen off over te steken, dog blyft gereserveert dat alle vaartuygen die in zee van Cinkel elders henen tenderende, off derwaarts de wil hebben en door onse kruyssers gesien, agtervolgt ende verspreken werden, altijt gedogen sullen onse te doene visite, om te sien off sylieden ook wharen en coopmanschappen van contrabanda off die hier voren by expresse pene geinterdiceert zyn, medevoeren, dierwaarts creaturen, die haar suspect maken en hare lorredraijerijen aen den dag brengen sullen, welke bevonden worden, buyten forme van verdere proceduuren voor goeden prijse sullen aengeslagen en gehouden werden.

Ten sesden is geaccord dat alle ingesetenen van Cinkel, synde van Aetchinse extractie ende die over schuld als lyfeygenen getaxeert worden, daar vermogen te blijven remoreren ende worden mits desen in't algemene verbond mede geincludeert, met beding dat deselve nu nog ten eeuwigen dage in de alderminst regeringe off gesag sullen getollereert, nog veel min om met eygen off andre vaartuygen buyten s lands te mogen varen, negotieren, toegestaan werden, maar sullen haar, invoegen als gesegt, off anders als gemeyne onderdanen buijten de alderminste bedieninge generen, ende in geval deselve d'alderminste ongehoorsaamheyt tegens hare overheden, dese landgroten, 't tonen mogten, sullen se deselve als gemene rustverstoorders sententieren ende straffen soo als na reden ende billikheyt geoordeelt sal werden te behoren.

Ten sevende, eenig dienaar ofte onderdaan van d'Ed. Comp[ie] off derselver bondgenoten, hetzy vry ofte lyfeygene, hem in't land van Cinkel komende te versteken ofte schuijl te houden, en sal niemand van de inwoonders, groot ofte kleen, hem vermogen aen te houden

[1]) Zie hiervóór, blz. 387.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ofte verbergen, maar sal een yder dersulke gehouden wesen terstond aen te geven ende aen d'Ed. Comp^e^ ofte de eygenaars van dien overhandigen op peene van hoogste straffe; in gelyken geval sullen ook alle hare onderdanen, die hier of elders onder Comp^e^s jurisdicties domicilie houden en des begeert wordende wederom tot haar eygenaars keren, ten ware de besitters wetting tot de aanhouding van deselve gequalificeert waren, in welk geval den toedragt ende beschapentheyt [3]) der sake by de regters nauwer sal gepondureert ende dat een yder in syn saak regt moge erlangen scherpelyck geexamineert werden.

Ten agsten, tussen die van Cinkel en eenige andre naburige volken van dese Kust, mede van dit verbond zynde, eenige verschil off different komende te ontstaan, en sullen deselve parthyen en contentenen daarover met vermogen in de wapenen te komen, off d'een off d'ander seyten leet te doen, maar sullen gehouden wesen, haare questies d'Ed. Comp^e^ en derselver stadthouder en aen den Manicabosen coninck bekent te maken, om by derselve in der minne ist doenlyck ter nedergeleyt te werden, ofte wel met andre bontgenoten die neuteraal syn, sullen gedecideert en afgedaan werden naar dat verstaan te beloven, ende welker uytspraak deselve parthyen dan sullen gehouden wesen te gehoorsamen ende naar te komen op pene van, contrarie doende, van d'Ed. Comp^e^ en andre bondgenoten gestraft te werden, naar exigentie van saken off ongehoorsaamheyt die sal wesen gepleegt.

Ten negenden beloven ende verbinden sig de voorn^e^ landsheren van Cinkel, datse alle haare vrinden, subjecten en onderdanen die langst en jongst van Cinkel naar Aetche, Johoor, Oosteustwaerts genavigeert syn en aldaar eenige jaaren hebben onthouden, met den eersten thuys te doen revoceeren ende in kas van weygering ende tardance, te rekenen van een jaar dato deses te rekenen, datse haar voorts ten eeuwigen dage voor vijanden ende perturbateurs van de gemene ruste by aenhangige sullen gehouden ende verklaard werden, sonder dat haar in 't minst de naam en haar geboorteplaats Cinkel sal komen verschonen. Dog binnen 't jaar retournerende, sullen de onderdanen van Cinkel op de verklaringe der Pongelous met hare goederen gelargeert ende de Aetchinders als andre lorrendrayers, die daaronder met hare coopmanschappen schuylen mogen, sullen aengeslagen ende voor goede buyt verclaard werden.

Ten thienden, soo sullen de inwoonderen van Cinkel deselve prijs

[3]) Duitsch „Beschaffenheit".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van kleden subject syn, invoegen als die van Baros, item sullen ook gemeten deselve regten vryheden en exemtien in haare handelingen binnen Komp^e negotieplaatsen, op Padang off elders, als deselve Padangers ende andere bondgenoten binnen haare rivier genieten, sonder meer, mits verdagt zyn, d'Ed. Comp^e geen goud te ontvoeren, aengesien t selve haar naar luyt der contracten alleen zy competerend, ook geen andre coopmanschappen in retour weder mede te varen, dan diese hier uyt Comp^es packhuysen getroqueert ende ontfangen hebben. Ende die bevonden sal worden, hier tegens te handelen, sal naar bevindinge gestraft en dit goud aengehaald en geronfisqueert werden. Op gelyke wyse sal men handelen met diegene, die alhier op Padang ofte elders aen vremde handelaars, tsij Chinesen, Javanen en Maleydse off wel de ingesetenen hier of op andre plaatsen, witte benjum, camphur, d'oly, etc^a, verkopen.

Ten elfden op 't versoek van de gecommitteerdens is de regenten van Cinkel toegestaan, een vaartuyg naar Poulo Banjank[1]) te senden om die eylanders te disponeren, datse met haare clappus-oly daar off ook op Baros ter markt brengen, gemerkt necessiteyt is diese niet ontberen kunnen, kunnende Poulo Banjank diese twee plaatsen naar genoegsaamheyt sustenteren. dog sullen de regenten gequalificeert zijn, van dese als andre strandhandelaars, die in haare rivier komen havenen, de ordinare geregtigheyt te ontfangen.

Ten twaalfden sullen sy, regenten, besorgen, ja ook bejveren, dat d'Ed. Comp^e van alle daar vallende koopmanschappen een preuve werde toegebragt, ook dat goede quantiteyt camphur, wilde benjum, camphuroly, etc^a ende tot sodanigen prijs als daarin, 't so zy werde ingesamelt, waartoe de gemeente moet gehouden ende aengemaend werden, opdat d'Ed. Comp^e een opulente negotie ende ingesetenen meerder gerustheyt door bescherminge voor vyanden uyt zee erlangen mogen.

Eindelyk op dat alle bovenstaande poincten mogen werden onderhouden, soo syn deselve der voors^e gesanten eerst van wegen hare landregenten ende daarnaar voor haar selven op 't wetboek[2]) besworen, hebbende van wegen d'Ed. Comp^e den heer Commandeur dit ook ondertekent, nadat ten overstaan van Panghma Radja ende Padangse Dato Bandhara dese vorenstaande articulen tussen hun gesanten ende de gecommitteerde **Joannes Melman,** fiscaal en

[1]) Banjak eilanden.
[2]) De Koran.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

sabandaar, **Jacob Kiewit,** onderkoopman en administrateur der negotie tot Padang, mitsgaders **David Davidse,** schipper op 't jagt de Schelvis, waren besloten, die ook hun en ons geadsisteert dit contract, op aprobatie van haar Ed Groot Agtb. here tot Batavia, hebben ondertekent. Onder stond in't Nederlands comptoir Padang, op den 19^den^ Maard 1672, ter algemeyne [1]) baley op Sumatras West cust, was getekent **Jacob Pits.** Onderstond dit bovenstaend contract hebben sy gesanten gesamentl uyt den name van hare pongelous, genaamt: Rad,alessa Sittië, Radja Indramoela. Massurat de Rad,a. Radja Sitta Capu, pongoulou Cotta Baroe pongoulou Busung, pongoulou Perbenthuen, pongelou Limoes, pongoulau Rantouw Pan,ang, pongoulou Babatoe, alle te samen op Cinkel regenten synde, hebben ondertekent.

CCCXXXVII. KAAP DE GOEDE HOOP.

19 April 1672. [2])

Na de overeenkomst van 5 Juli 1658 (zie hiervóór, bldz 121, v.v.) was onze vestiging aan de Kaap de Goede Hoop aanmerkelijk in kracht toegenomen. Toch ontbrak nog veel aan een definitieve ordening van zaken en de verhouding tot de naturellen bleef een sterk domineerende moeilijkheid, vooral wat betreft de occupatie der gronden en de molesteering der kolonisten door de Hottentotten.

Den 25 Maart 1672 kwam aan de Kaap de commissaris Arnout van Overbeke, commandant der retourvloot, die het Kaapsche gouvernement, toen geleid door den „secunde" Albert van Breugel, had te visiteeren. Hij wilde de disputen en onenigheden voorgoed uit den weg trachten te ruimen, door het land om de Kaap gelegen van de Hottentottenhoofden te koopen. Dit gelukte hem voor een gedeelte reeds spoedig bij onderstaande overeenkomst van 19 April. Het was alleen te doen om een rechtsgrondslag te geven aan een ietwat wederrechtelijken toestand: immers in de practijk waren de nu verkochte streken reeds gedurende langeren tijd in het bezit der O. I. C. (McCall Theal. *History and ethnography of Africa south of the Zambesi*, II, p. 198 ff.)

Accoort by den E. H. Commissaris Arnout van Over-

[1]) Padang was het hoofdkantoor op de Westkust.

[2]) Uit *Overgekomen brieven en papieren gecomen van de Cabo de bonne Esperanse.., op de Eems gearriveerd den 3 Augustij A°. 1672.* In uittreksel bij McCall Theal, *History*, II, p. 199 f.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

beeck en den Raadt den[1]) Cabo de boa Esperance wegens de Generale Nederlantsche Geoctroyeerde Oost indische Comp. tusschen deselve en den Hottentosen Prins **Manckragou** alias Schagher, erffheer van den lande de **Cabo de boa Esperance.**[2])

In den eersten soo belooft gemelde Prince Schacher voor hem ende syne erven en nacomelingen in vollen eygendom eeuwigh en erffelyck over te geven, in te ruijmen en te vercoopen, gelyck hij overgeeft en vercoopt mits desen, aen de gemelde Comp het geheele district van d'Cabo de boa Esperance, beginnende van den **Leeuwenbergh** rondsom aen den soom der **Tafelbay** met **d'Hout-** en **Saldanhabaeij** incluys,[3]) nevens alle landeryen, rivieren, inhammen, boschagien en velden, daarinne gelegen en begreepen, met den aencleven van dien, omme 't selve overal te mogen bebouwen en possedeeren, sonder ymants contradictie off turberingh, met dien verstaande nochtans, dat hij, nevens syne craelen en kudden bestaal, vryelyck en ongemolesteert sal mogen comen omtrent de uyterste plaatsen van t voorschreven district, en alwaer d'E. Comp'e noch vryluyden haer bestaal niet en wijden, soo dat hij met geweld en sonder redenen door onse natie daer van daen [met?] sal mogen werden gedreven.

Ten tweeden dat hy nochte de syne nimmer meer eenigen overlast, injurie offencien schaden en verlies sal en sullen doen, nochte dat sulcxs door andre gedaan werde, directelyck noch indirectelyk, aen d'E. Comp. en derselver ondersaten ofte dienaren, hunne huysen, houwlanden, thuynen, vee ofte hoedanich het soude mogen genaamt werden, maer dat d'onderdanen van de gemelde Comp'e vryelyck en vreedelyck sonder eenige de minste molestie niet alleenelyck door voorschreven Caapse district, maer oock syne andre vrye landen, sullen mogen passeeren en repasseeren, werwaerts hunne reise soude mogen tendeere, daarin trafficqeeren en laten doen, soo als den staat mochte comen te vereysen en sonder de minste vexatie

Ten derden dat hy, Prince Schacher, alle andre vremde Europeese

---

[1]) Van(?).

[2]) Over dezen „prins" en erfheer door McCall Theal genaamd „Mankagon" zie bij hem, p. 198. De naam „Schacher" was een ‚sprekende ?) bijnaam, hem door de onzen gegeven.

[3]) De Leeuwenberg ten Westen van de „fortresse", de Houtbaai ligt ten Zuiden, de Saldanhabaai ten Noorden van de Tafelbaai. Vgl vooral de kaarten bij Valentijn, V, 2, *Kaap der Goede Hoope*.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

natien, die hun in tyden en wyle op 't voorschreven district souden mogen comen ten neder te slaen, met zijn macht sal daervan trachten te dryven en verjagen, niet gedoogende dat deselve elders mochten komen te timmeren, bouwen en possederen, onder wat schyn en pretext zulcks oock souden mogen geschieden, veel min dat eenige Hottentotse, buyten dese ligne zynde, 't selve off diergelycks te doen zouden mogen practiseeren.

Ten vierden dat hy en syne nakomelingen ten eeuwigen dage sullen wesen en blyven 's Comp'^es goede vrinden en nabueren, mitsgaders vyanden van alle d'genen, memant exempt, die deselve en hunne onderdanen off derselver goederen eenighsints souden mogen beledigen, beschadigen en offenceren, alle desulcke werende, resisteerende en afbreuke doende, soo veel en waer sy sullen cunnen en vermogen, helpende [en] adsisteerende d'E. Comp^e nevens haere dienaeren en onderdanen tegens alle vyandelycke aggressen outrages, overlasten en gewelden, die deselve van eenige uytheemse natien oyt souden mogen aangedaan werden.

Daartegen belooft d E Comp^e aan d'andre zyde voor gemelden Prince Schacher voor dese inruymingh en vercoopinghe van 't gedachte Caapse district te geven ende te vereeren, gelyck sy hem geeft en vereert mits desen, eens sonder meer, een somma van vier duysent realen van 8ten aen verscheyde waeren en coopmanschappen, tot desselfs contentement op dato deses gelevert.[1])

Ten tweeden dat sy ofte derselver dienaren, uyt haeren naem alhier residerende, den meergemelden Prince Schacher en syne ondersaten sullen laten gemeten een vredige besittinge van syne andre landen, oock hem en zyn volck vryluch en ongemolesteert laten passeeren en repasseren door 't gebiet van d'E Comp, werwaets sy mochten genegen syn, mits sulcks met en strecke tot haere of harer dienaren prejudice, schade off ongemack.

Ende off het geviel dat de voorschreven Prince Schacher met syne bondgenooten in syne vrye landen van andere Hottentose natien, desselfs vyanden, sonde mogen werden beoorlooght ende daaruyt verjaacht, dat hy met syn macht en volk tot in het district en 't landt van d E Comp^e vryelyck zal mogen affcomen, als wanneer hem

[1]) De werkelijke waarde der goederen, aan prins Schacher in betaling gegeven, bedroeg ongeveer 15 realen van achten (McCall Theal, p. 200) waaruit blijkt, dat Aernout van Overbeke niet alleen een goede ambtenaar en een dichter met humor (vgl. *Biografisch Woordenboek*, IV, kolom 1048) maar ook een Nederlandsche „prins Sjacher" is geweest.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

deselve daarin bystant doen, hem beschermen en desselfs vyanden resisteeren zal, ende in cas datter onder de Hottentose bontgenoten eenige questie gaan te reysen sal d'decissie door d'E. Comp^ie moeten affgedaen werden.

Daertegens hy alle jaaren eens, te weten op d'comste van d'oranghammen [1]) ofte d'retourschepen, aen zyne protecteurs d'E. Comp^e, eenige schenckagie van bestaal tot recognitie zal moeten doen, daer voor hem dan Comp^ie wegen wederom een reyae. sal toegevoecht werden.

Alle welcke voorschreven poincten van accoord, den Hottentosen Prince Manckagon by vertolcking voorgelesen synde, verclaren daarin te nemen contentement ende beloofde, dat deselve vast en onverbreeckelyck by hem ende syne erven en nacomelingen ten eeuwigen dage soude werden gehouden en gemainteneert, bekennende ook te gelyck van de veraccordeerde cooppenningen 4000 reaelen van achten aen verscheyde waren tot genoegen ontfangen te zyn.

Des t'oirconde is desen wedersyts met hanttastingh bevestight en onderteekent, mitsgaders met 's Comp^ies zeegel gecacheteert. Onderstont: Gedaan in d'fortresse d'Goede hope, desen 19 Aprilis A° 1672, en was by den prins **Schacher** voorschreven, nevens syn tweede persoon, genaamt **T. Tachou,** op hare wyse [2]) geteeckent. Ten syden stont (L. S.[3]) **Arnout van Overbeeke** (L. S.), **A. van Breugel** (L. S.) **Coenraad van Breutenbach** [4]) (L. S.) **J. Coon.** Noch lager stont: my present H. Crudop, en stont noch ter zyde 's Comp^ies signet in roden lacke. Accordeert **H. Crudop.**

---

[1]) De overeenkomst van 3 Mei 1672 heeft „d'orangflammen". Het is mij niet duidelijk, wat hiermede wordt bedoeld.

[2]) Hierin zijn een aantal letters niet meer te lezen.

[3]) Loco sigilli.

[4]) Coenraad van Breitenbach (McCall Theal, p. 200).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCXXXVIII. KAAP DE GOEDE HOOP.

3 Mei 1672. [1])

Hottentots-Holland werd den 3 Mei 1672 bij een soortgelijke overeenkomst als dat van 19 April aan de O. I. C. „verkocht" (Mc Call Theal, p. 200 f.)

> Accordt by den E. Heer Albert van Breugel. coopman en secunde, mitsgaders den Raadt aan **Cabo d'boa Esperance,** wegens de Vrije Verenigde Nederlantsche G'octroyeerde Oostindische Comp. ter eenre en den Hottentosen overste Dack'kay (alias **Cuyper**), stadthouder en vooght van den minderjarigen prince **Dhouww,** erffheer van de landen, by ons genaamt **Hottentoos Hollandt,** met den aencleve van dien, mitsgaders den Capiteyn **Oyth'key,** Raat en gevolmaghtigde van voorschreven prince, [2]) ter ander sijde aangegaan.

In den eersten, soo belooven gemelte stadthouder en gevolgmaghtigde, uyt den naam ende van wegen voorschreven prince Dhouw ende d'verdere landtstanden. als by haar hiertoe gedeputeert, voor hem, synen ende haarlieder erven en nacomelinghen, in vollen eygendom eeuwighlyck en erffelyck over te geven. in te ruymen en te vercoopen, gelyck overgeven, inruymen en vercopen mits desen aan d'gemelte E. Oostindische Comp. het geheele district van de landen, genaemt **Hottentoos Hollandt,** beginnende van het **Caapse district,** rontom aen den soom der see en d'**Caap Falso,** van d'baay **Falso en Ysselsteyn** incluys, [3]) nevens alle landeryen, rivieren, inhammen, boschagien daarinne gelegen ende begrepen met den verderen aencleve van dien, omme 't selve overal te mogen bebouwen en possideren, sonder ymants contradictie ofte turberingh, met dien verstaande nogtans dat zy ofte hy met hunne negeryen en kudden bestael vryelyck en ongemolesteert sullen mogen comen op en omtrent soodanige plaatsen van d'voorschreven ingeruymde landen, met den aencleve van dien, alwaar 't d'E. Comp. nog vryluyden in 't hoeden en weyden

[1]) Uit *Overgekomen brieven en papieren, gekomen van Cabo de bonne Esperance . in Texel gearriv^t, 29 December 1673* (2de deel van het jaar 1673)

[2]) Vgl. Mc Call Theal, p. 200.

[3]) Bij Valentijn „Esselstems Baai" (Westkust van Baai Falso). Caap Falso is de Z. O. punt van de Valsche baai.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van haar bestiael, ofte bebouwen van landeryen, niet en mogen strecken tot derselver schade en prejudicie, waartoe hun by desen licentie gegeven is.

Ten tweeden dat hy ende d'syne nogte eenige andere onder syn gebied sorterende nimmermeer eenighen overlast, injurie, offensien, schade en verues, sal en sullen doen nogte lyden, dat sulckx gedaan werde, directelyck noch indirectelyck aan d'E. Comp., derselver ondersaten ofte dienaren hunne huysen, bouwlanden, thuynen vee etc^a^ ofte hoedanig het soude mogen genaamt werden, maar dat d'onderdanen van d'gemelte Comp. vryelyck en vreedigh, sonder eenige d'minste molestatie, met alleenigliyck door 't voorschreven district maar oock syne vrije andere landen, sullen mogen passeren en repasseren, werwaarts hunne reyse soude mogen tenderen, daar in traffiqueren en laten doen, soo als den staat mogte comen te vereysschen, sonder d'minste vexatie.

Ten derden dat sy, gedeputeerde, ende gevolghlyck den prinse D'houww alle andere vreemde Europeesche natien, die hun in tyden en wylen op 't voorschreven district souden mogen comen ter neder te slaan, met haar macht daarvan sullen trachten te delogieren en verjagen, niet gedogende dat deselve elders mochten comen te timmeren, bouwen en possessie te nemen, onder wat schein en pretext sulckx oock soude mogen geschieden, veel min dat eenige andere Hottentotse natien, buyten dese ligue {ligne?} synde, 't selve off diergelyckx te doen soude mogen practiseren.

Ten vierden dat hy en syne nacomelingen ten eeuwigen daage sullen wesen en blyven 's Comp^a^ goede vrinden en nabueren, mitsgaders vyanden van alle d'geene, niemant exempt, die deselve en haare onderdanen off derselver goederen eenighsints soude mogen beledigen, beschadigen en offenseren, alle d'sulcke weerend, resisterende en affbreuck doende sooveel en waar sij sullen cunnen en vermogen, helpende en adsisterende d'E. Comp. nevens haare dienaren en onderdanen tegens alle vyantlycke agressen, outrages en gewelden die deselve van eenighe uytheemsche natien oyt souden mogen aengedaan werden.

Daartegen belooft d'E. Comp^a^ aan d'andere syde voor gemelte prinse Douww ofte uyt desselfs naame voorn^t^ gedeputeerdens voor d'inruymnge en verkopinge van 't gedagte heele district Hottentoos Hollant, met den aencleve van dien, te geven ende te vereeren, gelyck hy hun geeft en vereert mits desen, eens sonder meer, een somma van vier duysent realen van 8ten aen verscheyde waren en coopmanschap-

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

pen, tot desselfs en hun contentement op dato Oct^r(?) gelevert [1])

Ten tweeden dat hy offte derselver dienaren, uyt haaren naam alhier residerende, den meer gemelten prince D'houww en syne ondersaten, sullen laten genieten een vredige besittinge van syne andere landen, buyten het meermalen genoemde verkochte district gelegen; oock hem ende d'syne wylig en ongemolesteert laaten passeren en repasseren door 't gebiet van d'E. Comp. werwaerts zij moghten geneghen zyn, mits sulx met en strecke tot hare ofte hare dienaren prejudice, schade off ongemack.

Ende off het geviel, dat d'voorschreven prince D'houww met eenige bontgenoten in syne vrije landen van andere Hottentosen, desselfs vyanden, soude mogen werden beoorloogt, ende daar uyt verjaagt, dat hy ofte d'zyne met haar macht en vee tot in meer gerepeteerde district vryelyck sullen mogen affcomen, als wanneer hem d'selve daarin bystant doen, beschermen en desselfs vyanden resisteren sal.

Ende in cas datter onder d'Hottentose bondtgenoten eenige questie quam te rysen, sal d'decisie door d'E. Comp. moeten afgedaan werden.

Daar tegens hij, Prince alle jaaren eens, te weten op d'comste van d'orangflammen ofte de retourschepen uyt India aan syne protecteurs, d'E. Comp^e, eenighe tegenschenckagie van bestuael tot recognitie sal moeten doen, daar voor hem van Comp^e wegen wederom een reyael sal toegevoeght werden.

Alle welcke poincten van accordt den voorschreven jonghen prince D'houww [2]) d'andere twee gedeputeerdens by vertolkingh voorgelesen zynde, verclaardt daarin te nemen contentement ende beloofden, dat deselve vast en onverbrekelyk by hem en haaren erven en nacomelingen ten eeuwigen daage soude worden gehouden en gemainteneert, bekennende oock te gelyck de veraccoordeerde cooppenninghen, begroot op 4000 Realen van 8^en, aen verscheyde waaren tot genoeghen ontfangen te hebben, en daarvoor betaalt te zyn. Des 't oirconde is desen wedersyts met handtastingh bevestight en onderteykent, mitsgaders met 's Comp^e cachet g'subsigneert.

Onderstont, gedaan int fort d'Goede Hoope dese 3^en may a^o 1672, en was by den jonghe prince D'houww nevens desselfs stadthouder **Dackkeij** en overste **Theytrye,** in 't hooft gemelt, op harer maniere gemerkt.

---

[1]) Ter werkelijke waarde van 85 realen van 8^en (Mr. Call Theal, p. 201)

[2]) Waarschijnlijk beboort hier ingevoegd te worden het woordeke „en"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ter syden stont (L. S.), waarnevens geteken[t] **Albert van Breugel** en **Coenraet van Bredenbach.** Lager stoud[t] my present en was geteijkent **H. Crudop,** secretaris, en was ter syden 's Comp[e] cachet in rooden lacque op 't spatium gedruckt. Gecollationeert, accordeert H. Crudop, secr[e].

CCCXXXIX. KUST VAN MALABAAR.

17 Juli 1672. [1])

Het verschijnen van een Fransche vloot in West-Azië in het laatst[e] van 167[2], en de geruchten van een mogel[ij]ken oorlog, ook met Engeland (*Dagh-Register 1672*, passim) zullen de onzen er toe hebben gebracht, de verhoudingen met en tusschen de vorsten op de Kust van Malabaar, op Ceilon enz. te bevestigen.

> Neder accoord en bevestinge van altoosduurend verbond ende vrindschap gemaakt tussen de Nederlandse Oostindische Komp[ie] en in derselver name bij of van wegen de Ed. heer **Hendrik van Rheede tot Drakesteyn,** commandeur van **Mallabaar** en Canara; etc[a] door den koopman en hooft der Mallabaarse zuydercomptoiren **Matheus Berkman** ter eenre en den radja of koning van **Carambalij** [2]) ter andre zyde etc[a]
>
> Alle contracten en verbonden voormaals met d'Ed. Nederlandse Comp[a] gemaakt, dese wedersyds vernieuwt ende bevestigt, om allen desen eeuwigduurend onderhouden en agtervolgt te werden, gelijck mede sal 't gene nu naderhand verdragen en in de volgende articulen begrepen sijn.

Eerstel[ij]ck, den koning belooft dat al den peper en wilde caneel in sijn land vallende aen niemand als aen de Nederlandse Comp[ie] sal mogen verkoft werden en besonderlyk aen gene Europianse natie als Engelse, France, Portugesen off andre, wie het soude mogen wesen.

Dat te water off te lande nog door eenige binnewateren geen peper na eenige plaatsen of residentie, daar de voorschreven natie mogten,

[1]) Uit het Contractboek.

[2]) Vgl. hiervóór, bldz. 315.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

remoreren, sal mogen vervoerd werden, bysonderlyck na Porca en Cochin. [1])

3.

Dat de Koning 't voorgaande articul by interdictie alle de kooplnyden sulx sal verbieden ten eynde 't selve na behoren onderhouden werden

4.

Ende off 't geviel eenige derselver cooplnyden contrarie dit contract eenige peper tragten uyt te voeren, ende by d'Ed. Comp[e] oftewel den Koning agterhaelt wierden, sal denselven peper geconfisqueert ten profyte van den Koning en d'Ed Comp[e], yder de helft

5.

Dat geene Moorse handelaars, soo van buijten aencomende als in dese landen wonende, sullen vermogen te handelen off eenige coopmanschappen in off uyt te voeren.

6.

Dat d'Ed Comp[e] alle Moren en inlandse handelaars, die bevonden werden eenige verboden goederen uytgevoerd te hebben, sullen vermogen boven de verbeurte van de goederen, swaarlyck te straffen

7.

Zoo een onderdaen van den Koning off een onderdaan van d Ed Comp[e] in questie quamen te raaken, sal yder de sijne regt doen naar de costume en wyse van 't land.

Ende opdat alles volkomen onderhouden en naergekomen werd, is hiervan gemaakt twee olas, in de Mallabaarse taale, by den Koning met caracters en van d'Ed Comp[e] door **Mattheus Berkman** ondertekent. **Catigepalle** [2]) den 17 July 1672.

---

[1]) De bedoeling zal zijn, dat de peper niet mag worden gebracht naar plaatsen, welke bezocht worden door de Engelschen enz., maar moet worden gebracht bepaaldelijk naar Porakad en Cochim.

[2]) De ligging is mij onbekend.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCXL. CEILON.

19 Juli 1672. [1])

In 1670 reeds had de koning van Frankrijk een vloot voor het Oosten bestemd doen uitrusten en geplaatst onder de bevelen van „eenen mons^r Lahaye", beter bekend als de admiraal De la Haye, tevens met den titel van onderkoning versierd, terwijl de in onze koloniale geschiedenis bekende François Caron, oud-directeur-generaal, thans in Franschen dienst, zich mede aan boord bevond. In het midden van 1672 kwam de vloot voor Ceilon, in de baai van Trincomali (Oostzijde van Ceilon), en den 12 Juli besloten G. G. & R aan Rijklof van Goens, toen gouverneur van Ceilon (1664—1675) last te geven, om „indien deselve natie ons op Malabaar of Ceylon quamen aan de tasten of den oorlogh aan te doen, dat mense sal trachten sooveel mogelyck, mede alle afbreuk te doen om haer schepen te destrueeren". Tevens werd aan het verzoek van Van Goens om versterking van schepen en troepen voldaan. Reeds vóór deze last hem bereikte, had Van Goens daaraan voldaan. Onder „der Francoen gedoente" behoort ook de bezitneming van „het eylandt, by haar genoemt de Son en by ons Dwers in de Wegh" in de baai van Trincomali. Toen de overige Fransche schepen „uyt enkel gebrek" waren vertrocken, werd dit eiland den 19 Juli weer aan de onzen overgegeven. Dit alles geschiedde, voordat „het oorlogh tusschen de crone Vrankryck en onsen staat effective is comen door te breecken", nl. voordat de Fransche oorlogsverklaring (6 April 1672) in Indië bekend was geworden. (*Dagh-Register 1672* passim, o.a. bldz. 261, 265, 272, v., 365; Lauts, *Geschiedenis* II, bldz. 94, v.v.).

Articulen ende eysch gedaan in de capitulatie die wij, m^rs de hr Baurij, [2]) commandant, van [3]) den eerw. vader Maurisse, minnebroeder, intendent ende van [4]) al de officieren van 't eyland **de Son,** die gedwongen zijn geweest te doen aen den Ed. heer Ryklof van Goens, admiraal generaal van de Hollanders in Oostindia.

Eerstelyk

Dat alle de scheepen met hare equipagie, soo soldaten als matrosen, die genomen ende gearresteert sijn door de voorn heeren Hollanders in Oostindien, ons herstelt sullen werden, in de tijt van 8 dagen met hare munitie van oorlog en vivres.

2

Dat 't schip de St Jean van de Koninklyke Comp^ie van Vrankryk

[1]) Uit het Contractboek.

[2]) Zie voor de namen ook beneden, in het antwoord op dit voorstel van capitulatie gegeven.

[3]) Schryffout voor „en"

[4]) Moet wegvallen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

genomen ende gedwongen, sedert 24 uuren ons mag weder werden ter hand gestelt als een gevoeglyke sake van desen onsen eysch.

3.

Dat alle de officieren ende soldaten, en d'andre, die ons weggenomen syn (dwingende onse wagten), ons mogen wederom herstelt werden in 't voorn^e^ schip de St. Jean, ende soo niet dat men hun versekere over te brengen naar Vrankryk in de tyd van 8 maande, van desen dag af te rekenen.

4.

Dat alle onse weggelopen, soo matroosen als soldaten, ons wederom herstelt int voorn^e^ schip de St. Jean.

5.

Dat onse uyttrek van 't cleyne eylant de Zon geschiede met slaande trommel en brandende lonte, cogels in de mond, nevens alle wapenen ende geschut, munitie, soo van oorlog als montkost, ons bagagie en in't generaal wat ons kan toebehoren.

6.

Dat wy mogen een maand tijd hebben tot ons uyttrekke en datter gedurende de geh^e^ [1]) maand geen Hollanders, swarte off andre personen, die hun toebehoren, niet en sullen op 't voorn^e^ eyland komen, dan naar ons vertrek van 't selve.

7.

Dat aan geen personen mag toegestaan werden, aen ons volk eenigen overlast te doen gedurende onse geseijden aftrek van 't voors^r^ eylandt, om wat redenen dat soude mogen wesen, maar in geval by eenige moetwilligheyt van onse syde den commandant te waarschouwen, die daarover mtyds regt sal doen.

8.

Dat de vlagge, die op 't voors^r^ eyland staat, mdien [2]) sal weggenomen werden dan naar ons vertrek uyt de bay van **Trinquemale.**

9.

Dat de voorn^e^ heren Hollanders ons in alle sekerheyt sullen gaan [3])

---

[1]) Geheele (?)

[2]) Schryffout voor „niet"? Of is het woord „niet" hier weggevallen, dus te lezen: „in dien (tijd) niet"

[3]) „Laten gaen".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

na Goa off Zuratte om daar te arriveren ten langsten den 20^en^ van de aenstaande maand F^ber^.[1])

10.

Te meer om dat de voornoemde heren Hollanders ons sullen laten versien met nodige verversinge voorgeschreven eyland, mits betalende off soo liever hebbende voor die van Cormandel, te weten voor St. Thome off Madrahpatnam.[2])

11.

Ten opsigte der swarte, die ons door den koning van Ceylon gesonde sijn, mogen in 24 uuren gestelt werden op 't land van Cotjar,[3]) met deselve sekerheyd als wy voor ons selve begeren.

12.

Dat wy mogen medenemen alle toebehoren ende handgereetschap, 't welk resteerd in 't scheepie d'Indiane,[4]) overeenkomende met het consumptie en journael van Connix schrijver der geseijden vervallen schuijt.

13.

Dat ons sal gegeven werden een waardig passepoort tot onse sekerheyt van hier na Vrankryk, ten opsigte van de Hollandse schepen, ende ingevalle van wederroepinge ofte met doende van 't voorschrevene paspoort, dat de heeren Hollanders sullen verantwoorden de schade en toevalle die hun soude mogen overkomen.

14.

Dat alle de officieren, soldaten ende matrosen die tegenwoordig in't voors^e^ eyland zyn, sullen in een ende 't selve schip overgeset werden.

Alle welke 14 articulen wy begeren, ons mogen toegestaan werden door myn h^r^ Ryklof, admiraal generael van de Hollanders, als een seer regtvaardige saak, van welke met anders kan voortkomen dan 't gevolg van eendragt ende goede overeenkominge tussen Holland en **Vrankrijk.** Op 't eyland de Son, den 19^en^ July 1672. was getekent **de Bonar de Revault, Villadoor la Roquette,** le pere **Maurice, Lepre, Laborde, Nateile Lebories.** Onder stond uyt Fran-

1) Schryffout voor S^ber^ — September ?
2) Hier is de zin onduidelyk. Waarschynlyk behoort het slot bij art. 9.
3) De Oostkust der baai van Trincomali.
4) Vgl. *Dagh-Register 1672*, bldz. 261

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

cois in 't Duyds getranslateert, door mij onderge' op s'Comnx [1]) eyland den 19 July 1672 Was getekent **Davidt Butler.** [2])

Articulen, beraamd ende vastgestelt by ons ondergeschrevene **Rijklof van Goens,** ordinaris raad van India, superintend', admirael ende veldoverste over de saken van oorloge te water en te lande by d'Ed. H' Gouverneur generael Joan Maatsuyker ende d'Ed. Heeren raden van India tot beschermınge des eylands **Ceylon,** de custe van Madura, Cormandel, Malabaar etc' expres geauthoriseert mitsgaders den Raad der vloot van diffentie ende naast aengrensende commandeurs deses eylands, en sulx op de voorgestelde poincten van de messiers de les Baury, commandant en den eerw vader Maurice, intendant, voords alle officieren, residerende op sComp' eyland Dwars in den weg, gelegen in de mond van hare ordinary winterbayen, expres sorterende onder 't fort en onderhorig territoir van Trinquonomale, geaccordeert om 't selve eyland ende bayen weder te herstellen onder d'Oostindische Comp ' der Vereenigde Nederlanden, waarvan 't onwettig en geweldiglyk door de France generael Mons' de la Haye afgenomen ende gesurpeert was.

Articul 1.

Dat dit wert gelaten aen de heren onse souveraine in't vaderland off de gouverneur generael en raden van India tot Batavia.

2.

Als idem.

3

Dat wy haar beloven met de vorige gearresteerde met de aldereerste

[1]) Van Frankryk.
[2]) Vgl. *Dagh-Register 1672*, bldz. 2.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

occasie over Batavia [1]) naar Hollandt te bestellen om van daar met believen van de heren onse souverainen verder transport te erlangen.

4.

Werd gelaten aen de Heeren onse souverainen.

5.

Dat haar om besondere redenen werd toegestaan, uyt te trekken met vliegende vaandels, slaande trom, kogels in de mondt ende haar eygen particuliere bagagie sonder meer, latende alle 't overige aen de dispositie van de Heren onse souverainen ofte de h' gouverneur generael ende raden van India tot Batavia.

6.

Dat sy sonder uytstel voor morgen avond het eyland sullen overgeven aen de commissarissen, die daartoe sullen worden gecommitteert, sonder ymand over te mogen blyven dan twee commissarissen wegens den alderchristelyksten Koning, om alle goederen, niet uytgesondert, met behoorlycken inventaris over te leveren aen onse gem'e Commissarissen daartoe gestelt en dan voort mede te vertrekken

7

Werd geaccordeert.

8.

Dit articul werd gerenvoyeert aen onse protesten den here viceroy la Haije toegesonden. [2])

9.

Volgens articul 3 sonder meer.

10.

Dat wy haar een yder na sijn qualiteijt na onse gelegentheyt en vermogen soo wel als onse eygen officieren en soldaten sullen tra'teren vorders volgens articul 3 voorn'

11

Deselve swarte sullen blyven tot onse dispositie en goeddunke.

12.

Sal onder ons onder inventaris verblyven tot nader dispositie der

[1]) Vgl. *Dagh-Register 1672*, bldz. 261, enz.
[2]) Hier is waarschijnlijk iets weggevallen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

heren onse souverraine int vaderlandt off onsen gouverneur generael en raden van India

13.

Werd versekert van vrijgeleyde voor onse natie.

14.

Sullen sodanig geaccomodeert werden op onse schepen, als onse gelegentheyt ende billikheyt sal toelaten.

A dus gedaan, geresolveerd en geaccordeerd op 's Comp^s eyland den 19 July 1672. Was getekent **Rijklof van Goens, Laurens Pyl, Pieter de Grauwe, Here Sijmons van Waarden, Jan Roelants.** In margine, by confirmatie p^r^,[1]) **Maartens Wiltvang, Jan Frederica** en **Jan Hend^k^. Boon.**

CCCXLI. KUST VAN MALABAAR.

26—27 Juli 1672.[2])

Ook op ons verlangen tot hernieuwing der verdragen met „'t landeken van de Marta" (Valentijn, *Malabar* bldz. 7) zal de oorlog met Frankrijk en Engeland invloed hebben uitgeoefend.

Nader accoord en bevestingh[3]) van althoosduyrend verbond en vrundschap, gemaeckt tusschen d'Ed. Nederlandse Oostindische Compagnie en uyt den selven name by offte van wegend d'Ed. Heer Hendrick van Rheede tot Drakesteyn, commandeur van Mallabaer en Canara, door de coopman Mattheus Berckman hooft der Mallab^se^ zuyder comptorien, ter eenre ende den Ko. **D'Martha**[4]) ter andre zijde.

Alle accoorden en verbonden tussen d'Ed. Nederlandse

---

[1]) President(?)

[2]) Uit het Contractboek. Dit contract is daarin opgenomen in niet minder dan drie exemplaren, behalve nog een lezing van 27 Juli. Ik heb met behulp dezer verschillende exemplaren onderstaanden tekst kunnen verbeteren.

[3]) Zie hiervóór bldz. 303.

[4]) In het exemplaar, gedagteekend 27 Juli, staat hier in margine „van Carambaly".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Comp[ie] en ... te vooren gemaakt en opgerecht, werd by desen wederzyds vernieuwt ende bevestigt om in alle zyne deele eeuwig duyrende ende onderhouden en agtervolgt te werden, gelyck mede zal 't geen nu nader verdragen en in de volgende articulen begrepen is.

1

Eerst dat geen Moorse handelaers, zoowel van buyten komende als in dese landen woonende, sullen vermogen te handelen off eenige coopmanschappen incl. peper [1]) uytvoeren

2.

Dat d'Ed. Comp[ie] alle Moorse en inlandse handelaers, die bevonden werden eenige verboode goederen in off uytgevoerd te hebben, zullen vermogen boven de verbeurte van goederen swaarlyck te straffen.

3.

Die van d'Ed. Comp[ie] sullen na haer welgevallen op de strand en elders vry en onverhindert mogen wagten leggen ende houden om op den uyt ende invoer van de verboode goederen toesigt te houden, die den Ko. belooft, door wagten sijner mayros daer by te voegen, te bevryden veur overlast.

4.

Off 't gebeurde des Comp[ies] voorschrevene wagten off wagters van ymand werde gemolesteerd off veragtelyk gehandeld, dat het op den Ko. syn onderdaenen en landen sal verhaeld werden, 't geen van de zyde des Konincx toegestaen ende alles daervooren verbonden werdt.

5.

Het steene packhuys tot bevordering van 's Comp[ies] negotie aen [2]) den Ko. te vooren toegestaen ende belooft. zal by d'Ed. Comp[ie] op de strand off elders waer zal goet vinden gemaackt werden

[1]) Deze beide woorden ontbreken in de andere exemplaren. In het exemplaar, gedagteekend 27 Juli, is een artikel 4 ingevoegd, dat nog een bijzondere straf bepaling (confiscatie: de helft voor den Koning de helft voor de Compagnie) bevat voor de kooplieden, welke peper trachtten uit te voeren. Verder nog een artikel 5, hetwelk hetzelfde bevat als art. 1. Terwijl art. 7 van belang is „Zoo een onderdaan van den Koning of een onderdaan van de Comp[ie] in questie quamen te geraken, sal yder de sijne regt doen naar de costume en wijze van sijn land"

[2]) Een ander exemplaar heeft juister „van".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

6.

De cooplieden deser landen, met d'Ed. Comp[te] handelend ende ter dier zaecke schuldig zynde, sullen onder haer magt staen om die te mogen verseeckeren ende tot betalinge constringeren.

7

Ende opdat alles volcomentlyck onderhouden ende naargecomen werden, syn hiervan gemaackt 2 eensluydende olas in de Mallabaersе taele een van den Ko. met caracters ende een van wegens d Ed. Comp[e] door den coopman **Matthens Berckman** onderteeckent **Cattigapalle,** den 26 July 1672.

CCCXLII. SUMATRA'S WESTKUST.

5 Januari 1673. [1])

De groote moeilijckheden, welke de O. I. C. in deze dagen ontmoette op Sumatra's Westkust, werden veroorzaakt door de ingewikkelde toestanden in de inlandsche gemeenschap. Deze leidde tot onderlingen strijd, soms ook tot onderlinge samenwerking zeer dikwijls tot onderlinge intrigues tegen de onzen. Daarnaast stond de wensch der hoofden, om naast onze vertegenwoordigers stem in 't kapittel te hebben. In 't begin Januari trachtte men door onderstaand contract eenige meerdere orde te scheppen (Van Basel bldz. 31. — Mac Leod in *Indische Gids*, Januari 1905, bldz. 125, v v.)

Naerder byvoegsel tot het vorenstaende[2]) contract, bestaende in eenige weynige pointen, die ten versoeke van de regeringe op **Baros** op volgende manier sijn besloten ende op de gunstige approbatie van d'Ed. heer commandeur **Jacob Pits** vastgestelt.

In den jare naar de geboorte onses Heren en Saligmakers Jesu Christi 1673 den 5[e] dag der maand January, synde 't jaar na Mahomets geboorte 1082,[3]) den 17[e] dag van de Poasse[4]) maand, op eenen Donderdag, is ter baleeuw binnen Koop[e] logie op Baros met de regenten radja Doulou en radja Dasheer[5]) ten overstaan van alle

[1]) Uit het Contractboek.

[2]) Hier wordt bedoeld het contract van 29 April 1668. (Vgl. hiervoor, bldz. 383).

[3]) Neemt men de berekening van Wustenfeld tot grondslag, dan is 1082 onjuist en moet zijn 1083.

[4]) Poewasa in de Vastenmaand (Ramadhân).

[5]) Waarschijnlijk een schryffout voor „Dheer". Vgl. Mac Leod „radja di Hoeloe en radja di Ihr" de „beide radja's van Baroes") en ook hiervóór, bldz. 389.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

de vordere pongelous door den ondercooplman fiscaal Joannes Melman, gecommitteerde volmagt van d'Ed heer commandeur Jacobs Pits en den Raad deser Westcust, 't navolgende gearresteert ende besloten, als

Eerstelyck, aangesien 't sedert de renovatie der contracte met dese regering gemaekt den eersten 8^ber^ 1670 vele onlusten en oneenigheden ter sake van wantrouwenissen [tusschen ?] d'Ed Comp^e^ ende dese radjas Doulou en Ilheer syn ontstaan ende voorgekomen, die eenelyck zijn spruytende uyt de ligtgelovigheyt van eenige valsche agterclappinge en die door eenige wangunstige ingesetenen soo nu ende dan tusschen dese regenten ende onse residenten van tyt tot tyt syn voortgebragt, is verstaan dat van nu voortaan tussen de hooftministers van d'Ed Comp^e^ in dit resort ende tusschen dese radjas sal wesen een onderlinge volstandige harmonie ende eendragt. Ende wanneer door eenige questieuse [1]) menschen aend' een off d'andre zyde tot nadeel off schade van d'een off d'ander yets werd aengebraght ende uytgebragt, dat den alumnateur [2]) off agterclapper op stonts [3]) soo lange sal gedetineert en aengehoude werden tot tyd en wyle dat de intressenten daar tegens geconfronteert sijn, de beschuldiginge aengehoord ende die met sufficante debatten verandwoord hebben, om alsoo eenmaal uyt den drang der onlusten gereeddet ende de regenten met d'Ed Comp^e^ tot wedersyds nut en welvaren in vrede ende eendragt leven mogen.

Ende ingevolge van sulx 's ten tweeden tusschen d'radjas Doulou en Ilheer belooft ende besworen, datse de vrede ende eendragt onderhnge sulle behartigen [4]) vergetende ende vergevende malkandren van harten alles, waardoor voor dato onlusten ende oneenigh^t^ tusschen haar beyde gekomen ende gesproten zyn, sullende alsnu voortaan eenstemmig blyven in alle voorkomende handelings, die soo wel buyten als binnen dese negory Baros onder een ijders resort [5]) sullen voorcomen en vallen, sonder vermogens te zyn taldermunste apart ende secreet te ondernemen, tenzy alvorens des anderen advijs en advoyement daarop gegeven en ontfangen hebben, geenige Batos [6])

[1]) Hier twistzoekende.
[2]) Schryffout voor „calumniateur"
[3]) Aanstonds.
[4]) Vgl Mac Leod bldz 127 — De bespreking daár van deze overeenkomst wekt verkeerdelijk den indruk, dat zij nog in 1672 plaats heeft gevonden.
[5]) Vgl Mac Leod, bldz. 126, v
[6]) Batta's, Bataks

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

volkeren te doen convoceren, dan met wedersijds voorweten ende gedragen consent, maintmerende d'een des anders authoriteyt ende respect, soo als 't behoord. Ende by aldien tot welstand van 't gemeen mogte geoordeeld worden op St Tamas [1]) of elders wagtplaats [2]) te stellen, sal sulx met ondernomen werden dan met voorweten ende kennis van beijde radjas. Ook sullen niet vermogens sijn. secrete besendings ofte gesantschappen by aparte brieven na vremde regerings af te senden ende aldaar homagie doen, maar die eenparig afsenden naar Padang aan de Heer Commandeur off desselfs successeur, die volmagtige stadhouder van d'Ed Comp'e ende des konings van Maningcabo is. Ende wie bevonden sal werden hiertegens te misdoen, sal voor een openbaar vyand en verstoorder der algemeijne rust aengesien en erkend werden, en verder gestraft naar bevindinge off wigtigheyt des feyts.

Ten derde is tweede articul van 't nader gesolemniseerde contract van a° 1670 in desen bevestigt doordien sij, regenten, dagelijx gewaar worden, dat niet alleen haare ingesetenen maar ook publique vyanden tersluyx uijt dese rivier met [3]) off sonder consent van den Resident (diese weten te abuseren ende te misleyden) naar d'een of d'ander plaby off verre afgelegen plaatsen navigeren sonder dat zij, regenten, waaronder dese marchuanten [4]) sorteren, daer van de minste kennis hebben, vercopende alsoo onder pretext vele slaven, gecondemneerde off andre, over schult als andre delicten aensprekelyke, personen dat haare authoriteyt onder 't gemeen decimeert ende om sulx soveel doenlyk te verhoeden, is bovengem'e articul in desen gerenoveert ende besloten, dat een resident in 't aenstaande aen niemand van dese ingesetenen mag verlenen consent off passe om uyt dese rivier met vaartuygen te vertrekken, tensij de vertrekkende aleerst getoond en gebragt hebben een teken van een der voorn' radjas, waaronder zij wonen, om alsoo te verhoeden alle heymelyke vlugtinge van vrienden off vyanden ende dat haar respect uit aenstaande daardoor by 't gemeen geensints kome gekrenkt te werden. [5])

Waartegens sy, regenten, wederom beloven ende sweren, indien over een landweg vyanden van 't bondgenootschap ende d'Ed Comp'e,

---

1) ?
2) Vgl. Mac Leod, bldz. 127
3) „Met"?
4) Kooplieden
5) De inkleeding bij Van Basel, bldz. 31, geeft een onjusten indruk der bedoeling van dit artikel.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

't sy boedjang,[1]) daggen,[2]) off andre quaadwillige bondbrekers op Baros mogten komen te verschynen, datse deselve geen entrance sullen geven in hare negorye, maar deselve aenvatten ende derselver overkomste aen den Resid' off hooft deser besetting bekent maken. Indien ymand van dese ingesetenen alsulke vyanden eerder dan de regenten mogten ontwaar werden en verspreken, die sullen gehouden syn deselve aen deselve opstonds te defereren ende bekend te maken ende wie bevonden sal werden in dese nalating te syn ende dese vyanden te herbergen, verswygen ende schuyl te houden, deselve sal off sullen als vyanden beoorlogt ende getracteert werden.

Ten vierden is vastgestelt, dat van nu voortaan den Resid' off hoofden deser besetting niets vermogens syn sullen, yets aen dese negrys toestand, bedryf der regenten, aenwas off vermindering der negotie ofte eenige andre quade gerugten by hare brieven d'Ed. h' commandeur tot Padang te adviseren, ten zy sake datse 'tselve eerst aen radjas d'Oulou ende Ilheer gecommunicceert ende bekend gemaekt hebben, opdat Syn Ed. niet mogte geabuseert en sy, regenten, onder wat schyn 't ook wesen mogte, niet komen gesuspecteert te werden, sullende sy heden 't selve, ende watse by de hare schryven ook aen den Resident ent hooft deser besetting medegedeelt ende bekent gemaakt worden.

Ten vyfden en laatsen beloven sy, regenten, datse hare pongolous invoegen, soo als deselve by 't vorige contract benaamt staan, elk in syn bedieninge sullen erkennen ende naar oud gebruyk in hare functies mainteneren en respecteren, ook alle openstaende differenten onderling in der minne vereingen en byleggen, opdat daardoor van tyd tot tyd de negotie floreren ende alle ingesetene welvaren mogen.

Alle 't geene hier voren puncte'yk geaccordeert staad sal door de intressanten, regenten en residenten, in alles heylig onderhouden werden en hebben een yder voor sig 't selve met eygen gewone handtekeninge op nader approbatie van den Ed. hr. commandeur welgem' bevestigt. Onderstond aldus nader besloten ten kompto're Baros op Comp' balouw desen 5^en^ January 1673, in de maand Poassa, op Donderdag ten overstaan van de volmagt voorn', als present synde, ende verdere pongoulous als orangcaya **Bale, Maradja Moeda, Tommagon** ende **Radja Bandara,**[3]) die dese hebben ondertekend. Was

1) Kwa,ongen? knecht?

2) Dagang = vreemde koopluit?

3) Titels en persoonsnamen zyn in de onderteekening der contracten dikwyls dooreen gebruikt.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

getekent **Frans Backer,** in Maleytse caracters getekent radja **d'Olou, David Davids** ende by radja **d'Ilheer,** in Maleytse caracters

Ter zyden stond ons present ende getekend **Joannes Melman,** ende wyders in Maleytse caracters getekend by de pongelous orangcaja Balee, Maradja Moeda. radja **Sittia moeda,** radja **Sittia Fessa,** Bhandara moeda, Tommagon, Radja bandhara

---

CCCXLIII. BANDA.

2 Mei 1673. [1])

In April 1672 nam Willem Maetsuyker het gouverneurschap „in Banda" over van Anthony Hurdt (*Dagh-Register 1672*, bldz. 135 en Register). Ook onder zyn bewind was er continuiteit in de verhoudingen tot de eilanden in den omtrek, steeds meerdere daarvan werden onder de opperhoorigheid van de O. I. C. gebracht.

Verbondbrieff opgerigt tusschen ons, afgesonden van d'Ed. Heer Willem Maatsuyker, gouverneur in **Banda,** ende orangcayas van 't eyland **Daij,** [2]) te weten: Wari Javar van de negorij **Etvalij,** Mayha van de negorij **Wedan Toeroe,** Jatekeny van de negory **Ceorodsoe,** Paskih van de negory **Hewtra.** [3])

Eerstelyck overgeven sig de orancayas met haar volk en successeurs vrywillig onder de gehoorsaamh: van de Komp: en beloven haar 't allen tyden gehouw en getrouw te sullen zyn.

Ten tweeden beloven de voorn: orankayas niet te sullen handelen met eenige Europiaense vaartuygen. 't sy Engelse, France, Portugesen, nogte geen geschrifte ofte verbondbrieven te maken met haar, soo mede geen adsistentie van water, branthout of eenige verversinge te doen, maer ter contrarie haar luyden soo veel van 't land af te weren als doenlyck zal zyn.

Ten derden, of eenige Comp:[ie] vaertuygen mogten aldaar arriveren, die eenigsints wat van noden hadden, van wat het ook sonde mogen wesen, behulpsaam te sullen syn.

[1]) Uit het Contractboek. Ook in Batavia.

[2]) Dai, een der Bahar-eilanden. Niet te verwarren met Da. op Goram, dat in 1637 aan ons gezag werd onderworpen (*Corp. Dipl.*, I, bldz. 306, v.v.).

[3]) Geen dezer plaatsnamen heb ik kunnen identificeeren.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Daarentegens belooft d'Ed. Comp^nie haar,eden onder bescherming aen te nemen en adsistentie te doen, wanneer haar eenige overlast geschiedt.

Ende tot meerder versekering soo hebben wy desen solemnelyck met eede bevestigt en onderteekent ende daarop een vlagge overgeven om met verscheynen van eenige Komp^nie vaartuygen 't selve van haar strant te laten wayen Actum in de chaloup Middelburgh den 2 May 1673. Was getekent dit merk van **Warij Javar;** dit by **Maijha;** d.t by **Jatekenij,** dit by **Passkrilli.** Ter syden stond **Nicolaas Jamblinne,**[1]) **Jurriaen Agges, Nicolaas Huijsman.**

CCCLIV. MOLUKKEN.

13 Juli 1673.[2])

Cornelis Francx, in het midden van 1672 opgetreden als „president in Ternaten", was een „man, die veel jaren in de landen benedenswints en oock voor deese in de landen van Ternaten en op Maccassar de Comp^nie gedient heeft, bekent in de Maleytse tale en ervaren in den ommegangh der Molucxe volcken". Wat hem goed te pas zal zijn gekomen bij het overwinnen van moeylykheden met de Spanjaarden in verband met de inlandsche potentaatjes in zakformaat in die streken, waar zij nog invloed uitoefenden, nadat zij de Molukken in engeren zin in 1663 hadden verlaten (vgl. hiervóór, bldz. 338, Bokemeijer S. 257). Zóó bleven zij van de Philippijnen uit nog stelling nemen op Siao, waarop ook de sultan van Ternate en dus de O. I. C. rechten pretendeerde Hier groeiden nog kruidnagelen het eiland was dus een bedreiging voor onze monopolieposities. (Vgl. ook Valentijn, I, b, *Molucco's*, bldz. 57, v.v.) Onderhandelingen o.a. met den radja van Siao, onder voorspiegeling, dat men hem zoude bevrijden van het juk der Spanjaarden, hadden geene definitief resultaat gehad. Integendeel er kwamen moeilijkheden, waarvan de beide Europeesche machten de schuld gaven aan den radja van het eiland. (Bokemeijer, S. 258 ff. Godée Molsberger, *Minahassa*, bldz. 30, v v.) Een wapenstilstand werd nu gesloten.

> Contract tussen my, Cornelis Francx, presid^t etc^a, en den cap^n etc^a **Andreas Seranos,** mitsgaders de eerw pater **Francisco Meijdes** om aen beyde kanten veel onlusten te verhoeden.

[1]) Jan Blimmé? Zie hiervóór bldz. 406 en Register.

[2]) Uit het Contractboek. Ook aanwezig in het Landsarchief te Batavia — Hierop volgt in het Contractboek een exemplaar van dit contract, dat uitging van Seranos. Blijkbaar was het origineel van het hier afgedrukte stuk bestemd voor de Spaansche autoriteiten, het andere voor de Nederlanders. Ik vond niet noodig, het tweede exemplaar hier op te nemen. Ik neem er slechts enkele aanvullingen uit over.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Ik, Cornelis Francx, president en opperbevelhebber der provintien Moluccos, ben gekomen tot verdrag met den manhaften cap^n^ Andreas Seranos en den eerw^d^ pater Francisco Meydes,[1]) wegens de differente die tusschen onse wedersydse gealleerde bondgenoten door des konings van **Chiauwa**[2]) menigmalen gegeven oorsaake sijn ontstaan, alwaar ook veeligt nog meer onlusten en harde verbitteringe uyt soude komen resulteren, soo ben ik, Cornelis Francx, met den kap^n^ en pater voorn^t^ wedersyds verdragen en eens geworden om de verbitteringe te stillen, de wapenen soo lange aen een kant te stellen tot der tyd dat die saken aen de Hoge Overheyt in Batavia bekent gemaekt sal sijn[3]) belovende nogtans van onsentwegen voor te komen en te verhoeden, dat tusschen ges^t^ bontgenoten en ges^e^ koning wedersyds geen questien of onheylen sullen komen te geschieden, aen welke beloften wy niet sullen manqueren of in gebreke blijven.

Onderstond gesz. op Manangihabo[4]) in de fortresse Amsterdam, den 13 July 1673. Was getekent **Cornelis Francx.**[5])

---

[1]) De namen luiden in het tweede exemplaar verschillend: de lezingen Seranu, Seranes en Indydes komen daarin voor. Seranos noemt zich daarin „Cap^n^ van de Infanterie ende bevelhebber van de fortresse Cosa Mechauw" (= Chiauw, zoo luidt het in Batavia en in Nederburgh). Zie over dezen pater, behoorende tot de Jezuietenorde, Godeé Molsbergen, *Minahassa*, bldz. 22, 25.

[2]) Exemplaar n° 2 noemt hem „don Francisco Gabriel Bataie".

[3]) In geen der beide exemplaren wordt gesproken van eene bekendmaking aan de Spaansche hoogere autoriteiten.

[4]) In het tweede exemplaar „Nunangihobo" — Nederburgh's Verbalen omschrijven het als „Verdrag tusschen den Commandant van het fort Cosa in Chiauw en Cornelis Francx, beraamt op Manangi Cabo in 't fort Amsterdam (Ternate)". Kan het woord een verbastering zijn van Menado, waar Francx in 1673 een fort (Amsterdam) aanlegde (Veth, bldz. 28; II, bldz. 432; Valentijn, I, b, *Moluccos*, bldz. 62; Godee Molsbergen, *Minahassa*, bldz. 31, v.)? Meer waarschijnlijk is het een verknoeiing van de rivier „Monango Labo" of „Menangelabo", waaraan „de fortresse" was gelegen (Godee Molsbergen, bldz. 15, 42).

[5]) Het slot luidt in het tweede exemplaar: „Op Nunangihobo in de fortresse Amsterdam den 13 July 1673. Was getekent **Andreas Serànes** en **Francesco Meydes.** Ter seyden stond: ons present, was getekent **Emanuel van Schriek** en **Hendrik Cors.**

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCXLV. KUST VAN MALABAAR.

23 Februari 1674. [1])

Een der groote moeilijkheden, welke de O. I. C. in hare verhouding tot de vorsten van de Kust van Malabaar te overwinnen had, bestond in den zeer ingewikkelden regeeringsvorm der verschillende rijkjes. „De Erf-prinsen van Couchim hadden bij oudt vijf Stamhuizen, uit vijf Prinsessen [2]) voortgekomen deze Stamhuizen zijn door het uitsterven eindelijk tot drie [3]) gebragt, namentlijk tot die van Paloertu, van Montate Viese en Chalour." De Portugeezen hadden zich met de inwendige aangelegenheden van Koets,in ingelaten en een vreemd vorstenhuis ingehaald, wat de verwarring nog vermeerderde. De O. I. C. herstelde „het huis van Montata Viese in de wettige erfenisse van 't Koningrijk Couchim" Canter Visscher bldz. 205, v.v., hiervóór bldz. 457, *Onuitgegeven missive van den „Thesaver" aan Van Goens. 5 December 1674*). Hiermede waren de moeilijkheden, waarin ook de Samudri zijn rol speelde niet geweken. Rijkdof van Goens nu maakte van zijn verblijf in deze streken als superintendent enz. over Ceilon en de Kusten van Koromandel en Malabaar gebruik, om meer regelmatige toestanden te scheppen.

I

Op huyden den drie en twintigsten February 1674 verschynen binnen de stadt **Cochim** en voor den Ed^te^ heer admiraal en superintendent Rijkdof van Goens de tweede erfprins van 't Cochimse rijk, **Eromma** gen^t^, nevens de vierde prins **Gondorma** [4]) en de jonge **Palletter,** [5]) welke gesamentlyck en yder int besonder, soo voor haar selven als voor alle hunne geallieerden, die zy in desen sijn vervangende, aen geri^t^ Sijn Ed^te^ hebben belooft en malkanderen reciproque ook verbonden, datse nu nog ten eeuwigen dage sullen gedogen, datter van nu of aan memand tot erfwagter [6]) van 't Cochimse gebied sal werden geadopteert en aengenomen anders als uyt de vyf wettige stamhuysen, en waarvan er tegenwoordig maar twee in wesen syn, te weten dat van Moetedatile [7]) en van Chaloer [8]) Daar beneven werd mits desen ook vernieuwt en door d'Ed. h^r^ Admirael in name der Comp^e^ bevestigt de schriftelyke unie bij haarlieden,

[1]) Uit het Contractboek. Het stuk komt hierin voor in twee exemplaren. Ook in Batavia, onder den titel „Acte van non adoptie in de Cochimse erfenisse buijten en vijtf wettige stamhuijsen gepassecrt."

[2]) Vgl. hierover Canter Visscher, bldz. 200.

[3]) Volgens deze overeenkomst waren er toen nog slechts „twee in wesen, te weten dat van Moetedatile en van Chaloer".

[4]) Zie Register

[5]) Zie Register

[6]) Het ander exemplaar heeft: „hijffwagten".

[7]) Het ander exemplaar „Moetadivile".

[8]) Het ander exemplaar: „Chaloer"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ende de landschappen van Cochim onder dato 15 December verleden „aars aengegaan,[1]) belovende nogmaal malkanderen tegen alle vyanden soo van binnen als buyten 's lands te helpen beschermen en voorts deen danderen allesints houw en getrouw te zyn en altoos te blyven, mitsgr' lyf en goet daarby op te setten.

Aldus gedaan en besloten ten dage, maand en jare als boven en op eer en trouwe by haar Ed^e^ opgenoemd wedersyds ondertekent Was getekent in Mallabaarse caracters de namen van de bovengenoemde twee princen en de „onge Paletto.[2]) Getekent **H. van Rede tot Drakesteijn.**[3]) Lager^t^ het bovenstaande contract in presentie van my ondergeschreven als superintendent deser[4]) gewesten aengegaan en getekent, door mij nauwkeurig geresumeert wesende, en ook daar besijden geconsidereert de bejegeningen van den Cochinsen koning en derde prins Ramorma geduurende mijn aenwesen alhier, hebbe tselve na rijp overleg in gemelte qualiteyt geconfirmeert Aldus gedaan ende geconf rmeert in de stad Cochim, dato als aan de ommezyde, getekent **Rijklof van Goens.** Ter syden stond 's Comp^es^ segel in roden lacke gedrukt. Te ordonnantie van d'Ed hr superintendent en admiraal Ryklof van Goens geteekent **Francq van der Voorn,** secrt' Lager behalven desen, syn heden hiervan nog twee originele gelykluydende instrumenten in de Mallabaarse tale ten wedersyde gemaakt en getekent, waarvan 't eene aen den tweede prins van 't Cochinse ryk is inhandigt en 't ander nevens dit Duytsche[5]) alhier ter secretarye blyft berusten. Cochim dato als voren, onder stond^t^ t welk ik, getuyge, geteekent **Francq van der Voorn,** Secretaris.

II [6])

Condities beraamt en solemnelyk besloten tusschen den admiraal Ryklof van Goens uyt den name van d'Ed Comp^e^ ende **Rama-**

[1]) M j onbekend.
[2]) Het ander exemplaar „Paljetter"
[3]) Deze was Commandeur „ter kuste Malabar"
[4]) Het ander exemplaar „dezer Indische gewesten"
[5]) Nederlandsche.
[6]) Dit stuk is zonder dagteekening. Ik heb gemeend, het hier te moger plaatsen, omdat het nauw verband houdt met het onmiddellyk hiervóór afge-

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

warma, [1]) waarop denselven by den coning van **Cochim** ende syne Raden, mitsgaders opgemelte admiraal en sijne raden gestelt werd tot derde prins van 't Cochimse rijk ende om uyt den naam van den koning van Cochim 't land als gouverneur te regeren.

1.

Den derden prins van 't Cochimse ryk behoort hij [2]) by dit solemneel contract, dat hij 't weevaren der landen van Cochim en van de Nederlandsche Comp^e^ na sijn uyterste vermogen sal betragten, sig verclarende voor vyand van alle degene, die haar tegen den staad van Cochim ofte d'Ed. Comp^e^ soude mogen stellen, sonder eenige exeptie, wat natie of persoon deselve soude mogen wesen

2.

Op welke solemnele belovten d'Ed. Comp^e^ hem accepteert met alleen tot derde prins van 't ryk van Cochim, maar ook tot gouverneur, om alle de landen daaronder sorterende uyt cragte syner commissie, door den coning van Cochim verleend, te gouverneuren en besteren, sulx als ten besten van dit ryk sal behoren, verstaande nogtans met expresse clausule, dat alle saken van importantie sullen gedelegeert werden met advijs van den commandeur in Cochim en sijne toestemminge.

3.

Dat dienvolgens alle de articulen in de contracten met den koning van Cochim gemaekt en daarin begrepen promtelijk en sonder eenige alteratien sullen naar gehouden werden.

4.

Dat voortaan de fanums en alle andre munt in de stad door 's Conings muntm^r^ gemaekt sullen werden onder toesigt van d'Ed Comp^e^ ende valsche munters gestraft werden volgens 't contract.

5.

Dat geen Moren in de landen van Cochim sullen gedoogt werden, die d'Ed. Comp^e^ oordelen ende bevinden sal haren staat schade te zyn.

---

drukte Misschien is dit een concept van het stuk, dat bij Nederburgh is omschreven als „1674, 2 Juli. Regulement en ordre wegens de Cochimsen regering beraamt bij den coning van Cochim en Hendrik van Rheede, in de stad Cochim".

[1]) De „Ramorma" van stuk I.

[2]) Schrijffout voor „belooft hij"?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

6.

Dat d'Europiaanse papen, die nog niet uytgeset sijn, sonder uyt stel sullen uytgebannen worden, volgens het 14 articul des contracts.

7

Beloovt eyndelyk en verder na te komen alle 't gene tot welvaren van de stad Cochim ende het bevorderen van Comp^e handel nodig is, als syn 't besteden van coe ys voor de stadt, wagten op 't vervoeren van de peper en ordre onder de patres [1]) te houden. 's Comp^e coopluyden met te beschadigen, maar haar de helpende hand te bieden, en sulx meer als by den commandeur van de stadt sal versogt en nodig geoordeeld werden, voor den dienst der Ed. Comp^e te moeten geschieden

8.

Den admirael beloovt uyt den naam van d'Ed. Comp^e, den koning van Cochim, sijne princen ende besonderlyck den derden prins als gouverneur des ryx te manteneren ende alles te doen wat voor den dienst der Comp^e en den coning van Cochim sal nodig bevonden werden.

9

Het tweede articul werd mits desen nader verclaart, namentlyck dat den coning van Cochim, bevelende, den raad van den ouden Paljetter ende verdere principale ragiadoors in alle saken van belang sal moeten vercregen ende den raad der gem^e raadsluyden gehoord werden.

CCCXLVI. MAKASSAR—SOEMBAWA.

12 Juni 1674. [2])

„10 July (1674) tegen den avond erlangen per 't borger jagtje, de Hengelaar komende uyt Amboina over Makassar, een missive van den Ed^e president, David Harthouwer, [3]) ende den raad in 't casteel Rotterdam van den 20ste des affgeweeken maands Juny, waerby onder anderen werd geadviseert hoe eyndelyck de Koning van 't eyland Sumbawa [4]) syne

---

[1]) ?

[2]) Uit *Dagh-Register 1674*, bldz. 187, v.v.

[3]) Opgetreden 1672 (vgl. *Dagh-Register 1673*, bldz. 34, *1672*, bldz. 7) — Valentijn, III, b, *Macassaarsche Zaaken*, bldz. 171.

[4]) Het woord „eyland" hier in beperkenlyke overdrywing. Bedoeld wordt het land of het rijk Soembawa (het Westelijk gedeelte van het eiland)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

expresse gesanten aan den president op Makassar gesonden had om een vast contract met de Comp^e^ op te regten, gelyk dan ook 12 Juny .. waeren geschied, in welker voegen ende van soodanigen inhoude, als hier onder nader sy te .ezen" (*Dagh-Register 1674*, bldz. 187).

Op huyden den 12en Juny des jaars 1674 compareerde binnen desen casteele Rotterdam op Makassar in de ordinaris vergader-zael, ongewapent ende sonder krissen off eenig ander geweer, **Nene Martani,** koning ende gebieder over het district ofte negry **Oetang,** [1]) op 't land **Sumbawa** gelegen, item in dier qualiteyt ook de tweede in rang van 't geheele ryk voornoemt ende **Nene Ontong Langoe** met **Nene Djouro Saparang,** [2]) representerende vo.gens luyd van den brief door hun medegebragt hunnen Koning ende heerscher, **Maas Goa** genaamt, ende hebben dese gesamentlyk, soo voor hun selven, als voor hunnen koning ende de verdere koningen ende Grooten van Sumbawa, [3]) sich behoorlyk voor d'E Compe verootmoedigt; item de volgende poicten, soo wel voor haar, als hunne naekomelingen, opregtelyk te sullen naerkomen heyligiyk beswooren:

1 Eerstelyk verclaaren opgemelte gesanten, dat sy op de vermaeninge van den heer President [4]) van haaren koning herwaerts na desen casteele gesonden waaren om met soodanige magt ende kracht, als off hy selfs in persone present was, tussen d'E Comp^e^ ende hem een onverbreekelyk contract van vrede, vrundschap ende bondgenootschap aan te gaan.

2. Waar op voords genegotieert ende gehandelt wesende, soo is verstaan, overeengekomen ende beslooten, dat van nu voordaan tusschen de generale Comp^e^ ende het gansche ryk ende land van Sumbawa, soo verre het sich uytstrekt off na desen noch verder mogt komen uyt te strecken, sal onderhouden werden een goede vaste ende onverbreekelyke vrede, vrund-ende bondgenootschap, ten eeuwigen dage toe in alle sinceerheyd ende trouwigheyd.

3 Ende opdat dit contract des te bestendiger mag blyven, soo heeft hoogstgemelte Koning alleen vergunt ende overgegeven aen d'E

---

[1]) Aan de Noordkust.

[2]) Waarschynlyk wordt hiermede bedoeld Sëlaparang (of Lombok). Vgl de litteratuur over de verhouding tusschen Soembawa en Lombok in *Encyclopaedie*, IV, bldz. 10.

[3]) Ook hier dezelfde grootspraak als in het *Dagh-Register*. De „koning" van het ryk Soembawa was in die dagen niet de vorst van geheel het eiland. Of wordt hier alleen bedoeld het ryk Soembawa in engeren zin?

[4]) Te Makassar.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Comp^e^ de frequentatie van syn geheel land, met seclusie van alle andere Europeaanse natien off iemand van haarenwegen, sonder onderscheyd off iemand uytgesondert, wie het ook zyn mogte, sullende ook niemand van deselve ter negotie off anderssins vermogen te admitteren sonder toestemminge ende permissie van diegene, die als dan wegens d'Ed^e^ Comp^e^ sich tot Sumbawa komen te vinden ofte, des neen, sonder toestemminge ende consent van d'E heer president tot Makassar, sonder wiens voorweten sy ook van geene soodanige natie, ook van geene andere natie hier in Indie, vermogen aan te nemen eenige gesanten, brieven off besendingen, onder welken schyn het ook mogte zyn.

4. Specialyk sal van nu voord-aan alle frequentatie ende correspondentie tussen Sumbawa ende de Makassaaren zyn ende blyven g'exstirpeert ten eeuwigen dage toe, met iteratiff versoek der gesanten, dat de Makassaaren nooyt vergunt mogte werden met haare praauwen ofte vaertuygen in 't land van Sumbawa off op derselver stranden te vaaren off aan te komen, sullende wel expres gehouden wesen diegene, die reeds op Sumbawa bennen off hiernamaals mogten aankomen, 't zy met minne off met kracht van wapenen, van daar te verdryven

5. Werd d'Ed^e^ Comp^e^ alleen met uytsluytinge van alle andere voorsz. Europeaanse natien onder 't gansche gebied van hoogstgemelten koning overgegeven de vryen handel ende negotie sonder dat ook eenig ander Indiaanse natie, 't zy Mooren, Javanen, Maleyers, Atchunders, etc., geene uytgesondert, daar ook eenige waaren off koopmanschappen vermogen aan te brengen, ja selve met haare vaertuygen aankomen, sonder pas-cedule ende toelaatinge van d'Ed^e^ Comp^e^.

6. Insgelyks en sullen geene van alle voorsz. natien, soo Europeaanse, als Indiaanse, uyt het gebied ende jurisdictie van hoogstgemelten koning mogen vervoeren eenige de allerminste koopmanschappen, bysonderlyk sappan-hout, cassialigna, schildpads-hoorn, was, etc., 't zy dat deselve daar in 't land vallen off van buyten toegestaan werden te mogen aanbrengen, 't zy door de onderdaanen van hoogstgemelten koning off andere naby gelegene vreemdelingen, alsoo dat selve de Comp^e^ alleen is toegestaan; de rys, daervoor neemt d'E. Comp^e^ aen by alle extraordinaire tyden van duurten, wanneer sy deselve met voordeel konnen vervoeren, aen de regeringe van Sumbawa te betaelen XXIV rds voor een kojang van 80 maeten.[1])

[1]) Vgl. *Uytrekeninge*, bldz. 9 (Bima).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ieder van 54 ℔, doch by gemeene tyden sal d'E. Comp^e^ niet meer betaelen als mercts gang, maer, soo de Comp^e^ met genegen was den rys, als ook alle andere koopmanschappen, excepte die hier vooren in specie genoemt zyn, op te koopen, dan soo sal het vry staen alle andere negotianten, die met passen van d'E. Comp^e^ daer verschynen, deselve te vervoeren, opdat evenwel het volk van Sumbawa haer gewin mogen maeken.

7 Om alle moejelykheden voor te komen over den cours van gelden, soo is geaccordeert, dat alle Nederlandse silvere species, hoe deselve genoemt souden werden, op het land van Sumbawa gangbaer gemaeckt sullen werden.

8 Indien t'eeniger tyd eenige Nederlanders ofte andere Christen natie, 't zy, dat het zyn dienaers off onderdaanen van de Comp^e^ off ook selfs geen onderdaanen, soo het Christenen zy, hun tot hoogstgemelten koning quam te begeven ende toonden genegen te wesen het Mahomedaanse geloove aan te nemen, soo sullen soodaanige geenssins aangenomen, maar datelyck in goede verseekeringe in handen van d'E. Comp^e^ moeten overleveren, mitsgaders alle sulke, die alberey ds noch ergens onder de jurisdictie van hoogstgemelten koning mogten schuylen; insgelyks en sal ook d'E. Comp^e^ geen onderdaanen van den Koning tot het Christen geloove trecken, tegen dank ende wille van Syn Hoogheyd.

9 Soo eenig schip off schepen van de Comp^e^ by ongeluk of anderssins by off omtrent Sumbawa, off op de stranden van Sumbawa selve te blyven quam, soo sal de Koning gehouden wesen d'E. Comp^e^ by te staan met vaertuygen ende volk om de menschen ende goederen te bergen, ende trachten voor te komen alle verminderinge van dien; daarom sal ook wederom de Comp^e^ dat volk, die hier hier toe gebruykt worden, eerlyk beloonen.

10 De hoogstgemelte koning sal nu of na desen van d'E. Comp^e^ over het in ende uytvoeren van goederen, aankomen van schepen off anderssins niet vermogen te vorderen eenige tollen off geregtigheden, onder wat titul het ook mag wesen, alsoo de Comp^e^ dat alles vry gegeven werd.

11 Het sal de Comp^e^ vry staan tot Sumbawa ende voords door 't geheele land, daar 't haar gelieft ende op soodaanigen plaats als sij daartoe komen uyt te kiesen, een logie op te rigten; daartoe sal gemelte syn hoogheyd doen bestellen de materialen na 's Lands wyse;

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

doch begeert de Comp^e haar logie van steen ende met een pannen dak te maaken, daartoe sal se selve de materialen besorgen, off t'en waare gedient konde zyn van de bergsteen, die daar valt ende waarvan de Comp^e de aanbrengers behoorlyk sal beloonen.

12. Alle het grof canon ende bassen, dat onder het vermogen van hoogstgemelten koning voor jegenwoordig komt bevonden te werden, sal hoogstgemelte koning gehouden wesen op de eerste aanmaaninge in handen van de Comp^e over te leveren, niet een uytgesondert off sonder daar iets van te verbergen.

13. Ende op dat dit verband te onverbreekelicker zy, soo sal hoogstgemelte koning allenthalven zyn vyand van 's Comp^e vyanden ende vrund van 'sComp^e vrunden, ook gehouden wesen soo veele hulpe te contribueren, daar 't vereyst, als in syn vermogen staat, maar sal d'E. Comp^e hem off de syne met ergens buyten 's Lands ten oorlog voeren, off 't en waare sy hun selven daartoe presenteerden ende vrywillig waaren om mede te gaan.

14. Geene forten off fortressen sal de hoogstgemelte koning in eenige syner landen off jurisdictien vermoogen te maaken, als met kennisse, toegestaan ende voorweeten van d'E. Comp. off van den Resident, ende als 't gebeurt, dat de Comp^e tot verseekering van Syn Hoogheyd ergens noodig oordeelt een vastigheyd te leggen, soo sal Syn Hoogheyd op 't aanseggen van den Resident ofte wel die van wegen de Comp^e sulks mogt komen te gelasten, die weder moeten neder werpen.

15. Soo belooft ook gemelte Syn Hoogheyd ende de regeering aan handen van de Comp^e te leveren alle degene, die mogten schuldig zyn aan den moort van de Nederlanderen des gesneuvelten jagte de Geyt. item van de twee chaloupen van den vry ingeseten Kleyn, die op den hoek van Sumbawa zyn affgeloopen,[1]) nevens alle soodaanig geschut ende vordere goederen van voorsz. vaertuygen, als daar noch by Haar Hoogheden sal bevonden ende nagespeurt konnen werden.

16. Wanneer d'Ed^e heer Gouverneur Generael ende d'E^e heeren Raaden van Indie tot pands-luyden van dit contract iemand begeeren te vorderen om op Batavia te woonen, soo sal Syn Hoogheyd gehouden wesen, een off twee van syn gequalificeerde naa-bloed-verwanten te committeren, maar ook vermogen de soodanige ten eynde van 't jaar door een ander van geen minder qualiteyt te laaten vervangen, gelyk

[1]) Mij onbekend.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ook de heer Generaal desulke pands-luyden sal houden in behoorlyke respect ende aansien, overeenkomende met haar geboorte.

17. Ook belooft gemelte Syn Hoogheyd, dat hy met ganschen vlyt sal trachten by te leggen alle soodanige differenten ende geschillen, als tussen hem ende 't ryk van Bima ende Dompo souden mogen zyn, ende voords met deselve bond genooten, soo 't betaamt, in ruste ende eendigheyd trachten te leven.

18. Voords verclaaren de gesanten, dat haar heere syn selven, als ook syn land ende onderdaanen, in 't geheel overgeven onder de bescherminge van de Comp^e, die hy altoos wil ende sal erkennen voor synen schut- ende scherm-heer, gelyk ook d'E. Comp^e deselve soodaanig aanneemt ende belooft na vermogen tegen alle, wie haar soude begeeren overlast te doen, te protegeren, mits dat sy ook in sulk een cas haer tot hun defensie soodaanig comporteren, als door 's Comp^s gesag-hebbers dan aanbevoolen sal werden, ende aangesien d'E. Comp^e nu al verscheyde onkosten gedaan heeft om die van Sumbawa tot haar behoud te doen vermaanen, als ook omdat gemelte koning onse vyanden de uytgewekene Makassaaren onder syn bescherminge gehouden ende gedoogt heeft, sal gemelte Hoogheyd ook verbonden zyn ende blyven, hem soodaanige breuke te onderwerpen als haare wel gemelte Ed^e, indien het mogt geoordeelt werden te behooren, hem dierwegen sullen gelieven op te leggen.

19. Beloovende de gesanten te bevorderen, dat dit contract by hunnen heer ende koning tot Sumbawa, item alle mindere Groote van dat ryk, in presentie van diegene, dewelke de Comp^e daartoe geliefft te gebruyken, sullen ratificeren ende, gelyk sylieden nu gedaan hebben, heyliglyk besweeren.

20. Boven dit alles blyft Syn Hoogheyd gehouden, met den eersten op het believen van haare WelEd^e selfs in persoon voor wel gemelte haar WelEd^e den heer Gouverneur Generael ende de Raaden van Indie te compareren ende aldaar te versoeken de aggreatie van dit contract.

Eyndelyk, opdat alle bovenstaande poincten des te religieuser mogen werden onderhouden, soo zyn deselve door voorschreven heeren gesanten van wegen hooggemelten koning, item voor haar selven, gelyk in 't hoofd dese gespecificeert staat, op den Alkoran beswooren ende onderteekent, ende tot de meerder bekrachtinge gedronken hun krissenwater ten overstaan van den geheelen Raad deses casteels, item Zyn

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Hoogheyd radja **Palacka,** arou **Vaka,** arou Pitou, crain **Linkes,** crain **Mandelli,** crain **Wello,** radja **Djepomana,** dam **Memang,** dam **Toeljing** ende galeran **Candjar,** die desen ook met hun gewoonlyke handteekeninge a.s getuygen hebben onderteekent.

Aldus gecontracteert, beslooten ende bekrachtigt in 't casteel Rotterdam op Makassar ten dage, jaere ende plaetse voornoemt,

(was geteekent): **David Harthouwer,**
Jan Fransz,
Paulus De Bock,
Francois Prins ende
Adriaen van Laren.

Ter zyden stonds s Comps zegel in rooden lacke gedrukt; noch lager stond ter ordre van den president,

(geteekent): **Willem Bastincq,** secretaris.

CCCXLVII. BANDA.

5 Augustus 1674. [1])

De verbonden, in Juli 1665 met eenige negorijen van het eiland Leti gesloten (zie hiervóór, bldz. 331, v.), hadden nog niet het geheele eiland onder de suprematie der O. I. C. gebracht, mettegenstaande de orangkaja's, welke deze verdragen sloten, daarin spreken van hun eiland Leti. Ook hier ging Willem Maetsuyker voort met het gebied van 's Compagnie's rechten af te ronden. (Vgl. hiervóór, bldz. 486.)

Verbond opgeright tusschen ons ondergeschreven [2]), afgesonden van den h^r^ Willem Maatsuyker, gouverneur en directeur over de eylanden van **Banda** en aencleven van dien, onder tbeleyd van d'Ed. heer Joan Maatsuyker, gouverneur generaal over d'gantsche Nederlantsche Oostindische Komp^e^ aan d'eene end' orankayen op 't eyland gen^t^ **Leety** van de negoryen **Batoemea, Toeteky, Tombra, Letiwewang** en **Lontusie,** [3]) soo voor hun selven, hare successeuren en onderdanen van d'andre zyde. Te weten:

Dat d'orankayen voorn^t^ hun selven met hare successeuren ende

[1]) Uit het Contractboek. Ook op het Landsarchief te Batavia.

[2]) De namen dezer mannen ontbreken.

[3]) Batoe Meauw, Toeteke (zie hiervóór, bldz. 331, noot 2), Tombra, Nowewang(?), Leikoetoe(?) Vgl. Veth, II, bldz. 345.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

onderdanen gantschelyck overgeven aen de gehoorsaamheyt van de Nederlantsche Oostindische Comp^ie^, haar stellende als getrouwe onderdanen derselve, in welker voegen sy voords onveranderlyck beloven, aen welgem^te^ Komp^e^ alleen met uijtsluijtinge van alle andre natien, 't sy blanke of swarte, hare stranden en landen sullen openstellen ende geensints toestaen, dat ymand anders daarop geadmitteert, veel weyniger met deselve eenige contracten, beloften of verbintenissen aengegaan werden, nu nog nimmer meer

Ende ten eynde van derselver goede meyning en opregtigheyt te meer mogen versekerdt blyven, soo ist dat d'Ed. Comp^ie^ bij desen werd vrygestelt, om nu of wanneer haar sulx gelegen sal komen aldaar eenig volk, logie of fortres te leggen, in welken geval de orangkayen beloven, het volk in alles de behulpsame hand te sullen bieden daar het nodig zij en voorts de logie of fortres die d Ed Comp^ie^ daar mogt resolveren te leggen te helpen opmaken.

Hiervoor verbind sig d'Ed. Comp^ie^, de versogte beschermingе op haar te nemen even als de goede borgers en Mardykers in Banda tegens alle en een yder, die deselve schade ofte leet mogten aendoen ofte willen aendoen, als sij sulx komen bekend maken en versoeken.

Het sal de gemelte orankayen vry staan, jaarlijx ofte soo dikwijls het hun gelegen komt met of sonder hare coopmans^te^ in Banda te verschynen of haar volk derwaarts te laten varen, alwaar sy dan wel en na behoren als vrienden en goede onderdanen sullen werden ontfangen en getracteert.

Welke bovenstaande articulen wij gesamentlyck voor ons ende onderdanen en nakomelingen belovende sonder eenige de minste infractie in alles promtelyk naar te komen en agtervolgen, doende tot bekragting van dien wedersijds gewone solemniteyten, den eed van getrouwigheyd en werd den gemelten daarop een vlagge behandigt om met deselve aen alle aenkomende volkeren te bethonen dat sy sijn bondgenoten en onderdanen van d'Ed. Comp^ie^

Aldus bevestigt in de negory Tombra op t eyland Leety den 5 Aug^s^ a^o^ 1674 Was geteek^n^. dit [1]) gesteld by **Toetiequeer,** dit by **Massah,** dit by **Belcleran,** dit by **Thetij,** dit by **Coenacke,** dit by **Panoera.**

[1]) Nl. „dit merck"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCXLVIII. SOEMBAWA—MAKASSAR.

12 Augustus 1674. [1])

Met de onderwerping van Sanggar (Noordkust) en Soembawa (Westkust) kon men 's Compagnie's gezag op Soembawa voorloopig voldoende gevestigd rekenen. Men gebruikte de radja van Dompo hier als een verbindingsmiddel door de vroegere rechten van Makassar op Sanggar thans te verleenen aan Dompo, met erkenning van „overoude" rechten van diens zyde (vgl *Encyclopaedie*, IV bldz. 9), terwijl men zorg droeg, de andere vorsten van het eiland het contract te laten onderteekenen.

Op huyden den 12^en^ Augt des jaars 1674 compareerde op de pitchcaar bhalij [2]) in de verdestrueerde negorij **Sangarra** op de strand, ongewapend ende sonder geweer, voor den commandeur Jan Francen Holstein, Boeton, koning van **Corea,** [3]) **Pangoela,** galaran van de plaats, **Boumi towa** en **Boemi wola,** raden van de negory voorn[t]; en hebben dese naar gedane verootmoedinge voor d'Ed Comp[a], soo voor haar als voor hen nakomelingen, de volgende poincten ondert dronken van crissenwater op den alcoran naar haar landswyse oprechtelyck beloven te sullen nakomen.

Eerstelyk beloven sij den comink van **Dompo** te erkenen voor haar wettigen heer en koning, gelyck sy van overouds schuldig en verphgt zyn geweest, mitsgaders alsulke gehoorsaemheyt te bewysen als een getrouw onderdaan synen heer betaamt en toekomt te doen.

2.

Zoo segt radja Dompo mede, gem^te^ volkeren te aennemen voor goede vasalen, belovende haar nu ofte noyt met eenige extreme diensten boven syn andre onderdanen te sullen beswaren, veel min eenige schattinge of recognitie jaarlyx te doen opbrengen.

3.

Beloovt crain Dompo sorge te dragen, in die gewesten ofte dien oort uyt geen uytgeweke van **Macasser** daar weder komen in te nestelen, doende radja Corea mede beloften, van alle saken van gewigte onder syn jurisdictie voorvallende promt rapport telkens aan syn opperheer, radja Dompo, te doen.

Aldus gecontracteert, belooft ende besworen ten dage, maand en

---

[1]) Uit het Contractboek. — Ook in Contractboek IV, Aanhangsel.
[2]) Balai bitjara = raadhuis.
[3]) Koreh, hoofdplaats van het rijkje Sanggar (*Encyclopaedie* IV, bldz. 9).
[4]) Tweede exemplaar „van die plaatsen"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

jaare in't hooft vermeldt. Ter presentie van **Turele boelo,** den sabandaar **Codjarobo,** gesanten van radja **Biema, Range Attie,** souroan [1] van radja **Sumbawa** ende **Angalie,** broeder van radja **Tamborang,** die desen nevens ons, onergeschreven, met de gewoonelyke handteekentung hebben bekragtigt. En was getek[t] **Ian France Holsteijn, Paulus de Bok, Symen Janse Sampson, I. v. Wagenaar** en **A. v. Oosten.**

CCCXLIX. KUST VAN MALABAAR.

14 Augustus 1674. [2])

De onrust in deze jaren op de kust van Malabaar vertoonde zich ook in het minimum rijkje van Tekkenkoer waar rooverijen plaats vonden, waartegen zich de Vorst, de beheerscher van Cochin en de O. I. C. gezamenlijk moesten te weer stellen.

Contract en nader verbond van vriendschap, gemaekt tusschen den Ko. van **Teckenkoer** ter eenre ende de Nederlandse Comp[e] en uyt derselver naem den commandeur Hend[k] van Rheede van Drakensteyn, mitsgaders den capitein Burghart Uytter [3]), als daer toe volmagtigt, ter andere zijde.

1

Vernieuwende het contract van vreede en vrundschap tusschen d'Ed. Comp[e] en den Ko. van Teckenkour te vooren gemaackt [4])

2

Omdat het vourschreven contract van vrundschap gebroocken was, doordien de rovers int ryk van Cochin hun roverye hebben gepleegt en na haer in de pagood van Comaraneller [5]) int land van Teckenkour zig onthouden, verpligt sig den ko. van Teckenhour het verschil te vereffenen en af te doen, ende ingeval de rovers ontmoetende

[1]) Tweede exemplaar „Kangreatti" Soeroehan afgezant.

[2]) Uit het Contractboek. — In hetzelfde Contractboek (Amsterdam III), bevindt zich een duplicaat, terwijl een derde exemplaar is opgenomen in Contractboek IV, Aanhangsel. Ook komt een exemplaar voor in de *Overgekomen brieven en papieren 1685 III*. Evenzeer in Batavia.

[3]) In de andere exemplaren ook gespeld met één „t".

[4]) Zie hiervóór blz. 287 vv.

[5]) ? In het andere exemplaar van Contractboek III en in Contractboek IV wordt het (alhans beter) gespeld „Comaranelloer".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

zoowel in sijn landen als pagooden, verbind zig de Ko. deselve zoo 't mogelijck is te vangen en levendig in handen van de'Ed. Comp.[1a] te leveren off dood te slaen, en soo eenige van d'zyne de roovers ook mogte aenhouden te straffen, soo mede wanneer eenige andre koningen en vorsten stilx quame te beletten, als dan de koningen van Teckenkour, **Cochin,** ende d'Ed Comp. te samen deselve zullen beoorloogen.

3.

Dat zoo wanneer in de pagooden en limiten off vrye heerlykheden buyten het ryck van Teckenkour, daer hy het gebied (nevens andre koningen) over heeft, zoo daer eenige rovers mogten onthouden ofte aengehouden werden, ende d'Ed. Comp[e] off den ko. van Cochin deselve van daer willende verdwynen,[1]) de ko. van Teckenhour als dan daer mede niet sal bemoeijen maer zig nutrael houden.

Om van welcke naer[2]) accoort en verbond van vrundschap stand te doen grijpen, zyn hiervan gemaackt vier eenluydende instrumenten, 2 in de Mallabaersche en 2 in de Hollandse taele, geteeckent by den ko. van Teckenkour in zyn palleys op **Ollachely**[3]), zynde in de Mallabaers styl in't jaar van Coylan 850, den 3[den] dag van haere maendt Ingam[4]) en naer Hollandse styl den 14[den] Aug[t] 1674, mitsgaders by de Ed. capt Burghardt Uytter, uyt name van d'Ed Hr commandeur van Mallabaer, H van Rheede tot Drakesteyn, wegens de Nederl[e] Comp[e] Onder stont in Mallabaerse caracters 't merck off de teeckening van den ko. van Teckenkour, daer onder: getk[t] **Burghart Uytter.** Ter zyde stont, my present, **Jan van Ryk.**

CCCL. KUST VAN MALABAAR.

2—3 September 1674.[5])

Hoezeer het rijk Cochin in deze dagen geheel onder 's Compagnie's invloed was gekomen, blijkt ten duidelijkste uit onderstaand contract, dat inderdaad niets is dan een „regulament en ordre wegens de Cochinse

[1]) In Contractboek IV beter „verdrijven".
[2]) Andere exemplaren „nader".
[3]) Vgl. Canter Visscher, bldz. 204. Ook Ossachely
[4]) Andere exemplaren „Chingam" en „Chingain" Canter Visscher bldz. 435 heeft „Chingam of Augusty"
[5]) Uit het Contractboek. — In hetzelfde Contractboek (Amsterdam III), bevindt zich een duplicaat, terwijl in Contractboek IV, Aanhangsel, zijn opgenomen twee andere afschriften. Verder bevindt zich in *Overgekomen brieven*

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Regeering" (*Register op de verbalen der contracten etc*[a] *Bundel n*[o] *3* onder „Mallabaar", Landsarchief te Batavia. — Zie ook het slot van het onderstaande stuk)

Den koning van **Cochim,** d'hr Commandeur en byna alle zuyder en noorder regedores en landgrooten, by den anderen vergadert zijnde in de pagode Paloanoor,[1]) syn by deselve tot welvaren en bestandige goede regering van dit ryk beraamt en vastgestelt dese volgende clausulen

Wanneer den **Palletto** Talleschanoor[2]), Manacotta en den manhaften capt[a] **Borgart Uyter** uyt den naam van d' Ed. Comp[ie] vergadert zijn om van slands saken met den anderen te redekavelen. soude dit geschieden ter presentie van den Coning, dewelke dan ook soude stellen de regedoren, beginnende van Cochim en meer andre plaatsen, als ook de rekening laten schryven door de schryvers, by den Koning daartoe gestelt den Koning soude maandelyx tot leeftogt genieten 3000, den tweeden prins 1500,[3]) den derden 750 en den vierden 450 fs,[4]) sullende alle vier soo koning als princen voorn[t], na dese ordre hun ook[5]) menageren, dat de erfgenamen of princen voorn[t] geen deel souden hebben aen de winsten van gelden, pagten, contributien, straffenpenningen, die voor de erfenissen, dewelke sullen werden aengegaen, betaalt werden, thollen en geregtigheden en aen de goederen aen 's conincx hof behorende.[6])

Die[7]) sonder kennis en toestaen van d'Ed Comp[ie] geen successeurs van 't ryk mogten verkiesen.

---

en papieren 1682, VII nog een „copia verbeterd translaat contract met gemeen goetvinden van de Comp. en den Koningh van Coutchin en desselfs Ryxgrooten gemaackt, de dato 2 Sept. 1674, synde het oude contract daer d'abuyzen in syn in't contract boek onder n[o] te vinden" Vgl. nog de noot aan het slot dezer overeenkomst In 's Landsarchief te Batavia is buitendien nog aanwezig „Reguiament en ordre weg[a] de Cochinse Regeering beraemt en vastgesteld" Nederburgh, *Verbalen* heeft het foutief op 2 Juli geplaatst, misschien daartoe verleid door de dateering in een door hem gedrukt afschrift „*2 7ber*", welke verkorting ook gebruikt is in het hier afgedrukte exemplaar Ook in de *Oudgekomen brieven en papieren 1685, III*, is een exemplaar te vinden.

[1]) ?

[2]) Eén der andere afschriften heeft „Talfekenoor", nog een ander „Calleschonovo" Met Palletto zal zijn bedoeld „de Palletter (vgl *Register van persoonsnamen* en Canter Visscher bldz 191)

[3]) Een der andere afschriften heeft: „1000"

[4]) Fanums.

[5]) Meerdere afschriften hebben „cetucke".

[6]) Vgl. Canter Visscher, bldz. 322, v v.

[7]) Een der afschriften heeft hier juister, „Dat se" Men zie over deze alinea nog de noot aan het slot dezer overeenkomst.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Gesproken synde van den canarijn Pierembala,[1]) die soude rek[e] doen aen de geseyde vier ryxraden, soo van tgene hij had onder hem gehad als van de concorten[2]) by hem gedaan, dat hy int Cochinse rijk na syn conditie op de basaar canarijn vrij en vrank nevens andre coopluyden konde blyven leven, sonder sig met eenige dingen van de regering te bemoeyen, ten waare hem sulx by een ola van d'Ed Comp[ie] was toegestaan.

Dat de pagten, soo van den soubacq[3]) als andre dingen niet dan by de vier bestemde[4]) ryxraden in de tegenwoordigheyt des Koninx mogten werden verpagt, dewelke ryxraden altoos waar 't sal nodig sijn by den anderen sijn sullen en straffen die gene welke 't verdient hebben, opdat op sulk een wijs dit rijk wel mag geregeert ende ingestelde dingen onfeylbaar mogen werden agtervolgt, van de welke den Palletto[6]) sal syn den opperbestierder, die de resterende penningen der landen Paddrahoer[6]) en Maparahoer[8]) sal doen invorderen en aen Quillicara[7]) overgeven ende onkosten beginnende van 's Coninx hof sal laten geschieden en door de schryvers, by de Koning gestelt, alles laten in rek[e] brengen, dat de rek[e] van alle kanten aengebragt zynde van alle vier raadsheeren sullen werden gehoord en gesien en door hun aen de Coning daarvan promt bericht gedaan.

Dat de geschillen, die tusschen de vier ryxraden voorn[t] mogten voorvallen, door de Koning en de h[r] Commandeur sullen werden bygelegt, ten eynde alles in goede ordre mogten werden onderhouden.

In de stadt Cochin. den 2 7ber 1674. Was getekent de naam van de koning in Mallabaarse caracters.[8]) Lager stond dit regulement en order over de Cochinse regering is in ons presentie en met ons advijs gemaekt en by den coning **Moetadaville** getekent Was getek[t] **Hendrik van Rhede tot Drakesteyn.** (Ter syden) hier van sijn gemaekt en getekent twee originele, in de Mallabaarse tale ges[t], waar van deselve gisteren sijn onderges[t] bij den koning Moetadaville aent Cochinse hoff en heden den 3[e] September 1674 by den h[r] comman-

[1]) Een ander afschrift heeft „Verimbala" Over Canarijn vgl. nog *Hobson-Jobson*, bldz. 154.

[2]) Vermoedelijk schrijffout voor „oncosten", zooals andere afschriften dan ook hebben.

[3]) Vgl. Canter Visscher, bldz. 325. Ander afschrift heeft juister „taback"

[4]) Een ander afschrift heeft „bestaende"

[5]) Ander exemplaar, „Palhetter"

[6]) Ander afschrift, „Paddeloer en Maparaelloer".

[7]) Anders „Quilbeara"

[8]) Vgl. hierbij wat Canter Visscher bldz 189, v zegt over de onderteekening der brieven door de Malabaarsche Koningen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

deur Hendrik van Rhede tot Drakesteyn, uyt den naam der Ed. Comp^ie^ en daaronder zegel van d'Ed. Comp^e^, in roden lack gedrukt. Ter ordre van de h^r^ command^r^ voorn^t^ en den Raad getekent. **Jacob Versteege,** secretaris. [1])

CCCLI. KUST VAN KOROMANDEL.

6 September 1674, [2])

Wij zijn nog in den oorlog tusschen Nederland en Frankrijk. De Franschen hadden „den Koning van Golkonda sonder eenige het allerminste regt affgenomen de stad St. Thomé om hen daer te vesten . . . dan op 't versoek van derselver Koning van Golkonda, een oud vriend van de Comp^e^ sijnde, hebben wij van 't eyland Ceylon een goede krijgsmagt derwaerts geschikt ende nu al geruijmen tijd de genoemde plaats belegert gehouden, om ze aen den regten eygenaer te restitueren"

St. Thomé was dan reeds maanden (sedert Juni 1673) ingesloten, van de zeezijde en met een „veld-leger", en dit met behulp van inlandsche bondgenooten. In deze stad was dus „de Franse Generaal met de resterenden van syn volk" belegerd. Den 8 November kreeg men te Batavia officieel bericht van de Kust van Koromandel, „uyt dewelke adviesen van den 10en September dan is komen te blyken, hoe . . . daar ter kuste op 4 September de vrede (tusschen Nederland en Engeland) vernomen zynde, de Franse binnen St. Thomé 2 dagen daer aen . . . hadden geaccordeert die selve stad in 's Comp^e^ handen over te leveren." (*Dagh-Register 1672*, bldz. 325, 340; *1673*, bldz. 261, 288, 322, *1674* passim en Register)

Artikulen van accoord rakende de opgifte der stad **St. Thome,** besloten tusschen d'Ed. h^r^ Jacob de la Haye, heutenant generael te water en te lande over de legers

---

[1]) In de *Onuitgegeven missive van den Commandeur Maarten Huysman aan G. G. & R. uit^e^ Juni 1681* in *Overgekomen brieven en papieren 1682*, VIII, vindt men nog het volgende

„Translaten der gemaakte contracten en beraamde ordres ten beste van dit rijk, vinden wy in dat van dato 3 Septemb. 1674 met den koning ende landsgroten deses rijx gemaakt, een abuijs in het translateren, gelijk by het overgaande nader en beter translaat blijkt, staande in het overgesondene boek der translaat contracten, op f°. 22 niet regt verklaart, dat den koning en cyxgroten geen successeurs van 't ryk mogen verkiesen zonder kennis en toestemming van d'E. Comp^e^, gelyk egter in 't origineel malabaars duydelyk staat vervat."

Geheel juist komt mij het niet voor, dat hier „een abuijs" is gemaakt. Trouwens uit een noot bij het exemplaar van 1685 blijkt, dat hier een vergissing is van Huysman.

[2]) Uit het Contractboek. — Ook in *Dagh-Register 1674*, bldz. 300, v v.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

van Syn Alderchristelyke Majesteyt den koning van Vrankryk en Navarra, mijt name en van wegen hoog-gend^e Mayest, ter eenre, ende d'Ed. heer Anthonio Paviljoen [1]) Raad van India, gouverneur der custe **Comandel,** commanderende het leger [2]), dat gecampeert is voor de stadt St. Thome, uyt name en van wegen de Hoog Mogende Heeren Staten Generael der Vereenigde Provintien van Nederland en de Honorabele Geoctroyeerde Oost-indische Komp^ie en d'Ed. heeren Gouverneur Generael en Raden der voorschreven Nederlands India ter andre zyde.

Eerstelyk.

Dat Syn Excelentie monseigneur Jacob de la Haye de gefortificeerde stad van St. Thome sal stellen in handen van den gouverneur, de h^r Anthonio Paviljoen, in deselve forma als die sal wesen ten dage van de overleveringe nevens de artillerye, wapenen, ammunitie van oorloge, die in de magasynen van de ges^te plaats ten voors^e dage sulle bevonden werden, wel verstaande dat men ter goeder trouwe niets en sal mogen destrueren soo aen de stad, fortificatien, artilleryen als aen de wapenen der maguasynen, uytgesondert het gene van noden sal wesen omt gehele guarnisoen te armeren, sonder dat myn voorn^e h^r op deselve plaats en dependentien van dien iets sal mogen pretenderen, behoudens nogtans de dingen, dewelke hierna in andre articulen sullen gespecificeert worden.

2.

Dat het gantsche voors^e guarnisoen en dependentien sullen vertrekken in den tijt van vyfftien dagen [3]) nadat het tractaat geteykent en geaccordeert sal wesen, of langer soo het nodig is door manquement in neerstigheyt van de messieurs de Hollanders int bestellen van de lading en de victuale matsgaders van al'tgene van noden sal sijn voor de ges^te inschepinge, waartoe sig verbinden te fourneren vaartuygen, luyden en andre nodige saken, die van doen soude mogen

[1]) Hij was als zoodanig opgetreden in October 1665 (*Dagh-Register 1665*, bldz. 333, 358, 373) als opvolger van Cornelis Speelman.

[2]) Eerst was de belegering geleid door Ryklof van Goens, sedert 't laatst van 1673 door Paviljoen.

[3]) De datum 6 November in *N. N. Biogr. Wdbk.*, VII, bldz. 590 is dus onjuist. De Franschen zijn uit St. Thome vertrokken 24 September (*Dagh-Register 1674* bldz. 335).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

hebben en sullende voors^e troepes uyttrekken, behoudens haar tevens [1]), met haar wapen, bagagie en viveres, paarden, vliegende vaandels, brandende lonten, cogels in de mond en slaande trommels, nevens twee veltstukken van ses ponden bals ten hoogsten, sonder dat men sal mogen visiteren, nog door taste in de bagagie in eenigerley wyse en maniere hoedanig het ook zy, en sullen sig in denselven tyd embarqueren in voors^e vaartuygen en mossuls, [2]) die haar bestelt sullen worden door de Hollanders om te worden gebragt aen de schepen hier na gementioneerd, en sullen uyttrekken aus boven en gaan regt uyt door de korste weg naar 't strand, te weten den geseyden h^r De la Haye met het gantsche guarnisoen en generalijck alwat in sijn dienst van S.jn Alderchristelykste Mayest^t is; en sullen gebragt werden aan de schepen, die haar verschaft sullen worden, sonder dat aan haar eenig ongelijk, beletsel of andre soekingen mag gedaan werden, om welke oorsake, reden en pretexten dat ook soude mogen wesen.

3

Dat [3]) het transport na Vrankrijk van den persoon van de h^r De la Haije en syn bovenges^e troepen van 't guarnisoen van St. Thome de Hollanders sullen lenen en verschaffen twee goede schepen van oorlog, in staat voorsien van seylen, ankers ende syne verdere monture of garniture, generalyck altgene dat tot de voors^e reijse nodig sal wesen en daarin schepen het ges^e guarnisoen en dependenten als ook de mondprovisien en viveres voor agt maanden; en sal de artillerie van de twee schepen bestaan, te weten, het grootste van 10 stx geschut yder van 12 ℔ bals en thien andre van agte, het cleene gemonteert met 10 stukken van agt ponden goet buskruijt en 3000 cogels naar advenand van de artillerije in alles; de cogels en canons van yser sonder in't getal der voors^e 30 stukken te begrijpen de twee metale geaccordeerde veltstukjes, voorsien met haare ammunitie na advenant.

4.

En sal de leninge van de ges^e twee schepen geschieden op de volgende conditie, te weten, dat naar het arrivement van die twee schepen in Vrankrijk Syn Alderchristelykste Majesteyt die beyde voors^e schepen in deselve maniere en forme met haar artillerye en depen-

[1]) *Dagh-Register 1674*, bldz. 301, heeft hier „leven"
[2]) „Mossuls zijn bi melandsche vaartuygen op Cormande." (*Versameling* s v).
[3]) *Dagh-Register*, „Dat tot".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

denten sodanig als deselve op dese custe van Cormandel op haar vertrek met de voors^e troupes van Sijn Maij^t gequipeert sullen sijn geweest, sal restitueeren aen d'Ed Heeren Bewindhebberen van de Honorable Comp. der Hollanders, residerende in de Vereenigde Provintien, of aen degene die van haar zyde volmagt sullen hebben om die te ontfangen en sal ook renbourseren de oncosten van viveres en provisien, met dewelke de twee voors^e scheepen alhier sullen wesen versien door de h^r gouverneur Pavillioen en waarvan d'Ed. heer La Haye alhier acte van ontfang en versekering in goede forme sal verleent hebben.

5.

Dat de voors^e twee schepen sullen vertrekken met d'eerste gelegenth^t, soodra als de bovengementioneerde tyd verstreken en de cargasoonen, viveres en water ingescheept en voorts alles in staat om te vertrekken sal gebragt wesen ende oock de schepen in goede staat sullen wesen naar het seggen van experte luyden en van degene die om deselve te kennen van de eenre ende andre zijde sullen verkoren werden ende sullen hare coers direct naar Europa stellen, sonder sig op eenige plaats, aen de Hollandse Comp. toebehorende en besonderlyk aan 't eyland Mauritius, op te houden maar sullen haar coers buyten ofte binnen door van Madagascer setten, sonder in de havenen van de Cabe de Bon Experance te lopen, maar eenigluck tot St Helene, l'Ascension ofte andere onbewoonde eylanden, sonder te havenen in de plaats van de Staten der Vereenigde Provintien van Nederlandt.

6.

En by aldien ges^e Francen in de twee schepen, hier voren gem^t, eenige schepen van de Nederlandsche Komp. ofte andre onderdanen van den Staat der Vereenigde Nederlanden komen te ontmoeten, soo sullen sig wagten en beloven haar geen ongelyck, schade of beletsel aen te doen, en veel min jegens de forten en comptoiren en plaatsen daaronder [1]) de gehoorsaemheyt van deselve Comp^ie staande nog eenig daad van hostiliteyt hetsy directelyck of indirectelyck te ondernemen Insgelyk beloven ook de heren Paviljoen en Raad, in den name van de Staten der Vereenigde Provintiën ende Komp. der Hollanders, te geven een paspoort en authentique versekeringe om haar te doen passeren in alle sekerheyt en dat de inwoonders en onderdanen der Staten en van de Nederlantsche Comp. haar met

[1]) *Dagh-Register*: „onder".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

sullen mogen molesteren nog eenig ongelijk offte verhindering aandoen maar deselve laten passeren naar Vrankrijk vrijelijken en sekerlyck.

7.

Dat van den dag, dat dit tractaat sal gesworen, verdragen en getekent wesen, tot den geexpireerden tijt van de overgevinge der stadt toe alle acten van hostiliteijt aan wederst. den sullen ophouden en speciaal tot reguarde van de Moren, met die reserve nogtans, dat die van de ges[e] plaatse in de voorgenoemde tyd sig sullen houden in de stat en sijne dependenten, sonder aen de ordonnarisse posten van de Moren en Hollanders verder te naderen dan tot de kerck da Luz van d'eene kant of tot de twee hoogstens langs de watering van de zee, en tot de dragt van een musquetschoot van het fort Dorgeret en aen de andre zyde om de Zuyd; en sullen niet over de rivier, maar wel binnen de gantsche spatie van de voors[e] rivier, komen. Sullen dit de scheijtspalen soowel voor d'een als d'andre wesen en sullen ook gedogen, dat de posten van de Hollanders en van de Moren soo ter zee als te lande continueel als ordonnary sullen bewaart worden, om effectivelyk te beletten het inkomen van alle soorten van provisien binnen de stad St. Thome, sonder dat die van binnen haar soude mogen verjagen ofte beschadigen, sonder dat deselve ook de voors. limiten sullen mogen passeren.

8.

Ende onder voorwaarde dat van den dag van 't voors[e] getekent tractaat off sal gefourneert werden viveres aen voors. guarnisoen, mits betalinge van de selve volgens courante prijs, opdat alle schaade, intresten en alle acten van hostiliteyten ter eenre en ter andere zyde souden ophouden, wel verstaande dagelyx twaalf hond[t] ponden rijs, drie coebeesten en vijftien schapen voor agthondert mannen, 1½ lb rys voor yder man met beding dat de voors[e] koebeesten, schapen en rijs dagelyx sullen geconsumeert werden.

9.

En soo het quam te gebeuren, dat in de tyd hierboven gen[d] voor d' overgevinge der stad een notable magt France schepen quam, om de plaats te seconderen, en datse de Hollandsche schepen, die de plaats beset houden, attaqueren en dat deselve Hollandse schepen dese tragteden te beletten, ja selfs te attaqueren, soo en sullen die van binnen in de stad haar schepen niet helpen nog adsisteren, nog met artillerye

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

nog met volk op eenige barques gestelt die voor de stad St Thome mogte wesen, maar alle beyde de partyen laten begaan; ende ingevalle dat de Hollandse schepen deselve niet en konden beletten nog destrueren of deselve andersints van haar voornemen afwenden, dan sal dit accoord van nul en geender waarde verclaart worden maar by aldien eenige provisie te lande offte water daar binnen quame, die voor minder als voor twee maanden in de voors^e^ stad soude geraakt wesen, soo sal dit contract teenemael zijn effect sorteren en in de voors^e^ forme egter gehouden werden

10.

Dat alle Portugese ingesetenen swarte en andre, uyt de voorn^e^ plaats sullen mogen trekken en sig met haar goederen en effecten retireren alwaar het haar goed sal dunken en dat binnen voors^e^ 15 dagen.

11

Dat de gevangene die gedurende hun beleg soo op Nederlanders als Moren gemaakt zyn van wedersijden sullen wedergegeven worden ten dage van het accoord [1]) teykeninge van het voors^e^ tractaat

12.

Dat mons^r^ den direct^r^ generaal **François Caron** [2]) met alle syne domestiquen, equipagie, wapenen, bagagie met de schepen van de mess^rs^ de Hollanderen het aanstaande monsson sal getransporteert werden naar Zuratte met alle eer en sekerheyd en selver ingevalle hy begeert de reise over land te doen, dat hem dan tot dien effecte nodige pasporten sullen verleent werden.

13.

Datter twee of drie gedeputeerden sullen wesen in het uyttrekken van de troepen van Syn Alderchristelykste Mayest^t^, als die embarqueren sullen in de twee schepen gefourneert door de mess^rs^ Hollanders, en dat ges^t^ gedeputeerden naar het uyttrekken der voors^e^ troepen de sleutels van de stad ontfangen sullen uyt handen van de major van 't garnisoen en dat van den dag dat t voorsseyde tractaat besloten en getekent sal zyn, Syn Excelentie sal senden twee personen van qualiteyt in ostagie, om te verantwoorden voor de viveres die

[1]) *Dagh-Register* „ende"
[2]) *Dagh-Register* bldz. 303, heeft foutief „Baron"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

men dagelyx in de plaatse sal senden. En int geheel vant gantsche tractaat en sal tot verwisselinge een of twee van qualiteyt wegens de Hollanders gesonden werden

14.

Dat het convoy, welk men sal geven aen de 3 Francen, soo men het goed vind te geven, sal wesen ten wille der Hollanders, sonder haar in haar vaart om te leyden, tselve na haar wil latende, gelyk boven verdragen is, nog niemand te stellen op de voors^e twee schepen,[1]) geleend aen de Francen, tegens haar wil

15.

Dat alle de bovenges^e articulen van wederzyden gesworen, geaccordeert en belooft wesende, sullen gehouden en getrouwelyck naargekomen werden ter goeder trouwe sonder eenige fraude ofte list, hetsy door de schryffouten of andre gebreken en vergetingen, en sullen geauthoriseert en geteykent werden door alle, die daartoe van nood sullen syn, sonder dat daarna eenige incidenten soude mogen maken op de begane ofte de gepretendeerde begane fouten in het voorsz. tractaat, alles verstaande ter goeder trouwe als boven

16.

Beloven, sweren, affirmeren en verpligten sig de ges^e heren, s^r Jacob de la Haye, François Caron, directeur generaal ende s^r de Marsje[2]), gouverneur en andre van de principaelste officieren deser plaatse ter eenre zyde, te bewaeren, nakomen executeren en maintenieren exactelyck en ter goeder trouwe door de onderdanen van Syn Alderchristeykste Mayest^t de bovenges^de tractaten en articulen. Ter oirkonde van 't welke sy die hebben geteykent met haar eygen handen en gesegelt met het segel harer wapenen, en ter andre zyde de Ed heer gouverneur Anthonio Pavilioen, en de mess^rs van den vergaderden Raad wegens de Hoogmogende H^ren Staten Generael der Vereenigde Provintien en Honorable Comp^nie der Nederlanden, beloven, sweren, affirmeren en verpligten sig, te houden, (na) te komen, executeren en maincteneren exactlyck en ter goeder trouw door onderdanen der gem^te heren StatenGeneael en de geengagierde van de ges^e Honorable Comp^nie In oirkond van twelke sy die hebben

[1]) Artikel 3.
[2]) *Dagh-Register 1674*: „De Marlle" Vgl. ook de onderteekening.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

geteykend met haar eygen handen en gesegelt met het segel van de Comp[ie] en haer wapenen.

't Geseyde tractaat, inhoudende de de 16 articulen hier boven, sijn gemaekt en geaccord[t], geleyk besworen, soo tot S[t] Thome als **Tiroe Wilikanij** [1]) den 6[e] 7 ber. van 't jaar 1674.

Hier stonden de handteekeninge[n] nevens desselfs [2]) particuliere zegel in roden lack van:

Des Cartes de Sterville [3]), **Jullien. Rackenbeau, de Baigneux, Chreante Aupert Thiverne, La Junequere de Manuvieliers, de Maille, Chevaljer de Maisson Neuve, Baron** [4]) **La Haye en de Torin** [5]), Secr[e].

hier stont het grotezegel van d'Ed. Comp[ie] in roden lak, en ter ordre van d'Ed. h[r] gouverneur ende raat get[t] **N. Ruyser,** Secr[e]

Hier stonden de handteekeninge[n] nevens desselfs [2]) particuliere zegel in roden lack van.

A. Paviljoen, Barent Clebout, Martin Pit, Willem Hartsing, Joan Roelantsz., Herbert de Jager [6]), **François Tack.**

Hier stond Comp[e] kleen segel en g'assign[t]. **N. Ruyser,** Seckt[e].

Lager:

Wy, Maarten Pit, commissaris generael en secrt[e] Raat van 't Nederlands veltleger voor St Thome en François Tack [7]), cap[e] over een brigade Nederlanders in dienst der Ed. Comp[ie] in 't selve voors[e] leger, versekeren en getuijgen, dat wij present zyn geweest bij de beswering, teykening en segelinge van Sijn Exeentie **de la Haye,** den directeur gen[l] **Baron,** [4]) den gouverneur **Maillie** en de voornaamste officieren der stadt S[t] Thome. Was getek[t] nevens stelling van nieuwe

[1]) *Dagh Register*, „Ticowelicani".
[2]) *Dagh Register* beter: „elke"
[3]) *Dagh-Register* „Herville"
[4]) Foutief voor „Caron"? Zie echter ook *Dagh-Register 1675*, blz. 297
[5]) *Dagh-Register* „Lorin"
[6]) Vgl. *Encyclopaedie*, II, blz. 177
[7]) Hij vervulde later een belangrijke rol in den strijd tegen Troena Djaja, 1678, en latere gebeurtenissen op Java. (De Jonge, *Opkomst*, VII, VIII) Blijkbaar had hij hier Staatsche militairen „in dienst der Ed. Comp.", gezonden ter ondersteuning van de O. I. C. in dezen tijd van Europeeschen oorlog.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

zegels. Maerten Pit en François Tack. Nog stond onder elken zeyschrift getek' de Lorin [1]).

CCCLII. KUST VAN KOROMANDEL—GOLKONDA.

11 September 1674. [2])

„De Koningen van **Golconda** hebben verscheyde Firmans [3]) aan de E. Compagnie tot Mazulipatam vergund, zo om haren handel aldaar vry en vrank zonder moeylijkheyd te dryven, als om de goederen in zodanige dorpen, als zy willen te mogen inkopen" (Havart, I, bldz. 148, v.).

Het derde bevel verleend door Sultaan Aboe-l-Hasan Kotbs,ah, [4]) den laatsten Koninк, wegens de tol-vrijheid om de Noord van Cormandel, luyd als volgd

Boven aan stond, den hoog verhevenen God

Wat lager Het zegel van zyn Majesteyt met deze omschryving Het eynde zy met heyl, en geluk.

Daar is een werelds onderdanig gebod, blinkende als de zon, van noödzakelyke agtervolging, zodanig met glans, en heerlykheyd te voorschyn gekomen, op de gebieders, verrigters der zaken, Landdrosten, Heerschappen, Oppassers, op de wegen aan de kant van Bhumond-patam [5]) **Eloer, Raasjemandri, Daatseron, Palikol,** tot aan de gezegende koopstad **Mazulipatam** en de Heerlykheyd van **Akulmonaar,** [6]) te weten

Dat de onderhorige der Hollandsche Kapiteynen altoos met koopmanschappen, dragers, en andre goederen, met Ballagats. [7]) en

---

[1]) Den 24 September vertrokken de Fransche troepen „ende tenselven dage ons volk te gelyk met de Mooren daer wederom hunnen getrokken waeren" Zie verder *Dagh-Register 1675*, bldz 297

[2]) Uit Havart, *Cormandel*, I, bldz 151, v. — In het Contractboek Zeeland IV wordt een zéér verkorte lezing aangetroffen.

[3]) Havart zegt, dat hij „'er meer als vyf-en-twintig .n voorraad" heeft Hij neemt er drie n zijn boek op van 1639, 1658 en onderstaand „bevel" van 1674. Vgl. ook het „Aanhangsel" achter dit deel onder 1658.

[4]) Hij was aan 't bewind gekomen in 1672 en bleef daarin tot 1687 toen Golconda werd veroverd door Aurengzib (Havart, II, bldz 214, 222 Hunter, *History* II (1912), p. 75) en ingelijfd bij het Rijk der Groot-Mogols.

[5]) **Bimilipatam.** (Havart, I bldz 151 noot 1). Vgl. hiervóór bldz 327, v

[6]) „Een dorp, drie uren van Mazulipatam" (Havart, I, bldz. 151, noot 2).

[7]) Een soort „platte vaartuygen" (Havart, I, bldz 152).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

schuytjes over de rivier, en het droge gaan, en komen, zo als het haar gelieft, 't zy dan van boven-genoemde plaatzen naar Mazulipatam, of vice versa en ook naar andre plaatzen, naar haar believen, en dat uyt een onuytdelyke wyd uytgespreydde Koninklyke barmhertigheyd, de tollen, pagten, Pullery, [1]) Moelawisaal [2]) draag gelden, 't zy dan, datze yets op het hoofd of op de schouders dragen, of zommige andere preetensien, 't zy datze een naam hebben, of door gewoonte ingekrompen zyn door het geheele Koninkryk, niets uytgezonderd, quyt gescholden zyn, daarom moeten zy (Regenten) ter oorzake van die geregtigheden, de Hollanderen niet de minste moeylykheyd aan doen, maar toelaten, dat zy met gerusten gemoede haren handel dryven, zich achtende opgelegd te wezen, dit met alle vlyt te bezorgen, op dat de Hollanders niet overkome, dat haar gemoed zoude mogen ontstellen, des zo ymand regt tegen dit werelds onderdanig gebod een verkeerden weg inslaat, zal de Koninklyke straffen, en kastydingen onderworpen wezen, derhalven moeten zy, (Regenten) het Koninklyke dreygement niet verwaarlozende, en in de wind slaande, dit houden voor een zaak van zeer sterken aandrang, zich gedragen naar den inhoud, van dit hoog verheven gebod, en in het minste daar van niet afwyken, en een copye van dit bevel, tot zich genomen hebbende, konnen zy het origineel wedergeven Geschreven den tienden der mane Sjamandi II acher Anno Muhammeds 1085 Anno Christi 1674, ter zyden stond met licentie van de Heer Madoena, generaal boekhouder des Koninks. [3])

CCCLIII. KUST VAN KOROMANDEL.

13 September 1674. [4])

In 1666 [4]) werd Trimelapatnam enz. aan de O. I. C. in pacht gegeven door den naik van Tanjore uit naam van den vorst van Madura, en wel

[1]) Havart, I. bldz. 149.

[2]) Zie over hem Havart, II, bldz. 219 v.v.

[3]) Uit het Contractboek. — In Contractboek-Zeeland VI komt eveneens een exemplaar voor en buitendien nog een exemplaar met enkele wyzigingen en eenige aanteekeningen, welke ik in de noten heb aangegeven, voorzooveel noodig. In het exemplaar op het Landsarchief te Batavia is het contract omschreven als „rakende de inkomsten van de buyten stad Nagapatnam etc."

[4]) Dat dit jaartal juist is (vgl. hiervóór bldz. 334, v.), blijkt uit een aanteekening bij het exemplaar in Zeeland.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

voor den tijd van 3 jaar De Hooge Regeering te Batavia was op dergelijke verpachtingen zeer gesteld om de schulders en verdere bewoners van dergelijke plaatsen „aen 't werck ende in devotie te houden" en bevrijd te blijven van de bemoeiingen der inlandsche ambtenaren. (Vgl. hiervóór, bldz. 334, v en de noot 3 beneden) Zoodra de O I C daartoe de macht had, ging zij daarmede dan ook verder De macht had zij in deze dagen en zij maakte hiervan gebruik

Contract van alliantie en vrede by d'Ed^e Heer Rijklof van Goens, raad ordinaris van Yndia, admiraal en velt overste van 't eyland Ceylon, de kusten Mallabaar, **Cormandel** etc^a, wegens de Nederlantsche Comp^ie aangegaan en gesloten met Cawattaneyke, gouverneur van de **Tanjaouwerse benedenlanden,** wegens Iockenade.[1]) neyk van **Madure,** daar volgens verthoonde volmagt, geextraheert uyt seker ola van procuratie door gem^te neyk van Madure op voors^ Cawattaneyk verleent, gemagtigt synde, deselve met syn eygen handteekening geauthentiseert

Eerstelyk werd d'Ed Comp^a vergund en in vollen eygendom wegens den neyk van Madure door Cawattaneyk van nu voortaan en voor altyd opgedragen de helft der generale incomsten van de buyten stad **Nagapatnam,**[2]) doende gem^te Cawattaneyk, mits desen ook uyt den naam ende van wegen den neyk van Madura, afstand van de andre helft om by d'Ed. Comp^ie in 't geheel en als boven voor altyd de generale inconsten getrocken te werden en souveraine heerschappye daar over te behouden, mits dat d'Ed Comp^ie jaarlijx daar voor aan gem^te neyk van Madura sal voldoen een recognitie van 3000 pond volgens de coers van 't land, synde 10 fanums de pardau ende van 3½ mat[3]) en een welgeschapen olyphant met tanden, die gem^te neyk alhier off op Tutucoryn door d'Ed Comp^ie jaarlix sal gelevert werden.

2

Item vergund gem^te Cawattaneijk wegens voorn^e nayk van Madura d'Ed. Comp^ie van nu af aan en voor altijd de halve generale incomsten en volkomen heerschappij vant dorp **Trimelapatnam**[4]) met de

---

[1]) In het exemplaar in Zeeland VI „Tjockenade"

[2]) Vgl. hiervóór, bldz. 123, 127, 138, 190, v

[3]) Vgl. *Uytreekening*, bldz. 48 „Nagapatnam" en bldz. 38, v v

[4]) In het Zeeuwsche exemplaar staat hier en ook elders in dit stuk „Bimlipatnam (Trimelaryapatnam"). Dit is onjuist, wat Bimlipatnam aangaat ten minste. Dit ligt veel Noordelijker

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

5 andre daaraen behoorende, te weten **Mattigoedy, Cayipatte,** Parradanade Cosse,[1]) **Callicade** en **Palligan,** en de zeeplaats Carcal[2]) alleen, blyvende d'Ed. Comp^e^ gehouden voor de andre helft jaarlyx aen meer gem^te^ nayk van Madura te voldoen de somma van 2200 pard^n^ in contant, te weten voor de helft der inkomsten van 't dorp Carcal 1000 pard^n^ en voor die van Trimelepatnam 1200 pard^n^ [3])

3.

De thien Comp^e^ en de[4]) dorpen sullen syn ende blyven soodanig als met den ouden nayk van Tansjouwer by d'Ed. Comp. is gecontracteert, oog blyft d'Ed. Comp^ie^ gehouden de jaarlyxe recognitie van 1200 pard^n^ of 800 f^n^ aen den nayk van Madure te voldoen.

4.

De bovenstaande parthyen maken samen uyt een somma van 6400 pard^n^ die d'Ed. Comp^e^ aanneemt ende accord^t^ aan den nayk van Madura te voldoen in vier termynen 'sjaars, te weten alle drie maanden een vierde part. dog sullen de termynen niet betaald werden, voor en aleer de drie maanden telkens verschenen sullen wesen.

5.

De heydense pagoden in de buytenstad Carcal en Trimelepatnam staande, sullen syn ende blyven by haar oude privelegie, behoorende hare Bramines die haar nog eenige inkomsten derselve met sullen werden ontrokken.

6.

D'Ed. Comp^ie^ sal haar omtrent des Nayks vyanden neutraal houden, soo lange sy ongehinderd mogt gauderen 't effect van dit contract.

7.

D'Ed. Heer Admiraal sal sooveel mogelyk bevorderen, dat den vryheer Teuver met den nayk van Madure vereenigt en bevredigt werd, waartoe syn Ed^e^ aenneemt tot mediateurs te employeeren per-

[1]) Zeeland heeft „Colle" en „Polheam". Zie ook hiervóór, bldz. 335.

[2]) Zeeland heeft „Carical". Vgl. nog Baldaeus, *Choromandel*, bldz. 156: Kar kal is tegenwoordig een Fransche kolonie (10° 55' N.B. en 79° 50' O.L.).

[3]) Zeeland teekent hierbij aan: „Dat Tenhoreede Sande in dit contract om de geringheid overgeslagen is, zyn myn gedagten, ook kan 't wel weezen dat het stilswygend onder Nagap^m^ begrepen is, alzoo in deezen van de 10 dorpen en t'uynen ook veel korter gesprooken werd, als in de vorige contracten". Wie deze aanteekeningen heeft gemaakt, is mij niet bekend.

[4]) Zeeland heeft hier beter „oude". Vgl. hiervóór, bldz. 138, 191.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

sonen van goede kennis en ervarenth' en een lid uijt het midden van Syn Ed" raadspersonen om soo't mogelyk is den Teuver daartoe te disponeeren. [1])

Dit contract sal wedersyds in de Nederduydse [2]) tale gesz en in 't Baddagas [3]) en Mallabaars overgeset en by d'Ed" h' Admirael en Cawattanayk getekent werden sullende van yder origineel onder den nayk van Madure en d'Ed. Comp" verblyven

In de stad Nagapatnam den 13 September a° 1674. Was geteekent **Ryklof van Goens** en met caracters getekent de naam van **Cawattanaijk.** Lager. accordeert met syn principael, getekent Aernout Tera, secretaris. [4])

CCCLIV. KUST VAN KOROMANDEL—CEILON.

18 September—10 October 1674. [5])

Den 18 September 1674 werd een vredesverdrag gesloten tusschen den vorst van Madura en de O. I. C. Het bevatte verschillende bepalingen, welke ook voorkomen in het vredeverbond van 24 April 1660 (bldz. 161, v.). Dit was gesloten voor „so lange son en maan sal schijnen" Deze hemelichamen schenen niet lang. Immers er rezen geschillen tusschen de Compagnie en „den overleden Teuver" tengevolge van „de quade overzetting der vorige poincten" (het contract van 1660?) Daardoor werd de vriendschap verbroken en „geen gezanten meer aan malkanderen gezonden" Ten gevolge van zijn dood heeft de Compagnie „daar en boven veel ongelyk laten verby gaan, die by zijn leven niet zonder resentument zoude gebleven hebben" Maar na dit sterfgeval waren er in het Madura „groote onlusten ontstaan" en daarom had de Compagnie besloten „de zaeken die gepasseert waren over het hoofd te zien" en op verzoek van den vorst van Madura „de oude vriendschap tusschen de doorluchtige Comp. en 't Gouvernement des Teuvers weder op te regten" Het gevolg was dan onderstaand „accoord" (*Onuitgegeven missive van Van Goens aan den Teuver van 11 Januare 1675*)

---

[1]) Zeeland teekent hierbij aan „Den 18 7 ber 1674 is de vreede geslooten met den theuver Serumaddoc Cheete Paddy dog werd g'excuseerd(?) als Ceylon thans eenelyk aangaande". Vgl. hierachter n° CCCIV

[2]) Zeeland: „duytse".

[3]) Badega-taal. gesproken in het ryk van Madura (*Hobson-Jobson*, bldz. 46).

[4]) Zeeland „Accoordeerd A. Bock. E. G. Klerk"

[5]) Uit het Contractboek. — In het Contractboek Zeeland III komt ook een exemplaar voor dat verschillende aanvullingen geeft op het door my gepubliceerde stuk Ik heb daarvan het noodige gebruik gemaakt In het Landsarchief te Batavia berust ook het slot dezer overeenkomst van 22 September „Acte van consent tot het slaan van pagoden fanums off andere spetten tot Nagapatnam door Cawette neyk" en dit slot ontbreekt in Contractboek Zeeland.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Accoord gemaakt ende aengegaen tusschen **Trimelesede Paddy Catty,** [1]) Teuver, heere van **Ramnanacoil** ende verder daar onder gehorende landen ten eenre, en d'Ed. Heer **Rijklof van Goens,** raad ordinaris van India, superintendent, admirael en veldoverste over de kusten van India, Cormandel en Ceylon wegens de heren gouverneur generael en raden van India, als representerende de generale Komp^e^, ter andre zyde, in de stad Nagapatnam in dato . . . a^o^ 1674 [2]) in manuere en op conditie als volgt.

Eerstelyk datter sal syn een vaste heide, vreede en goed vertrouen tusschen d'Ed. Comp^e^ en den Teuver voor eeuwig, onverbrekelyck en soo lange son en maen sal schynen.

2.

Datter sal sijn een gelimiteerde vaard tusschen wedersyds onderdanen in malkanders landen en havens, en dat de engte van **Mannar** door Teuvers volk mag werden bevaren, en d'engte van Ramnanacoil [3]) by d'onderdanen der Ed. Comp^e^, mits betalende yder als de usantie des lands mede brengt en dat haare coopluyden sullen voegen na d'ordre, die een yder sal werden gegeven en de wetten der landen sullen medebrengen.

3.

Dat nogtans d'oorloogsvaartuygen ende geen coopmans^en^ in hebben, van beyde parthyen sullen vry syn.

4.

Dat om de vriendschap te onderhouden en alle voorvallende verschillen en gravamina [4]) in minnighap te vereffenen, jaerlyx eens gesanten van wedersijds sulle werden versonden en indien d'een of d'ander parthye nodig agte eenige meerder legatie te doen, om iets voor te dragen, sal 't selve vermogen te doen.

---

[1]) Zeeland „Serimaddoe Chede Paddij Catta" - Hij wordt hierin genoemd „Vryheer"

[2]) In Contractboek Zeeland III wordt de precieze datum genoemd, 18 September 1674. In de Verbalen - Nederburgh wordt dit accoord geplaatst als dagteekenend uit 1674, zonder nadere aanwijzing van datum.

[3]) Zeeland „en Pambenaar" (Vgl. de *Nieuwe kaart van . . Ceylon* bij Valentijn, V, 1 Thans Pambam Passage. — Vgl. ook hiervóór, blz. 146)

[4]) Bezwaren.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

5.

Den Teuver sal de vryheyt van drie [1]) thonijs in de peerlvisschery, genieten even als hij deselve ten tyde van de Portugees heeft gehad en genoten.

6.

Dat aen gem[te] teuver en sijne onderdanen passen sullen werden verleend naar alle de havens van d'Ed. Comp[nie] en waarmede sij in alliantie en geen oorlog ofte eenig ander verschil zyn, maer anders met.

7. [2])

Eenige doodslagers, verraders of andre bose onderdanen van d'Ed. Comp[nie] na des heren Teuvers landen komende te verlopen, of wel eenige soodanige quade onderdanen van den heer Teuver naar Comp[e] landen, sullen van wedersyden deselve g'trouwelyk werden opgesogt, en yder aan sijn Heer overgegeven werden, om haar correctie te ontfangen.

8.

Bij eenige stormwinden of andre toevallen ter [3]) Comp[nie] schepen en vaartuijgen als van derselver onderdanen aen des heer Teuvers landen komende vervallen ende te stranden, sal van de overgeblevene goederen of vaartuijg niets vermogen naar hem te nemen, maar sijn mangaars en onderdanen versogt werdende om de behulpsame hand te bieden, 't selve te doen, voor 't welke niet anders als berg- of arbeydsloon sal werden betaalt. Van gelyke op des Comp[e] landen eenige vaartuygen komende te stranden, soo van de heer Teuver als desselfs onderdanen, sal ingelyke maniere als voors[e] staad mede gehandeld te worden.

9.

D'Ed. Comp[nie] sal in des h[re] Teuvers landen, tsy op **Thondy** [4]) of **Adriapatnam,** [5]) of daar sulx d'Ed. Comp[nie] best sal gelegen komen te negotieren, een resident [6]) mogen plaatsen, om daar voor haar te negotieren, ook soo der eenige twisten tusschen d'onderdanen van

[1]) In het Contract 1660 was het nog „vijf thonis"
[2]) De volgende bepalingen komen niet voor in het verdrag van 1660.
[3]) Zeeland „ter zee"
[4]) Tondi in het Noorden van Madura aan de Kust.
[5]) Adrampet of Adirampatnam in het tegenwoordige Tanjore (10° 20' N. B. en 79° 23' O. L.).
[6]) Zeeland: „een resident residentie van blank volk mogen planten"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

d'Ed. Comp. en den h' Teuver mogen voorvallen, daar terstont kennisse van te komen doen, opdat yder goed regt mogt erlangen en van overlast bevryd syn, en soo de h' Teuver ook ijmand van syn volk op Manaar off Jaffanapatnam wil laten, sal sulx mogen geschieden, mits geen Moren, maar van des Teuvers eygen volk sijnde en sal de huijsinge voor des Teuvers volk op Teuvers kosten en van Comp.e volk op Comp.e kosten werden gemaekt, en ook dese residentien [1]) weder mogen uytgeset werden sonder offentie.

10.

By aldien de Portugees of eenige andre natie uyt Europa voor deselve den h' Teuver den oorlog mogen komen aen te doen, sal d'Ed. Comp.le wanneer 't sijn Excelentie mogt versoeken, gehouden sijn, hem met haar magt na haar vermogen en gelegenth.e bij te staen en van gelycke sal ook den Teuver d'Ed. Comp.le, wanneer sij het versoeken, gehouden sijn met magt te helpen, wanneer van eenige natien vyandelijck mogten werden aengetast.

11

Soo d'Ed. Comp.le des Teuvers volk van noden heeft in eenige oorloge, sal d'Ed. Comp. de kosten betalen, en soo ook de Teuver van d'Ed. Comp. eenige hulp begeert, sal den Teuver d.onkosten betalen.

12.

Het duyken van de chancos sal door de onderdanen van den Teuver, sooverre sijn stranden van 't vaste land strekt, werden gedaan, mits dat hetselve sal geschieden met toestaan van d'Ed. Comp.le en datse deselve ook aen niemand anders dan aen d'Ed. Comp.le ter marktgang sullen leveren.

13.

Dat ongelyx op alle d'eylanden, d Ed. Comp. toebehoren[de], gene zalje, [2]) uytgesondert Rammanacoil. door des Teuvers onderdanen sal werden gegraven ofte vervoert, dan met speciael consent van d'Ed. Comp.le

14.

Dat alle de rochevellen die in de binnenbogt door de vissers werden aengebragt, aen niemant anders dan aen d'Ed. Comp.le sullen werden

[1]) Zeeland „Residenten"
[2]) Zeeland „saye" De beteekenis van dit woord is my niet bekend.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gelevert, sonder dat andere inlandse cooplnijden daaraen sullen mogen participeren.

15.

Dat de [1]) debiteuren van d'Ed. Comp[e] sullen staan onder het speciaal bevel en judicature [2]) van d'Ed. Comp[e], daaronder expres werden begrepen de hooftwevers en coopluyden, soowel Heydenen als Moren. [3])

16.

Dat al degene die bevonden of agterhaelt sullen werden, 's Comp[e] peerlbanken te beroven of buyten d'ordinary tyd en uytschryving van d Ed. Comp[e] elders op de peerlbanken gevonden werden en het duykersgereetschap by haar hebben, aen d'Ed. Comp[e] sullen werden overgelevert, tsij dan wat of wiens volk het mogte wesen als More, 's Jentiun, Parrias, niemandt uijtgesondert.

17. [4])

Den h[r] Teuver neemt aen en belooft, voortaan geen Mallabaarse arreeq [5]) tsij met vaertuygen of elders, door d'engte van Rammacoil te sullen laten passeren. belovende d'Ed. Comp[e] daartegen, soo veel Ceylonse arreeq jaarlyx op Adrangapatnam ofte elders te bestellen, als die plaats of in't gehele land van den h[r] Teuver sal komen werden vertiert ende verhandelt.

In den Jare 1674 op den 22[en] dag September Cawattaneijk ordonneerd de [6]) en alle die daar aen horen tot **Kiweloor,** [7]) dat terwyle den gesant van de Ed heer admirael Timersa [8]) by my is gekomen en mij versogt om pagoden, fanums of ander geld tot

[1]) Zeeland[e]: „alle"

[2]) Zeeland: „en zeekerlyke gehoorsaamheid"

[3]) In Zeeland volgt hier nog: „of eenige andere geslagten van koopluiden"

[4]) In Zeeland luidt dit artikel als volgt: „Den gekookten en andere arreek, die van Mallabaar en daar omtrent komen mogt zal den Theuver moeten bezorgen en maeken, dat niet in zijne havens komt noch door Pembenaar passeert. Daarom zal in alle havens van den Teuver zoo veel arreek als er gesleeten kan werden door d' E. Comp. daar besteet en verkogt werden"

[5]) Areca catechu, pinang, betel. *Encyclopaedie* I. bldz. 59, 228, III, bldz 408. De Clercq, *Woordenboek*, bldz. 171, v. Veth, *Uit Oost en West*, bldz 226, v v. — *Hobson—Jobson*, p. 35, 89f).

[6]) Onleesbaar

[7]) Op Wyld's *Map of India* vindt men een plaatje „Keevalore" ten Z. van Negapatnam.

[8]) ? Hij wordt later genoemd „den Bramine Timersa". Hij trad hier op als „gezant" van Van Goens.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Nagapatnam te mogen slaan, 't welk is toegestaen en vergund, mits dat den Neijk de helft der voordelen zal genieten en daarom moet gij haar loven en onderdanig zijn. **Ceridan,** synde de gewone ondertekeninge van Cawatta neijk. Ter syden stond. **Wengitta Rengaye,** secret[a] en lager accordeert Nagapatnam 10 October 1674. Was getekent **Pieter van Outshoorn,** genoemt **van Sonnevelt,** raad en secret[a]. Nog lager stond. accordeert [1]) Colombo 4 December 1674 en was getekent **Hendrik Schook,** clerq.

CCCLV. MAKASSAR.

11—13 October 1674. [2])

Met het sluiten van het Boengaaisch tractaat was de suprematie der O I C over geheel het Zuidwestelijk schiereiland nog volstrekt niet volkomen gevestigd (vgl. hiervóór bldz 426 enz.). Tot die landstreken, welke den strijd voortzetten, behoorde het rijk Mandar (aan de Westkust). De leiders der O I C weten het vooral aan „de practyque en aenradinge" van Karoengkroeng dat dit landschap „en andere daar omtrent gelegen Koninckjens noch in haar voorigen stant bleven sonder af te comen of haer voor de Comp[a] te verootmoedigen, waartoe sy eerst door vriendelycke middelen souden aengemaent worden en oock om haer mede in 't bontgenootschap te begeven, doch sulex met willende helpen, was 't voornemen haer op een andere manier te soecken" Dit bezoek „op een andere manier" zou moeten worden gebracht en men nam daarbij radja Palaka in de armen en in 't laatst van 1671 werd begonnen met de krijgstoerustingen, welke niet vóór het laatst van 1674 konden worden beëindigd met het sluiten van onderstaand verdrag „Sulks nu op 't gansche eyland Selebes alles in ruste onder 's Comp[a] gehoorsaemheyd ende bondgenootschap waere gebracht" (*Dagh-Register 1670—1671*, bldz. 72, 454, *1672*, bldz. 7, *1673*, bldz. 140; *1674*, bldz. 287

Articulen en poincten, waer op tusschen de groot vermogende coningen van **Mandhaar** met namen dam **Roose,** koning van **Bellanipa,** [3]) dam **Managai,** gemagtigde van den koning van **Tcinrana,** [4]) dewelke door indispositie niet is kennen afkomen, dam **Mattanan,** conink van

[1]) Wat deze accordantie te Colombo beteekent, is mij niet duidelijk.

[2]) Uit het Contractboek, ook te Batavia en in *Dagh-Register 1674*, bldz 287, v.v.

[3]) Balangnipa. Vgl. *Dagh-Register 1672*, bldz. 7 Zie ook Valentijn, III, 2, Macassar, bldz 133

[4]) Tjenrana Vgl. hiervóór, bldz. 441

This content downloaded from 46.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Maijetme, [1]) dain **Mandiacal,** coning van **Parapodan,** [2]) dain **Marena,** coning van **Biawang,** [3]) dain **Babang,** koning van **Caloeco,** [4]) dain **Marre,** koning van **Bodeo,** [5]) dain **Slalla,** koning van **Mapilli** [6]) en de galaran dain **Mocoele** [7]) ter eenre en den heer president David Harthouwer [8]) als oppergesaghebber over Comp[a] conquesten op dit eijland Celebes met den aencleven van dien, in den name van d'Ed. h[r] Joan Maatsuijker, gouverneur generael en de Heren Raden van India, representeerende de Hooge Regeringe en oppermagt van wegen de Generale Vereenigde Nederlandse Geoctroyeerde Oostindische Comp[ie] alhier in India, ter andre zyde is gemaekt, gesloten en vastgestelt een eeuwig durende, vaste en goede vreede, vrund- en bondgenootschap.

1.

In den eersten beloven sy, koningen, aen d'Ed. Comp[a] over te sullen geven alle hun grofgeschut ende bassen, welke sy in haar vermogen hebben voor de waardye erkentenis der gunste en gratie, dat haar het minder geweer werd toegelaten te behouden.

2.

Dat sy voortaan ende altijd sullen wesen vriend van 's Comp[a] vrienden en vyand van Comp[a] vijanden, item ook onder Comp[a] banniere by voorval van eenige oorlog hierby en omtrent tegens wie het mogte wesen sonder eenig onderscheyd hun waardig thonen en laten vinden.

3.

Datse tallen tijde, daartoe geroepen wesende, alhier aen 't Casteel sullen moeten houden en versorgen sooveel manuen als na ratio de sterckte hunner negorijen sal geoordeeld werden uijtgemaekt te komen werden, tot sodanige diensten als mogte komen te vereyschen

[1]) *Dagh-Register,* bldz. 297, heeft „Marenne" (= Madjène (?)). Vgl. *Encyclopaedie,* II, bldz. 664.
[2]) *Dagh-Register* „Parapoean" (Vgl. *Encyclopaedie,* t.a.p.
[3]) *Dagh-Register* „Binoang" (Binoeang)
[4]) *Encyclopaedie,* t.a.p.
[5]) *Dagh-Register* „Boeko" — Mij onbekend.
[6]) *Encyclopaedie,* t.a.p.
[7]) *Dagh-Register* „Makoeloe"
[8]) Deze was in het begin van 1673 van De Jongh, die in December 1672 te Batavia overleed, opgevolgd (*Dagh-Register 1673,* bldz. 34, v.v.).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

4.

Hoogst gem^te koningen beloven ook, geene van onse vyanden te sullen herbergen nogte in haar negoryen woonstee vergunnen, voornament. gene Maleyers, Moren ofte dergelyke vreemdelingen, ende degene die er nu in mogte wesen, ordonneren te vertrekken.

5.

Zullen ook ten eersten en sonder uijtstel aen ons overleveren sodanige Europiaense overlopers, als hun daar nog mogten ont houden Item alle veroverde en weggelopene slaven, dewelke onse ingesetenen alhier toebehoren ende van deselve sullen komen aengewesen te werden.

6.

Insgelijx sullen op vrije voeten gestelt werden alle personen, tzy Ternatanen. Macassaren, Bougysen, Boutonders als andre inlanders, die gedurende den oorlog by hun gevangen becomen of wel^ derwaars henen om den oorlog gevlugt of hun ter woon geset mogten hebben.

7.

Dat wanneer met hare vaartuygen herwaars komen, gehouden sullen wesen eerst voor dit Kasteel aen te leggen, om hare komste bekent te maken, zonder in eenige rivieren te lopen buyten voorweten en licentie van den Presidend of gesaghebber alhier ten ware door quaad weder of hoog dringende zeenood, gelyck zy met deselve vaartuygen niet wederom en sullen vermogen te vertrekken, bevorens dat met den behoorlyck licentiebriefe versien syn.

8.

Sa. d'Ed. Comp^te en d'ingesetenen van deselve vrystaan, alle rivieren en negoryen van Mandhaar te bevaren, sonder eenige verhinderinge, en daar mogen dryven alle sodanigen handel als t haar goet dunken sal, onbeswaard van alles, en buyten tegenspraek van ygelyk, dog besonderl de Comp. geprefereert sijn voor alle andre.

9.

Alle soorten van coopmanschappen in haar land vallend, voornamentlijck cassalinga (by haar gen^t caso manus [1]) als de Comp^te

[1]) *Dagh Register* „cajo manis" = kajoe manis (vgl *Encyclopaedie*, II, bldz 251, en *De Clercq, Woordenboek*, s.v.).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

genegen is die te kopen aen niemand anders sullen mogen gelevert werden, mits betalende a pryscourant[1]) en in der buscheyt

10

Des sal d'Ed Comp[t], indien 't geraden agten, ter plaatse daar t mogte best gedoordeelt werden, een logie op te stellen en eenig volk ter handel te leggen, die de hoog ged' koningen aernemen te protegeren [ende] in alles de behulpsame hand te bieden waar t verzyschen mogte

11

De ingesetenen en onderhorige van gem koningen sullen nergens vermogen buyten 's lands te varen sonder passeart van de Comp[t], die sy selfs altoos moeten komen te versoeken aant casteel Rotterdam insgelyx geene vaartuygen van buyten of binnen 's lands vermogen aen te nemen sonder passe of licentie als alleen die van de nabygelegen en wel bekende bondgenoten op dit eyland gelyck als Tanete, Berrou,[2]) Bathokokar[3]) etc[a]

12

Soo en sullen niet vermogen te admitteren eenige buytenlandse gesanten tsy van wat quartier of geweste die mogen komen veel min eenige verdere correspondentie met uijtheemse koningen en vorsten te houden en te hebben, om alsoo van alle nabedenken en opspraak bevryd te wesen.

13

Alle gemaekte vastigheden sullen met den eersten geslegt en afgebroken werden en geene nieuwe wederom opgen aakt als met voorkennisse ende toestaan van degene die wegens de Comp[t] 't gesagh aldaer representeert

14

De negorijen **Bienang-crain, Kadokan** ende **Cadang-Cadang** die voor heuen hebben gestaan ende gesorteert onder 't district van **Sabito,** ook we generaliter **Taparlang,**[4]) dieselve sullen met t selve regt ende prerogatiuen wederom vervallen en gestelt werden onder

[1]) *A prix courant*
[2]) Barroe (Westkust)
[3]) *Dagh-Register* Batoukoka"
[4]) Is dit Tapalang?" Dan zou *Encyclopaedie* II, blde 664 niet geheel juist zijn.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

de heerschappij van den wettigen heer, wien deselve vóór den oorlog hebben toebehoort

15.

Tot een erkentenisse van hunne trouw aen d'Ed. Comp^nie beloven de hoogst gem^de koningen aen d'Ed. Comp^nie te leveren 30 et^e slaven in plaats van de vereyste boete en penaliteyt, die sij gehouden waren uyt te keren tot voldoening van 's Comp^s onkosten, omtrent en tegens deselve in d'exploten gedaan en geconsumeert, waarvan sij op hun ootmoedige beede „nuts hun onvermogen" [1]) blyven geexcuseert

Dies werden de voors^e koningen van Mandhaar by de Komp^nie ende bondgenoten hier en tegens weder erkent ende aengenomen voor vrye en waarde vrinden en bondgenoten, ingelyke als de koningen van Ternaten, Bouton, Macassar Tello ende Boegies etc^a, met belofte deselve te sullen bystaan en ter hulpe te komen als 't mogte komen te vereysen.

Alle welke vorenstaande poincten hebben de koningen van Mandhaar, in den hoofde deses genom.neerd, yder voor sigselven, ende gesamentlyk voor 't gehele volk van Mandhaar desen op den Alcoran besworen, ten overstaan van de nevenstaande bondgenoten en raadspersonen, die desen mede soo versegelt als onderteykent hebben. Onder stond in't casteel Rotterdam op Macasser den 11de October 1674. Ende was getekent van alle de koningen der Mandaresen, in den hoofde deses genomneert, als ook wegens de Comp^nie met Comp^s groot zegel versegelt en door den h^r **David Harthouwer** geteykent, ter presentie van eenige voorname Comp^s bondgenoten, als Syn Hoogh^t **Palacca,** den coning van **Loeboe,** Syn Hoogh^t arou **Vaqua,** cram **Linques,** arou **Cajo,** arou **Maroangi,** ende arou **Tanete.** Item den verderen raad deses kasteels, die 't selve ook met hunne gewoneⁿ handteykeninge hebben onderges^n. Onder stond [2]) naar gedane collatie is desen met sijn origineel accorderen bevonden, int casteel Rotterdam desen 13 October 1674 en was getekent **Willem Baatiscq,** secretaris.

[1]) *Dagh-Register* „gunstelyk blyven "

[2]) Deze collatie komt, natuurlijk, niet voor in het *Dagh-Register*

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCLVI. SURATTE.

27 November 1674. [1])

Van welke beteekenis deze „directie" in die dagen was, blijkt uit de „heerlyk suyvere overwinste boven alle ongelden" van f 855285, 18, 8, volgens de boeken gesloten 14 Juni 1674 (*Dagh-Register 1674* blda. 320). Doch waren, „de geweldenaeryen des gouverneurs, etc. soo groot dat men daer langer niet conde negotieren ende daeromme geresolueert had eens een inzicht van de gelegentheyd der stad Cambaja [2]) te doen nemen", zooals de directeur Volger den 8 October aan G. G. en R. berichtte (*Dagh-Register 1674*, blda. 349). Spoedig daarop veranderde de toestand met de onverwachte komst van een tweeta. schepen der Compagnie waren „de onbeschofte Moorse gewelden des gouverneurs, etc. heel gecesseert en sy daardoor in sulken na bedenken gebragt, dat alle pretentien en incivilityten tegens de Comp^e^ meest wederomme [3]) waren bygeleyt en satisfactie van gedaan" (Missives van Volger van 17 December 1674. Vgl. *Dagh-Register 1675*, blda. 64, 84, v.).

Handschrift van den gouverneur Geasdischan [4]) op den 27ste 9^ber^ 1674 ten faveure van de Nederlandsche Comp^ie^ verleent aan den Ed. heer **Willem Volger,** [5]) raad extraordinaris van India, commissaris en directeur tot **Suratte,** ten selven dage overgelevert.

Luijdende getranslateert in onse Nederduytse tale aldus:

alle hooge en lage officiers van t Suratse tholhuys, zoo tegenwoordige als toekomende, sij kond en kennelijck dat alle negotianten, die van de Nederlanderen het coper handelen, d'ordinaire en voor desen in gebruijk geweest zynde Comp^nie^ geregtigheyt van de munt sullen werden vrijgeschonken, buyten dat so sal men aan sodanige negotianten tuytvoeren van d' mineraal om gene oorsaken ook mogen verhinderen, maar t selve sal haar alles, gelyck gesegt, sonder de geregtigheyd aan de munt te voldoen, vrij en liber vergunt werden.

Soo mede sullen sij, Nederlanders, soo vele contanten en goederen naar Bengale en andre gewesten van hier vervoeren als zullen begeren, sonder dat haar dat sal mogen werden belet.

Desgelijx sullen haar ook gene mantementos [6]) ten behoeve harer

---

[1]) Uit het Contractboek. Ook in Batavia.

[2]) Cambay op 22° 18' N. B. en 72° 40' O. L. (Vgl. *Corp. Dipl.*, I, blda. 269, 278, 331).

[3]) Vgl. hiervóór, blda. 218, 223, v.v.

[4]) De gouverneur bestuurde de stad namens den Groot-Mogol Aurangzib. (Vgl. Hunter, *Gazetteer* XXIII, p. 155. — Zie ook hiervóór, blda. 215).

[5]) Hij was 1673 opgevolgd aan Andries Bogaert. (*Dagh Register 1672* blda 216, 234, *1673*, blda. 208).

[6]) Levensmiddelen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

schepen en soovee. met deselve van hier soude willen vervoeren, mogen werden gewe,gert

Dat sy hare coopmanschappen en goederen, die telkens aanbrengen, ook sullen mogen overdoen aan wien begeren, sonder dat men haar daarmee de minste nadeel sal mogen toebrengen

Haar aancomende geladene vaartuygen sal men ten eersten ont lossen, de goederen in haar packhuys opslaan ende deselve van daar sonder versuym ,en wanneer die in hun logie begeren) aan haar ook moeten laten volgen

In alle wydere saken, die sy mogen versoeken ende benodigt syn sal men haar, sonder van hun eenige giften of gaven op 't een of 't ander pretext af te vorderen steets behulpig zyn en haar redelyke begeerten naarkomen.

Dit vorenstaande sal dan van een yder, die mogte aangaan, promteyk geobserveert en naargekomen moeten werden Boven dit geschrift stond den voorm[n] gouverneur **Geasdischan** syn snap met inkt gedruckt Onder stond gecollationeerd. accordeert met syn minutte Suratte ady 24 April 1675 was getekent G' Hooft D[n] clercq)

CCCLVII. KUST VAN KOROMANDEL—GOLKONDA.

November—December 1674. [2])

„In het Jaar 1674 was er weder oneenigheid over de drie duyzend oude Pagoden,[3]) of de vyf-en-twintig-duyzend guldens, en toen gelaefde het den Koninck een nieuw scherp bevel uyt te laten gaan" (Havart, t.a.p., bldz 152)

Daar is een hoog verheven gebod, wiens grondslag rust op de wille des Konincks, van de wereld te gehoorzamen, zo verheven als de Zon, van het Hof het welk een Myne is van geregtigheyd, gezegend en vol van Gods stede-houderschap, zodanig met glans uyt gegaan, namelyk

Het handvatzel van verheventheyd, en van de raatsheerschap de uytgelezenste in aangenaamheyd, een welvaart-zoeker van het Hof, waar naar toe alle menschen haar toevlugt nemen een verzekerde

[1]) Misschien „G[n] Hooft, Comp[nes] clercq"

[2]) Uit Havart *Coromandel* II bldz. 152, v. In Contractboek Zeeland IV, komt een kort uittreksel voor — Over den datum vgl. men het slot

[3]) Vgl. hiervóór, bldz 513, noot 3)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

slachtofferhande op het voetpad van knegtelyke dienstbaarheyd, Muhammed Ibrahiem, Hawaladaar der Zeehavenen en de overige gebieders tot **Mazulipatam,** met de Koninklyke gonsten bedekt, en veraanzienlykt wezende, weten hoe het in deze dagen ter verhevener Koninklyker oren gekomen is, dat gy om de drie-duyzend oude Pagoden, of jaarlykssche Mazulipatamsche erkentenisse moeylykheid doet aan de onderhorige van het handvatzel van voortreffelykheyd, en kloekheyd, den voordeel-zoeker van het hoog-verheven Hof, den Hollandschen Capiteyn, woonachtig ter voorgeschrevene Zeekoopplaatze Mazulipatam, en de goederen verbied op te voeren naar de Koninklyke stad **Heyder-abaad,** vorders pleegd gy onhebbelykheden, en plageryen aan de wisselaars, koopliedeu, en andre gevolmachtigdens der voorgeschrevene Hollanders, derhalven komt dit hoog-gebod uyt, by aldien dit voor-aan-geroerde mocht geschied wezen, zo moet gy de drie-duyzend oude Pagoden van erkentenisse aanzien, als ofze geschonken waren, en aftrekken van de pacht penningen die gy jaarlyks betalen moet, hare goederen of koopmanschappen buyten reden niet verhinderen, hare onderdanen, zonder reden, of pretensie geen onbeleeftheyd aandoen, die tegen de billykheyd stryd, maar liever in alle behoorlykheyd, hare zaken helpen bevorderen, en begonstigen, op dat zy in gerustheyd haren handel mogen dryven, vast-stellende dat de klachten, en zuchtingen der Hollanders, tot in myn hart doordringen, des ziet wel toe, dat'er noyt klachten by my dierwegen komen overwayen, geschreven in de gelukkige mane Rammasaan, in 't jaar Muhameds 1085,[1]) onze styl omtrent het jaar Christi 1674, ter zyden stond' Met oorlof van den alderdichtsten aan den Koninк, den vertrouden in het vermogen des Ma,esteyts in den welken alle gewoontens, en manieren des Koninks verzameld zyn, den weter der Vorstelyke geheymen, den Pandiet[2]) **Madoena** Generaal boek-houder des Koninks.

[1]) Ramadhân 1085 begint 29 November 1674 en loopt tot 28 December van dat jaar (*Wustenfeld*, S. 44, f.).

[2]) Vgl. *Hobson-Jobson*, s. v. „Pundit" (p. 740 f.).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCLVIII. KUST VAN MALABAAR.

3 December 1674. [1])

Steeds bleven de Nederlanders voortgaan, de binnenlandsche aangelegenheden der Malabaarsche rijken en vorsten naar hun zin te regelen. Dat thans de lastige en niet-ongevaarlijke „nairos" [2]) geheel tot hunne zijde werden getrokken, was van groote beteekenis.

Confederat e en ame gemaekt in't Co ans jaar 849 den 3e der maand Danuban (December) tusschen de 30 000 nayros van **Courournaddu** alias **Odiampeer,** de 7000 van **Carapuran** alias **Mutam,** de 300 van **Bardella,** de 300 van **Herewene Caddamturutij, Heremessoor Maddatij** caymael de 3000 [3]) van **Baypin,** de **Paletto** met de syne ter eenre [4]) ende den hr command Hendrik van Rheede wegens de Hollandse Comp[ie] ter andre zyde.

Wy verbinden ons voor den welstant van 't Cochinse ryk en voor den welvaart van yder onser in t gemeen en der ingesetenen int besonder goet en quaad gesamender hand te ondergaan, soo mede verbinden wy ons, dat wanneer d'Ed. Comp[ie] eenige vyanden krygt, wy met de Comp[ie] t onser versterking en aenmoediging insgelyx goed en quaad sullen ondergaan, in [5]) die vyanden te weerstaan, als ook alle die tegen het ryk mogte komen ende gemerckt met ons seer onredelyck handeld. ende middelen beneend van ons te komen ruineren, [6]) en daar benevens veel smaad aendoet, met Patarees, [7]) Canarijns en sodanige die 't volk van Mutam en Odiampeer quaelyck willen tegen het alond gebruyk en onse voorregten tot regeeres [8]) int land te stellen. soo hebben wy dese confederatie gemaakt en beeft d Ed. Comp. belooft ons te beschutten en in man ere als boven ver-

[1]) Uit het Contractboek — Ook in het Landsarchief te Batavia en in *Overgekomen brieven en papieren 1685* III — Zie over den datum aan t slot

[2]) Vgl. over hen *Hobson-Jobson*. p. 615 en de daar aangehaalde litteratuur, Baldaeus. *Malabar* bldz 144. v., Canter Visscher bldz 264. v.v

[3]) Batavia heeft „300", waarschijnlijk een schrijffout

[4]) Het exemplaar in de *Overgekomen brieven en papieren 1685* spelt, behalve enkele andere kleine verschillen, de namen als volgt „Canapuram", „Bandella Hemvine Codamturi ui", „Heneneliaer", „Paletto" Bij Canter Visscher in een „Lijst der Nairos", bldz 278 v.v. vindt men enkele dezer namen terug.

[5]) Schrijffout voor „en"?

[6]) Vgl Canter Visscher, bldz 270.

[7]) ?

[8]) Schrijffout voor „regeerders" of voor ragiadores („rasidoors, Land en Plaats Regenten", Canter Visscher, bldz 270)?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

haelt te doen onderhouden En indien ymand in eenigen deele komt afte wijken van 't geen waartoe wij ons mits desen hebben verpligt, soo sullen d'andre en d. Ed Comp^t dien straffen en weder admitteren soo er ymand komt en in dese confederatie begeerd te wesen, die sal mogen ingelaten werden Sommige, die nog buyten dese Unie syn en nogtans daarin moeten wesen, binnen 30 dagen komende, sullen almede ingelaten werden Wijders soo ook ymand sig quam te ontgaan, die sal men daarover bespreken en dan weder admitteren Eyndelyk verklaren wij dat dese confederatie met en strekt om ons te ontslaan van de koninglyke dominie, die de koning van **Cochim** over ons, als synde vassalen naar de aloude gewoonte, is hebbende maar tot uytbreyding van 't ryk, en algemeene bescherming desselven, tegen alle vyanden. Was getek^t by **Hendrik van Rheede tot Drakesteijn** en by den coning van Cochim.

De personen in de bovenstaande Unie begrepen en die present waren

Hoofden over 30.000 nayros van Odiampeer^t

Canturuty nuna, Panacatie panical Puntothara panical, Caddabenat e mena, Mutey pan col, Nanuba panicol, Mama ta panicol, Mulamensy caymal Madatye Eladdam, Irinba Atacheur, Benegum nayre

18 personen wesende yder h^r van 300 nayros Seranganayre

Hoofden over de 7000 nayros van Mutam

Neddam Paracatie panicol, Napelly gurripo, Amellu panicol, Nambia gurripo, Curicatie nayr, Atebuchilleiatu caymal, Mana paddy gurripo. Sequecara gurripo, Polaque gurripo, Masubucathie gurripo. Tacheratu gurripo, Barracaddy caymal Canabadicatu pan col, Maddapelly caymal Mulachery panicol Say panicol. Babel Parambu gurripo. Pulher gatu gurripo. Chenally pattary Pasie Maddatey panicol, Puturanj Cheretaekatu kaymal, Cherrubelly caymal Caddeque Peroty caymal, Pahenhalla cayma., Quanjcatu gurripo Tevelam Poto panicol, Chegallacatu panicol Sequem Cutyl panicol Raramagallatu patare Canicara mena. Manabelli mena, Mequericata panicol. Raticatu panicol, Cannape u guripo, Cezanbi le panicol, Nilaberbytil nayre Chanheran Pelli eleddam, Catreathie panicol. Pramatu nayre, Edda Benatu mena, Paretuulagara panicol Claman Purratu gurripo, Turuttucathu eladam Mattadyl caymal

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

De 3 huysen van de panicals [1]) van Bardella, Mulackery caymal, Agarra caymal den outste, Marby panical, Narypel.e gurupo. [2])

CCCLIX. KUST VAN KOROMANDEL.

11 Januari 1675. [3])

Na het sluiten der overeenkomst van 18 September—4 October 1674 werd door den gezant van den „Teuver" een „nottie opgegeven nopende eenige nadere verklaaring van het contract op de silvere plaat gesneden" van 18 September 1674 „omme over met d'Ed. heer Admiraal te spreeken en te bewerken" (*Contractboek — Zeeland III*) [4]).

In het negende artic.ul werd gesyt dat op Candy [5]) of daar zulks d'E. Comp. best zal gelegen komen te negotieeren een residentie mogen paatzen en zoo den neer Teuver ook jmand van zyn volk op Manaar of Jaffanapatnam wil laeten, zulks zal mogen geschieden, maar omdat daarin geen plaats vastgesteld werd, zoo heeft den Theuver genommeert om voor d'E. Comp. een huis tot de negotie te maeken op **Adrampatnam** en voor den Teuver za. mede een huis tot zijn negotie buiten **Jaffanapatnam** of **Manaar** mogen gemaakt werden.

Nota dit is zodanig den gezant in't Nederduitsch mede overhandigt, bevorens dat het door d'Ed. heer Superintendent [6]) geteekend in margine gevoegd was. Mij present Aernout Faa, sec^r^ Onder stond

---

1) ? — De namen zijn in het ander exemplaar dikwijls anders gespeld. Vgl. ook Canter Visscher.

2) De verbalen van Nederburgh geven als datum op 3 October. Ik geloof, hierbij aan een verkeerde opvatting te moeten denken van een verkorting „X ber" immers ook de maand „dandban" wordt met December vereenzelvigd. Het exemplaar in 's Lands archief te Batavia heeft ook „3 December".

3) Uit Contractboek — Zeeland III.

4) In Zeeland III staan vragen en antwoorden naast elkaar. Ik heb ze onder elkander geplaatst en voeg er bij een wijziging in art. 18 van de overeenkomst van 18 September, die in Zeeland III aan die van 11 Jan. 1675 voorafgaat, maar niet gedagteekend is. Misschien dagteekent zij van 18 September maar zeker is ook dit niet, al pleit vóór deze meening, dat bedoelde wijziging genummerd is 18 en dus aansluit aan het laatste artikel (17) van de overeenkomst van 18 September. Daar echter de datum niet vast staat, heb ik het stuk gevoegd bij de wijzigingen van 11 Januari, zoodat alle aangebrachte veranderingen thans tot een geheel zijn gebracht.

5) In het contract 18 September luidt het „Tondij".

6) Van Goens.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gecollationeerd met het nader translaat, dat door de opperkoopman **Marten Huijsman** en 's bramnees **Timersa** overgezet is, en accord met 't zelve (geteek') **Aernout Faa,** [1]) Sec".

Na het sluiten ende wederzyds ratificeeren deezes contract hebben eenige raatsheeren van den heer Teuver omtrent zyn perzoon (nae 't rapport van den bramme Timersa en gesant Mamapulle Ajen groote instantien gedaan of eenige poincten nader verklaringe te verzoeken welke poincten haren gesant Mamapoele overgegeven hebbende, neffens ole van zyn volmacht, is in rade tot Tuticoryn daarover samenspraak gehouden en eyndelyk met genoegen en wederzydse contractanten gehandelt en beslooten als hiernevens in de nader declaratie uit het Malabaars in het Nederlands getranslateert komt te blyken. Onderstond' Accordeert, was geteekend **F. J. Billing**, E.g klerk. Accordeert **A. Bock,** E.g klerk.

1

Dat in plaats van drie thonys [2]) in de peerlvisscherije te hebben, vier thonys mogen toegestaan werden.

Niet meer dan drie thonys volgens contract en oude usantie der Portugeezen; dog het contract wel onderhouden werdende, dat het op een thony niet aankomen zal

2.

In 't achtste articul, dat het stranden van vaartuigen op des Theuvers cust na de oude gewoonte voor den Theuver mag blyven, dat zulks niet overgegeven werden, maar zoo d'Ed heer Admiraal daarna niet gelieft te hooren dat dan 's Comp. vaartuigen alleen vrij mogen blyven en ook, zoo 't anders niet mogt zyn, ook van alle Comp. onderdanen binnen zeekere limyten.

Dat boven 's Comp. eygen schepen, hoeckers, chialoupen en andere vaartuigen hoedanig en van waar se ook mogten zyn geen andere verstaan werden, dan die passen zullen hebben van **Tuttucorijn, Nagapatnam, Jaffanapatnam, Batticaloa, Gale** en **Colombo, Manaar** ofte eenige plaatsen op **Ceilon.**

1) ?

2) Artikel 5 contract 15 September 1674.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

3.

In 't thiende articul, dat alle natien die tegen den Theuver 't zy omtrent **Rammenecoil, Ramenadepueram** [1]) ende landen aan de zeekant en daaraan grensende onder hem sorteerend, op even gelyke manier met 's Comp. magt zullen bygestaan en te hulp gekomen werden als den Teuver meede belooft heeft met zyn heele magt omtrent d'E. Comp te doen, te weten, tot Nagapatnam en Tutucorijn en derzelver onderhoorige stranden inclusys, maar dat des Teuvers magt niet te water van dit land zal mogen vervoerd werden.

Dewyl dit poinct in de zilvere ola duidelyk staat dat daarom 't zelve ook nu zodanig blyven moet

4

In 't twaalfde articul, dat het duijken van de chancos en den handel van dien magh blyven voor den Theuver, gelijk die altyd voor hem alleen geweest zij, 't welk zoo het niet wezen mag dat den Theuver dezelve magh verkoopen op zijn eigen lant aan dien het hem goed dunken zal of anders zoo den Theuver daarmede niet gezint was te handelen, dat d'E. Comp dan aan hem daarvoor zooveel zal geven als andere hem daar voor bieden, en voor die prijs aan hem te bestellen elefanten, salpeter, swavel. loot ten prijse als daar het ingekogt werd

D E. Comp. door den Theuver versogt werdende chancos te laaten duyken dat aan de prys nader zal gecontracteert werden. hoedanig die aan d'E. Comp. zal gelevert werden.

5.

In het dertiende articul dat de saye [2]) van zodanigen soort als op **Rammenacoil** valt op de andere eylanden zonder daartoe verlof te eysen door den Theuver magh werden versamelt om zyn handel daarmede te doen, 't welk met mogende zyn, dat hy die saye dan mag verkoopen aan die 't hem in zyn land goeddunken zal

Dat de eilanden in de bogt zoowel besuiden als benoorden **Adamsbrug** s Comp. eigen wettige eylanden zyn ende dienvolgens alle de zaye en andere vrugten daarop vallende d'E. Comp. alleen toebehooren en voortaan verboden werd, niemand, zonder alvoren consent van d'E. Comp te hebben, daarop een voet zal mogen te lande zetten op poene dre daarop gevonden werd opgevat en na Ceilon gezonden werden.

---

[1]) ?

This content downloaded from 46.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

6.

In 't veertiende articul dat de roghevellen mogen voor den Theuver blyven op zodan ge wijze als van de chiancos en saye zal toegestaan werden.

Zal volgens het contract nagekomen moeten werden en dien volgens geen antwoord nodig is.

7

In t zeventiende articul, dat den gekookten en anderen arreek, die van Mallabaar en die landen komt, ge yk voor dezen in des Theuvers havens mogen komen ofte zoo d'E. Comp. veel arreek aanbrengt en daarvan veel geregtigheden komen, dat dan den arreek van Mallabaar zal geweert blyven

Van dit articul volgens het contract zn moeten nagekomen werden

8.

Zoo den Theuver by eenich voorval geschut kogels krut en per sonen, die daarmede omgaan konnen, van doen mogte hebben, dat d'E. Comp. hem, Theuver, daarmede helpen zal.

Dat hiervan in't contract met gementioneert werd, dog dat d'E. Comp hem by nood met buskruit, loot en 't geen 's Comp. geleegent heid zal toelaten voor zijn geld helpen zal tot een resonabelen prijs

9.

Dat den Theuver en zyn jnwoonderen de waren en goederen, in haar lant vallende, in de landen van d'E. Comp. om te verhandelen zullen mogen aanbrengen en verkoopen

Dat dit zal moeten gaan volgens contract, maar geen cleeden nog sout na Ceilon dogh wel na Mallabaar te vervoeren.

Den gezant van den Theuver **Mannapulle aljen** heden gehoort zynde, is hem op zijne voorstellen zodanige antwoorden gegeven als voor ijder articul staat aangehaald, derwelke hy ook zodanig met bewijs van dankbaarheid heeft geaccepteert en met veele omstanden van woorden te kennen gegeven, dat zyn heer wel vergenoegt zoude zijn en 't contract wel nagekomen werden.

Tutucorijn den 11 Jann. 1675. Onder stond ter ordre van d'E. heer superintendent en Admiraal **Rijkloff van Goens** en den raad was geteekend **Bernout**[1] **Faa,** Sec^r. Onderstond accordeert met de minuyte waar van de principale aan gem. gezant is overhandigt ge-

[1] Schrijffout voor „Aernout"?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

worden Colombo den 18 Januarij 1675 (Geteekend) **Arnout Faa,** Secretaris.

Ende ten einde de papieren van deeze contractatie t'allen tyden mogten worden by den anderen gevonden en bewaart, zoo is tot meerder verklaringe hiernevens nog gevoegd [1]) het translaat van de ola door den heer Teuver in dato 5 der 1674 nopende die materie aan de heer Superintendent geschreven en den 19 daaraan volgende door den gesant Mamapoele op Tutucoryn aan zijn Ed. overhandigt, zijnde zoodanig als het door den opperkoopman **Marten Huysman** en brammie **Timersa** pertinent uit 't Mallabaars in het Nederlands is overgezet, mitsgaders 't antwoord door zijn E. gem[t] in dato 11 Jann 1675 daarop gepast en in handen van den zelven gezant gelaten, om zijnen neevens de zilvere plaat (door zyn Ed. geteekend) en voorsz. nader declaratie te overhandigen en waarmede de besoing[e] nopende deze handeling dusdanig ten einde gebragt zyn.

Onderstond. Accordeert. Was geteekend **F. J. Billing** E.g klerk. Accordeerd **A. Bock** E.g klerk.

CCCLX. SURATTE.

13—20 Januari 1675. [2])

Den 8 Maart 1675 kwamen te Batavia uit Suratte twee „ryckgeladen schepen" met een gezamenlyk carga van f 1.306,635, 18, 8 inkoops en een brief van „d' heer directeur en raad in Suratta" van 19 Januari. Deze meldden, hoe daar den 10 Januari uit Ceilon waren gekomen vier oorlogsschepen, „t welck omtrent den gouverneur als in gantsch Zuratta sulcken allarm hadde gebaart, dat men nu verhoopte Comp[e] banden met de Mooren aldaar tot groter reputatie wat vaster te sullen konnen leggen", zooals ook bleek uit een missive van den „Moorse gouverneur" aan den „Heer Mahtsuyker, Generaal, die grooter is dan alle andere Generaals", „een hoogh geleert man" (*Dagh-Register 1675* bldz. 83 v.v.)

Diverse Poincten, die dyt name en van wegen d'Ed. heer **Rijklof van Goens,** raad ordinaris van India, superindentent, admirael etc[a]. de dato 13 January 1675 door den Ed. heer raad extraordinaris van India commis-

[1]) Ook in Contractboek Zeeland III.
[2]) Uit het Contractboek. Ook te Batavia.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

saris en directeur **Willem Volger** aan desen tegenwoordigen Suratsen gouverneur **Goasdichan** in't Persiaans sijn overgelevert, die den 20^en^ daaraan door de gebieder op yder voorstellinge in't voors^e^ Persiaans ook gevolghjk met eygen hand beantwoord en aen ons toegesonden sijn.

Eerstelyck soo begeer ik dat den thin, die met onse schepen tot **Zuratta** aangebragt en door in't [1]) aldaar genamptiseert [2]) is gehouden, ons alle weder gerestituëert sal werden, terwyl wij die in den oorlog met veele moeijte en spillinge van ons volk door de wapenen sijn magtig geworden. Tantwoord van den gouverneur Goasdichan was hierop aldus, met eygen handen gesz^e^ den coning Salik [3]) daarover schrijven ende antwoort verwagten.

Ten tweede, soo sijn de sware belastinge van de munt of tangsaals [4]) geld, die men de coopluyden over den incoop van ons Japans staafcoper heevt doen betalen, op den bedongen prijs door ons weder aan haar vergoed moeten werden, dat ons grote schade en verliesen toegebragt heevt, alhoewel wij buyten dien nog al vry meer actien te pretenderen en tegens u uijtstaande hebben, die alsmede gelyk den desen op een ongefundeerde wijse van ons syn genoten. 't Antwoord van gen^e^ gouv^r^ was hierop niet schrivtelyk maar mondelinq aan den makelaar Hussendos [5]) gegeven, van dat hij de schade in den dees jaarse thol daarentegen weder soude resconteren.

Ten derden, is't gebeurd a^e^ verleden datter een schip, tot Zuratte thuys horende, op sijn wederkeren van Aetchin [6]) omtrent Tutucorijn verongeluckt en gebroken is, daar de nayken of straats-heren dan volgens haare maximen van 't genod trecken ende sodanigen schip en goederen als verbeurd en voor haar eijgen houden, dog onse hebben niet te min en vermits het een Zurats schip was, aan de daarop geweest synde volkeren grote hulp en bystand bewesen, om haar personen, goud en andre kleynodien met ons vaartuyg te helpen salveren, op dat sij en al 't haare in de strandheer of Naijks landen niet souden komen te vervallen. Dese onse gedane hulpe is dan by voorn^e^ naijk seer quaad opgenomen geworden, terwijl kennisse heevt,

1) ? Dáár uit (?)

2) Namptiseren = het geven van onderpand (Verdam, bldz. 376, v.). = Hier is de beteekenis eenigszins gewijzigd.

3) De Grootmogol Aurangzeb (1658—1707)

4) ?

5) ?

6) Vgl. *Dagh-Register 1674*, bldz. 91.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

dat door ons toedoen t Zurats volk haar goud en andre cleynodien daaruyt geborgen hebben, pretenderende over sulx van ons 4 [1]) rd^e^ en nu heevt mij d'Ed heer Willem Volger uijt Zuratte ook geschreven. dat onse gedane hulp van de daarop geweest synde personen met hare aankomste aldaar zeer ondanckelyck was beloond, aangesien deselve sonder aansien haar niet en hadden geschaamt, by voorn^e^ Syn Ed. te komen, en met geweld groote pretentien te maken, fruyool voorgewende dat de Nederlanders haar van 't haare teenenmael hadden beroovt, daar integendeel voor ons delvoir 't misnoegen van den Naijk op ons geladen ende 4 rx^a^, soo wy hem, Naijk. anders tevreden willen stellen, buyten twijfel sullen moeten voldoen, die we dan over sulx ook verstaan dat voorn^e^ penningen door den eygenaer van voors^e^ bodem aan ons sullen moeten werden vergoerl, omdat wij daar mede voorn^e^ naijk betalen en niet hem buyten verdere verwydering mogen blijven.

't Antwoord van gem^e^ gouverneur was aldus, wanneer d'Ed van den Naijk en tegelyck van 't volk, dat op d^e^ bodem geweest is, schrivtel bewys dienaangaande komt te vertonen. sal ik in geen gebreke blyven, de penningen te vergoeden.

Ten vierde, nu onlangs is omtrent Gale alweder een Surats schip verongelukt, daar d'onse almede na gewoonte hunne gunstige hulpe hebben gecontribueert, sulx dat 82 man daarvan gekomen ende gesalveert syn geworden. bovendien is aan haar deselve tot onderhoud nog eenig geld gegeven, ook soo sijn deselve op haar begeren doen ([2]) nog aan goud, sijde van Tutucorijn overgebragt Omdat 'k des Comngs volkeren kenne, ben 'k ook steeds genegen om haar in haar ongelucken de behulpsame hand te bieden. dog niet om daarbij eenige voordelen te behalen, maar wel om haar 't selve te doen genieten, waaromme wy ook ten dien insigte onse pasporten aan haar vergunnen, maar nu we bevinden, dat ons goed doen soo ondankelijck werd beloond en men met geweld daar en boven nog ongehoorde actien en pretentien, by d'onse direct voor den dag brengen soo ben te rade geworden, dat van nu voortaan geen meer seebrieven [2]) in Suratte op plaatse onder 't Nederlandse gebied staande, gelyck wel te voren is geschied, sullen werden verleend De gewesten waar wy onse paspoorten van nu af aan menen te weygeren sullen wesen, eerstelyck **Aetchin** en 't onderhorige met ook **Malacca** ende depen-

1) ?
2) Passen.

This content downloaded from 46.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

dentien van dien, soo ook **Ceijlon, Cochim** ende gantsche **Mallabaarse cust.**

't Antwoord van den Gouv^r hierop was dusdanig: 't verlenen van seebrieven na UEd eygen plaatsen staat in UEd. magt en gevolglyck is het in UEd. goede wille daar over te disponeren naar eygen goedduncken.

Ten 5de, soo is bekent dat seker Engelsman met name Robbert Hats ten tyde van den oorlog op Malacca uyt tschip van Cosiamunas met 30 . [1]) aan coopmansz waardije door d'onse gelicht welke goederen hy selvs bekende, hem in eygendom waren, over sulx synde goederen van andre coopluyden onverminderd en md^e [2]) bodem gelaten, waarom souden die anders soo we. als die van voors^e Hatcy niet syn gelicht geworden? Over dese sake heevt men ook al sonder aansien, in stede van regt, onregtvaardig vonnis derven wijsen, ja selvs heevt den verwijser sonder Godes regtvaardige straffe te vresen nog frivole actien van pretens d'onse derven institueeren om voor den [3]) te begeren, dat onmogelijck mag of kan werden geleden, over sulx is myn begeerte, dat na dese sake en wie d^e goederen toekomen, nader ondersoek geschiede en ons regt in alles gedaan werde, als wanneer 'k met 't vereyste antwoord UEd weder sta te dienen. s'Gouv^rs responce hierop was dese, hy sal daarover doen dat regt is

Ten 6de, soo is my oock bekent geworden, dat doen de France natie a^e verleden in Suratte met d'onse in gevegt geraakt waren, men de Suratse ingesetenen haar seggen in faveur van de Francen voor gelooyvaardig en t onse voor gefingeert en onaannemelyck heevt gehouden, kennende over sulx met begrypen wat dit beduyt, wat men hier tegens ons heevt besloten, terwyl men tregt of justitie hiermne niessien [4]) gemaintineert.

't Antwoord hierop is almede niet schryvelyk maar mondelmg door hem aan den makelaar Kissendas gegeven en was aldus: laat de Nederlanders by requeste aan den Coning maar eens de quade gestaltenisse van de Francen te kennen geven, ik sal dan sorge dragen, dat het den Coning toekome, ik en twyfel niet of de Majesteyt sal haar als dan syn land ontseggen

Ten 7de, soo is voor ider kennelyk, dat onse natie al van over lange

---

[1]) Onleesbaar.
[2]) In dito?
[3]) ?
[4]) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

met rust en niet min gunstige bejegeninge der regenten den handel to Suratte hebben gedreven gehadt, dog integendeel tracteert men haar nu daar soo, als het daar al om t rucken en plucken en om te hebben van d'onse te doen, sulx dat genoegsaem blykt men onse natie daar niet meer agt nog extimeert, daaromme geen wonder synde, dat om die oorsaken d onse den lust tot langer daar te blyven daardoor vergaat, [1]) gedurige vrese dood sulx ook al vermeerderen over sulx met in Suratte woonplaats te houden weynig meer te doen, dierhalven alsmede begere dat UEd. daarinne voorsiet, tot welkers uytvoer niemand buijten den Coning en UEd., die den Suratse gouverneur zyd erkennen en gevolglyck is het ook billik dat andre haar met onse saken niet sullen bemoeyen

't Antwoord van den Gouverneur was laat die van UEd natie en die haar saken hier te verrigten hebben by mij komen 'k Sal deselve met Gods toelatinge soo dat behoord in alle gelegentheyd veel eer en alle vrintschap bewysen Onderstond gecollationeerd en met de minute d'accoorde bevonden, Suratte ady 4e April 1675 en was getekent **Gerrit Hooft, Dirc de [2]) Clercq.**

CCCLXI. LOMBOK.

16 Maart 1675. [3])

Het spreekt wel van zelf, dat de Nederlanders na hunne komst in den Oost-Indischen Archipel en na hunne aanrakingen met Bali (1597, 1601 vgl. *Corp. Dipl.* I, bldz. 15) al spoedig bekend raakten met het bestaan van Lombok, te eerder omdat „de Cominck van Baly" rechten pretendeerde op dit eiland Toch kwamen de directe aanrakingen (behalve dan eenige handelsbetrekkingen zonder groote beteekenis) daarmede niet langs den weg van Bali maar langs den weg van Makassar en Soembawa, welke beide eveneens Lombok tot hun gebied rekenden (Zie o.a. hiervoor, Register, *Realia* II, bldz 150, v). Toen wij in 1673 een beetje vasten voet kregen op Soembawa, hebben wij van daar uit eenige „regenten" van Lombok, een verzamelplaats van Makassaarsche uitgewekenen, tot een contract weten

---

1) Onleesbaar

2) Vermoedelijk een schrijffout.

3) Uit het Contractboek In margine staat daar „Macasser 1675" Ook bij W Cool. *Lombok* bldz. 215. In het exemplaar in het Landsarchief te Batavia wordt het aangedaid als „Contract obligatie den laste der regenten van Sallaparang en ten voordeele van d' E. Comp. gepasseert" Eveneens in de Verbaien-Nederburgh, die er echter foutief bijvoegen „gepasseerd op Macasser".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

te dwingen. (Cool, *Lombok*, bldz. 195 v.v. en de daar genoemde litteratuur, *Dagh Register 1675*, bldz. 33, Heeres, *Kleine Soenda-eilanden* in *Feestbundel-Veth*, bldz. 179).

Op heyden den 16 Maart [1]) 1675 compareerde ter presentie van de ondergenoemde getuygen, als rading **Abdi Wierassantana,** rading **Kawissanaijer Coesing,** aria **Boessing,** [2]) tommagon, dewelke mits desen tot een pand wegens veel harer begane fouten aen hun koning [3]) en d'Ed. Comp[ie] beloven, binnen den tyd van 3 naastvolgende jaren aen welgen[te] Ed Comp[ie] sullen opbrengen vyf duysent ofte vyftien duysent [4]) picols sappanhout, dog by aldien gem[te] regenten van **Sallaparang** in gebreke vant selve met te betalen mogte blyven, soo stelt Syn Hoogheyt van **Sumbawa** sig daar als borg voor om 't selve p[r] eerster aenmaning aen d'Ed. Comp[ie] te sullen voldoen, en ten waare gen[e] Sy[n] Hoogh[t] by overlyden binnen desen tyd van de wereld quam te schyden, of wel door andre intervallen, dat alsdan syn nakomelingen ende diegene die in sijn plaats als koning sal komen te succederen, ook gehouden sal wesen den bovengen[e] taxt van vyftien duysend picols sappanhout, gelyck gesegt, aend' Ed Comp[ie] te voldoen.

Alle dit gene voors[e] staat, belooft meer gem[te] Syn Hoogheyt met alle cinceriteyt naar te sullen komen en derhalven tot teken der waarheyd den desen met Syn gewoneliyke handtekeninq bectagtigt heeft. Ter syden stond, ons present als getuygen en was geteekent **Jan France Holsteijn,** [5]) **Gerrit Coster** en **Coenraat van Breijtenbach.** [6])

CCCLXII. SOEMBAWA—MAKASSAR.

7 Mei—23 Juli 1675. [7])

In 1674 was dan een overeenkomst gesloten met Soembawa, waarin dit land tot bondgenoot der Compagnie werd verklaard. Maar „de capteyn,

[1]) Cool heeft „19 Maart"
[2]) Cool spelt de namen iets anders, waarschijnlijk echter nog meer foutief
[3]) Van Soembawa?
[4]) Dezelfde zonderlinge bepaling bij Cool. Kan ook na $000 het woordje „ieder" zijn weggevallen?
[5]) De leider der expeditie.
[6]) Cool spreekt op bldz. 216 waarschijnlijk ten onrechte van „Bredenburgh".
[7]) Uit het Contractboek. — Ook in het Landsarchief te Batavia.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Jan Francen (had) op Sumbawa buyten verwaghtinge heel anders gevonden, als gemeent was" Men vreesde o.a., dat de uitgeweken Makassaren „Comp" bontgenoten op Bima en Dompo met oorlogh (zouden) beswaren, dat niet en dient", waarover G G & R besloten (Januari 1675), een kleine troepenmacht daarheen te zenden, waarbij zij, indien noodig, rekenden op de hulp van Aroe Palaka. Militair optreden schijnt niet noodig geweest te zijn. In Mei kon worden gezegd, „datter geen oorlogh meer op Sumbawa was", wat echter niet al te zéér naar de letter moet worden opgevat. Toch gelukte het Holsteyn, de volgende contracten te sluiten afrondingen van 's Comp^s^ invloed en macht, tevens stabiliseering der verhoudingen tusschen de verschillende potentaatjes op het eiland. (*Dagh-Register 1675*, bldz. 29, v.v 163, v.v., 181, v., 257, 269, v.v.)

I.

Apendix confirmatie des contracts a^o^ 1674 [1], met Sumbawa op Macasser gemaakt den 7 May 1675

En omdat ter nog eenige van de coningen van **Sumbawa** syn, die dit originele bovenstaande contract nog niet hebben beedigt, soo ist, dat haar WelEd^e^ van Batavia, d'Ed heer gouverneur generaal ende Heren raden van India, ordonneren, dat men alle deselve koningen, die den eed van getrouwigheyt niet hebben gedaan, met een opregt suyver hert en goede meininge het meer gen^de^ contract sal doen besweren.

Waarop dan den 7^den^ deser maand May syn verschenen voor de h^r^ commandeur Jan France Holsteyn en syn bybebbende raden radja mas **Maling**, broeder van syn koninklyke hoogheyd van Sumbawa, [2]) rading **Area**, rading **Abbij**, rading tommogong Sinra Serodommong boerdato **Hoesing, Tigaaranij**, bading [3]) **Soricattang**, radin **Arda serang Boesing Pannoegan** en hebben voor haar selven een yder int besonder sig op den alcoran dit bovenmeer gem^te^ contract besworen, en ondertekent en tot verder becragtinge hun crissenwater gedronken En tot volle bevestiging heeft Syn Hoogheyt maas **Goa**, koning van Sumbawa, [4]) dit ook niet syn eygen hand ondertekend in presentie van den gehelen raad deses fortres **Suckelenburg** [5]) op

---

1) Zie hiervóór blz 492, v v

2) Men vergelijke nog over den ingewikkelden toestand op Soembawa *Dagh-Register 1675*, bldz. 168 en Register, waar verschillende personen voorkomen, die in dit contract een rol spelen.

3) Schrijffout voor „rading"?

4) Deze was door een deel zijner „grooten verstooten" en verzoekt steun van de O I C per missive van 7 Mei 1675, den datum van dit contract (*Dagh-Register 1675* bldz. 168)

5) Deze kort geleden opgerichte verschansing werd nog in dit jaar geslecht. (*Dagh-Register 1675*, bldz. 256)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Sumbawa en Syn koninklyke hooghëyd Bonig Soro, koninck van **Kolonkolang,** [1]) Aly, broeder van den koning van **Tamborang,** dam **Motenan,** Carnabba, dam **Mamuke,** die dit ook met haar gewoonelyke handteykening hebben ondertek' als getuygen.

Aldus gedaan bevestigt ende besloten in de pagger van Maas Goa, coning van Sambauwa, den 7^e^ May 1675 ter presentie als voren Was getekent **Jan Francen Holsteijn, Gerrit Coster,** [2]) **Jan Blok, Coenraat van Breijtenbag** en **Claas Thomasse Hardebil.** [3])

II. [4])

Compareerde op den 22 dag van de maand July des Jaars 1675 voor den Ed. Command' Jan Fransz Holsteyn en syne adjuncten, hiertoe geauthoriseert van d Ed h' Gouverneur generael en d'Ed Heeren van India, ter presentie van radja **Biema, Turelia Gampo Jenelij** [5]) **Prado,** gen' **Abdul Iassal, Ienelij Rassenij,** gen' **Abdul Cadus** ende **Calij,** [6]) de koningen van **Dompo** ende **Tambora.**

Dewelke te samen en yder in't besonder verclaren te renuncieren, afstaan en quyt te schelden alle superioriteyt en heerschappy, die den een van den anderen voor dato mogte hebben gepretendeert ofte aengemaat gt, belovende sy heden malkander nu ofte noyt naar desen daar meer lastig om te vallen ofte eenige molesten ofte vyandlykheden aen te doen, veel min te gedogen sulx door hare onderdanen werde ondernomen, maar beloven malkander voor vrye heren en koningen te erkennen ten eeuwigen dage toe, mits, segt den koning van Tambora, dat hy radja Dompo altyt sal aensien en eeren als syn meerder en groter geboren vorst hem bewysen t respect, dat den jonger broeder den ouder schuldig is, met dien verstande nogtans, dat hy geenige hofdiensten nu of naar desen schuldig sal wesen ofte

---

1) Kloengkoeng ? — Elders wordt hij genoemd „radja Colonken"

2) Deze was „schipper" (*Dagh-Register 1675* bldz. 270)

3) Is hij „schipper Claes" van het *Dagh-Register 1675*, bldz. 275?

4) Uit het Contractboek Ook in Contractboek IV, Aanhangsel (in de spelling der namen zijn eenige verschillen) en op het Landsarchief te Batavia.

5) Hier is weggevallen het woord „raden" dat in Contractboek IV voorkomt

6) Contractboek IV „Genely", „Galal" en „Kralij" Over Toerima Gampo zie *Dagh-Register 1675*, in het Register s.v

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

blyven, maar malcander aensien en eeren als broeders betamen te doen.[1])

Tot een teken van ware mening en bevestinge van 't bovenstaande articul alsmede om alle oneenigh^t^ in aenstaande voorte komen, die wel voor desen door 't aanhouden van d'een den ander syn volck, vee en goederen is ontstaan, soo is geaccordeert en beloven hoogst gem^te^ koningen, malkanderen vrije passagie in't gaan en komen door hare rijken te geven, sonder eenige de minste hostiliteyt aen personen en goederen aen te doen ofte te gedogen, sulx van d'een of den anderen syn onderdanen geschiet.

Tot solemnele bevestinge van 't voorstaande hebben hoogst gemelde koningen van Dompo en Tambora dit op den alcoran besworen en getekent. Onder stond: in de negory Biema, ten dage in't hooft genoemd.

Was getekent **Jan France Holsteijn, Gerrit Coster, Paulus de Broek,**[2]) **Jan Blok** en **Coenraat van Breijtenbach.**

III[3])

Compareerde den selven dag op voorm^te^ plaats en stond den vrijkoning van **Papekat,**[4]) gen^t^ **Intlie,**[5]) die meede versogt ingelaten te werden int bontgenootschap van d'Ed. Comp^e^ op even en deselve maniere als haar hooghedens van Biema, Dompo en Tambora, 't geen hem mits desen werd vergund; maar vermits den selven radja voorgeeft, niet magtig te syn, eenige buytenlandse vyanden met Sijn onderhorige te konnen wederstaan, wilde hij sigselven Sijn Hoogheyt van Dompo onderwerpen, en den selven aannemen voor sijn schutsheer in even deselve conformite als 't ryk van **Corea,**[6]) 't geen wy dan naar overleg van saken, om redenen op approbatie van d'Ed. heer

---

[1]) *Dagh-Register 1675*, bldz. 37, 41.

[2]) Over hem zie *Dagh-Register 1675*, Register, s.v.

[3]) Uit het Contractboek. — Ook in IV, Aanhangsel.

[4]) Pakat of Papekat: een thans niet meer bestaand rijkje op Soembawa. (*Encyclopaedie*, 14, bldz. 9).

[5]) In IV, Aanhangsel „Gutchie" of „Intchie".

[6]) Koreh (Sanggar). Vgl. *Encyclopaedie*, IV, bldz. 9. Vgl. *Dagh-Register 1675*, bldz. 167, 272.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

gouverneur generael en d'Ed. heeren raden van India hebben ingevolgt.

Aldus toegestaen en besworen op den alcoran ter presentie van den commandant en syn raad ende om her synde bontgenoten in't vorige gen[t] En was getek[t] **Ian France Holsteijn, Gerrit Koster, Paulus de Bock, Ian Blok** en **Coenraad van Breijtenbach.**

IV. [2])

Articulen waarop tusschen den Ed cap[e] Ian France Holsteyn ende syne adjuncten, als daartoe van Hoge regeringe geauthoriseert, in den name en van wegen d'Ed. Heer Ioan Maatsuyker, gouver[r] generael en d'Ed Heren raden van India, representerende de oppermagt van wegen de Generale Nederlandsche Oost Indische Komp[ie] alhier in India ter eenre, en den koning van **Tambora,** radja **Colonkon,** gen[t] **Bagoes, Impinta,** hooft van **Wowa**[2]) en **Dodo,** koninxzoon, ter andre zyde is gemaekt een vaste en eeuwig duurende vreede, vrintschap en bontgenoodschap in maniere als volgt:

Eerstelyk verclaard den koning van Tambora, radja Kolonkon, gen[t] Coeta, Pinta, hooft van de negory Wowa ende Dada, 's Coninx soon, naar tontbloten van geweer en het overgeven van crissen, dat hy en alroos wil dankbaar sijn en blijven voor de bewesen genade en vergiffenisse van 't quaad, dat hy oyd ofte oyt in de Macassaarse oorlog tegens d'Ed Comp[ie] bedreven ofte gedaan heeft tot nadeel en schade van deselve, principalyk mede voor de vergunde vreede en toegestane bondgenootschap met d'Ed. Comp[ie].

2.

Waarop voorts genegotieert ende gehandelt wesende, zoo is verstaan, overeengekomen en besworen, dat van nu voortaan tusschen de Generale Komp[ie] en 't gantsche land van Tambora etc[a], soo verre het sig uytstrekt ofte na desen nog verder mogte komen uyt te strekken, sal onderhouden werden een goede vaste vreede en bond-

1) Uit het Contractboek. Ook bij Nederburgh, wiens Verbalen er foutief bijvoegen „gesloten op Macassar". Men vergelijke hierbij het contract met Bima en Dompo van 1 October 1669 (hiervoor, bldz. 419, v v.) en dat met Soembawa, 12 Juni 1674 (bldz. 492, v v.).

2) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

genoodschap ten eeuwigen dage toe, in alle cinceerleykh', opregtigh' ende getrouwigheyt.

3

Ende opdat dit contract te bestendiger mag blyven, soo hebben de koning en regering van Tambora alleen aen d'Ed. Comp'e vergund en overgeven de frequentagie van alle syn land met secluse van alle andre Europeaanse natie ofte ymand van harentwegen, sonder onderscheyd ofte niemand uytgesonderd, wie het ook sijn mogte, sullende ook niemand van deselve haare negotie of andersints vermogen te admitteeren, sonder toestemming of consent van degene die van wegen d'Ed. Comp'e sig alsdan tot Tambora ofte op dat eyland kome te bevinden, sonder wiens voorweten gylieden ook geninge sodanige natie hier in India vermogt aen te nemen ofte eenige gesanten, brieven ofte besendingen aen haar te doen onder wat schyn het ook mogte syn.

4.

Specialyk en sal van nu voortaan alle frequentagie en correspondentie tusschen Tambora en Makasser sijn en blyven geexturpeert ten eeuwigen dage toe. Zoo versoekt radja Tambora selve in persoon, dat voort de Macassaren noyt vergund mogen werden, met haar prauwen in Syn Hoogh'e land te mogen varen en komen.

5

Ende word d'Ld. Comp'e alleen met uytsluytinge van alle andre Europiaanse natie onder 't gantsche gebied van voorm'e koning overgegeven den handel en negotie, sonder dat ook eenige andre Indiaanse natie, hetzy Moren, Javanen, Maleyers, Aetchinders, Siammers etc', gene uytgesondert, daar ook eenige wharen of coopmanschappen sullen vermogen aen te brengen, ja selver met haar vaartuygen aenkomen sonder passadulle en toelatinge van d'Ed. Comp'e.

6.

Insgelyx en sullen gene van alle voors' soo Europiaense als Indiaense uyt 't jurisdictie en gebied van 't gem'e ryk Tambora mogen vervoeren eenige de alderminste koopmanschappen, 'tsy dat deselve aldaar in 't land vallen of van buyten toegestaan werden te mogen aanbrengen, tsy door de onderdanen van gem'e koning ofte naarby wonende vreemdelingen, alsoo dat deselve d'Ed. Comp'e alleen is toegestaan en in spetie 't sappanhout, cassia lingua, schilpatshoorn, wax etc'. Den rijs, daarvoor neemt d'Ed. Comp'e aan, by alle extra-

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ordinary tyden van duurte, gelyck nu op Macasser, wanneer sy deselve met voordeel konnen vervoeren. van radja Tambora te betalen 24 rd^s voor een Biemanese coyang van 80 maten, yder van 54 [1]); dog by gewone tyden, sal [2]) d'Ed. Comp^e niet genegen is den rijs op te kopen, dan sal 't vrystaan, alle andre negotianten, die met passe van d'Ed. Comp^e daar verschijnen, opdat evenwel 't volk van Tambora haar gewin mogen maken.

7.

Om alle onderlinge moeyelykheden voor te komen over den coers van de gelden, soo is geaccord^t, dat alle Nederlandse silverspetie op Tambora gangbaar sullen gemaekt werden, mits dat het in 't reguarde van 't payement om den minsten aanstoot aan 't gemene volk te geven, wat sagtelyk en met langsaamheyd geschieden sullen de radja Tambora de Macassaarse munte ook sagtjens intrekken en vermogens wesen, een andre eygen munte van silver of goud te slaan, die d'Ed. Comp^e voor haar coopmanschappen sonder schade ontfangen en vervoeren kan.

8.

Indien 't eenige tyd eenige Nederlanders of andre Christenen, tzy dat het sijn dienaren ofte onderdanen van d'Ed. Comp^e of ook selfs geen onderdanen, soo het Christenen sijn, tot Syn Hoogh^d quame te begeven en toonden genegen te wesen, het Mahumetaanse geloov aen te nemen, soo sullen soodanige geensints aengenomen, maar dadelyk in goede versekering aen handen van d'Ed. Comp^e moeten overgeleverd werden, mits ook alsulke die albereyd nog ergens onder de jurisdictie van Sijn hoogh^t Tambora mogte schuylen. Insgelyx sal ook d'Ed. Comp^e gene onderdanen van radja Tambora tot het Christengelove trekken tegen dank en wil van Sijn Hoogheyd.

9.

Soo eenig schip ofte schepen van d'Ed. Comp^e by ongeluk ofte anders by ofte omtrent Tambora te blyven quame, soo sal radja Tambora gehouden wesen, naar vermogen d'Ed. Comp^e by te staan met vaartuygen en volk om de mensgen en goederen te bergen en tragten voor te komen alle verminderinge van dien, daar za. ook d'Ed. Komp. dat volk dat hiertoe te hulpe komen eerlyck belonen.

[1]) *Uytrekeninge*, blidz. 9
[2]) Schryffout voor „soo".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

10.

Radja Tambora sal nu of naar desen van d'Ed. Komp[ie] over het in en uytvoeren van goederen, aenkomste van schepen ofte andersints [1]) vermogen te vorderen eenige thollen ofte geregtigheden onder wat titul het ook wesen mogte, alsoo d'Ed. Komp[ie] dat alles vrygegeven werd.

11

Het sal d'Ed. Komp[ie] vrystaan, door 't gehele land van Tambora waar t haar gelieft en op soodanige plaats als zij daartoe komen uyt te keuren, een logie op te regten, waartoe ook dan Syn Hoogh[t] sal doen bestellen de materialen naar 's lands wyse. Dog begeerd d'Ed. Comp[ie] haar logie van steen en met een pannedak te maken, daartoe sullen sy selver de materialen moeten versorgen of ten ware gedient konde werden van de bergsteen die daar valt en waarvan d'Ed. Komp[ie] d'aanbrengers dan behoorlyk sal lonen.

12.

Al het grof kanon en bassen, dat onder het vermogen van radja Tambora voor jegenwoordig komt bevonden te werden, dat sal Syn Hoogheyd gehouden wesen aan hande van d'Ed. Komp[ie] over te leveren, met een uytgesondert, of sonder daar een van te verbergen. Des wil nu ook d'Ed. Komp[ie] uyt puure goedertierentheyd geen restitutie vorderen voor 't afloopen der chaloup de Doradus [2]) nog ook geen breuke over datselve feyt en andre misdryven, om 't volk van Tambora niet te beswaren, maar soo nog ymand in't leven mogte gevonden werden die schuldig syn aen 't vermoorden van t volk der voorsz. chaloupe en 't jagt de Geyt, [2]) die sal Syn Hoogheyd sonder eenige genade straffen, ten overstaan van den Resident of deselve wel versekerd overleveren. Insgelyx sal Syn Hoogh[t] weder overleveren, soo niet begeerd wert, sodanig geweer en ammunitie van oorlog als uyt 't verongelukte jagt de Gheyt van den een en den ander hebben gekoft, mits dat d'Ed. Comp[ie] dan weder uytkere tgene sy daar voor hebben betaald

13.

Ende opdat dit verbond te onverbrekelyker sij, soo sal radja Tambora syn vrinden van Komp[ie] vrinden en vyanden van Comp[ie] vyanden;

---

[1]) Hier is iets uitgevallen „niet" of iets dergelijks.
[2]) Mij onbekend. Vgl. hiervóór, bldz. 424, 496.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

ook gehouden wesen soo veel hulpe te contribueren, daar 't vereyst, als in haar vermogen staad, maar en sal d'Ed. Comp^e^ haar lieden met ergens buyten 's lands ten oorlog voeren of en ware sy selve hun daartoe presenteerden en vrywillig waren om mede te gaan.

14.

Geene forten of sterkten sal radja Tambora in syn land of jurisdictie vermogen te maken, als met kennisse, toestaan en voorweten van d'Ed. Komp^e^ of van den resident, die van wegen d'Ed. Komp. daar sal resideren. En als 't gebeurde dat d'Ed. Komp.^e^ tot versekeringen van Syn Hoogh^t^ ergens nodig oordeeld, een vastigheyd te leggen, sal d'Ed. Comp^e^ die stofferen met kanon, maar wanneer dan geagt werd dat sodanig een sterkte met meer vereyst, sal Syn Hoogheyd op 't aanseggen van den Resident die weder moeten nederwerpen.

15.

Soo de koning ofte de twistige rykstenden van Sumbawa dit contract met soodanig komen aen te nemen, soo belooft Syn Hoogheyt naar lieden, wanneer het de Comp.^e^ begeerd, voor vyand te verclaren en haar na alle syn vermogen alle afbreuken doen tot soolange hy [1]) sigh aan d'Ed. Komp^ie^ kome te vernoutnoedigen.

16.

Wanneer d'Ed. Heer Gouverneur Generaal en d'Ed. heeren Raden van India tot pandsluyden van dit contract ymand begeerde te vorderen, om op Batavia te wonen, soo sal Syn Hoogheyt gehouden wesen, daartoe een ofte twee van de gequalificeerde nabloedverwanten te committeren maar ook vermogen de soodanige ten eynde van een jaar door een ander van geen minder aansien en qualiteyt te laten vervangen gelyk ook de h^r^ Generael desulke pandsluyden sal houden in behoorlyck respect en aansien, overeenkomende met haar geboorte.

17.

Voords verclaard Syn Hoogheyd van Tambora syn selve landen en onderdanen in't geheel over te geven onder de bescherminge van d'Ed. Comp.^e^, die hy altoos wil en sal erkennen voor syn schut- en schermh^r^, gelyk ook d'Ed. Comp^ie^ den selven aanneemt en radja Tambora belooft, naar vermogen tegen alle wie haar soude begeren

[1]) Schrijffout voor „sij".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

overlast te doen, te protegeren, mits dat sy ook in sulken kas haar defentie sodanig comporteren als haar door Komp^e gezaghebbers dan komt te worden aenbevolen.

18.

Syn Hoogheijt sal gehouden wesen, met den aldereerste selver in persoon voor d'Ed. Heer Gouverneur Generael ende h^ren Raaden van India te compareeren en aldaar te versoeken de agreatie van dit contract.

Eyndelyk opdat alle voors^e poincten des te religieuser moge werden onderhouden, soo st n ceselve door den koning van Tambora, Bagoes Ima, commk van Kolonkon, Pinta, hooft van Wowa ende Dada, een van 's Coninx kinderen, voor haar en hare nakomelingen onder 't drinken van crissenwater op den alcoran bevestigt, en voor den h^r commandeant Jan France Holsteyn en syne adjuncten ondertekent, ter presentie van de koningen Biema, Dompo, Turiha, Ienely Sanaij en Ieneiy Parado, en was getekent: **Ian Franse Holsteijn, Gerrit Koster, Pr de Bok, Jan Blok** en **Coenraad van Breijtenbach.** [1])

CCCLXIII. MAKASSAR.

16 October 1675. [2])

Den 25 Aug. 1675 ontvingen G. G. & R. „per seeker Chinees vaartuyg uyt Ambonia mondelinge tydinge, dat .. die van 't eylant Saleyer sich al erg wat onfatsoenelyk tegen onze besettelingen aldaar souden hebben gedragen". Het bericht bleek juist te zijn. „De „Saleverse Koningen" bleken gantsch niet genegen (te) syn onder den Commck van Ternaten te staan" [3]). Vroeger hadden zij „den Commck van Macassar aangenomen,

[1]) Het contract is in dit exemplaar niet geteekend, maar is het Contractboek geplaatst bij de hieraan voorgaande contracten van 22 Jul. en deze datum zal wel „ust zijn. Den 18 Jan. 1675 schreef Maetsuyker „aan den Commk van Dompo", dat hij aan Holsteyn zoude gelasten om zijn best te doen „om die van Dombo en Tambora t' samen te accorderen .... , als wanneer Radja Tambora met syne grooten het gemaakte contract op Macassar mede sullen moeten becrâftigen, gelyck door die van Bima en Dompo geschiet is". Den 9 Augustus 1675 maakt radja Tambora „aan alle grooten tot Batavia bekent, dat wij alle de beradingen van t contract met een opregt herte in presentie van den commandeur capteyn Maros, genaamt Jan Francen Holsteyn, Radja Bima, Radja Dompo, Turiha Gampo, alle de Hollandsche grooten en alle de Commx kinderen hebben aangenomen". (*Dagh-Register 1675*, bldz. 37, 38, 273).

[2]) Uit het Contractboek. Ook te Batavia onder den titel „Vernieuwde vreedens articulen van wegen de Comp. met de Saleijerse koningen en gallerans".

[3]) Vgl. *Dagh-Register 1675*, bldz. 19, 23, 213, 225. — Zie hiervóór bldz. 376.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

omdat wij kleine en geringe volckeren waaren". Na de onderwerping van Makassar „soo hebben wij ons onder de Comp^e begeven en daarna syn de Ternataanse volckeren op Saleyer gekomen .. daervoor syn alle de Koningen in 't schip by den admiraal verschenen .. Wy willen alle schuylen onder den admiraal, waerop de admiraal seyde ghy, Radjas besweert het doen hebben wij gezwooren en ons onder de Comp^e begeven om totter doot toe te verblyven" (*Dagh-Register 1675*, bldz. 295, v).

In den Jare 1675 op **Macasser** in't Casteel Rotterdam.

Renovatie van alsulke poincten en articulen, dewelke door de onderstaande koningen van **Saleyer** ende absente haare gemagtigde ter eenre, en den Ed H^r Cornelis Speelman [1]) van wegen d'Ed. Comp^ie ter andre zyde, hebben belooft en heyligh̃yck besworen naar te komen, exepto de artículen of 't gene den koning van **Ternaten** toucheert, waarvan d^e koningen seggen met te weten, nog haar sulx nimmer in dier voegen duydelyck is te verstaan gegeven, waarom sy ook beloven 't selve met de eerste gelegentheyt aan hare WelEd tot Batavia bij geschr fte bekent te maken [2]) en te versoeken, dien aangaande te mogen werden geexcuseert, daartoe besonderlyk versoekende het voors^e van den Ed.agtbaren raad alhier

Op nieuw dan wesende genegotieert, naardemael sy de voors^e articulen noyt persoonlyck oyt hebben getekent, aengesien opgem^de Ed h^r admirael Cornelis Speelman door syne veelvoudige besoignes de tyd daartoe met konde uytvinden, soo hebben de volgende koningen van Saleyer namentlyck **Abdul,** koning van **Bontebange,** sengad,e, koninck van **Gantarans** soon inplaatse van syn vader, **Tamba,** gen^t **Soppo,** soon van radja **Tanete** in desselfs plaats nevens synen oppersten gallaran met namen **Bidko,** radja **Leijolo, Galla** koning van **Boekit, Sanrima,** rad,a **Callaboelos** soon **Peralle** in plaatse van syn vader, koning van **Poetebange,** met namen **Aling,** coninck van **Onto,** met namen **Moesa,** coninck van **Bonteboris,** passe gen^t radja **Battamatta,** gen^t **Siwoegan,** den koning van **Barantbaran, Paroppa** gen^t rad,a **Cadin** met **Pagang,** [3]) benevens een yders voornaamste galaran, met haar aangenomen en heyligh̃yck belooft te houden, gelyck sy beloven mits desen, dat sy van nu voortaan zullen st,n en blyven ten eeuwigen dage toe goede en getrouwe onderdanige bondgenoten van d'Ed Comp^ie.

---

[1]) Dit slaat dus op het vroeger gesloten contract, want Speelman was in deezen tijd niet op Makassar.

[2]) Zie den brief in *Dagh-Register 1675*, bldz. 295 v.

[3]) Vgl. voor de namen *Dagh Register 1675* bldz. 295. De meeste namen zijn nog bewaard in die der regentschappen, genoemd in *Encyclopaedie III*, bldz. 679.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

2.

Dat sij sullen gehouden wesen in cas van eenige voorvallende gelegenh^t van oorloge ofte andre nootsakelykheden, tsij elders op dit eyland Celebes ofte ook Biema, Bouton, etc^a, van d'Ed. Komp. geroepen werdende, promtelyck te verschijnen ende alle hulpe en bystand te bewysen naar vermogen

3.

Insgelyx, soo d'Ed. Comp^t quame goet te vinden om hier op Macasser eenig volk onder 't casteel Rotterdam te doen wonen, dat sy deselve elk pro rata sijn vermogen tot 100 of 150 mannen in't getal sullen moeten versorgen, dog datse in sulken geval die alle jaaren sullen mogen verwisselen, ende sal d'Ed. Komp^a gehouden sijn desulke van rijs tot onderhoud te versien

4

Wanneer d Ed. Komp^t gelast, om quantiteyt kalk te branden, sullen de Koningen resp^a moeten versorgen, dat sulx werd agtervolgt en dat deselve versamelt werde in een bequame schuure, die sij daartoe omtrent onse ronduijt sulle moeten maken, om deselve met gemak te kunnen weghalen, maar sal d'Ed. Komp^t aan de koningen, die tot 't kalk branden hun debvoir doen, voor elk last van 46 maten uytkeren 5 rd^a ofte de waarde van dien in kleden, van welke belooning gem^t koningen gehouden sullen wesen hare onderdanen, die den arbyd dog doen moeten, van deege te bedenken.

5.

De koningen van Saleyer sullen van nu voortaan besitten, gelyk altoos te voren op t eyland van Saleyer beseten hebben, hare eygen negoryen, thuynen, landen, velden, jurisdictie etc^a, sonder dat den een den anderen daarin komt te verkorten ofte te benadeelen, maar wat belangt de Coningen in haar eygen persoon, die sullen met haar vrouwen en kinderen mogen [1]) wonen onder des Ed. Comps vastigheyt, om by voorvallende ongemacken als andersints altyt bij der hand te wesen. Des niet te min sullen se soo dikwyls mogen naar haar land en negoryen gaan als haar nodig dunkt, mits daarvan kennis doende aen den bevelhebber van de voors^a vastigheyt.

6.

Ende dewyle dese vastigheyt daar alleen werd gehouden tot harer

[1]) Moeten (?)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

bescherminge, soo sullen zij ook deselve moeten onderhouden, ende, indien 't d'Ed. Comp^e^ nodig dunkt, die moeten afbreken en op een ander plaats op 't selve eyland weder een nieuwe moeten oprigten, alles buyten verval en daaraan doen sodanige reparatie als bevonden werd te behoren.

7.

Desgelyx sullen de koningen van Saleyer te samen uyt moeten maken, by en omtrent ofte niet heel verre van de pagger voorn^t^, soo veel bequaam land, thuynen en velden als de Nederlanders, die daar in besetting leggen, om iets te sayen of planten, sullen benodigen.

8.

Indien behalven 't canon ende schietgeweren, welke bereets aen d'Ed. Comp^e^ bennen overgelev^t^, nog bevonden wierde onder dese ofte gene vande koningen eenige te berusten, die hy mogte teruggehouden ofte verborgen hebben, deselve sullen sonder eenig tegenspreken als nog aan d'Ed. Comp^e^ moeten overgelevert werden, en sullen ook gene van de voors^e^ koningen nu ofte naar desen eenig kanon ofte minder schietgeweren in haar huysen mogen opleggen, veel min gebruyken als met expres voorweten en kennis van d'Ed. Comp^e^.

9.

Bij overlyden van d'een of d'ander der Zaleyerse koningen en sal genen successeur in sijne plaatse geset mogen werden als met voorweten en toestemminge van d'Ed. Comp^e^ opdat alsoo niemand in sijn goed regt en kome verkort te werden. Ende sullen derhalven de bevelhebberen der negorye, welkers koning te sterven komt, dadelyck aan den gebieder der Nederlanders bekent maken, wie de naaste is om in des overledens plaatse te succederen, opdat daarvan aan den h^r^ President op Macasser advijs gegeven werden, sullende den genen die dan in d^e^ plaatse gestelt werd, op den alcoran zynen eed moeten doen, om dat alles getrouwelyk te onderhouden.

10.

De koningen van Saleyer en sullen nergens vermogen te varen als onder passe van d'Ed. Comp^e^, die hun ten genoege verleend sullen werden naar Mangeray, Biema, Baly, Java en verder westwaard etc^a^, maar niet verder om de Oost, gelyk als naar Timor, Solor en die bygelegen eylanden, veel min naar Ceram ende de Toucabessies eylanden, daar Binonko ook ondergerekent is; dan weder naar de

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

bogt van Bone tot naar Loeboe, voorts de Westkust van Celebes tot op 't Noordwesteynde toe, de cust van Borneo en weder vooral niet verder beoosten de hoek van Lassoe, als tot in de voors^e bogt.

11

Sy sullen ook niet vermogen, ymand wat natie het oog zy, gene uytgesondert, op haar land te ontfangen, of tenzij deselve passen komen verthonen van d'Ed. Komp^ie, maar de vaartuygen komende van Loeboe en Bone, 't zy met rys off zagoe, sullen sonder passe aangenomen mogen werden voor d'eerste maal, welke men dan behoorlyck van passe versorgen sal, op datse daarna mede alzoos gelijck andre met passe af en aanvaren.

12

Ende opdat men op de vaart te beter letten en reguard nemen kan, soo sullen alle vaartuygen van buyten aankomende voor de vesting aanleggen, en diegene die ergens heen willen, selfs de Zaleyersen. ook daarvan afvaren.

13.

Omme voor jegelijk evenveel gerief te versorgen, sal mede onder de vastigh^e een generale passer werden gehouden, daar alle d'andre negorven haar gerief komen halen, over welke passer Comp^s tolk Tambij 't opsigt sal hebben. daar de koningen ymand van haarentwegen ook vermogen by te voegen.

14

Alle ordinaris Comp^ie munte en geld van silver sullen op Saleyer gangbaar sijn. Opdat dit dan te beter ingevoerd mag werden, beloven alle de Koningen bij bequame gelegenth^t de Macassaarse masen [1]) af te setten en voor ongangbaar verclaren, want de gemene man met dat lompegeld dagelyx bedrogen werd.

15.

Indien d'Ed. Comp^ie genegen word tot inkoop der Saleyers kleden, item ook van de slaven, die daar te koop mogten komen, soo en sullen de Zaleyers daarvan aen niemand anders vercoop mogen doen, mits dat d'Ed. Komp^ie daarvoor betale sooveel als billick is.

16.

Soo en vermag ook niemand, die van buyten aankomt, eenige Cor-

1) Vgl. *Uytreksenen*, blz. 8.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

mandelse, Bengaalse of Zouratse kleden etc[a] aan te brengen als alleen d'Ed. Comp[ie].

17.

Indien 't moge komen te gebeuren, dat op Zaleyer eenige handelaars met contrabande goederen aanquamen, ende dat den serg[t] van de vestnig niet magtig en was om die vaartuijgen en volkeren te dwingen, soo sullen de naastgelegen koningen des versogt werdende) daartoe alle hulpe en bystand bijbrengen, om sodanige onwillige te dwingen, voor welke moeyte de helpers sullen gemeten de helft der waarde van de aengehaelde goederen.

18.

By aldien datter voor jegenwoordig op 't eyland Zaleyer eenige nagel ofte notebomen zijn ofte naar desen gevonden werden, daar van sullen de Koningen aanstonts aanwysinge doen om uijt te roeyen, sonder dat nimmer meer eene op 't gantsche eyland sal mogen aangeplant werden.

19.

Sooder eenig verschil tusschen de Koningen en Nederlanders voorvalt ofte so de Koningen dan wel ymant haarer onderdanen daarvan eenige overlast geschiet, dat hebben se aen de h[r] Presid[t] op Macasser bekent te maken en [1]) daarin versien en de schuldige na behoren af te straffen.

20.

Wanneer de Nederlanders ietwes naar Macasser aen de h[r] President hebben te laten weten, soo sullen de Koningen moeten versorgen, datter den souroan of tloer [2]) van Saleyer op dit eyland [3]) hetzy tot Bontheyn, Torate of Biera overgeset werde, om deselve brieven te bestellen.

21.

Soo ijmand van de Saleyerse koningen contrarie desen en synen gedanen eed ijdts quame by der hand te nemen, d'Ed. Comp[ie] te willen afvallen, die sullen de verdere koningen in't gemeen gesamentlyckerhand als een vyand van 't gemenebeste aentasten en vermeesteren en aan handen van d'Ed. Comp[ie] overleveren om daarmede nevens synen aanhang naar vereysch van saken gehandeld te werden.

[1]) Om?
[2]) ?
[3]) Celebes.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

22.

Ook sullen de coningen van Saleyer eens jaars, wanneer 't haar best gelegen comt, uyt midden van haar 3 coningen herwaarts aan desen Castele afsenden en aan den Heer Presid^t alhier rapport van den Saleyersen staat te doen, en naar verrigting van sulx sal deselve vrystaan wederom ten eersten naar hun land te mogen vertrekken.

23.

Voorts sullen de coningen van Salever besitten een volkomen ruste en vryh^t, en nooyt of nimmermeer aen vrouwen, kinderen, vrinden, magen, slaven nog slavinnen, mitsgaders ook aan haren godsdienst beschadigt werden in generhande maneren, in welke vryh^t altoos door d'Ed. Comp^ie sullen werden geprotegeert en voor alle andre overlast werden beschermt.

Ten laesten, naardemael de koningen van Saleyer gesamentlyk nu jongst in de maand Juny haar seer tegen d'Ed. Comp^e hebben komen te vergrijpen, met een ander h^r te willen socken. d'onse aldaar de mondspyse te onthouden, haar selven met paggers sonder voorweet te doen te versterken en andre onhebbelykheden meer, soodat d'Ed. Comp^ie met goed regt de voors. Koningen voor vyanden soude hebben komen verclaren, soo ist egter sulx dat den agtb^r Raad alhier naar haar gewone discretie het begane misslag geheel en al met meer willen gedenken, mits dat gem^t koningen derwegen ook vergiffenisse sullen versoeken aan haar WelEd. heer den gouv^r generael ende heren Raden van India ende haar ook wyders dienaangaande onderwerpen alle sodanige peenen als gem^t haar Ed^e derwegen sullen goedvinden, gemelte koningen op te leggen. Ook insgelyx int reguard wat aangaat den koning van Ternaten, dog belooft den agtb. raat deses Casteels op 't versoek van voors^e koningen derwegens in haar faveur aan geinteerde Hoge Regeringe van India te schryven Onderstond naar gedane collatie accorderende bevonden in't Casteel Rotterdam op Macasser den 16 October 1675. Was getekent **Willem Basting,** Secretaris.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

AANHANGSEL.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CXCIII. AMBON—BANDA.

30 November 1650.

Op bldz. 5, noot 2), dient achter „bldz. 167, v" bijgevoegd te worden „en op 's Landsarchief te Batavia".

CXCIV. KUST VAN KOROMANDEL.

1 Maart 1651.

Op bldz. 8, noot 1), moet worden bijgevoegd „Oók op 's Landsarchief te Batavia"

CXCIX. BASRA.

9 Mei—17 Augustus 1651.

Over Dirk Sarcerius enz. zie men nog Hotz' uitgave van het *Journaal van Joan Cunaeus* (Amsterdam, 1908), Register enz.

Bldz. 20 r. 7 v. b. leze men „Boudaens" in plaats van „Boudaen".

CC. KUST VAN KOROMANDEL.

17 Mei 1651.

Bldz. 25, noot 1) In Contractboek-Zeeland IV, is nog een uittreksel opgenomen. Een volledig exemplaar komt ook voor op het Landsarchief te Batavia.

Bldz. 27, noot 1) Bijvoegen „Oók op het Landsarchief te Batavia"

Bldz. 29, noot 2) Bijvoegen „Oók op het Landsarchief te Batavia".

[1]) Niet-zinstorende drukfouten zijn in dit Aanhangsel niet opgenomen. Fouten in persoons- en plaatsnamen enz. zijn, indien noodig, verbeterd in de Registers.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCII. PERZIE.

Tusschen 17 September en 16 October 1651.

Bldz. 32, noot 1). Hier moet bijgevoegd worden: „Ook in Contractboek-Amsterdam, III" en in gewijzigde lezing bij Hotz, *Cunaeus*, bldz. 20, v.

CCIII. QUINAM EN TSJANIPA.

9 December 1651.

bldz. 33 Vgl. nog *Dagh-Register 1653*, bldz. 28—32.

CCV. PERZIE.

22 Maart, 13 April 1652.

Bldz. 43 in den datum moet **13 April** veranderd worden in **„Mei".**

Bldz. 43, noot 1) Bijvoegen: „Ook bij Hotz, *Cunaeus*, bldz. 155, v v., die op enkele plaatsen een betere lezing en tal van verklaringen van woorden en uitdrukkingen bevat, waarnaar ik hier verwijs.

Bldz. 43 aan het slot der toelichting voege: Vgl. Hotz, *Cunaeus*, passim, en in regel 4 der toelichting moet achter „22 Maart" ingevoegd worden: „1652".

Bldz. 44, noot 5). Het vraagteeken kan vervallen.

Bldz. 45, noot 1) Hier bijvoegen: „Ook te vinden bij Hotz, *Cunaeus*, bldz. 202, v v., die op enkele plaatsen een betere lezing geeft.

Bldz. 45, noot 3) Bij nadere lezing bleek mij de tekst zeer wel te begrijpen.

Bldz. 46, noot 4) en 6) kunnen de vraagteekens vervallen.

Bldz. 48, noot 4) Bijvoegen: „Ook (in gewijzigde lezing) bij Hotz, *Cunaeus*, bldz. 261, v.

Bldz. 49, noot 1) Bijvoegen: „Zie ook Hotz, *Cunaeus*, bldz. 262.

Bldz. 49, noot 4) In plaats van „Rijk-Canellier" leze men: „Rijx-Canceller".

Bldz. 50, noot 1) Bijvoegen: „Ook bij Hotz, *Cunaeus*, bldz. 263 (in gewijzigde lezing".

Aan Cunaeus bij zijne onderhandelingen werden behalve de in CCV opgenomen stukken alsnog ter hand gesteld eenige documenten, o.a. d.d. 6 Mei 1652.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

„antwoorden bij den vertrouder van 't rijk Galipha sulthan op d'articulen bij d'heer ambassadeur d'eerste maal in de coninklijke vergadering ingegeven." [1])

Ik ontleen daaraan nog het volgende

„Geeft alle uw oude commandementen over en men sal die nieuwelijx confirmeren.

U begeerte sal hiervan in u commandementen bevestigt werden. Hiervan sal men u een particulier commandement besorgen."

Verder de volgende „commandementen" van Mei 1652. [2])

I.

Translaat commandement op 't versoek van den Edele heer ambassadeur Joan Cunaeus door den Conink Abas, wegens dat geene Nederlanders in eenige syner coninclyke placcaten sullen begrepen syn, tensy daarinne expres werden genoumt, verleent.

't Gebodt des Conincx is, dat, gelyk den doorlugtigsten en edelsten heer onder syns gelyke Joan Cunaeus, ambassadeur van den hogen en groten Conink (!) van Hollant ons heeft versocht, de coopmanschappen, die uyt de landen van India en andere plaetsen sullen aanbrengen in 't conngryk van Persia, alle in 't gesegde ryk sullen vercogt en 't provenu besteet werden ende de gouverneurs off coopluyden van alle gesegde plaetsen, waar 't zy, hun om geene onse ordonnantie en sulle beletten off verhinderen. Daaromme den gesegden ambassadeur geëert werdende met de conninklyke gonsten, ordonneren en bevelen, dat alle de gouverneurs ende coopluyden van 't gantsche ryk om geene orders off ordonnantien, die hebben gegeven en waarinne deselve natie met expres en is begrepen, niemant haer yets vordere off eenige hindernisse doe, noch yemant seinde om haar yets te eyschen, maar dat men sigh verpligt houde deselve alle eer, behulp en vruntschappen te thonen, waarvan den heer Thomas Couly Sulthan, gouverneur van Bandhaar Abassi, siende dit ons gebieden, den onwetende met te maeken heeft. Geschreven in de maant Sjammady el avel des jaars 1062, by ons in de maant Meyo 1652.

[1]) Uit Hotz, *Cunaeus*, bldz. 248.
[2]) Overgenomen uit Hotz, *Cunaeus*, bldz. 265, v.v.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Op den dosse staat achtervolgende 't gebieden onses seer machtigen Connex en daaruyt gegeven antwoorden door Syn Hoogheyt den doorluchtigen hooggeleerden heer Navaap op des ambassadeurs articulen, is dit soo geschreven Ende daar onder staat in swarten inct gedruckt: Galipha Sulthan, Vertrouder van 't ryk.

II

Translaat commandement op 't versoek van den heer ambassadeur de heer Joan Cunaeus wegens den onbecommerden handel door 't gehele ryk, buyten de zyde, door den Coninck Abas verleent.

Het gebieden des Connex zy, dat, gelyk den edelsten en doorlugtigsten heer onder syns gelyke Joan Cunaeus, ambassadeur van den hogen ende groten Conine (!) van Hollant heeft versocht, de coopmanschappen, die uyt Indiën en andere landen by de Nederlanderen in Persia sullen gevoert, hier in 't ryk moeten vercocht werden ende de coopmanschappen, die weder sullen van noden hebben om naar haar lant te brengen (buyten de zyde, die se van den Coninck ende niemant anders handelen mogen) niemant hun deswegen eenige hinderinsse mag doen 't Welk met hebbende willen weygeren, soo is 't dat, uyt coninklyke gonsten tot den ambassadeur, bevelen by desen de grote, gouverneurs en regters van 't Coningryk, in wat plaatse die natie sal gaen handelen, niemant hun t selve en belette, maar laten deselve vercopen en copen naar haar welgevallen, de zyde alleen uytgesondert, die alleen maar van den Coninck gehouden syn aan te nemen, 't welk yder heeft naar te comen, hun in geenen deele tegen synde, maar als verplgt wesende alle eer, hulpe en vruntschap bewyse sonder deselve eenigh ongelyk tegen dit commandement en reden te doen, daarvan, als 's Connex volmagtight begeren synde, geen ignorantie praetenderet Geschreven in de maant Sjammedy el avel 1062 off Meyo 1652.

Op den dosse staadt als op 't voorgaande, en daar onder in swarten inct gedruct: Galipha Sulthan, Vertrouder van 't ryck.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

III.

Translaat commandement wegens 't altydt duren der commandementen, sonder dat juyst de namen der bevelhebberen daarinne behoeven genoemt, op 't versoeck van den ambassadeur d'Edele heer Joan Cunaeus door den Comnk Abas verleent.

't Coninglyk gebodt is, dat de groten, de gouverneurs, visiers, mindere amptenaren ende wegbevryders van 't gantsche ryk weten, dat den doorlugtigsten edelsten heer Joan Cunaeus, ambassadeur van den groot en magtigen Coninck (!) van Hollant heeft versocht, de commandementen, die reeds gegeven syn en noch gegeven sullen werden op den naam der Nederlantsche capiteynen voor den handel van gesegden groten Conincк, deselve, onaengesien de gouverneurs, sulthans off capitemen verandert off gestorven waren, ende de commandementen met juyst op haer eyge name luyden, altydt goet en van waarde moge blyven, opdat het doen (gelyk anders ligt konde gebeuren) van voorschreven natie met verhindert werde, maar sy luyden even vry haar handelinghe dryven. Soo is 't, dat daaromme ordonneren, bevelen en belasten, dat van weerzyde de gegeve commandementen altydt ende altoos voor goet houden sonder yets daar tegen te seggen, mitsgaders de groten, gouverneurs, visiers, mindere amptenaers ende weghbevryders van 't geheele ryk, alle eere, hulp en vruntschap aan 't volk van dien groten Conincк bewysen ende de conditien en articulen, die in alle commandementen staan begrepen, dat men die voor goet ende bestendigh achtervolge en den inhout gehoorsame 't Welk souverain en opperheerschent bevelende, ook begeere daarvan niemant sigh onkundigh houde. Geschreven in de maant Sjammady el avel 1062, by ons Meyo anno 1652.

Op den dosse staet als voren, en mede daerondre in swarten inct gedruct: Galipha Sulthan, Vertrouder van 't Ryk.

CCVII. KUST VAN KOROMANDEL.

28 Juli 1652.

Bldz. 53, noot 2), bijvoegen „ook in het Landsarchief te Batavia".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCVIIa. MATARAM.

November (?) 1652. [1])

De overeenkomst met Mataram van 24 September 1646 (*Corp. Dipl.*, I, bldz. 483, v.v., werd „devoteelijk" door beide partijen nagekomen. De verhouding bleef in de eerste jaren goed en wederzijdsch werden gezanten gezonden om de vriendschap te onderhouden. Vermoedelijk ook om poolshoogte te nemen van de toestanden in het wederzijdsch gebied en moeilijkheden uit den weg te ruimen. Zóó werd den 18 September 1652 Rijklof van Goens — hij deed dit met voor de eerste maal — in commissie tot den Soesoehoenan gezonden. Dit gezantschap keerde 24 November in Batavia terug en het was van Goens gelukt, na veel moeite en met veel stuurmanskunst een nadere overeenkomst met den Vorst te sluiten. (De Jonge, *Opkomst*, VI, bldz. XLV, v.v. en de daar vermelde litteratuur).

> Ende om in aenstaende alle oorsaeck van te duchten haperingen uyt den wech te ruymen, soo had de Ed. van Goens. ter audientie geadmitteerd synde eenige poincten voorgestelt, om daerop des Connex verklaringe ende toestaen te hebben, opdat voortaen mochten weten, waerna ons te reguleren, namentlyck:

Ten eerste aengaende de rivier van **Crawan,** die altyd gehouden is voor de limietscheidinge tusschen het land **Jacatra** ende dat van de **Mattaram,** dat ons vry sal staen t'allen tyde in deselve te komen visschen, bamboesen, timmer- en brandhout te halen en uyt te voeren sonder eenig gerechtscheyt te betalen, na ons gelieven en dat wy het lant aen de westzyde van deselve gelegen, sullen gebruicken als ons eigen land, sonder tegenseggen van de syne, aen de ander cant morerende,

Ten tweede, dat alle inwoonderen van Batavia vryen handel in syne landen ende havens sullen hebben, gelyck de syne op Batavia gemeten, ende dat de schepen, die aldaer om hare ladinge sullen comen daerin met sullen worden belet gelyck 't sedert eenigen tyt herwaerts door syne Gouverneurs der benedenlanden tot groote schade van de Comp. was geschiet,

Ten derde, dat wy op **Japara** t'allen tyde rys ende houtwercken

[1]) Overgenomen uit De Jonge, *Opkomst*, VI, bldz. 31, v.v. Ook thans schijnt de overeenkomst met schriftelijk te zijn opgemaakt. Trouwens nergens trof ik een exemplaar aan. De hier opnieuw gepubliceerde „poincten" heeft De Jonge overgenomen uit de Generale Missive van 31 Januari 1653. Zelf geeft hij, nog (bldz. XLVIII) een transcriptie van de overeenkomst. Deze schijnt vastgesteld te zijn in de laatste dagen van Van Goens verblijf in Mataram dus in November

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

sullen mogen vergaderen, om tegen de comste der schepen gereet te hebben en te versenden na gelhefte, sonder daerin mede van ymandt verhindert te worden of dat den resident op Japara eens vooral licentie sal syn gegeven, om na boven te reysen ende syne clachten ten hove te mogen doen, alles onvermindert de articulen voor desen tusschen ons en hem gemaect, alle welcke poincten sonder veel haperingh toegestaen heeft, als eenelyck aengaende den vryen handel der ingesetenen van Batavia, daer beswaerlyk toe wilde verstaen, also hy dien handel gaerne aen sich selven gehouden had, om den rys en de houtwerken, voor Batavia nodich, aen de Comp. te leveren, tot seeckeren gesetten prys, dat gansch ondienstlich soude syn, om de fastidien die daer doorgaens dyt souden ontstaen

---

CCVIII. ARAKAN.

22 Maart 1653.

Bldz. 54, noot 4) Ook op het Landsarchief te Batavia.

CCX. BIJAPOER—VENGURLA.

8 Mei 1653.

Bldz. 65 noot 4). Ook te Batavia.

CCXI. BIJAPOER—VENGURLA.

6 Juli 1653.

Bldz. 67, noot 1) Ook te Batavia.

CCXI. BIJAPOER—VENGURLA.

6 Juli 1653.

Bldz. 68, De noot 5) achter sarsamatas moet zijn 3)

Bldz. 69, noot 1) In de „Verbalen" Nederburgh staat achter den titel „aangekomen 28 Julij".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCXIV. BIJAPOER—VENGURLA.

26 April 1655.

Bldz. 73, noot 2). Ook te Batavia.

CCXV. SOLOR EN TIMOR.

2 Juli 1655.

Bldz. 75, noot 8) Invoegen: „vgl de lijst bij Veth, *Timor*, Gids, 1855, bldz. 698, noot 2) en 699, noot 1) en 2)"

CCXVIII. CEILON.

11 Mei 1656.

Bldz. 84, Inleiding r. 3 is weggevallen: „gesloten".

Aan het slot der Inleiding voege men toe „en M. A. H. Fitzler: *O cerco de Columbo ... 1652—1656* (Coimbra, 1928)"

Bldz. 84, noot 3) Hieraan toevoegen: „en in *Overgekomen brieven en papieren 1656 I, vervolg*", benevens in het Landsarchief te Batavia

Bldz. 86, art. 5 jo. bldz. 90 en 91. Een artikel van Fred. Oudschans Dentz, getiteld *In het voetspoor der Vaderen* (*N. Rott. Courant 29 Januari 1928*) geeft art. 5 onjuist weer.

Bldz. 87, noot 7) kan wegvallen. De tekst loopt goed, als weggelaten wordt de komma achter „werden".

CCCIII. KUST VAN KOROMANDEL—CEILON.

10 Februari 1658.

Bldz. 113, noot 3). Ook in Contractboek-Zeeland IV en in het Landsarchief te Batavia.

CCCIV. KUST VAN KOROMANDEL—CEILON.

24 Februari 1658.

Bldz. 115, noot 1). Ook te Batavia.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCXXV. KUST VAN KOROMANDEL—CEILON.

26 April 1658.

Bldz. 116, noot 1) Ook te Batavia.

Bldz. 116, noot *2*) bijvoegen „De verbalen-Nederburgh noemen hem: „de Paiva Cintael".

CCXXVI. KUST VAN KOROMANDEL—CEILON.

23 Juni 1658.

Bldz. 117 in de Inleiding moet gelezen worden: „met alle haer afgoderijen" in plaats van „met".

Bldz. 117, noot 4) Het volledig contract komt ook voor op het Landsarchief te Batavia.

CCXXVIII. KAAP DE GOEDE HOOP.

5 Juli 1658.

Bldz. 121. Het nummer CCXXVIII is onjuist. Moet zijn **CCXXVII.**

Bldz. 121 r. 17 der Inleiding „Koopmans" is een drukfout voor „Kaapmans".

CCXXVIII. KUST VAN KOROMANDEL—CEILON.

23/29 Juli 1658.

Bldz. 123, noot 3) Oók te Batavia.

CCXXIX. KUST VAN KOROMANDEL.

15 September 1658.

Bldz. 128, noot 1) bijvoegen: „misschien: silvere caul".

Bldz. 128, noot *2*) „boodschappen" is een drukfout voor „boodschappers".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCXXX. FORMOSA.

23 September 1658.

Bldz. 128, r 3 der Inleiding: voor „geheel op zich" leze men „geheel op zich zelf".

CCXXXIII. KUST VAN KOROMANDEL.

24 December 1658.

Bldz. 137, noot 4) Ook in Contractboek-Zeeland IV, in twee exemplaren.

Bldz. 138, a. 4 In het Contractboek-Zeeland IV luiden sommige plaatsnamen anders nl Poetoea (Poetoer), Moeton (Moetous), Poowalackery (Parwalachery), Anthonypette, Corrivepongere. Alingiem-angelam. Manchieole (Imam Chuola), (Sangemangelam), Maittymangelom (Nirtty Mangelam), (Narianga.n)

Bldz. 138, al 6: In Zeeland is hierbij gevoegd een noot „Die dit voorregt niet hebben, verliezen bij schipbreuk, ja de grond maar rakende, alles en 't volk moet in de ketting, zelfs is dan ook verbeurd 't bevorens geloste, al was 't 7/8 van de lading"

CCXXXIV. KUST VAN MALABAAR.

7 Januari 1659.

Bldz. 141, noot 2) „Bhjkbaar" moet wegvallen In het exemplaar in Contractboek III is het nummer 9 wel ingevoegd.

CCXXXVII. FORMOSA.

4 Mei 1659.

Bldz. 149, noot 1). Ook te Batavia.

CCXXXVIII. ATJEH.

20 Juni 1659.

Bldz. 151, noot 3) Bijvoegen Ook in het Landsarchief te Batavia.

Bldz. 155, noot 3) Ik heb mij hier vergist De bekrachtiging door de Sultan is wel degelijk in het Contractboek opgenomen en volgt hier:

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Op 't Landsarchief te Batavia berust een „finaal accoord met de Koninginne van (Achin) door de gesanten van dat rijk Jacob Keijser en Balthasar Bort gesloten, 1660". In de Verbalen—Nederburgh luidt de titel „Accoord van vrede door Atchin geconcedeert aan den G. G. van India op de propositien van 20 Juni 1659 in 't Casteel Batavia".

Aetchin int jaer 1070 [1]) van de Nabij [2]) Mahomet, op Dinsdagh den 6e dagh van de 3e maent, dan Magat Moeda Lella braght tot een teeken een suwassen [3]) mes neffens den boejangh Khajaloela ende den boejangh Dendany, rapporteerende de ordre van Hr Majt aen kaely Mahkuhtd II oranghkaija Maharadia Syry Maradia, oranghcaija Laxamana, orangh Paduca touwan, orangkaya Radia bhandara. oranghkaija Paduck Magat, oranghkya Maharadia Le la, orangcaya radia Oedana Lella, oranghkaija paducca Sirimara, oranghcaya maharadia Siry Indra, oranghaija radia Makoeta, oranghcaija Paduck radia, oranghkaija Bhandara moeda, radia Lella Wangsa. paducca Mahamentrij siry Retna Pardana ende andere groote persoonen, dat met godts hullpe wij veraccordeerdt zijn ende den vrede gesloten is tusschen de Aetchinders ende de Hollanders, opdat die nae desen niet werdt verbrocken.

Voorts ['t] gene den gouverneur generael Joan Maetsuijker heefft geeijscht, hebben aen haer Majt Tchitra Siry Bidie Nidra Chitra Siry Nara Wangsa commandeur Jacob Keyzer ende den commandeur Ballthasar Bordt aengedient.

Eerstelijck vergeefft het landt van **Peragh** ende den bhandhara padika Stery Maradia' laet hem niet nae Aetchin opcomen ende Haer Majt vergeefft alle zijne missdaden ende staet toe, dat den bhandara in Peragh soude blijven ende omter (?) Den Generael sall de command' Jacob Keijser en Ballthasar Bordt mede versoeken te pardonneren alle zijne missdaden ende hem te laten blijven bhandahra in Peragh. Den sabandaer die tot een mantry off groodt persoon geworden is in Peragh, en Sidria (?) willen wij nae Aetchin ontbieden, om hem te straffen, maer versoghten om vergiffenisse en presenteeren SO bhaer thin tot volldoeningh van 's Comp^s middelen,

[1]) Loopt van 18 September 1659 tot 5 September 1660. Dit klopt niet met den datum 5 October 1659.

[2]) Profeet.

[3]) Soewisa = spinsbek.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

die in Peragh gerooffi zijn, die den commandr Ballthasar Bordt heefft ontfangen. Ende den prijs van thin sall binnen Peragh gestellt worden tot 30 Rs de bhaer tot dat de Comps middelen, bedragende ter somme van 44000 Rs, volldaen; ende als desselve vereffent zullen zijn, sall wederom de prijs van thin op de oude voedt gestellt werden jegens 31¼ Rs p' bhaer. Ende sullen geen ander coopluyden in Peragh handelen, aengaende het thin dat alldaer jaerlijx valit, sall in twee verdeellt werden, d'een helfft voor de Aetchinders en de d'ander helfft voor de Hollanders en als wanneer thin in de vaertuijgen van de Aetchins offte Hollanders geladen wordt, dan sullen een van de Aetchinders en een van de Hollanders hun volk daertoe stellen om in desselve vaertuijgen toe te sien, op dat ider de gereghte helfft magh behouden. De gereghtigheden off thollen van de Hollanders in Peragh blijven even als voor desen is geweest, laet daer in geen veranderingh comen en de ordre van Haer Majt is vergunt aen den generael Joan Maetsuijker, alles volgens zijn begeerte.

Een anderen vergeefft het landt van Priaman, Bhandr kaliffa off Tiko en Sillida, de begeerte van den Generael is, vergoedingh te hebben van 's Comps middelen die op de drie voorschreven plaetsen gerooffi zijn. Haer Majt ordineert desselve in handen van den Commandr Jacob Keijzer wederom te restitueeren ende soo der iets mancqueert tot de somma van 49518¼ Rs, sall moeten affgetrocken worden ende mindr prijs van de peper van alle de onderdanen van desselve plaetsen, op ieder bhaer een Rs minder, ende als wanneer de voorschreven Comps middelen vereffent sullen zijn, soo sall den peper wedr op vorige prijs gestelt werden. Den Generl versoekt aen Haer Majt, datter geen andr coopluyden op de voorschreven plaetsen sullen mogen handelen als eenelijck de Aetchinders ende de Hollanders ende in gevall ander coopluyden op desselve plaetsen comen te handelen, zall vrij staen aen de Hollanders, haerl t'sellve te beletten met minne offte gewelt, sonder dat de vrede tusschen Aetchin daer met verbrooken sall werden.

Ende staet Haer Majt toe, een schip jaerlijx thollvrij van 1200 bhaer volgens t'gebruijck van j° 1048 [1]) naer haer reecqeningh ende begeerdt de tholen met swaert Rs te betalen, so der Spaense Rs mancqueeren, naer dat het haer sall gelieven, maert moedt goed gelt zijn; t'geene den generl Joan Maetsuijker versoek, staen wij alles toe.

Voordts versoekt aen Haer Majt een logie binnen Aetchin te

---

1) 15 Mei 1638—3 Mei 1639.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

mogen maeken op deselve plaets, die den Command^r Schouten voor desen versoght heefft int jaer 1066 [1]) ende begeerdt mede een logie in Peragh te maeken aen de revier kandt. Ende als mede begeerdt wegens t reght doen in Peragh, op Priaman, Band^r Kaliffa offte Tieko ende Sillida, zoo eenige Holland^r quam te misdoen tegens de inwoonderen als ook desellve inwoonderen tegens d'Hollanders, soo sall vrij staen, den sullthan van Peragh ende alle de panglimas van de Wesstcust die te mogen straffen met zodanigh goedt reght als daertoe staet ende zoo zij daer toe niet conden verstaen, sullen in goeden versekeringh naer Aetchin gesonden worden om door Haer Maij^t nae reght te laten straffen ende de Hollanders zullen t zij nae Malacca offte nae Batavia gebragt werden om door den gener^l Joan Maetsuijker te laten straffen. op dat magh strecken tot een spiegell van andere. Ende begeerdt ook alle negotianten van bovenswints, als Suratta, Cust Cormandell, Bengala, Mallebaer, Arrakan, Pegou, Engellsen ende Deenen etc^a, dat die eenelijck maer op Aetchin sullen mogen handelen ende de lieden van benedenswints als die van Johor, Pattany, Indragiry, Jamby, China, Java, Siam, Cambodia ende Maccasar hare coopmanschen en sullen niet vermogen op de voornoemde plaetsen te gaen handelen maer eenelijck ook op Aetchin.

Eyndight hier mede alle de conditien op Sondagh den 10^en dagh van de 3^e maent ten tijde als wanneer de commandeur Jacob Keijser ende Balthasar Bordt neffens den Engellsche coopman Carteys [2]) getracteert werden met vreuden ende dat met gelupt van verscheijde spellen in de thuijn gem^t Lalalale, [3]) als de son ende maen sullen schijnen, tusschen de Hollanders ende Aetchinders hare opreghte en suijver genegentheit ende d'Engellsen zijn mede met opreghtigh^t genegen tot Haer Maij^t

---

CCXXXIX. BANTAM.

10 Juli 1659.

Bldz. 155, noot 4). Oók te Batavia.

---

[1]) October 1655—19 October 1656.
[2]) ?
[3]) ?

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCXL. KUST VAN KOROMANDEL—CEILON.

24 April 1660.

Bldz. 161, noot 1) Ook in Contractboek Zeeland IV, met enkele kleine verschillen.

Bldz. 162, noot 4). In Zeeland IV: „Zittera, Sourouwaaij C. Renammadon"

Bldz. 162, noot 5) kan wegvallen.

Bldz. 163. In Zeeland IV volgt als slot: „Ter zijden stond hieraan hebben gehegt een translaat na het omstaande gemaakt met de vertaling des habanders (Hollanders?) door Joan en Sec^e^ van Weerden Beginnende nader translaat — 't Voorschreven accordeert met het ingebragte translaat van François Montanier Gale den 15 May 1660 (Was geteekent) Lucas van Waerden, Sec^e^ der Commissie (Onderstond accordeert (was geteekend) T J Billing E. g klerk Accordeert A Bock, E g. klerk.

CCXLIII. MAKASSAR.

19 Augustus 1660.

Bldz. 168, noot 2) Oók te Batavia.

CCXLIV. MAKASSAR.

2 December 1660.

Bldz. 177, noot 3). Oók te Batavia.

CCXLVII. AMBON.

10 Februari 1661.

Bldz. 182, noot 2) Oók te Batavia.

CCXLVIII. BANDJERMASIN.

16 Mei 1661.

Bldz 186, noot 7. Voór „Inleidng" moet ingevoegd worden „Algemeene".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCL. KUST VAN KOROMANDEL.

5 Januari 1662.

Bldz. 190, noot 1) Oók te Batavia en in eenigszins gewijzigden vorm in Contractboek-Zeeland IV, in twee exemplaren. Hieruit blijkt, dat de datum van dit caul is 26 December 1661. Een ander stuk, in twee exemplaren in Zeeland IV, draagt den datum „op den 7e November 1661 tot Pallecatta ontvangen". Dit bevat slechts enkele der punten in het hier opgenomen caul genoemd. Misschien is het een voorstel van de zijde van Tanjore.

CCLII. FORMOSA.

1 Februari 1662.

Bldz. 194, noot 2) Oók te Batavia.

Bldz. 198, regel 1 van art. 18 „mits verstanden" is natuurlijk een schrijffout voor „misverstanden".

CCLIII. KUST VAN MALABAAR.

7 Maart 1662.

Bldz. 199, noot 1) De Verbalen-Nederburgh hebben als datum, 2 Maart.

CCLV. KUST VAN MALABAAR.

31 Maart 1662.

Bldz. 204, noot 1) Ook in Contractboek Amsterdam III (hierin wordt Kalare, aan het slot, gespeld Calave, wordt de „ragiadoor van Bayttepulle" genaamd „Consiewetry Canakapulle", wordt gesproken van Matandepulle en van Montanier.

CCLVIII. SOLOR EN TIMOR.

27 Juli 1662.

Bldz. 213, noot 5) „Leson" is waarschijnlijk een schrijffout voor „Lefou" (Litou. Noot 3) Na Dela invoegen: „of voor Dengka".

Bldz. 214, noot 4) Invoegen: „of Dooh, ten Zw. van Roti".

Bldz. 214, noot 5). „Corbafo aan de N. Kust van Roti?"

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCLX. RIJK VAN DE GROOT-MOGOLS—BENGALEN.

29 October 1662.

Bldz. 219, slot. Vgl hierbij Valentijn IV, 2 (*Groote Mogols*), bldz. 164 v.v

---

CCLXI. RIJK VAN DE GROOTE MOGOLS.

29 October—1 November 1662.

Bldz 221, noot 1). Is een vraagteeken weggevallen.

CCCLXII. KUST VAN MALABAAR.

4 Januari 1663.

Bldz. 226, noot 1) In de Verbalen-Nederburgh is dit stuk omschreven als „Secretariëel declaratoir voor Lucas van Waarden gepasseert door den Angie caimaal van Cochim"

CCLXIV. KUST VAN MALABAAR.

Januari 1663.

Bldz. 229, noot 4) moet slaan op „Na.jkewittij" (r 12 v boven) en achter „Panicol" (r 14) moet staan 2)

CCLXXI. KUST VAN MALABAAR.

1 Maart 1663.

Bldz. 239, noot 2) Oók in Contractboek-Amsterdam III.

CCLXXII. KUST VAN MALABAAR.

14 Maart 1663.

Bldz. 240, noot 2). Ook in Contractboek III

Bldz. 242, noot 2) Contractboek III heeft dan ook „Bartholomeus Vaas, lingoa".

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCLXXIII. KUST VAN MALABAAR.

20 Maart 1663.

Bldz. 242, noot 3) Oók in Contractboek III.
Bldz. 243, noot 1). Contractboek III heeft „Benerenty".

CCLXXV. SUMATRA'S WESTKUST—ATJEH.

27 Juli 1663.

Bldz. 251, noot 2) Ook bij De Leeuw, *Pamansch Contract*, bldz. 87, v.v.

Bldz. 252, noot 1) In Mei 1662 was door Groenewegen een „provisioneel contract met die van Songypagou aangegaan" (Te vinden in *Dagh-Register 1663*, bldz. 88, v. Oók bij De Leeuw, *Pamansch contract*, bldz. 80, v. - Wegens het geheel voorloopig karakter heb ik het stuk niet opgenomen.

L. C. Westenenk in zijne *Memorie van Overgave . Benkoelen*, bldz. 44 enz. maakt zich toch wel wat heel summier af van wat hij noemt „Geschiedenis van Benkoelen"

CCLXXVI. KUST VAN KOROMANDEL—GOLKONDA.

22 September 1663.

Bldz. 256, noot 1) Oók te Batavia. Hoe slordig de afschrijvers van de toch een eenigszins authentiek karakter dragende documenten hebben gewerkt, moge blijken uit den titel van het exemplaar te Batavia „Caul door Ibrahim beecq dienaer van Simplepette verleend" enz. In de Verbalen Nederburgh luidt het „Caul van Ebrahim Beecqauwel, dienaer" enz. Hier is althans het „auweldaer" een beetje behouden gebleven.

CCLXXIX. KUST VAN MALABAAR.

7 Februari 1664.

Bldz. 261, noot 2). Oók in Batavia.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCLXXX. KUST VAN MALABAAR.

11 Februari 1664.

Bldz. 263, noot 3) Oók te Batavia.

CLLXXXI. KUST VAN MALABAAR.

25 Februari 1664.

Bldz. 267, noot 1) Oók in Contractboek-Amsterdam IV en te Batavia.

CCLXXXII. KUST VAN MALABAAR.

29 Februari—2 Maart 1664.

Bldz. 270, noot 1). Oók te Batavia.

CCLXXXIII. BANDA.

6 Maart 1664.

Bldz. 272, noot 1). Oók te Batavia.

CCLXXXIV. BANDA.

30 Maart 1664.

Bldz. 273, noot 1) Oók te Batavia.

CCLXXXV. BANDA.

3 Juli 1664.

Bldz. 275, noot 6) Oók te Batavia.

CCLXXXIX. KUST VAN MALABAAR.

16 Juni—1 October 1664.

Bldz 287, noot 3). Oók te Batavia.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCXC. INDRAGIRI.

28 October 1664.

Bldz. 291, noot 5). Ook te Batavia.

CCXCII. KUST VAN KOROMANDEL.

19 Januari 1665.

Bldz. 301, noot 1) Ook te Batavia.

CCXCIV. KAMBODJA.

1 Februari 1665.

Bldz. 313, slot Het traktaat is te Batavia „g'approbeert" den 17 April 1665 (*Realia*, I, bldz. 315).

CCXCIX. KUST VAN MALABAAR.

12 Maart 1665.

Bldz. 317 noot 1) Oók te Batavia.

CCC. BANDA.

25, 26 Maart 1665.

Bldz. 320, noot 5) Oók te Batavia.

CCCI. KUST VAN MALABAAR.

25 April 1665.

Bldz. 323, noot 2) Oók te Batavia.

CCCII. KUST VAN KOROMANDEL—GOLKONDA.

Mei ? 1665.

Bldz. 328, noot 5) Over Frederik Bruyn (Braim) zie men nog Valentijn, V, 1 (*Choromandel*), bldz. 63.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCIII. BANDA.

11 Juli—4 Augustus 1665.

Blz. 331 noot 5) bijvoegen „Zie, Veth, II, bldz 345, s.v Letti".

CCCIV. BANDA.

10 December 1665.

Bldz. 333, noot 2). Verbalen-Nederburgh hebben foutief als datum 10 October

CCCV. KUST VAN KOROMANDEL.

23 Februari 1666.

Bldz. 334, noot 2) Ook te Batavia, met den datum 23 Februari 1666. Vgl nog hierna, stuk 11 September 1674 De Verbalen-Nederburgh stellen zoowel het caul als de ola op 1665 (23 Februari).

Bldz. 335, noot 4) „wanıere", waarschijnlijk een schrijffout voor „maniere". Verdam, bldz. 346. Maniere = gewoonte, zede.

CCCVI. MALAKA—SIAM.

1666 (?)

Bldz 336, noot 3) In het Landsarchief berust ook een exemplaar dat den datum draagt 12 Maart 1666" Deze datum ook in de Verbalen-Nederburgh

CCCX. MAKASSAR.

4 Januari 1667.

Bldz. 346, noot 2) Oók te Batavia

—

CCCXII. MAKASSAR.

29 Maart 1667.

Bldz. 354, noot 2). Oók te Batavia.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCXV. BOETON.

25 Juni 1667.

Bldz. 363, noot 2) Oók te Batavia. Daar komt ook voor een contract met Boeton van 31 Januari 1667 Vgl noot 1) van bldz. 364.

CCCXVII. MAKASSAR.

18 November 1667.

Bldz. 370, noot 6). Oók te Batavia

Bldz. 372, noot 2) Later is mij gebleken, dat deze Legging volkomen bekend is.

CCCXVIII. MAKASSAR.

9—31 Maart 1668.

Bldz. 380, noot 2) Oók te Batavia

CCCXIX. SUMATRA'S WESTKUST—ATJEH.

29 April 1668.

Bldz. 383, noot 3) Oók te Batavia

CCXX. BANDA.

16 Mei 1668.

Bldz. 390, achter de inlassing „Men vergelijke hierbij Johan Thijssen, *Journael* (1669), bldz 7 Dr F W Stapel maakt mij opmerkzaam op een plaats in Van Dam's bekend handschrift, II, I, capittel 6, waarin blijkt, dat de Portugeezen in 1668 een grooten rooftocht hadden ondernomen naar Kisser

---

CCCXXI. SOLOR EN TIMOR.

23 Mei—6 Juni 1668.

Bldz 393, noot 1) Men vgl hierbij Veth, *Timor*, Gids, 1855, I, bldz. 604, noot 2)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCXXII. BANGKA EN BILLITON.

22 Juni—25 Augustus 1668.

Bldz. 398, noot 2) Ook te Batavia.

Bldz. 402 achter de toelichting: Vgl. Thijssen *Journael*, bldz. 10

CCCXXV. SUMATRA'S WESTKUST.

1668.

Bldz. 410, noot 1). Ook te Batavia.

Bldz. 410, noot 4) Het exemplaar te Batavia heeft „depattus"

Bldz. 411, noot 1) Dr F. W. Stapel zou het vraagteeken willen weglaten en Haaseraat verklaren met Hedschra en Senoojen met Senen (tweede dag der week).

CCXXVI. MAKASSAR.

15 Juli—27 Juli 1669.

Bldz. 411, noot 5) Ook te Batavia.

CCCXXVII. SOEMBAWA.

1 October 1669.

Bldz. 419, noot 3) Ook te Batavia.

CCCXXVIII. MAKASSAR.

23 December 1670.

Bldz. 426, noot 4) Ook te Batavia

CCCXXX. SUMATRA'S WESTKUST.

1 Augustus 1671.

Bldz. 433, noot 1) Ook te Batavia.

CCCXXXI. SUMATRA'S WESTKUST.

8—10 September 1671.

Bldz. 435, noot 3). Ook te Batavia.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

CCCXXXIII. SUMATRA'S WESTKUST ATJEH.

6 December 1671.

Bldz. 442, noot 2). Oók te Batavia.
Bldz. 447, noot 4) Is een (?) weggevallen aan 't begin.

CCCXXXIV. MAKASSAR.

18 Januari 1672.

Bldz. 452, noot 2) Oók te Batavia.

CCCXXXV. KUST VAN MALABAAR.

6—11 Februari 1672.

Bldz. 454, noot 1) Oók te Batavia.

CCCXXXVI. SUMATRA'S WESTKUST.

19 Maart 1672.

Bldz. 459, noot 4) Oók te Batavia. Het exemplaar dáár en in de Verbalen-Nederburgh heeft als datum: 14 Maart.

CCCXXXVIII. KAAP DE GOEDE HOOP.

3 Mei 1672.

Bldz. 469, noot 1) Kan het zijn een schrijffout voor „oriflammen" (vanen, wimpels der schepen)?
Bldz. 471, r. 18 v. ben. Moet wegvallen: „[ligne?].

CCCXL. CEILON.

19 Juli 1672.

Bldz. 475, noot 1). Oók te Batavia.

CCCXLII. SUMATRA'S WESTKUST.

5 Januari 1673.

Bldz. 482, noot 1) Oók te Batavia.
Bldz. 482, noot 2). Waarschijnlijk onjuist. — Immers in het

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

exemplaar te Batavia wordt dit contract omschreven als: „Appendix tot sekre contract in A° 1670 op p^mo Octob^r met die van Baros aangegaen 't geen egter in 't contract boek niet bekend staat."

CCCXLV. KUST VAN MALABAAR.

23 Februari 1674.

Bldz. 489, noot 1). In regel 3 moet voor „buijten en" gelezen worden „buijten de".

Bldz. 491, noot 2). Het vraagteeken kan wegvallen. In een der exemplaren staat juist: „belooft bij."

CCCLI. KUST VAN KOROMANDEL.

6 September 1674.

Bldz. 505, noot 2). Ook te Batavia.

Bldz. 510, noot 2), 511 (art. 16), 512, noot 4). Dr. F. W. Stapel maakt mij er attent op, dat mijne veronderstelling dat François Caron in dit tractaat wordt genoemd, onjuist is. Deze is overleden 5 April 1673 bij een scheepsreuk bij Lissabon. (Vgl. *Nieuw Biographisch Woordenboek*, VIII, kol. 255).

CCCLII. KUST VAN KOROMANDEL—GOLKONDA.

11 September 1674.

Bldz. 513, noot 3). De laatste regel moet worden vervangen door: „Vgl. ook het Algemeen Aanhangsel."

CCCLIV. KUST VAN KOROMANDEL—CEILON.

18 September—4 October 1674.

Bldz. 517, noot 5). Het woord „alleen" in r. 4 moet worden vervangen door „ook", terwijl het woord „juist" in r. 6 moet vervallen.

Bldz. 518, noot 2), r. 2 te lezen: „In het exemplaar te Batavia en

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

REGISTERS.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

REGISTER VAN GERAADPLEEGDE WERKEN.[1])

Aalbers (J.). Rijcklof van Goens, Commissaris en veldoverste der Oost-Indische Compagnie ... (Groningen, 1916).

Anstett (B.). Portugiesische Sprachlehre. Dritte Auflage (Frankfurt, 1885).

Baldaeus (Ph.). Naauwkeurige Beschryvinge van Malabar en Choromandel . en het machtige Eyland Ceylon (Amsterdam, 1672).

Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek onder redactie van **P. C. Molhuysen** en **P. J. Blok** enz. I enz. (Leiden, 1911 enz.).

Blok (P. J.). Geschiedenis van het Nederlandsche Volk, Tweede druk, I, enz. (Leiden, 1912 enz.).

Bokemeyer (H.). Die Molukken .... (Leipzig, 1888).

Bor (L.). Amboinse oorlogen .... 1663.

C. E. S. 't Verwaerloosde Formosa . (Amsterdam, 1675).

Campbell (W.). Formosa under the Dutch (London 1903)

Canter Visscher (J.). Mallabaarse brieven . .. (Leeuwarden, 1743).

Christelijke Encyclopaedie. Samengesteld onder redactie van **F. W. Grosheide** enz. I enz. (Kampen, 1925 enz.)

De Clercq (F. S. A.) en Greshoff (M.). Nieuw Plantkundig Woordenboek voor Nederlandsch Indië. (Amsterdam, 1909).

Cool (W.). De Lombok-Expeditie. (Batavia, s-Gravenhage 1896)

Couto (Do). Observaçoes sobre as principaes causas da decadencia dos Portuguezes na Asia . com o titulo de Soldado Pratico ... publicados ... par **A. Caetano do Amaral.** (Lisboa, MDCCXC)

Crooke, zie Tavernier.

Cunningham (A.). Book of Indian eras .. . (Calcutta, 1883).

Dagh-Register, gehouden int Casteel Batavia .. Uitgegeven door **J. A. v. der Chijs, J. E. Heeres** enz. enz. (Batavia, 's-Hage, 1887 enz.).

Danvers (F. Ch.). The Portuguese in India. (London, 1894)

Dassen (M.). De Nederlanders in de Molukken. (Utrecht 1848)

Davidson (J. W.). The island of Formosa past and present (London, New York, 1903).

Dijk (L. C. D. van). Neêrland's vroegste betrekkingen met Borneo, den Solo-Archipel, Cambodja, Siam en Cochin-China (Amsterdam, 1862).

[1]) De in tijdschriften of verzamelwerken opgenomen verhandelingen heb ik niet óók afzonderlijk hier genoemd, indien ik die tijdschriften enz. zelve in deze lijst heb aangegeven. Evenmin noemde ik hier over 't algemeen die studies, welke ik slechts éénmaal in de noten enz. heb gebruikt.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië, 1896—1906. Tweede druk, samengesteld door **J. Paulus** enz. I enz (’s-Gravenhage, Leiden, 1917 enz.).

Enzyklopaedie des Islām . herausgegeben von **M. Th. Houtsma** u.s.w. I enz. (Leiden, Leipzig, 1913 enz.)

Ferguson (D.). Correspondence between Raja Sinha II and the Dutch (1904)

— Letters from Raja Sinha II to the Dutch (1909)

— Ribeiro’s Account of the siege of Colombo (1891).

Ferrand (G.). Les poids, mesures et monnaies des Mers du Sud (Paris, MDCCCCXXI)

Fisher, zie **Forster.** Court Minutes

Folqman (P. C.). Grammatica Hollandeza . (Lisboa, MDCCXLII).

Forster (W.) enz. A calendar of the Court Minutes etc of the East India Company 1650—1654 etc. (Oxford, 1913 enz.).

— The founding of Fort St. George Madras. (London, 1902).

Gids (De). (Amsterdam)

Gids (De Indische). (Amsterdam).

Godée Molsbergen (E. C.). Geschiedenis van de Minahassa. (Weltevreden, 1928)

Grothe (J. A.). Archief voor de geschiedenis der Oude Hollandsche Zending I enz. (Utrecht, 1884 enz.).

Haarst (van). Zie **De Jonge.**

Havart (D.). Op- en ondergang van Commande..... (Amsterdam, 1693).

Heeres (J. E.). Onze betrekkingen met de Kleine Soenda-eilanden 1640—1648 in den Feesthundel aan P J Veth b.dz. 178 v.v. Leiden, 1894)

Hobson—Jobson (London, 1896) en New edition edited by **W. Crooke** (London, 1903).

Hoëvell (G. W. W. C. van). Vocabularium van vreemde woorden, voorkomende in het Ambonsch-Maleisch. (Dordrecht 1876)

Hotz (A.). Journaal (van) Joan Cunaeus naar Perzië in 1651 1652. (Amsterdam, Müller, 1908).

Hunter (W. W.). A history of Britsch India (London, 1899 enz.), New Impression I enz. (London, 1919 enz.)

The Imperial Gazetteer of India (London, 1881 enz.). New edition I etc. (Oxford, 1907 etc.).

De Jonge (J. K. J.). De opkomst van het Nederlandsch gezag in Oost Indië I enz. (’s-Gravenhage, Amsterdam, 1862 enz.).

Klinkert (H. C.). Nieuw Maleisch Nederlandsch Woordenboek I—II. (Leiden, 1885, 1893)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Laats (G.). Geschiedenis . . der Nederlanders in Indië 1 enz. (Groningen, enz. 1852 enz.).

Leeuw (W. J. A. de). Het Painansch contract. (Amsterdam MCMXXVI).

Lijst van de . . aardrijkskundige namen in den Nederlandsch Indischen Archipel (1906) Tweede uitgave. (Weltevreden, 1923).

Macedo (A. de S. de). Razam da gverra entre Portugal e as Provincias Vnidas dos Paizes baxos. (Lisboa, 1657)

(Meertens). Uytrekening voor de gouden en silveren munts waardije . . . maten . . gewigten in . . Indien (Middelburg, 1691)

Meylan (O. F.). Japan, uitgegeven door **J. H. Tobias.** (Amsterdam, MDCCCXXX) Zie ook in Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap XIV (1833) Meylan's Geschiedkundig Overzigt van den handel der Europezen op Japan.

Migne. Encyclopédie théologique, LIX. (Paris, 1863).

Muller, H. P. N. De Oost-Indische Compagnie in Cambodja en Laos. ('s-Gravenhage, 1917)

Nachod (O.). Die Beziehungen der Niederländischen Ostindischen Compagnie zu Japan . . (Leipzig, 1897).

Olearius (A.). De Nieuwe Parsiaenze Reyse . . overgezet door **D. v. Wageninge.** (Utrecht, 1651).

Phayre (A.). History of Burma. (London, 1883)

Philips (G.). A short account of Dutch trade in Formosa 1629. (Shanghai).

Pieris (P. E.). Jafanapatam (1920).

Ceylon and the Hollanders 1658–1796. Second edition (Tellippalai, 1924)

Rea.a. Register op de Generale Resolutën van het Kasteel Batavia 1632—1805, I enz. (Leiden, enz., 1852 enz.).

Reus (G. C. Klerk de). Geschichtlicher Ueberblick der . . . Entwicklung der Niederländisch-Ostindischen Compagnie (Batavia, enz. 1894)

Rhede van der Kloot (M. A. van). De Gouverneurs-Generaal en Commissarissen-Generaal van 1610—1885 . . . ('s-Gravenhage, 1891)

Rice (E. P.). A History of Kanarese literature. Second edition. (Calcutta etc. 1921).

Riebeek (J. van). Dagverhaal I enz. (Utrecht enz. 1884 enz.)

Riess (L.). Geschichte der Insel Formosa. (Mittelungen der Deutsche Gesellschaft für Natur- und Völkerkunde Ostasiens, LIX, 1897)

Rodenwaldt (E.). Die Mistizen auf Kisar, 1 enz. (Mededeelingen van den Dienst der Volksgezondheid in Nederlandsch-Indië)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Schram (R.). Kalendario graphische und chronologische Tafeln. (Leipzig, 1908).

De San Januario. Documents sur les missions Portugaises au Cambodge et en Cochin-Chine. (Paris, 1883)

Schouten (Wouter). Aanmerckelijcke Voyagie, (676)

Sewell. A forgotten empire.

Sewell (R.). and **B. Aikrishna Dikshit.** The Indian Calendar. .. With tables .... by **R. Schram.** (London, 1896).

Snouck Hurgronje (C.). De Atjehers I enz. (Batavia, enz. 1893 enz.)

Stapel (F. W.). Het Bongaais Verdrag. (Groningen, enz. 1922).

Stokvis (A. M. H. J.). Manuel d'histoire, de généalogie et de chronologie ... I enz. (Leiden, 1888, enz.)

Tavernier (J. B.). Travels in India ... translated ... by **V. Ball.** Second edition ... ... by **W. Crooke,** I etc. (Oxford, etc. 1925)

Mc Call Theal (G.). History and ethnography of Africa South of the Zambesi, I etc. (London, 1907 etc.).

Thevenot. (Ned. vert. v. Van Broeknuizen III). Persien.

Thyssen (J.). Journael .... van den toestant ... van Oost-Indien ... 20 Julij 1669. (Rotterdam, 1669)

Tiele (P. A.) en **Heeres (J. E.).** Bouwstoffen voor de geschiedenis der Nederlanders in den Maleischen Archipel I enz. ('s-Gravenhage, 1886, enz.)

Tijdschrift van het Aardrijkskundig Genootschap.

Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde

Tijdschrift voor Ned. Indië.

Valentyn (Fr.). Oud en Nieuw Oost-Indiën ... I enz. (Dordrecht, enz., 1724 enz.)

Verdam (J.). Middelnederlandsch Handwoordenboek. ('s-Gravenhage, 1911).

Verhandelingen Bataviaasch Genootschap.

Veth (P. J.). Oost en West. (Arnhem, 1889)

— Aardrijkskundig ... Woordenboek van Nederlandsch Indië ... I enz. (Amsterdam, 1863 enz.)

— Java .... I enz. (Haarlem, 1896 enz.).

Wüstenfeld (F.). Vergleichungs-Tabellen der Muhammedanischen und Christlichen Zeitrechnung. (Leipzig, 1887)

Wyld (James). Map of India .... (London, 1854).

Zondervan (H.). Algemeen verklarend Woordenboek. (Gouda, 1912)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

REGISTER VAN PERSOONSNAMEN. [1])

A.

Abas II (Shah). 32, 43, 48, 50.
Abas (koning) 561, 562, 563.
Abbema (Sijbrant) 333, 334.
Abbol Seyt Chia (Groot Mogol). 219.
Abby (raden) 542.
Abdi Wierassantana (raden) 541
Abdul. 551.
Abdul Cadus. 543.
Abdul Hamy. 419.
Abdul Lassal. 543.
Abdul Wachier 420.
Abdullah Cutb Shah (sultan). 180, 181
Abdulle Geddy. 9.
Ablan (Orangkaya). 273.
Aboe-ll-Hassan (sultan) 513.
Aboe'l Fath Abdoe'l Fattah (sultan). 155.
Achitta Risia Raghua. 190.
Achmet Chia. 369, 370.
Ackber Chia (Groot-Mogol). 219.
Adersia. 249, 257 258, 263, 264 265. 266. 278, 279. 297 298. 299 300, 301
Adil (Radja). 410, 411.
Adrasia. Zie Adersia.
Adriaense (Pieter). 397, 398, 408, 410.
Adrichem (Dirk van). 24, 215, 217, 219, 220, 223.
Adrichem (Jan van). 114.
Agamath-Sagh Nasrodin Bardanlath (Sultan) 292.
Agarra caymai 532.
Agges (Jurriaen). 487.
Alahoedin (Koning). 338.
Alawadyn (Sultan) 359.
Aley (Jan Jau). 353.
Ali-Beeck. 25, 27, 28.
Arie (kimelaha). 353.
Allmeida (Leonardo d') 117, 120.
Allmeijda (Manuell d') 124, 126.
Allmeyra d'Allmeda (Leonar d'). 120
Alij. 543.
Alij (Sultan) 69, 70, 359.
Amagaly (orangkay) 394, 395.
Amalakon (radja) 396, 397
Amasonka. 397.
Amat (radja) 445.
Ambon (radja). 446.
Amelia panical 531.
Amm. 417.
Amma Todyn (sultane). 78.
Amlehij (orangkay) 395.
Ammassado (orangkay) 397
Ammatoncka (orangkay). 397.
Ammiral (Anthonio d'). 119.
Amrosie (orangkay). 396, 397
Amstel (Jan van). 198, 316, 317.
Andrades (Jan Mesias d'). 116, 117.
Andriessen (Paulus) 64

[1]) In dit Register zijn ook opgenomen enkele namen van schepen Kleine verschillen in spelling heb ik niet alle opgenomen. Indien de naam slechts éénmaal of steeds in dezelfde spelling voorkwam, heb ik meestal daarvan de spelling behouden, die ik aantrof Soms was het met te onderscheiden, of men te doen had met een persoons-, een plaatsnaam of een titel. Ik heb dan naar omstandigheden gehandeld.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 7:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Andriesz (Andries) 322.
Angalie 501
Angie caimal. 227
Anom. 285.
Araloewe (arou) 453.
Ardanasadana (pangeran) 209.
Arda Serang Boesing Pannoegan. 542.
Ardiwangsa. 163.
Area (raden) 542.
Arou Palakka. 348, 354, 355.
Arria pulie. 145.
Askamp (Esskam Joan) 198.
Ating 551.
Aupert (Chreaute). 512.
Aurangzib. 215, 217, 219, 226, 527
Aurij Van Spou Tava. 151
Ausie Mankotte Itipanne. 229.
Ayna 27

B.

Babang (dain). 523.
Babatoe (pongoulou). 466.
Babber Chia (Groot-Mogol). 219.
Babel Parambu gurripo. 531
Baboen (crain). 419
Bacnerach (Jacob) 66, 67, 68, 105.
Back (Gerrit den). 348.
Backer (Frans). 370, 438, 440, 486.
Backer orangkaja) 329, 330, 331 390, 392, 405.
Backer (Siwert) 344, 346.
Bacoeta. 277
Badi Deseman. 460.
Baer Si Habadoe. 9, 25.
Bagoes Ima. 545, 550.
Baigneux. 512.
Balee (orangcaya) 389, 485.
Balicalangere. 316.
Bandara Deroesalem (orang caya) 81.
Bandella. 530.
Bandhara Moeda (orangkaja). 569.
Banjo (crain) 453.
Banouassij. 353.
Bara (orangkaja) 137
Barallko (Albre Rodrig.) 118, 120.
Bardella. 530, 532.
Bariette pulie. 206, 270.
Barkhurdar sultan 50, 51
Barracaddy caymal. 531.
Barramalappa. 142.
Basting (Willem). 442, 498, 526, 556.
Batale (Don Francisco Gabriel). 488.
Batelho (Diogo) 124, 126.
Batinpangoan. 403.
Battamatta (radja). 551
Baula (sengadji) 363.
Baury (de les) 475, 478.
Bawanasy Pantoeloe. 302.
Baykole (kimelaha) 134.
Bealou (koninginne). 396, 397
Beecqauwel (Ebrahim). 575.
Beek (Willem van der). 14, 16, 32, 71, 73, 83, 84, 177.
Beg (Ibrahim) 256.
Begirda Ratou 445, 452.
Beleeran. 499.
Belou 420.
Benedictus (Matthijs). 198.
Benegum nayre. 531
Benteng (crain). 453.
Berckman (Mattheus). 473, 480, 482.
Berentszoon (Hendrik) 277
Beriboumij. 420.
Biboe (goegoegoe). 358.
Bicray (crain). 453.
Bidko (radja). 551
Biema (radja) 543.
Bilalang (crain). 453.
Billcays (koningin). 66.
Billing (F. J.) 533, 536, 572.
Bisschop (Claes Harmensz.) 60.
Bitter (Pieter de) 92, 238, 280, 285.
Blinne (Jan) 331, 332, 333, 392, 394, 395, 397, 398, 406, 407, 410.
Blok (Jan). 543, 544 545, 550.
Bobahou (crain). 419.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Bock (A.) 517, 533, 536, 572.
Bock (Paulus de). 498, 501, 545. 550.
Boemi Wola 500.
Boenrong (crain). 453.
Boessing (aria). 541.
Boeton (koning) 500.
Boey (Anthony). 209.
Bogaarde(Jasper van den), 62, 64.
Boidij Sabinij (Saybonnij) (koningin) 66.
Bonar de Revault (de). 477.
Boudaens (Elias) 20, 24, 559.
Bonga (aroe). 453.
Bongaporra 368.
Bonig Soro. 543.
Bontepona (crain). 453.
Bonto Marano (karaeng). 346, 347
Boon (Jan Hend[k]). 480.
Bor (Lavinus). 198. [1])
Bordes (Pieter). 198.
Bordingh (Claes F.). 123.
Borghorst (Jacob). 207, 208.
Bort (Balthasar) 152, 163, 165. 168, 195, 258—261, 310, 569, 570, 571
Bory (orangka,a) 5.
Botelho (Diogo). 126.
Bouron (orangkalja). 392.
Boumi towa. 500.
Bramine Padmanaba. 191, 192.
Breugel (Albert van). 118, 120, 466, 469, 470, 473.
Breijtenbach (Coenraad van). 469, 473, 541, 543, 544, 545.
Britto (Laurens Ferera de) 92.
Britto (Laurenso Francisco de). 90.
Broeck (Mattheus van den). 217
Broek (Paulus de). 544.
Broekhuizen (van) 53.
Bruijn (Frederik). 327, 328, 577
Buis (Evert J.). 101.
Burg (Adriaen van der). 51.
Buriate Poeloe 142.
Busing (pongoulou). 466.
Butler (Davids). 478.
Buijtendyck (R. van). 335.

C.

Caboul (kimalaha). 353.
Caddabenatie Mena. 531.
Cahicaria Mena. 531.
Caja (rad,a) 417.
Cajo (arou). 526.
Cakialy Lasoule. 368.
Calabeba (sengad,i) 65.
Calamatta (prins) 65. 178, 383, 416, 427, 453.
Calamatta (kaitsjel.) 40, 419.
Calamatta (kimelaha). 134, 135, 136.
Calipha (sultan). 561, 562.
Callaboelos (radja). 551.
Ca oukoe (crain) 453.
Caly. 543.
Cambessi (Jan) 73.
Canabadicatu Panical 531.
Canapuram. 530.
Cand,ar (galeran) 498.
Canituruty Mina. 531.
Cannapelli Guripo. 531.
Carapuran 530.
Cardoso (Anthonio). 234, 237.
Care Pato. 382.
Carnabba. 543.
Caron (François) 475, 510—512.
Caroupoe (vorstin) 142.
Carpentier (de) 291.
Carre Motulle. 382.
Carre Pano. 416, 417.
Cartes de Herville (Julien des). 512.
Cartijs(?) 571
Carvallho (Manuell). 124, 126.
Carvellho (Caspar Affonco de) 124, 126, 127.
Casembroot (Jacob) 198.
Casembroot (Nicolaas). 291.

[1]) De noot 4 op bldz. 198 moet vervallen.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Casstya (koningin). 66.
Castouw. 300, 301.
Cawasta nelyke. 515, 517, 521
Caulier (Jacques). 188, 189.
Cauw (Jacob). 177, 179, 371, 372, 443.
Ceridan. 521.
Cesar (Cornelis). 42.
Challefach sultaan. 33.
Chalour 489.
Cham Mhamadel. 25.
Cham in Hamadoe. 25.
Chan (veldoverste). 25, 27
Chan Channa (veldoverste). 25, 28, 29.
Chanhieran Pelli Eleddam 531.
Cheete Paddy 517.
Chenally Pattany. 531.
Cherrubelly caymal 531
Chinnanna Chity alias Maleye. 26, 127, 138, 190.
Clanan Perratu guripo. 531
Cleboot (Barent). 512.
Cleeg Portbelley. 300.
Codapaïj (kima.aha). 353.
Codjarobo 501.
Coeli Chan (iman). 46.
Coellho (Portugees) 198.
Coen (Jan Pietersz.). 291.
Coenaeke 499.
Coenen (Dirck) 198.
Coeta. 545.
Coliba (orangkaja) 71, 73.
Colatry (koning) 246, 247, 250, 251, 257, 277, 278, 280.
Colomby (Anthony) 438, 440.
Colonkon (radja). 545, 550
Comemenone. 229.
Consiewetry Canakapulle. 573.
Conije Maijn. 301.
Coon (J.) 469.
Coopman (Pieter). 416, 417, 418, 443.
Cops (Jacob) 320, 322, 329, 332, 390, 392, 394—398, 404, 406, 407, 409, 430.
Corbusier (Jacob). 301, 302.
Cornelis (Willem) 277.
Cors (Hendrik). 488.
Cos (Simon). 5, 73, 102, 337, 339, 349.
Cossta (Matro de) 116.
Coster (Gernt). 541, 543, 545.
Cotta Baroe (pongoulou) 466.
Coulcham (eman). 46.
Coulster (Ludolph van) 287, 288, 291, 303, 304, 313, 314, 316, 336.
Couly Salthan (Thomas) 561
Courournaddij. 530.
Couter (Coulster?) (Jacob van den) 168.
Coxinga. 195, 196, 197, 198, 258, 259.
Coyet (Fred^k). 52, 195, 198.
Cramer (Coenraad). 181.
Cras (Alexander) 392, 394.
Crongron (Crain) 417, 419.
Cronron Zie ook: Karoenkroeng
Crudop (H.). 469, 473.
Culenburg (Hugo). 212, 214.
Cunaeus (Joan). 33, 96, 559, 560, 561, 562, 563.
Cunha Siry Maharadja. 307
Curicatie nayr. 531.
Cuyper. 470.

D.

Daanen (Cornelis) 101
Dack'kaij. 470, 472.
Dahalis T^n Vongorey. 130.
Dalboerherie (Anthonij Borgers) 236.
Dam (Johan van). 169, 272, 274, 276.
Dammanghaga. 347
Dassy Pango Trovangko. 130.
Dato Bandhara. 78, 80, 465.
Dato Bassaar. 445, 452.
Davids (David). 466, 486.
Davidsen (Jacob) 276, 277.
Davidt (capiteyn). 184.
Demmer (Gerard) 42.
Dendany (boejangh). 569.
Depatto. 415.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Derihama (orangkaja) 330.
Dhouww (prins). 470, 471, 472.
Diamant (schip). 333.
Diemen (Anthonio van). 16.
Diny (kitchil). 358, 359.
Dira de Whangsa. 156.
Djepomana (radja). 498.
D'jourradt (orangkaja) 186.
D'Martha (koning) 480.
Doaux (kimelaha). 353.
Dodo. 545, 550.
Doman (tolk) 123.
Doradus (schip). 548.
Doulinghs Lavaos. 149.
Doulou (radja). 482, 483, 485, [illegible].
Dourap Lipangh. 149.
Douwa. 323.
Doy (kimelaha) 65.
Duane (sengadi) 42.
Duco (iman). 65.
Dupon (Pierre). 202, 236, 368, 382, 383.
Dussen (A. van der) 291
Dussen (Lucas van der) 118, 120, 123, 303, 304.
Duij (kartjil). 64.
Duijnmeyer (Gillis Leenderise). 392, 394, 406. 407.
Dyara (hoekom). 64.
Dyterchan. 328.

E.

Ebrahim (radja). 445.
Ebrahim (sirij sulthan). 93, 96.
Eenkhoorn (schip) 432.
Engelse (Thomas). 399.
Eprap (orangkaja). 431, 433.
Ermunt (Isbrant Petrus) 272, 273, 274, 275.
Erorma. 489.
Essen (Cornelis van) 234, 238.
Extriamata Atchita Visla Raegoe, 138, 139.
Eijoh (orangkaya). 433.

F.

Fae (Aernout). 532, 533, 535, 536.
Fengo (galeran). 453.
Fialho Fereira. 193.
Fleur (Darnus de). 198.
Foneceas (Bras de Neves). 236.
Forang (Steven). 186.
Force (Steven de la) 277.
Forrester (L.) 334.
Francen (Joannis). 416, 417, 418, 426, 442, 453.
Franco (Jan) 430.
Francx (Cornelis). 487, 488.
Fransz (Jan). 198, 498.
Frederica (Jan). 480.
Fridts. 327, 328. Zie ook: Bruyn.
Frisius (Andries). 42, 53, 160.

G.

Gabbema (Abraham). 123, 354, 382, 383.
Gabriel (Mahar). 290.
Gantarang (crain) 453.
Gantarang (arou). 453.
Gappa hono. 417.
Gaspo (dato). 452
Geasdischan 527, 528, 537.
Geel (Claes Leendertsz) 70.
Gener (kimelaha). 42.
Gerritsz (Gerrit). 198.
Gheijt (schip de) 548.
Gillissen (Pieter) 174, 178.
Giroe (orangkaja) 186.
Gnoffaqita (singadji) 42.
Gnoffatahake (kamponghoofd) 65.
Goa (maas). 542, 543.
Godia Ebrehem. 426.
Godorme (prins) 226, 227, 489.
Goens (Rijklof van). 65, 73, 113—118, 120, 123, 128, 138, 139, 140, 142, 161 162, 188, 190, 192, 193, 199, 200, 202 203, 204, 206, 207, 212, 226, 227 231 234, 236—240, 242, 243. 246, 247, 250, 251, 257, 297, 300, 301, 303, 313, 314, 315,

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 7:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

317, 320, 324, 475, 478, 479, 480, 489, 490, 506, 515, 517, 518, 521, 564.
Goer. 133.
Gogare (gnoffamansara). 363.
Gombebere (François). 73.
Gomes (Louis). 73.
Gomes Sarmento (Francisco) 231, 232.
Goossens (Joan). 55, 60, 61
Goske (Isbrand). 92, 207, 208, 336, 337, 344.
Graaf (Pieter de). 136.
Grabbema (A.) Zie. Gabbema.
Grauwe (Pieter de) 480.
Gristoffers (Hans). 277
Groenewegen (Jan van). 251, 255, 369, 443, 451, 575.
Groot-Mogols (rijk van de), 215, 217, 574,

H.

Haas (Jan de). 277.
Haasen bassia, Zie: Hoesain Pasja.
Haemstede (Claas van) 329—331.
Hafi (kimelaha), 133, 135, 136, 137
Hamajun Chia (groot-mogol). 219.
Hamza (sultan) 10.
Hengelaar (schip de). 492.
Happart (Gabriel). 96.
Harde (Jan de). 399, 402, 403, 404
Hardebil (Claas Thomasse). 543.
Hariack (orangkaya). 432.
Harington (Thomas), 333, 334.
Haroumra Chyt. 382.
Harthouwer (David). 198, 430, 442, 453, 492, 498, 523, 526.
Hartmann (R.). 19.
Hartm' (Joannes) 92.
Hartsinck (Carel). 42, 96, 155, 160, 177, 182, 212, 255.
Hartsingh (Willem). 512.
Hassan Oedien (sultan) 82, 177
Hassan Ondyn. 371.
Haszen Bassa. Zie Hoesain Pasja
Hato (Robbert). 539.
Hauw (Cornelis) 73.
Haye (Jacob de la) 475, 478, 506, 507, 508, 511, 512.
Heerentael (Joan Bar. van), 316, 317, 320.
Hekekoijl. 229.
Hemmen (Henningh) Adam. 198.
Hendricksz (A. Daniël) 151.
Hendrix (Hendrik) 277.
Hendrix (Michiël). 272—277.
Hennemellaer 530.
Herderweyck (Albert). 70.
Heremessoor Maddaty 530.
Herewene Caddamturutij, 530.
Hermans (Barent). 198.
Herry 121
Herwarden (Jan van). 123.
Heymingen (Rogier van). 255.
Heynsbroek (opperkoopman). 54, 56.
Heyok. 431.
Himalegongan 419.
Hirou (orangkaja) 186.
Hirou Binouati Excandaar Dol Caromte Riajat Cia Ilula Sialam (Achmat Chia) 370.
Hisiendos. 537.
Hoesain Pasja. 19, 24.
Hof van Zeeland (schip) 368.
Holsteijn (Jan Francen). 500, 501, 541 545, 550.
Hooft (Gerrit). 528, 540.
Hoogcarspel (schip). 283.
Hop (Harman). 430, 442.
Horstman (J.). 151
Houckgeest (Otto). 8.
House (Cornelis) 101
Hudjou (crain). 419.
Huift (Gerard). 34.
Hurdt (Antonie). 286, 430, 431, 486.
Hustaerdt (Jacob). 62, 64, 69, 98, 101, 102, 113, 133, 134, 136, 144, 183, 186, 231, 232, 234, 235, 237, 240, 246, 255, 259,

This content downloaded from 46.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

261, 263, 264, 266, 267, 269, 270, 277, 287, 288, 317
Huysman (Marten) 202, 203, 206, 234, 238, 246, 300, 301, 480, 505, 533, 536
Huysman (Nicolaas). 487

I.

Ibrahim. 305.
Idij (sengadji) 353.
Ienely Rassery 543.
Ieperen (Thomas van) 129, 133, 198.
Ikesa (curra) 417.
Ilat (orangka,a). 133, 136.
Ilheer (radja d'). 384, 389, 445, 446, 447, 450, 451, 452, 482, 483—486.
Imama. 417.
Imprnta. 545, 550.
Indra Moeda (orangkaja) 96.
Indramoela (radja) 466.
Indra Poeta (radja). 445.
Indra Wangsa (radja) 445, 452.
Indijck (Hendrik). 96.
Intile. 544.
Iquan. 194.
Isbrants (Marten). 59.
Ittekomeren 229.
Ittoemramen 229.
Ittij Kowenden Tholenwellij 229.
Iyemetsoe (sjoegoen) 31.
Iyetsoena (s,oegoen) 31

J.

Jacobszoon (Bastiaen) 60.
Jacobszoon (Cornelis). 151.
Jacobszoon (Hans) 277.
Jager (Herbert de) 216, 356, 512.
Jahan (Sjah). 215, 219.
Jamblinne (Nicolaas de) 432, 487.
Jan Baptista (schip) 173.
Jannsopi Sowohy. 42.
Janssen (Leendert). 73, 74, 75, 105, 109, 110.
Jasop (goegoegoe) 362.
Jasz, de Engelsman. 60.
Jatekeny 486, 487.
Javaansche Houtcoper (schip). 333.
Jegers (Pieter). 277.
Jegoene (k,melaha) 353.
Jenelimonta. 420.
Jico Ibeco (kamponghoofd) 65.
Johansz (Louijs). 322.
Johnson (W.) 180.
Joneca (Pinto de Figeredo d'). 116.
Joncker (kapitein) 348.
Jongh (Maximiliaen de). 1, 338, 348, 354, 359, 363, 416, 417, 419, 427, 430, 441, 442, 453, 523.
Jorlijt (orangka,a) 407, 408.
Jorseijt, zie: Jorlijt.
Jumla (M·r) Zie Mir (Jumla).
Juncquere (La). 512.
Jurgens (Christiaen). 392, 394, 396.
Jusson. 70.

K.

Kakkenatta panicol. 229.
Kalamata. 10, 411.
Karoengroeng (karaëng). 414, 426.
Karper (Jacob van de). 392, 393.
Katip moeda. 411.
Kawissanayer Coesing (raden). 541.
Kaynean (,mam) 186.
Kekin. 431.
Kelemoenj (radja) 184.
Keramell Ca,ang Thamill. 149.
Kerckhoven (Jacobus van). 286, 344.
Kerry (orangkaja). 275, 431, 432.
Ketting (Pieter). 165, 305, 307, 311.
Keijser (Jacob) 152, 569, 570, 571.
Khajaloeloe (boejangh) 569.
Khan-Khanaan 25.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Kiewit (Jacob) 466.
Killoewe (orangkaja), 71
Kissendas. 139.
Kistapa neyck. 26, 28
Klerk (Nicolaas de) 277
Kleyn. 496.
Kokowig (orangkaja), 432.
Koster (Gerrit), 544, 550
Kotbsjah, zie Kutub
Koutspchaij, zie Kutub 189.
Kunst (J B.) 291
Kutub (Qutb) Sjah. 189. 513.

L.

Laan (Joan van der) 42, 115, 118. 120, 123—126, 142, 159, 209, 300, 313, 314.
Laaijo (radja) 426.
Labatdjagon. 368.
Labnungi Laboa. 368.
Laborde. 477.
Lacouwen (orangka,a) 277
Ladingo. 368.
Lagoe.agunt.j. 368.
Lahassa (kapitein laoet) 368
Rajapalaut (kapitein laoet), 368.
Laleman 67
Lalely (orangka,a) 332.
Lamanty. 368.
Lamarija. 368.
Lamboody. 368
Lamoelo. 368.
Lamoessa. 368.
Lancoeno. 368
Lanitsij (crain) 453.
La Ompo (arou pita) 416, 417
Laowrij. 368.
Lap (Harman) 453.
Lapadapij. 427
Lapalili 427
Laparg Ambon. 427
Lapita (sengadji) 359.
Lappa Rita Bad,a. 427
Lapula. 368.
Lare 323.
Laren (Adriaen van) 498.
Laromoha. 410.
Laxamana (orangkaja) 569.
Lasimbatta (sultan) 363. 368.
Lasseleja. 368.
Lassoelo. 368.
Latocera 368.
Latoecandera. 368.
Lavaos. 151
Lavatej Tonsell. 149
Lawassa 368.
Laxamana (orangka,a), 292.
Laxé. 322.
Laij (orangcaja) 277
Laija (crain) 453
Leendertsz (Claes) 70.
Leeuwinne (schip) 372.
Leeyrij (orangkaja) 392
Lekij (orangkaja) 275.
Lelat de Radia (orangkaja) 93. 96.
Lel'ato (kume'aha) 133.
Lella Palewan (orangkaja) 93. 96.
Lepre 477
Leeuwen (Barent) 64.
Leyolo galla, 551
Lie Isaro. 151
Lier (Dirk van) 181, 182.
Lermof (orangkaja) 431, 432
Liftiali (orangkaja) 133, 136.
Likarij. 431
Lili Sappa (orangkaja), 395.
Lilla Wangsa (radja) 445.
Limatahoe, Limatouw (sengadji) 64
Limoes (pongoulou.) 466.
Linde (Jan van der) 272, 273, 274, 275, 276, 277
Lingua (Bartho emaeus van), zie Vas.
Linques (crain) 412, 413, 415, 416, 417, 441 442, 452, 498, 526.
Lobacq (orangka,a) 277.
Lockessij 322, 323.
Lodey (orangka,a) 432.
Loemaite (sengadji) 136.
Loenen (schip) 272, 273, 331, 392. 394, 395, 404. 406, 407.
Loeroesan (orangkaja) 136.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Loisive (orangkaja) 407 408.
Lohali (orangkaja). 136.
Looman (Gerrit) 277.
Lopes de Basstoo (Simao) 88.
Lorin (de) 513.
Louff (Hendrick). 382
Lonisz (Carell) 186, 198.
Loulata Tomagola. 62, 63.
Loija. 415
Logton (orangkaja) 277
Lucena Tafares (Heromino de). 90, 92.
Luciela (pati) 137
Lutya. 431.
Lypah (Christiaen). 198.

M.

Maas Goa. 493.
Macatouwa (radja) 453.
Macoule. 417
Macule (daing) 418
Maddapelly caymal. 531
Madjira (kimelaha) 11, 12, 13, 15, 16, 37, 63, 134
Madjira (sultan) 71, 72.
Madoena (pundit) 514, 529
Madoena (Pundit). 529.
Maes (Joris). 392, 397
Maetsuycker (Joan) 42, 74, 75, 82, 84. 89. 93, 96, 98, 105, 140, 155 160, 163, 165, 177 182 186, 204, 209, 212, 215, 247 255. 259, 274. 276, 280. 285 286, 292, 305. 313 320. 322, 348, 356, 359, 364, 371 384, 390, 393, 396, 399, 401, 403, 404, 406, 407, 409, 412 420, 431 443, 460. 498. 523. 536, 545, 550, 569, 570, 571
Maetsuycker (Willem) 486, 498.
Mahar Gabiel 290
Maharadia Siry Indra (orangkaya) 569
Maharadia Siry Marodia (orangkaya) 569
Mahoeda (orangkaja) 186.
Mahomet. 420, 569.
Mahomet Adil Sjah (sultan) 74.
Mahomet Chia (sultan) 219.
Mahumet Maasem. 220.
Maille (de). 511, 512.
Maisson Neuve (chevalier de). 512.
Majuda. 416, 417, 419.
Makisser (orangkaja). 390.
Maleeuwa (dayen) 426.
Maleije. 138.
Malikiladill 569.
Malleas (radja). 393, 394
Malily (orangkaja) 277.
Malim (orangkaja). 5.
Mallio (g'noffamanlera) 442
Malpe (orangkaja) 407
Mamaliauij. 381
Mamalta panical. 531
Mamalijanij 382.
Mamapulle Ajen. 533.
Mame.ogaa Ponda. 68.
Mamet Aga 20.
Mamet Chia 369.
Mametsa 165.
Mamoet (carre) 419.
Mamoet (crain) 417, 419
Mamourou (kimelaha) 42
Mamow 418
Mamoya (sengadja) 65.
Man (Roe.off de) 123.
Manabelli Mena. 531
Managal (dain) 522
Mananpa (arou) 453.
Manapaddi, gurripo. 531
Mancotta 503
Manchuloc (galeran) 415, 416.
Manekragon (prins) 467, 469.
Mandalique. 417
Mandarhaha (koning). 171
Mandarsha 338, 341, 342, 343.
Mandar sjah. 10, 11, 12, 37, 42, 62, 63, 64, 133, 134, 135, 356, 363, 368, 381, 382.
Mandallij (crain) 417, 498.
Mandoditngan 419.
Mandiacal (dain). 523.
Mandre (dain) 442.
Mandu.ratj 368.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Mangalhquij (dayen) 417, 419.
Mangapoa (dain) 417.
Mangappa (dain) 382, 415—417
Manilla, 10.
Manna (prins) 62, 64.
Mannapulle ayen 535.
Manondyngan. 418.
Manoodjo (crain). 453.
Manteau (Jacobus) 73.
Mantje Louwe. 415.
Manuke (dain) 543.
Mapasamba. 419.
Mapulle. 418, 426.
Maradja moeda. 389, 485.
Maradja Nenda (orangkaja). 447 450, 452.
Marasij (orangkaja). 273.
Marbaj panicol. 532.
Marcarey 214.
Marena (dain) 528.
Maria (schip). 123.
Mars,e (de), zie. Maille (de).
Marcangi (arou) 526.
Maronangen. 426.
Marrana patij. 270.
Marre (dain) 523
Martanata Sidana. 156.
Martha (de). 303, 304.
Marville (Pieter). 182, 255.
Masias (Alousa). 115.
Massah. 499.
Massella (orangkaja). 431, 433.
Massera (Nicolao Pinto). 116, 117.
Massurat de Radja. 466.
Matadjang (crain) 453.
Matampa (arou) 441, 442.
Matandepulle. 573.
Matane pulle. 206.
Matianre (crain) 453.
Matowa (arou). 427
Mattady! caymal. 531.
Mattanan (dain). 522.
Matteloor (orangkaja) 398.
Maurice (vader) 475, 478.
Maijha. 486, 487
Marpoela (orangkaja) 431, 433.
Melauwa (arou) 453.
Mello (Joa de) 118, 120.
Mello de Castro (Francisco de). 85, 92.
Melmar (Joannes) 389, 433, 438. 440, 465, 483, 486
Memang (dain) 498
Memoety (orangkaja). 392.
Menalıky (dain). 419.
Menawing (dain) 419.
Mennique (orangkaja). 275
Mequericata panicol. 531.
Mere (Jan de) 198
Mesmoriry (orangkaja). 404, 405.
Mettelory (orangkaja) 398.
Meijden (Adriaan van der) 53, 84, 92, 142, 145, 255.
Meydes (Francisco) 487, 488.
Meijer (Jan de). 305, 307, 311
Michielsz. (Evert). 186.
Middelburg (schip) 487
Mier Mamet Saby, zie: Mir (Jumla).
Mier Timoer (Groot Mogol). 219.
Mieran Cha (Groot Mogol). 219.
Miersia Mamet Bakier 9.
Mierza Moerad Ali Beg. 8, 9.
Mir (Jumla). 53.
Mir Ali Beeck. 27
Mira (sengadji) 65.
Mocoele (galaran dain) 523
Modafar (sultan). 10.
Moeda (catib) 452.
Moeda Forca (koning). 78, 79.
Moerad Ali Beeck. 25, 28.
Moesa. 551
Moetadavile (koning) 239, 240. 242, 246, 267, 269. 320, 489, 504.
Moetesera (orangkaja) 330.
Mohammed Sjah. 165.
Molach (hoekoem) 340.
Molfolou (orangkaja) 394.
Molman (Joannes). 384, 452.
Momono. 100.
Montan (Fr), zie Montanier
Montanier (Fr) 15, 72, 162, 206, 573.
Montate Viese. 489.
Montemaram (crain). 375.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Montemarano 379, 380.
Monteri, Paducka (radja). 78, 81
Mortoso. 67
Mossa. 62.
Mossa (djegoegoe) 41.
Moteyan (dain) 543.
Mot.r (orangkaja) 71, 73.
Moubola (orangkaja) 330.
Moulja (orangkaja). 438.
Muhammed Ibrahim. 529.
Muhammed Muazzim (sjah) 216.
Mulackery caymal. 532.
Mulackery panicol 531
Mulamensy caymal Madahje Eladdani. 531
Mu.der (Johannes) 430.
Muskaatboom (schip) 202, 203
Mutam. 530.
Mutey panicol. 531.
Muys (Harman). 198.
Muysenburg (schip) 347

N

Naleile Lebories. 477
Nambici gurripo. 531
Namboery (vorst). 320.
Nameur (Abraham) 392.
Nanubab panicol. 531.
Napelly gurripo. 531
Narypelle Gurripo. 532.
Nasadach Pouor Meda Firachi Boromo Bopti (vorst). 305, 313.
Nasaret (schip). 173.
Nassuwawally. 431
Natsuwawaly (orangkaja). 432.
Navaap. 562.
Nawoloery Nagrasy. 302.
Naykerwittij 229.
Neddum Paracane panicol 531
Nenda (orangkaja maradja). 445,
Nene Djouro Saparang. 493.
Nene Martani. 493.
Nene Ontong Langoe 493.
Neves de Foneceas (Bras de) 236.
Niermansz. (Jan) 186.
Nillaberbytil nayre. 531.
Noery (orangkaja) 392
Noghicola. 116.
Noteboom (schip) 237.
Nuijts. 198.
Nijhoff (Joan) 261, 263, 270, 271

O.

Odiampeer 530, 531.
Oedjong (crain). 419.
Oetgens van Waveren (Jan) 198.
Oetsman (orangkaja). 133, 136, 137.
Okja Siraj Maharadja. 307 308.
O'atche 336.
Olivera d'Almeda (Leonardo d') 117.
Ollebatta (orangkaja). 5.
Ombgroeve (A.) 101
Ongkin (mandaryn) 198.
Ongoroupi 403.
Ooms (Eduwaerdt) 92.
Oosten (A. van) 501
Opdam (A van). Zie Opdam (Abraham)
Opdam (Abraham). 435, 501.
Oppynen (Joan van). 416, 418, 426.
Orangieboom (schip) 306
Orangpaduca Touwan. 569.
Orimba Atacheur 531.
Otik (orangkaja) 71, 73.
Oudjong (arou) 453.
Oulon. (radja d') 389.
Ourme Hamill. 149, 151
Outshoorn (Herman van) 198.
Outshoorn (Pieter van) 522.
Overbeke (Arnout van) 466, 469.
Owas. 100.
Oija (orangkaja) 186.
Oyth'keij (capiteyn) 470.

P.

Pacca Coya. 416.
Paceaur. 403.

This content downloaded from 46.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Padajen. 403.
Padjarin. 403.
Padmanaba (bramine). 191, 192.
Padoucka siri Dewwe (orangkaja) 292.
Paduca Sirinara (orangkaya). 569.
Paducca Magas (radja) 452.
Paducca Mahametry Siry Retua Pardana 569.
Paducca Siry sulthan. 155, 159, 370, 371.
Paduck Radia (orangkaja). 569.
Palgetto 530.
Pahawan. 403.
Pahenhalla caymal. 531.
Paioa Cintael. 567.
Paiva de Cint (Jeronimo de) 116.
Pajabat. 403.
Palacca, zie Palaka.
Palaka (Radja) 354, 355, 371 416, 417, 419, 426, 427, 430, 446, 498, 522, 526, 541.
Palampack 403.
Paletto, zie Paletter. 530.
Paletter (Comemenome) 201, 202, 203, 489, 492, 503 530.
Paljetter, zie Paletter.
Paletter, zie. Paletter.
Paloerti. 489.
Palongette. 227.
Paludassen Sias-akep. 67.
Pamalack. 403.
Pamanis. 460.
Pamantra 403.
Pamoessa (kapitein laoet). 362.
Panacatte pan col. 531.
Pangluma Radja. 446, 465.
Pangoela. 500.
Panne (Jan), zie. Pannen.
Pannen (Jan Dirckse) 331, 332, 333, 392, 394, 395, 406, 407.
Panoera. 499.
Panonlock. 403.
Papowa (crain) 171, 174, 176, 177, 179.
Parang (crain) 453.
Paretunlagara panicol. 531.
Paroppa. 551.
Pasie Maddateyl panicol 531.
Paskih. 486, 487.
Pathua. 136.
Pattero (arou) 453.
Patingaloa (crain) 419.
Paviljoen (Anthonio). 506, 508, 512.
Pajlieri, (orangkaja). 431, 432.
Perahe (kimelaha) 65.
Perbenth en (pongoulou). 466.
Pere (orangkaja) 409, 410.
Pevale. 551.
Phayre 55.
Phinho de Fonceca (Marcus) 232.
Pier Armed. 68.
Pierembaay (canarijn) 504.
Pietersz (Jan') 186.
Pimpauw Jamosie. 198.
Pinto de Figeredo. 116.
Pisie (crain). 453.
Pit (Martin). 512, 513.
Pith (Laurens) 8, 27, 28, 29, 53, 189, 191.
Pits (Jacob) 385, 386, 389, 411, 438, 442, 443, 444, 446, 452, 460, 466, 482, 483.
Pits (Jacob Jorisse) 369. 384.
Plevier (Abraham Jans). 277.
Poduck Magat (orangkaja). 569.
Poele Barraite 206.
Poelelle Achem. 227.
Poepoe, zie. Papowa.
Poety Dato. 452.
Poetij (nachoda). 438, 439, 440.
Pojo (passa). 417.
Polaque gurripo. 531.
Pompo Ballang (crain) 419.
Pongasora (arou) 453.
Poolman (Christiaen) 206, 348, 354, 359, 363, 368.
Popoe, zie Papowa (crain).
Posimpan. 460.
Posoan. 403.
Poulo.adjang (arou) 453.
Pramatu (nayre) 531.
Pree (Philip du) 137.
Prins (François). 498.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Proqjamber 67.
Ptolematta (orangkaja) 136.
Punitothara pamcol. 531.
Puturuny. 531.
Purjner (C. Pz.). 291
Pijl (Laurens). 480.

Q.

Quaelbergen van Arne (of Arni) (Cornelis) 25.
Quanjcatij gurripo 531
Quintall Pereyra (Lovy de) 124, 126.

R.

Racomitte 398.
Rackenbeau. 512.
Radia Bhandara (orangkaja). 569.
Radia Lella Wangsa. 569
Radia Makoeta (orangkaja) 569.
Radia Oedana Lella (orangkaja). 569.
Radja Bagh (Rajabach) 65.
Radja Bandara. 485.
Radja de Ilheer 388, 389.
Radjalessa Sithé. 466.
Radja Singa (maharadja) 69.
Radjol. 163.
Ragganada Cotta Teuver. 161.
Rahan (orangkaja). 407
Raja Singa 113.
Rammeterry (prins) 246, 250, 251, 257, 277, 278.
Ramornia 490.
Ranganada Teuver. 113.
Range Athe 501
Rantouw (pongoulou). 466.
Rapahnij (crain) 417.
Rapochinij (crain). 417, 419.
Raramagallatu patare. 531.
Ratoe (pangeran) 285.
Rautouta (orangkaja). 407
Rea (arou). 453
Reimersz (Carel). 17, 37
Rende de Radja. 384.
Rene de Radja d'Ilheer 389.
Reti (kapitein laoet) 358, 368.
Reyns (Hendrik). 228.
Rhee (Jacob van) 113, 114.
Rheede tot Drakensteyn (Hendrik van). 228, 238, 239, 242, 246, 287, 324, 326, 459, 473, 480, 490, 491, 501, 502, 504, 505, 530, 531
Richoa (crain) 419
Ridder (Jan de). 198.
Riebeek (Jan van). 121, 123.
Rodrigo (Anthonij). 115.
Roelantsz (Joan) 480, 512.
Roemaboine (kimelaha) 417
Roepoe (orangkaja). 133, 136.
Roepoetchini (crain) 417.
Roer (Roeloff van de) 198.
Romoboni (orangkaja). 133.
Rone de Radja. 452.
Ronga Perera (Gaspar de) 92
Roobacker (Cornelis Cornelisz.) 19.
Roode Hart (schip) 283.
Roos (Marten). 392, 394, 395, 397, 398, 406, 407 408, 410.
Roose (dam) 522.
Roothaes (Adriaan) 193, 207.
Roquette (Villadoor de) 477.
Roskam (Theunis) 276, 277
Rouj (Mareus de) 101.
Rouwacka (orangkaja). 407
Rus (Leendert) 416—419
Ruigens (Claes) 186.
Ruyser (N.) 512.
Ruyter (Michiel de) 432.
Rijcken (Jack). 81
Rijk (Jan van) 502.

S.

Sabba (kimelaha). 353.
Safie (shah). 48, 50.
Saffigo (cap.) 442.
Saifoedin (koning). 102, 338, 343, 348.
Saint-Martin (Isaac de). 238, 242.
Sakatta (sengadji) 65.
Sakolou. 149.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Salengre (Philips Carel de). 77.
Salik. 537.
Salouwa (orangkaja) 433.
Samaeya (sengadji) 353.
Samasso (sengadji). 65.
Samma Chinij (kamponghoofd) 65.
Samma Topi (orangkaja). 71, 73.
Samorijn 192, 200, 201, 202, 203, 233, 237, 238, 239, 247, 314, 315, 318, 324, 489.
Samparoe (kiahi). 398, 399, 401, 402, 403.
Sampson (Symen Janse) 501.
Samudri Zie: Samorijn.
Sanda Thudammâ (koning) 55.
Sanrima. 551.
Santa Clara (Francisco Joal de) 116.
Sara Boodjo. 420.
Sara Doefa Pombana.i Lasmita 181.
Sarcerius (Dirk) 20, 32, 559.
Sarsamatas. 565.
Sas (Jacob). 272, 273, 274, 275.
Satij (orangkaja) 275.
Sauwel (orangkaja) 331, 332.
Sawal 363.
Sawele (sengadji) 339.
Saweleaki, (orangkaja). 404, 405, 406.
Saij (pancal). 531.
Saijdij (kaitsjil). 41, 62, 63.
Saijse (orangkaja). 273.
Schagher (prins) 467, 468, 469.
Schelvis (schip). 466.
Schooh (Hendrik) 522.
Schouten (Dirk) 81, 571.
Schriek (Emanuel van) 488.
Scotte (Apollonius). 363.
Semamas (crain). 178.
Sequecara (gurripo) 531.
Sequem Cutijl pancal. 531.
Seranos (Andreas) 487, 488.
Serlaskeer 327, 328.
Sermento de Carvaljo (Ignatio) 231, 232.
Serij Amar Bangsa Bintarij (orangkaja) 81.
Serij Indra Paducca (orangkaja). 81.
Serij Maddoe Chede Paddij Cattas. 518.
Serij Mali Wangsa (orangkaja) 81.
Serij Nagara Laut (orangkaja) 81.
Serij Sitta Palawan Bintara (orangkaja) 81.
Serij Sitta Percassa. (orangkaja) 81.
Sewas (orangkaja) 71, 73.
Sejnda Indrema Raza (koning). 55.
Sialla (da n) 523.
Siamerwangsa (orangkaja) 292.
Siauw (sengadji). 65.
Siava (kamelaha). 65.
Sibidi Indra. 165, 168.
Sigh Oumer Chia (Groot-Mogol). 219.
Sikarey (orangkaja). 432.
Silva (Anthonij de) 92.
Simau (orangkaja) 136.
Simon (Bandasche burger). 186.
Simons (Simon). 159.
Simphepette. 575.
Singlamongh (onderkoning). 259, 260.
Sinosso. 100.
Sinra Serodommong Boerdato Hoesing. 542.
Sint-Joan Babtista (schip) 177.
Siri Indra. 168.
Sirimaradia lilla Paducca (orangkaja) 78.
Siri Narra Maradja. 445, 452.
Siri Nara Wangsa. 165, 168.
Sir Radja (oulebalang) 438, 439, 440.
Sirij Bidie Indra. 152.
Sirij Maharadja 307, 308.
Sirij Maradia Basar (orangkaja). 78.
Sirij Nara Wangsa. 152.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Sitake (daëng). 416.
Sitake (Palimpoe Darij). 417.
Sitia Moula (orangkaya). 81
Sitlia (Maradja). 445.
Sitlia Capu (radja). 466.
Sitlia Fessa. 486.
Sittia Indra Bintara (radja). 81.
Sittia Lilla (radja). 389.
Sittia Moeda. 486.
Sittia Phaloan (rad,a). 445, 452.
Sivappa naik. 105, 113.
Siwoegan. 551
Six (Daniel) 196.
Syry Maradia d'radia (orangkaja). 78.
Sjah van Perzie. 45, 48.
Sjangier Chia (Groot-Mogol) 219.
Sloot (Bartholdt). 333, 334.
Snoek. 52.
Snijders (Paulus). 277.
Soeatia casjoeba (sengadji) 353.
Soeatij doeco (kimelaha). 353.
Soemana (crain). 170.
Soererauw. 180.
Soeroes van Leliali 133.
Soffa (sangadji) 359.
Soleman (Chodja). 216.
Solouwa. 431.
Somba. 420.
Sommia (orangkaja). 73.
Sonnevelt (van). 522.
Sopie (sengadji). 65.
Soricattang (rading). 542.
Soury (Andries) 291.
Sousa (Crisioua de). 90.
Sousa (Dygo Leytaó de) 90, 92, 117.
Sousousou (kimelaha). 353.
Souza Continho (Antonio de). 85, 89, 92.
Soya (radja). 73.
Speelman (Cornelis). 256, 301, 327, 334, 335, 346, 347, 348, 354, 356, 359, 363, 368, 371, 380, 381, 382, 411, 412, 420, 426, 551.
Stael (Pieter). 198.
Stel (Adriaen van der). 60.
Sterthemius (Pr.). 160.
Steur (Dirk Jansz.). 96, 155, 160, 177, 182, 212, 255.
Steyger (Davit). 354.
Stompneus (schip). 442.
Storm (B' van). 242.
Straaten (Danckert van der). 348, 354, 359, 363, 368, 382, 383, 418, 419.
Strick (Cornelis). 266, 269, 313, 314, 320.
Stuurman (Anthonio). 435, 438, 440.
Surjanata (pangeran) 286.
Suyhera. 431
Swak T. Dellio. 149.
Syben (Gillis). 81.
Sijmons (Sijmon). 252.

T.

Tabala (kamponghoofd) 65.
Tacheratu (gurripo). 531.
Tachou (T.). 469.
Tack (François). 512, 513.
Tackarey T'. Dagouloumey. 130.
Tackarey T' Pirangh. 130.
Taconij (kamponghoofd) 65.
Taconij (iman). 65.
Tadjoe'l Alam Tsaficatoedin Sjah (sultan). 152.
Taffa (gnoffamantera). 363
Tahari (crain) 383.
Tahmasjo Koeli Khan. 32.
Taley Tdonnos. 151
Talissen (pati) 136.
Tallaba (sangadji) 42.
Tallenkanoor (Paljetter) 503.
Talolo (daljen). 417.
Tamba. 551
Tambinne 331
Tamelaha (crain). 416.
Tamerlan (s,ah) 216, 219.
Tamim (hoekom) 358.
Tamin Amsara 42.
Tamouroek t'. Logbos. 130.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Tampobollong (crain) 419.
Tanete (arou). 526.
Tapagi T Tounogh Takarey. 129.
Tapoule. 441, 442.
Tapunga T' Oupok. 130.
Tarrissan Veirong Vara (J) 151
Tauloto (orangkaja) 331
Tawoly (kimelaha) 42.
Taijspil. 236.
Tchitra Siry. Bidie N.dra Chitra Siry Nara Warensa. 569.
Tecca Ijewa (carre) 417
Tello (crain) 177, 419.
Tellobin.poija. 427, 428, 430.
Telolo (daëng) 416, 417
Telelo Imnarto (carre). 417.
Ter Goes (schip) 126.
Terra Madin. 460.
Tefalij. 322. 323.
Tettij (orangkaja) 406, 407
Teulera (orangkaja) 433
Teutschader Bramme. 145.
Teuver (De) 161, 162, 163, 517 521, 532, 534.
Tevellam Poto (panical) 531
Tevorok 129.
Teijbingh Tsianto Teijsiancon Koksin 195.
Thamasp Koeli Khan. 50.
Thertolen schip) 365.
Thetij 499.
Thei,trije (overste) 472.
Thouro Thappa. 130.
Thijssen (Joan) 152, 255.
Thijssen (Joost). 277
Tibon (crain) 453.
Tico Radjab (kimelaha) 134.
Tierlehy (orangkaja). 431, 433.
Tigaarang (rading) 542.
Timersa. 521, 533, 536.
Tintija (orangkaja) 482.
Tironmale Chedou Padij Catta Teuver 161
Tissoda (goegoegoe) 362.
Tjmalijongan. 419.
T'ockenade. 515.
Tjondongh (of Tjoudongh) 34.
Tobattey 441
Toeban (sengadji). 133, 135, 136.
Toedaedelij (orangkaja) 431, 432.
Toefoelo. 136.
Toegis Oelo. 135.
Toel,ng (dam). 498.
Toernoga. 442.
Toeheqneer. 499.
Toewa (orangkaja) 452.
Toei,gie (gnoffamaniera) 363.
Tolang (orangkaja) 432.
To.atter,. 442.
Tolicon. 442.
Toljeon. 441
Tolo (sengadji). 65.
Tolronganbadjo (cra.n). 453.
Tomadi,e (kimelaha) 65.
Tomagola. 133.
Tomagon. 485.
Tomini (singadji). 42.
Tommagola Laulata (hoekom). 41
Tommi (singadji). 42.
Tona d'Radia (orangkaja). 81.
Tongeren (Leendert Janssen van) 72, 74, 75.
Tonsawa (galaran) 453.
Toroega (arou) 441, 453.
Torin (de) 512.
Toronti, (kimelaha) 65.
Torre Narra. 370.
Tosorra (koning) 427, 428
Tosowa. 442.
Toteheri. 229.
Totolire (kamponghoofd) 65.
Towaal (orangka,a). 136.
Touanpamanna. (hoekoem). 368.
Tou,awa. 416.
Toulota (orangka,a). 404, 405, 406.
Toulowa (arou pite). 417
Tourika Oehou. 420.
Touwa (orankaja). 445. 447.
Trasaell. 181
Traudenius. 129.
Trousang (radja). 369.
Trouw (Martyn Claesz.). 272, 274, 275, 278, 331, 332, 333.
Trumelesede Paddy Catty. 518.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Truytman (Joan). 79, 152, 169, 209.
Tsandathumma (radja). 55.
T'sill (orangkaja) 186.
Tugowave (sengadji). 65.
Tummasito (kimelaha). 65.
Tureleboelo. 501.
Turialia Campo Jenely Prado. 426, 543, 550.

U.

Ulpendam (schip). 389.
Umbgrove (Abraham) 70, 136.
Uijtter (Burghart) 501, 502, 503

V.

Vaas (Bartholomaeus) 242, 300, 574.
Vaka (arou). 498.
Valckenburg (Cornelis). 142, 246
Valenteijn (Jacobus) 129, 130.
Vas (Barttolomeo). 242.
Verbeeck (Dideloff) 186.
Verburg (Nicolaes). 96, 160, 177, 182, 212, 255.
Verdonk (David). 55.
Verheijden (Jacob). 75.
Veloiso (Andre). 115.
Verspreet (Abraham) 136, 202, 338, 340, 341, 369. 370, 374, 437, 446.
Versteege (Jacob). 505.
Verstegen (Willem) 33, 34, 36, 42.
Vertangen (Pieter). 238.
Vertongen (Jacob) 277.
Vette (Vincent). 274.
Vick (Paulus Davidsz. de). 198.
Villadoor la Roquette. 477
Visia Rabwa. 334.
Vissada (kitchil) 70
Vokingh Tdonkor Vara. 151.
Volger (Willem). 527, 537, 538.
Vnocque (arou). 416.
Voorn (Francq van der) 490.
Voorst (Anthonie van) 136, 338, 343.
Vorsten (Dominicus van). 198.
Vos, zie Vaas.
Vosburg (Gelmer). 300.
Vries (Hendrik de). 101
Vroede (Pieter de). 322.

W.

Waal (Christiaan). 277
Waarden (Sijmons van) 480.
Waaroubo (orangkaja). 330.
Waddagiela (hoekoem) 358
Wagenaar (I. v.) 501
Wagenaar (Zacharias). 177.
Walingen (schip). 397, 398, 404, 408, 409, 410.
Walvisch (schip). 372.
Wameddelij. 67
Wandre (dam) 441
Wardajsa (neijck). 26, 28.
Wari javar. 486, 487
Warnaer (Joris Jansz) 277.
Wauwa. 322, 323.
Wajsamma (pati). 137.
Weensiarla Nareijna. 301
Weerden (Lucas van). 24, 193, 227, 236, 246, 247, 251, 257, 258, 572.
Wello (crain). 498.
Wengema. 335.
Wengitta Rengalje. 522.
Wengla. 335.
Wesenhagen (Jan van). 292, 294 295, 297, 338, 340, 341
Wilhougby (Fr). 334.
Willemsz (Jan) 277
Willingh (Juriaen Hendrick). 208, 263.
Wiltvang (Maartens). 480.
Witte (Mr. de) 432.
Witte (naijko). 229.
Wittula (naijck). 336, 337
Woetely (orangkaja). 431, 433.
Wolf(f) (C. Hans of Jans). 198.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 7:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Y.

Ysbrands (Hendrik). 261

Z.

Zacharius (schipper). 426, 446.
Zaldus (Jan Frederickse). 344.
Zandlooper (schip). 399, 402.
Zeneltjwdo. 420.
Zon (David van) 392, 397, 398, 408, 410.
Zouza, zie Sousa.
Zouza de Casstro (Diogo de) 120.
Zijll (Willem van) 186.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

REGISTER VAN PLAATSNAMEN. [1])

A.

Aberkoegh. 48.
Achera (Aetchera). 66
Adamsbrug. 534.
Ade 392.
Adoenare. 213.
Adrampatnam. Zie: Adrampet.
Adrampet 519, 521, 532.
Adriampatnam. Zie: Adrampet.
Adij. 394, 395.
Aetchinders, zie Atjehers.
Agra. 220—224.
Airdikit. 419.
Ajerbangi. 451
Ajer Diekiet, zie: Airdikit.
Ajoethija. 336.
Akulmonaar. 513.
Allnemagalon. 138.
Alingiem-angelam. 568.
Allahabad. 220.
Amabi. 75.
Amblau 172.
Amadabath. 222, 223, 224.
Amanoeban. 75.
Amboina (Ambon). 5, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 19, 37—42, 62, 71, 73, 82, 83, 95—**101**, 102, 133, 134, 136, 137, 155, 163, 171, 172, 182, 183, 184, 185, 259, 260, 261, 310, 352, 358, 362, 366, 431, 446, 492, 559. 572.
Ammanoebangh. 213.
Ammarassij. 213.
Ammassie (Amarasi) 75.
Amsterdam (eiland) 116.
Amsterdam (fort) 488.
Ancot 104.
Angiecamal. 226, 227.
Anjedira-eiland. 108.
Annam. 33, 35.
Antonopette. 138, 568.
Apoc. 277.
Arabië. 225.
Arakan. **54**, **55**, **57**, 58, 59, 60, **61**, 565, 571
Arimelapatnam. 515.
Armeniërs. 267.
Arne (Arni). 9.
Arou. 228.
Arouw. 326.
Assekapilly 327.
Atchera. 68.
Atingen. 326, 346.
Atjeh **77**, **78**, 80, 81, **151**, **152**, 153, 154, 160, **165**, 167, 251, 252, 253, 255, 291, 383, 384 387, 389, 433, 435, 442, 444, 451, 452, 460, 463, 464, 537, 538, 568, 569, 570, 571 575, 579.
Atjehers. 350, 357 360, 369, 389, 422, 443, 444, 452, 460, 461, 464, 494, 546, 569, 570.
Atjehsche Rijk. 384, 385.
Atougen. 326.
Atj. 333.
Ajmuy. 259, 260.
Azwaerom 327.

B.

Baai Falso. 470.
Babaoe. 75.

[1]) De vetgedrukte cijfers verwijzen naar plaatsnamen, eveneens vet gedrukt. Van plaatsnamen, welke slechts eenmaal voorkwamen, heb ik veelal de spelling onveranderd gehouden.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 20 6 7:56:40 UTC
A use subject to http://about.jstor.org/terms

Babar-eilanden. 431, 432, 486.
Babber, zie Babar.
Backa 377.
Baclovan. 150.
Badjngh 378.
Baer Schabadoe. 25.
Bagneur 459.
Bajang. 369, 370.
Balangmpa. 522.
Balanta (k) **342**.
Balayssangh. 376.
Bali. 373, 429, 540, 553.
Balliapatnam. **258**.
Bamban. 101.
Ba legatte. 261.
Ballicaloa. 533.
Bancala 377.
Banda. **5**, 6, 11, 17, 73, **83**, 95, 96, 97, 100, 101, 136, 168, **172**, 184. 185, 272, 273, **275**, **276**, 310, 320, 321, 322, 323, **329**. 330, **333**, 334, 352, 358, 362, 389, 390, 391, 393, 394, 396, 404, 405, 406, 408, 409, 430, 431 432, 486, 498, 499, 559, 576, 577, 578, 579.
Banderen. 79.
Bander Kaliffa. 570, 571.
Bandhaer Abassy, zie. Bender Abbas.
Bandjermasin, **181**, **186**, **187**, **285**, **286**, 287 572.
Bandoertij 243.
Banggai. 341, 376.
Bangka. 398, **399**, 401, 402, 403, 580.
Bangkat. 403.
Banjak-eilanden. 465.
Bantam. **155**, **156**, 157, 158, 159, 160, **163**, 164, 333, 352, 358, 362, 373, 399, 411 571
Bantammers. 350, 357, 360.
Barampur 223.
Barantharan. 551
Barnevelt (Fort) 69, 70.
Baroda. 223, 224.
Baros. **384**, 385, 386, 387, **388**, 389, 459, 460, 463, 465, **482**, 483, 485, 582.
Baroseesen. 460.
Barroe. 525.
Barselore. 108.
Basra. **19**, 20, 225.
Bassouwer (Baswa?). 220.
Bassura. 20, 559.
Bataks. 386, 462, 483.
Batapangan. 451
Batavia. 31, 34, **36**, 37, 40, **41**, 52, 54, 56, 62, 83, 84, 93, 97, 104, 139, 152, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 163, 169, 187, 257 259, 274, 286, 292, 293, 294, 305, 307, 312, 334, **365**, 366, 367, 369, 370, 371, 374, 379. 381, 386, 393, 398, 402, 411, 412, 414, 415, 425, 426, 429, 435, 438, 440, 442, **444**, 462, 466, 478, 479, 488, 496, 503, 505, 514, 517, 523, 536, 542, 550, 559, 563, 564 565, 569, 571
Batchian, zie. Batjan.
Batjan **69**, 70, **171**, 172, **178**, 337, **338**, 342, **359**, 361, 362, 363, 378.
Batoe-eilanden. 451
Batoekeba. 525.
Batoemea. 404, 498.
Battamatta. 551
Baijpin. 201, 202, 203, **244**, 337
Beadios. 285.
Bebber 275
Bednoer, 105.
Behaer **217**
Bellesoor. 217.
Benares 220.
Bender Abbas. **44**, 46, 48, 561.
Bengalen. 55, 56, **57**, 58, 60, 571, 574.
Bengo. 441, 442, 453.
Benkoelen. 163, 410, 575.
Bergera. 459.
Berkenkoer. 233, 287, 291, **317**, 318, 319.
Betemeni. 315.
Bethette. 288.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Betoermenij (Batement) 315, **316.**
Bhaderpaira. 223.
Biana. 220.
Biawang 523.
Biblewan. 431, 432.
B dreur **105**
Biema, zie Bima.
Biera. 555.
Bienang-crain 525.
Bihar 217
Bijapoer. 8, 25, 29, **65**, 67, **73**, 105. 127 146, 565, 566.
Billiton 398, 399, 400, 401, 402, 584.
Bima. 174, 178, 213, **346**, 347, 352, 358, 362, 374, 375, **378**, 379, 380, **420**, 421—423, 424, 426, 429, 497, 542, 544, 550, 553.
Bimaneezen. 357, 360, 375.
Bimilipatnam. **327**, 328, 515.
Binoeang. 523.
Binongko. 364, 553.
Boano (Eiland). 137
Bobbely. 327.
Bobos. 403.
Bocaeij 214
Bodco 523.
Bodonneezen. 99
Boegineezen 347, 360, 371, 376. 377, 378. 412, 446, 524.
Boekit 551
Boeloe Boeloe. 377
Boengaaisch tractaat 371, 380. 411, 426, 522.
Boeroe. 133, 134, 135, 136, 172.
Boeton. 41, **171**, **342**, **346**, 347 348, 352, 362, **363**, 364, 365, 366, 370, 375, 376. 378, 526, 552, 579.
Boetoneezen. 134. 135, 391, 524, 526.
Bonaija. 377
Bondenaer. 327
Boni, 376, 412, 413. 416. 441, 554.
Bonoa. 172.
Bontain. 427, 555.
Bontebange. **551**
Bonteboris. **551**.
Borneo. 295, 373, 374, 429, 554.
Borrebos. 374.
Borrombon. 374, 380.
Boschjesmannen. 121
Bougij. **346.**
Brampour. 223.
Brakad 474
Brazilië 84
Breda. 405.
Broach 223.
Brontchia. 166. 223, 224.
Bulba 214

C.

Caap Falso. 470.
Cabe de Bon Experance. 508.
Cabo de Commorijn. 146.
Cadang-Cadang. 525.
Calove, 573.
Calicaroe **316.**
Calicoulan. 261, 264, **314**, 316, 317
Calhicade. 516.
Callire. 271.
Caloeco. 523.
Calpentijn. 144.
Cambay. 223, 527
Cambodja. 295.
Cananoor **234**, 235, 236, 237, 238, **246**, 247, 249, 250, 251, **257**, 263, 266, **278**, 279, **297**, 300, **301** 344
Canara. 105—107, 108, 109, 110, **247**, 473, 480.
Canareezen. 194.
Cananijns. 267.
Candij. 532, zie ook Kandij
Canton. 282, 284
Carambalij. 313, 314, **315**, 316, 473, 480.
Carbassa. 214.
Carical. 516.
Carnapalij. 261, **263**, 303, **304.**
Carnatica. 104.
Carrioepongere. 138.
Cassimacatta. 327
Castello d'Sima. 244.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Cathgepalle. 474, 482.
Catoua **342**.
Caitapan. 379.
Caydiepa. 376.
Caijelij. 376.
Caijlicoijlang. 233.
Caijloepa. **364**
Caijlpette 335, 516.
Caijs, zie Kaijs.
Ceacea **341**
Celebes. 376, 377 416. 427 429. 522, 523. 552, 554
Ceilon. **84**, 89, **92**, 113, **115**, **116**, **117** **123**, **128**, **139**, **142**, **161**, 192, 244. 257, 261, 264, 327 344, 473, 475, 477, 478, 505, 515, 517, **518**, 533, 536, 539, 566, 567, 572, 581, 582
Ceorodsoe. 486.
Ceram. **6**, 10, 71, 172, 185, 186, **553**.
Ceram Laoet. **98**, 182, **183**, 184, 185.
Cerammers. 393, 407, 408, 409.
Chengalpat, zie Chingleput
Chercheijl. 181
Chiammers, zie Siammers.
Chiasianabat. 223.
Chiauw 488
Chimba. 442.
China. 194, 195, 197, 258. 259. 260, 306, 571
Chineezen. 31, 36, 52, 131, 182. 195, 196, 259, 261 282, 284, 293, 309, 310, 386, 434, 465.
Chingleput. 256.
Chinke. 369, 370.
Chinke.. 460.
Chinkel, zie ook Singki
Chinrana, zie: Tsënrana.
Christenen 423, 495, 547
Cincochagas (kaap) 311
Cochin. 90, 117, 192, 193, 194, 199, 200, 201, 202, 208, 226, **228**, 229, 230, 231, **232**, 233, 234, 237, 239, 240, 241, 242 243, 244, 245, 263. 264, 267 269, 287. 288, 313, 314, **315**, 316, 317, 318, 320, 336, 454, 457, 458, 459, 474, **489**, 490, 491, 492, 501, 502, 503. 504. 530. 531, 539.
Cochin-China. 33, 246, **269**, 282 306. 320.
Cochin-Chineezen. 306, 307.
Colatrij 246, 247, **250**. 251, 257 **264**, 277, 278, 280, 296.
Colecoulangh 205, **207** 208.
Colle. 516.
Colombo. 84, 85, 87, 90, 92, 113, 144, 533, 536.
Colombo (kasteel) 291
Comaraneder. 501
Comorijn (kaap). 344, **345**.
Coloor (rivier) 402, 403.
Concordia (fort) 393.
Condor (poeloe) 311
Corea, zie. Koreh.
Corencien, zie Koruntië
Corrivepongere. 568.
Coromeno Ammaber **75**.
Cosa Mechiauw (fort) 488.
Cotjar 477
Cottate 291
Cottatenga. **387**
Coulan. 139.
Coutchin, zie Cochin.
Couwer 320, **321**, **322**, 323.
Coyco langh. 261
Coylan. 140, **141**, 193. 204, 205. **206** 264. 325, 326. **345**. 346
Cranganoor 142, **193**, 194, 199 200, **201**, 202. **233**, 234, 239. 378. 454, 456. 457
Crangenore. **240**.
Crawan. 564
Cruij **282**.

D.

Daetcheron **54**
Damar. 272, 273, **274**, 275.
Damme. Zie: Damar.
Dampellas. 376.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Darmapatam **297**, 300.
Daij (eiland) 186, 486.
Decca, 213.
Dela. 213.
Delhi (Dehli). 215, 217, 220, 222.
Denen. 30, 143, 147, 164, 167, 324, 350, 357, 360, 429, 571.
Deterwan. 332.
Deterwewan. 331
D'inghlay 34
D;acatra. zie Jacatra.
D;a lolo (D;lolo). 62, 64
Djambi 155, 156, 159, 369, 373, 399, 571
D;eboes. 403.
D;ohor. 464.
Dodingen. **62.**
Dompo. 375, **420**, 421, 423, 497, **500**, 542, 543, 544, 550.
Doot (Doon) 214.
Dorko **149**, 150.
Dwars in den weg (eiland) **475**, 478.
Duitschers (Hoogduijtsche) 350, 357, 360. 429.

E.

Eed sser 223.
Edapalli 229.
Egirly. 431, 432.
Ehanabob. 431, 432.
Engeland 155, 405, 473, 480, 505.
Engelschen. 19, 30, 65, 143, 147, 151, 164, 167, 179, 181, 207, 262, 265. 268, 272, 273, 275, 276, 292, 293, 315, 317, 326. 333, 334, 350, 357, 360. 372, 391, 392, 393. 396, 405, 407, 409, 429, 454, 473, 571.
Fra. 396.
Erivapelaer 23.
Erpoun. 229.
Espahan. zie Ispahan.
Esse.steins baa.. 470.
Etvaly 486.
Eu.oty 203.
Europa. 508, 520.
Europeanen. 386, 443, 462.

F.

Fai Foo. 35.
Flipourangeren. 149.
Foekien. 194, 258, 259.
Formosa. 34, **128**, **129**, **149**, **194**, **195**, 196, 197, **258**, 259, 260, 568, 573.
Frankrijk 475 -478, 480, 505—508.
Franschen. 147, 164, 167, 207, 262, 324, 350, 357, 360, 391, 393. 409, 429, 473, 475, 505, 506, 511, 539.

G.

Gale. 144, 533, 538.
Gamoekanoro. 63, 358.
Gamron. **32**, 44, 47, 48.
Gand kota. **53.**
Ganges. 55, 56, 61.
Gantaran 551
Gapij **341**, 376.
Garasi. 169, 170.
Gi o.o **62**, **64**.
Gingi 8, 25.
Gnoffag.ta. 10, 11, 359.
Goa, zie Gowa.
Goe'i Goei **163**. 184, 185.
Golconda. 53, 179, 180, 188. **189**, **256**, 288, 301, **327**. 328, 505, **513**, **528**, 575, 577, 582.
Golf van Manaar 147
Gongoly **110**.
Goram. **5**, 98. **101**, 172, **183**, 184. 185. 486.
Goringharcona's, 121.
Goringhaiqua's. 121
Gorontalo. **342**.
Gorsia. 220
Gowa. 82, **84**. 86, **87**, 110, 117, 119, 125, 126, 194. 232, 235,

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

236, 380, 411, 412, 413, 414, **418**, 419, **441**, 442, 477
Gresse 374, 379.
Gressee (kasteel) 169, 170, 171.

H.

Halmaheira 62, 64.
Hammenhiel 116.
Hatilan. 71
Hatoewe. 71
Heidenen 521
Hermoez. zie Hormus.
Hewtra. 486.
Heijderabaad. 529
Hindam 220.
Hindustan. 223, 224
Hitoe. 14, **15**, 16, 17, 136. 172, 183.
Hoegli, 55, 61, 217
Holland. 477, 479, 561, 562, 563.
Hollanders. 379, 459, 475, 476, 477 506. 507, 508, 509, 511, 514, 529, 569, 570, 571
Hollandia (kasteel) 184
Hollandsche natie 394, 395
Hommoa. 172, 184.
Hottentotten 121, 466 468, 469, 471 472
Hottentots-Holland 470, 471
Hormoez. **50**, 51
Huam. 140

I.

Iha 15.
Ihamau **15**.
Illi. 275
Iman Chaola, 568.
Imlaulond. 431.
Indecote. 53.
India. 336, 371, 381, 384, 393, 395, 396, 397, 398, 400, 401, 435, 443, 454, 460, 478, 479, 480, 497, 506, 518, 523, 536, 545, 546.
Indianen. 477
Indragiri. **291**, **292**, 293, 294. 295. 296, **297**, 571, 577
Indrapoera, 165, 167, **168**, **252**, 253, 254, 255, **369**, 370, 410
Irrmeloer 288.
Isfahaan, zie Ispahan.
Ispahan. 44, 45, 48, 49.
Italianen 314, 350. 357, 360, 429.

J.

Jaccatra. 52, 373, 415, 530, 564.
Jaffnapatnam. 113, 114, 116, 117 118, **120**. 123, 520, **532**, **533**.
Jalalpur (Jalaelpoer) 220.
Jambon. 403.
Jamby, zie Djamb.
Japan **31** **51**, 52, 53, 94. 97 282. 283. 306 308, 309
Japara. 564 565.
Java. 371, 553, 57.
Javanen. 99, 184, 286, 350, 357, 360, 372, 391, 393, 396 407 409, 422 434. 465. 494, 546.
Jesette. 407
Joden. 267
Johor 365, 373, 399, 571
Jonpandam (d'). Zie ook Agoetha 374
Juden. **285**

K.

Kaap de Goede Hoop, 121, 123, 466, **467** 468. 469, **470**, 472, 508, 567, 581
Kadokan. 525.
Kaenseripilly. 288.
Kajeli. 133, 134, 136, 137
Kajoe Arang. 403.
Kajnara, zie Kajoe Arang.
Kaladi. 110.
Kalamalta. 62.
Kalare. 206, 573.
Kaledoepa. 364
Kalikoelan 207

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Kalkoet, 193, 238, **454**, 455.
Kalange **327**
Kalewaroe, 186.
Kambodja 33, 53, **93**, 94, 95, 96, 97 **304** **305** 306, 308, 310 313, 571 577
Kanara, **104**, **105** 110
Kandij 84, 113.
Karlepalem, **301**
Karnatica 8, 53.
Kartatavya, **288**.
Kaijenkolam, 205, **207** 208, 261, 315.
Kaijs, 116, 117, 119.
Keevaloren 521.
Kefling 93, 101, 182, **183**, 186.
Ke-eilanden 320, 321
Kelang, **137** 172.
Kelie 275.
Kelimassa, **322**
Kellabon 186.
Kelleloeboe, 186.
Kellimoen, **98**, **101**
Kelijwawe, 275.
Kharabad 220
Kien, 214.
Klit Veloers, 206.
Klimas, 322.
Kimoeri 259, 261
Kisar 329, 334, 396, 579.
Kisser, Zie Kisar
Kistna-rivier 65.
Kiweloor 521
Keling, 195.
Koelwati, 275.
Koepang, 393.
Koer (Koor, Khoor), 321, 322.
Koetei, 181.
Koetsjin, zie Cochin
Kokomeq, 431
Kollam, 204.
Kolonette, 275.
Kolonkolang, 543.
Kolonkon, 545, 550.
Kommer, 275.
Koopmans (volksstam) 121
Koreh 500, 544.
Korintië 410.
Koromandel 400, 420.
Koromandel (Kust van) **8**, **25**, **53**, 86, 91, **113**, **115** **116**, **117**, **123**, **127**, **137**, **139**, **142**, **144**, **161** 179, **188**, **189**, **190**, **256**, **301**, **327**, **334**, 477, 478, 489, 505, 506, 513, 514, 515, 517, 528, 532, 559, 563, 566, 567, 571, 572, 573, 575, 577, 578, 582.
Kotatangah, **387**, **435**, 436, 437 439, 442, **452**
Krawang, 564
Kurst, 220.
Kust van Koromandel zie Koromandel (Kust van)
Kuw, 282.

L.

Laar 48.
Laboan Hadji, 387
Labou, 387 463.
Laccar zie Lakor
Lacker, zie Lakor
Lacq Waeromcotte, 327
Lakor 329, 404, **408**.
Lambogi, 376.
Lampo, zie Lampongs.
Lampongs, 399.
Langagij 376.
Laos, 306, 309.
Larat 431
Larentoeka 390, 405, 406.
Lassa (kaap) 374, 429, 554.
Lassen, zie Lassa
Lassoe (hoek van) Zie: Lassa
Laulata, 71
Lauwen 309.
Layo, 377, 378, 383, 415, 426
Leeuwenberg, 122, 467
Leiden (eiland), 116.
Leikoetoe, 498.
Lemmor, 99, 170, 183.
Lekily 433.
Lelehor, 431, 432.
Lellebia 186.
Leson 213.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Leti. 329. **331**. 332. 390. **404**. 406, 408, **498**, 499.
Letily 431, 432.
Letiwewang. 498.
Letresij. 431, 432.
Lettemomme 394.
Levelorans. **277**
Leijweet. 327
Leijwelj. 398
Liechob. 431, 432.
Liesbeecq 122.
Ligoor. **281** 282. **335**, 336.
Likogh. 149.
Likwar 431, 432.
Linques. 379, 380. **381**, **382**. 411, **412**, 413, 414, 416, 431, 433.
Lodelj. 431.
Loeboe. **378**. **526**, 554.
Loehoe. 13.
Loempo. 369, 399.
Lombok. 493. 540, 541
Lompo, zie. Loempo
Lontusie **498**
Loubou. **346**, 347.
Lovelullij 404.
Luc:ela. 134.
Lucknow 220.

M.

Macau 283, 284.
Madagascar. 508.
Madiolij 363.
Madjené. 523.
Madrapatnam. 477
Madura (Voor-Indië) 27, 113, **142** 144, **145**, 313, 344, 478, 514—517, 519.
Mahoe 15.
Maittymangelom. 568.
Majutta. 410, 411.
Makassar. 11 **82**. 83, 95, 96, 97, 135, **168**, **169**, 170, 171, **172**, 173, 174, 175, 176, **177**, 178, 179, 213, 310, 329—331, 341, 342, 343, **346**, 347, 348, 352, **354**, 358, 362, 363, 364, 367, 370, **371**, 372, 373, 374, **375**, 376, 377, 378, 379, 380, 381 382, 383, 392. 405, 411, 412, 413. 414, 415, 419, 420, 421, 422, 426, 427 428, 430, 441, 442, 444, 452, 487, 492, 493, 494, 498, **500**, 522, 526. 540, 541, 545. 546, 547 550, **551** 553. 555, 556.
Makassaren. 72, 99, 134, 135, 184. 272, 286. 329, 330, 350, 354. 355, 357, 360, 365, 372, 373, 376, 378, 391, 392, 393, 396, 405, 407, 408, 409, 422, 494, 497, 524, 542, 546, 571 572, 578, 580, 581
Makjan. 10, 11, 12, 14, 37, **41**, 42, 69, 135, 359
Makoeloe 523.
Malabaar (Kust van). 65, 73, **139**, **192**, **199**, **201**, **202** **204**. **207**, **226**, **228**, **229**, **231**, **233**, **234** **237**, **239**, **240**, **242**, **246**, **257** **261**, **263**, **264**, **267**, **270**, **277**. **287**, **288**, **297**, **303**, **313**, **314**. **315**, **317**, **323**, 324, **336**. **344**. 454, 456, 459, 473, 475, 478, 480, 489, 490, 501, 502, 503. 515, 530. 535, 539, 568, 571 573, 574, 575. 576, 577, 581 582.
Malainoa. 442.
Malajoe. 8, 12, 14, **41**, **42**, **342**. 353, 362.
Malakka. 155, 187, 211, 286. 292 293, 294, **335**. 538, 539, 571 578, 579
Maleiers. 99, 135. **184**, 372, **386**. 391, 393, 396. 407. 409, 418. 422, 429, 434. 494. 524, 546.
Maleija, zie Malajoe
Maleija, zie Malajoe.
Maleyo, zie Malajoe
Malljap. 189.
Mampoloer 229.
Manaar, 90, 113, 114, 115, 116. 161, 518, 520, 532, 533.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 7:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Manangi Cabo. **488.**
Manangihabo. **488.**
Manchiale. 138.
Manchiole. 568.
Mandar. 524, 526.
Mandareezen. 526.
Mandhaer 376, 377
Mandor 522.
Mandurij 459
Manepaar 146.
Mangalore. 105.
Mangati, **233.**
Mangenado. **342.**
Mangeraij. 553.
Manhame 230.
Manipa. 135, 172.
Manilla. 284
Mannatoetoe **393**, 394, 396, 397
Mantoeta. 392.
Maparellioer 504, 523.
Mardijkers 432, 499
Mare **353.**
Marenne 523.
Mariabe 321, 322.
Marieco. **353.**
Marisson. 374
Maros. 550.
Martapoera **181**, 182, 186, 187, 285, **286**, 287, 516.
Marten (De), zie Martha.
Martha. **261**, 263, 480.
Mataram. 399, 564
Mategoerij 335.
Mattouwers. 149.
Mattou. 138, 149, 150, 151
Mauritius. 508.
Mayetme. 523.
Maijllij. 409, 410
Mazulipatnam 53, **54**, 180, 189, 301, 513, 529.
Mekka. 200.
Melalauwa. 453.
Menado. 168, **171**, 376.
Menangkabau. 295, **370**, 383, **385**. **433**, **444**, 459, **461**, 484
Mendjoeto. 410.
Mendoeta. 410
Mesbalij. 431 432.
Mesepalij 431
Mindanao. 352, 358, 419.
Mingdanan 374
Moa. 331, 404, **406**, 407
Mocha. 200.
Mocquaes Christenen. 345.
Modre, zie Madura
Moelauw 321, 322.
Moena. 342, 346, 354.
Moetow (Moetous). 568.
Moetow (Moetour). 568.
Moko-Moko. 410.
Molansasa 441
Molukken. **10**, **11**, 17, **37**, 38, 40, 41, **62**, **69**, **71**, 82. 101, **102**, 103. 136, **337**, 338, 339, **348**, **356**, 487
Moor 329.
Mooren 267, 299, 373, 418, 422, 429, 474, 491, 509, 510, 520, 521, 524, 546.
Morenbril 316.
Moti. 10, 11, 42, 353
Musquiten-eilanden. 243.
Mutam. 530, 531
Myokaung 58.
Mysore. 110.

N.

Nagasaki 31, 51.
Najoer 334
Namoly 431, 433.
Nantoeli. 408.
Nannoulij. 408.
Narcoura. 115.
Nariangaly. 568.
Naringolij. 138.
Nasaret (schip). 173.
Navarra. 506.
Nayros. 199.
Nederland. 505, 506, 508.
Nederlanders. 402. 415, 423, 495, 496, 510, 512, 527, 530, 538, 539, 540, 547, 553, 555, 561, 562.

This content downloaded from 46.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Nederlandsch-Indië, 393, 396.
Negapatnam, 114, 116, 123, 124, 126, 127, 128, 137, **138**, 139, **190**. 191, 335, **514**, 515, 517, 518, 521, **522**. **533**, 534
Ngofakaha. 11
Nias. 387, 388, 389, 461.
Nila. 272, 273, 274, 275 276.
Nrittemangalon. 138, 568.
Nissipalij 433.
Nocceatta. 431 432.
Noernebessi. 71
Noeroelatie. 71.
Noesalaoet. 6, 100, 172.
Noessa. 41
Noordwijck. 459.
Noralij 432.
Nossa Senhora das Milagres. 118, 120
Nouwapoura. 223
Nowewang. 498.
Nunangihobo. 488.

O.

Obi (poeloe) 283, 311
Obbije. 363.
Odlampeer 530.
Oedjang Pandang. 374.
Oedjang Salang. 281, 335, 336.
Oelakan. 446.
Oelemerimajaer 256.
Oeliassers. 6, 99, 102, 183.
Oetang. 493.
Ollachelij. 502.
Olouw **335**.
Oma. 172.
Onor 108.
Onto. 551.
Ontongh Java (rivier). 158.
Oostersche provintien. 371
Oost Indie 475.
Oost-Indische Archipel. 540.
Oranje (kasteel) 64, 340, 342. 353, 354, 358, 359.
Orewone. 332, 333.
Orixa **217**
Orwane 408.
Ossachelij. 502.
Oudh. 220.
Ouglij, zie Hoegli

P.

Padang. **168**, **252**, 255, 369, **387** 389, **433**, 435, **437**, 439, 440 447, 450, 451, 452, 459, 460, 461, 465, 466, 484, 485
Padangers. 465.
Paddeloer. 504.
Padengate Surrovan 457
Padjngh. 377
Poeloe Doewa. 461, 463.
Pagang. 551.
Pagodinoe. 315, 316.
Pater, zie Parou.
Pa nan 369
Pa abongeou, **403**
Pajatoulte. 403.
Pallacca. 383, 417, 426, 430.
Palembang. **209**, 210, 211, 212, 365, 369, 373, 398, 399, 402.
Palembangers. 402.
Paliacatta. 53, 192, 256, 301, 302. 573.
Pa icoll **54**
Palidoer 229.
Palietter **201**, 202, 239, 240.
Palipordt. 193, 201, **244**.
Palleacqlje. 146.
Palligan. 516.
Pallior 431, 432, 433.
Pa.oanoer. 503.
Pamban. 146.
Pamban-passage. 518.
Pambenaar. 518.
Panakoekkang (fort) 169, 170, 176.
Panarij. 238.
Pandaran (baai) 33.
Panderatourte. 263.
Panecoca (fort) 179.
Panekoka, zie Panakoekkang (fort)

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Pangobotan. 403.
Pangkoka, zie Panakoekkang.
Panna. 377
Pantjana. **342**.
Pantjano 354, 355, **376**.
Papekat. 544.
Papen (Europeesche). 492.
Papen (Swarte) 267.
Papen-eiland. 243.
Papoea's. 6, 53, 72.
Papoesche eilanden 352.
Papoete. 71.
Papoulot. 403.
Paravur, zie. Parou
Parapodan. 523.
Parapoean. 523.
Parava's (Parruas). 142, 145, 146, 147 267
Parensate Surrovan 457.
Pariaman 152, 153, 154, 165.
Parou. 233, 237, 239, 240.
Parradanade Bosse. 516.
Parsia Habodo Sinsie. 27
Parsia Habadoe. 25.
Pasaman. 451.
Passir. 181
Patani. 295, 366.
Pateena. 383.
Patna. 217.
Pattangattijns. 145.
Pattany Zie Ponnani.
Pattena. **217**
Pattij. 416.
Paynang. **252**, 255.
Peesen. 263.
Pegou. (Pegu) 571
Peking. 260, 283, 341
Perah. 252.
Perak. 77, **78**, 79, 80, 151, **152**, 153, 154, 569, 570, 571
Perlangh 403.
Perzië. 19, 23, **32**, 43, 45, 225, 226, 560, 561, 562.
Petapoety **54**.
Pheypho. **35**.
Philippijnen. 487
Pipeli. **56**.
Pnom Penh 93.
Poelau Tjingkoeek. 369.
Poeloe Ubij 283.
Poepoe. 371.
Poetebange. 551
Poetoea (Poetoer). 568.
Pollegam (Pollecam). 335, 516.
Ponnani. 455, 571.
Ponnekeije (Ponnekeyl). 145, 146.
Poowalackery (Parwalachery) 568.
Poping. 416.
Poppoe. 379.
Porakad. 228, **240**, 261, 264, 326.
Porca. 208, 227, **228**, 233, 237 239, **240**, 241, **242**, **243**, **244**. 264, **313**, 315, 317.
Porca, zie ook: Porakad
Porto Novo. **9**, **30**
Portugal. 31, 50, 51, 52, 84, 118, 125, 409.
Portugeezen. 30, 36, 50, 51, 52, 53, 65, 67, 69, 75, 77, 83, 84, 88, 89, 91, 93, 95, 97, 106, 107, 108, 110, 113, 114, 115, 116, 119, 123, 126, 138, 139, 140 142, 143, 145, 146, 162, 167, 170, 173, 174, 175. 178, 179, 188, 189. 190, 192, 193, 203, 204, 207, 212, 213, 226, 227 228, 231, 232, 233, 235, 236, 240, 241, 242, 243, 246, 247, 248, 249, 262, 267, 268, 269, 298, 315, 316, 318, 324, 350, 357 360, 370, 372, 391, 392, 396, 405, 407, 408, 409, 429, 473, 510, 520, 533, 579.
Pottebakkerseiland. **353**.
Potto. 431, 433.
Potur 138.
Poulo Banjank. 465.
Poulo Doa. 461, 463.
Poulo Don Doango. 372.
Poulo Moras. 387
Poulo Telapis. 385.
Priaman. **152**, **153**, **154**, 165, 443. 444, 445, 446, 449, 451, 452, 570, 571
Provicheijras. 138.

This content downloaded from 46.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Pto.ematte. **71**
Pulij (fort). 145.
Pulicat. 25, 27 29, 190, 192. 301, 302.
Pynen, zie Painan

Q.

Quais. 186.
Quemuy 259. 260.
Quilbeara. 504
Quilon. 140, 199, 204, 207, 325.
Quinam. **33**, 34. 35, 53, 95, 560.
Quinin zie Quinam

R.

Ragiabag. 65, **66**.
Ramanada Puram. **114, 162**, 534.
Ramaswaram. 146, 161
Rammanacoyl 146, **161**, 518. 534
Rammelapatnam **301**
Ramnad. 114.
Rarakit. 98. **101.**
Raguelr 459.
Rataile. 327
Repelin. 229, 230
Reseboej **397**
Revengie (kasteel) 333.
Robbeneiland. 121
Roen **333**. 334
Roma Romau. **277**
Romadij. **277**
Romelewan 431, 432.
Roti **212**, 213, **214**.
Rotterdam (kasteel) 374, 382. 383, 426, 427, 429, 430, 441. 452, 453, 492, 493, 498, 526. 551, 552, 556.
Rybaq. 65.

S.

Sabato. 525.
Saboange 342.
Sacker (Saker) 332, 333.
Sadragapatnam **256.**
Sadras. 256.
Sadrebone. 413, 418.
Sag us(?). 221
Sagoegoe. 63.
Saigon. 33.
Salanga. 335.
Sa.ap. 363.
Sa danhabaa: 466
Saldanja-mannen 121 122
Saleman 71
Saleijer (eiland). **376. 550** 551 552, 553. 555, 556.
Saleijer (straat) 374
Sa'eijereezen. **554**, 555.
Sal da **369**, 570, 571
Sal.aparang. 541
Salsee. 105.
Salsi. 66, 67
Samaffo. **353**.
Sambacquij. 363.
Samboepo (kastee.) 179, 374, 412. 415, 429.
Sambouwa. 425
Sangamagalon. 138.
Sangemangelam. 568.
Sanggar 375, 500.
Sangij. **342**.
Saó Francesco (fort). 116.
Sao Thoma. 116. zie ook Sint-Thomé
Saparoea. 184
Seasea 341
Sekerta j. 431, 433.
Sekuij 431
Se aparang 493.
Seranganayre. 531
Serouwa **272**. 273, 274.
Siallegat.j 247
Siam. 93, **280**, 281, 284 285, 295, 305, 306. **325**, 571, 578
Siamba ('t), zie: Tjamba
Siameezen. 372 422, 546.
Siao. 487.
Signati **139**, 140, 141 204, **206** 270, 271 324
Sika.ol. **327**
Silida zie: Sal da.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Sind. 223.
Sindrana. 453.
Singkan. **133.**
Singkang. 128, 129, 130, 131, 132.
Singkil. 385, **387, 480.** 461, 462, 463. 464. 465 466
Sinkol 459 460.
Sinsser 8, 9, **26.** 27, 28, 29, 30.
Sint-Thomé. 183. 189. **477,** 505, 506, 507, 509, 510, 512.
Sint Thomeesche Christenen. 290, 319, 344.
Sioblo. 341.
Siompo, zie. Tsampa
Sjastanabath. 222
Sjatt-el-Arab. 19.
Sjiraas. 47
Soamonan. 431.
Soa-ntsu. 260.
Soasioe 353.
Soasiwo **353**
Sockly. 431.
Soela-eilanden. **341, 342,** 376.
Soembawa. 419, 420. **425.** 492, **493,** 494, 495. 496, 497, 500, 540, 541, **542,** 543, 549, 580.
Soengai Pagoe. 252.
Sokonaero. **353.**
Solor **75, 172,** 174. **212.** 213, 214, **342,** 374, 392, 409. 429, 553, 566, 570, 573.
Solo creezen 350 357, 360
Solotkay 183.
Sonbait. 75.
Songypoyen. 575.
Sonnebayer. **75**
Soping, zie: Soppeng.
Soppeng. 376, 378, 416, 427
Soppo. 557.
Soucko. 432.
Spahan, zie. Ispahan
Spanjaarden. 93, 102, 147, 268. 324 338, 350. 357, 360, 429.
Spanje. 31.
Strandloopers (volksstam). 121
Suckenburg (fort) 542.
Sumatra. 410.
Sumatra's Westkust 151, **153,** 154, **163, 165, 251,** 252, 254, 369, 370, 383, 384, 385, 386, 388, 410, 411, 433, 435, 439, 442, 451, 459, 460, 466, 482, 575, 579, 580, 581, 582
Suna (Cranganoor de). 457
Suratte. 19, 20, 180. 215, 217, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 265, 267, 477 510, 527, 528, 536, 537, 538, 540.
Swela Pontoer 143, 571

T.

Tabe. 146
Tacony (Takomi) 65.
Tadock. 321 322.
Taesgent 221
Tafelbaai. 467
Tagiha, **342.**
Tahane. 11. 359.
Tajowan. 198.
Talikota. 104, 323.
Taloa. 353.
Tama 353.
Tamas (St.). 484.
Tambora. 375, **543,** 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550.
Tamborang. **543.**
Tanete. **427,** 525. **526,** 551
Tandsjoer 515, 516.
Tanjore. 27, 127, 137, **138,** 188, **190,** 192, **334,** 514, 519, 573.
Tanoer 288
Tanschouwer, zie Tanjore
Tapalang. 525.
Tapariang. 525.
Tapsalse. 66, **68.**
Tartaren. 259, 261
Tartarije. 259, 260.
Tavokan. 128, 129, 130, 131, 132.
Tavullbelangh 149, 151
Tayouan. 34, **132,** 259, 260.
Teckencour 287, **288,** 289, 290, **291,** 501, 502.
Tegenepatnam **9,** 28, 30.
Tello 82, 379, 380, 381 382, 383,

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

392, 411, **412**, 413, 414, 415, **416**, 417, 418, 419, 442, 526.
Teneva. 332.
Tengapatnam. 325.
Tenhoreede Sande. 516.
Tenwotto. 431, 432.
Termanoe. 214.
Ternatanen. 135, 341, 358, 524.
Ternate. 7, 10, 11, 12, 19, **37**, 38, 40, 41, **62**, 63, 64, 65, 83, 95, 96, 97, 133, 135, **171**, 172, **178**, 185, 310, 337, **338**, 341, 342, 343. **344**, **356**, 358, 359, 363, 365, 366, 367, 370, **376**, 378, **383**, 411, 416, 417, 419, 487 526, 550, 551, 556.
Teyvourangh. 149, 150, 151
Tiko, 570, 571.
Thomé (St.). 183, 189, 477, 505, 506, 507, 509, 510. 512
Thomé'sche Christenen. 296, 319. 344.
Thondij. 519.
Tiboor **354**. **355**
Tico. **252**, 255.
Tidore. 69, **102**, 103, **171**, 172, **178**, 337, **338**, 341, 342, 343, 344, **348**. 351, 352, 353, **378**.
Tidoreezen. 6, 72, 349, 350, 352, 357, 360.
Tiema = Timor
Tikoe. 152, **154**, 165.
Thaossen. 150.
Timor. **75**, **172**, **212**. 213, 352, 358, 362. 374, 392, 393, 394, 395. 397, 404, 409. 429, 431, 553. 566, 573, 579.
Timoreezen. 76.
Tineale 432.
Tjamba. 441, 453.
Tjampa. 560.
Tjenrana. 441, 442, 452, 522.
Tji Sadane. 158.
Tjobbo. **341**
Toeban (op Boeroe) 135.
Toekangbesi-eiland 364, 553.
Toelessey. 71.
Toeloe. 214.
Toeratea. 377.
Toesekaij. 331
Toetekee (Toetekaij) 331, 406. 498.
Togalaka. 353
Togohia. **353**.
Tohang. 431
Tolitoli. 342.
Toloa. **353**.
Tolu. 376.
Toma **353**.
Tomaydi. 353.
Tombra. 498, 499.
Tomini **342**.
Tommelan. 353.
Tommewaak. 353
Tommewaij **353**.
Tomori (baai van). 342.
Tonkin. 282, 306.
Tontebraij. 331
Torate. 555
Tosarra 430.
Toucabessens. **364**.
Tourane 35.
Tourata. 378.
Touvavullbulangh. 149, 151
Towadjo, zie Wadjo.
Trevancore. 139, 140, 204, 205 **206**, **270**, 322, **324**, 325, **344**, 345, 346.
Trewindron. **345**.
Trimelapatnam 334, **335**. 514, **515**. 516.
Trincomali. 475, 476. 478.
Tristnadour 146.
Trivandrum 345.
Trousang. 369.
Trijwapelaer. 9.
Tsiampa, zie Tsjampa
Tsjampa. **33**, **34**, 35.
Tullia. 214.
Turata. 377, 415.
Tuticorijn. 90, 113, 117, **142**, **145**, 146, 515, **533**, 534. 536, 537
Tijekkum. 288.
Tygers-eiland 33.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

U.

Ubij (poeloe) 283.

V.

Vallacalam. 230.
Valsche Baai. 470.
Vare Aug(?). 151
Varevarean 149
Vengurla. 8, **65**, 66, 67, **73**, **74**, 90, **104**, 105, 108, 565, 566.
Verwa.js-eiland. 385.
Victoria (kasteel) 5, 6, 7, 17, 67, 69, **78**, 101, 136, 368.
Viesamipatnam. 146.
Visiagapatnam. 327.
Visiapatnam. 327
Visiapoer. 25, **26**, 27, 28, 30, 75.
Voor-Indië 454.
Vyaijanagar (Widyanagar). 104, 256.
Vypin. 201, 202

W.

Wad,o. **377**, 426, **427** 428, 429, 430.
Wahai. 71.
Wakoe. 397
Wangchi Wangchi **364**
Wannepour 146.
Warnoula. 172.
Wassela. 431
Wataijs. **277**
Watermans. 121.
Wawoni **342**.
Waijma 397
Wedan Toeroe 486.
Wemasse. 397
West Azië. 473.
Wetang. 431, 432.
Wetskij 432.
Weijmasse. 395.
Wingurla, zie ook: Vengurla.
Woesyly. 431, 432.
Wowa 545, 550

X.

Xula (Xulas Xulo), zie Soela-eilanden.

Y.

Yedo. 31.
Yratoporthar, 288

Z.

Zaboe, zie: Saboewe
Zaleijer, zie Saleijer
Zeelandia (fort). 129, 132, 195, 198.
Zoete Rivier. 122.
Zon (eiland de) 475, 476, 477
Zoete rivier. 122.
Zuidwester-eilanden. 389, 401
Zweden. 324, 350, 357, 360.
Zijcke. Canay. 327

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

LIJST VAN EENIGE VREEMDE WOORDEN EN UITDRUKKINGEN. [1])

A.

Adigaers. 139.
Agravatie. 89.
Alcatyve. 90.
Allcalde moir. 87.
Allmadias. 112.
Allphandigo. 20.
Anharij. 58.
Araghes. 88.
Armenij. 143.
Asta. 166, 447.
Atappen. 185.
Aroe pitoe. 416.
Auweldaer. 256.

B.

Balta Brootchia. 447.
Ballagat. 513.
Balaïj bitjara. 447, 482, 500.
Baleew, zie: Balaïj.
Balije. 81.
Bandels. 218.
Barang-barang. 450.
Bassen (metale). 239.
Benjuin, zie: Benzoë.
Benzoë. 386.
Bestiael. 470.
Bhaar (gewicht). 445.
Bhare. 110.
Bidoor. 79.
Bimaas Coyangh, zie: Coyangh.
Boedar. 337.
Boedjang. 166, 485.
Bosschieters. 119.
Boughsjaeren. 56.
Bouson. 295.
Boys. 148.

C.

Caffers. 236.
Camboe. 237.
Camer. 87.
Cammy. 258.
Candijl. 148, 264.
Capitaõ Mór. 117, 118.
Cardamom. 200.
Carga. 44.
Carjalolacka, zie: Kajoe laka.
Carnax. 144.
Caso manus, zie: Kajoe manis.
Cassia lingua, zie: Cassia.
Cassia. 442, 524, 546.
Casta. 88, 112.
Catip moeda, zie: Katib.
Cattemarouw. 141.

[1]) Het getal achter het woord geplaatst duidt aan de bladzijde, waar het woord verklaard, althans aangetroffen, wordt. Niet alle woorden heb ik kunnen verklaren. Sommige van diegene, welke slechts eenmaal voorkomen, heb ik niet in deze lijst opgenomen. Ik volgde hierbij natuurlijk in de eerste plaats de spelling, die ik in den tekst aantrof, niet de spelling, zooals zij moet zijn. Voor de woordverklaringen maakte ik zoo veel mogelijk gebruik van gegevens uit den tijd zelf.

[2]) Men zie ook op K.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Catty. 449.
Chaban (Schaban). 69.
Chiancos. 47, 447, 531.
Cobidos. 145.
Cocquen. 56.
Cogels in de mont. 232.
Combam. 459.
Cometjes. 54.
Commutitia. 440.
Coutewaells. 58.
Coutow. 58.
Coyangh. 422.
Coylan. 459, 530.
Crain. 82, 379, 380.
Crocou (schrijver). 450.

D.

Daëng. 382, 415, 522.
Daets. 79.
Dagang. 485.
Dain, zie: Daëng.
Daroega. 48.
Delaly. 221.
Depati. 410.
Desseijs. 68.
Djoeroetoelis. 416.
Djogoegoe. 41.
Dromaghij. 112.
Drooguen. 24.
Duan. 8. 302.

E.

Eenhelligh. 129.
Emanuel. 272.
Esstemie. 79.[1])
E. Strigammadoe(?). 162.
Euwelambij Weresan. 114.

F.

Fanums. 28, 205, 491.
Fanums ragia. 270, 289.
Fiscael. 118.
Fluit. 402, 406.
Folgune. 113.

G.

Galeran, zie: Glarang.
Gallos. 307.
Gantangs. 187.
Gastos. 119, 229.
Gentijffse leere. 169.
Gielias. 56.
Glarang. 382, 412, 523.
Gnatohoedl. 73.
Goedjerwan. 166.
Goenys. 28.
Goeripoe. 206.
Gorab. 81.
Gricol. 233, 314, 316, 317.

H.

Haaseraat. 411.
Hawaladaar. 529.
Hedschra. 580.
Hoekom. 41, 64, 340, 342.
Hongi. 7.
Houwelldaer. 68.

I.

Jman. 65.
I'timad ud Doulet. 33.

J.

Jang de Pertoewan. 292.
Jonckan. 36.
Jonckaniers. 30.
Jonckans. 29.
Joncks. 81.
Jumandelacher. 75.
Jurebasse. 331 .
Jurotuleus. 417.

K.

Kaitjil. 41.
Kajoe garoe. 400.
Kajoe laka. 461.

[1]) „Estemie ofte mandament" (*Dagh-Register 1663*, bldz. 84).

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Kajoe manis. 524.
Kan (Cammy). 258.
Karaëng. 379, 380, 383.
Katib. 370.
Klerquen. 85.
Keloanter. 48.
Kiahi. 398, 402.
Kile harre. 336.
Kavelatien. 338.
Komati. 54.
Krotijnam Siamwatshara(?). 302.

L.

Laboang batoe. 167.
Lampetten. 85.
Lasscarijns. 88.
Licentmeester. 159, 252.
Lingua. 242.
Lorrendraijers. 172, 450.

M.

Maes. 375, 554.
Magaram. 457.
Magasuda(?). 302.
Maintementos. 110, 527.
Malo Madam. 114.
Mamoedy. 24.
Manchia (Mansjaag). 44.
Mancquijns. 58.
Mangaels. 328.
Mansions. 230.
Manthuas. 230.
Mantri. 167, 411.
Mardykers. 274, 499.
Margaside Suda Pronomij. 138.
Margasirsha. 138.
Margatirra Dagoula. 190.
Massoij. 185.
Melemby Sarnassera. 138.
Minudentien. 18.
Minumassa. 326.
Misticen. 117, 140.
Modiliaers. 88.
Moelawisoal. 514.
Moeshaaf. 7.
Momboirs. 17.
Moradoors. 139.
Mossul. 507.
Mousson. 380.
Mutsaijre (?). 320.

N.

Naghoda. 9.
Nayres (of Nairos). 230, 530.
Naijk. 515.
Negory. 393, 396.
Nely. 141.
Ngofamanjirah. 65.
Nueme. 257.

O.

Ola. 143, 474, 482.
Orangflammen. 469.
Oranghammen, zie: Orangflammen.
Orangkaja. 71, 370, 394, 405, 485.
Ostagieren of Oostagiers. 85, 347.
Ovidoor. 87.
Ounis ounissan(?). 296.
Oya Berckelang. 282.

P.

Pagode. 301, 528.
Paljetter. 490.
Pattamaers. 141.
Pandiet. 529.
Pangadnij. 145.
Panglima. 384.
Pangoenij. 142.
Papen van St. Paulo. 345.
Paranghprauwen(?). 170.
Pardaus. 256, 515.
Parres. 141.
Parruas. 88.
Patarees. 530.
Patool. 166.
Penghoeloe. 369, 384, 387, 485.
Phra-Khlang. 282.
Pidjes. 374.
Pions. 27, 128, 139.
Pitchaar Bhaly, zie: Balai bitjara.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms

Plawaen. 190.
Pongoulou, zie: Penghoeloe.
Pulle. 270.
Pullery. 514.

Q.

Quemae(?). 312.
Quitasol. 384.
Quitchill. 64.

R.

Rabbillasamij. 181.
Rabda Lawwel. 50.
Rahdari. 46.
Ragiadoor. 111.
Rainja. 239.
Ramadhān. 382, 383.
Rasidoor. 206, 530.
Rawilleipol. 328.
Reaal. 372.
Rebbi dlouwel. 219.
Religieusen. 85.
Roeba roeba. 253.
Roeba-Roeba amarang. 448.
Roos ende zanghma. 58.
Rouba-Rouba, zie: Roeba-Roeba.

S.

Sabandaer. 9, 80, 417.
Schauwel. 411.
Schianeker barens. 147.
Salahaccan. 105.
Salinire. 447.
Sammorijn, zie: Samudri.
Samudri. 288, 454.
Sappanhout. 422, 541.
Saroewarij (Sarvari)(?). 162.
Sarsamatas(?). 68.
Sejjid-Wasierschap. 49, 51.
Semiwen(?). 448.
Sig aghtmas. 58.
Sionkans. 58.
Sittere (Chaitra)(?). 162.
Sjahbandar, zie: Sabandaer.
Slangenjaar. 312.
Soasiever. 340.
Soeroehan. 417, 501.
Souroan, zie: Soeroehan.
Swaerdt Rs°. 154.

T.

Tael. 375.
Tannedaer. 68, 111.
Terdande. 90.
Teuver. 113, 518.
Thaijl. 411.
Thoma. 44.
Thonijs. 114, 162, 519.
Tingans. 81.
Tioel. 555.
Toemenggoeng. 410.
Toepas. 117, 230.
Tomben. 235.
Trae. 285.

U.

Utamby. 145.
Ullumbij. 142.

V.

Veador de fazenda(s). 117.
Verolen. 427.
Vevolen, zie: Verolen.
Vilamba. 138.

W.

Wasier. 48.

Z.

Zaije(?). 520.

This content downloaded from 146.50.98.28 on Wed, 12 Oct 2016 17:56:40 UTC
All use subject to http://about.jstor.org/terms